F3 74 75

B/1 Ac. 21

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

Β/Ι. Αρ. 21

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

1279

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΙΩ. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Εἰσαγωγή.—Τὸ ὄνειρον ἢ ὁ βίος τοῦ Λουκιανοῦ. — Πρὸς ἐκεῖνον ὅστις εἶπεν «εἶσαι Προμηθεὺς εἰς τὰ ἔργα σου». — Πλοῖον ἢ εὐχαί. — Περὶ πένθους. — Τίμων ἢ μισάνθρωπος. — Ἐγκώμιον τῆς μυίας. — Θεῶν διάλογοι.—Κρίσεις Θεῶν. — Πρὸς Νιγρῖνον ἐπιστολή. — Νιγρῖνος ἢ περὶ φιλοσοφικοῦ χαρακτῆρος.— Δίκη φωνηέντων.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΞΗ
1910

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ Λουκιανός, εἷς τῶν χαριεστέρων καὶ γονιμωτέρων Ἑλλήνων συγγραφέων, ἐγεννήθη εἰς τὰ Σαμόσατα, πόλιν τῆς Συρίας περὶ τὸ ἔτος 125 μ. Χ. Εἰς τὸ «Ἐνύπνιον», τὸ ὁποῖον εἶνε εἶδος αὐτοβιογραφίας, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι οἱ γονεῖς του εἶχον μικρὰν περιουσίαν· διὸ καὶ ὅταν ἐπλησίασεν εἰς τὴν ἡβικὴν ἡλικίαν καὶ ὁ πατήρ του συνεσκέπτετο μετὰ τῶν φίλων ποῖον στάδιον νὰ ἐκλέξῃ δι' αὐτόν, ἐκρίθη προτιμότερον νὰ διδαχθῇ τέχνην τινὰ μὲ τὴν ὁποίαν πολὺ ταχέως θὰ ἠδύνατο νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ἔλθῃ ἐπίκουρος εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας του, ἐνῷ ἡ παιδεία εἶχεν ἀνάγκην καὶ δαπάνης μεγάλης, καὶ χρόνου μακροῦ, χωρὶς νὰ εἶνε βεβαία ἡ εὐδοκίμησίς καὶ ἐπιτυχία. Καὶ ἐπειδὴ συνέπεσε νὰ ἔχῃ ἕνα θεῖον λιθοξόον καὶ κατασκευαστὴν ἀγαλμάτων, παρεδόθη εἰς τοῦτον. Ἀλλ' ἡ μαθητεία του εἰς τὴν γλυπτικὴν δὲν διήρκεσε πλέον τῆς μιᾶς ἡμέρας· διότι ξυλοκοπηθεὶς ὑπὸ τοῦ θείου του ἕνεκα ζημίας τὴν ὁποίαν ἐξ ἀπειρίας τοῦ ἐπροξένησεν, ἐδραπέτευσε καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον εἰς τὸ ἐργαστήριον.

Μετὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο ἡ πρὸς τὰ γράμματα κλίσις του ἐξεδηλώθη καὶ ὑπερίσχυσε παντὸς ἀντιθέτου ὑπολογισμοῦ. Ἀναχωρήσας δ' ἐκ Σαμοσάτων, μετέβη εἰς τὴν Ἰωνίαν, ὅπου εὗρε σχολὰς καὶ διδασκάλους διὰ τὴν ἀνωτέραν Ἑλληνικὴν παιδείαν τὴν ὁποίαν ἐπόθει. Ἀφοῦ δ' ἐπὶ ἔτη διέτριψεν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν

κλασικῶν συγγραφέων καὶ ἐξησκήθη εἰς τὴν ῥητορικήν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Συρίαν καὶ ἤρχισε νὰ δικηγορῇ εἰς τὰ δικαστήρια τῆς Ἀντιοχείας. Ἀλλ' ἡ φιλοδοξία του δὲν περιωρίζετο εἰς δικανικὰς ἐπιτυχίας τοῦ στενοῦ ὁρίζοντος τῆς Ἀντιοχείας. Ὁ μέγας του πόθος ἦτο νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν πνευματικὴν πρωτεύουσαν τοῦ τότε κόσμου· καὶ καταλιπὼν τὴν Ἀντιόχειαν μετέβη εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὑποτίθεται ὅτι θὰ ἦτο τότε εἴκοσι πέντε περίπου ἐτῶν.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Λουκιανὸς κατέγινε νὰ τελειοποιήσῃ τὴν Ἑλληνικήν του παιδείαν, καὶ νὰ σχετισθῇ μὲ τοὺς διαπρεπεστέρους τῶν τότε ῥητόρων καὶ φιλοσόφων. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ νόσημα τῶν ὀφθαλμῶν ὀδυνηρότατον τὸν ἠνάγκασε νὰ μεταβῇ εἰς Ρώμην, διὰ νὰ καταφύγῃ εἰς περίφημον ὀφθαλμολόγον ἰατρὸν τῆς πόλεως ἐκείνης. Διατρίβων εἰς Ῥώμην συνήντησε τὸν πλατωνικὸν Νιγρῖνον, γνώριμόν του ἤδη ἐξ Ἑλλάδος, τοῦ ὁποίου ἡ εὐφράδεια καὶ τὸ ἠθικὸν ὕψος ἐξήσκησαν μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Λουκιανοῦ. Ἀλλ' ἡ ἐπίδρασις αὕτη, ἥτις παρ' ὀλίγον νὰ τὸν προσηλυτίσῃ εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν περιφρόνησιν τῶν ἐγκοσμίων ὥστε νὰ ζήσῃ μόνον διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀλήθειαν, δὲν εἶχε μεγάλην διάρκειαν. Ἀναχωρήσας ἐκ Ρώμης ὁ Λουκιανὸς ἐπανεῦρε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς σκέψεώς του· καὶ χωρὶς τὸν διάλογόν του, ὅστις ἐπιγράφεται «Νιγρῖνος ἢ περὶ φιλοσόφου ἤθους», δὲν θὰ ἐγνωρίζαμεν τίποτε περὶ αὐτῆς. Εἰς τὸν μετέπειτα βίον καὶ εἰς τὰ ἔργα του ἐτίμα καὶ ἐθαύμαζε μὲν τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν, ὅσον ἀπεστρέφετο καὶ ἐμυκτήριζε τὴν ἀγυρτείαν καὶ τὸ ψεῦδος,τὰ ὁποῖα παρουσιάζοντο μὲ τὸν φιλοσοφικὸν τρίβωνα, ἀλλ' εἶχεν ἴδιον κανόνα βίου, ὅστις οὔτε τὴν δόξαν, οὔτε τὸν πλοῦτον ἀπέκλειε.

Φαίνεται ὅτι, ἀναχωρήσας ἐκ Ῥώμης, ἐταξείδευσεν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ ἔφθασε μέχρι τῶν μεσημβρινῶν πόλεων τῆς χώρας τῶν Γαλατῶν. Μεταβαίνων δὲ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἔκαμνε διαλέξεις, τῶν ὁποίων δείγματα ἔχομεν εἰς τὰ ἔργα του τοὺς «Δύο Φαλάριδας», τὸ «Μυίας ἐγκώμιον», τὸν «Ἁρμονίδην», τὸν

«Ζεῦξιν ἢ Ἀντίοχον», τὸν «Σκύθην ἢ πρόξενον», τὸν «Τόξαριν ἢ περὶ φιλίας», τὸν «Ἀπόκληρον ἰατρόν», τὸν «Ἡρόδοτον ἢ Ἀετίωνα», τὸν «Βάκχον», τὸν «Ἡσίοδον», τὰς «Διψάδας», τὸ «Πατρίδος ἐγκώμιον» καὶ ἄλλα. Τῶν ῥητορικῶν τούτων ἐπιδείξεων, αἵτινες ἐπραγματεύοντο θέματα πραγματικὰ ἢ φανταστικὰ μὲ περίτεχνον κατασκευὴν λόγου, ἀρχαιότατον πρότυπον ἔχομεν τὸ «Ἑλένης ἐγκώμιον» τοῦ Ἰσοκράτους. Ἐκαλλιέργησαν δὲ τὸ εἶδος πολλοὶ καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὸν Λουκιανόν, ἐν οἷς ὁ Λιβάνιος καὶ Δίων ὁ Χρυσόστομος.

Μετὰ τὴν περιοδείαν ταύτην, ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, ὅπου ὅμως δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πολύ. Ἡ διαμονὴ εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην δὲν τοῦ ἦτον εὐχάριστος, καὶ διὰ τὴν κτηνώδη ἀκολασίαν τῶν ἠθῶν καὶ διὰ τὸν θόρυβον καὶ τὴν πολυπραγμοσύνην τῆς ζωῆς, διὰ τὴν ματαιότητα τῶν πλουσίων καὶ τὴν εὐτέλειαν τῶν παρασίτων καὶ κολάκων, ἰδίως τῶν ἐπαγγελλομένων τοὺς φιλοσόφους. Μολονότι δὲ ὅλοι οἱ μορφωμένοι Ῥωμαῖοι ἐγνώριζον τὴν Ἑλληνικήν, ἴσως εἰς τὴν στενοχωρίαν του συνετέλει καὶ ἡ ἄγνοια τῆς Λατινικῆς.

Ἐκ Ρώμης ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, ὅπου φαίνεται ὅτι ἀπήγγειλε τὸ «Ἐνύπνιον», εἰς τὸ ὁποῖον ὁμιλῶν περὶ τῆς ἐπανόδου του λέγει: «Οἷος δὲ πρὸς ὑμᾶς ἐπανελήλυθα, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, οὐδενὸς γοῦν τῶν λιθογλύφων ἀδοξότερος».

Ἔπειτα παραλαβὼν τὸν γηραιόν του πατέρα καί τινας ἄλλους ἐκ τῶν οἰκείων του, ἐπανέλαβε τὰς περιοδείας καὶ τὰς ῥητορικάς του διαλέξεις εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Καππαδοκίας καὶ Παφλαγονίας. Κατὰ τὴν περιοδείαν ταύτην εἶχε τιμητικὴν συνοδείαν ἐκ δύο στρατιωτῶν, τοὺς ὁποίους τοῦ παρεχώρησεν ὁ διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας, Ῥωμαῖος ἀγαπῶν, ὡς φαίνεται, τὰ γράμματα καὶ τιμῶν τὸν Σαμοσατέα διὰ τὴν παιδείαν καὶ τὴν εὐφράδειάν του. Ἡ περιοδεία του αὕτη εἶχε περιπετείας, τὰς ὁποίας διηγεῖται εἰς τὸν «Ἀλέξανδρον ἢ ψευδοπροφήτην». Τότε δ' ἐγνώρισε καὶ τὸν κυνικὸν Περεγρῖνον, ὅστις ἐπί τινα χρόνον

ἐχρημάτισε καὶ Χριστιανός, καὶ ὅστις, κατὰ τὸ 165, ἐκάη ἑκουσίως ἐνώπιον τοῦ πλήθους τοῦ συνηθροισμένου εἰς τὴν Ὀλυμπίαν. Μεταξὺ τῶν θεατῶν τοῦ θανάτου τούτου συνέπεσε νὰ εἶνε καὶ ὁ Λουκιανός, ὅστις τὸν περιέγραψεν εἰς τὴν «Περεγρίνου τελευτήν».

Ὁ Λουκιανὸς εἶχεν ἐκ νέου ἐγκατασταθῆ εἰς τὰς Ἀθήνας. Μὲ τὴν νέαν δὲ ταύτην ἐγκατάστασίν του εἰς τὰς Ἀθήνας συμπίπτει ἡ ὡραιοτέρα ἐξάνθησις τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. Τότε ἐμφανίζεται διὰ τοῦ διαλόγου ὡς φιλόσοφος καὶ ὡς σατυρικὸς καὶ ἀναπτύσσει τὰς λαμπρὰς ἰδιότητας τῆς διανοίας του, φαιδρότητα ἀνεξάντλητον, εἰρωνείαν λεπτὴν καὶ δηκτικήν, σπάνιον παρατηρητικὸν καὶ βαθεῖαν γνῶσιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Ὁ διάλογός του οὔτε πλατωνικὸς εἶνε, οὔτε τῶν κωμικῶν ποιητῶν ὁ διάλογος· ὅπως τὸν μεταχειρίζεται, εἶνε δημιούργημά του. Ἰδοὺ δὲ τί λέγει ὁ ἴδιος περὶ τοῦ διαλόγου του εἰς τὸν «Δὶς κατηγορούμενον»: «Ἄλλοτε ὁ διάλογος ἐχρησίμευεν εἰς ὕφος πλῆρες σοβαρότητος πρὸς συζήτησιν τῶν ὑψηλοτέρων θεμάτων, περὶ θεῶν, περὶ φύσεως καὶ σύμπαντος. Ἐντεῦθεν ἐλάμβανε μορφὴν σεβασμίαν, ἀλλ' ἥκιστα χαρίεσσαν καὶ ἐντελῶς δυσάρεστον εἰς τοὺς πολλούς. Ἐγὼ ὅμως τὸν ἐδίδαξα νὰ παύσῃ νὰ χάνεται εἰς τὰ νέφη καὶ νὰ βαδίζῃ εἰς τὴν γῆν ὅπως οἱ ἄνθρωποι. Τοῦ ἀπέπλυνα τὸν ῥύπον τὸν ὁποῖον εἶχε καὶ τὸν ἔκαμα πλέον εὐχάριστον εἰς τοὺς βλέποντας. Ἀλλὰ κυρίως τὸν ἐπλησίασα πρὸς τὴν κωμῳδίαν· καὶ διὰ τῆς συγγενείας ταύτης τοῦ ἐξησφάλισα τὴν εὐμένειαν τῶν ἀκροατῶν, οἵτινες ἕως τότε ἐφοβοῦντο τὰς ἀκάνθας μὲ τὰς ὁποίας ἦτο ὡπλισμένος καὶ ἀπέφευγον νὰ τὸν ἐγγίσουν, ὅπως τὸν ἀκανθόχοιρον». Οἱ «Ἑταιρικοὶ διάλογοι» θεωροῦνται ὡς οἱ πρῶτοι γραφέντες παρ' αὐτοῦ. Τούτους δ' ἠκολούθησαν οἱ «Θεῶν διάλογοι», οἱ «Νεκρικοὶ» καὶ «Ἐνάλιοι διάλογοι», ἡ «Νεκυομαντεία», ὁ «Ἰκαρομένιππος» καὶ καθ' ἑξῆς.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του φαίνεται ὅτι ὁ Λουκιανὸς ἐπανέλαβε τὰ ταξείδια καὶ τὰς ὁμιλίας του. «Προλαλιαί» τινες, ὡς ὁ

Ἡρακλῆς, ἐγράφησαν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς ζωῆς του διὰ νὰ χρησιμεύσουν πιθανῶς ὡς πρόλογοι διαλέξεων, αἵτινες εἶχον συντεθῆ εἰς τὸ παρελθόν. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι διέμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ὁ αὐτοκράτωρ Μᾶρκος Αὐρήλιος τοῦ εἶχε δώσει ἀξίωμα σπουδαῖον. Περὶ τούτου κάμνει λόγον ὁ Λουκιανός, χωρὶς ν' ἀναφέρῃ τὸν τίτλον του. Ἐξ ὅσων λέγει, προκύπτει ὅτι ἦτον εἶδος αὐτοκρατορικοῦ ἐπιτρόπου μὲ εὐρεῖαν ἐποπτικὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης. Ἐπὶ πλέον τοῦ ἦτον ἀνατεθειμένη ἡ ἐπίβλεψις τῆς ἐκτελέσεως τῶν αὐτοκρατορικῶν διαταγμάτων, ἐφρόντιζε διὰ τὴν δημοσίευσίν των καὶ ἐπέβλεπε τὴν διάρκειαν τῆς ἰσχύος των. Καὶ διὰ ταῦτα ἐλάμβανεν, ὡς λέγει, σημαντικὸν μισθόν.

Δὲν εἶνε γνωστὸν ἐπὶ πόσον χρόνον διετήρησε τὸ ἀξίωμα τοῦτο, οὐδ' ἂν τοῦ ἀνετέθη ἡ διοίκησις ὅλης τῆς ἐπαρχίας, ὡς ἤλπιζεν εἰς ἐπιστολὴν ἣν ἔγραψε δικαιολογούμενος πρὸς φίλον του διότι, δεχθεὶς τὴν προστασίαν ἑνὸς ἰσχυροῦ, ἐφαίνετο παραβαίνων τὰς ἀρχάς του καὶ πράττων ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁποῖα ὠνείδιζεν ἄλλους λογίους. Δὲν εἶνε γνωστὸν ἐπίσης ποῦ ἀπέθανεν. Ὁ Σουΐδας λέγει ὅτι κατεσπαράχθη ὑπὸ κυνῶν· ἀλλὰ πιθανώτερον θεωρεῖται ὅτι ἀπέθανεν ἐκ παροξυσμοῦ ἀρθρίτιδος, ἐξ ἧς πρὸ πολλοῦ ἔπασχε. Κατέλιπε δὲ καὶ μικρὸν πεζὸν ποίημα περὶ αὐτῆς, εἰς τὸ ὁποῖον περιγράφει μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν τὰς ἀλγηδόνας τῆς ποδάγρας καὶ τὸ ἀλυσιτελὲς τῶν ποικίλων καὶ ἀλλοκότων φαρμάκων, τὰ ὁποῖα ἔδιδον ἐναντίον αὐτῆς οἱ τότε ἰατροί. Ὁ Λουκιανὸς ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κομόδου εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα καὶ πλέον ἐτῶν καὶ ἠδύνατο νὰ καταλεχθῇ μεταξὺ τῶν μακροβίων τοὺς ὁποίους ἀναφέρει εἰς τὴν πρὸς τὸν φίλον του Κυΐντιλλον ἐπιστολήν.

Εἴπαμεν ἀνωτέρω ὅτι οἱ διάλογοι εἶνε τὰ πρωτοτυπώτερα, τὰ ἀτομικώτερα ἔργα τοῦ Λουκιανοῦ. Ἕκαστος τῶν διαλόγων τούτων εἶνε δραμάτιον εὔθυμον καὶ σατυρικόν, τὸ ὁποῖον ἀποκαλύπτει ἓν ψεῦδος καὶ καταρρίπτει μίαν ματαιοδοξίαν. Τὰ δραμάτια ταῦτα μᾶς παρουσιάζουν ὁτὲ μὲν τὴν ματαιότητα τῆς δυνάμεως

καὶ τοῦ πλούτου, ὁτὲ δὲ τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν ἀνηθικότητα, τὴν ὁποίαν ἔκρυπτον ὑπὸ σεμνὸν σχῆμα οἱ ψευδοφιλόσοφοι. Καὶ ἄλλοτε μὲν βλέπομεν εἰς αὐτὰ τοὺς κόλακας καὶ τοὺς παρασίτους ἀποθνήσκοντας ἐκ πολυφαγίας, ἄλλοτε δὲ τοὺς καραδοκοῦντας κληρονομίας ἀποθνήσκοντας πρὸ ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἤλπιζον νὰ κληρονομήσουν.

Τὸ συμπέρασμα τὸ ὁποῖον ἐξάγεται ἐκ τῶν διαλόγων τούτων εἶνε ὅτι τὰ πάντα, δύναμις, πλοῦτος, κάλλος, δόξα, νεότης καὶ αὐτὴ ἡ σοφία καταλήγουν ἐκεῖ ὅπου βασιλεύει τελεία ἰσότης καὶ ὅπου τὸ κρανίον τοῦ πλουσίου δὲν διακρίνεται ἀπὸ τὸ κρανίον τοῦ πτωχοῦ καὶ ὅπου μόνον ὁ Διογένης καὶ ὁ Κράτης διατηροῦν ὅ,τι εἶχον καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἤτοι τὴν μετριοφροσύνην, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

Καίτοι οὕτω φαίνεται θεωρῶν ὡς τὴν ἀληθεστέραν τὴν φιλοσοφίαν τῶν κυνικῶν, ὁ Λουκιανὸς δὲν ἀνῆκεν εἰς καμμίαν φιλοσοφικὴν σχολήν. Δι' ὅλα τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα ὑπάρχουν σκώμματα εἰς τὰ ἔργα του· περὶ δὲ τῶν συγχρόνων του κυνικῶν τρέφει τὴν μεγαλειτέραν περιφρόνησιν. Τοὺς ἐξεικονίζει ὡς δυσειδεῖς καὶ ῥυπαρούς, τρέφοντας βαθὺν καὶ ἀπόζοντα πώγωνα, ρακενδύτας, φέροντας πήραν καὶ βακτηρίαν, οἵτινες συνήθροιζον εἰς τὰς τριόδους τὸν ὄχλον διὰ νὰ τοῦ λέγουν ἀνοησίας, νὰ ὑβρίζουν δὲ τοὺς τυχόντας καλῆς ἀγωγῆς καὶ εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένους. Τί ἦσαν δὲ οἱ δῆθεν φιλόσοφοι οὗτοι ; Τεχνῖται ὀκνηροὶ ἢ δοῦλοι ἀπελεύθεροι, ἀνίκανοι νὰ ἐργασθοῦν, οἵτινες εὗρον ὡς τὸ ἀκοπώτερον καὶ εὐκολώτερον νὰ παρουσιάζωνται ὡς φιλόσοφοι, ὡς μόνα ἐφόδια ἔχοντες πρὸς τοῦτο τὴν ῥυπαρότητα, τὸ θράσος καὶ τὰς ὕβρεις.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων συγχρόνων του φιλοσόφων δύο μόνον ἐξαιρεῖ εἰς τοὺς σαρκασμούς του, τὸν Νιγρῖνον, περὶ τοῦ ὁποίου ἔγινε λόγος ἀνωτέρω, καὶ τὸν Δημόνακα. Τοῦ τελευταίου ἔγραψε βιογραφίαν ἐγκωμιαστικήν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ἀνακηρύττει ἐφάμιλλον τῶν μεγάλων σοφῶν τῶν παλαιῶν χρόνων κατά τε τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀρετήν. Ἀλλ' ὁ θαυμασμός του πρὸς

τοὺς δύο τούτους φιλοσόφους ἦτο ἐντελῶς προσωπικός. Ἐσέβετο καὶ ἐτίμα δύο φιλοσόφους διὰ τὴν πολυμάθειαν καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτῶν, ἀλλὰ δὲν ἠκολούθει καμμίαν φιλοσοφικὴν σχολὴν καὶ δὲν ἔβλεπεν ἀλήθειαν εἰς κανὲν φιλοσοφικὸν σύστημα. Εἰς τὸν «Ἑρμότιμον» παρουσιάζει ὡς κενὴν φλυαρίαν τὰς συζητήσεις τῶν φιλοσόφων. Καὶ ὁ δυστυχὴς Ἑρμότιμος, ὅστις ἤλπιζε νὰ φθάσῃ διὰ τῆς φιλοσοφίας εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀπελπίζεται καὶ κλαίει. Εἶνε δὲ κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον δυστυχής, καθ' ὅσον ἐκεῖνος, ὅστις διὰ τῆς λογικῆς του διέλυσε τὰς ἐλπίδας του, δὲν τὰς ἀντικατέστησε μὲ τίποτε, μὲ καμμίαν ἄλλην πεποίθησιν. Ὁ Λουκιανὸς ἀμφιβάλλει περὶ ὅλων· καὶ μὴ θέλων ν' ἀπατηθῇ εἰς τίποτε, δὲν πιστεύει τίποτε καὶ γελᾷ δι' ὅλα, ἀκόμη καὶ διὰ τὴν ἀμφιβολίαν. Ὁ μόνος κανὼν ἀληθείας τὸν ὁποῖον φαίνεται παραδεχόμενος καὶ ἀκολουθῶν εἶνε εἶδός τι κοινῆς λογικῆς, ἡ δὲ κοινὴ λογική, ὅπως τὴν ἐννοεῖ, εἶνε, κατὰ τὸν Κροαζέ, «ὁ λογισμὸς ὁ παραιτούμενος τῶν ἐρευνῶν καὶ τῶν συλλογισμῶν καὶ ὅλων τῶν ἀναγωγικῶν καὶ ἐπαγωγικῶν μεθόδων καὶ ἀρκούμενος μόνον εἰς τὰς ἐκ τοῦ πλησίον καὶ ἀμέσους βλέψεις».

Εἰς τὰ ζητήματα τῆς θρησκείας δὲν εἶνε ὀλιγώτερον σκεπτικός· καὶ καταγελᾷ τὰ θεῖα ὅσον καὶ τὰ ἀνθρώπινα. Ἀλλὰ σκώπτει τοὺς θεοὺς ὅπως τοὺς ἐμόρφωσαν οἱ ἄνθρωποι μὲ τοὺς διαφόρους μύθους, τοὺς ὁποίους ἤδη πρὸ αὐτοῦ ὁ Κικέρων εἶχεν ὀνομάσει παραμύθια. Εἰς τοὺς «Θεῶν Διαλόγους» οἱ θεοὶ καὶ ἡμίθεοι τοῦ Ὀλύμπου παρίστανται διαλεγόμενοι οὕτως ὥστε νὰ γίνωνται καταγέλαστοι ὑπὸ τῶν ἰδιοτήτων τὰς ὁποίας ἀπέδιδον εἰς αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι. Ἐδῶ μὲν ὁ Ζεὺς παραπονεῖται πρὸς τὸν Ἔρωτα, ὅτι τὸν ἀναγκάζει νὰ μεταμορφοῦται ὁτὲ μὲν εἰς ταῦρον, ὁτὲ δὲ εἰς κύκνον ἢ ἀετὸν καὶ ἄλλοτε εἰς χρυσόν. Ἀλλαχοῦ βλέπομεν τὴν Ἥραν ὡς κοινὴν θνητὴν φρυάττουσαν ἐκ ζηλοτυπίας καὶ ῥίπτουσαν κατὰ πρόσωπον τοῦ Διὸς τὰς συζυγικάς του παρεκτροπὰς καὶ ἀπιστίας, πράγματα ὅλως ἀνάρμοστα καὶ γελοῖα διὰ τὸν πατέρα τῶν θεῶν. Ὅσα οἱ ποιηταὶ διηγοῦνται περὶ τῶν θεῶν μετὰ σοβαρότητος, εἰς τοὺς διαλόγους τοῦ Λουκια-

νοῦ παρίστανται κωμικὰ καὶ παιδαριώδη, ἀνάξια ὄχι ἀθανάτων, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπων ἐχόντων τὸν κοινὸν νοῦν καὶ τὴν στοιχειώδη εὐπρέπειαν. Μὴ ἀρκεσθεὶς δὲ εἰς τὴν διακωμώδησιν τῶν Ὀλυμπίων, σατυρίζει, καίτοι μὲ μείζονα λεπτότητα, καὶ τὰς θαλασσίας θεότητας εἰς τοὺς «Ἐναλίους διαλόγους».

Εἶνε ἀναμφίβολον ὅτι ἡ σάτυρα τοῦ Λουκιανοῦ συνετέλεσε κατὰ πολὺ εἰς τὴν πτῶσιν τῆς ἀρχαίας θρησκείας· ἀλλ' εἶνε οὐχ ἧττον βέβαιον ὅτι ὁ σκοπός του δὲν ἦτο οὗτος. Θὰ ἠδύνατο μᾶλλον νὰ τοῦ ἀποδοθῇ ὁ σκοπὸς νὰ τὴν ἀνυψώσῃ, νὰ τὴν ἀποκαθάρῃ ἐκ τῶν ταπεινῶν καὶ ἀνοήτων ἰδεῶν, τὰς ὁποίας εἶχον περὶ τῶν θεῶν οἱ σύγχρονοι, ἂν δὲν ἐφαίνετο πιθανώτερον ὅτι περιεγέλα τοὺς θεοὺς μόνον διότι, ὅπως οἱ ἄνθρωποι, τοῦ ἔδιδον ἀφορμὰς γέλωτος. Ἄλλως εἰς ἕνα του διάλογον φαίνεται ὅτι δὲν ἐθεώρει δυνατὴν τὴν καταπολέμησιν τῆς ἀνθρωπίνης εὐπιστίας. Ὁ ἐπικούριος Δάμις, συζητῶν μετὰ τοῦ στωικοῦ Τιμοκλέους, ὑπεστήριξεν ὅτι δὲν ὑπῆρχον θεοί. Ὁ Τιμοκλῆς ἔμελλε ν' ἀπαντήσῃ καὶ διὰ νὰ νικήσῃ ἔπρεπε νὰ ἔλθουν εἰς ἐπικουρίαν του οἱ θεοί. Πρὸς τοῦτο τοὺς συνεκάλεσεν ὁ Ζεύς· ἀλλ' ἡ σύσκεψίς των δὲν ἔφθασεν εἰς ἀποτέλεσμα· οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἠδυνήθη νὰ συμβουλεύσῃ τι σωτήριον. Καὶ ὁ Τιμοκλῆς ἀφεθεὶς ἀβοήθητος ἐνικήθη. Ὁ δὲ Δάμις ἔπεισε τὸ ἀκροατήριόν του ὅτι δὲν ὑπάρχουν θεοί. «Τί θὰ γίνωμεν τώρα;» ἀναφωνεῖ ὁ Ζεύς. Ἀλλ' ὁ Ἑρμῆς τὸν παρηγορεῖ. «Δὲν σημαίνει τίποτε ἂν ὀλίγοι τινὲς ἀποδεχθοῦν τὴν γνώμην τοῦ Δάμιδος. Θὰ ὑπάρχουν πάντοτε ἀρκετοὶ ἄλλοι, οἵτινες θὰ πιστεύουν τὸ ἐναντίον, οἱ περισσότεροι τῶν Ἑλλήνων, ὁ ἀμαθὴς ὄχλος καὶ ὅλοι οἱ βάρβαροι».

Ὁ Λουκιανὸς ἔζησεν εἰς ἐποχὴν παρακμῆς, ὅτε ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶχε πλέον χάσει τὴν ἀττικὴν καθαρότητα καὶ εὐγένειαν· οἱ δὲ συγγραφεῖς ἐφιλοτιμοῦντο νὰ προσεγγίζουν εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν κλασικῶν προτύπων, ν' ἀττικίζουν. Ἐκ τῶν ἀττικιστῶν δὲ τούτων ἀττικώτερος ἀνεδείχθη ὁ Σαμοσατεὺς Λουκιανός. Ἡ γλωσσικὴ ἐπιτήδευσις δὲν ἐμπόδισε τὴν ἐλευθέραν πτῆσιν τῆς σκέψεώς του καὶ δὲν ἐδέσμευσεν οὔτε ἐστρέβλωσε τὴν ἰδιοφυΐαν

του. Τὰ ἔργα του εἶνε πρωτότυπα καὶ ἔχουν ἰδίαν ζωὴν καὶ μορφὴν ὅσον καὶ τὰ ἔργα τῶν κλασικῶν. Δὲν ἔχουν δὲ μόνον μεγάλην φιλολογικὴν ἀξίαν τὰ ἔργα του, ἀλλ᾽ εἶνε καὶ πολύτιμοι καὶ πλούσιαι πηγαὶ διὰ τὴν μελέτην τοῦ βίου καὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως κατὰ τὸν δεύτερον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ῥώμην. Ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν προγενεστέρων χρόνων ὁ Λουκιανὸς μᾶς παρέχει πολλὰς περιέργους καὶ διαφωτιστικὰς λεπτομερείας. Μεταξὺ ἄλλων, οἱ «Ἑταιρικοὶ διάλογοι» μᾶς ἐξεικονίζουν εἰς μικρὰς ζωηρὰς σκηνὰς τὴν ζωὴν τῶν ἐλαφρῶν γυναικῶν εἰς τὰς τότε Ἀθήνας.

Τὸ ἔργον τοῦ Λουκιανοῦ ὑπῆρξε ποικίλον καὶ λεπτομερές. Εἰς τὰς περιγραφὰς εἰκόνων καὶ ἀγαλμάτων, τὰς ὁποίας κατέλιπεν, ἀναδεικνύεται λεπτότατος αἰσθητικὸς καὶ τεχνοκρίτης μὲ βαθεῖαν γνῶσιν καὶ ψυχὴν καλλιτέχνου. Ἀλλὰ καὶ ὑποθήκην ἀφῆκε περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ γράφεται ἡ ἱστορία. Ὡς ἐπίμετρον δὲ εἰς τὴν πραγματείαν ταύτην δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ φανταστικὴ διήγησις ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀληθὴς ἱστορία», εἰς ἣν σατυρίζει συγχρόνους καὶ παλαιοτέρους ἱστορικοὺς καὶ γεωγράφους, οἵτινες ἀνεμίγνυον τὰ πραγματικὰ γεγονότα μὲ ἀποκυήματα τῆς φαντασίας των καὶ οἵτινες, ὡς ὁ Κτησίας ὁ Κνίδιος, «ἔγραψαν πράγματα τὰ ὁποῖα οὔτε αὐτοὶ εἶδον, οὔτε παρ᾽ ἄλλων ἤκουσαν».

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟΝ ἢ Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ [1]

Ἐπλησίαζα εἰς τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν καὶ πρὸ ὀλίγου καιροῦ εἶχον ἀποφοιτήσει ἀπὸ τὰ κατώτερα σχολεῖα, ὁ δὲ πατήρ μου συνεσκέπτετο μὲ τοὺς φίλους του ποίαν τέχνην ἢ ἐπιστήμην ν' ἀκολουθήσω. Οἱ περισσότεροι λοιπὸν ἔκριναν ὅτι τὰ ἀνώτερα γράμματα ἔχουν ἀνάγκην κόπων πολλῶν καὶ μακρῶν καὶ δαπάνης ὄχι μικρᾶς καὶ ἐξαιρετικῶς εὐνοϊκῶν περιστάσεων, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ καὶ ἀναδειχθῇ τις, ἐνῷ ἡ ἰδική μας οἰκογένεια εἶχε μικρὰ τὰ μέσα καὶ ἦτον ἀνάγκη νὰ δυνηθῶ ταχέως νὰ τὴν βοηθῶ. Ἂν δ' ἐμάνθανα καμμίαν τέχνην ἐκ τῶν βαναύσων, θὰ εἶχα εὐθὺς ἀπὸ τὴν τέχνην ἀρκετὰ διὰ νὰ ζῶ καὶ νὰ μὴ εἶμαι εἰς ἡλικίαν τοιαύτην βάρος εἰς τὴν οἰκογένειάν μου· δὲν θὰ ἐβράδυνα δὲ ν' ἀνακουφίσω καὶ τὸν πατέρα μου προσφέρων εἰς

1. Ὁ Λουκιανὸς ἐξεφώνησε τὸν λόγον τοῦτον εἰς τὰ Σαμόσατα, ὅταν ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς ἀποδημίας του.

αὐτὸν τακτικὰ τὰ κέρδη μου πρὸς συντήρησιν τῆς οἰκογενείας.

Ἀφοῦ λοιπὸν ὅλων αἱ γνῶμαι ἀπέκλιναν πρὸς τὴν τέχνην, ἔγινε δευτέρα σκέψις ποία ἡ καλλιτέρα τέχνη καὶ διὰ νὰ τὴν μάθῃ κανεὶς εὐχερῶς καὶ ν' ἁρμόζῃ εἰς ἄνδρα ἐλεύθερον καὶ νὰ ἔχῃ εὔκολον τὸ κέρδος καὶ βέβαιον τὸ εἰσόδημα. Ἐνῷ δὲ ἕκαστος ὑπεστήριζε τὴν τέχνην τὴν ὁποίαν ἐπροτίμα ἢ καλλίτερα ἐγνώριζεν, ὁ πατήρ μου ἐστράφη πρὸς τὸν θεῖόν μου (διότι ἦτο παρὼν ὁ πρὸς μητρὸς θεῖός μου, ὅστις ἐθεωρεῖτο ἄριστος ἀγαλματοποιὸς καὶ λιθοξόος ἀπὸ τοὺς μᾶλλον εὐδοκίμους) καὶ εἶπεν: «Ὅταν σὺ εἶσαι παρών, δὲν πρέπει νὰ προτιμηθῇ ἄλλη τέχνη· ἀλλὰ πάρε τον, (εἶπε καὶ μ' ἔδειξε) καὶ μάθε τον νὰ γίνῃ καλὸς τεχνίτης λιθοξόος καὶ συναρμοστὴς τῶν μαρμάρων καὶ ἀγαλματοποιός. Εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ, διότι, ὡς γνωρίζεις, ἔχει φυσικὴν ἐπιτηδειότητα δι' αὐτὴν τὴν τέχνην». Καὶ τοῦτο ἐσυμπέραινεν ἀπὸ τὰ παιγνίδια, τὰ ὁποῖα ἔκανα μὲ τὸν κηρόν. Διότι ἅμα ἔφευγα ἐκ τοῦ σχολείου, κατεγινόμην νὰ κατασκευάζω διὰ κηροῦ βώδια ἢ ἵππους, μάλιστα δὲ καὶ ἀνθρώπους εἰς τὴν ἐντέλειαν κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ πατρός μου. Δι' αὐτὰ οἱ διδάσκαλοι μ' ἐξύλιζον, ἐνῷ τώρα ἐθεωροῦντο ὡς ἀποδείξεις εὐφυΐας καὶ ἄξια ἐπαίνου καὶ εἶχαν ἐξ ἐκείνης τῆς πλαστικῆς τὰς καλλιτέρας ἐλπίδας ὅτι ταχέως θὰ ἐμάνθανα τὴν τέχνην.

Τέλος πάντων ὅταν ἀπεφασίσθη ν' ἀρχίσω τὴν τέχνην καὶ μὲ παρέδωκαν εἰς τὸν θεῖόν μου, δὲν τὸν ἠκολούθησα μὲ δυσαρέσκειαν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἐσκεπτόμην ὅτι ἡ τέχνη θὰ ἦτο δι' ἐμὲ παιδιὰ εὐχάριστος καὶ ἐπίδειξις πρὸς τοὺς ὁμηλίκους, διότι θὰ κατεσκεύαζα θεοὺς καὶ ἀγαλματάκια πρὸς ἰδικήν μου τέρψιν καὶ διὰ νὰ τὰ χαρίζω εἰς ὅσους ἤθελα. Ἡ ἔναρξις δὲ ἔγινεν ὅπως συνήθως. Ὁ θεῖος μοῦ ἔδωκεν ἐγκοπέα καὶ μὲ διέταξε νὰ πελεκῶ σιγὰ-σιγὰ μίαν πλάκα εὑρισκομένην εἰς τὸ μέσον τοῦ ἐργαστηρίου, εἶπε δὲ τὴν παροιμίαν: «Ἡ ἀρχὴ εἶνε τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου». Ἀλλ' ἐγὼ μίαν στιγμὴν κατέφερα δυνατώτερα τὸ ἐργαλεῖον ἀπὸ ἀπειρίαν καὶ ἡ πλάκα ἔσπασεν. Ὁ δὲ θεῖός μου ὀργισθεὶς ἥρπασε χονδρὸν ξύλον πλησίον εὑρισκόμενον καὶ μὲ

ἤρχισεν ὄχι ἐλαφρὰ καὶ διὰ νὰ μὲ κάμῃ προσεκτικόν, ὥστε τὰ προοίμια τῆς τέχνης ὑπῆρξαν δι' ἐμὲ δάκρυα. Δραπετεύσας λοιπὸν ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου ἔφθασα εἰς τὴν οἰκίαν μας, κλαίων ἀπαρηγόρητα καὶ χύνων ποταμοὺς δακρύων, καὶ διηγήθην τὸ ξυλοκόπημα καὶ ἐδείκνυα τὰ σημάδια τῶν ραβδισμῶν. Κατηγόρουν τὸν θεῖόν μου ὡς θηριώδη καὶ ἔλεγα ὅτι ἀπὸ φθόνον μ' ἐκακομεταχειρίσθη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, διότι ἐφοβεῖτο μήπως τὸν ὑπερβῶ εἰς τὴν τέχνην. Ἡ μητέρα μου ἠγανάκτησε καὶ πολλὰ ἔψαλε τοῦ ἀδελφοῦ της· ἐγὼ δέ, ἀφοῦ ἐνύκτωσεν, ἀπεκοιμήθην δακρυσμένος ἀκόμη καὶ καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὸ πνεῦμά μου ἦτο εἰς διέγερσιν. Ἀλλ' ἕως ἐδῶ ὅσα μοῦ συνέβησαν εἶνε παιδαριώδη καὶ ἄξια γέλωτος· τὰ κατόπιν ὅμως δὲν εἶνε ἀνάξια νὰ τἀκούσετε, ἀλλ' ἀπεναντίας ἀξίζουν νὰ τἀκροασθῆτε μετὰ πολλῆς προσοχῆς. Διότι, ὡς ὁ Ὅμηρος λέγει

> Θεῖός μοι ἐνύπνιον ἦλθεν ὄνειρος,
> ἀμβροσίαν διὰ νύκτα.[1]

Καὶ τὸ ὄνειρόν μου ἦτο τόσον ζωηρόν, ὥστε καθόλου δὲν διέφερεν ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Μετὰ τόσον καιρόν, ὅστις παρῆλθεν ἔκτοτε, καὶ ὅσα εἶδα παραμένουν ζωηρὰ εἰς τὴν μνήμην μου καὶ ὅσα ἤκουσα ἀντηχοῦν ἀκόμη εἰς τὴν ἀκοήν μου· τόσον καθαρὰ ἦσαν ὅλα.

Δύο γυναῖκες μ' ἔπιασαν ἀπὸ τὰ χέρια καὶ μ' ἔσυρον ἑκάστη πρὸς τὸ μέρος της μὲ πολλὴν ὁρμὴν καὶ δύναμιν· καὶ παρ' ὀλίγον νὰ μὲ διασχίσουν συνεριζόμεναι ποία νὰ μὲ πάρῃ· καὶ τώρα μὲν ἡ μία ὑπερίσχυε καὶ μὲ κατέκτα σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου, ἔπειτα δὲ πάλιν ἡ ἄλλη μὲ ἀπέσπα. Ἐφώναζαν δὲ πρὸς ἀλλήλας καὶ ἡ μὲν ἔλεγεν ὅτι ἦμουν δικός της καὶ ἤθελε νὰ μ' ἔχῃ εἰς τὴν κατοχήν της, ἡ δὲ τῆς ἀπήντα ὅτι ἔχανε τὸν κόπον της προσπαθοῦσα νὰ σφετερισθῇ τὰ ξένα. Ἦτο δὲ ἡ μὲν μία ἐργα-

1. Ἰλιάδ. Β, V 56.—Θεῖον ὄνειρον μοῦ ἦλθε καθ' ὕπνον τὴν νύκτα.

τικὴ καὶ ἀνδρογυναίκα μὲ μαλλιὰ ἀκτένιστα, ἔχουσα τὰ χέρια γεμᾶτα κάλους καὶ τὸ ἔνδυμα σφιγμένον εἰς τὴν ὀσφὺν διὰ ζώνης καὶ ἦτο κατασκονισμένη, ὅπως ὁ θεῖός μου ὅταν ἐργάζεται· ἡ ἄλλη δὲ εἶχε πολὺ καλὸν ἐξωτερικόν, ἦτο εὐπρεπὴς τὴν μορφὴν καὶ σεμνὴ τὴν ἐνδυμασίαν.

Ἐπὶ τέλους μὲ ἀφῆκαν ν' ἀποφασίσω ποίαν ἐκ τῶν δύο ἤθελα ν' ἀκολουθήσω. Πρώτη δὲ ἡ σκληραγωγημένη ἐκείνη καὶ ἀρρενωπὴ ὡμίλησεν ὡς ἑξῆς: «Ἐγώ, μικρέ μου, εἶμαι ἡ Γλυπτικὴ τέχνη, τὴν ὁποίαν χθὲς ἤρχισες νὰ μανθάνῃς καὶ πρὸς τὴν ὁποίαν ἔχεις σχέσεις οἰκογενειακὰς καὶ μάλιστα συγγένειαν στενήν. Διότι καὶ ὁ πάππος σου (καὶ εἶπε τὸ ὄνομα τοῦ ἐκ μητρὸς πάππου μου) ἦτο λιθοξόος καὶ οἱ δύο θεῖοί σου καὶ τοὺς ἀνέδειξα πολὺ καλοὺς τεχνίτας. Ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ περιφρονήσῃς τὰς φλυαρίας καὶ ταὐερολογήματα αὐτῆς ἐκεῖ (ἔδειξε τὴν ἄλλην) νἀκολουθήσῃς δὲ ἐμὲ καὶ νὰ μένῃς πλησίον μου, ἐν πρώτοις θὰ γίνῃς εὔρωστος καὶ οἱ ὦμοί σου θὰ γίνουν πλατεῖς καὶ δυνατοί, θὰ εἶσαι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε φθόνον καὶ δὲν θὰ ξενητευθῇς ποτέ, ἐγκαταλείπων πατρίδα καὶ συγγενεῖς. Καὶ οὔτε θὰ σ' ἐπαινῇ ὁ κόσμος διὰ τοὺς λόγους, ἀλλὰ διὰ τὰ ἔργα σου. Μὴ σιχαθῇς δὲ τὸ ἄκομψον σῶμα καὶ τὸ λερωμένον ἔνδυμα. Τοιοῦτος ἦτο καὶ ὁ Φειδίας ὁ περίφημος, ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ὁποίου ἐξῆλθε τὸ ἄγαλμα τοῦ Διός, καὶ ὁ Πολύκλειτος ὁ κατασκευάσας τὸ ἄγαλμα τῆς Ἥρας καὶ ὁ Μύρων ὅστις διεκρίθη καὶ ὁ Πραξιτέλης ὅστις ἐθαυμάσθη. Οἱ τεχνῖται οὗτοι προσκυνοῦνται μετὰ τῶν θεῶν. Ἐὰν δὲ κατορθώσῃς νὰ γίνῃς ὅμοιος μὲ ἕνα ἐξ αὐτῶν, διατί νὰ μὴ δοξασθῇς καὶ σὺ εἰς ὅλον τὸν κόσμον; Ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα σου θὰ καταστήσῃς εὐτυχῆ καὶ ὀνομαστὴν τὴν πατρίδα σου». Ταῦτα καὶ ἄλλα περισσότερα εἶπεν ἡ Τέχνη μὲ τραυλισμοὺς καὶ βαρβαρισμοὺς λεκτικοὺς παντοίους, διότι ἐλάλει μὲ πολλὴν σπουδὴν προσπαθοῦσα νὰ μὲ πείσῃ· ἀλλὰ τὰ περισσότερα διέφυγον ἤδη τὴν μνήμην μου.

Ἀφοῦ δὲ ἔπαυσεν, ἤρχισεν ἡ ἄλλη οὕτω πως· «Ἐγώ, παιδί

μου, εἶμαι ἡ Παιδεία, γνωστή σου ἤδη καὶ σχετική, ἂν καὶ δὲν μ' ἐγνώρισες ἐντελῶς ἀκόμη. Λοιπὸν τὰ εὐτυχήματα τὰ ὁποῖα δύνασαι νὰ ἐλπίζῃς ἂν γίνῃς λιθοξόος τὰ ἀνέφερεν ἤδη αὐτή. Ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ θὰ εἶσαι ἐργάτης, θὰ κοπιάζῃς σωματικῶς καὶ ἀπὸ τοὺς κόπους τούτους θὰ ἐξαρτῶνται ὅλαι σου αἱ ἐλπίδες. Θὰ εἶσαι ἀφανής, θὰ κερδίζῃς ὀλίγα καὶ εὐτελῆ, θὰ εἶσαι ταπεινὸς τὸ φρόνημα, ἡ προκοπή σου θὰ εἶναι μικρὰ καὶ οὔτε διὰ τοὺς φίλους θὰ εἶσαι περιζήτητος, οὔτε εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἐπίφοβος, οὔτε εἰς τοὺς πολίτας ζηλευτός. Θὰ εἶσαι ἁπλοῦς ἐργάτης καὶ εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου, πάντοτε δειλὸς πρὸς τοὺς ἐξέχοντας καὶ περιποιητικὸς πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν τέχνην τοῦ λέγειν. Ἐν γένει θὰ ζῇς λαγοῦ ζωὴν καὶ θὰ εἶσαι εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἰσχυρῶν. Καὶ ἂν ἀκόμη γίνῃς Φειδίας ἢ Πολύκλειτος καὶ κατασκευάσῃς πολλὰ καὶ θαυμαστὰ ἔργα, τὴν μὲν τέχνην σου θὰ ἐπαινοῦν ὅλοι, ἀλλὰ κανεὶς ἐξ ὅσων θὰ σὲ ἴδουν, ἂν ἔχῃ νοῦν, δὲν θὰ εὐχηθῇ νὰ γίνῃ ὅμοιός σου· διότι, ὅπως θὰ εἶσαι, θὰ φαίνεσαι βάναυσος ἐργάτης ζῶν ἀπὸ τὸν κόπον τῶν χειρῶν του. Ἂν δὲ πεισθῇς εἰς ἐμέ, πρῶτον θὰ σοῦ γνωρίσω πολλὰ ἔργα ἀνθρώπων παλαιῶν καὶ πράξεις θαυμαστάς, θὰ σοῦ ἀπαγγέλλω λόγους αὐτῶν καὶ εἰς ὅλα ἐν γένει θὰ σὲ καταστήσω ἔμπειρον· τὴν δὲ ψυχήν σου, ἥτις εἶνε τὸ κυριώτατον ἐξ ὅσων ἔχεις, θὰ κατακοσμήσω μὲ πολλὰ καὶ καλὰ στολίσματα, μὲ φρόνησιν, δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πραότητα, ἐπιείκειαν, σύνεσιν, καρτερίαν, μὲ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ ὡραῖα καὶ τὴν πρὸς τὰ εὐγενῆ τάσιν. Διότι αὐτὰ εἶνε τῆς ψυχῆς ὁ ἀληθῶς ἄφθαρτος στολισμός. Δὲν θὰ σοῦ διαφεύγῃ δὲ τίποτε οὔτε ἐκ τῶν παλαιῶν, οὔτε ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα εἰς τὸ παρὸν πρέπει νὰ γίνουν, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα θὰ προβλέπῃς μετ' ἐμοῦ καὶ ἐν γένει ὅλα ὅσα εἶνε καὶ ὑπάρχουν θὰ σὲ διδάξω ἐντὸς ὀλίγου. Καὶ σὺ ὁ σήμερον πτωχὸς καὶ υἱὸς πατρὸς ἀφανοῦς, ὅστις ἐσκέφθης ν' ἀκολουθήσῃς τέχνην τόσον ταπεινήν, μετ' ὀλίγον θὰ εἶσαι ζηλευτὸς καὶ θὰ φθονοῦν τὴν εὐτυχίαν σου ὅλοι. Θὰ σὲ τιμοῦν καὶ θὰ σ' ἐπαινοῦν καὶ θὰ διακρίνεσαι μεταξὺ τῶν ἀρίστων, οἱ δ' ἐξέχοντες

κατὰ τὸ γένος καὶ τὸν πλοῦτον θὰ σὲ θαυμάζουν. Ἔνδυμα θὰ φορῇς τοιοῦτον (ἔδειξε τὸ δικόν της, τὸ ὁποῖον ἦτο λαμπρότατον) καὶ θὰ σοῦ ἀναθέτουν τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν προεδρίαν. Ἂν δὲ τύχῃ νὰ ταξειδεύσῃς, οὔτε εἰς τὰς ξένας χώρας θὰ εἶσαι ἄγνωστος καὶ ἀφανής. Τοιαῦτα γνωρίσματα θὰ σοῦ ἐπιθέσω, ὥστε καθεὶς ποῦ θὰ σὲ βλέπῃ θὰ κινῇ τὸν πλησίον καὶ θὰ σὲ δεικνύῃ μὲ τὸν δάκτυλον λέγων: «Εἶνε ἐκεῖνος». Ἐὰν δὲ συμβαίνῃ τι σπουδαῖον διὰ τὴν πόλιν ἢ καὶ μόνον τοὺς φίλους σου, εἰς σὲ ὅλοι θὰ στραφοῦν. Καὶ ἂν τύχῃ πουθενὰ νὰ ὁμιλήσῃς, θὰ σὲ ἀκούουν μὲ ἀνοικτὸν στόμα, θαυμάζοντες καὶ μακαρίζοντες σὲ μὲν διὰ τὴν δύναμιν τοῦ λόγου, τὸν δὲ πατέρα σου διὰ τὴν εὐτυχίαν νὰ ἔχῃ τοιοῦτον υἱόν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγεται, ὅτι καὶ ἄνθρωποι γίνονται ἀθάνατοι, θὰ τὸ πραγματοποιήσω διὰ σέ. Διότι καὶ ἂν ἀποθάνῃς, δὲν θὰ παύσῃς νὰ συναναστρέφεσαι μὲ τοὺς μορφωμένους καὶ νὰ σχετίζεσαι μὲ τοὺς ἀρίστους. Δὲν βλέπεις τὸν περίφημον Δημοσθένη τίνος υἱὸς ἦτο καὶ ὁποῖον τὸν ἔκαμα; Δὲν βλέπεις τὸν Αἰσχίνην, ὅστις ἦτο υἱὸς τυμπανιστρίας; καὶ ὅμως ἐξ αἰτίας μου ὁ Φίλιππος τὸν εἶχεν εἰς ὑπόληψιν. Ὁ δὲ Σωκράτης, ἀνατραφεὶς καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆς Γλυπτικῆς, ἅμα ἐνόησε τὸ συμφερώτερον καὶ δραπετεύσας ἀπὸ αὐτὴν ἦλθε πρὸς ἐμέ, ἀπέκτησε τὴν φήμην τὴν ὁποίαν γνωρίζεις. Θ' ἀφήσῃς λοιπὸν τόσον ἐνδόξους ἄνδρας καὶ πράξεις λαμπρὰς καὶ λόγους μεγαλοπρεπεῖς καὶ παράστημα εὐπρεπὲς καὶ τιμὰς καὶ δόξαν καὶ ἐπαίνους καὶ προεδρίας καὶ ἐπιρροὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ τὰς ῥητορικὰς ἐπιτυχίας καὶ τὸν θαυμασμὸν διὰ τὴν σύνεσίν σου; Θ' ἀφήσῃς ὅλα αὐτὰ καὶ θὰ φορέσῃς ἔνδυμα λερωμένον καὶ θὰ λάβῃς ἦθος δουλοπρεπὲς καὶ θὰ ἔχῃς εἰς τὰ χέρια μοχλία καὶ γλυφεῖα καὶ κοπεῖς καὶ σφυρία, καὶ θὰ εἶσαι πάντα σκυμμένος εἰς τὸ ἔργον σου, χαμαιπετὴς καὶ χαμαίζηλος καὶ κατὰ πάντα τρόπον ταπεινός, οὐδέποτε σηκόνων τὴν κεφαλὴν καὶ μὴ σκεπτόμενος τίποτε τὸ ἀνδρικὸν καὶ ἐλεύθερον, ἀλλὰ προσπαθῶν ὥστε τὰ ἔργα σου νὰ εἶνε εὔρυθμα, ἐλάχιστα δὲ φροντίζων διὰ

νὰ εἶσαι ὁ ἴδιος εὔρυθμος καὶ εὐπρεπής, ἀλλ' ἀφήνων τὸν ἑαυτόν σου νὰ φαίνεται εὐτελέστερος τῶν πετρῶν ;»

Ἐνῷ ἀκόμη ἔλεγε ταῦτα ἡ Παιδεία, ἐγώ, χωρὶς νὰ περιμένω τὸ τέλος τῶν λόγων της, ἐσηκώθηκα καὶ ἐξέφρασα τὴν ἀπόφασίν μου. Ἐγκαταλείψας δὲ τὴν ἄσχημον ἐκείνην καὶ βάναυσον, ἐπῆγα πρὸς τὴν Παιδείαν μὲ πολλὴν χαράν, καθ' ὅσον μάλιστα ἐνθυμήθηκα τὸ χονδρόξυλο καὶ τοὺς πολλοὺς ραβδισμοὺς τοὺς ὁποίους μοῦ ἔδωκε μόλις ἤρχισα. Ἡ δὲ ἐγκαταλειφθεῖσα, κατ' ἀρχὰς μὲν ὠργίζετο κ' ἐκτύπα τὰ χέρια καὶ ἔτριζε τὰ δόντια· ἔπειτα δὲ ἔπαθε ὅ,τι περὶ τῆς Νιόβης λέγεται· ἀπελιθώθη. Ἐὰν δὲ τὸ πάθημά της σᾶς φαίνεται παράδοξον, μὴ δυσπιστήσετε, διότι τὰ ὄνειρα θαυματουργοῦν.

Ἡ δὲ ἄλλη ἐστράφη πρὸς ἐμὲ καὶ μοῦ εἶπε· «Λοιπὸν θὰ σὲ ἀνταμείψω διὰ τὴν ἀπόφασίν σου. Καλὰ ἔκρινες τὴν δίκην. Καὶ τώρα ἔλα καὶ ἀνέβα εἰς αὐτὸ τὸ ὄχημα (μοῦ ἔδειξεν ἅμαξαν μὲ πτερωτοὺς ἵππους ὁμοιάζοντας πρὸς τὸν Πήγασον) διὰ νὰ ἴδῃς ποῖα καὶ πόσον σημαντικὰ πράγματα θὰ σοῦ ἔμεναν ἄγνωστα ἂν δὲν ἠκολούθεις ἐμέ». Ἀφοῦ δὲ ἀνέβηκα εἰς τὴν ἅμαξαν, ἐκείνη μὲν ὡδήγει τοὺς ἵππους καὶ ἡνιόχει, ἐγὼ δὲ ἀπὸ ὕψους παρετήρουν, ἀπὸ τῆς αὐγῆς μέχρι τῆς ἑσπέρας, καὶ ἔβλεπα πόλεις, ἔθνη καὶ λαοὺς καὶ συγχρόνως, ὡς ὁ Τριπτόλεμος, κάτι ἔσπειρα εἰς τὴν γῆν. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ὅμως τί ἦτο τὸ σπειρόμενον. Τοῦτο μόνον ἐνθυμοῦμαι, ὅτι κάτωθεν βλέποντες οἱ ἄνθρωποι ἀπηύθυνον χαιρετισμοὺς καὶ μ' ἐπευφημίας μὲ προέπεμπον ἐκεῖνοι ὑπεράνω τῶν ὁποίων διηρχόμην μὲ τὴν πτῆσιν. Ἀφοῦ δὲ μοῦ ἔδειξε τόσα καὶ τόσα, ἔδειξε δὲ καὶ ἐμὲ πρὸς τοὺς ἐπευφημοῦντας, μ' ἐπανέφερεν εἰς τὴν πατρίδα. Δὲν εἶχα ἀποβάλει τὸ φόρεμα τὸ ὁποῖον ἐφόρουν ὅταν ἀνεχώρησα μὲ τὸ πτερωτὸν ὄχημα· μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ἐπέστρεφα λαμπροενδυμένος. Ἰδοῦσα δὲ τὸν πατέρα μου, ὅστις ἔστεκε κ' ἐπερίμενε, ἐδείκνυε πρὸς αὐτὸν τὸ ἔνδυμα ἐκεῖνο καὶ ἐμέ, ὁ ὁποῖος ἐπέστρεφα, καὶ μάλιστα τοῦ ὑπενθύμισε πῶς παρ' ὀλίγον ἕνεκα κακῶν σκέψεων νὰ μὲ στερήσῃ ὅλην αὐτὴν τὴν εὐτυχίαν. Μοῦ ἔμειναν ὅλαι αὐταὶ αἱ λεπτομέρειαι εἰς τὴν μνήμην,

διότι ἤμουν ἀκόμη παιδὶ καί, ὡς νομίζω, διότι ὁ φόβος τοῦ ξύλου συνετέλεσεν.

Ἀλλ' ἐνῷ διηγοῦμαι τἀνωτέρω, θὰ μοῦ κάμῃ ἴσως κανεὶς τὴν παρατήρησιν ὅτι τὸ ὄνειρόν μου εἶνε πολὺ μακρὸν καὶ ῥητορικόν. Ἄλλος δὲ θὰ ψιθυρίσῃ· «Εἶνε ὄνειρον χειμωνιάτικον ὅτε αἱ νύκτες εἶνε μακραί, ἐκτὸς ἂν καὶ αὐτὸ εἶνε τριέσπερον καθὼς ὁ Ἡρακλῆς. Ἀλλὰ τί τοῦ ἦλθε νὰ μᾶς φλυαρήσῃ ὅλα αὐτὰ καὶ νὰ ἐνθυμηθῇ μίαν νύκτα τῶν παιδικῶν του χρόνων καὶ ὄνειρα παλαιὰ καὶ γηράσαντα;» Ὄχι, φίλε μου· οὔτε ὁ Ξενοφῶν ὅταν διηγεῖτο τὸ ὄνειρόν του, κατὰ τὸ ὁποῖον, ὡς γνωρίζετε, τοῦ ἐφάνη ὅτι ἐκαίετο ἡ πατρική του οἰκία καὶ λοιπά, δὲν ἐπεδίωκε ῥητορικὴν ἐπίδειξιν οὔτε πρὸς ἁπλῆν φλυαρίαν τὸ διηγήθη, μάλιστα ἐν ὥρᾳ πολέμου καὶ εἰς περίστασιν ἀπελπιστικὴν καὶ ἐν μέσῳ ἐχθρῶν, ἀλλ' εἶχε καὶ σκοπὸν χρήσιμον ἡ διήγησις. Λοιπὸν καὶ ἐγὼ σᾶς διηγήθην αὐτὸ τὸ ὄνειρον διὰ νὰ παρακινηθοῦν οἱ νέοι νὰ προτιμοῦν τὰ καλλίτερα καὶ νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τὴν παιδείαν καὶ μάλιστα ἐκεῖνοι ἐξ αὐτῶν, οἵτινες ἀναγκαζόμενοι ὑπὸ πτωχείας ἀποκλίνουν πρὸς τὰ εὐτελῆ καὶ καταστρέφουν εὐφυΐαν ἀξίαν καλλιτέρας τύχης. Εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἀκούσαντες τὴν διήγησίν μου θὰ ἐνισχυθοῦν, λαμβάνοντες ἐμὲ ὡς παράδειγμα καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ποῖος ἤμουν ὅταν ἐτράπην πρὸς τὰς εὐγενεστέρας φιλοδοξίας καὶ ἐπεθύμησα παιδείαν, χωρὶς νὰ μὲ ἀποθαρρύνῃ ἡ τότε πτωχεία, ὁποῖος δὲ τώρα ἐπανῆλθα μεταξύ σας. Καὶ ἂν δὲν εἶμαι τίποτε ἄλλο, πάντως δὲν εἶμαι ἀδοξότερος ἀπὸ κανένα λιθοξόον.

ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΝ ΟΣΤΙΣ ΕΙΠΕΝ —ΕΙΣΑΙ ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ ΕΙΣ ΤΑ ΕΡΓΑ ΣΟΥ

Λοιπὸν λέγεις ὅτι εἶμαι Προμηθεύς; Ἐὰν μὲ ὀνομάζῃς οὕτω, διότι καὶ τὰ δικά μου ἔργα ὁμοιάζουν μὲ πήλινα, ἀναγνωρίζω τὴν ἀλήθειαν τῆς συγκρίσεως καὶ ὁμολογῶ ὅτι εἶμαι ὅμοιος μὲ τὸν Προμηθέα, οὔτε δυσαρεστοῦμαι νὰ μὲ λέγουν πηλοπλάστην, μολονότι ὁ πηλὸς τὸν ὁποῖον ἐγὼ μεταχειρίζομαι εἶνε εὐτελέστερος καὶ ὡς ἐκ τῶν τριόδων προερχόμενος, βόρβορος σχεδόν. Ἐὰν ὅμως διὰ νὰ ὑπερεπαινέσῃς τὰ ἔργα μου ὡς δῆθεν ἔντεχνα τὰ σχετίζῃς μὲ τὸν σοφώτατον ἐκ τῶν Τιτάνων, πρόσεξε μήπως ὁ ἔπαινός σου θεωρηθῇ ὡς ὑποκρύπτων εἰρωνείαν καὶ σκῶμμα Ἀττικόν. Ἀλλὰ διατί τάχα εἶνε ἔντεχνα τὰ ἔργα μου; ποῦ δ' εὑρίσκεται ἡ περισσὴ σοφία καὶ προμήθεια εἰς τὰ γράμματα; Εἰς ἐμὲ θὰ ἦτο ἀρκετόν, σὲ βεβαιῶ, νὰ μὴ σοῦ φανοῦν καθ' ὑπερβολὴν γήινα, οὔτε λίαν ἄξια τῆς ἐπὶ τοῦ Καυκάσου καταδίκης. Θὰ ἦτο ἐν τοσούτῳ πολὺ δικαιότερον νὰ παραβάλλεσθε πρὸς τὸν Προμηθέα σεῖς ὅσοι διαπρέπετε εἰς τὰ δικαστήρια, ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας· διότι τὰ ἔργα σας εἶνε ἀληθῶς ζῶντα καὶ μάλιστα τῆς ζωῆς αὐτῶν ἡ θερμότης εἶνε φλογερά. Καὶ τοῦτο ἐνθυμίζει τὸν Προμηθέα, ἐκτὸς ἂν κατὰ τοῦτο διαφέρετε ὅτι τὰ πλάσματά σας δὲν εἶνε ἐκ πηλοῦ, ἀλλὰ χρυσᾶ τὰ περισσότερα.

Ἡμεῖς δὲ οἵτινες ἐμφανιζόμεθα εἰς τὰ πλήθη καὶ τοιούτους λόγους ἀπαγγέλλομεν ἐπιδεικνύομεν περίπου εἴδωλα, τὰ ὁποῖα ἐν τῷ συνόλῳ μὲν ἀποτελοῦνται, ὡς ὀλίγον ἀνωτέρω εἶπα, ἐκ πηλοῦ, ἡ δὲ τέχνη των εἶνε ὅπως τῶν κουκλῶν ἡ πλαστική. Οὔτε κίνησιν ἔχουν, οὔτε ψυχήν, ὅπως τὰ δικά σας, ἐμφαίνουν, ἀλλ' εἶνε ἁπλᾶ παιγνίδια καὶ μόνον τέρψιν δύνανται νὰ δώσουν. Διὰ

τοῦτο καὶ μοῦ ἐπέρχεται ἡ σκέψις, μήπως μὲ λέγεις Προμηθέα, ὅπως ὁ κωμικὸς ποιητὴς εἶπε περὶ τοῦ Κλέωνος:[1]

Κλέων Προμηθεύς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα.

Καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπεκάλουν Προμηθεῖς τοὺς ἀγγειοπλάστας καὶ τοὺς καμινευτάς, σκώπτοντες αὐτοὺς διὰ τὸν πηλὸν καὶ τὴν ὄπτησιν, ὑποθέτω, τῶν σκευῶν εἰς τὴν φωτιάν. Καὶ ἂν τοῦτο ἐννοεῖς λέγων με Προμηθέα, τὸ σκῶμμα πολὺ εὐστόχως ἀπευθύνεται καὶ ἔχει ὅλην τὴν Ἀττικὴν δριμύτατα, καθότι καὶ τὰ δικά μου ἔργα εἶνε εὔθραυστα, ὅπως τὰ ἀγγεῖα ἐκείνων, ἀρκεῖ δὲ νὰ ῥίψῃ τις μικρὰν πέτραν διὰ νὰ τὰ συντρίψῃ ὅλα.

Ἀλλ' ἴσως εἴπῃ τις διὰ νὰ μὲ παρηγορήσῃ. «Δὲν σὲ παρωμοίασε διὰ τοιοῦτον λόγον πρὸς τὸν Προμηθέα, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπαινέσῃ τὴν πρωτοτυπίαν τῶν ἔργων σου καὶ τὴν μὴ ἀπομίμησιν ἄλλου τινὸς προτύπου. Οὕτω καὶ ὁ Προμηθεύς, μὴ ὑπαρχόντων ἕως τότε ἀνθρώπων, ἐφαντάσθη νὰ τοὺς πλάσῃ καὶ ἔκαμε καὶ διεμόρφωσε ζῶα τοιαῦτα, ὥστε καὶ εὐκίνητα νὰ εἶνε καὶ ὡραῖα τὴν ὄψιν. Καὶ αὐτὸς μὲν ὡς ἀρχιτέκτων κατεσκεύαζε τὸ ὅλον, συνειργάζετο δὲ ἐν μέρει καὶ ἡ Ἀθηνᾶ δίδουσα πνοὴν εἰς τὸν πηλὸν καὶ καθιστῶσα ἔμψυχα τὰ πλάσματα». Ταῦτα δύναται νὰ εἴπῃ ἐκεῖνος διὰ νὰ ἐξηγήσῃ ὡς ἔπαινον τὸ λεχθέν· καὶ ἴσως τοιαύτη ἦτο ἡ ἔννοια τῆς φράσεως. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν νομίζω πολὺ ἱκανοποιητικὸν μόνον ὅτι ἡ ἐργασία μου εἶνε πρωτότυπος καὶ δὲν ἔχει τις νὰ εἴπῃ ἄλλο ἀρχαιότερον, τοῦ ὁποίου τὸ ἔργον μου εἶνε ἀπομίμησις, ἀλλ' ἐὰν δὲν φαίνεται καὶ χάριεν, νὰ εἶσαι βέβαιος θὰ ἐντρεπόμουν δι' αὐτὸ καὶ θὰ τὸ ἐποδοπάτουν διὰ νὰ τὸ καταστρέψω. Εἰς τὴν κρίσιν μου τὸ καινοφανὲς δὲν θὰ ἠμπόδιζε ὅπως μὴ τὸ καταστρέψω ὡς ἄσχημον. Καὶ ἂν δὲν εἶχα τοιαύτην γνώμην, μοῦ φαίνεται ὅτι θὰ ἤμουν ἄξιος νὰ μὲ σπαράξουν δεκαὲξ γύπες, ἀφοῦ δὲν ἐννοῶ ὅτι εἶνε πολὺ ἀσχημότερα τὰ ἔργα ὅταν εἶνε ἄσχημα καὶ συγχρόνως παράξενα.

1) Ὁ Κλέων εἶνε προνοητικὸς (Προμηθεὺς) μετὰ τὰ γεγονότα.

Παράδειγμα τὸ ἑξῆς· Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἔφερεν εἰς τὴν Αἴγυπτον δύο παράξενα θεάματα, μίαν κάμηλον Βακτριανὴν κατάμαυρην καὶ ἕνα δίχρωμον ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ σώματος ἀκριβῶς ἦτο ἐντελῶς μαῦρον, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ καθ' ὑπερβολὴν λευκόν. Συναθροίσας δὲ εἰς τὸ θέατρον τοὺς Αἰγυπτίους ἐπεδείκνυεν εἰς αὐτοὺς ἄλλα ἀξιοθαύμαστα, ἐπὶ τέλους δὲ καὶ ἐκεῖνα, τὴν κάμηλον καὶ τὸν ἡμίλευκον ἄνθρωπον καὶ ἐνόμιζεν ὅτι θὰ τοὺς ἐκπλήξῃ μὲ τὸ θέαμα. Αὐτοὶ ὅμως τὴν μὲν κάμηλον ἐφοβήθησαν καὶ παρ' ὀλίγον νὰ τραποῦν εἰς φυγήν, μολονότι ἦτο ὅλη στολισμένη μὲ χρυσόν, τὸ σάγμα της ἦτο ἁλουργὲς καὶ ὁ χαλινὸς μὲ λίθους πολυτίμους, κειμήλιον κάποιου Δαρείου ἢ τοῦ Καμβύσου ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ Κύρου· ὅταν δὲ εἶδαν τὸν ἄνθρωπον, οἱ περισσότεροι ἐγέλων, τινὲς δὲ κατελήφθησαν ὑπὸ ἀηδίας ὡς ἐνώπιον τέρατος. Ὥστε ὁ Πτολεμαῖος ἐννοήσας ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι δὲν ἀποδίδουν σημασίαν εἰς τὸ καινοφανές, οὔτε τὸ θαυμάζουν, ἀλλὰ προτιμοῦν τὸ εὔρυθμον καὶ τὸ εὔμορφον, τὰ ἐγκατέλειψε καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον δὲν ἀπέδιδε πλέον, ὅπως πρίν, σημασίαν· καὶ ἡ μὲν κάμηλος παραμεληθεῖσα ἀπέθανε, τὸν δὲ δίχρωμον ἄνθρωπον ἐδώρησεν εἰς τὸν αὐλητὴν Θέσπιν, διότι ἔπαιξε καλὰ εἰς ἓν συμπόσιον.

Φοβοῦμαι λοιπὸν μήπως καὶ τὸ δικόν μου ἔργον εἶνε κάμηλος μεταξὺ Αἰγυπτίων καὶ οἱ ἄνθρωποι θαυμάζουσι μόνον τὸν χαλινὸν καὶ τὸ ἁλουργὲς ἐπίσαγμα, ἀφοῦ καὶ τὸ ὅτι σύγκειται ἀπὸ τὰ δύο ὡραιότερα εἴδη τοῦ λόγου, τὸν διάλογον καὶ τὴν κωμῳδίαν, δὲν ἀρκεῖ οὐδὲ τοῦτο νὰ τοῦ δώσῃ ὡραιότητα, ἐκτὸς ἐὰν καὶ ἡ μῖξις ἔγινε μὲ ἁρμονίαν καὶ συμμετρικήν. Διότι συμβαίνει ἐκ δύο ὡραίων συνθετικῶν νὰ προέρχεται σύνθεσις ἀλλόκοτος, καὶ παράδειγμα προχειρότατον ὁ ἱπποκένταυρος. Δὲν πιστεύω νὰ μοῦ εἴπῃς ὅτι οὗτος ὑπῆρξε ζῶον ἀξιαγάπητον, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας θρασύτατον, ἐὰν πρέπει νὰ πιστεύωμεν τοὺς ζωγράφους, οἵτινες ἐξεικονίζουν τὰς ἀκολασίας καὶ τὰς θηριωδίας αὐτῶν.

Ἀλλὰ τέλος πάντων δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γίνῃ τι ὡραῖον ἐκ

τῆς συνθέσεως δύο ἐκ τῶν καλλίστων πραγμάτων, ὅπως ἐξ οἴνου καὶ μέλιτος γίνεται μῖγμα νοστιμώτατον; Εἶνε δυνατόν, λέγω ἐγώ. Δὲν διατείνομαι ὅμως ὅτι τὰ δικά μου ἔργα εἶνε τοιαῦτα, ἀλλὰ φοβοῦμαι μήπως τὸ κάλλος ἑκάστου κατέστρεψε συγχρόνως ἡ ἀνάμιξις. Διότι δὲν ὑπῆρχε πολλὴ φιλία καὶ συνάφεια ἐξ ἀρχῆς μεταξὺ διαλόγου καὶ κωμῳδίας, ἀφοῦ ἐκεῖνος μὲν κατ' οἶκον μόνος καὶ εἰς τοὺς περιπάτους μὲ ὀλίγους διέτριβε· ἡ δὲ κωμῳδία, παραδοθεῖσα εἰς τὸν Διόνυσον, εἰς τὸ θέατρον διέτριβε καὶ ἔπαιζε καὶ κατεγέλα καὶ ἔσκωπτε, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐχόρευε μὲ συνοδείαν αὐλοῦ καὶ ἐν γένει ἐποχουμένη εἰς μέτρα ἀναπαίστων κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐχλεύαζε τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ διαλόγου, ἀποκαλοῦσα αὐτοὺς ἀερολόγους καὶ φαντασιοκόπους. Καὶ ἠρέσκετο ἰδιαιτέρως νὰ περιγελᾷ αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς περιλούῃ μὲ τὴν Διονυσιακὴν ἐλευθεροστομίαν, ἄλλοτε μὲν παριστῶσα αὐτοὺς ἀεροβατοῦντας καὶ εἰς τὰ νέφη εὑρισκομένους, ἄλλοτε δὲ μετροῦντας τὰ πηδήματα τῶν ψύλλων καὶ δῆθεν οὕτω μελετῶντας τὰ μετεωρολογικὰ ζητήματα. Ὁ δὲ διάλογος σοβαρώτατος κατεγίνετο νὰ φιλοσοφῇ περὶ φύσεως καὶ ἀρετῆς, κατὰ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν μουσικῶν, ὅτι ἡ ἁρμονία εἶνε ἡ διπλῆ διαπασῶν ἀπὸ τοῦ ὀξυτάτου εἰς τὸ βαρύτατον. Καὶ ὅμως ἐτολμήσαμεν ἡμεῖς τὰ τόσον ἀντίθετα νὰ συνενώσωμεν καὶ συναρμόσωμεν, καίτοι ὀλίγον ὑπακούοντα καὶ δυσκόλως ἀνεχόμενα τὴν ἕνωσιν.

Φοβοῦμαι λοιπὸν μήπως πάλιν φαίνωμαι ὅτι ἔπραξα κάτι ὅμοιον μὲ τὸν Προμηθέα σου, ἀναμίξας τὸ θηλυκὸν μὲ τὸ ἀρσενικόν, πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον θὰ τιμωρηθῶ, ὡς ἐκεῖνος, ἢ μᾶλλον ὅτι ἐξαπατῶ ἴσως τοὺς ἀκροατάς μου καὶ, ὅπως ἐκεῖνος, παραθέτω εἰς αὐτοὺς κόκκαλα σκεπασμένα μὲ λίπος, δηλαδὴ γέλωτα κωμικὸν ὑπὸ φιλοσοφικὴν σοβαρότητα. Ὡς πρὸς δὲ τὴν κλοπὴν — διότι τῆς κλοπῆς θεὸς εἶνε ὁ Προμηθεὺς — οὐδὲν τὸ κοινὸν μεταξύ μας· τοῦτο μόνον δὲν δύνασαι νὰ εἴπῃς ὅτι ὑπάρχει εἰς τὰ δικά μου ἔργα. Διότι ἀπὸ ποῖον θὰ ἔκλεπτα; Ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν γνωρίζω ἄλλον ὅστις νὰ συνέθεσε καὶ αὐτὸς τοι-

αὐτας ἱπποκάμπας [1] καὶ τραγελάφους. Ἀλλὰ τέλος πάντων ὅ,τι ἔγινεν ἔγινε καὶ πρέπει νὰ μείνω εἰς τὴν ὁδὸν τὴν ὁποῖαν ἅπαξ ἐπροτίμησα· διότι ἡ ἀλλαγὴ γνώμης ἁρμόζει εἰς τὸν Ἐπιμηθέα, ὄχι εἰς τὸν Προμηθέα.

ΠΛΟΙΟΝ ἢ ΕΥΧΑΙ

ΛΥΚΙΝΟΣ. Δὲν τὸ ἔλεγα ἐγὼ ὅτι εὐκολώτερα νὰ διαφύγῃ τὸ βλέμμα ὀρνέου πτῶμα εἰς μέρος φανερὸν ἐξαπλωμένον παρὰ τὴν περιέργειαν τοῦ Τιμολάου θέαμα παράξενον; Τόσον περίεργος εἶσαι, ὥστε καὶ στὴν Κόρινθον ἐμπορεῖς νὰ πᾷς χωρὶς νὰ πάρῃς ἀναπνοή, γιὰ νὰ μὴ χάσῃς τοιοῦτον θέαμα.

ΤΙΜΟΛΑΟΣ. Τί θελες νὰ κάμω, Λυκῖνε; Δουλειὰ δὲν εἶχα, ὅτε ἀκούω ὅτι στὸν Πειραιᾶ ἔφθασ' ἕνα πλοῖον, ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ μεταφέρουν σιτάρια ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον στὴν Ἰταλίαν, πλοῖον τόσο μεγάλο, ποῦ δὲν εἶχα ἰδῇ ἄλλο τέτοιο. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι καὶ σὺ καὶ ὁ Σάμιππος μόνο γιὰ νὰ δῆτε τὸ πλοῖον ἐκατεβήκατε στὸν Πειραιᾶ.

ΛΥΚ. Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι. Καὶ ὁ Ἀδείμαντος ὁ Μυρρινούσιος κατέβη μαζῆ μας, ἀλλὰ τὸν ἐχάσαμεν μέσα εἰς τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν. Ἕως ὅτου ἐφθάσαμεν εἰς τὸ πλοῖον ἤμεθα μαζῆ· καὶ ὅταν ἀνεβαίναμεν εἰς τὸ πλοῖον, σὺ, Σάμιππε, προηγεῖσο, ἠκολούθει ὁ Ἀδείμαντος καὶ ἐγὼ κατόπιν ἐκρατούμην ἀπ' αὐτὸν καὶ μὲ τὰ δυό μου χέρια, διότι αὐτὸς ἦτο ἀνυπόδητος κ' ἐγὼ φοροῦσα ὑποδήματα. Ἀφοῦ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μ' ἐχειραγώγησε

1) Ἐκ τῶν δύο ὑπαρχουσῶν γραφῶν «πιτυοκάμπας» καὶ «ἱπποκάμπας», πιθανωτέραν ἔκρινα τὴν δευτέραν, ἥτις ἄλλως καὶ εἰς τοὺς «τραγελάφους» καὶ εἰς τὴν ὅλην ἔννοιαν προσαρμόζεται.

εἰς τὴν ἀνάβασιν, τὸν ἔχασα καὶ οὔτ' ἐντὸς τοῦ πλοίου, οὔτε ὅταν κατεβαίναμεν τὸν ἐπανετὸα.

ΣΑΜΙΠΠΙΟΣ. Ξέρεις, Λυκῖνε, πότε τὸν ἐχάσαμεν; Μοῦ φαίνεται τὴ στιγμή, ποῦ βγῆκε ἀπὸ τὸν θάλαμον τοῦ πλοίου ἐκεῖνο τὸ εὔμορφο παιδί, ποῦ φοροῦσε τὸ κατάλευκον ἔνδυμα κ' εἶχε σηκωμένα πρὸς τὰ ὀπίσω τὰ μαλλιά του καὶ μὲ χωρίστραν εἰς τὸ μέτωπον. Γνωρίζω ἀρκετὰ καλὰ τὸν Ἀδείμαντον, ὥστε εἶμαι βέβαιος ὅτι ἅμα εἶδεν ἕνα τόσῳ ὡραῖον θέαμα, ἐλησμόνησε τὸν Αἰγύπτιον ναυπηγόν, ποῦ μᾶς πῆρε νὰ μᾶς δείξῃ τὰ διάφορα μέρη τοῦ πλοίου, κ' ἔμεινε νὰ κυττάζῃ τὸ παιδὶ μὲ βουρκωμένα μάτια, ὡς συνηθίζει. Διότι πολὺ εὔκολα ἔχει τὰ ἐρωτικὰ δάκρυα.

ΛΥΚ. Ἀλλὰ δὲν μοῦ ἐφάνη καὶ τόσον ὡραῖος αὐτὸς ὁ νεανίσκος, ὥστε νὰ κάμῃ ἐντύπωσιν εἰς τὸν Ἀδείμαντον, τὸν ὁποῖον εἰς τὰς Ἀθήνας τόσοι ὡραῖοι νέοι περιστοιχοῦν, ὅλοι ἐλεύθεροι, ὁμιλοῦντες μὲ χάριν καὶ μυρίζοντες παλαίστραν, διὰ τοὺς ὁποίους καὶ νὰ δακρύσῃ κανεὶς δὲν εἶν' ἐντροπή. Ἐκεῖνος τοῦ πλοίου καὶ μελαψὸς ἦτο καὶ τὰ χείλη εἶχε μεγάλα καὶ τὰ σκέλη πολὺ λεπτά. Ἡ δὲ ὁμιλία του ἦτο συνεχὲς καὶ βιαστικὸν κατρακύλισμα λέξεων, Ἑλληνικῶν μέν, ἀλλὰ μὲ προφορὰν ξένην, τὴν προφορὰν καὶ τὸν τόνον τῆς πατρίδος του. Ἀλλὰ καὶ τὰ μαλλιά του μὲ τὸν πλόκαμον, τὸν ὁποῖον ἔχει ἀνασυρμένον καὶ συνεστραμμένον πρὸς τὰ ὀπίσω σημαίνουν ὅτι δὲν εἶνε ἐλεύθερος.

ΤΙΜ. Ἐξ ἐναντίας ἡ μακρὰ κόμη εἶνε σημεῖον εὐγενείας εἰς τοὺς Αἰγυπτίους. Ὅλα τὰ παιδιὰ τῶν ἐλευθέρων ἀναπλέκουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ μαλλιά των, ἕως οὗ γίνουν ἔφηβοι, δηλαδὴ ἀντιθέτως πρὸς τοὺς δικούς μας προγόνους, οἵτινες ἐνόμιζον πρέπον νὰ τρέφουν οἱ γέροντες μακρὰν κόμην, τὴν ὁποίαν νὰναδένουν καὶ νὰ σχηματίζουν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κρώβυλον, κρατούμενον διὰ χρυσοῦ τέττιγος.

ΣΑΜ. Εὖγε, Τιμόλαε, ποῦ μᾶς ἐνθυμίζεις τὸν Θουκυδίδην καὶ ὅσα γράφει εἰς τὸ προοίμιον τῆς ἱστορίας του περὶ τῆς πολυτελείας των ἀρχαίων Ἀθηναίων, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἀποικισμοῦ τῶν Ἰώνων.

ΤΙΜ. Ἄ! τώρα θυμοῦμαι πότε ἐχωρίσθημεν ἀπὸ τὸν Ἀδείμαντον· ὅταν ἐσταθήκαμεν πλησίον εἰς τὸ κατάρτι καὶ ἐπὶ ἀρκετὴν ὥραν ἐμετρούσαμεν τὰ δέρματα τῶν ἱστίων[1] κ' ἐθαυμάζαμεν τὸν ναύτην ποῦ ἀνέβαινε στὰ σχοινιὰ καὶ ὅταν ἔφθασε πάνω ἐπερπατοῦσε μὲ ἀσφάλειαν εἰς τὴν κεραίαν, κρατούμενος ἀπὸ τοὺς κεροΐακας.

ΣΑΜ. Καλὰ λές. Ἀλλὰ τώρα τί πρέπει νὰ κάμωμεν; Νὰ τὸν περιμένωμεν ἐδῶ, ἢ θέλεις νὰ γυρίσω ἐγὼ στὸ πλοῖον νὰ τὸν ζητήσω;

ΤΙΜ. Ὄχι, ἂς προχωροῦμεν, διότι εἶνε πιθανὸν ὅτι ἐπροσπέρασε κ' ἐτράβηξε πρὸς τὰς Ἀθήνας μόνος, ἀφοῦ δὲν μᾶς εὗρῆκε. Ἄλλως τε γνωρίζει τὸν δρόμον καὶ δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ χαθῇ.

ΛΥΚ. Δὲν εἶνε καλὸν ν' ἀφήσωμεν ἕνα φίλον καὶ νὰ φύγωμεν· ἀλλ' ἀφοῦ ἔτσι νομίζει ὁ Σάμιππος, ἂς πᾶμε.

ΣΑΜ. Αὐτὴ εἶνε ἡ γνώμη μου, διὰ νὰ προφθάσωμεν καὶ κανένα γυμναστήριον ἀνοικτόν. Ἀλλὰ γιὰ θυμηθῆτε καὶ τί πλοῖον ἦτον ἐκεῖνο! Ὁ πλοίαρχος ἔλεγεν ὅτι ἔχει μῆκος ἑκατὸν εἴκοσι πήχεων καὶ πλάτος κάτι περισσότερον ἀπὸ τὸ τέταρτον τοῦ μήκους· ἀπὸ δὲ τοῦ καταστρώματος μέχρι τοῦ πυθμένος εἰς τὸ βαθύτερον μέρος ἔχει βάθος εἴκοσι ἐννέα πήχεων. Ἔπειτα τί ὕψος εἶχεν ὁ ἱστὸς τί κεραίας καὶ προτόνους! Καὶ πῶς ἡ πρύμνη ὑψοῦται μὲ ἐλαφρὰν καμπύλην καὶ ἀπολήγει ἐπάνω εἰς χρυσοῦν χηνίσκον[2]! Ἀνάλογον ὕψος ἔχει καὶ ἡ πρώρα καὶ ἐπιμηκύνεται πρὸς τὰ ἐμπρός, ἐκατέρωθεν δὲ ἔχει τὸ εἴδωλον τῆς θεᾶς Ἴσιδος, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα φέρει τὸ πλοῖον. Ὅλος ὁ ἄλλος διάκοσμος, τὰ ζωγραφήματα, τὸ φλογῶδες σῆμα τοῦ ἱστοῦ, πρὸ πάντων δὲ αἱ ἄγκυραι, τὰ στροφεῖα, καὶ οἱ περιαγωγεῖς καὶ οἱ θάλαμοι τῆς πρύμνης, ὅλα μοῦ ἐφάνησαν ἀξιοθαύμαστα. Καὶ

1) Τὰ ἱστία τῶν πλοίων ἐσχηματίζοντο καὶ διὰ συρραφῆς δερμάτων. Ὁ ἀριθμὸς δὲ τῶν δερμάτων ἦτο τρόπον τινὰ μέτρον τοῦ μεγέθους τοῦ ἱστίου καὶ τοῦ πλοίου.

2) Ἡ ἄκρα τῆς πρύμνης τοῦ πλοίου, ἔχουσα τὸ σχῆμα χηνός.

οἱ ναῦται ἦσαν στρατὸς ὁλόκληρος. Ἤκουσα δὲ νὰ λέγουν ὅτι τόσον εἶνε τὸ φορτίον του, ὥστε ἀρκεῖ νὰ ἐφοδιάσῃ δι' ἓν ἔτος μὲ σῖτον ὅλην τὴν Ἀττικήν. Καὶ αὐτὸν ὅλον τὸν κολοσσὸν διευθύνει καὶ σώζει εἰς τοὺς κινδύνους ἕνας γεροντάκος, ὁ ὁποῖος κινεῖ τὸ πηδάλιον μ' ἕνα λεπτὸν οἴακα. Μοῦ τὸν ἔδειξαν· εἶνε μικροκαμωμένος γέρων, φαλακρός, μὲ ὀλίγα κατσαρὰ μαλλιά· ὀνομάζεται δέ, νομίζω, Ἥρων[1].

ΤΙΜ. Θαυμάσιος ναυτικός, ὡς ἔλεγαν οἱ ἐπιβάται, καὶ γνωρίζει τὴν θάλασσαν περισσότερον καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν Πρωτέα. Ἠκούσατε δὲ πῶς ἔφερεν ἐδῶ τὸ πλοῖον καὶ πῶς τοὺς ἔσωσε τὸ ἄστρον τῶν Διοσκούρων;

ΛΥΚ. Ὄχι, Τιμόλαε, καὶ θ' ἀκούσωμεν εὐχαρίστως ἀπὸ σὲ τὴν διήγησιν.

ΤΙΜ. Τὰ καθέκαστα μοῦ διηγήθη ὁ ἴδιος ὁ πλοίαρχος, ἕνας λαμπρὸς καὶ εὐπροσήγορος ἄνθρωπος. Μοῦ εἶπεν ὅτι ἔκαμαν πανιὰ ἀπὸ τὸν Φάρον[2] μὲ ἄνεμον μέτριον καὶ μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας εἶδαν τὸ ἀκρωτήριον τῆς Κύπρου Ἀκάμαντα. Ἔπειτα ἔπνευσε ζέφυρος ἐναντίος καὶ τοὺς ὤθησε πλαγίως μέχρι τῆς Σιδῶνος. Ἐκεῖ τοὺς εὑρῆκε μεγάλη τρικυμία καὶ μόλις μετὰ δέκα ἡμέρας ἔφθασαν διὰ τοῦ Αὐλῶνος εἰς τὰς Χελιδονέας νήσους, ὅπου ἐκινδύνευσαν νὰ πνιγοῦν. Γνωρίζω δὲ καὶ ἐξ ἰδίας πείρας, διότι ἐπέρασα κἄποτε ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα, τί τρομερὰ κύματα σηκώνει ἰδίως ὁ νοτιοδυτικός. Ἐκεῖ τὸ Παμφύλιον πέλαγος χωρίζεται ἀπὸ τὴν θάλασσαν τῆς Λυκίας καὶ ὡς ἐκ τῶν πολλῶν ῥευμάτων τὰ ὁποῖα σχίζουν καὶ συνταράσσουν τὴν θάλασσαν περὶ τὸ ἀκρωτήριον (εἶνε δὲ οἱ βράχοι ἀπόκρημνοι καὶ ὀξεῖς, διότι τὸ κῦμα τοὺς τρώγει καὶ τοὺς ἀκονίζει) γίνεται τρομερὰ

1) Ἐκτὸς ἄλλων μαρτυριῶν περὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἀρχαίων πλοίων, Πλαῦτος ὁ νεώτερος εἰς τὸν «Πανηγυρικὸν τοῦ Τραϊανοῦ» ὁμιλεῖ περὶ πλοίου σιταγωγοῦ, τὸ ὁποῖον εἶχε πλήρωμα 276 ἀνδρῶν.

2) Μικρὰ νῆσος πρὸ τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἐπ' αὐτῆς ὑπάρχει ὁ περίφημος πύργος ὅστις ἐχρησίμευεν ὡς φάρος.

θαλασσοταραχὴ καὶ βοὴ μεγάλη καὶ τὸ κῦμα πολλάκις φθάνει εἰς τὸ ὕψος τῶν βράχων. Τοιαύτη τρικυμία τοὺς κατέλαβε καὶ αὐτοὺς, κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ πλοιάρχου, ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς ἄκρον σκοτεινῆς. Ἀλλ' οἱ θεοί, τῶν ὁποίων τὴν βοήθειαν ἐπεκαλέσθησαν εἰς τὴν ἀπελπισίαν των, ἐπήκουσαν καὶ παρουσίασαν μίαν φωτιὰν ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Λυκίας κ' ἔτσι ἐνόησαν ποῦ εὑρίσκοντο. Συγχρόνως ὁ εἷς ἐκ τῶν Διοσκούρων, ἐν εἴδει λαμπροῦ ἄστρου, ἦλθε καὶ ἐκάθησεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἱστοῦ καὶ διηύθυνε τὸ πλοῖον ἀριστερά, πρὸς τὸ πέλαγος, καθ' ἣν στιγμὴν ἐφέρετο πρὸς τοὺς βράχους ὑπὸ τῶν κυμάτων. Ἀφοῦ δὲ ἅπαξ ἐξετράπησαν ἀπὸ τὸν δρόμον των, διέπλευσαν τὸ Αἰγαῖον καὶ ἀναγκαζόμενοι νὰ πλαγιοδρομοῦν πρὸς τοὺς ἐτησίας ἀνέμους, ἔφθασαν χθὲς εἰς τὸν Πειραιᾶ, μετὰ ἑβδομῆντα ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των ἐξ Αἰγύπτου. Τόσον παρεσύρθησαν πρὸς βορρᾶν, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ διέλθουν μεταξὺ Κρήτης καὶ Μαλέα καὶ νὰ εὑρίσκωνται ἤδη εἰς τὴν Ἰταλίαν.

ΛΥΚ. Λαμπρὸς πλοίαρχος, μὰ τὸν Δία, αὐτὸς ὁ Ἥρων, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ἡλικίαν τοῦ Νηρέως καὶ ὁ ὁποῖος κατώρθωσε νὰ σφάλῃ τόσον εἰς τὸν δρόμον του. Ἀλλὰ τί βλέπω ; Δὲν εἶν' αὐτὸς ὁ Ἀδείμαντος ;

ΤΙΜ. Αὐτὸς εἶνε. Ἂς τὸν φωνάξωμεν. Ἀδείμαντε Μυρρινούσιε τοῦ Στρομβίχου. Ἢ θυμωμένος εἶνε ἐναντίον μας ἢ ἐκουφάθη. Διότι αὐτὸς εἶνε, δὲν κάνω λάθος.

ΛΥΚ. Τώρα τὸν διακρίνω καλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἔνδυμα καὶ ἀπὸ τὸ βάδισμα καὶ ἀπὸ τὰ μαλλιὰ ποῦ τὰ ἔχει σύρριζα κομμένα. Ἂς βαδίσωμεν ταχύτερα νὰ τὸν φθάσωμεν.—Ἔπρεπε νὰ σὲ φθάσωμεν, Ἀδείμαντε, καὶ νὰ σὲ σύρωμεν ἀπὸ τὸ ἔνδυμα γιὰ νὰ μᾶς ἀκούσῃς. Εἰς ποίας σκέψεις τόσον σπουδαίας εἶσαι βυθισμένος, ὥστε νὰ μὴν ἀκούσῃς ὅταν σοῦ φωνάζαμεν ;

ΑΔΕΙΜΑΝΤΟΣ. Τίποτε τὸ σπουδαῖον, Λυκῖνε. Ἀλλ' ἐκεῖ ποῦ ἐβάδιζα, μοῦ ἦλθε μία παράξενη ἰδέα, ἡ ὁποία ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ μὴ σᾶς ἀκούσω, διότι εἰς αὐτὴν εἶχα προσηλώσει ὅλη μου τὴν σκέψιν.

ΛΥΚ. Τί ἰδέα ; Θέλομεν νὰ τὴν μάθωμεν, ἐκτὸς ἂν εἶναί τι πολὺ μυστικόν. Ξέρεις ὅμως ὅτι εἴμεθα μεμυημένοι εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια καὶ γνωρίζομεν νὰ κρατοῦμεν μυστικά.

ΑΔΕΙΜ. Ντρέπομαι νὰ σᾶς πῶ· τόσον παιδαριῶδες εἶνε αὐτὸ ποῦ ἐσκεπτόμουν.

ΛΥΚ. Μήπως εἶνε ἐρωτοδουλειά ; Ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν θὰ ἐξομολογηθῇς πρὸς ἀμυήτους. Καὶ ἡμεῖς ἔχομεν μυηθῇ τελείως εἰς τὰ τοῦ ἔρωτος.

ΑΔΕΙΜ. Τίποτε τοιοῦτον, ἀγαπητέ μου· ἀλλ' ἐφανταζόμην ὅτι ἤμουν κάτοχος ἑνὸς πλούτου, τὸν ὁποῖον οἱ παλαιοὶ ὀνομάζουν «κενὴν μακαριότητα». Καὶ ἐνῷ εὑρισκόμην εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς εὐτυχίας καὶ τῶν ἀπολαύσεων, ἐφθάσετε.

ΛΥΚ. Λοιπόν, ὅπως ἡ παροιμία λέγει, τὸ εὔρημα εἶνε κοινόν. Κατάθεσε λοιπὸν εἰς τὸ μέσον τὸν πλοῦτόν σου, διότι εἶνε δίκαιον νὰ λάβουν μέρος εἰς τὰς ἀπολαύσεις τοῦ Ἀδειμάντου καὶ οἱ φίλοι του.

ΑΔΕΙΜ. Ἐχωρίσθην ἀπὸ σᾶς εὐθὺς ἅμα ἀνεβήκαμεν εἰς τὸ πλοῖον, ἀφοῦ σ' ἐβοήθησα, Λυκῖνε, νὰ φθάσῃς ἀσφαλῶς. Ἐνῷ ἐμετροῦσα τὸ πάχος τῆς ἀγκύρας, δὲν εἶδα ποῦ τραβήξατε. Ἀφοῦ δὲ εἶδα ὅλα τὰ μέρη τοῦ πλοίου, ἠρώτησα ἕνα ἀπὸ τοὺς ναύτας, τί δίδει συνήθως τὸ πλοῖον κατ' ἔτος εἰς τὸν ἰδιοκτήτην του. Δώδεκα ἀττικὰ τάλαντα, τὸ ὀλιγώτερον, μοῦ εἶπεν ὁ ναύτης. Ἕνεκα τούτου ἐπιστρέφων ἐσκεπτόμην ὅτι ἂν ἔξαφνα κανεὶς ἐκ τῶν θεῶν μοῦ ἐχάριζεν αὐτὸ τὸ πλοῖον, τί εὐτυχισμένην ζωὴν θὰ περνοῦσα καὶ τί καλὰ θἄκανα στοὺς φίλους. Ἐνίοτε θὰ ἐπήγαινα ὁ ἴδιος εἰς τὰ ταξείδια τοῦ πλοίου, ἄλλοτε δὲ θὰ ἔστελνα ἀνθρώπους μου. Ἔπειτα ἀπὸ τὰ δώδεκα ἐκεῖνα τάλαντα θὰ ἔκτιζα σπίτι εἰς καλὴν θέσιν, ὀλίγον παραπάνω ἀπὸ τὴν Ποικίλην, θὰ ἐγκατέλιπα τὸ παρὰ τὸν Ἰλισσὸν πατρικόν μου οἴκημα, θὰ ἠγόραζα δούλους, ἐνδύματα, ἁμάξια, ἄλογα. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην μάλιστα ἐφανταζόμην πραγματοποιημένον τὸ ὄνειρόν μου καὶ εὑρισκόμην ἐπὶ τοῦ πλοίου μου, καὶ οἱ ἐπιβάται ὅλοι μ' ἐζήλευαν, οἱ δὲ ναῦται μ' ἔτρεμαν καὶ σχεδὸν βασιλέα μ'

ἐνόμιζαν. Ἐνῷ δὲ ἔδιδα διαταγὰς πρὸς διευθέτησιν διαφόρων πραγμάτων καὶ μακρόθεν ἔβλεπα τὸν λιμένα εἰς τὸν ὁποῖον κατηυθύνετο τὸ πλοῖόν μου, ἦλθες ἐσύ, Λυκῖνε, καὶ διὰ μιᾶς μοῦ κατεπόντισες τὰ πλούτη καὶ ἀνέτρεψες τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον τόσον ὡραῖα ἐταξείδευεν ὠθούμενον ὑπὸ τοῦ οὐρίου ἀνέμου τοῦ πόθου.

ΛΥΚ. Λοιπὸν τί στέκεσαι, γενναῖε ὀνειροπόλε, καὶ δὲν μὲ συλλαμβάνεις νὰ μὲ ὁδηγήσῃς πρὸς τὸν στρατηγὸν τῆς πόλεως ὡς πειρατὴν ἢ καταβυθιστήν, ἀφοῦ ἔκαμα ἕνα τόσον φοβερὸν ναυάγιον καὶ μάλιστα εἰς τὴν ξηράν, εἰς τὴν ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας ὁδόν; Ἀλλὰ μὴ στενοχωρῆσαι, διότι ἀμέσως θὰ σὲ ἀποζημιώσω μὲ τὸ παραπάνω. Ἀντὶ τοῦ αἰγυπτιακοῦ ἐκείνου πλοίου, ἔχε τώρα πέντε καλλίτερα καὶ μεγαλείτερα, τὰ ὁποῖα μάλιστα νὰ μὴ εἶνε δυνατὸν νὰ βυθισθοῦν. Καὶ νὰ σοῦ ἔρχωνται πεντάκις τοῦ ἔτους ἐξ Αἰγύπτου φορτωμένα σῖτον, ἂν καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι τότε, φίλτατε καραβοκύρη, θὰ μᾶς γίνῃς ἀνυπόφορος· διότι ἀφοῦ τώρα ποῦ εἶχες ἕνα μόνον πλοῖον, τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος, δὲν μᾶς ἤκουες ὅταν σ' ἐφωνάζαμεν, ἂν ἀποκτήσῃς πέντε ἄλλα ἀκόμη, ὅλα τρίστα καὶ μὴ ὑποκείμενα εἰς καταστροφήν, φανερὸν ὅτι οὔτε καὶ νὰ βλέπῃς τοὺς φίλους σου θὰ καταδέχεσαι. Ἀδιάφορον· σοῦ εὐχόμεθα καλὰ ταξείδια, ἡμεῖς δὲ θὰ κατεβαίνωμεν εἰς τὸν Πειραιᾶ νὰ ῥωτοῦμεν τοὺς ἐρχομένους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἢ τὴν Ἰταλίαν ἂν εἶδαν πουθενὰ τὴν Ἶσιν, τὸ μέγα πλοῖον τοῦ Ἀδειμάντου.

ΑΔΕΙΜ. Τὰ βλέπεις; Δι' αὐτὸ δὲν ἤθελα νὰ σᾶς πῶ τί ἐσκεπτόμουν, διότι ἤξευρα ὅτι θὰ μοῦ γυρίσετε στὸ γελοῖον τὸ νειροπόλημά μου. Λοιπὸν θὰ μείνω πίσω ὀλίγον, καὶ ἅμα προχωρήσετε, θὰ μπῶ πάλιν σ' τὸ πλοῖόν μου καὶ θ' ἀποπλεύσω· διότι εἶνε προτιμότερον νὰ ἔχῃ κανεὶς νὰ κάμῃ μὲ ναύτας παρὰ νὰ τὸν ἐμπαίζετε σεῖς.

ΛΥΚ. Θὰ μείνωμεν κ' ἐμεῖς νἄλθωμεν μαζῆ σου.

ΑΔΕΙΜ. Ἅμα 'μπῶ, θὰ σηκώσω τὴ σκάλα τοῦ πλοίου.

ΛΥΚ. Τότε κ' ἐμεῖς θὰ σὲ ἀκολουθήσωμεν κολυμβῶντες.

Ἢ νομίζεις ὅτι σὺ δύνασαι εὐκόλως νἀποκτᾷς τοιαῦτα πλοῖα, χωρὶς νὰ τἀγοράσῃς, οὔτε νὰ τὰ ναυπηγήσῃς, κ' ἐμεῖς δὲν θὰ ζητήσωμεν ἀπὸ τοὺς θεοὺς νὰ δυνάμεθα νὰ κολυμβῶμεν ἀκούραστοι εἰς διάστημα πολλῶν σταδίων; Ἀλλὰ θυμᾶσαι σὲ τί παληόβαρκα ἐμπήκαμε πρὸ ὀλίγου καιροῦ ὅλοι οἱ φίλοι, μὲ ναῦλον τεσσάρων ὀβολῶν ἕκαστος, κ' ἐπήγαμεν στὴν Αἴγιναν διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἐνοδίας. Τότε δὲν σοῦ ἦτο δυσάρεστον νὰ μᾶς ἔχῃς συνταξειδιώτας καὶ τώρα δὲν μᾶς θέλεις καὶ ἀπειλεῖς νὰ σηκώσῃς τὴν σκάλαν; Πολὺ τὸ ψήλωσες, Ἀδείμαντε, καὶ καλὰ θὰ κάμῃς νὰ φτύσῃς στὸν κόρφο σου. Ἀφ' ὅτου ἔγινες ἰδιοκτήτης πλοίου, ἐλησμόνησες ποῖος εἶσαι· τόσον σοῦ ἐφούσκωσαν τὰ μυαλὰ καὶ ἡ παρὰ τὴν Ποικίλην οἰκία καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀκολούθων. Ἀλλὰ τουλάχιστον νὰ ἐνθυμηθῇς, σὲ παρακαλοῦμεν, νὰ μᾶς φέρῃς ἐξ Αἰγύπτου ἀπὸ τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ταριχευτὰ ψάρια ἢ ἄρωμα τοῦ Κανώπου ἢ μίαν ἴβην [1] τῆς Μέμφιδος καὶ ἂν τὸ πλοῖόν σου δύναται, μίαν ἀπὸ τὰς πυραμίδας.

ΤΙΜ. Ἀρκοῦν τὰ ἀστεῖα, Λυκῖνε, διότι, ὡς βλέπεις, ἔκαμες τὸν Ἀδείμαντον νὰ κοκκινίσῃ. Τόσα σκώμματα ἐπεσώρευσες εἰς τὸ πλοῖόν του, ὥστε κινδυνεύει ἐκ τοῦ βάρους. Ἐπειδὴ δὲ μᾶς μένει ἀκόμη πολλὴ ἀπόστασις μέχρι τῆς πόλεως, ἂς διαιρέσωμεν τὸ διάστημα εἰς τέσσαρα καὶ κατὰ τὸ ἀνῆκον τεταρτημόριον ἂς ζητῇ ἕκαστος ὅ,τι ἐπιθυμῇ παρὰ τῶν θεῶν. Τοιουτοτρόπως καὶ τὸν κόπον δὲν θὰ αἰσθανθῶμεν καὶ συγχρόνως θὰ διασκεδάσωμεν ὀνειρευόμενοι ἑκουσίως λίαν εὐχάριστον ὄνειρον, τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς δώσῃ πᾶν ὅ,τι ποθοῦμεν. Διότι ἕκαστος θὰ ἔχῃ ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν εἰς τὰ αἰτήματά του καὶ οἱ θεοὶ θὰ ὑπακούσουν εἰς ὅλα ἔστω καὶ ἂν ζητήσωμεν πράγματα μὴ δυνάμενα ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των νὰ πραγματοποιηθοῦν. Καὶ τὸ σπουδαῖον εἰς αὐτὸν τὸν διαγωνισμὸν θὰ εἶνε ἡ ἐπίδειξις τοῦ καλλιτέρου τρόπου τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ πλούτου καὶ τῆς καλλιτέρας εὐχῆς τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ κάμωμεν. Οὕτω δὲ θὰ δείξῃ ἕκαστος καὶ ὁποῖος θὰ ἐγίνετο ἂν ἀπέκτα πλοῦτον.

1) Πτηνὸν Αἰγυπτιακόν, εἶδος πελεκᾶνος.

ΣΑΜ. Λαμπρά, Τιμόλαε· ἐγὼ δέχομαι τὴν πρότασίν σου καὶ ὅταν ἔλθῃ ἡ σειρά μου, θὰ εὐχηθῶ ὅ,τι ἐπιθυμῶ. Μοῦ φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐρωτηθῇ ὁ Ἀδείμαντος, ἀφοῦ ἤδη ἔχει τὸν ἕνα πόδα εἰς τὸ πλοῖον. Ἀλλὰ τί ἰδέαν ἔχει ὁ Λυκῖνος;

ΛΥΚ. Ἂς πλουτίσωμεν, ἂν τοῦτο εἶνε τὸ καλλίτερον. Δὲν ἔχω ἀντίρρησιν, διὰ νὰ μὴ φανῶ ὅτι δὲν θέλω τὴν κοινὴν εὐτυχίαν.

ΑΔΕΙΜ. Ποῖος θ' ἀρχίσῃ;

ΛΥΚ. Σύ, Ἀδείμαντε, καὶ μετὰ σὲ ὁ Σάμιππος, ἔπειτα ὁ Τιμόλαος· εἰς ἐμὲ δὲ θ' ἀρκέσῃ τὸ πρὸ τοῦ Διπύλου ἥμισυ στάδιον, διὰ νὰ διατυπώσω τὴν εὐχήν μου, καὶ θὰ μοῦ περισσεύσῃ μάλιστα.

ΑΔΕΙΜ. Λοιπὸν ἐγὼ καὶ τώρα δὲν ἀφήνω τὸ πλοῖον· ἀλλ' ἀφοῦ μοῦ ἐπιτρέπεται θὰ κάμω προσθήκας εἰς τὴν εὐχήν μου· ὁ δὲ Ἑρμῆς, ὁ δίδων τὰ κέρδη, ἂς ἐπακούσῃ ὅλων ἡμῶν. Λοιπὸν θέλω νὰ εἶνε κτῆμά μου καὶ τὸ πλοῖον καὶ ὅλα ὅσα περιέχει, καὶ τὸ φορτίον καὶ οἱ ἔμποροι καὶ αἱ γυναῖκες καὶ οἱ ναῦται καὶ ὅ,τι ἄλλο δύναται νὰ μοῦ εἶνε εὐχάριστον.

ΣΑΜ. Λησμονεῖς κἄτι τι τὸ ὁποῖον σ' ἐνδιαφέρει ἐντὸς τοῦ πλοίου.

ΑΔΕΙΜ. Ἄ! ἐννοεῖς τὸ παιδὶ ἐκεῖνο μὲ τὰ μακρὰ μαλλιά. Λοιπὸν καὶ αὐτὸ νὰ εἶνε δικό μου. Ὅσοι δὲ κόκκοι σίτου εὑρίσκονται ἐντὸς τοῦ πλοίου τόσα χρυσᾶ νομίσματα, τόσοι δαρεικοί, νὰ γίνουν.

ΛΥΚ. Τί λές, Ἀδείμαντε; Θὰ βυθισθῇ τὸ πλοῖόν σου, διότι δὲν εἶνε ἴσον τὸ βάρος τοῦ σίτου καὶ τοῦ χρυσοῦ.

ΑΔΕΙΜ. Μὴ φθονῇς, Λυκῖνε, ἀλλ' ὅταν ἔλθῃ ἡ σειρά σου νὰ εὐχηθῇς, ζήτησε ὅλο ἐκεῖνο τὸ βουνὸν τῆς Πάρνηθος νὰ μεταβληθῇ εἰς χρυσὸν καὶ νὰ τὸ ἔχῃς, καὶ ἐγὼ δὲν θὰ φέρω ἀντίρρησιν.

ΛΥΚ. Ἀλλ' ἐγὼ χάριν τῆς ἀσφαλείας ἔκαμα αὐτὴν τὴν παρατήρησιν, διὰ νὰ μὴ χαθῶμεν ὅλοι μετὰ τοῦ χρυσοῦ. Καὶ ἡ μὲν ἀπώλεια ἡμῶν δὲν θὰ εἶνε μεγάλη ζημία· ἀλλὰ θὰ χαθῇ καὶ τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο παιδί, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ γνωρίζῃ νὰ κολυμβᾷ.

ΤΙΜ. Μὴ ἀνησυχῇς δι' αὐτό, Λυκῖνε· διότι οἱ δελφῖνες θὰ τὸ ὑποβαστάσουν καὶ τὸ φέρουν εἰς τὴν ξηράν. Ἠ νομίζεις, ὅτι ἀφοῦ ἕνας κιθαρῳδός [1] ἐσώθη ὑπ' αὐτῶν χάριν τῆς μουσικῆς του καὶ ἄλλο παιδίον [2] ἐξήχθη νεκρὸν ὑπὸ δελφῖνος φερόμενον εἰς τὸν Ἰσθμόν, νομίζεις ὅτι διὰ τὸν νεανίσκον τοῦ Ἀδειμάντου δὲν θὰ εὑρεθῇ δελφὶν ἐπιρρεπὴς εἰς τὸν ἔρωτα;

ΑΔΕΙΜ. Καὶ σὺ Τιμόλαε, μιμεῖσαι τὸν Λυκῖνον καὶ τὸ παρακάνεις μὲ τὰ ἀστεῖά σου, ἐνῷ σὺ εἶσαι ποῦ ἐπρότεινες αὐτὸν τὸν διαγωνισμόν.

ΤΙΜ. Θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ ζητήσῃς τι πιθανώτερον, ὡς λ. χ. νὰ εὕρῃς θησαυρὸν κάτω ἀπὸ τὴν κλίνην σου. Οὕτω δὲν θὰ ἔχῃς καὶ τὰς δυσκολίας τῆς μεταφορᾶς τοῦ χρυσοῦ εἰς τὴν πόλιν.

ΑΔΕΙΜ. Καλὰ λέγεις· καὶ λοιπὸν ἂς ἀνακαλύψωμεν θησαυρὸν κάτω ἀπὸ τὸν Ἑρμῆν τὸν λίθινον, ποῦ ἔχομεν εἰς τὴν αὐλήν, χιλίους μεδίμνους [3] χρυσοῦ εἰς νομίσματα. Εὐθὺς δέ, κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Ἡσιόδου, ἂς εἶνε ἡ πρώτη μας φροντὶς νὰ κτίσωμεν οἶκον, καὶ νὰ εἶνε ἡ κατοικία μας μεγαλοπρεπὴς ὅσον τὸ δυνατόν· καὶ τὰ περίχωρα τῆς πόλεως ἠγόρασα ἤδη ὅλα, πλὴν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν Ἴσθμιον Ποσειδῶνα καὶ τὸν Πύθνον Ἀπόλλωνα, καὶ εἰς τὴν Ἐλευσῖνα ὅλα τὰ παράλια καὶ εἰς τὸν Ἰσθμὸν ὀλίγα, ὅσα μοῦ εἶνε ἀναγκαῖα διὰ τὴν κατὰ τοὺς ἀγῶνας διατριβήν, ἂν ποτε θελήσω νὰ παρευρεθῶ εἰς τὰ Ἴσθμια· καὶ τὸ Σικυώνιον πεδίον καὶ ἐν γένει κάθε μέρος τῆς Ἑλλάδος σύσκιον, ἔνυδρον ἢ εὔκαρπον ἐντὸς ὀλίγου νὰ εἶνε ἰδιοκτησία τοῦ Ἀδειμάντου. Τὰ δὲ πινάκια τῆς τραπέζης μου νὰ εἶνε χρυσᾶ καὶ τὰ ποτήρια ἐπίσης, ὄχι ὅμως ἐλαφρά, ὅπως

1) Ὁ Ἀρίων.

2) Ὁ παῖς Μελικέρτης ὁ ὁποῖος κατετάχθη εἰς τὴν χορείαν τῶν θεῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλέμων. Σίσυφος, ὁ τότε τύραννος Κορίνθου κατέστησε τὰ Ἴσθμια πρὸς τιμήν του.

3) Μέδιμνος, μέτρον διὰ τὰ γεννήματα.

τὰ χρυσᾶ ποτήρια τοῦ Ἐχεκράτους, ἀλλὰ νὰ ἔχουν βάρος δύο ταλάντων ἕκαστον.

ΛΥΚ. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λὲς πῶς ὁ οἰνοχόος θὰ προσφέρῃ πλήρες τόσον βαρὺ ποτῆρι; καὶ πῶς ἐσὺ θὰ δεχθῇς παρ' αὐτοῦ εὐχαρίστως ὄχι ποτῆρι, ἀλλὰ βάρος Σισύφειον;[1]

ΑΔΕΙΜ. Σὲ παρακαλῶ, μὴ μοῦ ψιλοκοσκινίζῃς τὰ σχέδια. Ἐγὼ θὰ κατασκευάσω καὶ τραπέζια ὁλόχρυσα καὶ κλίνας χρυσᾶς καὶ ἂν δὲν σιωπήσῃς θὰ κάμω χρυσοῦς καὶ τοὺς ὑπηρέτας ἀκόμη τῶν δείπνων μου.

ΛΥΚ. Πρόσεξε μόνον νὰ μὴ πάθῃς ὅ,τι ὁ Μίδας, νὰ γίνῃ καὶ τὸ ψωμὶ καὶ τὸ ποτόν σου χρυσὸς καὶ ἐνῷ θὰ εἶσαι τόσῳ πλούσιος, ν' ἀποθάνῃς ἀπὸ πεῖναν πολυτελῆ.

ΑΔΕΙΜ. Φρόντισε νὰ ῥυθμίσῃς τὰ δικά σου λογικώτερα, ὅταν μετ' ὀλίγον θὰ μᾶς 'πῇς τοὺς πόθους σου. Προσέτι τὸ ἔνδυμά μου θὰ εἶνε πορφύρα καὶ ὁ βίος μου ὅσον γίνεται ἡδονικώτερος καὶ ὁ ὕπνος μου ὅσον τὸ δυνατὸν γλυκύτερος. Καὶ θὰ ἔρχωνται οἱ φίλοι νὰ παρακαλοῦν καὶ νὰ ζητοῦν, ὅλοι ταπεινοὶ καὶ προσκυνοῦντες. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἀπὸ πρωΐας θὰ ἔρχωνται νὰ βηματίζουν ἄνω καὶ κάτω πρὸ τῶν θυρῶν μου, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ Κλεαίνετος καὶ ὁ Δημόκριτος οἱ μεγάλοι· ὅταν δὲ οὗτοι θὰ ζητοῦν νὰ γίνουν δεκτοὶ πρῶτοι, οἱ ἑπτὰ θυρωροί μου, μεγαλοπρεπεῖς βάρβαροι, θὰ κλείουν κατὰ πρόσωπον αὐτῶν τὴν θύραν, ὅπως τώρα κάνουν αὐτοί. Ἐγὼ δὲ ὁπόταν εὐδοκήσω, θὰ ἐμφανίζωμαι, ὡς ὁ ἥλιος ὅλων ἐκείνων· καὶ μερικοὺς οὔτε ν' ἀτενίσω θὰ καταδέχωμαι· ἐὰν δὲ μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχῃ κανεὶς πτωχός, ὅπως ἤμουν ἐγὼ πρὶν ἢ ἀνακαλύψω τὸν θησαυρόν, τοῦτον θὰ χαιρετῶ φιλοφρόνως καὶ θὰ τὸν καλῶ εἰς τὸ δεῖπνόν μου. Καὶ οἱ πλούσιοι θὰ σκάσουν νὰ βλέπουν ἁμάξια, ἄλογα καὶ παῖδας ὡραίους ἕως δισχιλίους, τὸ ἄνθος ὅλων τῶν ἡλικιῶν. Ἔπειτα δεῖπνα ἐπὶ χρυσῶν σκευῶν καὶ τραπεζῶν — δι' ἐμὲ ὁ ἄργυρος θὰ εἶνε πρόστυχος—

1) Ὁ Σισυφος ἦτο καταδικασμένος εἰς τὸν Ἅδην νὰ κυλίῃ ἀδιάκοπα μίαν βαρεῖαν πέτραν.

καὶ θὰ ἔχω παστὰ ἐξ Ἰβηρίας, κρασὶ Ἰταλικόν, λάδι ἐπίσης Ἰβηρικόν, μέλι δὲ Ἑλληνικὸν ἄπυρον,[1] φαγητὰ πάσης προελεύσεως, γουρουνόπουλα, λαγοὺς καὶ ὅλα τὰ εἴδη τῶν πουλιῶν, φασιανοὺς καὶ Ἰνδικὰ παγώνια καὶ πετεινοὺς Νομαδικούς. Θὰ παρασκευάζουν δὲ ὅλα αὐτὰ μάγειροι ἀριστοτέχναι, δεινοὶ εἰς τὴν κατασκευὴν γλυκισμάτων καὶ ἐμβαμμάτων. Ἐὰν δὲ πίω εἰς ὑγείαν κανενός, ἐκεῖνος ὑπὲρ τοῦ ὁποίου θὰ προπίω νὰ παίρνῃ, ὅταν θὰ φεύγῃ, τὸ ποτῆρι ἢ καὶ τὴν φιάλην.[2] Καὶ ὅσοι σήμερον θεωροῦνται πλούσιοι νὰ εἶνε ὅλοι ἐν συγκρίσει πρὸς ἐμὲ ζητιάνοι· καὶ νὰ μὴ τολμήσῃ πλέον νὰ ἐπιδείξῃ ὁ Διόνικος εἰς τὴν πομπὴν τὸ ἀργυροῦν πινάκιον καὶ τὸ ἀργυροῦν ποτῆρι, ἀφοῦ θὰ βλέπῃ τοὺς δικούς μου τοὺς ὑπηρέτας νὰ ἔχουν καὶ νὰ ξοδεύουν τόσον ἄργυρον. Εἰς τὴν πόλιν θὰ κάμω μεγάλας δωρεάς· εἰς ἕκαστον ἀστὸν θὰ δίδω κατὰ μῆνα δραχμὰς ἑκατὸν καὶ εἰς ἕκαστον μέτοικον πεντῆντα. Θὰ κτίσω δὲ ἐξόχως ὡραῖα θέατρα καὶ λουτρὰ καὶ θὰ φέρω τὴν θάλασσαν μέχρι τοῦ Διπύλου καὶ ἐκεῖ κάπου θὰ κατασκευάσω λιμένα. Θ' ἀνοίξω μέγα ὄρυγμα ὥστε τὸ νερὸν νὰ ἔλθῃ ἕως ἐκεῖ καὶ νὰ δύναται τὸ πλοῖόν μου ν' ἀράζῃ τόσον πλησίον, ὥστε νὰ φαίνεται ἀπὸ τὸν Κεραμεικόν. Σὲ 'σᾶς δὲ τοὺς φίλους θὰ κάμω τὰς ἑξῆς δωρεάς· εἰς τὸν Σάμιππον διέταξα τὸν ταμίαν μου νὰ μετρήσῃ εἴκοσι μεδίμνους χρυσῶν νομισμάτων, εἰς τὸν Τιμόλαον δὲ πέντε χοίνικας, εἰς δὲ τὸν Λυκῖνον μίαν χοίνικα καὶ αὐτὴν ὄχι πλήρη, διότι εἶνε φλύαρος καὶ ἐμπαίζει τὴν εὐχήν μου. Τοιαύτην ζωὴν ἤθελα νὰ ζήσω, μὲ πλούτη ὑπερβολικά, μὲ πολυτέλειαν καὶ ὅλων τῶν εἰδῶν τὰς ἡδονάς. Αὐτὰ εἶχα νὰ 'πῶ καὶ ὁ Ἑρμῆς ἂς δώσῃ νὰ ταπολαύσω ὅλα αὐτά.

ΛΥΚ. Δὲν ἐννοεῖς ὅμως, Ἀδείμαντε, ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ πλοῦ-

---

1) Διὰ ν' ἀπομακρύνουν τὰς μελίσσας κατὰ τὸν τρυγητὸν τοῦ μέλιτος, ἤναπτον κόπρον ξηρὰν βοὸς καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ τούτου τὸ μέλι προσελάμβανε μίαν ὀσμήν. Ἄπυρον ἐλέγετο τὸ μέλι τὸ ὁποῖον ἐξήγετο χωρὶς τοιοῦτον θυμίαμα.

2) Ὁ προπίνων ἔπινεν ὀλίγον ἐκ τοῦ ποτηρίου καὶ τὸ ἔδιδεν εἰς τὸν τιμώμενον διὰ τῆς προπόσεως, ὅστις ἔπινε τὸ ὑπόλοιπον.

τος κρέμεται ἀπὸ μίαν λεπτὴν κλωστὴν καὶ ἂν αὐτὴ κοπῇ, ὅλα χάνονται καὶ ὁ θησαυρός σου ἄνθρακες;

ΑΔΕΙΜ. Πῶς αὐτό;

ΛΥΚ. Διότι, φίλτατε, εἶνε ἄδηλον πόσον καιρὸν θὰ ζήσῃς πλούσιος. Τίς οἶδε μήπως, ἐνῷ θὰ κάθεσαι μπροστὰ στὸ χρυσό σου τραπέζι καὶ πρὶν ἐκτείνῃς τὸ χέρι σου διὰ νὰ πάρῃς ἀπὸ τὸ παγῶνι ἢ τὸν Νομαδικὸν πετεινὸν τὰ τινάξῃς ἔξαφνα καὶ ἀφήσῃς ὅλα ἐκεῖνα τἀγαθὰ εἰς κόρακας καὶ γύπας. Ἢ θέλεις νὰ σοῦ ἀναφέρω πολλοὺς ποῦ ἀπέθαναν πρὶν ἢ προφθάσουν ν' ἀπολαύσουν τὰ πλούτη των καὶ ἄλλους τοὺς ὁποίους ζῶντας ἐστέρησεν ἀπὸ τὰ πλούτη των θεὸς φθονερός; Θὰ ἔχῃς ἀκούσει περὶ τοῦ Κροίσου καὶ τοῦ Πολυκράτους, οἵτινες ὑπῆρξαν πολὺ πλουσιώτεροί σου, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου ἀπώλεσαν πάντα τὰ ἀγαθά των. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου εἶσαι βέβαιος ὅτι θὰ ἔχῃς σταθερὰν ὑγείαν, ἢ δὲν βλέπεις πολλοὺς ἐκ τῶν πλουσίων, οἵτινες διέρχονται ἐλεεινὴν ζωὴν ἐκ τῶν πόνων, ἄλλους μὲν οὔτε νὰ περιπατήσουν δυναμένους, μερικοὺς δὲ τυφλοὺς ἢ βασανιζομένους ἀπὸ καμμίαν πάθησιν τῶν ἐντοσθίων; Δὲν ἀμφιβάλλω, καὶ χωρὶς νὰ τὸ εἴπῃς, ὅτι δὲν θὰ ἤθελες καὶ διπλάσιον πλοῦτον ἂν ἐπρόκειτο νὰ παθαίνῃς ὅμοια μὲ τὸν Φανόμαχον τὸν πλούσιον καὶ νὰ εἶσαι θηλυπρεπὴς ὅπως ἐκεῖνος. Παραλείπω τοὺς κινδύνους οἵτινες παρακολουθοῦν τὸν πλοῦτον, ληστείας, φθόνον καὶ μῖσος ἐκ μέρους τοῦ ὄχλου. Βλέπεις ποῖα καὶ πόσα κακὰ ἔχει νὰ σοῦ φέρῃ ὁ θησαυρός;

ΑΔΕΙΜ. Αἰωνίως φροντίζεις νὰ μὲ δυσαρεστῇς Λυκῖνε· καὶ οὔτε τὴν μίαν χοίνικα θὰ λάβῃς ἀφοῦ τόσον ἐπιμόνως κατατρέχεις τὸν πόθον μου.

ΛΥΚ. Θὰ πράξῃς ὅ,τι καὶ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους πλουσίους, οἱ ὁποῖοι δίδουν ὑποσχέσεις καὶ τὰς ἀνακαλοῦν. Καὶ τώρα ἡ σειρά σου, Σάμιππε, νὰ ᾽πῇς τί ἐπιθυμεῖς.

ΣΑΜ. Ἐγώ, ὡς στεριανὸς ἄνθρωπος— διότι, ὡς γνωρίζετε, εἶμαι ἀπὸ τὴν Μαντίνειαν τῆς Ἀρκαδίας— δὲν θὰ εὐχηθῶ ν' ἀποκτήσω πλοῖον, τὸ ὁποῖον θὰ μοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐπιδείξω εἰς

τοὺς συμπολίτας μου· οὔτε θὰ σκοτίσω τοὺς θεοὺς ζητῶν μικρὰ πράγματα, θησαυρὸν καὶ ὡρισμένον ποσὸν χρυσοῦ. Οἱ θεοὶ δύνανται νὰ δώσουν τὰ πάντα καὶ τὰ θεωρούμενα ὡς τὰ μέγιστα. Καὶ ὁ Τιμόλαος ἄλλως τε ἔθηκεν ὡς ὅρον νὰ μὴ διστάσωμεν νὰ ζητήσωμεν ὁτιδήποτε, ὡς νὰ ἔχωμεν βεβαιότητα ὅτι οἱ θεοὶ δὲν ἀρνοῦνται τίποτε. Ζητῶ λοιπὸν νὰ γίνω βασιλεύς, ὄχι ὅμως ὡς ὁ ὁ Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου, οὔτε ὡς ὁ Πτολεμαῖος, ὁ Μιθριδάτης ἢ ἄλλος ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἔλαβον κληρονομικῶς τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα. Ἡ δική μου ἡ βασιλεία θ' ἀρχίσῃ ἀπὸ λῃστείαν μὲ τριάντα συντρόφους καὶ συνωμότας, ἀφωσιωμένους καὶ προθύμους εἰς πάντα κίνδυνον. Ἔπειτα κατ' ὀλίγον οἱ ὀπαδοὶ νὰ γίνουν τρακόσοι, προσερχόμενοι εἰς ἡμᾶς ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον, οἱ τρακόσοι νὰ γίνουν χίλιοι καὶ μετ' ὀλίγον δέκα χιλιάδες ναὐξάνουν δὲ ἕως οὗ φθάσουν νὰ συμποσωθοῦν εἰς πενῆντα χιλιάδες πεζικὸν καὶ πέντε χιλιάδες ἱππικόν. Ὅλοι δὲ οὗτοι νὰ ἐκλέξουν ἐμὲ ἀρχηγὸν καὶ νὰ μὲ ἀναγνωρίσουν ὡς τὸν ἄριστον διὰ νὰ διοικῶ ἀνθρώπους καὶ νὰ διευθύνω τὰ πράγματα. Οὕτω καὶ μόνον θὰ εἶμαι ἤδη μεγαλείτερος τῶν ἄλλων βασιλέων, διότι θὰ ἐκλεχθῶ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἀρχηγὸς διὰ τὴν ἀξίαν μου καὶ δὲν θὰ κληρονομήσω βασιλείαν, διὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς ὁποίας ἐκοπίασεν ἄλλος. Τοιαύτη βασιλεία θὰ ὡμοίαζε μὲ τὸν θησαυρὸν τοῦ Ἀδειμάντου καὶ δὲν θὰ εἶχε τὴν εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν θὰ αἰσθάνεται ὁ ἱδρύσας μόνος τὴν δυναστείαν του.

ΛΥΚ. Μωρὲ γειά σου, Σάμιππε, ἐσὺ δὲν χωρατεύεις· ἐζήτησες τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπίνων εὐτυχημάτων, νὰ ἔχῃς ὑπὸ τὰς διαταγάς σου τόσον στράτευμα, ἀφοῦ ἀνεγνωρίσθης καὶ ἀνεκηρύχθης ἄριστος ὑπὸ τῶν πεντακισμυρίων. Ποῦ νὰ φανταθῶμεν ὅτι ἡ Μαντίνεια μᾶς ἔτρεφεν ἕνα τόσῳ θαυμαστὸν βασιλέα καὶ στρατηγόν! Βασίλευε λοιπὸν καὶ διοίκει τὰ στρατεύματά σου· παράταξε τὸ ἱππικὸν καὶ τοὺς ἀσπιδοφόρους σου· διότι εἶμαι περίεργος νὰ ἴδω ποῦ θὰ διευθυνθῆτε τόσον πολυάριθμοι ἐξ Ἀρκαδίας καὶ κατὰ τίνων δυστυχῶν θὰ ἐπιπέσετε πρῶτα.

ΣΑΜ. Ἄκουε, Λυκῖνε, ἢ μᾶλλον, ἂν θέλῃς, ἀκολούθει,

διότι θὰ σὲ διορίσω ἀρχηγὸν τῶν πέντε χιλιάδων ἱππέων μου.

ΛΥΚ. Εὐχαριστῶ, βασιλεῦ, διὰ τὴν τιμὴν καὶ ὑποκλινόμενος σὲ προσκυνῶ, κατὰ τὸν Περσικὸν τρόπον, μὲ τὰ χέρια ὀπίσω, τιμῶ τὴν ὀρθήν σου τιάραν [1] καὶ τὸ διάδημα· ἀλλὰ νὰ ἐκλέξῃς ἄλλον εὐρωστότερον διὰ νὰ τὸν κάμῃς ἵππαρχον· διότι ἐγὼ εἶμαι τρομερὰ ἀσυνήθιστος καὶ οὔτε ἵππευσα ποτὲ εἰς τὸ παρελθόν. Φοβοῦμαι δὲ μήπως, ὅταν ὁ σαλπιγκτὴς θὰ σημάνῃ ἐπέλασιν, καταπέσω καὶ περάσουν ἐπάνω μου τόσα ἄλογα· ἢ, ἂν εἶνε ὁρμητικὸς ὁ ἵππος μου, ἀφηνιάσῃ καὶ μὲ πάῃ μέσα στοὺς ἐχθρούς. Ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ κρατηθῶ ἐπάνω στὸν ἵππον καὶ νὰ κρατῶ τὸν χαλινόν, πρέπει νὰ μὲ δέσουν εἰς τὸ ἐφίππιον.

ΑΔΕΙΜ. Ἐγώ, Σάμιππε, θὰ γίνω ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ σου, ὁ δὲ Λυκῖνος ἂς διοικῇ τὸ δεξιὸν κέρας. Εἶνε δίκαιον νὰ μοῦ δώσῃς τὰ μεγαλείτερα ἀξιώματα, ἀφοῦ ἐγὼ σοῦ ἐχάρισα τόσους μεδίμνους χρυσοῦ.

ΣΑΜ. Πρέπει ὅμως νὰ ἐρωτήσωμεν καὶ τοὺς ἱππεῖς ἂν σὲ θέλουν ἀρχηγόν. Ὅποιος ἀπὸ σᾶς, ἱππεῖς, δέχεται νὰ γίνῃ ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ ὁ Ἀδείμαντος, ἂς σηκώσῃ τὸ χέρι.

ΑΔΕΙΜ. Ὅλοι, ὡς βλέπεις, Σάμιππε, ὕψωσαν χέρι.

ΣΑΜ. Σὺ λοιπὸν νὰ εἶσαι ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ, ὁ δὲ Λυκῖνος ἂς διοικῇ τὸ δεξιόν· καὶ ὁ Τιμόλαος ἂς ταχθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἀριστεροῦ. Ἐγὼ δὲ θὰ εἶμαι εἰς τὸ κέντρον, ὡς συνηθίζεται παρὰ τῶν Περσῶν βασιλέων, ὅταν παρευρίσκωνται εἰς μάχην. Καὶ τώρα, ἀφοῦ εὐχηθῶμεν εἰς τὸν Δία, προστάτην τῶν βασιλέων, ἂς προχωρήσωμεν διὰ τῆς ὀρεινῆς χώρας πρὸς τὴν Κόρινθον. Καὶ ἀφοῦ ὑποτάξωμεν ὅλην τὴν Ἑλλάδα (θὰ τὴν ὑποτάξωμεν δὲ ἀμαχητεί, διότι οὐδεὶς θὰ τολμήσῃ ν' ἀντισταθῇ εἰς τόσην δύναμιν), θὰ ἐπιβῶμεν εἰς τὰς τριήρεις καὶ θὰ εἰσαγάγωμεν τοὺς ἵππους εἰς τὰ ἱππαγωγὰ πλοῖα (ἔχει δὲ ἑτοιμασθῇ εἰς τὰς Κεγχρεὰς σῖτος ἀρκετὸς καὶ πᾶν ὅ,τι ἄλλο ἀπαιτεῖται

---

1) Διακριτικὸν τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος εἰς τὴν Περσίαν ἦτο ἡ ὀρθὴ τιάρα. Ἡ τιάρα τῶν μεγιστάνων ἦτο κυρτὴ εἰς τὸ ἄκρον.

διὰ τὴν ἐκστρατείαν καὶ τὰ πλοῖα εἶνε ἕτοιμα) διαπλέομεν τὸ Αἰγαῖον καὶ ἀποβιβαζόμεθα εἰς τὴν Ἰωνίαν. Καὶ ἀφοῦ τελέσωμεν θυσίας εἰς τὴν Ἀρτέμιδα, κυριεύομεν εὐκόλως τὰς πόλεις, διότι τὰς εὑρίσκομεν ἀτειχίστους· καὶ ἀφήνοντες εἰς αὐτὰς διοικητάς, προχωροῦμεν διὰ τῆς Καρίας εἰς τὴν Συρίαν. Κυριεύομεν τὴν Λυκίαν, τὴν Παμφυλίαν, τὴν χώραν τῶν Πισιδῶν καὶ τὴν παραλίαν καὶ ὀρεινὴν Κιλικίαν, ἕως οὗ φθάσωμεν εἰς τὸν Εὐφράτην.

ΛΥΚ. Ἐμένα θὰ σὲ παρακαλέσω, βασιλεῦ, νὰ μὲ ἀφήσῃς σατράπην τῆς Ἑλλάδος· διότι εἶμαι δειλὸς καὶ ἂν ἀπομακρυνθῶ πολὺ ἀπὸ τὴν πατρίδα, θὰ ὑποφέρω ἀπὸ νοσταλγίαν. Σὺ δὲ φαίνεται ὅτι θὰ ἐκστρατεύσῃς κατὰ τῶν Ἀρμενίων καὶ Παρθυαίων, λαῶν μαχίμων καὶ φοβερῶν τοξοτῶν. Ὥστε δόσε εἰς ἄλλον τὴν διοίκησιν τοῦ δεξιοῦ, κἐμένα νὰ μάφήσῃς, ὡς ἄλλον Ἀντίπατρον εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ μὴ μ᾽εὕρῃ κανένα βέλος εἰς τὰ γυμνὰ τὸν δυστυχῆ, ἐνῷ θὰ σοῦ διοικῶ τὴν φάλαγγα κατὰ τὰ Σοῦσα ἢ τὰ Βάκτρα.

ΣΑΜ. Αὐτὸ λέγεται λιποταξία ἐκ δειλίας, Λυκῖνε. Μὴ λησμονῇς ὅμως ὅτι κατὰ τὸν νόμον οἱ λιποτάκται τιμωροῦνται μὲ καρατόμησιν. Ἀλλ᾽ ἀφοῦ ἤδη ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Εὐφράτην καὶ ἐρρίψαμεν γεφύρας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ καὶ ὅλα τὰ μέρη τὰ ὁποῖα ἐκυριεύσαμεν καὶ ἀφήκαμεν κατόπιν μας εὑρίσκονται εἰς ἀσφάλειαν καὶ διοικηταὶ ὑπ᾽ ἐμοῦ διορισθέντες τὰ κατέχουσι, ἀπεστείλαμεν δὲ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα θὰ ὑποτάξουν εἰς τὸ σκῆπτρόν μου τὴν Φοινίκην, τὴν Παλαιστίνην, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν Αἴγυπτον, σὺ πρῶτος, Λυκῖνε, διάβαινε μετὰ τοῦ δεξιοῦ, ἔπειτα ἐγὼ καὶ μετ᾽ ἐμὲ ὁ Τιμόλαος· καὶ τελευταῖος ἀκολούθει μὲ τὸ ἱππικόν, Ἀδείμαντε. Διερχόμεθα τὴν Μεσοποταμίαν, χωρὶς νὰ μᾶς ἐναντιωθῇ κανείς. Οἱ κάτοικοι παραδίδουν ἑαυτοὺς καὶ τὰ φρούρια χωρὶς ἀντίστασιν· καὶ φθάσαντες εἰς τὴν Βαβυλῶνα ἐξαφνικὰ εἰσερχόμεθα καὶ καταλαμβάνομεν τὴν πόλιν. Ὁ δὲ βασιλεύς, διατρίβων εἰς τὴν Κτησιφῶντα ἔμαθε τὴν ἐπιδρομήν· καὶ μεταβὰς εἰς τὴν Σελεύκειαν ἑτοιμάζεται συναθροίζων

ἱππεῖς πολυαρίθμους καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας. Οἱ δὲ κατάσκοποι μᾶς εἰδοποιοῦν ὅτι ἤδη ἔχει συναθροίσει περὶ τὰς πεντακοσίας χιλιάδας στρατοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων εἴκοσι μυριάδες εἶνε ἱπποτοξόται· καὶ ἀκόμη δὲν ἔφθασαν αἱ Ἀρμενικαὶ ἐπικουρίαι, οὔτε οἱ περὶ τὴν Κασπίαν θάλασσαν κατοικοῦντες, οὔτε οἱ Βακτριανοί, ἀλλ᾽ οἱ στρατολογηθέντες εἶνε ἐκ τῶν πλησίον ἐπαρχιῶν καὶ τῶν περιχώρων τῆς πρωτευούσης. Τόσον εὔκολα συνήθροισε τόσας μυριάδας στρατοῦ. Καιρὸς λοιπὸν νὰ σκεφθῶμεν τί πρέπει νὰ πράξωμεν.

ΑΔΕΙΜ. Ἡ γνώμη μου εἶνε νὰ βαδίσῃ τὸ πεζικόν μας πρὸς τὴν Κτησιφῶντα· ἐγὼ δὲ μὲ τὸ ἱππικὸν νὰ μείνω ἐδῶ διὰ νὰ φυλάξω τὴν Βαβυλῶνα.

ΣΑΜ. Ἐδειλίασες καὶ σύ, Ἀδείμαντε, εὐθὺς μόλις παρουσιάσθη κίνδυνος ; Καὶ σύ, Τιμόλαε, τί λές ;

ΤΙΜ. Μὲ ὁλόκληρον τὸ στράτευμα νὰ βαδίσωμεν κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ μὴ περιμένωμεν νὰ παρασκευασθοῦν καλλίτερα καὶ νὰ προσέλθουν ὅλοι των οἱ σύμμαχοι, ἀλλ᾽ ἐνῷ ἀκόμη εὑρίσκονται καθ᾽ ὁδὸν νὰ ἐπιπέσωμεν.

ΣΑΜ. Καλὰ λέγεις. Σὺ δέ, Λυκῖνε, τί φρονεῖς ;

ΛΥΚ. Θὰ σοῦ πῶ· ἐπειδὴ ἐκουρασθήκαμεν νὰ περπατοῦμεν ἀδιάκοπα ἀπὸ τὸ πρωὶ ποῦ κατεβήκαμεν εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ὡς τώρα θὰ ἔχωμεν διανύσει τριάντα περίπου σταδίους, κάνει δὲ καὶ ζέστη μεγάλη, διότι εἶνε μεσημέρι, προτείνω νὰ πᾶμε νὰ καθήσωμε κάτω ἀπὸ τὴς ἐληὲς στὴν πεσμένη στήλη καὶ ἀφοῦ ξεκουρασθοῦμε νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸν δρόμο μας πρὸς τὴν πόλιν.

ΣΑΜ. Στὰς Ἀθήνας νομίζεις ἀκόμη, εὐλογημένε, πῶς βρίσκεσαι, ἐνῷ κάθεσαι εἰς τὴν πεδιάδα τὴν πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Βαβυλῶνος εἰς τὸ μέσον τόσων στρατιωτῶν καὶ συσκέπτεσαι διὰ τὸν πόλεμον ;

ΛΥΚ. Καλά ᾽καμες καὶ μοῦ τὸ ᾽θύμισες. Ἐγὼ ᾽νόμιζα ὅτι δὲν ὀνειρεύομαι καὶ ὅτι εἶμαι στὰ σωστά μου.

ΣΑΜ. Τέλος πάντων προχωροῦμεν πρὸς τὸν ἐχθρόν, ἂν ἀγα-

πᾶς. Ἐλπίζω δὲ ὅτι θὰ φανῆτε ἄνδρες γενναῖοι εἰς τοὺς κινδύνους καὶ ὅτι δὲν θὰ διαψεύσετε τὴν Ἑλληνικὴν ἀνδρείαν. Ἀλλ' ἰδοὺ καὶ οἱ ἐχθροὶ ἐπέρχονται. Ὥστε τὸ σύνθημα νὰ εἶνε «Ἐνυάλιος», ὅταν δὲ ὁ σαλπιγκτὴς σημάνῃ ἐπίθεσιν νὰλαλάξετε καὶ κτυπῶντες τὰ δόρατα εἰς τὰς ἀσπίδας νὰ δράμετε καὶ νὰ συμπλακῆτε μὲ τοὺς ἐχθροὺς καὶ νὰ εἰσδύσετε εἰς τὰς τάξεις τῶν τοξοτῶν, ὥστε νὰ μὴ τοὺς δώσωμεν καιρὸν νὰ μᾶς κάμουν ζημίας μὲ ἀκροβολισμόν. Ἀλλ' ἤδη συνεπλάκημεν καὶ ὁ Τιμόλαος μὲ τὸ ἀριστερὸν κέρας ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τοὺς ἀπέναντί του, οἱ ὁποῖοι εἶνε Μῆδοι. Ἀλλ' οἱ ἀντίπαλοί μου ἀντέχουν ἀκόμη, διότι εἶνε Πέρσαι καὶ ὁ βασιλεὺς εὑρίσκεται μεταξὺ αὐτῶν. Τὸ δὲ ἱππικὸν τῶν βαρβάρων ὅλον ὁρμᾷ κατὰ τοῦ δεξιοῦ μας. Λοιπόν, Λυκῖνε, καὶ σὺ νὰ φανῇς γενναῖος καὶ τοὺς στρατιώτας σου νὰ ἐνθαρρύνῃς νὰ δεχθοῦν ἀκλόνητοι τὴν ἐπέλασιν.

ΛΥΚ. Ὦ δυστυχία μου! κατ' ἐπάνω μου ἔρχεται ὅλο τὸ ἱππικὸν κ' ἐμένα ἐδιάλεξαν νὰ μοῦ κάμουν ἐπέλασιν; Ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι, ἂν μὲ στενοχωρήσουν, θὰ λιποτακτήσω καὶ θὰ καταφύγω εἰς ἕνα γυμναστήριον, θὰφήσω δὲ σᾶς νὰ τελειώσετε τὴν μάχην ὅπως μπορεῖτε.

ΣΑΜ. Ὄχι, ὄχι, διότι τώρα νικᾷς καὶ σὺ τοὺς ἀντιπάλους σου. Ἐγὼ δέ, ὡς βλέπεις, καὶ θὰ μονομαχήσω μὲ τὸν βασιλέα, διότι μὲ προκαλεῖ καὶ εἶνε ντροπὴ ν' ἀποφύγω.

ΛΥΚ. Καὶ θὰ πληγωθῇς ἀμέσως παρ' αὐτοῦ· διότι ἡγεμονικὸν εἶνε καὶ νὰ τραυματισθῇς μαχόμενος ὑπὲρ τῆς βασιλείας.

ΣΑΜ. Ἀλήθεια ἐπληγώθηκα, ἀλλὰ τὸ τραῦμά μου εἶνε ἐλαφρὸν καὶ εἰς μέρος ποῦ δὲν φαίνεται, ὥστε νὰ μὴ μὲ ἀσχημίζῃ κατόπιν ἡ οὐλή. Ἀλλὰ βλέπεις τώρα καὶ πῶς ὥρμησα καὶ διεπέρασα διὰ μιᾶς μὲ τὴν λόγχην αὐτὸν καὶ τὸν ἵππον του· ἔπειτα τοῦ ἔκοψα τὴν κεφαλήν, τοῦ ἀφήρεσα τὸ διάδημα καὶ ἔγινα ἤδη βασιλεὺς καὶ ὅλοι μὲ προσκυνοῦν. Ἀλλ' οἱ βάρβαροι μόνον ἂς προσκυνοῦν· διὰ σᾶς τοὺς Ἕλληνας θὰ ἔχω μόνον τὸν τίτλον τοῦ στρατηγοῦ, κατὰ τὰ Ἑλληνικὰ ἔθιμα. Μετὰ ταῦτα ἐννοεῖτε

πόσας πόλεις θὰ ἱδρύσω καὶ θὰ τὰς ὀνομάσω μὲ τὸ ὄνομά μου, πόσας δὲ θὰ καταστρέψω ἀφοῦ τὰς κυριεύσω ἐξ ἐφόδου, ἂν αὐθαδιάσουν πρὸς τὴν δύναμίν μου. Θὰ καταδιώξω δὲ πρὸ πάντων τὸν πλούσιον Κυδίαν, ὁ ὁποῖος συνώρευε εἰς ἕνα χωράφι μου καὶ μετακινῶν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ σύνορα μ' ἐπέταξε ἀπὸ τὸ κτῆμά μου.

ΛΥΚ. Αἴ, παῦσε τώρα, Σάμιππε. Εἶνε καιρός, ἀφοῦ ἐνίκησες μίαν τοιαύτην μάχην εἰς τὴν Βαβυλῶνα, νὰ ἑορτάσῃς μὲ συμπόσια τὰ ἐπινίκια. Ἄλλως τε ἐπέρασαν τὰ ἓξ στάδια τὰ ὁποῖα ἀνελόγουν εἰς τὴν βασιλικήν σου ἐξουσίαν. Καὶ τώρα ἡ σειρὰ τοῦ Τιμολάου νὰ εὐχηθῇ ὅ,τι ἐπιθυμεῖ.

ΣΑΜ. Δὲν μοῦ λὲς τώρα, Λυκῖνε, πῶς σοῦ φάνηκαν τὰ αἰτήματά μου;

ΛΥΚ. Ἀσυγκρίτως, θαυμαστότατε βασιλεῦ, ἐπιπονώτερα καὶ τολμηρότερα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐζήτησεν ὁ Ἀδείμαντος· καθ' ὅσον ἐνῷ αὐτὸς ἔζη εἰς ἀπολαύσεις καὶ ἐκέρνα τοὺς συμπότας του μὲ χρυσᾶ ποτήρια ἀξίας δύο ταλάντων, ἐσὺ ἐπληγώνεσο εἰς μονομαχίαν καὶ ἀνησύχεις καὶ εἶχες φροντίδας ἡμέραν καὶ νύκτα. Διότι ὄχι μόνον ἀπὸ μέρους τῶν ἐχθρῶν σὲ παπείλουν μεγάλοι κίνδυνοι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς περιστοιχοῦντάς σε εἶχες μυρίας ἐπιβουλὰς καὶ φθόνον καὶ μῖσος καὶ κολακείαν. Φίλον ἀληθινὸν δὲν εἶχες κανένα, ἀλλ' ὅλοι ὑπεκρίνοντο ὅτι ἦσαν φίλοι σου, εἴτε διότι ἐφοβοῦντο, εἴτε διότι ἤλπιζον νὰ τοὺς εὐνοήσῃς. Ἀληθινὴν ἀπόλαυσιν δὲν ἐγνώρισες καμμίαν οὐδὲ εἰς τὰ ὄνειρά σου· εἶχες μόνον τὴν δόξαν καὶ τὴν χρυσοποίκιλτην πορφύραν καὶ τὴν περιβάλλουσαν τὸ μέτωπόν σου λευκὴν ταινίαν καὶ τοὺς σωματοφύλακας οἵτινες ἐπροπορεύοντο· τὰ λοιπὰ κόπος ἀνυπόφορος καὶ ἀηδία πολλή· καὶ ἢ πρέπει νὰ διαπραγματεύεσαι μὲ τοὺς ἐρχομένους ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν πρεσβευτὰς ἢ νὰ δικάζῃς ἢ νὰ ἐκδίδῃς διατάγματα πρὸς τοὺς ὑπηκόους· καὶ ἄλλοτε μὲν ἔθνος τι ἐπαναστατεῖ, ἄλλοτε δὲ γείτονες λαοὶ κάμνουν ἐπιδρομὴν εἰς τὴν χώραν σου. Τὰ πάντα πρέπει νὰ φοβᾶσαι καὶ νὰ ὑποπτεύῃς καὶ μᾶλλον διὰ τοὺς ἄλλους εἶσαι εὐτυχὴς παρὰ διὰ τὸν ἑαυτόν σου. Δὲν εἶνε δὲ ἀνάξιον προσοχῆς

καὶ τὸ ὅτι ἀσθενεῖς ὁμοίως μὲ τοὺς ἁπλοῦς ἀνθρώπους καὶ ὁ πυρετὸς δὲν σὲ διακρίνει ἂν εἶσαι βασιλεύς, ὁ δὲ θάνατος δὲν φοβᾶται τοὺς δορυφόρους, ἀλλ' ἔρχεται ὅταν τοῦ καπνίσῃ καὶ σὲ παίρνει κλαίοντα, χωρὶς νὰ σέβεται τὸ στέμμα. Σὺ δὲ ὁ μέγας καὶ πολύς, ἀφοῦ ἀποσπασθῇς καὶ καταπέσῃς ἐκ τοῦ βασιλικοῦ σου θρόνου, ἀκολουθεῖς τὴν αὐτὴν ὁδὸν μὲ τοὺς πολλούς, ἰσότιμος εἰς τὴν ἀγέλην τῶν νεκρῶν, καὶ μόνον ὁ τάφος σου διακρίνεται ἀπὸ ἐπίχωμα ὑψηλὸν ἢ στήλην μεγάλην ἢ πυραμίδα μὲ εὐγράμμους γωνίας, τιμαὶ αἵτινες ἔρχονται ἀργὰ καὶ τὰς ὁποίας δὲν θὰ αἰσθανθῇς. Οἱ ἀνδριάντες δὲ καὶ οἱ ναοί, τοὺς ὁποίους ἐγείρουν αἱ πόλεις πρὸς τιμήν σου, καὶ ἡ φήμη σου, ὅλα ὀλίγον κατ' ὀλίγον καταρρέουν καὶ σβύνουν λησμονούμενα. Ἀλλὰ καὶ ἂν μείνουν εἰς αἰῶνας, τί θὰ καταλάβῃς ἐσὺ ὁ ὁποῖος δὲν θὰ αἰσθάνεσαι πλέον τίποτε; Βλέπεις τί περισπασμούς, τί φόβους, τί φροντίδας καὶ κόπους θὰ ἔχῃς ἐν ὅσῳ θὰ ζῇς, ποία δὲ θὰ εἶνε καὶ μετὰ θάνατον ἡ τύχη σου; Ἀλλὰ τώρα ἡ σειρά σου, Τιμόλαε, νὰ εὐχηθῇς καὶ φρόντισε νὰ ὑπερβῇς τοὺς ἄλλους, ὅπως ἁρμόζει εἰς ἄνθρωπον φρόνιμον καὶ ἔχοντα πεῖραν τοῦ κόσμου.

ΤΙΜ. Πρόσεξε λοιπόν, Λυκῖνε, νὰ ἴδῃς ἂν θὰ ζητήσω τίποτε ἀξιοκατάκριτον. Χρυσὸν καὶ θησαυροὺς καὶ μεδίμνους νομισμάτων ἢ θρόνους καὶ πολέμους καὶ φόβους μήπως χάσω τὴν βασιλείαν, τὰ ὁποῖα μὲ τὸ δίκιο σου κατηγόρησες, δὲν θὰ ζητήσω. Διότι εἶνε πράγματα ἀβέβαια καὶ συνοδεύονται ἀπὸ πολλοὺς κινδύνους καὶ ἔχουν περισσοτέρας θλίψεις παρὰ τέρψεις. Ἐγὼ θὰ ἤθελα νὰ ἔλθῃ ὁ Ἑρμῆς νὰ μεῦρῃ καὶ νὰ μοῦ δώσῃ κάτι δακτυλίδια, τὰ ὁποῖα νὰ ἔχουν τοιαύτην δύναμιν, ὥστε τὸ μὲν νὰ δίδῃ παντοτεινὴν ὑγείαν καὶ δύναμιν σωματικήν, νὰ εἶμαι ἄτρωτος καὶ νὰ μὴ μὲ προσβάλῃ νόσημα· ἄλλο δέ, ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ Γύγου, νὰ καθιστᾷ ἀόρατον ἐκεῖνον ὅστις θὰ τὸ φορῇ· τρίτον δακτυλίδι νὰ μὲ κάνῃ ἰσχυρότερον δέκα χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ ὅσον βάρος δύνανται νὰ μετακινήσουν μόλις δέκα χιλιάδες ἄνδρες νὰ τὸ σηκόνω εὐκόλως μόνος ἐγώ. Ἀλλὰ καὶ νὰ πετῶ καὶ νὰ ἀνεβαίνω εἰς ὕψος πολύ, καὶ αὐτὴν τὴν δύναμιν νὰ μοῦ τὴν δίδῃ

ἄλλο δακτυλίδι. Θὰ ἤθελα καὶ ν' ἀποκοιμίζω οἵους δήποτε θέλω καὶ πᾶσα θύρα, ἅμα πλησιάζω, ν' ἀνοίγῃ, χαλαρουμένης τῆς κλειδαριᾶς καὶ ἀφαιρουμένου ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ σύρτου· αὐτὰ δὲ καὶ τὰ δύο νὰ γίνωνται δι' ἑνὸς δακτυλιδιοῦ. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον καὶ πολυτιμότερον δακτυλίδι θὰ εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ μὲ κάνῃ ἀγαπητὸν εἰς τὰ ὡραῖα παιδιὰ καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς λαούς· καὶ νὰ μὴ δύναται κανεὶς ν' ἀποφύγῃ τὴν γοητείαν μου, εἰς ὅλους νὰ εἶμαι περιπόθητος καὶ ὅλοι νὰ ἔχουν εἰς τὸ στόμα των τὸ ὄνομά μου, οὕτως ὥστε πολλαὶ γυναῖκες, μὴ ὑποφέρουσαι τὸν ἔρωτα τὸν ὁποῖον θὰ ἐμπνέω, νὰ κρεμῶνται, καὶ οἱ νεανίσκοι νὰ τρελλαίνωνται γιὰ μένα καὶ νὰ θεωροῦνται εὐτυχεῖς ἐκεῖνοι ποῦ καὶ μόνον θὰ τοὺς κυττάξω,ὅσους δὲ περιφρονήσω ν' ἀποθνήσκουν καὶ αὐτοὶ ἐκ λύπης· καὶ ἐν γένει νὰ εἶμαι ὡραῖος καὶ ἐράσμιος περισσότερον ἀπὸ τὸν Ὑάκινθον, τὸν Ὕλαν ἢ τὸν ἐκ Χίου Φάωνα. Ὅλα δὲ αὐτὰ δὲν θέλω νὰ τὰ ἔχω δι' ὀλίγον καιρόν, οὔτε νὰ ζήσω ὅσον οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἀλλ' ἐπὶ χίλια ἔτη νὰ ἀνανεοῦμαι, γινόμενος νέος ἐκ νέου, καὶ κάθε δέκα ἑπτὰ περίπου ἔτη ν' ἀποβάλω τὸ γῆρας, καθὼς τὰ φείδια. Διότι ὅσον καὶ ἂν ζήσω δὲν θὰ στερηθῶ τίποτε· ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων θὰ εἶνε δικά μου, ἀφοῦ θὰ δύναμαι ν' ἀνοίγω τὰς θύρας, ν' ἀποκοιμίζω τοὺς φύλακας καὶ νὰ εἰσέρχωμαι ἀόρατος. Ἐὰν δὲ μάθω ὅτι εἰς τὰς Ἰνδίας ἢ εἰς τὰς χώρας τῶν Ὑπερβορείων ὑπάρχει κάτι τι ἀξιοθέατον ἢ πολύτιμον ἢ φαγώσιμα καὶ ποτὰ εὐχάριστα, δὲν θὰ στείλω νὰ μοῦ φέρουν, ἀλλ' ὁ ἴδιος θὰ πετάξω ἕως ἐκεῖ καὶ θ' ἀπολαύσω τὰ πάντα μέχρι κόρου. Καὶ τὸν Γρύπα, τὸ πτερωτὸν θηρίον, καὶ τὸ πτηνὸν Φοίνικα τῶν Ἰνδιῶν, τὸ ὁποῖον εἶνε ἀόρατον εἰς τοὺς ἄλλους, ἐγὼ θὰ βλέπω· καὶ μόνος ἐγὼ θὰ γνωρίζω τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου· καὶ πόσον μέρος τῆς γῆς εἶνε ἀκατοίκητον καὶ ἂν ὑπάρχουν ἀντίποδες κατοικοῦντες εἰς τὸ νότιον τῆς γῆς ἡμισφαίριον. Προσέτι θὰ ἐξακριβώσω εὐκόλως τί εἶνε τὰ ἄστρα καὶ ἡ σελήνη καὶ αὐτὸς ὁ ἥλιος, διότι θὰ δύναμαι νὰ τὸν πλησιάσω χωρὶς νὰ καῶ. Ἀλλὰ τὸ πλέον εὐχάριστον θὰ εἶνε ὅτι αὐθημερὸν θὰ δύναμαι νὰναγ-

γείλω εἰς τὴν Βαβυλῶνα ποῖος ἐνίκησεν εἰς τὰ Ὀλύμπια· καὶ ἂν τύχῃ νὰ προγευματίσω εἰς τὴν Συρίαν νὰ δειπνῶ εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἂν ἔχω δὲ κἀνένα ἐχθρὸν ν' ἀμύνωμαι ἀόρατος, νὰ τοῦ συντρίβω μὲ πέτραν τὴν κεφαλὴν χωρὶς νὰ φαίνωμαι· τοὺς δὲ φίλους πάλιν νὰ εὐεργετῶ, ρίπτων εἰς αὐτοὺς χρυσὸν ἐνῷ θὰ κοιμῶνται. Τοὺς ὑπερόπτας καὶ τοὺς τυραννικοὺς καὶ θρασεῖς πλουσίους θὰ τιμωρῶ κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον· θὰ τοὺς σηκόνω εἰς ὕψος εἴκοσι σταδίων καὶ θὰ τοὺς ἀφήνω νὰ πίπτουν εἰς κρημνούς. Εἰς τοὺς παιδικοὺς ἔρωτας θὰ ἔχω ἀπόλυτον ἐλευθερίαν, ἀφοῦ θὰ δύναμαι νὰ εἰσέρχωμαι ἀόρατος εἰς τὰ σπίτια καὶ νἀποκοιμίζω ὅλους ἐκτὸς τῶν ἐρωμένων. Φαντάζεσθε δὲ τί θὰ εἶνε νὰ κατασκοπεύω τοὺς ἐχθροὺς ἀνυψούμενος ὑπεράνω αὐτῶν καὶ εἰς ὕψος, ὅπου δὲν θὰ δύνανται νὰ μὲ φθάσουν τὰ βέλη των. Καὶ ἂν θελήσω νὰ ὑποστηρίξω τοὺς νικωμένους, νὰ ναρκόνω τοὺς νικητὰς καὶ νὰ δίδω τὴν νίκην εἰς τοὺς φεύγοντας, οἵτινες ἀπὸ διωκομένων θὰ γίνουν ἐπιτιθέμενοι. Ἐν γένει δὲ ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων θὰ εἶνε παιγνίδι δι' ἐμέ, τὰ πάντα θὰ εἶνε δικά μου καὶ οἱ ἄλλοι θὰ μὲ νομίζουν θεόν. Αὐτὴ εἶνε ἡ μεγαλειτέρα εὐτυχία, ἥτις οὔτε νὰ χαθῇ, οὔτε νὰ κινδυνεύσῃ δύναται, ἀλλὰ θὰ διατηρηθῇ μὲ ὑγείαν εἰς μακρὰν ζωήν. Τί ἔχεις νὰ πῇς εἰς αὐτά, Λυκῖνε;

ΛΥΚ. Τίποτε, Τιμόλαε· διότι δὲν εἶνε καὶ ἀκίνδυνον νἀντιλέγῃ κανεὶς εἰς ἄνθρωπον πτερωτὸν καὶ δυνατώτερον ἀπὸ μυρίους ὁμοῦ ἄνδρας. Θὰ σ' ἐρωτήσω ἐν τοσούτῳ ἂν εἰς τὰ τόσα ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἐγνώρισες στὰ πετακτά, εἶδες ἄλλον κανένα, γέροντα ἤδη, ὅστις νὰ ἔχῃ τόσον διασαλευμένα τὰ μυαλά, ὥστε νὰ ἱππεύῃ ἕνα μικρὸν δακτύλιον καὶ νὰ δύναται νὰ κινῇ βουνὰ ὁλόκληρα μὲ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου του νὰ εἶνε ἀγαπητὸς καὶ ἐπέραστος εἰς ὅλους καὶ μάλιστα ἐνῷ εἶνε φαλακρὸς καὶ σιμομύτης; Εἰπέ μου δὲ καὶ διὰ τί νὰ μὴ σοῦ χρησιμεύῃ δι' ὅλα αὐτὰ ἕνα μόνον δακτυλίδι, ἀλλὰ θὰ ἔχῃς φορτωμένον μὲ δακτυλίδια τὸ ἀριστερό σου χέρι; Θὰ περισσεύουν μάλιστα, ὥστε ν' ἀναγκασθῇς νὰ φορῇς καὶ εἰς τὸ δεξί. Ἀλλ' ἕνα κυρίως σοῦ ἀναγ-

καιεῖ, τὸ ὁποῖον ἅμα φορεῖς θὰ παύσῃς νὰ μωρολογῇς, καὶ θ' ἀπαλλάττεσαι ἀπὸ αὐτὴν τὴν πολλὴν κουταμάραν. Ἀλλ' ἴσως καὶ ὁ ἐλλέβορος ἀρκεῖ νὰ σὲ θεραπεύσῃ, ἂν τὸν πιῇς ἄδολον.

ΤΙΜ. Ἀλλὰ τώρα ἐξ ἅπαντος πρέπει νὰ κάμῃς καὶ σὺ τὰς εὐχάς σου, Λυκῖνε, διὰ νὰ ἴδωμεν ποῖα χαρίσματα ἄψογα καὶ ἀκατάκριτα θὰ ζητήσῃς, σὺ ὁ συκοφαντῶν τοὺς ἄλλους.

ΛΥΚ. Δὲν ἔχω ἀνάγκην εὐχῶν ἐγώ· ἐφθάσαμεν ἄλλως εἰς τὸ Δίπυλον καὶ ὁ φίλτατος ἀπ' ἐδῶ Σάμιππος, μὲ τὰς μονομαχίας του εἰς τὴν Βαβυλῶνα, σὺ δέ, Τιμόλαε, μὲ τὰ προγεύματά σου εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ τὰ δεῖπνά σου εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐφάγατε καὶ τὰ ἓξ στάδια τοῦ δρόμου τὰ ὁποῖα μοῦ ἀνελόγουν καὶ καλῶς ἐπράξατε. Διότι δὲν θὰ ἐδεχόμην νὰ πλουτήσω ἐπ' ὀλίγον ἕνα φανταστικὸν πλοῦτον καὶ νὰ λυποῦμαι ἔπειτα ὅταν θὰ τρώγω ξερὸ ψωμί, ὅπως θὰ τὸ πάθετε σεῖς μετ' ὀλίγον, ὅταν ἡ εὐδαιμονία καὶ τὰ πολλά σας πλούτη θὰ πετάξουν, σεῖς δέ, ὡς νὰ ἐξυπνήσατε ἀπὸ γλυκύτατον ὄνειρον, θὰ πέσετε ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς καὶ τὰ ἡγεμονικὰ διαδήματα εἰς πράγματα διαφορετικὰ εἰς τὰ σπίτια σας, ὅπως οἱ ὑποκρινόμενοι τοὺς βασιλεῖς ἠθοποιοί, ἐξερχόμενοι τοῦ θεάτρου δὲν ἔχουν νὰ φάγουν οἱ περισσότεροι, ἐνῷ πρὸ ὀλίγου ἦσαν Ἀγαμέμνονες ἢ Κρέοντες. Θὰ λυπηθῆτε, ὡς εἶν' ἑπόμενον καὶ θὰ σᾶς φανοῦν δυσάρεστα αὐτὰ ποῦ θὰ ἔχετε εἰς τὰ σπίτια σας, μάλιστα δὲ σύ, Τιμόλαε, ὅταν κατ' ἀνάγκην θὰ πάθῃς ὅ,τι ὁ Ἴκαρος, νὰ σοῦ σκορπίσῃ τὸ πτέρωμα, νὰ καταπέσῃς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ νὰ περπατῇς χάμαι· διότι ὅλα ἐκεῖνα τὰ δακτυλίδια θὰ φύγουν ἀπὸ τὰ δάκτυλά σου. Ἐγὼ σᾶς χαρίζω ὅλους τοὺς θησαυροὺς καὶ αὐτὴν τὴν Βαβυλῶνα καὶ μοῦ εἶνε ἀρκετὸν νὰ γελάσω μὲ ὅλη μου τὴν καρδιὰ μὲ τὰ τόσα καὶ τοιαῦτα ποῦ ἐζητήσατε, ἐνῷ διατείνεσθε ὅτι σᾶς ἀρέσει ἡ φιλοσοφία.

ΠΕΡΙ ΠΕΝΘΟΥΣ

Ἀξιοπαρατήρητα εἶνε τὰ ὑπὸ τῶν περισσοτέρων πραττόμενα καὶ λεγόμενα κατὰ τὰς κηδείας, καθὼς καὶ ὅσα λέγουν ἐκεῖνοι οἵτινες τάχα τοὺς παρηγοροῦν· πῶς θεωροῦν ἀνυπόφορα τὰ συμβαίνοντα δι' αὐτοὺς οἱ κλαίοντες καὶ δι' ἐκείνους τοὺς ὁποίους μοιρολογοῦν. Μὰ τὸν Πλούτωνα δὲ καὶ τὴν Περσεφόνην δὲν εἶνε καθόλου βέβαιοι ἂν ὅ,τι συνέβη εἶνε κακὸν καὶ ἄξιον λύπης ἢ ἐξ ἐναντίας εὐχάριστον καὶ καλλίτερον διὰ τοὺς παθόντας, ἀλλ' ἀπὸ συνήθειαν καὶ κοινὸν ἔθιμον λυποῦνται καὶ ὀδύρονται.

Ὅταν λοιπὸν ἀποθάνῃ κανείς, κάμνουν ὡς ἑξῆς .... Ἀλλά, πρὸ τούτου, θέλω νὰ εἴπω ποίας ἰδέας ἔχουν περὶ θανάτου· διότι οὕτω θὰ ἐξηγηθῇ διὰ ποῖον λόγον πράττουν καὶ λέγουν τὰ περιττὰ ἐκεῖνα. Ὁ πολὺς κόσμος, ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους οἱ σοφοὶ ὀνομάζουν κοινοὺς ἀνθρώπους, πιστεύοντες εἰς ὅσα περὶ τούτου λέγουν ὁ Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος καὶ οἱ ἄλλοι μυθοπλάσται καὶ ὡς θεοπνεύστους θεωροῦντες τὰς ποιητικὰς διηγήσεις αὐτῶν, φαντάζονται ὅτι ὑπὸ τὴν γῆν ὑπάρχει τόπος βαθύς, ὁ Ἅδης. Εἶνε δὲ μέγας καὶ εὐρύχωρος ὁ τόπος οὗτος καὶ σκοτεινὸς καὶ χωρὶς ἥλιον, οὕτως ὥστε νὰ μὴ ἐννοῆται πῶς νομίζουν ὅτι φωτίζεται διὰ νὰ βλέπουν ὁ εἷς τὸν ἄλλον οἱ εὑρισκόμενοι εἰς αὐτόν. Εἰς τὴν καταβόθραν αὐτὴν βασιλεύει ὁ ἀδελφὸς τοῦ Διὸς Πλούτων, ὅστις ὠνομάσθη οὕτω, ὡς μοῦ εἶπε κάποιος σοφὸς εἰς τὰ τοιαῦτα, διότι εἶνε πλούσιος ἀπὸ νεκρούς, ἔχει δηλαδὴ εἰς τὴν ἐξουσίαν του μέγα πλῆθος νεκρῶν.

Οὗτος λοιπὸν ὁ Πλούτων ἐκανόνισε τὴν πολιτείαν τῶν νεκρῶν ὁποία εἶνε. Ἀφοῦ τοῦ ἔλαχε ἡ ἐπὶ τῶν ἀποθανόντων ἐξουσία, ἅμα τοὺς παραλαμβάνει εἰς τὸ βασίλειόν του τοὺς κρατεῖ μὲ δεσμὰ

ἄλυτα καὶ εἰς οὐδένα ἐπιτρέπει νὰ τραπῇ τὴν πρὸς τὰ ἐπάνω ὁδόν, ἐκτὸς πολὺ ὀλίγων, εἰς οὓς μόνον καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας ἐπετράπη ἡ ἐπάνοδος διὰ σπουδαιοτάτους λόγους. Περιβρέχουν δὲ τὴν χώραν αὐτοῦ ποταμοὶ μεγάλοι καὶ φοβεροί, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ μόνων τῶν ὀνομάτων αὐτῶν· ὀνομάζονται Κωκυτοί, Περιφλεγέθοντες καὶ τὰ παρόμοια. Ἀλλ' ἔτι σπουδαιοτέρα εἶνε ἡ Ἀχερουσία λίμνη, ἥτις εὑρισκομένη εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἅδου, δέχεται πρώτη τοὺς ἐρχομένους, τὴν ὁποίαν δὲν δύναται κανεὶς νὰ διαπλεύσῃ ἢ νὰ περάσῃ ὅπως δήποτε χωρὶς τὸν πορθμέα· διότι εἶνε πολὺ βαθεῖα ὥστε νὰ μὴ δύναται κανεὶς νὰ τὴν περάσῃ μὲ τὰ πόδια καὶ ἀρκετὰ πλατεῖα ὥστε νὰ μὴ δύναται κανεὶς νὰ τὴν διέλθῃ κολυμβῶν· ἀλλ' οὔτε τὰ νεκρὰ πτηνὰ δύνανται νὰ περάσουν μὲ πτῆσιν.

Εἰς τὴν εἴσοδον, ἥτις ἔχει καὶ πύλην ἀδαμαντίνην, παραμένει ὁ ἀνεψιὸς τοῦ βασιλέως Αἰακός, εἰς τὸν ὁποῖον εἶνε ἀνατεθειμένον νὰ φρουρῇ, καὶ πλησίον αὐτοῦ σκύλος τρικέφαλος μὲ τρομερὰ δόντια, ὅστις τοὺς μὲν ἐρχομένους ἔξωθεν βλέπει κατὰ τρόπον ἥμερον καὶ φιλικόν, τοὺς δὲ ἀποπειρωμένους ν' ἀποδράσουν ὑλακτεῖ καὶ μὲ τὸ φοβερόν του στόμα κατατρομάζει.

Ἅμα δὲ περάσουν τὴν λίμνην, εὑρίσκουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μέγα λειβάδι, κατάφυτον ἀπὸ ἀσφοδέλους, καὶ πηγὴν ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἀφαιρεῖ τὴν μνήμην· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὠνομάσθη ὕδωρ λήθης. Ταῦτα ἀναμφιβόλως διηγήθησαν εἰς τοὺς παλαιοὺς ἡ Ἄλκηστις καὶ ὁ Πρωτεσίλεως οἱ ἐκ Θεσσαλίας, ὁ Θησεὺς ὁ υἱὸς τοῦ Αἰγέως καὶ ὁ Ὁμηρικὸς Ὀδυσσεύς, πολὺ σοβαροὶ καὶ ἀξιόπιστοι μάρτυρες, οἱ ὁποῖοι βέβαια δὲν θὰ ἔπιον ἐκ τῆς πηγῆς τῆς λήθης, ἄλλως δὲν θὰ τὰ ἐνθυμοῦντο. Κατὰ τὰς διηγήσεις λοιπὸν αὐτῶν, ὁ Πλούτων καὶ ἡ Περσεφόνη βασιλεύουν καὶ ἔχουν τὴν ἀνωτάτην ἐπὶ ὅλων ἐξουσίαν· ὑπηρετοῦσι δὲ αὐτοὺς καὶ συμπράττουσιν εἰς τὴν κυβέρνησιν πολυάριθμοι Ἐρινύες καὶ Ποιναὶ καὶ Φόβοι καὶ ὁ Ἑρμῆς, ὅστις ὅμως δὲν εἶνε τακτικός. Ὡς ὑπαρχηγοὶ δὲ καὶ μεγιστάνες καὶ δικασταὶ εἶνε διωρισμένοι δύο, οἱ Κρῆτες Μίνως καὶ Ραδάμανθυς, οἱ ὁποῖοι εἶνε τοῦ Διὸς υἱοί. Οὗ-

τοι τοὺς μὲν καλοὺς καὶ δικαίους καὶ ζήσαντας βίον ἐνάρετον, ὅταν συναθροισθῶσι πολλοί, ἀποστέλλουν, ὡς εἰς ἀποικίαν, εἰς τὸ Ἠλύσιον πεδίον, ὅπου τοὺς περιμένει ἡ μακαριωτέρα ζωή. Ὅσους δὲ συλλάβωσι κακοὺς τοὺς παραδίδουν εἰς τὰς Ἐρινύας, διὰ νὰ τοὺς ὁδηγήσουν εἰς τὸ μέρος τὸ ὡρισμένον διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ τιμωρηθῶσιν ἀναλόγως τῶν ἀδικιῶν των. Ἐκεῖ ὑποβάλλονται εἰς ὅλα τὰ βασανιστήρια, στρεβλούμενοι, καιόμενοι, ὑπὸ γυπῶν τρωγόμενοι, εἰς τροχὸν στρεφόμενοι καὶ λίθους κυλίοντες. Ὁ Τάνταλος παραδείγματος χάριν στέκεται πρὸ τῆς λίμνης διψασμένος καὶ κινδυνεύει ὁ δυστυχὴς νὰποθάνῃ δευτέραν φορὰν ἀπὸ δίψαν. Ὅσοι δὲ ἔζησαν μέσην ζωήν, οὔτε ἐντελῶς ἐνάρετοι, οὔτε τελείως φαῦλοι (εἶνε δὲ οὗτοι πολυάριθμοι) περιπλανῶνται εἰς τὸν λειμῶνα χωρὶς σῶμα, ὡς σκιαί, ἐξαφανιζόμενοι, καθὼς ὁ καπνός, ὑπὸ τὴν ἀφήν. Οὗτοι τρέφονται μὲ τὰς χοὰς καὶ τὰς θυσίας τὰς ὁποίας προσφέρομεν ἐπὶ τῶν τάφων. Ὥστε ἐὰν κανεὶς δὲν ἀφῆκε συγγενῆ ἢ φίλον ἐπὶ τῆς γῆς, μένει χωρὶς τροφὴν καὶ λιμώττει μεταξὺ τῶν νεκρῶν.

Τόσον πιστεύει ὁ λαὸς εἰς αὐτά, ὥστε ἅμα κανεὶς ἀποθάνῃ, οἱ συγγενεῖς ἐν πρώτοις τοῦ θέτουν ὀβολὸν εἰς τὸ στόμα διὰ νὰ πληρώσῃ τὸν πορθμέα τῆς Ἀχερουσίας, χωρὶς νὰ ἐξετάζουν ποῖον νόμισμα ἔχει τιμὴν καὶ κυκλοφορεῖ εἰς τὸν Ἅδην καὶ ἂν περνᾷ ὁ Ἀττικὸς ἢ ὁ Μακεδονικὸς ἢ ὁ Αἰγινητικὸς ὀβολός· οὔτε σκέπτονται ὅτι θὰ ἦτο πολὺ προτιμότερον νὰ μὴ ἔχουν νὰ πληρώσουν τὰ πορθμεῖα οἱ νεκροί, διότι οὕτω δὲν θὰ τοὺς ἐδέχετο ὁ πορθμεὺς καὶ θὰ ἐπέστρεφον πάλιν, ἀναπεμπόμενοι εἰς τὴν ζωήν. Ἔπειτα, ἀφοῦ τοὺς λούσουν, ὡς νὰ μὴ ἀρκεῖ ἡ λίμνη τοῦ Ἅδου διὰ νὰ κάμουν λουτρόν, καὶ ἀλείψουν μὲ τὸ ἐκλεκτότερον ἄρωμα τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον ἤδη πλησιάζει εἰς τὴν δυσωδίαν, καὶ τοὺς στεφανώσουν μὲ τὰ ἄνθη τῆς ἐποχῆς, τοὺς ἐκθέτουν λαμπρῶς ἐνδεδυμένους διὰ νὰ μὴ κρυόνουν, φαίνεται, καθ' ὁδὸν καὶ νὰ μὴ τοὺς ἴδῃ γυμνοὺς ὁ Κέρβερος. Συγχρόνως κλαίουν καὶ ὀδύρονται αἱ γυναῖκες καὶ ὅλοι χύνουν δάκρυα καὶ κτυποῦν τὰ στήθη καὶ ἀποσποῦν τὰ μαλλιά των καὶ αἱματόνουν μὲ τὰ νύχια τὰ μάγουλά

των. Ἐνίοτε δὲ καὶ σχίζουν τὰ ἐνδύματά των καὶ ῥίπτουν σκόνην ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των καὶ οἱ ζῶντες γίνονται πλέον τοῦ νεκροῦ ἀξιοθρήνητοι. Διότι αὐτοὶ μὲν πολλάκις κυλίονται κατὰ γῆς καὶ κτυποῦν τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ ἔδαφος, αὐτὸς δὲ σεμνὸς καὶ καλλωπισμένος, καταστόλιστος μὲ στεφάνους, εἶνε τοποθετημένος εἰς μέρος ὑψηλὸν καὶ περίβλεπτον, ὡς διὰ πομπὴν ἑτοιμασμένος.

Ἔπειτα ἡ μήτηρ ἢ καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ προχωρεῖ ἐκ τοῦ μέσου τῶν συγγενῶν καὶ ἐναγκαλισθεὶς αὐτὸν (ἂς ὑποτεθῇ ὅτι εἶνε νέος καὶ ὡραῖος διὰ νὰ εἶνε καὶ τὸ δρᾶμα τὸ ὁποῖον παίζεται ἐπ' αὐτοῦ ζωηρότερον) ἐκπέμπει φωνὰς ἀλλοκότους καὶ ματαίας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ νεκρὸς θ' ἀπεκρίνετο ἂν εἶχε φωνήν. Λέγει δὲ ὁ πατὴρ μὲ θρηνώδη φωνὴν καὶ μακραίνων ἑκάστην λέξιν: «Παιδί μου, παιδί μου πολυαγαπημένο, ποῦ πέθανες καὶ σ' ἐπῆρε ὁ Χάρος πρόωρα! Γιατί φεύγεις καὶ μ' ἀφήνεις ἔρημον ἐμένα τὸ μαῦρο; Γιατί πεθαίνεις πρὶν νὰ παντρευθῇς, πρὶν νὰ τεκνοποιήσῃς, πρὶν νὰ πᾷς στρατιώτης, πρὶν νὰ καλλιεργήσῃς τὴν γῆν, πρὶν νὰ γεράσῃς; Δὲν θὰ τραγουδήσῃς πειὰ τὴν νύκτα, οὔτε θὰ ἐρωτευθῇς, παιδί μου, οὔτε θὰ μεθύσῃς εἰς συμπόσια μὲ τοὺς ὁμηλίκους σου».

Τοιαῦτα καὶ ἄλλα θὰ εἴπῃ, νομίζων ὅτι ὁ υἱός του ἔχει μὲν ἀνάγκην τούτων καὶ τὰ ἐπιθυμεῖ καὶ μετὰ θάνατον, ἀλλὰ δὲν δύναται πλέον νὰ ταπολαύῃ. Ἀλλ' αὐτὰ εἶνε μόνον; Πόσοι ἄλλοι καὶ ἵππους καὶ παλλακίδας καὶ οἰνοχόους ἔσφαξαν ἐπὶ τῶν τάφων καὶ ἐνδύματα καὶ ἄλλα στολίσματα συνέκαυσαν ἢ συνέθαψαν διὰ νὰ συνοδεύσουν τάχα τοὺς νεκροὺς καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν καὶ ταπολαμβάνουν οὗτοι εἰς τὸν Ἅδην;

Ὁ γέρων ὅμως ὁ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πενθῶν θρηνολογεῖ ὅσα ἀνέφερα καὶ ἔτι περισσότερα ὄχι χάριν τοῦ υἱοῦ του — διότι γνωρίζει ὅτι καὶ τοῦ Στέντορος τὴν φωνὴν ἂν ἔχῃ δὲν θὰ τὸν ἀκούσῃ ὁ νεκρὸς — ἀλλ' οὔτε καὶ δι' ἑαυτόν· διότι καὶ μόνον ἂν τὰ σκέπτεται, χωρὶς νὰ φωνάζῃ, εἶνε ἀρκετόν· δὲν ἔχει κανεὶς ἀνάγκην νὰ φωνάζῃ πρὸς τὸν ἑαυτόν του. Ἔπεται λοιπὸν ὅτι διὰ τοὺς παρόντας φλυαρεῖ ταῦτα, καὶ δὲν γνωρίζει οὔτε τί ἔπαθε διὰ τοῦ

θανάτου ὁ υἱός του, οὔτε ποῦ μετέβη· ἀλλ' οὔτε ἐξετάζει ὁποία πραγματικῶς εἶνε ἡ ζωή, ἄλλως δὲν θὰ ἐθρήνει ὡς συμφορὰν τὴν ἐξ αὐτῆς μετάστασιν. Καὶ ὁ υἱός του θὰ ἠδύνατο νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ ἂν ὁ Αἰακὸς καὶ ὁ Ἀϊδωνεὺς [1] τοῦ ἐπέτρεπον νὰ προβάλῃ ὀλίγον ἐκ τοῦ στομίου τοῦ Ἅδου διὰ νὰ προτρέψῃ τὸν πατέρα του νὰ παύσῃ τὰς ματαίας κραυγάς: «Δυστυχισμένε ἄνθρωπε, τί φωνάζεις; γιατί μὲ σκοτίζεις; Παῦσε νὰ τραβᾷς τὰ μαλλιά σου καὶ νὰ σπαράσσῃς τὴν ἐπιδερμίδα τοῦ προσώπου σου. Γιατί μὲ ὑβρίζεις μὲ τοὺς θρήνους σου καὶ μὲ ἀποκαλεῖς δυστυχῆ καὶ ἐλεεινόν, ἐνῷ ἔγινα πολὺ καλλίτερος καὶ εὐτυχέστερος ἀπὸ σέ; ἢ τί τὸ φοβερὸν νομίζεις ὅτι ἔπαθα; ἢ σοῦ φαίνεται ὅτι εἶμαι δυστυχὴς διότι δὲν ἔγινα γέρων ὅπως σύ, φαλακρὸς τὴν κεφαλήν, μὲ τὸ πρόσωπον καταζαρωμένον, καμπούρης καὶ βραδυκίνητος καὶ ἐντελῶς σεσαθρωμένος ὑπὸ τοῦ χρόνου; Καὶ ἀφοῦ ἔζησες ἐπὶ τόσα καὶ τόσα ἔτη, σήμερον παραληρεῖς ἐνώπιον τόσων ἀνθρώπων. Ὦ ἀνόητε ἄνθρωπε, τί τὸ καλὸν βλέπεις εἰς τὴν ζωήν, τὸ ὁποῖον ἐγὼ θὰ στερηθῶ; ἢ θὰ μοῦ ἀναφέρῃς τὰ μεθύσια καὶ τὰ γεύματα καὶ τοὺς στολισμοὺς καὶ τὰς ἐρωτικὰς ἀπολαύσεις καὶ φοβεῖσαι ὅτι ἐπειδὴ θὰ τὰ στερηθῶ θὰ χαθῶ; Ἀγνοεῖς ὅτι τὸ νὰ μὴ διψᾷ κανεὶς εἶνε πολὺ καλλίτερον ἀπὸ τὸ νὰ πίνῃ καὶ τὸ νὰ μὴ πεινᾷ ἀπὸ τὸ τρώγειν καὶ τὸ νὰ μὴ κρυόνῃ τοῦ νὰ ἔχῃ ἄφθονα ἐνδύματα; Ἐπειδὴ φαίνεσαι ὅτι ἀγνοεῖς, ἔλα νὰ σὲ διδάξω πῶς νὰ θρηνολογῇς ἀληθέστερα. Λοιπὸν ἄρχισε πάλιν καὶ φώναζε.— Δυστυχισμένο παιδί, δὲν θὰ διψάσῃς πειά, δὲν θὰ πεινάσῃς, οὔτε θὰ κρυώνῃς. Ἔφυγες, κακότυχε, κ' ἐσώθης ἀπὸ τὰς ἀρρώστειας· καὶ οὔτε πυρετὸν φοβᾶσαι πειά, οὔτε ἐχθρόν, οὔτε τύραννον. Οὔτε ἔρως θὰ σὲ σκοτίσῃ, οὔτε συνουσία θὰ σὲ παραμορφώσῃ, οὔτε θἀσωτεύῃς εἰς αὐτὴν τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ζωήν σου δὶς ἢ τρὶς τῆς ἡμέρας. Τί συμφορά! Δὲν θὰ καταφρονηθῇς ὡς γέρων, οὐδὲ θὰ προξενῇς εἰς τοὺς νέους ἀποστροφήν.—Ἂν ἔλεγες αὐτά, πατέρα, δὲν σοῦ φαίνεται ὅτι θὰ ἔλεγες πολὺ ἀληθέστερα, ἀλλ' ὄχι καὶ

1) Ὁ Πλούτων.

ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰ πρῶτα γελοῖα; Ἀλλ' ἴσως σὲ λυπεῖ ἡ ἰδέα τοῦ μεγάλου σκότους τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ ἐδῶ κάτω καὶ συνάμα φοβεῖσαι μήπως ἀποπνιγῶ εἰς τὸ μνῆμα ὅπου θὰ κλεισθῶ. Ἀλλὰ πρέπει νὰ σκεφθῇς ὅτι ὅταν τὰ μάτια μου θὰ σαπίσουν ἢ θὰ καοῦν μετ' ὀλίγον, ἂν ἀπεφασίσατε νὰ μὲ καύσετε, οὔτε σκότος, οὔτε φῶς θὰ δύναμαι νὰ βλέπω. Ἀλλ' ἂς ἔλθωμεν τώρα εἰς ἄλλο. Δὲν μοῦ λέτε τί θὰ μὲ ὠφελήσουν οἱ κλαυθμοί σας, αὐτὸ τὸ ρυθμικὸν στηθοκόπημα καὶ τῶν γυναικῶν τὰ ἀτελείωτα θρηνολογήματα; Τί θὰ μοῦ κάμῃ ἡ ἀνθοστεφανωμένη πέτρα ποῦ θὰ τεθῇ ἐπάνω στὸ μνῆμά μου; ἢ τί θὰ χρησιμεύσῃ ὁ ἄκρατος οἶνος ποῦ θὰ χύσετε εἰς τὸν τάφον μου; Μήπως νομίζετε ὅτι θὰ διαπεράσῃ καὶ θὰ φθάσῃ μέχρις ἡμῶν κάτω εἰς τὸν Ἅδην; Ἀλλὰ βλέπετε εἰς τὰς ἐπιταφίους θυσίας ὅτι τὸ νοστιμώτερον μέρος τοῦ σφαγίου φεύγει πρὸς τὸν οὐρανὸν φερόμενον ὑπὸ τοῦ καπνοῦ, οὐδὲν ὠφελοῦν ἡμᾶς τοὺς εἰς τὸν κάτω κόσμον, τὸ δὲ ἀπομένον εἶνε στάκτη ἄχρηστος, ἐκτὸς ἐὰν νομίζετε ὅτι τρεφόμεθα μὲ τέφραν. Δὲν εἶνε τόσον ἄγονον καὶ ἄκαρπον τὸ βασίλειον τοῦ Πλούτωνος, οὔτε ἔχομεν ἔλλειψιν ἀσφοδέλων τόσην ὥστε νὰ περιμένωμεν νὰ μᾶς στέλλετε σεῖς τροφάς. Ἀπὸ πολλῆς ἤδη ὥρας σᾶς ὁρκίζομαι εἰς τὴν Τισιφόνην, θὰ εἶχα ξεκαρδισθῇ στὰ γέλοια δι' ὅσα λέγετε καὶ κάνετε, ἂν δὲν μὲ ἠμπόδιζε τὸ πανὶ καὶ τὰ ἔρια μὲ τὰ ὁποῖα μοῦ ἔχετε σφίξει τὰς σιαγόνας».

Ὡς ἄρα μιν εἰπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψε[1].

Λοιπὸν ἐάν, σᾶς παρακαλῶ, ὁ νεκρὸς ἀνασηκωθῇ καὶ στηριχθεὶς εἰς τὸν ἀγκῶνά του εἴπῃ τἀνωτέρω, δὲν θὰ μᾶς φανῇ ὅτι τὰ λέγει δικαιότατα;

Καὶ ὅμως οἱ ἀνόητοι ἄνθρωποι, ὄχι μόνον οἱ ἴδιοι φωνάζουν, ἀλλὰ καλοῦν καὶ μοιρολογιστὴν, ὅστις ἔχει ἀπομνημονεύσει διαφόρους παλαιὰς συμφορὰς καὶ τοῦτον μεταχειρίζονται ὡς βοηθὸν καὶ συναγωνιστὴν εἰς τὰς ἀνοησίας τὰς ὁποίας λέγουν. Καὶ

1) Ἅμα εἰπεν αὐτὰ τὸν ἐσκέπασεν ὁ θάνατος.

αὐτὸς μὲν ἀρχίζει, αὐτοὶ δὲ ἐπαναλαμβάνουν τὸν θρῆνον σύμφωνα πρὸς τὸν ἦχον.

Καὶ ἡ μὲν μωρία τῶν θρηνολογημάτων εἶνε γενικὴ συνήθεια· πέραν δὲ τούτου τὰ ἔθιμα τῶν ταφῶν διαφέρουν κατὰ ἔθνη. Ὁ Ἕλλην καίει τὸν νεκρόν, ὁ Πέρσης τὸν θάπτει, ὁ Ἰνδὸς τὸν περιχρίει μὲ ὑαλώδη ὕλην, ὁ Σκύθης τὸν τρώγει, ὁ δὲ Αἰγύπτιος τὸν βαλσαμόνει. Ὁ τελευταῖος — τὸ γνωρίζω ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως — ἀφοῦ ξηράνῃ τὸν νεκρὸν τὸν ἔχει ὁμοτράπεζον καὶ συμπότην· πολλάκις δὲ καὶ ὅταν ἔχῃ ἀνάγκην χρημάτων ὁ Αἰγύπτιος τὸν ἐξάγει ἐκ τῆς δυσχερείας ὁ ἀδελφὸς ἢ ὁ πατὴρ διδόμενος ἐνέχυρον. Τὰ ἀναχώματα δὲ καὶ αἱ πυραμίδες, αἱ στῆλαι καὶ τὰ ἐπιγράμματα, τὰ ὁποῖα ὀλίγον διαρκοῦν, δὲν εἶνε ὅλα περιττὰ καὶ ὅμοια μὲ παιγνίδια;

Τινὲς προσέτι καὶ ἀγῶνας τελοῦν πρὸς τιμὴν τῶν νεκρῶν καὶ λόγους ἐπιταφίους ἐκφωνοῦν ὡς νὰ συνηγοροῦν ἢ μαρτυροῦν ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ ἐνώπιον τῶν δικαστῶν τοῦ Ἅδου. Μετὰ δὲ ταῦτα γίνεται τὸ γεῦμα τῆς παρηγορίας, εἰς τὸ ὁποῖον παρακάθηνται οἱ συγγενεῖς καὶ προσπαθοῦν νὰ παρηγοροῦν τοὺς γονεῖς διὰ τὸν ἀποθανόντα καὶ τοὺς πείθουν νὰ φάγουν, οὗτοι δέ, μὰ τὸν Δία, δὲν δυσκολεύονται νὰ πεισθοῦν, διότι τριήμερος πεῖνα τοὺς ἔχει ἐξαντλήσει. Ἀλλὰ τέλος πάντων, λέγουν οἱ παρηγορηταί, ἕως πότε θὰ κλαίωμεν; Ἀφήσετε ν' ἀναπαυθῇ ἡ ψυχὴ τοῦ μακαρίτου. Ἀλλὰ καὶ ἂν σκέπτεσθε νὰ κλαίετε καθ' ὅλην σας τὴν ζωήν, ἀκριβῶς διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μένετε χωρὶς τροφὴν διὰ νὰντέχετε εἰς τὴν τόσῳ μεγάλην λύπην. Τότε δὲ μάλιστα ὅλοι ἐνθυμοῦνται δύο στίχους τοῦ Ὁμήρου.

Καὶ γὰρ τ' ἠϋκομος Νιόβη ἐμνήσατο σίτου [1].

καὶ

Γαστέρι δ' οὔπως ἐστὶ νέκυν πενθῆσαι Ἀχαιούς [2].

Οἱ δὲ περίλυποι γονεῖς ἀρχίζουν νὰ τρώγουν, μέντροπὴν κατ'

1) Καὶ αὐτὴ ἡ Νιόβη ἐνθυμήθη τὴν τροφήν.

2) Οἱ Ἀχαιοὶ δὲν πρέπει νὰ πενθοῦν τοὺς νεκροὺς μὲ τὸν στόμαχον.

ἀρχὰς καὶ φοβούμενοι νὰ φανοῦν ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τῶν προσφιλῶν ἐξακολουθοῦν νὰ διατηροῦν τὰ ἀνθρώπινα πάθη.

Τοιαῦτα καὶ πολὺ γελοιωδέστερα τούτων θὰ ἴδῃ τις ἂν παρατηρῇ ὅσα γίνονται κατὰ τὰς κηδείας, διὰ τὸν λόγον ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων θεωροῦν τὸν θάνατον ὡς τὸ μέγιστον τῶν κακῶν.

ΤΙΜΩΝ ἢ ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ

Πρόσωπα τοῦ διαλόγου: *Τίμων, Ζεύς, Ἑρμῆς, Πλοῦτος, Πενία, Γναθωνίδης, Φιλιάδης, Δημέας, Θρασυκλῆς.*

[Ὁ Τίμων εἶνε πρόσωπον ἱστορικόν, Ἀθηναῖος ἐκ τοῦ δήμου Κολυττοῦ, καὶ ὑπῆρξε πράγματι μισάνθρωπος. Ἀλλ' εἰς τὴν μόνωσίν του εἶχε καὶ ἕνα σύνοικον, ὀνομαζόμενον Ἀπέναντον, ὅστις ἠσπάσθη τὸ αὐτὸ εἶδος τῆς ζωῆς. Μίαν ἡμέραν, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ὅτε οἱ δύο σύνοικοι ἑώρταζον τὰς «ἐπιταφίους σπονδάς», ὁ Ἀπέναντος, μετὰ μακρὰν σιωπήν, εἶπε πρὸς τὸν Τίμωνα: «Πρέπει νὰ ὁμολογήσῃς, Τίμον, ὅτι τὸ γεῦμά μας εἶνε πολὺ εὐχάριστον —Θὰ ἦτο, τῳόντι, πολὺ εὐχάριστον, ἀπήντησεν ὁ Τίμων, ἐὰν δὲν παρεκάθησο εἰς αὐτό». Ἄλλοτε παρουσιάσθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀνέβη εἰς τὸ βῆμα. Ἡ ἔκπληξις, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ Τίμωνος, ἔφερε γενικὴν σιγήν, ὁ δὲ μισάνθρωπος εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἔχω μικρὸν ἀγρόν, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάρχει μία συκῆ. Τὸ δένδρον τοῦτο ἐχρησίμευσεν ἕως τώρα εἰς πολλοὺς Ἀθηναίους διὰ νὰ κρεμασθοῦν. Ἐπειδὴ δὲ ἀπεφάσισα νὰ οἰκοδομήσω εἰς αὐτὸ τὸ γήπεδον, εἰδοποιῶ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ κρεμασθοῦν νὰ σπεύσουν πρὶν κόψω τὴν συκῆν». Ὁ Τίμων ἀπέθανε συνεπείᾳ πτώσεως. Μὴ θελήσας νὰ δεχθῇ τὴν βοήθειαν ἰατροῦ ἔπαθεν ἐκ γαγγραίνης. Λέγεται ὅτι μόνος ἐποίησε τὸ ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον ἦτο χαραγμένον ἐπὶ τοῦ τάφου του, εὑρισκομένου παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ πλησίον τῆς ὁδοῦ, ἥτις ἦγεν ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Σούνιον. Τὸ ἐπίγραμμα ἔλεγε τὰ ἑξῆς: «Ἀφοῦ ἀφῆκα μίαν ἀθλίαν ζωήν, κοιμοῦμαι εἰς αὐτὸν τὸν τάφον. Μὴ ζητήσῃς νὰ μάθῃς τὸ ὄνομά μου, ἀλλὰ πήγαινε εἰς τὸν κόρακα»].

ΤΙΜ. Ὦ Ζεῦ, προστάτα τῆς φιλίας, τῆς φιλοξενίας, τῆς συν-

τροφίας καὶ τοῦ οἴκου, σὺ ὅστις ῥίπτεις τοὺς κεραυνοὺς καὶ ἐπιβλέπεις τοὺς ὅρκους καὶ συναθροίζεις τὰς νεφέλας καὶ βροντᾷς καὶ ὅ,τι ἄλλο σοῦ ἀποδίδουν οἱ φρενόπληκτοι ποιηταί, μάλιστα ὅταν δυσκολεύωνται εἰς τὰ μέτρα. Διότι τότε, διὰ τὴν εὐκολίαν τῆς στιχουργίας, γινόμενος πολυώνυμος, ὑποστηρίζεις τὸ χωλαῖνον μέτρον καὶ γεμίζεις τὰ χάσματα τοῦ ῥυθμοῦ. Ποῦ εἶνε τώρα ἡ τρομερά σου ἀστραπὴ καὶ ἡ βροντὴ ἡ καταπλήττουσα, καὶ ὁ κατακαίων, ἐξαστράπτων καὶ φρικαλέος κεραυνός; Ὅλα αὐτὰ ἀποδεικνύονται καθαρὰ παραμύθια τῶν ποιητῶν καὶ παταγώδεις λέξεις κεναί. Τὸ δὲ περίφημον καὶ ἐκηβόλον ὅπλον, τὸ ὁποῖον ἔχεις πλησίον σου, δὲν γνωρίζω πῶς τελείως ἔσβυσε καὶ ἐκρύωσε καὶ οὐδὲ τὸν παραμικρὸν σπινθῆρα διατηρεῖ ἐναντίον τῶν ἀδικούντων. Εὐκολώτερα δύνανται νὰ φοβηθοῦν σβυστὴν θρυαλλίδα λύχνου οἱ ἐπίορκοι, παρὰ τὴν φλόγα τοῦ πανδαμάτορος κεραυνοῦ. Εἶνε ὡς νὰ τοὺς φοβερίζῃς μὲ δαυλόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἕνα μόνον φόβον δύνανται νὰ ἔχουν, μήπως τοὺς λερώσῃ μὲ τὰ κάρβουνα. Διὰ τοῦτο ἤδη καὶ ὁ Σαλμωνεὺς ἐτόλμησε νὰ μιμηθῇ τὰς βροντάς σου· καὶ ὁ παράτολμος ἐκεῖνος καὶ καυχηματίας ἄνθρωπος δὲν ἐφάνη ὅλως ἀποτυχὼν εἰς τὸν συναγωνισμόν του πρὸς Δία τόσον χλιαρόν. Ἀλλὰ διατί ὄχι; Ἐγήρασες, ταλαίπωρε, καὶ ἀδιαφορεῖς πλέον δι' ὅλα. Οὔτε τὰς ἐπιορκίας ἀκούεις, οὔτε τὰς ἀδικίας βλέπεις. Τὰ μάτια σου δὲν βλέπουν ἀπὸ τὴν τσίμπλαν καὶ ἡ ἀκοή σου ἔχει ἀμβλυνθῇ, ὅπως τῶν ὑπεργήρων. Ἄλλοτε, ὅταν ἦσο νέος καὶ ζωηρὸς καὶ ὀξύθυμος, δὲν ἄφηνες ἀτιμωρήτους τοὺς ἀδίκους καὶ τοὺς σκληροὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' ὁ κεραυνὸς ἦτο πάντοτε εἰς ἐνέργειαν καὶ ἡ φοβερὰ ἀσπίς σου ἐπεσείετο καὶ ἡ βροντὴ ἐκρότει καὶ ἡ ἀστραπὴ ἐξηκοντίζετο συνεχῶς, ὡς εἰς ἀκροβολισμόν. Ὑπὸ δὲ τῶν σεισμῶν ἐσείετο, ὡς κόσκινον ἡ γῆ, ἡ χιὼν ἔπιπτε σωρηδὸν καὶ ἡ χάλαζα πετρηδόν. Καὶ διὰ νὰ σὲ ζαλίσω περισσότερον, αἱ βροχαὶ ἦσαν ῥαγδαῖαι καὶ ὁρμητικαί, κάθε σταγὼν ποταμός. Οὕτω πως ἐπὶ Δευκαλίωνος τοιοῦτος κατακλυσμὸς ἔγινεν ἐντὸς ὀλίγου, ὥστε οἱ περισσότεροι τῶν ἀνθρώπων ἐπνίγησαν, καὶ μόλις ἐπὶ μικρᾶς κιβωτοῦ,

ἥτις ἐστάθη ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ, διεφυλάχθη μικρὸν σπέρμα ζωῆς διὰ νὰ προέλθῃ γένος ἀνθρώπων χειρότερον τοῦ πρώτου.

Ἀλλ' ἡ πονηρία σου λαμβάνει δίκαια ἀντίποινα παρὰ τῶν ἀνθρώπων. Οὔτε θυσίας σοῦ προσφέρουν πλέον, οὔτε στεφάνους, ἐκτὸς ἂν κανεὶς τύχῃ νὰ στέψῃ τὸ ἄγαλμά σου εἰς τὴν Ὀλυμπίαν· καὶ οὗτος ὅμως δὲν νομίζει ὅτι πράττει τι πολὺ ἀναγκαῖον, ἀλλ' ὅτι ἀκολουθεῖ ἔθιμον ἀρχαῖον. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὦ γενναιότατε μεταξὺ τῶν θεῶν, θὰ σὲ καθαιρέσουν καὶ θὰ σὲ θέσουν εἰς ἀπόταξιν ὅπως καὶ τὸν Κρόνον. Παραλείπω ποσάκις ἔχουν συλήσει τὸν ναόν σου. Καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἄγαλμά σου εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἐτόλμησαν οἱ κλέπται νὰ ὑψώσουν ἱερόσυλα χέρια. Σὺ δὲ ὁ ὑψιβρεμέτης[1] δὲν ἤνοιξες τὸ στόμα, εἴτε διὰ νὰ ἐξεγείρῃς τοὺς σκύλους, εἴτε διὰ νὰ ζητήσῃς τὴν βοήθειαν τῶν γειτόνων, νὰ τρέξουν νὰ συλλάβουν τοὺς κλέπτας πρὶν ἢ προλάβουν νὰ φύγουν μὲ τὰ κλοπιμαῖα. Δὲν ἐντράπηκες σὺ ὁ ἐξολοθρευτὴς τῶν Γιγάντων καὶ τῶν Τιτάνων ὁ νικητὴς ν' ἀφήσῃς νὰ σοῦ κόψουν οἱ κλέπται τοὺς χρυσοῦς πλοκάμους, ἐνῷ ἐκράτεις δεκάπηχυν κεραυνόν;

Πότε λοιπόν, ὦ θαυμάσιε, θὰ παύσῃ αὐτή σου ἡ ἀμέλεια; πότε θὰ τιμωρήσῃς τὴν τόσην ἀδικίαν. Πόσαι τιμωρίαι, ὡς ἡ τοῦ Φαέθοντος καὶ τοῦ Δευκαλίωνος, εἶνε ἱκαναὶ διὰ κακίαν ἥτις τόσον ἐπλημμύρισε;

Ἀλλ' ἂς ἀφήσω τὰ γενικὰ καὶ ἂς περιορισθῶ εἰς τὰ δικά μου. Ἀφοῦ τόσους Ἀθηναίους ἀνέδειξα καὶ ἀπὸ πτωχοτάτους τοὺς ἔκαμα πλουσίους καὶ ἐβοήθησα ὅλους τοὺς εὑρισκομένους εἰς ἀνάγκην, ἀφοῦ ἐσκόρπισα ἀλύπητα τὸν πλοῦτόν μου διὰ νὰ εὐεργετῶ τοὺς φίλους, ὅταν διὰ ταῦτα ἔγινα πτωχός, ἔπαυσαν νὰ μὲ γνωρίζουν. Οὔτε στρέφονται πλέον νὰ μὲ ἴδουν ἐκεῖνοι οἵτινες πρότερον μ' ἐδαφιαίας ὑποκλίσεις μ' ἐχαιρέτων καὶ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ὑπακούσουν εἰς κάθε νεῦμά μου. Ἀλλ' ἂν τύχῃ νὰ μὲ συναντήσῃ καθ' ὁδὸν κανεὶς ἐξ αὐτῶν, περνᾷ ὡς ἐνώπιον στήλης πα-

1) Ὁ βροντῶν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

λαιοῦ νεκροῦ, τὴν ὁποίαν ἔχει ἀνατρέψει ὁ χρόνος καὶ τῆς ὁποίας οὔτε τὴν ἐπιγραφὴν ἀναγινώσκουν οἱ διερχόμενοι. Ἂν δὲ μὲ ἴδουν μακρόθεν, ἀλλάσουν δρόμον. Νομίζουν ὡς κακὸν καὶ ἀποτρόπαιον συναπάντημα ἐκεῖνον ὅστις ὄχι πρὸ πολλοῦ ὑπῆρξεν ὁ σωτὴρ καὶ εὐεργέτης των.

Ἡ δυστυχία μὲ ἠνάγκασε νὰ καταφύγω εἰς αὐτὴν τὴν ἐρημίαν, νὰ φορέσω ἐνδύματα ἀπὸ δέρματα καὶ νὰ σκάπτω ὡς ἐργάτης μὲ ἡμερομίσθιον τεσσάρων ὀβολῶν, φιλοσοφῶν μὲ τὴν μοναξιὰν καὶ τὴν σκαπάνην. Ἐδῶ τοὐλάχιστον νομίζω ὅτι ἔχω τοῦτο τὸ κέρδος, ὅτι δὲν βλέπω πλέον τοὺς παρ' ἀξίαν εὐτυχοῦντας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μοῦ εἶνε πολὺ δυσάρεστον.

Λοιπὸν καιρὸς νὰ ἐξυπνήσῃς, υἱὲ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ῥέας, ἀπὸ αὐτὸν τὸν βαθὺν καὶ ἀτάραχον ὕπνον—διότι περισσότερον ἀπὸ τὸν Ἐπιμενίδην ἔχεις κοιμηθῆ. Ἀναρρίπισε τὸν κεραυνόν σου ἤ, ἂν ἔσβυσε, ἄναψέ τον καλὰ εἰς τὰς φλόγας τῆς Αἴτνης καὶ δεῖξε θυμὸν Διὸς νέου καὶ μὲ σθένος ἀνδρικόν, ἐκτὸς ἂν ἀληθεύουν τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῶν Κρητῶν περὶ σοῦ καὶ τῆς ἐκεῖ ταφῆς σου.

ΖΕΥΣ Ποῖος εἶν' αὐτός, Ἑρμῆ, ὅστις φωνάζει ἀπὸ τὴν Ἀττικήν, ἐκ τῆς ὑπωρείας τοῦ Ὑμηττοῦ, ἄνθρωπος καταλερωμένος, μαῦρος καὶ ἐνδυμένος μὲ δέρματα; Μοῦ φαίνεται ὅτι σκάπτει σκυμμένος. Φλύαρος ἄνθρωπος καὶ θρασύστομος. Βέβαια θὰ εἶνε φιλόσοφος, ἄλλως δὲν θὰ ἐπρόφερε τόσον ἀσεβεῖς λόγους ἐναντίον μας.

ΕΡΜ. Τί λέγεις, πατέρα; Δὲν ἀναγνωρίζεις τὸν Τίμωνα τὸν Κολυττέα, τὸν υἱὸν τοῦ Ἐχεκρατίδου; Αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ὁποίου τόσον λαμπρῶς ἑωρτάζοντο τὰ Διάσια[1];

ΖΕΥΣ Πῶς μετεβλήθη ὁ δυστυχής! Ἐκεῖνος ὁ καλοκαμωμένος ἄνθρωπος, ὁ πλούσιος τὸν ὁποῖον περιεστοίχουν τόσοι φίλοι; Πῶς ἦλθεν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν; Ἡλιοκαής, ἐλεεινός, μισθωτὸς ἐργάτης ὡς φαίνεται, ὁ ὁποῖος σκάπτει γερά.

1) Ἑορταὶ τοῦ Διός.

ΕΡΜ. Ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὅτι τὸν κατέστρεψε ἡ ἀγαθότης του, ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ συμπάθεια πρὸς ὅλους τοὺς εὑρισκομένους εἰς ἀνάγκας. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶνε ὅτι ὑπῆρξεν ἀνόητος καὶ μωρόπιστος καὶ δὲν ἐνόει ὅτι εἰς κόρακας καὶ λύκους ἔδιδε τὰς εὐεργεσίας του. Ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ἐνόμιζε φίλους ἦσαν γύπες οἵτινες τοῦ κατέτρωγον τὰ σπλάγχνα. Ἀφ' οὗ δὲ τὸν ἔφαγαν μέχρι τῶν ὀστῶν καὶ τὸν ἐρρούφηξαν μέχρι μυελοῦ, ἔφυγαν καὶ τὸν ἀφῆκαν ὡς δένδρον ξηρὸν καὶ ριζοκομμένον. Ἔπειτα δὲν ἤθελαν πλέον νὰ τὸν γνωρίζουν, οὔτε τὸν κυττάζουν — ποῦ σ' εἶδα ποῦ σὲ ξέρω; — οὔτε τὸν ἐβοήθησαν, οὔτε τοῦ ἀπέδωκαν κἄτι τι μικρὸν ἐξ ὅσων παρ' αὐτοῦ ἔλαβον. Διὰ τοῦτο κατήντησε σκαφτιᾶς καὶ ῥακενδύτης ὅπως τὸν βλέπεις· καὶ ἀφήσας τὴν πόλιν ἀπὸ ἐντροπήν, ἐργάζεται ὡς ὑπόμισθος καὶ ἀγανακτεῖ βλέπων ὅτι οἱ ἐξ αὐτοῦ πλουτήσαντες περνοῦν ὑπεροπτικῶς, προσποιούμενοι ὅτι οὐδὲ τὸ ὄνομά του γνωρίζουν.

ΖΕΥΣ. Πολὺ δικαίως ἀγανακτεῖ ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶνε ἄξιος νὰ φροντίσωμεν περὶ αὐτοῦ, ἄλλως θὰ φανῶμεν ὅμοιοι μὲ τοὺς κατηραμένους ἐκείνους κόλακας ἂν λησμονήσωμεν ἄνθρωπον, ὅστις τόσους παχυτάτους μηροὺς ταύρων καὶ αἰγῶν μᾶς ἔκαυσεν ἐπὶ τῶν βωμῶν. Ἀκόμη μοῦ μένει εἰς τοὺς ῥώθωνας ἡ μυρωδιά. Ἀλλ' ἕνεκα τῶν ἀσχολιῶν μου καὶ τοῦ πολλοῦ θορύβου τῶν ἐπιορκούντων, τῶν φονέων καὶ τῶν ἁρπάγων, προσέτι δὲ καὶ ἐκ τοῦ φόβου τῶν ἱεροσύλων — οἵτινες καὶ πολλοὶ εἶνε καὶ δυσκόλως δύναταί τις νὰ προφυλαχθῇ ἐξ αὐτῶν καὶ ἡσυχίαν δὲν μᾶς ἀφήνουν—ἔχω πολὺν καιρὸν νὰ κυττάξω τί γίνεται εἰς τὴν Ἀττικήν, μάλιστα ἀφ' ὅτου ἐγέμισεν ὁ τόπος ἀπὸ φιλοσόφους καὶ συζητήσεις. Διότι ὅπως λογομαχοῦν μεταξύ των καὶ φωνάζουν, οὐδὲ τὰς εὐχὰς αἵτινες μοῦ ἀπευθύνονται εἶνε εὔκολον ν' ἀκούσω· ὥστε ἢ πρέπει νὰ φράξω ταὐτιά μου ἢ νὰ ξεκουφαθῶ νὰ τοὺς ἀκούω συζητοῦντας μεγαλοφώνως περὶ κἄποιας ἀρετῆς, περὶ ἀσωμάτων καὶ ἄλλων τοιούτων κολοκυθιῶν. Οὕτω συνέβη νἀμελήσω καὶ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος πρὸς ἡμᾶς δὲν ἐφάνη κακός.

Λοιπόν, Ἑρμῆ, νὰ παραλάβῃς τὸν Πλοῦτον καὶ νὰ μεταβῇς

πρὸς αὐτόν. Ἂς πάρῃ δὲ μαζῆ του ὁ Πλοῦτος καὶ τὸν Θησαυρὸν καὶ ἂς μείνουν πλησίον τοῦ Τίμωνος καὶ οἱ δύο, καὶ νὰ μὴ φύγουν, ὅπως πρίν, οὐδ' ἂν ἐξ ἀγαθότητος τοὺς ἐκδιώκῃ πάλιν. Διὰ δὲ τοὺς κόλακας ἐκείνους καὶ τὴν ἀχαριστίαν τὴν ὁποίαν ἔδειξαν πρὸς αὐτόν, θὰ σκεφθῶ καὶ πάλιν καὶ θὰ λάβουν τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας των, ὅταν ἐπισκευάσω τὸν κεραυνόν· διότι δύο ἀκτῖνες αὐτοῦ αἱ μεγαλείτεραι ἐρράγησαν καὶ ἐστόμωσαν, ὅταν μὲ πεῖσμα τὸν ἔρριψα πρό τινος καιροῦ ἐναντίον τοῦ σοφιστοῦ Ἀναξαγόρα, ὁ ὁποῖος ἔπειθε τοὺς ἀκροατάς του ὅτι δὲν ὑπάρχομεν ἡμεῖς οἱ θεοί. Τὸν ἀπέτυχα ὅμως—διότι ὁ Περικλῆς τὸν ἐπροφύλαξε μὲ τὸ χέρι του· ὁ δὲ κεραυνὸς πεσὼν κατὰ λάθος εἰς τὸ Ἀνακεῖον,[1] τὸ κατέκαυσε καὶ αὐτὸς παρ' ὀλίγον νὰ συντριβῇ εἰς τὰς πέτρας. Ἀλλ' ἀρκετὴ τιμωρία θὰ εἶνε δι' αὐτοὺς καὶ τὸ νὰ βλέπουν τὸν Τίμωνα πλουσιώτατον.

ΕΡΜ. Πόσον ἀναγκαῖον εἶνε νὰ φωνάζῃ κανείς, νὰ γίνεται ὀχληρὸς καὶ θρασύς· ὄχι μόνον εἰς τοὺς ζητοῦντας παρὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς εὐχομένους τι παρὰ τῶν θεῶν εἶνε χρήσιμον. Ἰδοὺ ὁ Τίμων ἀπὸ πτωχοτάτου θὰ γίνῃ διὰ μιᾶς πλουσιώτατος· διότι ἐφώναξε καὶ τὰ εἶπε ἔξω ἀπὸ τὰ δόντια, ὁ Ζεὺς ἐπήκουσε τὴν εὐχήν του. Ἐὰν δὲ ἔσκαπτε κύπτων καὶ σιωπῶν, θὰ ἐξηκολούθει ἀκόμη νὰ σκάπτῃ καὶ κανεὶς δὲν θὰ ἐφρόντιζε περὶ αὐτοῦ.

ΠΛΟΥΤ. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν θὰ ὑπάγω εἰς τὸν Τίμωνα, ὦ Ζεῦ.

ΖΕΥΣ. Διατί, παρακαλῶ, ἀξιότιμε κύριε Πλοῦτε, καὶ μάλιστα ὅταν ἐγὼ τὸ διέταξα;

ΠΛΟΥΤ. Διότι ὅταν μὲ εἶχε πλησίον του μὲ ὕβριζε καὶ μ' ἐπέτα ἔξω καὶ μὲ διεμοίραζε, ἐνῷ μάλιστα ἤμουν πατρικός του φίλος, καὶ μόνον ποῦ δὲν μ' ἐξεδίωκε μὲ τὸ δίκρανον. Μ' ἐπέτα ὡς νὰ ἤμουν φωτιὰ καὶ τοῦ ἔκαια τὰ χέρια. Λοιπὸν ἂν μεταπάγω γνωρίζω τί μὲ περιμένει. Θὰ μὲ παραδώσῃ εἰς παρασίτους, εἰς κόλακας καὶ ἑταίρας. Εἰς ἐκείνους, ὦ Ζεῦ, νὰ μὲ στέλλῃς,

1) Καὶ Ἀνάκειον. Ναὸς τῶν Διοσκούρων.

ποῦ θὰ αἰσθανθοῦν τὴν δωρεάν, ποῦ θὰ μὲ περιποιηθοῦν, διότι μὲ θεωροῦν πολύτιμον καὶ περιπόθητον. Αὐτοὶ δὲ οἱ ἄσωτοι ἂς μένουν πάντοτε μὲ τὴν πενίαν, ἀφοῦ τὴν προτιμοῦν καὶ λαβόντες παρ' αὐτῆς δερμάτινον ἔνδυμα καὶ σκαπάνην, ἂς ἀρκοῦνται νὰ ζοῦν ἀθλίως μὲ τέσσαρας ὀβολούς, ἀφοῦ δεκαταλάντους περιουσίας ἀσωτεύουν ἀσυλλόγιστα.

ΖΕΥΣ. Δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ σοῦ κάμῃ τὰ ἴδια ὁ Τίμων· διότι ἀρκετὰ τὸν ἐσωφρόνισεν ἡ σκαπάνη· καὶ πρέπει νὰ μὴ αἰσθάνεται τὸν πόνον ἡ μέση του διὰ νὰ προτιμᾷ, ἀντὶ σοῦ, τὴν πενίαν. Ἀλλὰ καὶ σὺ μοῦ φαίνεσαι πολὺ μεμψίμοιρος. Τώρα μὲν κατηγορεῖς τὸν Τίμωνα, διότι σοῦ ἤνοιξε τὰς θύρας καὶ σ' ἀφῆκε νὰ ἐπιστρέψῃς ἐλευθέρως, χωρὶς νὰ σὲ κρατῇ κλεισμένον ζηλοτύπως. Ἄλλοτε δ' ἐξ ἐναντίας ἠγανάκτεις κατὰ τῶν πλουσίων, λέγων ὅτι σὲ κλειδόνουν μὲ κλειδιὰ καὶ μοχλοὺς καὶ ἐπιθέτουν σφραγῖδας, οὕτως ὥστε δὲν σοῦ εἶνε δυνατὸν οὔτε νὰ προβάλῃς πρὸς τὸ φῶς. Καὶ παραπονούμενος πρὸς ἐμὲ ἔλεγες ὅτι πνίγεσαι εἰς τὸ σκότος· καὶ διὰ τοῦτο ἐφαίνεσο ὠχρὸς καὶ συλλογισμένος, ἔχων τὴν σύσπασιν τῶν δακτύλων, τὴν ὁποίαν δίδει ἡ συνήθεια τοῦ μετρήματος. Ἐφοβέριζες δὲ ὅτι θὰ ἔφευγες, ἂν εὕρισκες εὐκαιρίαν. Ὅλως ἀνυπόφορον σοῦ ἐφαίνετο νὰ σὲ κρατοῦν εἰς σιδηροῦν θάλαμον, ὅπως τὴν Δανάην, ἀνατρεφόμενον ὑπὸ αὐστηρῶν καὶ παμπονήρων παιδαγωγῶν, τοῦ Τόκου καὶ τοῦ Ὑπολογισμοῦ. Ἔλεγες προσέτι ὅτι εἶνε ἀνόητον αὐτὸ τὸ ὁποῖον πράττουν νὰγαποῦν ὑπερβολικά, νὰ μὴ τολμοῦν δέ, ἂν καὶ δυνάμενοι, ν' ἀπολαύσουν τὸ ἀγαπώμενον, ἀλλ' ἀγρυπνοῦν διὰ νὰ τὸ φυλάττουν καὶ βλέπουν ἀσκαρδαμυκτεὶ εἰς τὸ κλεῖθρον καὶ τὸν σύρτην· ἱκανὴν δὲ ἀπόλαυσιν νομίζουν ὄχι νὰ χρησιμοποιοῦν τὸν πλοῦτον αὐτοὶ δι' ἑαυτούς, ἀλλὰ νὰ μὴ δίδουν ἐξ αὐτοῦ εἰς ἄλλους, ὅπως ὁ σκύλος τοῦ μύθου, ὅστις οὔτε αὐτὸς ἔτρωγε τὴν εἰς τὴν φάτνην κριθήν, οὔτε τὸν ἵππον ἄφηνε νὰ φάγῃ. Ἀλλὰ καὶ ἐγέλας διὰ λογαριασμόν των, σκεπτόμενος ὅτι ἐνῷ τόσον φειδωλεύονται καὶ περιφρουροῦν καί, τὸ παρκδοξότατον, ζηλοτυποῦν τοὺς ἑαυτούς των, δὲν γνωρίζουν ὅτι ἄπιστος ὑπηρέτης ἢ οἰκονόμος ἢ

παιδαγωγὸς εἰσέρχεται λαθραίως τὴν νύκτα καὶ ἀντικαθιστᾷ εἰς τὴν συζυγικὴν κλίνην τὸν ἄθλιον καὶ ἀνέραστον οἰκοδεσπότην, καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἀγρυπνεῖ εἰς τὸ φῶς μικροστόμου καὶ διψαλέου λυχναρίου διὰ νὰ λογαριάζῃ τοὺς τόκους. Δὲν εἶνε λοιπὸν ἄδικον, σὺ ὅστις ἄλλοτε κατέκρινες ταῦτα τώρα νὰ κατηγορῇς τὸν Τίμωνα διότι πράττει τὰ ἐναντία;

ΠΛΟΥΤ. Καὶ ὅμως ἂν ἐξετάσῃς κατὰ βάθος τὰ πράγματα, θἀναγνωρίσῃς ὅτι καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις ἔχω δίκαιον· διότι καὶ τοῦ Τίμωνος ἡ μεγάλη ἀσωτεία δικαίως δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀδιαφορία καὶ καταφρόνησις πρὸς ἐμέ· ἐκείνους δὲ πάλιν, οἵτινες μὲ φυλάττουν κλειδωμένον εἰς τὸ σκότος καὶ φροντίζουν νὰ γίνω παχύτερος καὶ ὑπέρογκος, καὶ οὔτε μ' ἐγγίζουν, οὔτε εἰς τὸ φῶς μὲ φέρουν, διὰ νὰ μὴ μὲ ἴδῃ ὀφθαλμὸς ἄλλου, ἐνόμιζα ἀνοήτους καὶ κακούς· διότι, ἐνῷ δὲν εἶμαι ἐχθρός των, μὲ καταδικάζουν νὰ σήπωμαι εἰς τοιαῦτα δεσμά, χωρὶς νὰ σκέπτωνται, ὅτι μετ' ὀλίγον καιρὸν θὰ φύγουν νὰ μ' ἀφήσουν εἰς κἄποιον ἄλλον εὐτυχέστερον. Λοιπὸν οὔτ' ἐκεῖνοι, οὔτε οὗτοι μοῦ ἀρέσουν, ἀλλ' οἱ τηροῦντες μέτρον καὶ οὔτε ἄθικτον καὶ ἄχρηστον μὲ φυλάττουν, οὔτε ἀνόητα μὲ σκορπίζουν. Εἰπέ μου, σὲ παρακαλῶ, τί θὰ ἔλεγες δι' ἕνα ἄνδρα, ὅστις ἔχει νέαν καὶ ὡραίαν γυναῖκα νόμιμον, καὶ οὔτε τὴν προσέχει, οὔτε τὴν ζηλοτυπεῖ καθόλου, ἀλλὰ τὴν ἀφήνει νὰ τρέχῃ ὅπου θέλῃ νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ νὰ συναναστρέφεται ὁποίους θέλῃ· καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος νὰ τὴν ὁδηγῇ διὰ νὰ μοιχεύεται, καὶ νὰνοίγῃ τὰς θύρας πρὸς τοὺς ἐραστὰς καὶ νὰ καλῇ τοὺς πάντας πρὸς ἀπόλαυσιν αὐτῆς, ὡς μαστρωπός·—τί θὰ ἔλεγες διὰ τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὅτι ἀγαπᾷ τὴν γυναῖκά του; Βεβαιως σύ, ὦ Ζεῦ, ὁ τοσάκις ἐρωτευθείς, δὲν θὰ ἔλεγες πρᾶγμα τοιοῦτον. Ἐὰν δὲ τοὐναντίον νυμφευθῇ κανεὶς γυναῖκα διὰ νὰ τεκνοποιήσῃ, καὶ ἔπειτα μήτε αὐτὸς τὴν θίγει, ἐνῷ εἶνε ἀκμαία καὶ ὡραία παρθένος, μήτε εἰς ἄλλον ἐπιτρέπει νὰ τὴν ἀτενίσῃ, τὴν κρατεῖ δὲ κατάκλειστον, στείραν καὶ ἄγονον, καὶ συγχρόνως λέγει ὅτι τὴν ἀγαπᾷ καὶ τοῦτο ἐπιμαρτυρεῖ τὸ χρῶμά του καὶ ἡ ἰσχνότης του

καὶ οἱ ὀφθαλμοί του οἱ κοῖλοι, εἶνε δυνατὸν ὁ τοιοῦτος νὰ μὴ θεωρηθῇ ὡς παράφρων; Ἐνῷ πρέπει νὰ παιδοποιήσῃ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ τὸν γάμον, καταμαραίνει οὕτω μίαν καλοκαμωμένην καὶ ἀξιέραστον κόρην καὶ τὴν κρατεῖ εἰς τὴν κατάκλειστον καὶ ἰσόβιον παρθενίαν τῶν ἱερειῶν τῆς Θεσμοφόρου.[1] Διὰ ταῦτα καὶ ἐγὼ ἀγανακτῶ βλέπων ἀπὸ ἄλλους μὲν νὰ λακτίζωμαι, νὰ διασκορπίζωμαι καὶ νὰ ἐξαντλοῦμαι, ἀπὸ ἄλλους δὲ νὰ δεσμεύωμαι ὡς δραπέτης δοῦλος.

ΖΕΥΣ. Περιττὸν νἀγανακτῇς, διότι καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ λαμβάνουν τὰ ἐπίχειρα τῆς μωρίας των, οἱ μὲν καθὼς ὁ Τάνταλος μένοντες νηστικοὶ καὶ διψῶντες καὶ μὲ ξηρὸν τὸ στόμα χάσκοντες ἐπάνω εἰς τὸν χρυσόν· οἱ δέ, ὅπως ὁ Φινεύς, βλέποντες νἁρπάζουν ἀπὸ τὸν φάρυγγά των τὴν τροφὴν αἱ Ἅρπυιαι. Ἀλλὰ πήγαινε καὶ νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι τώρα θὰ εὕρῃς τὸν Τίμωνα πολὺ φρονιμώτερον.

ΠΛΟΥΤ. Ἀμφιβάλλω ἂν θὰ παύσῃ ποτὲ νὰ μὲ ἀσωτεύῃ, ὡς νὰ φοβῆται μήπως πλημμυρίσω τόσον, ὥστε νὰ τὸν πνίξω. Λοιπὸν μοῦ φαίνεται ὅτι καὶ πάλιν θὰ ὑδροφορήσω εἰς τὸν τρυπημένον πίθον τῶν Δαναΐδων καὶ θὰ χύνω χρυσὸν ὁ ὁποῖος ἀμέσως θὰ ἐκχύνεται, διότι τὸ ῥῆγμα τοῦ πίθου εἶνε εὐρύτερον τοῦ στομίου καὶ ἡ ἔξοδος ἀνεμπόδιστος.

ΖΕΥΣ. Καλά, ἂν δὲν φράξῃ τὸ χάσμα τοῦτο τὸ τόσον πλατύ, πολὺ ταχέως θὰ ἐκχυθῇς, καὶ εἰς τὸ βάθος τοῦ πίθου θὰ εὕρῃ πάλιν τὸ δερμάτινον ἔνδυμα καὶ τὴν σκαπάνην. Ἀλλὰ πηγαίνετε τώρα καὶ πλουτίσατέ τον. Σὺ δέ, Ἑρμῆ, μὴ λησμονήσῃς κατὰ τὴν ἐπιστροφήν σου νὰ φέρῃς τοὺς Κύκλωπας ἐκ τῆς Αἴτνης, διὰ νὰ μοῦ ἐπισκευάσουν καὶ ἀκονίσουν τὸν κεραυνόν· διότι πολὺ ταχέως θὰ τὸν χρειασθῶμεν ἀκονισμένον.

ΕΡΜ. Λοιπὸν πηγαίνομεν, Πλοῦτε. Ἀλλὰ τί; Χωλαίνεις;

---

1) Ἐπίθετον τῆς Δήμητρος, τῆς ὁποίας αἱ ἱέρειαι ἔπρεπε διὰ παντὸς τοῦ βίου νὰ διατηρηθοῦν παρθένοι.

Δὲν τὸ ἐγνώριζα, κακόμοιρε, ὅτι δὲν εἶσαι μόνον τυφλός, ἀλλὰ καὶ χωλός.

ΠΛΟΥΤ. Δὲν χωλαίνω πάντοτε· ἀλλ' ὅταν μὲν πέμπωμαι ὑπὸ τοῦ Διὸς πρός τινα, δὲν γνωρίζω διατί γίνομαι βραδὺς καὶ χωλαίνω καὶ ἐκ τῶν δύο ποδῶν· καὶ τόσον ἀργὰ φθάνω, ὥστε ἐνίοτε ἔχει ἤδη γηράσει ἐκεῖνος ποῦ μὲ περιμένει· ὅταν δὲ πρόκειται νὰ φύγω, ἀποκτῶ πτερὰ καὶ γίνομαι πολὺ τῶν ὀνείρων ταχύτερος· μόλις δοθῇ σύνθημα τοῦ δρόμου ἀναδεικνύομαι νικητής, διατρέξας τὸ στάδιον χωρὶς καλὰ καλὰ νὰ μὲ ἴδουν οἱ θεαταί.

ΕΡΜ. Δὲν εἶνε ἀληθῆ αὐτὰ ποῦ λέγεις· διότι ἐγὼ τοὐλάχιστον δύναμαι νὰ σοῦ ἀναφέρω πολλοὺς οἵτινες ἕως χθὲς δὲν εἶχον ὀβολὸν διὰ ν' ἀγοράσουν σχοινὶ νὰ πνιγοῦν, ἔξαφνα δὲ σήμερον παρουσιάζονται πλούσιοι, ζῶντες πολυτελῶς καὶ ἐξερχόμενοι ἐπὶ δίφρου μὲ λευκοὺς ἵππους, ἐνῷ οὔτε γαΐδαρον εἶχαν ποτέ. Καὶ περιφέρονται μὲ ἐπιδεικτικὰ ἐνδύματα καὶ χρυσοστόλιστοι, ὑποθέτω δὲ ὅτι καὶ αὐτοὶ θὰ νομίζουν ὡς ὄνειρον τὰ πλούτη των.

ΠΛΟΥΤ. Αὐτὸ εἶνε διαφορετικόν, ὦ Ἑρμῆ, διότι τότε δὲν βαδίζω μὲ τὰ πόδια μου, οὐδὲ ὁ Ζεύς, ἀλλ' ὁ Πλούτων μὲ ἀποστέλλει πρὸς αὐτούς, καθ' ὅτι καὶ αὐτὸς εἶνε πάροχος πλούτου καὶ δώρων μεγάλων. Τοῦτο φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματός του. Λοιπόν, ὅταν ἀποφασισθῇ νὰ μετοικήσω ἀπὸ ἑνὸς εἰς ἄλλον, μὲ θέτουν ἐντὸς διαθήκης καὶ ἀφοῦ τὴν σφραγίσουν ἐπιμελῶς μὲ σηκώνουν καὶ μὲ κομίζουν εἰς τὸν νέον κύριον. Καὶ ὁ μὲν νεκρός, ὁ πρώην κύριος, κατάκειται εἰς κάποιαν σκοτεινὴν γωνίαν τῆς οἰκίας, σκεπασμένος μὲ παλαιὰν σινδόνην, ἥτις δὲν τοῦ φθάνει μέχρι τῶν γονάτων καὶ μένει ἐκεῖ παίγνιον τῶν γάτων· ἐμὲ δὲ περιμένουν εἰς τὴν ἀγορὰν οἱ κληρονόμοι, χάσκοντες, ὅπως τὴν χελιδόνα οἱ νεοσσοί της. Ἔπειτα ἀφαιρεῖται ἡ σφραγὶς καὶ ἀφοῦ κοποῦν αἱ ταινίαι καὶ ἀνοιχθῇ ἡ διαθήκη ἀνακηρύσσεται ὁ νέος μου κύριος, ὅστις εἶνε κάποιος συγγενὴς ἢ κόλαξ ἢ αἰσχρὸς δοῦλος, ξυρισμένος τὸ πρόσωπον, ὅστις ἔγινεν ἀγαπητὸς εἰς τὸν κύριόν του δι' ἀκατονομάστων ὑπηρεσιῶν καὶ λαμβάνει ἤδη τὴν ἀμοιβὴν τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων ἡδονῶν τὰς ὁποίας παρέσχεν

εἰς τὸν μακαρίτην, καίτοι ἤδη ὑπερβὰς τὴν ἥβην. Οὗτος, οἱοσδήποτε εἶνε, μὲ ἁρπάζει μετὰ τῆς διαθήκης καὶ φεύγει· ἀντὶ δὲ τοῦ προτέρου ὀνόματος, ἄν ὠνομάζετο λ.χ. Πυρρίας, ἢ Λρόμων, ἢ Τυβίας,[1] μετονομάζεται Μεγακλῆς ἢ Μεγάβυζος, ἢ Πρώταρχος, καὶ ἀφήνει τοὺς μάτην χάσκοντας κληρονόμους νὰ προσβλέπουν ἀλλήλους μὲ ἀπελπισίαν καὶ νὰ τελοῦν ἀληθὲς πένθος, διότι διέφυγεν ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ δικτύου των τὸ ψάρι, ἀφοῦ κατέπιεν ὄχι ὀλίγον ἀπὸ τὸ δόλωμα. Ὁ νέος μου κάτοχος, ἄνθρωπος ἀπειρόκαλος καὶ χυδαῖος ὁ ὁποῖος ἀκόμη τρέμει τὰ δεσμὰ καὶ ἂν κανεὶς ἄλλος τινάξῃ μάστιγα ἀνατινάσσεται ἔντρομος καὶ τὸν μῦλον[2] προσκυνᾷ ὡς ἀνάκτορον, γίνεται ἀνυπόφορος. Καὶ τοὺς μὲν ἐλευθέρους ὑβρίζει, τοὺς δὲ ὁμοδούλους κτυπᾷ ὡς δοκιμάζων διὰ νὰ πεισθῇ ὅτι τὰ τοιαῦτα τοῦ ἐπιτρέπονται. Οὕτω φέρεται ἕως ὅτου ἐμπέσῃ εἰς τὰ δίκτυα πορνιδίου τινός, ἢ ἐπιθυμήσῃ νὰ τρέφῃ ἵππους ἢ παραδοθῇ εἰς κόλακας, οἵτινες ὀμνύουσιν ὅτι εἶνε εὐμορφότερος τοῦ Νηρέως, εὐγενέστερος δὲ τοῦ Κέκροπος ἢ τοῦ Κόδρου, συνετώτερος τοῦ Ὀδυσσέως καὶ πλουσιώτερος συγχρόνως δέκα ἓξ Κροίσων. Τότε δὲ ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ὁ ἄθλιος ἐξαντλεῖ τὰ κατ' ὀλίγον καὶ διὰ πολλῶν ἐπιορκιῶν, ἁρπαγῶν, πανουργιῶν συναθροισθέντα.

ΕΡΜ. Οὕτω περίπου τῷ ὄντι γίνονται τὰ πράγματα. Ἀλλ' ὅταν πορεύεσαι μόνος καὶ πεζὸς δὲν μοῦ λὲς πῶς εὑρίσκεις τὸν δρόμον ἐν ᾧ εἶσαι τυφλός; Ἢ πῶς ἀναγνωρίζεις ἐκείνους πρὸς τοὺς ὁποίους σὲ ἀποστέλλει ὁ Ζεύς, διότι τοὺς ἔκρινεν ἀξίους νὰ πλουτήσουν;

ΠΛΟΥΤ. Νομίζεις ὅτι τοὺς εὑρίσκω; Μὰ τὸν Δία, ὄχι πάντοτε, ἄλλως δὲν θ' ἄφηνα τὸν Ἀριστείδην διὰ νὰ ὑπάγω εἰς τὸν Ἱππόνικον καὶ τὸν Καλλίαν[3] οἱ ὁποῖοι οὐδ' ἑνὸς ὀβολοῦ εἶνε ἄξιοι.

---

1) Ὀνόματα δούλων.

2) Ἐκεῖ ὅπου, ὡς δοῦλος, εἰργάζετο στρέφων τὴν μυλόπετραν.

3) Ἱππόνικος ὁ πατὴρ τοῦ Καλλίου ἦτο πλουσιώτατος καὶ πονηρότατος. Ἦτο σύγχρονος τοῦ Σόλωνος. Μαθὼν δὲ ὅτι ὁ νομοθέτης οὗτος ἐπροτί-

ΕΡΜ. Ἀλλὰ τέλος πάντων ἅμα σὲ στείλουν τί κάνεις;

ΠΛΟΥΤ. Πλανῶμαι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ προσέρχομαι εἰς τὸν πρῶτον τυχόντα· οὗτος δὲ ἀφ' οὗ μὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν κατοικίαν του εὐχαριστεῖ σὲ τὸν Ἑρμῆν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδίδει τὸ ἀπροσδόκητον γεγονός.

ΕΡΜ. Λοιπὸν ὁ Ζεὺς ἀπατᾶται νομίζων ὅτι σὺ πλουτίζεις κατὰ τὴν ἀπόφασίν του ἐκείνους τοὺς ὁποίους θεωρεῖ ἀξίους νὰ πλουτοῦν;

ΠΛΟΥΤ. Πολὺ δικαίως, φίλε μου, ἀφ' οὗ γνωρίζων ὅτι εἶμαι τυφλὸς μὲ πέμπει ν' ἀναζητήσω πρᾶγμα τόσον δυσεύρετον καὶ πρὸ πολλοῦ ἐκλιπὸν ἐκ τῆς ζωῆς, τὴν ἀρετήν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδὲ ὁ Λυγκεὺς θὰ ἠδύνατο νὰ εὕρῃ εὐκόλως ὅπως εἶνε ἀφανὲς καὶ μικρόν. Ἐπειδὴ λοιπὸν οἱ μὲν ἀγαθοὶ εἶνε ὀλίγοι, κακοὶ δὲ οἱ πλεῖστοι εἰς τὰς πόλεις καὶ τὸ πᾶν κατέχουν, πολὺ εὐκολώτερον ἐμπίπτω εἰς τούτους καὶ σαγηνεύομαι ὑπ' αὐτῶν.

ΕΡΜ. Ἔπειτα πῶς, ὅταν τοὺς ἀφήνῃς, φεύγεις εὐκόλως, ἐνῷ δὲν γνωρίζεις τὸν δρόμον;

ΠΛΟΥΤ. Δὲν ξέρω πῶς γίνομαι τότε ὀξυδερκὴς καὶ ἄρτιος τοὺς πόδας, μόνον ὅσον μὲ ἀρκεῖ διὰ τὴν φυγήν.

ΕΡΜ. Ἀκόμη μίαν ἐρώτησιν. Πῶς ἐνῷ εἶσαι τυφλὸς καὶ προσέτι ὠχρὸς καὶ βραδυκίνητος σὲ ἀγαποῦν τόσον, ὥστε πάντες ἀποβλέπουν εἰς σέ· καὶ ὅταν μὲν σὲ ἐπιτύχουν νομίζουν ὅτι εὐτυχοῦν, ἐὰν δὲ ἀποτύχουν, θεωροῦν τὴν ζωὴν ἀνυπόφορον. Ἔτυχε νὰ γνωρίσω κἄμποσους ἐξ αὐτῶν οἵτινες τόσον ἀπηλπίσθησαν διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀδιαφορίαν σου, ὥστε ἔπεσαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγησαν. Πιστεύω ὅτι καὶ σὺ ἂν εἶσαι εἰλικρινὴς καὶ ἔχῃς συνείδησιν τινὰ τῆς καταστάσεώς σου, θὰ ὁμολογήσῃς ὅτι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἠλίθιοι νὰ τρελλαίνωνται διὰ τοιοῦτον ἔρωτα.

ΠΛΟΥΤ. Νομίζεις ὅτι μὲ βλέπουν ὅπως εἶμαι, χωλὸν ἢ τυφλὸν ἢ μὲ ὅσα ἄλλα ἐλαττώματα ἔχω;

θετο νὰ χαρίσῃ διὰ νόμου τὰ χρέη, ἔσπευσε νὰ δανεισθῇ παρὰ πολλῶν καὶ διαφόρων καὶ οὕτω ἐσχημάτισε τὸν πλοῦτόν του.

ΕΡΜ. Ἀλλὰ πῶς, ὦ Πλοῦτε, ἐκτὸς ἂν καὶ αὐτοὶ ὅλοι εἶνε τυφλοί;

ΠΛΟΥΤ. Δὲν εἶνε τυφλοί, φίλε μου, ἀλλ' ἡ ἄγνοια καὶ ἡ ἀπάτη αἱ ὁποῖαι σήμερον βασιλεύουν παντοῦ, τοὺς συσκοτίζουν. Καὶ ἐγὼ ὅμως, διὰ νὰ μὴ φαίνωμαι ἐντελῶς δύσμορφος, φορῶ προσωπεῖον συμπαθητικώτατον χρυσοΰφαντον καὶ λιθοκόλλητον καὶ ἐνδύματα ποικίλων καὶ λαμπρῶν χρωματισμῶν. Αὐτοὶ δὲ νομίζοντες ὅτι βλέπουν τὴν προσωποποίησιν τοῦ κάλλους ἐρωτεύονται καὶ χάνονται ἐὰν δὲν μ' ἐπιτύχουν. Ἂν ὅμως μὲ ἀπεγύμνωναν ἐξ ὁλοκλήρου καὶ τοιοῦτον μὲ ἐπεδείκνυον πρὸς αὐτούς, τότε δικαίως θὰ ἠδύνατό τις νὰ τοὺς κατηγορήσῃ ὡς τυφλώττοντας, ὡς ἐρωτευομένους ἀντικείμενα ἄμορφα καὶ ἀνάξια ἔρωτος.

ΕΡΜ. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἤδη πλουτήσουν καὶ σοῦ ἀφαιροῦν τὸ προσωπεῖον διὰ νὰ τὸ φορέσουν αὐτοί, πῶς ἐξακολουθοῦν ν' ἀπατῶνται καὶ προτιμοῦν νὰ χάσουν μᾶλλον τὴν κεφαλὴν παρὰ τὸ ἀπατηλὸν προσωπεῖον; Διότι δὲν φαίνεται πιθανὸν ν' ἀγνοοῦν καὶ τότε ὅτι ἡ εὐμορφιά σου εἶνε ἐπίπλαστος, ἀφοῦ σὲ βλέπουν χωρὶς προσωπεῖον.

ΠΛΟΥΤ. Καὶ πρὸς τοῦτο συντελοῦν πολλά.

ΕΡΜ. Τί πράγματα;

ΠΛΟΥΤ. Ὅταν ἕνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος μὲ συναντᾷ διὰ πρώτην φορὰν, ἀνοίγῃ τὴν θύραν του διὰ νὰ μὲ δεχθῇ εἰς τὴν κατοικίαν του, εἰσέρχονται λαθραίως μετ' ἐμοῦ ἡ ἀλαζονία, ἡ μωρία, ἡ οἴησις, ἡ μαλθακότης, ἡ αὐθάδεια, ἡ ἀπάτη καὶ μυρία ἄλλα κακά. Ὅταν δὲ πάντα ταῦτα τοῦ κυριεύσουν τὴν ψυχήν, θαυμάζει τὰ ἀνάξια θαυμασμοῦ καὶ ἐπιθυμεῖ ὅσα πρέπει ν' ἀποφεύγῃ· ἐμὲ δὲ τὸν πατέρα ὅλων ἐκείνων τῶν εἰσελθόντων κακῶν θωπεύει, δορυφορούμενον ὑπ' αὐτῶν, καὶ δύναται νὰ ὑποφέρῃ τὰ πάντα μᾶλλον παρὰ τὴν στέρησίν μου.

ΕΡΜ. Πόσον εἶσαι λεῖος καὶ ὀλισθηρός, ὦ Πλοῦτε, καὶ δυσκολοκράτητος, καὶ πῶς δὲν δίδεις καμμίαν ἀσφαλῆ λαβήν, ἀλλ' ὅπως τὰ χέλια καὶ τὰ φείδια διὰ μέσου τῶν δακτύλων διαφεύγεις

δὲν γνωρίζω πῶς. Ἐξ ἐναντίας ἡ Πενία εἶνε κολλώδης καὶ εὐκόλως πιάνεται καὶ μυρία ἄγκιστρα ἐκφύονται ἐξ ὅλου τοῦ σώματος αὐτῆς, οὕτως ὥστε οἱ πλησιάζοντες αὐτὴν εὐθὺς συλλαμβάνονται καὶ δὲν εἶνε εὔκολον νἀπολυθοῦν. Ἀλλ' ἐν ᾧ φλυαροῦμεν ἐλησμονήσαμεν κἄτι τι σπουδαῖον.

ΠΛΟΥΤ. Ποῖον;

ΕΡΜ. Νὰ παραλάβωμεν τὸν θησαυρόν, τοῦ ὁποίου κυρίως ἔχομεν ἀνάγκην.

ΠΛΟΥΤ. Μὴ σὲ μέλει δι' αὐτό· διότι πάντοτε ὁσάκις ἀναβαίνω πρὸς ὑμᾶς τὸν ἀφήνω εἰς τὴν γῆν κατάκλειστον καὶ τοῦ παραγγέλλω νὰ μὴν ἀνοίξῃ εἰς κἀνένα τὴν θύραν του, ἐὰν δὲν ἀκούσῃ τὴν φωνήν μου.

ΕΡΜ. Λοιπὸν τώρα εἴμεθα εἰς τὴν Ἀττικήν. Ἀκολούθει καὶ κράτει με ἀπὸ τὴν χλαμύδα, ἕως οὗ φθάσωμεν εἰς τὴν ἐρημίαν τοῦ Τίμωνος.

ΠΛΟΥΤ. Καλὰ κάνεις, ὦ Ἑρμῆ, καὶ μὲ ὁδηγεῖς, διότι ἄν με ἀφήσῃς ἴσως πλανηθῶ καὶ πέσω εἰς τὰ χέρια κανενὸς Ὑπερβόλου ἢ Κλέωνος. Ἀλλὰ τί εἶνε αὐτὸς ὁ κρότος, ὡσὰν νὰ κτυπᾷ σίδηρος εἰς πέτραν;

ΕΡΜ. Εἶνε ὁ Τίμων ὁ ὁποῖος σκάπτει ἐδῶ πλησίον μικρὸν χωράφι ὀρεινὸν καὶ πετρῶδες. Μπᾶ! πλησίον του εἶνε ἡ Πενία καὶ ὁ Κόπος καὶ ἡ Καρτερία καὶ ἡ Σοφία καὶ ἡ Ἀνδρεία καὶ ὅλον τὸ πλῆθος τῶν ἀκολούθων τῆς Ἐνδείας, οἵτινες εἶνε πολὺ καλλίτεροι τῶν δορυφόρων σου.

ΠΛΟΥΤ. Δὲν μοῦ κάνεις τὴν χάριν νὰ φύγωμεν; Τί θέλομεν ἡμεῖς καὶ τί δυνάμεθα νὰ κάμωμεν πλησίον ἀνθρώπου ὑπὸ τοιούτου στρατοπέδου περικυκλουμένου;

ΕΡΜ. Ὁ Ζεὺς ἄλλως ἀπεφάσισε καὶ πρέπει νὰ ὑπακούσωμεν.

ΠΕΝ. Ποῦ τὸν πηγαίνεις αὐτὸν καὶ τὸν χειραγωγεῖς, ὦ Ἀργειφόντη;[1]

---

1) Ἐπίθετον τοῦ Ἑρμοῦ, ὡς φονεύσαντος τὸν Ἄργον.

ΕΡΜ. Ὁ Ζεὺς μᾶς ἔστειλε πρὸς τοῦτον ἐδῶ τὸν Τίμωνα.

ΠΕΝ. Τώρα ἔρχεται ὁ Πλοῦτος εἰς τὸν Τίμωνα ὁπόταν ἐγὼ τὸν παρέλαβα εἰς κακὴν κατάστασιν ἐκ τῆς Τρυφῆς, καὶ παραδώσασα αὐτὸν εἰς τούτους, τὴν Σοφίαν καὶ τὸν Κόπον, τὸν ἀνέδειξα γενναῖον καὶ ἀξιώτατον ἄνδρα; Τόσον λοιπὸν εὐκαταφρόνητος καὶ εὐκολοαδίκητος φαίνεται εἰς ὑμᾶς ἡ Πενία, ὥστε τὸ μόνον κτῆμα τὸ ὁποῖον εἶχα μοῦ ἀφαιρεῖτε; Ἀφ' οὗ τὸν ἐξήσκησα τελείως εἰς τὴν ἀρετήν, θὰ τὸν παραλάβῃ ἐκ νέου ὁ Πλοῦτος διὰ νὰ τὸν παραδώσῃ εἰς τὴν Ὕβριν καὶ τὴν Ἀλαζονίαν καὶ τὸν καταστήσῃ ὅμοιον πρὸς τὸν ἄλλοτε, μαλθακόν, ἄνανδρον καὶ ἀνόητον, ἔπειτα δὲ νὰ τὸν ἀποδώσῃ πάλιν εἰς ἐμέ, ῥάκος πλέον;

ΕΡΜ. Εἶνε ἀπόφασις τοῦ Διός.

ΠΕΝ. Ἐγὼ λοιπὸν φεύγω· σεῖς δέ, Κόπε καὶ Σοφία καὶ οἱ λοιποί, ἀκολουθεῖτέ με. Καὶ ὁ Τίμων πολὺ ταχέως θὰ μάθῃ ποίαν ἀγαθὴν βοηθὸν καὶ διδάσκαλον τῶν ἀρίστων ἔχασε. Ἐφ' ὅσον συνανεστρέφετο ἐμέ, ἦτο ὑγιὴς κατὰ τὸ σῶμα, εἶχε τὸν χαρακτῆρα ἰσχυρόν, ἔζη βίον ἁρμόζοντα εἰς ἄνδρα καὶ ἔχων πεποίθησιν εἰς ἑαυτόν, κατεφρόνει τὰ περιττὰ καὶ τὰ πολλά, ὅπως πρέπει.

ΕΡΜ. Φεύγουν, ἡμεῖς δὲ ἂς τὸν πλησιάσωμεν.

ΤΙΜ. Ποιοὶ εἶσθε σεῖς; καὶ τί θέλετε ἐδῶ, νὰ ἐνοχλῆτε ἕνα ἐργάτην καὶ μεροκαματιάρην ἄνθρωπον; Ἀλλὰ δὲν θὰ καλοπεράσετε μαζῆ μου. Τώρα βλέπετε, παληανθρῶποι, τί χορὸ θὰ σᾶς κάμω νὰ χορέψετε μὲ βώλους καὶ πέτρες.

ΕΡΜ. Μή! μή! Τίμων, μὴ μᾶς κτυπᾷς· διότι δὲν εἴμεθα ἄνθρωποι. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἑρμῆς, αὐτὸς δὲ ἐδῶ ὁ Πλοῦτος. Μᾶς ἔπεμψε δὲ ὁ Ζεὺς εἰσακούσας τὰς εὐχάς σου· ὥστε δέξου μὲ χαρὰν τὸν Πλοῦτον καὶ παῦσε νὰ κοπιάζῃς.

ΤΙΜ. Καὶ σεῖς δὲν θὰ μοῦ γλυτώσετε ἂν εἶσθε καὶ θεοί. Διότι ὅλους καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους μισῶ· αὐτὸν δὲ τὸν τυφλὸν θὰ τὸν κάμω, μοῦ φαίνεται, χωρὶς κεφάλι μὲ τὴν ἀξίνην.

ΠΛΟΥΤ. Φεύγομεν, δι' ὄνομα τοῦ Διός, ὦ Ἑρμῆ, διότι αὐτὸς

ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἔξω φρενῶν καὶ φοβοῦμαι μὴ μοῦ καταφέρῃ καμμιὰ ἄσχημη.

ΕΡΜ. Ἔλα, ἡσύχασε Τίμων· ἄφησε τοὺς θυμοὺς καὶ τοὺς βαρεῖς λόγους καὶ δέξου τὴν καλὴν τύχην ἡ ὁποία σοῦ προσφέρεται. Γενοῦ πλούσιος πάλιν καὶ πρῶτος μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων, διὰ νὰ σκάσουν ὑπὸ τὴν περιφρόνησίν σου οἱ ἀχάριστοι ἐκεῖνοι ὅταν θὰ σὲ βλέπουν νὰ εὐτυχῇς περισσότερον ἀπὸ ὅλους.

ΤΙΜ. Δὲν θέλω τίποτε ἀπὸ σᾶς, δὲν ἔχω τὴν ἀνάγκη σας· μὴ μ' ἐνοχλεῖτε· ἀρκετὸς πλοῦτος γιὰ μένα εἶνε ἡ σκαπάνη· κατὰ τἄλλα εἶμαι πολὺ εὐτυχής, ἀρκεῖ νὰ μὴ μὲ πλησιάζῃ κανείς.

ΕΡΜ. Πολὺ ἄσχημα μᾶς φέρεσαι, φίλε Τίμων. Θέλεις νὰ φέρω πρὸς τὸν Δία τοιαύτην ἐκ μέρους σου ἀπάντησιν, τραχεῖαν καὶ ὑβριστικήν; Ἀλλ' ἂν ἔχῃς λόγους νὰ μισῇς τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες τόσα κακὰ σοῦ ἔκαμαν, δὲν ἔχεις ὅμως κανένα λόγον νὰ μισῇς τοὺς θεοὺς οἵτινες τόσον φροντίζ[illegible] περὶ σοῦ.

ΤΙΜ. Ἀλλὰ σέ, ὦ Ἑρμῆ, καὶ τὸν Δία εὐχαριστῶ μεγάλως διὰ τὴν φροντίδα σας· αὐτὸν ὅμως τὸν Πλοῦτον δὲν τὸν δέχομαι.

ΕΡΜ. Διατί, σὲ παρακαλῶ;

ΤΙΜ. Διότι καὶ ἄλλοτε μοῦ ἐπροξένησε μυρία κακά, μὲ παρέδωκεν εἰς κόλακας καὶ ἐπιβούλους, ἐκίνησε τὸ μῖσος ἐναντίον μου, μὲ διέφθειρε μὲ τὴν καλοπέρασιν καὶ ἔγεινεν ἀφορμὴ νὰ μὲ φθονοῦν· ἔπειτα ἔξαφνα μὲ ἐγκατέλιπεν ἀπίστως καὶ προδοτικῶς· Ἡ δὲ καλλίστη Πενία μὲ ἐξήσκησεν εἰς τοὺς ἀνδρικωτάτους κόπους, μοῦ ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν μετὰ παρρησίας καὶ μοῦ παρεῖχε τἀναγκαῖα πρὸς τὴν ζωὴν διὰ τοῦ ἱδρῶτός μου. Συγχρόνως δὲ μ' ἐδίδασκε νὰ καταφρονῶ τὰ πολλὰ καὶ περιττά, νὰ ἔχω πεποίθησιν μόνον εἰς τὸν ἑαυτόν μου καὶ νὰ θεωρῶ πλοῦτόν μου ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οὔτε κόλαξ μὲ θωπείας, οὔτε συκοφάντης μὲ ἐκβιασμούς, οὔτε δῆμος ἐξερεθιζόμενος, οὔτε ψῆφος ἐναντίον μου εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ, οὔτε τυράννου ἐπιβουλὴ δύναται νὰ μοῦ ἀφαιρέσῃ. Ἐνδυναμούμενος ὑπὸ τῶν κόπων καὶ φιλοπόνως καλλιεργῶν αὐτὸν τὸν ἀγρόν, μὴ βλέπων δὲ τίποτε ἀπὸ τὰ κακά, τὰ ὁποῖα γίνονται εἰς τὴν πόλιν, ἔχω πάντοτε καὶ ἀρκετὸν τὸν ἄρ-

τον μου ἐκ τῆς ἐργασίας. Ὥστε νὰ πάρῃς τὸν Πλοῦτον, ὦ Ἑρμῆ, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃς πρὸς τὸν Δία. Ἡ μόνη ἀρκετὴ δι' ἐμὲ εὐχαρίστησις θὰ ἦτο νὰ λυσσάξω ὅλους τοὺς ἀνθρώπους στὸ ξύλο.

ΕΡΜ. Ὄχι, φίλε μου· διότι δὲν εἶνε ὅλοι ἄξιοι τοιαύτης τύχης. Ἀλλ' ἄφησε αὐτὰ τὰ θυμώδη καὶ παιδαριώδη καὶ παράλαβε τὸν Πλοῦτον. Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ἀπορρίπτῃ τὰ δῶρα τοῦ Διός.

ΠΛΟΥΤ. Μοῦ ἐπιτρέπεις, Τίμων, νὰ δικαιολογηθῶ πρὸς σὲ ἢ θὰ θυμώσῃς;

ΤΙΜ. Λέγε, ἀλλὰ σύντομα καὶ χωρὶς προοίμια, ὅπως οἱ κατεργαρέοι οἱ ῥήτορες. Σοῦ ἐπιτρέπω χάριν τοῦ Ἑρμοῦ, νὰ 'πῇς ὀλίγα.

ΠΛΟΥΤ. Ἔπρεπεν ἴσως νὰ εἴπω πολλά, διότι πολλὰ καὶ σὺ μὲ κατηγόρησες, ἀλλ' ἂς εἶνε. Εἰπέ μου τώρα πῶς, ὡς λέγεις, σὲ ἠδίκησα, ἐγὼ ὁ ὁποῖος σοῦ ἔδωκα ὅλας τὰς ἀπολαύσεις, τιμὰς καὶ προεδρίας, καὶ στεφάνους καὶ πᾶσαν ἄλλην εὐτυχίαν. Ἐξ αἰτίας μου ἔγεινες περίβλεπτος, ἐξακουστὸς καὶ περιζήτητος. Ἐὰν δὲ ἔπαθες τίποτε κακὸν ἐκ μέρους τῶν κολάκων, ἐγὼ δὲν σοῦ πταίω. Μᾶλλον δὲ ἐγὼ ἠδικήθην κατὰ τοῦτο ὑπὸ σοῦ, διότι μὲ παρέδωκες ἀτίμως εἰς ἀνθρώπους ἀλιτηρίους, οἵτινες σὲ γελοῦσαν μὲ ἐπαίνους, ἐν ᾧ κατὰ πάντα τρόπον ἐπεβουλεύοντο ἐμέ. Καὶ τὸ τελευταῖον ποῦ εἶπες, ὅτι ἐγὼ σὲ ἐπρόδωσα, δὲν εἶνε ἀληθές· ἐξ ἐναντίας, ἐγὼ πρέπει νὰ σὲ κατηγορήσω, διότι ἔκαμες πάντα τρόπον νὰ μὲ πετάξῃς ἔξω ἀπὸ τὸ σπῆτί σου. Καὶ τότε ἀντὶ μαλακοῦ ἐνδύματος ἡ ἐντιμοτάτη, ὡς λέγεις, Πενία σοῦ ἐφόρεσεν αὐτὴν τὴν δοράν. Μάρτυς μου ὁ Ἑρμῆς ὅτι δι' αὐτὰ παρεκάλουν τὸν Δία νὰ μὴ μὲ στείλῃ πλέον πρὸς σέ, ὁ ὁποῖος τόσον ἐχθρικῶς μοῦ ἐφέρθης.

ΕΡΜ. Τώρα ὅμως βλέπεις, ὦ Πλοῦτε, πόσον μετεβλήθη· ὥστε μὴ φοβεῖσαι νὰ μείνῃς πλησίον του. Καὶ σὺ μέν, Τίμων, ἐξακολούθει νὰ σκάπτῃς, σὺ δέ, Πλοῦτε, φώναξε πρὸς τὸν Θησαυρὸν νὰ ἔλθῃ ὑπὸ τὴν σκαπάνην, ἀφοῦ, ὡς λέγεις, θὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν φωνήν σου.

ΤΙΜ. Ἂς σὲ ἀκούσω, ὦ Ἑρμῆ, καὶ ἂς πλουτήσω πάλιν. Τί νὰ κάμῃ κανεὶς ὅταν οἱ θεοὶ τὸ ἀπαιτοῦν; Ἀλλὰ σκέψου εἰς τί φροντίδας μὲ ῥίπτεις τὸν δυστυχῆ. Ἐν ᾧ ἕως τώρα ἔζουσα πανευτυχής, ἔξαφνα θ' ἀποκτήσω τόσον χρυσὸν καὶ τόσας φροντίδας, χωρὶς νὰ πταίω εἰς τίποτε.

ΕΡΜ. Νὰ ὑποφέρῃς πρὸς χάριν μου, Τίμων, καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶνε κακὸν καὶ ἀνυπόφορον, ἔστω καὶ μόνον διὰ νὰ σκάσουν ἐκ τοῦ φθόνου οἱ κόλακες ἐκεῖνοι. Ἐγὼ δὲ πετῶ πρὸς τὸν Οὐρανὸν ἀφοῦ περάσω πρῶτον ἀπὸ τὴν Αἴτναν.

ΠΛΟΥΤ. Ὁ Ἑρμῆς φαίνεται ἀνεχώρησεν, ὡς ἐνόησα ἀπὸ τὸν θόρυβον τῶν πτερύγων του. Σὺ δέ, Τίμων, περίμενε· θὰ σοῦ καλέσω τὸν Θησαυρὸν καὶ φεύγω καὶ ἐγώ. Ἀλλ' ἐξακολούθει νὰ σκάπτῃς. Θησαυρὲ χρυσοῦ, ὑπάκουσον εἰς τοῦτον τὸν Τίμωνα καὶ ἐλθὲ εἰς τὴν κατοχήν του! Σκάπτε, Τίμων, σκάπτε δυνατά· ἐγὼ δὲ ἀναχωρῶ.

ΤΙΜ. Θάρρος, σκαπάνη, καὶ μὴ κουρασθῇς ἕως οὗ ἀνασύρῃς ἐκ τοῦ βάθους τὸν θησαυρόν. Ὦ Ζεῦ τεράστιε, καὶ ἀγαπητοὶ Κορύβαντες καὶ Ἑρμῆ κερδῷε, ποῦ εὑρέθη τόσος χρυσός; Μήπως ὀνειρεύωμαι; Φοβοῦμαι μήπως ἅμα ἐξυπνήσω μεταβληθῇ ὁ χρυσὸς εἰς ἄνθρακας. Ἀλλ' ὄχι, εἶνε χρυσὸς πραγματικός, χρυσὸς εἰς νομίσματα, κοκκινωπός, βαρὺς καὶ γλυκύτατος τὴν ὄψιν.

Ὦ χρυσέ, δεξίωμα κάλλιστον βροτοῖς [1]

Ὡς πῦρ λάμπεις καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν. Καλῶς ἦλθες, φίλτατε καὶ ποθεινότατε. Τώρα πιστεύω πῶς κἄποτε καὶ ὁ Ζεὺς μετεμορφώθη εἰς χρυσόν· διότι ποία παρθένος δὲν θὰ ἐδέχετο μὲ ἀνοικτὰ στήθη τόσον ὡραῖον ἐραστὴν ἐκ τῆς στέγης κατερχόμενον; Ὦ Μίδα καὶ Κροῖσε καὶ τὰ ἄλλα ἀναθήματα τῶν Δελφῶν, τί εἶσθε ἐμπρὸς εἰς τὸν Τίμωνα καὶ τὸν πλοῦτον τοῦ

1) Στίχος ἐξ ἀπολεσθείσης τραγῳδίας τοῦ Εὐριπίδου. «Ὦ χρυσέ, τὸ κάλλιστον διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἀποδεκτὸν δῶρον».

ΓΝΑΘ. Ὄχι βρὲ ἀδελφέ· ἀλλὰ σὺ δύνασαι νὰ μοῦ θεραπεύσῃς καὶ τὸ τραῦμα ποῦ μοῦ ἔκαμες ἂν τοῦ ῥίψῃς ἐπάνω ὀλίγον χρυσάφι, τὸ ὁποῖον εἶνε λαμπρὸν αἱμοστατικόν.

ΤΙΜ. Ἀκόμη ἐδῶ εἶσαι;

ΓΝΑΘ. Καλά, φεύγω. Ἀλλὰ δὲν θὰ καλοπεράσῃς τόσον κακὸς ποῦ ἔγινες, ἐν ᾧ ἦσο ἀγαθός.

ΤΙΜ. Ποῖος εἶνε αὐτὸς ποῦ ἔρχεται ὁ φαλακρός; Φιλιάδης ὁ βρωμερώτερος ὅλων τῶν κολάκων. Αὐτός, μίαν φορὰν ποῦ ἐτραγούδησα, μοῦ ἔκαμε μυρίους ἐπαίνους ἐνῷ οἱ ἄλλοι ὅλοι ἐσιώπων, ὁρκισθεὶς ὅτι εἶμαι ᾠδικώτερος τῶν κύκνων· καὶ εἰς ἀμοιβὴν τῆς κολακείας τοῦ ἔδωκα ὁλόκληρον ἀγρὸν καὶ δύο τάλαντα ὡς προῖκα τῆς θυγατρός του. Ὅταν δὲ πρὸ καιροῦ ἠσθένησα καὶ ἐπῆγα νὰ τοῦ ζητήσω βοήθειαν, μὲ ἐπέταξεν ἔξω μὲ τὸ ξύλο.

ΦΙΛ. Τί ἀναισχυντία! Τώρα γνωρίζουν τὸν Τίμωνα; Τώρα ὁ Γναθωνίδης παρουσιάζεται ὡς φίλος καὶ συμπότης; Λοιπὸν δικαίως ἐτιμωρήθη ἡ ἀχαριστία του. Ἐγὼ ἂν καὶ παλαιὸς φίλος καὶ ὁμήλικος καὶ συνδημότης, δὲν ἔχω τόσον θάρρος, διότι δὲν θέλω νὰ φανῶ ἀδιάκριτος. Χαῖρε, ἄρχοντα, καὶ ἂν θέλῃς μίαν καλὴν συμβουλήν, νὰ φυλαχθῇς ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς μιαροὺς κόλακας, οἱ ὁποῖοι μόνον εἰς τὸ τραπέζι εἶνε φίλοι, κατὰ δὲ τὰ ἄλλα δὲν διαφέρουν ἀπὸ τοὺς κόρακας. Δὲν πρέπει νὰ πιστεύῃ τις εἰς κἀνένα· ὅλοι εἶνε ἀχάριστοι καὶ κακοί. Ἐγὼ ἠρχόμουν νὰ σοῦ φέρω ἕνα τάλαντον διὰ νὰ σοῦ χρησιμεύσῃ εἰς τὰς μᾶλλον ἐπειγούσας ἀνάγκας καὶ καθ' ὁδὸν ὅταν ἐπλησίαζα πλέον ἐδῶ ἤκουσα ὅτι ἀπέκτησες πολὺ μεγάλον πλοῦτον. Ἦλθα λοιπὸν νὰ σοῦ δώσω αὐτὰς τὰς συμβουλάς, ἂν καὶ σὺ εἶσαι τόσον σοφὸς καὶ δὲν ἔχεις ἴσως καμμίαν ἀνάγκην τῶν συμβουλῶν μου, ἀφοῦ καὶ τὸν Νέστορα θὰ ἠδύνασο νὰ νουθετήσῃς.

ΤΙΜ. Καλὰ αὐτά, Φιλιάδη· ἀλλὰ πλησίασε, νὰ σ' εὐχαριστήσω μὲ τὴν σκαπάνην.

ΦΙΛ. Ἄνθρωποι, μοῦ ἔσπασε τὸ κεφάλι ὁ ἀχάριστος, διότι τοῦ ὑπέδειξα τὸ συμφέρον του.

ΤΙΜ. Ἰδοὺ καὶ τρίτος ἔρχεται, ὁ ῥήτωρ Δημέας κρατῶν ψή-

φισμα καὶ λέγων ὅτι εἶνε συγγενής μου. Αὐτὸς καταδικασθεὶς νὰ πληρώσῃ πρόστιμον δέκα ἓξ ταλάντων καὶ μὴ ἔχων ἐφυλακίσθη· ἐγὼ δὲ λυπηθεὶς ἐπλήρωσα δι' αὐτόν. Ὅταν δὲ πρὸ καιροῦ ἔτυχε νὰ διανέμῃ τὸ θεωρικὸν βοήθημα εἰς τὴν Ἐρεχθηΐδα φυλὴν καὶ ἐγὼ προσῆλθα καὶ ἐζήτουν τὸ ἀνῆκον εἰς ἐμέ, μοῦ εἶπεν ὅτι δὲν μὲ ἐγνώριζεν ὡς πολίτην.

ΔΗΜ. Χαῖρε, Τίμων, μεγάλη τιμὴ τῆς οἰκογενείας, στήριγμα τῶν Ἀθηναίων καὶ προπύργιον τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ πολλῆς ἤδη ὥρας ὁ Λαὸς εἶνε συνηθροισμένος καὶ αἱ δύο Βουλαὶ σὲ περιμένουν. Ἀλλ' ἄκουσε καὶ τὸ ψήφισμα, τὸ ὁποῖον ἔγραψα διὰ σέ. «Ἐπειδὴ ὁ Τίμων Ἐχεκρατίδης ὁ Κωλυττεύς, πολίτης ὄχι μόνον ἔντιμος καὶ χρηστός, ἀλλὰ καὶ σοφὸς ὅσον οὐδεὶς ἄλλος ἐν Ἑλλάδι, δὲν παύει νὰ προσφέρῃ σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὴν πόλιν, ἐνίκησε δὲ πυγμαχίαν καὶ πάλην καὶ δρόμον ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας, καὶ μὲ τέθριππον ἅρμα καὶ δίφρον πωλικόν...»

ΤΙΜ. Ἀλλ' οὔτε ἐπῆγα ἐγὼ ποτὲ εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς Ὀλυμπίας.

ΔΗΜ. Τί σημαίνει; Πηγαίνεις ἀργότερα· ἄλλως τε ὅσον περισσότερα τοιαῦτα προστεθοῦν εἰς τὸ ψήφισμα εἶνε καλλίτερον. «Καὶ ἠνδραγάθησεν ὑπὲρ τῆς πόλεως πέρυσι κατὰ τὰς Ἀχαρνὰς καὶ κατέσφαξε δύο τάγματα Πελοποννησίων».

ΤΙΜ. Τί λές; Ἐγὼ μωρέ, οὔτε ἐνεγράφην εἰς τὸν κατάλογον τῶν στρατευσίμων, διότι δὲν εἶχα ὅπλα.

ΔΗΜ. Αὐτὰ τὰ λέγεις ἀπὸ μετριοφροσύνην, ἀλλ' ἡμεῖς θὰ ἤμεθα ἀχάριστοι νὰ τὰ λησμονήσωμεν. «Προσέτι δὲ γράφων ψηφίσματα καὶ συμβουλεύων καὶ ὑπηρετῶν ὡς στρατηγὸς ὄχι ὀλίγον ὠφέλησε τὴν πόλιν. Διὰ πάντα δὲ ταῦτα ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος καὶ ἡ Ἰλιαία κατὰ φυλὰς καὶ οἱ Δῆμοι ἰδιαιτέρως καὶ ἐν γένει πάντες οἱ πολῖται ἀπεφάσισαν νὰ στήσωσι χρυσοῦν ἀνδριάντα τοῦ Τίμωνος, πλησίον τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ὁ ὁποῖος νὰ κρατῇ κεραυνὸν εἰς τὴν δεξιὰν καὶ νὰ ἔχῃ ἑπτὰ ἀκτῖνας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἐκτὸς δὲ τούτου νὰ στεφανωθῇ δι' ἑπτὰ στεφάνων·

χρυσῶν, οἵτινες θὰ ἀποφασισθοῦν σήμερον εἰς τὸ θέατρον κατὰ τὴν παράστασιν τῶν νέων τραγῳδιῶν ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τοῦ Διονύσου. Διότι πρὸς χάριν αὐτοῦ θέλουσι τελεσθῇ σήμερον τὰ Διονύσια.— Τὰ ἀνωτέρω ἐπρότεινεν ὁ ῥήτωρ Δημέας, συγγενὴς αὐτοῦ ἐξ ἀγχιστείας καὶ μαθητής του· διότι ὁ Τίμων εἶνε ῥήτωρ ἄριστος καὶ ἔχει ὅλα τὰ ἄλλα χαρίσματα ὅσα καὶ ἂν θέλῃ». Αὐτὸ λοιπὸν εἶνε τὸ ψήφισμά σου. Ἐγὼ δὲ ἤθελα νὰ σοῦ φέρω ἐδῶ καὶ τὸν υἱόν μου, τὸν ὁποῖον πρὸς τιμήν σου ὠνόμασα Τίμωνα.

ΤΙΜ. Ἀλλὰ σὺ οὔτε ἐπανδρεύθηκες ποτέ, καθόσον ἐγὼ τοὐλάχιστον γνωρίζω, καὶ ἔχεις υἱόν;

ΔΗΜ. Ἀδιάφορον, θὰ ἐπαντρευτῶ, ἂν θέλῃ ὁ Θεός, κατὰ τὴν πρωτοχρονιὰν καὶ θ' ἀποκτήσω παιδὶ ἀρσενικὸν τὸ ὁποῖον ἀπὸ τώρα ὀνομάζω Τίμωνα.

ΤΙΜ. Δὲν πιστεύω νὰ δυνηθῇς νὰ ἐπαντρευτῇς μετὰ τὸ σιγύρισμα ποῦ θὰ σοῦ κάμω.

ΔΗΜ. Ἀλλοίμονον! Τί μὲ κτυπᾷς; Τύραννος θὰ γείνῃς, Τίμων, καὶ κτυπᾷς τοὺς ἐλευθέρους πολίτας ἐνῷ οὔτε ἐντελῶς ἐλεύθερος, οὔτε ἀστὸς εἶσαι; Ἀλλὰ ταχέως θὰ τιμωρηθῇς καὶ διὰ τὰ ἄλλα καὶ διότι ἐπυρπόλησες τὴν Ἀκρόπολιν.

ΤΙΜ. Ἀλλ' ἡ Ἀκρόπολις, ἀχρεῖε, δὲν ἐπυρπολήθη καὶ ἡ συκοφαντία σου εἶνε προφανής.

ΔΗΜ. Καὶ τὸν πλοῦτόν σου τὸν ἔκλεψες εἰσελθὼν δι' ὑπονόμου εἰς τὸν ὀπισθόδομον τοῦ Παρθενῶνος.

ΤΙΜ. Ἀλλ' οὐδ' εἰς τὸν ὀπισθόδομον ἔγεινε κλοπή· ὥστε καὶ αὐτὰ δὲν θὰ τὰ πιστεύσῃ κανείς.

ΔΗΜ. Θὰ γείνῃ ἀργότερα, ἀλλ' ἀπὸ τώρα ἔχεις σὺ ὅλους τοὺς θησαυροὺς τοῦ ὀπισθοδόμου.

ΤΙΜ. Λοιπόν, λάβε καὶ ἄλλην.

ΔΗΜ. Ὤ, ἡ ῥάχη μου.

ΤΙΜ. Μὴ φωνάζῃς, διότι θὰ σοῦ καταφέρω καὶ τρίτην. Θὰ ἤμαι γελοῖος, ἂν ἀφ' οὗ κατέσφαξα δύο τάγματα Λακεδαιμονίων ὅπλος, δὲν σιγυρίσω ἕνα παληάνθρωπον ὡσὰν ἐσένα. Ἄδικα

τότε θὰ εἶχα νικήσῃ καὶ εἰς τὰ Ὀλύμπια πυγμαχίαν καὶ πάλην. Ἀλλὰ τί βλέπω; Δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ Θρασυκλῆς ὁ φιλόσοφος; Βέβαια δὲν εἶνε ἄλλος. Ἁπλώσας τὴν γενειάδα του καὶ ἀνυψώσας τὰ φρύδια καὶ σοβαρευόμενος, μὲ τὸ βλέμμα φοβερὸν καὶ ὠρθωμένην τὴν ἐπὶ τοῦ μετώπου κόμην, ἔρχεται ὅμοιος μὲ Αὐτοβορέαν τινα ἢ Τρίτωνα, ὅπως ὁ Ζεύξης τοὺς ἐζωγράφισε. Αὐτὸς ὁ τόσον σοβαρὸς τὸ παράστημα καὶ κόσμιος τὸ βάδισμα καὶ σεμνὸς τὴν περιβολὴν ἀπὸ πρωΐας ὁμιλεῖ περὶ ἀρετῆς καὶ κατηγορεῖ τοὺς ἀγαπῶντας τὰς ἡδονὰς καὶ ἐπαινεῖ τὴν ὀλιγάρκειαν. Ἀλλ' ὅταν καθήσῃ εἰς τὸ δεῖπνον, ὁ ὑπηρέτης τοῦ προσφέρει μέγα ποτήριον πλῆρες — ἀρέσκεται δὲ πρὸ πάντων εἰς τὸν ἄκρατον οἶνον — καὶ ὡς ἐὰν ὁ οἶνος εἶνε ὕδωρ λήθης πράττει ὅλως τὰ ἐναντία τῶν πρωινῶν του διδαγμάτων. Ἁρπάζει ὡς ὄρνεον τὰ φαγητά, παραγκωνίζων καὶ προλαμβάνων τὸν πλησίον του, ἐν ᾧ δὲ τὰ γένεια του εἶνε καταλερωμένα ὑπὸ τῶν φαγητῶν, τὰ ὁποῖα ὡς σκύλος καταβροχθίζει, κύπτει ἐπὶ τῶν πινακίων ὡς ἐὰν ἐλπίζει νὰ εὕρῃ εἰς αὐτὰ τὴν ἀρετήν, καὶ τὰ παστρεύει διὰ τοῦ λιχανοῦ οὕτως ὥστε οὐδ' ἐλάχιστον ἐκ τοῦ ἐμβάμματος ἀφήνει. Καὶ ἂν ἀκόμη λάβῃ ὁλόκληρον τὸν πλακοῦντα ἢ τὸ χοιρίδιον, πάλιν μεμψιμοιρεῖ, τόση εἶνε ἡ λαιμαργία του καὶ ἡ ἀπληστία. Εἶνε δὲ μέθυσος καὶ ἀναιδὴς καὶ δὲν φθάνει μόνον μέχρις ᾀσμάτων καὶ χοροῦ, ἀλλὰ καὶ μέχρι θυμοῦ καὶ ὕβρεων. Συνοδεύει δὲ τὸν πότον μὲ λόγους, μάλιστα δὲ τότε, περὶ σωφροσύνης καὶ κοσμιότητος· καὶ ταῦτα λέγει ἐν ᾧ ἤδη ὁ ἄκρατος οἶνος τὸν ἔχει ζαλίσει καὶ κατὰ τρόπον γελοῖον τραυλίζει. Ἔπειτα ἔρχεται ἐμετός. Τότε τὸν σηκώνουν καὶ τὸν φέρουν ἔξω τοῦ συμποσίου, ἐν ᾧ αὐτὸς ἔχων ἐνηγκαλισμένην μίαν ἐκ τῶν αὐλητρίδων δὲν τὴν ἀφήνει. Ἀλλὰ καὶ ὅταν δὲν ἔχει πίει εἰς οὐδένα παραχωρεῖ τὰ πρωτεῖα τοῦ ψεύδους, τοῦ θράσους καὶ τῆς φιλοχρηματίας. Καὶ μεταξὺ τῶν κολάκων πρωτεύει καὶ εὐκολώτατα ἐπιορκεῖ, καὶ τὴν ἀγυρτείαν ἔχει ὁδηγόν, καὶ ἡ ἀναισχυντία τὸν συνοδεύει· καὶ ἐν γένει εἶνε τέλειος εἰς πᾶσαν κακίαν καὶ βδελυγμίαν. Δὲν θ' ἀργήσῃ λοιπὸν νὰ λάβῃ καὶ αὐτὸς τὴν ἀμοιβὴν ἥτις ἀρ-

μόζει εἰς τὴν ἀρετήν του. Μπᾶ! σύ, Θρασυκλῆ; ἔχω τόσον καιρὸν νὰ σὲ ἴδω.

ΘΡΑΣ. Δὲν ἔρχομαι, Τίμων, ὅπως οἱ ἄλλοι οὗτοι, οἵτινες κολακεύουν τὸν πλοῦτόν σου μὲ τὴν ἐλπίδα δώρων καὶ δείπνων πολυτελῶν, ἕτοιμοι νὰ ἀπευθύνουν πολλὰς κολακείας πρὸς ἄνθρωπον τόσον ἁπλοῦν καὶ τόσον ἀφειδῆ ὁποῖος εἶσαι σύ. Γνωρίζεις πολὺ καλὰ ὅτι διὰ τὸ δεῖπνον μοῦ εἶνε ἀρκετὸν ὀλίγον μαῦρο ψωμὶ καὶ ὡς προσφάγιον θῦμον ἢ κάρδαμον· καὶ ἂν ποτε θέλω νὰ δειπνήσω μὲ πολυτέλειαν, προσθέτω εἰς τὸν ἄρτον μου ὀλίγον ἁλάτι· ὡς ποτὸν δὲ ἔχω τὸ νερὸν τῆς ἐνεακρούνου. Αὐτὸ τὸ πενιχρὸν ἔνδυμα τὸ ὁποῖον φορῶ τὸ προτιμῶ ἀπὸ πᾶσαν πορφύραν· ὁ δὲ χρυσὸς οὐδόλως μοῦ φαίνεται πολυτιμότερος τῶν χαλίκων τῆς παραλίας· ἀλλ' ἔρχομαι πρὸς χάριν σου, διὰ νὰ μή σε διαφθείρῃ τὸ κάκιστον καὶ δολιώτατον πρᾶγμα, ὁ πλοῦτος, ὅστις εἰς πολλοὺς πολλάκις ἔγεινεν αἴτιος ἀθεραπεύτων συμφορῶν. Ἂν θέλῃς μάλιστα ν' ἀκούσῃς τὴν συμβουλήν μου, καλὰ θὰ κάμῃς νὰ τὸν ῥίψῃς ὅλον εἰς τὴν θάλασσαν, διότι οὐδόλως χρησιμεύει ὁ πλοῦτος εἰς ἄνθρωπον ἀγαθόν, ὅστις δύναται νὰ ἐννοῇ τῆς φιλοσοφίας τὸν πλοῦτον. Μὴ τὸν ῥίψῃς ὅμως βαθειά· ἀλλ' ὅταν εἰσέλθῃς εἰς τὴν θάλασσαν εἰς βάθος μόνον μέχρι τῆς ὀσφύος σου καὶ νὰ σὲ βλέπω ἐγὼ μόνον. Ἀλλ' ἂν δὲν θέλῃς τοῦτο, ὑπάρχει καὶ ἄλλος τρόπος καλλίτερος νὰ τὸν ἀποβάλῃς ἐκ τῆς οἰκίας σου, χωρὶς οὐδ' ὀβολὸν νὰ κρατήσῃς δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ νὰ τὸν διαμοιράσῃς εἰς ὅλους τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην, εἰς ἄλλον μὲν πέντε δραχμάς, εἰς ἄλλον δὲ μίαν καὶ εἰς ἄλλον ἡμιτάλαντον. Ἐὰν δὲ κἀνεὶς εἶνε φιλόσοφος, δίκαιον εἶνε νὰ τοῦ δοθῇ διπλοῦν ἢ τριπλοῦν μερίδιον. Εἰς ἐμὲ — ἂν καὶ δὲν ζητῶ τίποτε δι' ἑαυτόν, ἀλλ' ὅπως δώσω εἰς τοὺς φίλους τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην — θὰ εἶνε ἀρκετὸν νὰ μοῦ γεμίσῃς αὐτὴν τὴν σακκοῦλαν, ἡ ὁποία δὲν χωρεῖ οὔτε κἂν δύο Αἰγινητικοὺς μεδίμνους. Ὁ φιλόσοφος πρέπει νὰ εἶνε ὀλιγαρκὴς καὶ μετριόφρων καὶ οἱ πόθοι του νὰ μὴ ὑπερβαίνουν τὴν χωρητικότητα τῆς σακκούλας.

ΤΙΜ. Εἶσαι ἀξιέπαινος δι' αὐτά, Θρασυκλῆ· ἀλλὰ πρὶν σοῦ γεμίσω τὴν σακκοῦλαν, ἔλα νὰ σοῦ γεμίσω τὴν κεφαλὴν γρονθοκοπήματα καὶ νὰ συμπληρώσω τὸ μέτρημα μὲ τὴν σκαπάνην.

ΘΡΑΣ. Ὦ δημοκρατία καὶ νόμοι! Εἰς πόλιν ἐλευθέραν ἐπιτρέπεται νὰ μᾶς κτυπᾷ αὐτὸς ὁ κατάρατος;

ΤΙΜ. Διατί ἀγανακτεῖς, φίλε μου; Μήπως ἔκαμα λάθος εἰς τὸ μέτρημα; Σοῦ δίδω καὶ πέντε χήνικας ἐπὶ πλέον. Ἀλλὰ τί βλέπω; καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἔρχονται ἀθρόοι. Ὁ Βλεψίας καὶ ὁ Λάχης καὶ ὁ Γνίφων καὶ ὅλον τὸ Σύνταγμα ἐκείνων ποῦ πρέπει νὰ ξυλοκοπηθοῦν. Ἂς ἀνέβω λοιπὸν εἰς αὐτὴν τὴν πέτραν καὶ ἂς ἀφήσω τὴν σκαπάνην ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον διότι ἐκουράσθη ἤδη, ἂς συνάξω δὲ λίθους ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους καὶ ἂς τοὺς λιθοβολήσω ἐξ ἀποστάσεως.

ΒΛΕΨ. Μὴ μᾶς κτυπᾷς, Τίμων· φεύγομεν.

ΤΙΜ. Ἀλλὰ δὲν θὰ φύγετε χωρὶς τραύματα καὶ χωρὶς αἷμα.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΤΗΣ ΜΥΙΑΣ

Ἡ μυῖα δὲν εἶνε τὸ μικρότερον τῶν πτηνῶν, ἂν τὴν συγκρίνωμεν πρὸς τὰ διάφορα εἴδη τῶν κουνουπιῶν καὶ ἄλλα ἀκόμη μικρότερα ἔντομα πτερωτά, ἀλλ' εἶνε τοσοῦτον μεγαλειτέρα ἀπὸ αὐτά, ὅσον αὐτὴ εἶνε ἀπὸ τὴν μέλισσαν μικροτέρα. Τὸ δὲ πτέρωμά της διαφέρει ἀπὸ τὸ πτέρωμα τῶν ἄλλων, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν ἔχουν πτερὰ καὶ πτίλα εἰς ὅλον τὸ σῶμα, ἄλλα δὲ πτέρυγας μὲ μακρὰ πτερά. Ἡ μυῖα εἶνε ὑμενόπτερος, ὅπως αἱ ἀκρίδες, οἱ τέττιγες καὶ μέλισσαι, ἀλλὰ τὰ πτερά της εἶνε τοσοῦ-

τον ἀπαλώτερα ὅσον μαλακώτερα τῶν Ἑλληνικῶν εἶνε τὰ Ἰνδικὰ ὑφάσματα. Εἶνε δὲ πλουμιστή, ὅπως τὰ παγώνια, ἂν τὴν παρατηρήσωμεν προσεκτικά, ὅταν πετᾷ εἰς τὸν ἥλιον. Δὲν πετᾷ, ὅπως αἱ νυκτερίδες, μὲ συνεχῆ κίνησιν τῶν πτερύγων, οὔτε ὡς αἱ ἀκρίδες μὲ πηδήματα, οὔτε ὡς αἱ σφῆκες μὲ βόμβον, ἀλλ' ἡ πτῆσίς της εἶνε εὔστροφος καὶ ὁμαλή, εἴτε ἐναντίον, εἴτε πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀνέμου πετᾷ. Ἐκτὸς τούτου δὲν πετᾷ σιωπηλή, ἀλλ' ᾄδουσα· τὸ δὲ ᾄσμά της δὲν εἶνε δυσάρεστον ὅπως τῶν κωνώπων, οὔτε θορυβῶδες ὅπως τῶν μελισσῶν ἢ ὅπως τῶν σφηκῶν ὁ φοβερὸς καὶ ἀπειλητικὸς βόμβος, ἀλλ' εἶνε τοσοῦτον λιγυρώτερον ὅσον γλυκύτεροι ἀπὸ τὴν σάλπιγγα καὶ τὰ κύμβαλα εἶνε οἱ αὐλοί.

Ἐρχόμεθα εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ ἄλλου της σώματος. Ἡ κεφαλή της συνδέεται λεπτότατα μὲ τὸν αὐχένα καὶ εὐκόλως περιστρέφεται· δὲν εἶνε κολλημένη εἰς τὸν κορμὸν καὶ ἀλύγιστος ὅπως τῶν ἀκρίδων. Οἱ δὲ ὀφθαλμοί της προέχουν, πολὺ ὁμοιάζοντες πρὸς κέρατα. Τὸ στῆθός της εἶνε στερεὸν καὶ οἱ πόδες της δὲν εἶνε ὅπως τῶν σφηκῶν πολὺ σφιγμένοι καὶ δυσκίνητοι. Ἡ κοιλία της δὲ εἶνε καὶ αὐτή, ὅπως τὸ στῆθος, προφυλαγμένη καὶ φαίνεται ὡς νὰ φορῇ θώρακα, μὲ τὰς ζώνας καὶ τὰς φολίδας τὰς ὁποίας παρουσιάζει. Δὲν ἔχει κέντρον εἰς τὴν οὐράν, ὡς ἡ σφήκα καὶ ἡ μέλισσα, ἀλλ' ἀμύνεται κατὰ τῶν ἐχθρῶν της μὲ τὸ στόμα καὶ τὴν προβοσκίδα, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁμοίως μὲ τοὺς ἐλέφαντας καὶ μὲ τὴν ὁποίαν βόσκει καὶ συλλαμβάνει καὶ προσκολλᾶται. Πρὸς ταῦτα δὲ εἶνε λίαν ἐπιτηδεία ἡ προβοσκίς, ὡς ἔχουσα κατὰ τὸ ἄκρον τὸ σχῆμα κοτυληδόνος. Ἐξ αὐτῆς ἐκφύεται δόντι μὲ τὸ ὁποῖον κεντᾷ καὶ πίνει αἷμα. Διότι πίνει μὲν καὶ γάλα, ἀλλ' ἀγαπᾷ καὶ τὸ αἷμα, τὸ ὁποῖον ἀφαιρεῖ χωρὶς νὰ προξενῇ μεγάλον πόνον. Ἔχει ἓξ πόδια, ἀλλὰ βαδίζει μόνον μὲ τὰ τέσσερα, τὰ δὲ δύο ἐμπρόσθια μεταχειρίζεται ὡς χέρια. Καὶ δύνασθε νὰ τὴν ἴδετε, ἐνῷ βαδίζει μὲ τὰ τέσσερα, νὰ κρατῇ ὑψηλὰ μὲ τὰ χέρια της κάτι τι φαγώσιμον, ἐντελῶς ὡς ἄνθρωπος.

Δὲν γεννᾶται ὅπως τὴν βλέπομεν, ἀλλὰ σκώληξ κατ' ἀρχὰς

ἀπὸ τὰ πτώματα ἀνθρώπων ἢ ζώων· ἔπειτα κατ' ὀλίγον τῆς φυτρόνουν πόδια καὶ ἀποκτᾷ πτερὰ καὶ ἀπὸ ἑρπετὸν γίνεται πτηνόν, τὸ ὁποῖον γεννᾷ σκώληκα μικρόν, ὅστις πάλιν κατόπιν γίνεται μυῖα. Συμβιοῦσα μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ὡς συγκάτοικος καὶ ὁμοτράπεζος, τρώγει τὰ πάντα ἐκτὸς τοῦ ἐλαίου· διότι τὸ ἔλαιον τὴν θανατόνει. Ἐπειδὴ εἶνε ὀν βραχύβιον (διότι πολὺ μικρὰ εἶνε τῆς ζωῆς της ἡ διάρκεια), ἀγαπᾷ τὸ φῶς καὶ τῆς ἀρέσει νὰ ζῇ εἰς μέρη φωτεινά· τὴν δὲ νύκτα ἡσυχάζει καὶ οὔτε πετᾷ, οὔτε ᾄδει, ἀλλὰ μαζεύεται εἰς μίαν ἄκραν καὶ μένει ἀκίνητος.

Διὰ νὰ ἐπαινέσω τὴν νοημοσύνην της δὲν ἔχω παρὰ ν' ἀναφέρω πῶς διαφεύγει τὰς ἐπιβουλὰς τοῦ δολίου αὐτῆς ἐχθροῦ, τῆς ἀράχνης. Ἐνῷ ἡ ἀράχνη ἐνεδρεύει, παρακολουθεῖ μὲ προσοχὴν τὰς κινήσεις της καὶ τὴν προσβλέπει ἀτενῶς· ὅταν δὲ ὁρμᾷ κατ' αὐτῆς τὸ θηρίον, διαφεύγει ἐγκαίρως καὶ ἐπιτηδείως καὶ τὸν ἐχθρὸν καὶ τὰς πλεκτάνας του. Τὴν δὲ ἀνδρείαν καὶ τὴν δύναμιν αὐτῆς δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐξάρωμεν ἡμεῖς, ἀφοῦ ὁ μεγαλοφωνότατος τῶν ποιητῶν, ὁ Ὅμηρος, θέλων νὰ ἐπαινέσῃ τὸν ἄριστον ἐκ τῶν ἡρώων, δὲν παραβάλλει τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ λέοντος, τῆς παρδάλεως ἢ τοῦ κάπρου, ἀλλὰ πρὸς τὴν τόλμην τῆς μυίας καὶ τὴν ἀπτόητον καὶ ἀκούραστον ἐπιμονήν. Δὲν τῆς ἀποδίδει δὲ θράσος, ἀλλὰ θάρρος· διότι καὶ διωκομένη, λέγει, δὲν ἀποδειλιᾷ καὶ δὲν παύει, ἀλλ' ἐπανέρχεται καὶ δαγκάνει. Τόσον πολὺ θαυμάζει καὶ ἐπαινεῖ τὴν μυῖαν, ὥστε πολλάκις καὶ οὐχὶ συντόμως τὴν ἀναφέρει· οὕτω δὲ φαίνεται ὅτι τὴν θεωρεῖ ὡς κόσμημα τῆς ποιήσεώς του. Ἄλλοτε μὲν παριστᾷ σμήνη μυιῶν ἱπτάμενα πέριξ τῶν ἀγγείων, τὰ ὁποῖα περιέχουν γάλα· ἄλλοτε δέ,[1] ὅταν ἡ Ἀθηνᾶ ἀπομακρύνῃ τὸ βέλος, τὸ ὁποῖον διηυθύνετο κατὰ τοῦ Μενελάου καὶ θὰ τὸν ἐπλήγωνε θανασίμως, ὁ δὲ ποιητὴς τὴν παρομοιάζῃ πρὸς μητέρα ἀγρυπνοῦσαν ἐπὶ τοῦ κοιμωμένου βρέφους της, παρεισάγει πάλιν τὴν μυῖαν εἰς τὴν παραβολήν.[2] Ἀλλὰ καὶ μὲ ἐπίθετον ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τὰς ἐκόσμη-

1) Ἰλιάδος Β, V, 469 καὶ ἑπόμενα.
2) Ἰλιάδος Δ. IV. V. 130.—Ἰλιάδος Β. V. 469.

σεν, ἀποκαλέσας αὐτὰς «ἀδινάς»,[1] τὰ δὲ σμήνη αὐτῶν «ἔθνη».

Τόσον δὲ δυνατὴ εἶνε, ὥστε ὅταν δάκνῃ διατρυπᾷ ὄχι μόνον ἀνθρώπου δέρμα, ἀλλὰ καὶ βωδιοῦ καὶ ἵππου· καὶ αὐτὸν τὸν ἐλέφαντα ἐνοχλεῖ, εἰσχωροῦσα εἰς τὰς ῥυτίδας αὐτοῦ καὶ τὴν προβοσκίδα της βυθίζουσα ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τοῦ ζῴου. Εἰς τοὺς ἔρωτας καὶ τοὺς γάμους των ἔχουν πολλὴν ἐλευθερίαν αἱ μυῖαι. Ὁ ἀρσενικὸς δὲν εἶνε ταχὺς ὡς ὁ πετεινὸς εἰς τὴν ἐρωτικὴν συνάντησιν, ἀλλ' ὁ ἐναγκαλισμός του μὲ τὴν θήλειαν διαρκεῖ ἐπὶ πολὺ ἐναέριος· καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ πετοῦν, χωρὶς ἡ πτῆσις νὰ διαταράσσῃ τὴν ἐρωτικὴν περίπτυξιν.

Καὶ ἂν ἀποκοπῇ ἡ κεφαλὴ τῆς μυίας, τὸ λοιπόν της σῶμα ἐξακολουθεῖ νὰ ζῇ καὶ ν' ἀναπνέῃ ἐπὶ πολύ.

Ἀλλὰ τὸ θαυμαστότερον εἰς τὴν φύσιν αὐτῆς εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θ' ἀναφέρω. Μοῦ φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Πλάτων τοῦτο μόνον παρέλειψε εἰς ὅσα ἔγραψε περὶ ψυχῆς καὶ ἀθανασίας αὐτῆς. Διότι ὅταν ἡ μυῖα ἀποθάνῃ, ἂν σκεπασθῇ μὲ στάκτην ἀναζῇ καὶ ἀρχίζει νέαν ζωήν, οὕτως ὥστε τὸ παράδειγμά της νὰ πείθῃ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ὅτι καὶ αὐτῶν ἡ ψυχὴ εἶνε ἀθάνατος, ἀφοῦ καὶ ὅταν ἀπέλθῃ ἐπανέρχεται, ἐπανευρίσκει τὸ σῶμα καὶ τὸ ἀνασταίνει καὶ κάνει τὴν μυῖαν νὰ πετᾷ ἐκ νέου καὶ ἐπιβεβαιοῖ τὸν περὶ τοῦ Ἑρμοτίμου τοῦ Κλαζομενίου μῦθον. Εἶνε γνωστὸν τὸ περὶ τούτου λεγόμενον· ὅτι πολλάκις ἡ ψυχή του ἔφευγεν, ἔπειτα δ' ἐπανερχομένη εἰσήρχετο εἰς τὸ σῶμα καὶ ἐπανέφερεν εἰς τὴν ζωὴν τὸν Ἑρμότιμον.

Χωρὶς νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ κοπιάζῃ, ἡ μυῖα ἀπολαύει τοὺς κόπους τῶν ἄλλων καὶ παντοῦ ἔχει ἑτοίμην καὶ πλουσίαν τράπεζαν· καὶ αἶγες δι' αὐτὴν ἀμέλγονται καὶ ἡ μέλισσα κοπιάζει τόσον διὰ τὴν μυῖαν ὅσον καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ οἱ μάγειροι τῆς παρασκευάζουν νόστιμα ἐδέσματα, κάθηται εἰς τὰς τραπέζας τῶν βασιλέων καὶ πρὸ αὐτῶν δοκιμάζει τὰ φαγη-

1) Ἄδιναί=πολυπληθεῖς.

τά· περιπατοῦσα δὲ μεταξὺ τῶν πινακίων συντρώγει καὶ συναπολαμβάνει τὰ πάντα.

Κατοικίαν ὡρισμένην, φωλεὰν ἢ καλιὰν δὲν ἔχει, ἀλλὰ πλάνητα βίον, ὅπως οἱ Σκύθαι, διάγουσα, ὅπου νυκτωθῇ ἐκεῖ καὶ κατοικίαν καὶ κλίνην εὑρίσκει. Εἰς τὸ σκότος, ὡς εἶπα, ἡσυχάζει. Δὲν καταδέχεται νὰ πράττῃ τίποτε κρυπτόν, οὐδὲ νομίζει πρέπον νὰ πράξῃ τι κρυφίως, διὰ τὸ ὁποῖον θὰ ἐντρέπετο ἂν τὸ ἔπραττεν εἰς τὸ φῶς.

Κατὰ τὴν μυθολογίαν, ὑπῆρξε πάλαι ποτὲ καὶ γυνὴ Μυῖα ὀνομαζομένη, λίαν εὐειδής, ἀλλὰ φλύαρος μὲ λόγους καὶ ᾄσματα, ἡ ὁποία ἔγινεν ἀντίζηλος τῆς Σελήνης εἰς τὸν ἔρωτά της πρὸς τὸν Ἐνδυμίωνα. Ἐπειδὴ συχνὰ ἐξήγειρεν ἐκ τοῦ ὕπνου τὸν νεανίσκον, μὲ τὴν αἰσθηματικήν της φλυαρίαν καὶ τὰ ἐρωτικά της ᾄσματα, ὁ μὲν Ἐνδυμίων ἠγανάκτησεν, ἡ δὲ Σελήνη ὀργισθεῖσα τὴν μετεμόρφωσεν εἰς μυῖαν. Καὶ διὰ τοῦτο ἐνθυμουμένη τὸν Ἐνδυμίωνα, ἐνοχλεῖ τώρα τὸν ὕπνον ὅλων τῶν κοιμωμένων, μάλιστα τῶν νέων καὶ τρυφερῶν. Καὶ τὸ δάγκωμά της δὲ καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ αἵματος δὲν σημαίνει ἀγριότητα, ἀλλ' ἔρωτα καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· ὅπως δύναται ἀπολαμβάνει καὶ κάτι δρέπει ἀπὸ τὴν ἄνθησιν τοῦ κάλλους.

Ὑπῆρξε, κατὰ τὰς διηγήσεις τῶν παλαιῶν, καὶ ποιήτρια πολὺ ὡραία καὶ σοφή, Μυῖα ἐπίσης ὀνομαζομένη, καὶ μία διάσημος ἑταίρα τῶν Ἀθηνῶν, περὶ τῆς ὁποίας ὁ κωμικὸς ποιητὴς [1] εἶπε :

Ἡ Μυῖα δ' ἔδακνεν αὐτὸν ἄχρι καρδίας.

Βλέπετε ὅτι οὐδ' ἡ κωμικὴ μοῦσα ἐπεριφρόνησε, οὔτε ἀπέκλεισεν ἀπὸ τὴν σκηνὴν τὸ ὄνομα τῆς μυίας· οὔτε οἱ γονεῖς ἐντρέποντο νὰ ὀνομάζουν Μυίας τὰς θυγατέρας των. Ἀλλὰ καὶ

1. Ὁ Ἀριστοφάνης.

ἡ τραγῳδία μὲ ἔπαινον μέγαν ἀναφέρει τὴν μυῖαν, ὅπως εἰς τὰ ἑξῆς :

Δεινόν γε τὴν μυῖαν ἀλκίμῳ σθνέει
πηδᾷν ἐπ' ἀνδρῶν σώματθ', ὡς πλησθῇ φόνου,
ἄνδρας δ' ὁπλίτας πολέμιον ταρβεῖν δόρυ [1].

Πολλὰ θὰ εἶχα νὰ εἴπω καὶ περὶ τῆς Μυίας, θυγατρὸς τοῦ Πυθαγόρου, ἀλλ' ἡ ἱστορία της εἶνε εἰς ὅλους γνωστή.

Ὑπάρχει δὲ καὶ εἶδος μυιῶν, πολὺ μεγαλοσώμων, τὰς ὁποίας ὁ λαὸς ὀνομάζει **στρατιωτικάς**, ἄλλοι δὲ **σκυλόμυγες**. Αἱ μυῖαι αὗται ἔχουν τὸν βόμβον πολὺ τραχὺν καὶ ἡ πτῆσίς των εἶνε πολὺ ταχεῖα. Εἶνε δὲ μακροβιώταται καὶ ὅλον τὸν χειμῶνα διέρχονται χωρὶς τροφήν, κρυπτόμεναι εἰς τὰ κοιλώματα τῶν ὀροφῶν. Αἱ μυῖαι τοῦ εἴδους τούτου παρουσιάζουν τοῦτο τὸ ἀξιοθαύμαστον, ὅτι εἰς αὐτὰς τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ συνυπάρχει εἰς τὸ ἄτομον· καὶ εἶνε ὅπως ὁ υἱὸς τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῆς Ἀφροδίτης, ὅστις εἶχε μικτὴν τὴν φύσιν καὶ διττὸν τὸ κάλλος.

Ἔχω καὶ ἄλλα πολλὰ νὰ εἴπω, ἀλλὰ παύω ἐδῶ, διὰ νὰ μὴ φανῶ προσπαθῶν, κατὰ τὴν παροιμίαν, νὰ κάμω τὴν μυῖαν ἐλέφαντα.

1. Ἀγνώστου ποιητοῦ στίχοι: «Εἶν' ἐντροπὴ νὰ βλέπωμεν μὲ ποίαν τόλμην ἀπτόητον αἱ μυῖαι ἐπιπίπτουν κατὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ πίνουν αἷμα, ἄνδρες δὲ στρατιῶται νὰ φοβοῦνται τὸ πολέμιον δόρυ».

ΘΕΩΝ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

1.

Προμηθέως καὶ Διός.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ· Λύσε με, σὲ ἱκετεύω, ὦ Ζεῦ· ἀρκετὰ ὑπέφερα ἕως τώρα.

ΖΕΥΣ. Νὰ σὲ λύσω λέγεις, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ φέρῃς δεσμὰ βαρύτερα καὶ τὸν Καύκασον ὁλόκληρον νὰ ἔχῃς ἐπάνω στὸ κεφάλι σου, δεκαὲξ δὲ γύπες ὄχι μόνον τὸ ἧπαρ νὰ σοῦ κατατρώγουν, ἀλλὰ καὶ τὰ μάτια νὰ σοῦ ἐξορύσουν; Τοιαύτη τιμωρία μόλις θὰ ἦτο ἀρκετὴ δι' ὅσα ἔκαμες, ποῦ ἔπλασες τοὺς ἀνθρώπους, ζῷα τόσον ἐνοχλητικά, καὶ ἔκλεψες τὸ πῦρ καὶ τὰς γυναῖκας ἐδημιούργησες. Τί δὲ νὰ λέγω διὰ τὴν ἀπάτην ποῦ ἔκαμες εἰς ἐμὲ τὸν ἴδιον εἰς τὴν διανομὴν τῶν κρεάτων, ποῦ ἐκράτησες διὰ τὸν ἑαυτόν σου τὴν καλλιτέραν μερίδα, εἰς ἐμὲ δὲ προσέφερες κόκκαλα σκεπασμένα μὲ λίπος;

ΠΡΟΜ. Ἀλλ' ἀρκετὰ ἤδη ἐτιμωρήθην. Τόσον καιρὸν εἶμαι καρφωμένος ἐπάνω στὸν Καύκασον καὶ τρέφω μὲ τὸ ἧπάρ μου αὐτὸν τὸν κατηραμένον ἀετόν.

ΖΕΥΣ. Αὐτὰ εἶνε ἐλάχιστα ἐξ ὅσων ἔπρεπε νὰ πάθῃς.

ΠΡΟΜ. Ἀλλὰ δὲν θὰ μὲ λύσῃς χωρὶς ἀντάλλαγμα· θὰ σοῦ πῶ κάτι τι τὸ ὁποῖον πολὺ σὲ ἐνδιαφέρει, ὦ Ζεῦ.

ΖΕΥΣ. Μὲ ψεύδη προσπαθεῖς νὰ μὲ καταφέρῃς;

ΠΡΟΜ. Καὶ τί θὰ κερδίσω; Δὲν θὰ δυσκολευθῇς νὰ ἐπανεύρῃς τὸν Καύκασον, οὐδὲ θὰ σοῦ λείψουν τὰ δεσμά, ἂν μὲ συλλάβῃς ψευδόμενον.

ΖΕΥΣ. Νὰ πῇς πρῶτα ποίαν ἐκδούλευσιν τόσον ἀναγκαίαν ἔχεις νὰ μοῦ κάμῃς.

ΠΡΟΜ. Ἐὰν σοῦ εἴπω ποῦ πηγαίνεις τώρα, θὰ μὲ θεωρήσῃς ἀξιόπιστον καὶ διὰ τὰ ἄλλα ποῦ θὰ σοῦ μαντεύσω;

ΖΕΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΜ. Πηγαίνεις νὰ εὕρῃς τὴν Θέτιδα, διὰ νὰ κοιμηθῇς μαζῆ της.

ΖΕΥΣ. Αὐτὸ καλὰ τὸ ἐμάντευσες· τὸ δὲ ἄλλο τί εἶνε; Διότι φαίνεται ὅτι κἄτι ἀληθινὸν θὰ 'πῇς.

ΠΡΟΜ. Νὰ τὴν ἀποφύγῃς, ὦ Ζεῦ, τὴν κόρην τοῦ Νηρέως· διότι ἂν μείνῃ ἔγκυος ἀπὸ σέ, τὸ παιδὶ τὸ ὁποῖον θὰ γεννηθῇ θὰ σοῦ κάμῃ ὅ,τι σὺ ἔκαμες...

ΖΕΥΣ. Ἐννοεῖς ὅτι θὰ μὲ ἐκθρονίσῃ.

ΠΡΟΜ. Μὴ γένοιτο, ὦ Ζεῦ, ἀλλὰ κἄτι τοιοῦτον εἶνε κίνδυνος νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν ἐρωτικὴν συνάντησιν μὲ τὴν Θέτιδα.

ΖΕΥΣ. Ἂς κουρεύεται λοιπὸν ἡ Θέτις. Σὲ δὲ τώρα ἂς σὲ λύσῃ ὁ Ἥφαιστος.

2.

Ἔρωτος καὶ Διός.

ΕΡΩΣ. Ἀλλὰ καὶ ἂν εἰς τίποτε ἔπταισα, ὦ Ζεῦ, συγχώρησέ με· εἶμαι παιδὶ ἀκόμη καὶ ἀνόητος.

ΖΕΥΣ. Σὺ παιδί, ποῦ εἶσαι πολὺ ἀρχαιότερος καὶ τοῦ Ἰαπετοῦ; ἢ ἐπειδὴ δὲν ἔχεις γένεια, οὔτε ἄσπρες, ἔχεις τὴν ἀξίωσιν νὰ σὲ νομίζωμεν βρέφος, ἐνῷ εἶσαι γέρων καὶ παμπόνηρος;

ΕΡΩΣ. Καὶ τί δὰ τόσο μέγα κακὸν σοῦ ἔκαμα ἐγὼ ὁ γέρων, ὡς μὲ λέγεις, ὥστε νὰ σκέπτεσαι νὰ μοῦ βάλῃς δεσμά;

ΖΕΥΣ. Ἄκουσε, κατηραμένε, καὶ εἰπὲ ἂν εἶνε μικρὰ τὰ ἐγκλήματά σου. Παίζεις εἰς βάρος μου μὲ τοιαύτην αὐθάδειαν, ὥστε δὲν μένει τίποτε εἰς τὸ ὁποῖον νὰ μὴ μὲ μετεμόρφωσες. Μ' ἔκαμες σάτυρον, ταῦρον, χρυσόν, κύκνον, ἀετόν. Καὶ καμμίαν δὲν ἔκαμες νὰ ἐρωτευθῇ ἐμένα, οὔτε ἐκατάφερα καμμίαν, διότι σὺ μὲ κατέστησες ἀξιέραστον, ἀλλ' εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ τὰς δελεάζω μὲ

διάφορα μέσα καὶ νὰ κρύπτω τὸν ἑαυτόν μου. Αὐταὶ δὲ τὸν μὲν ταῦρον ἢ τὸν κύκνον ἀγαποῦν, ἐμένα δὲ ἂν μὲ ἴδουν ἀποθνήσκουν ἐκ τοῦ φόβου.

ΕΡΩΣ. Ἐπόμενον· διότι, ἀφοῦ εἶνε θνηταί, δὲν ὑποφέρουν ν' ἀντικρύσουν τὴν θείαν μορφήν σου.

ΖΕΥΣ. Πῶς λοιπὸν ἀγαποῦν τὸν Ἀπόλλωνα ὁ Βράγχος καὶ ὁ Ὑάκινθος;

ΕΡΩΣ. Καὶ ἡ Δάφνη ὅμως τὸν ἀπέφευγε καίτοι ἔχει ὡραῖα μαλλιὰ καὶ εἶνε ἀγένειος. Ἀλλ' ἂν θέλῃς ν' ἀρέσῃς εἰς τὰς γυναῖκας, μὴ ἐπισείῃς τὴν αἰγίδα, οὔτε φέρε μαζῆ σου τὸν κεραυνόν, ἀλλὰ φρόντιζε νὰ φαίνεσαι ὅσον τὸ δυνατὸν γλυκύτερος· διευθέτει τὰ μαλλιά σου οὕτως ὥστε νὰ κρέμωνται ἑκατέρωθεν τοῦ προσώπου σου βόστρυχοι, συγκρατούμενοι ἄνωθεν ὑπὸ τοῦ διαδήματος· νὰ φορῇς πορφυρίδα καὶ χρυσᾶ ὑποδήματα καὶ νὰ περπατῇς μὲ ρυθμὸν καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ μουσικῆς καὶ τότε θὰ ἴδῃς ὅτι θὰ σὲ ἀκολουθήσουν περισσότεραι ἀπὸ τὰς Μαινάδας τοῦ Διονύσου.

ΖΕΥΣ. Ἀδύνατον· ποτὲ δὲν θὰ δεχθῶ νὰ γίνω ἀξιέραστος ὑπὸ τοιούτους ὅρους.

ΕΡΩΣ. Τότε, ὦ Ζεῦ, μὴ θέλῃς οὐδὲ ν' ἀγαπᾷς. Τοῦτο εἶνε καὶ εὐκολώτερον.

ΖΕΥΣ. Ὄχι, θέλω ν' ἀγαπῶ, ἀλλὰ νὰ μὴ εὑρίσκω τόσας δυσκολίας. Αὐτὴ εἶνε ἡ θέλησίς μου καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ συμμορφωθῇς μὲ αὐτήν, σὲ ἀπολύω.

3.

Διὸς καὶ Ἑρμοῦ.

ΖΕΥΣ. Ἑρμῆ, γνωρίζεις τὴν κόρην τοῦ Ἰνάχου, τὴν ὡραίαν ἐκείνην;

ΕΡΜ. Τὴν Ἰώ, μάλιστα.

ΖΕΥΣ. Δὲν εἶνε πλέον κόρη, ἀλλὰ δάμαλις.

ΕΡΜ. Τρομερόν! Καὶ πῶς μετεμορφώθη οὕτω;

ΖΕΥΣ. Ἡ Ἥρα ἐζηλοτύπησε καὶ τὴν μετεμόρφωσε. Ἀλλὰ δὲν περιωρίσθη μόνον νὰ τῆς κάμῃ αὐτὸ τὸ κακόν· ἐμηχανεύθη καὶ κάτι ἄλλο διὰ τὴν δυστυχῆ ἐκείνην. Τὴν παρέδωκεν εἰς ἕνα βουκόλον πολυόμματον, Ἄργον ὀνομαζόμενον, ὁ ὁποῖος τὴν συνοδεύει εἰς τὴν βοσκὴν καὶ τὴν ἐπιτηρεῖ μένων ἄϋπνος.

ΕΡΜ. Τί πρέπει λοιπὸν ἡμεῖς νὰ πράξωμεν;

ΖΕΥΣ. Νὰ πετάξῃς κάτω εἰς τὴν Νεμέαν—ἐκεῖ δὲ κάπου διατρίβει ὁ Ἄργος μὲ τὴν δάμαλιν—καὶ αὐτὸν μὲν φόνευσε, τὴν δὲ Ἰὼ μετάφερε εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ κάμε την Ἶσιν. Καὶ τοῦ λοιποῦ ἂς εἶνε θεότης τῶν ἐκεῖ, ἂς προκαλῇ τὰς πλημμύρας τοῦ Νείλου, ἂς πέμπῃ ἄνωθεν τοὺς ἀνέμους καὶ ἂς προστατεύῃ τοὺς ταξειδεύοντας.

4.

Διὸς καὶ Γανυμήδους.

ΖΕΥΣ. Ἔλα, Γανυμήδη—διότι ἐφθάσαμεν—φίλησέ με διὰ νὰ βεβαιωθῇς ὅτι δὲν ἔχω πλέον ῥάμφος κυρτόν, οὔτε νύχια σουβλερά, οὔτε πτερά, ὅπως μὲ εἶδες κ' ἐνόμισες ὅτι εἶμαι ὄρνεον.

ΓΑΝ. Μπᾶ! Δὲν ἤσουν πρὸ ὀλίγου ἀετὸς καὶ κατέβηκες καὶ μ' ἅρπαξες μέσ' ἀπὸ τὸ ποίμνιον; Πῶς λοιπὸν σοῦ ἔπεσαν ἐκεῖνα τὰ πτερὰ καὶ τώρα φαίνεσαι ἀλλοιώτικος;

ΖΕΥΣ. Οὔτε ἄνθρωπον βλέπεις, παιδί μου, οὔτε ἀετόν. Εἶμαι ὁ βασιλεὺς ὅλων τῶν θεῶν καὶ προσκαίρως ἤλλαξα μορφήν.

ΓΑΝ. Τί λές; Σὺ λοιπὸν εἶσαι ὁ Πὰν ἐκεῖνος; Καὶ τότε πῶς δὲν ἔχεις φλογέραν οὔτε κέρατα, οὔτε μαλλιὰ εἰς τὰ μηριά;

ΖΕΥΣ. Μόνον λοιπὸν ἐκεῖνον νομίζεις θεόν;

ΓΑΝ. Ναί· καὶ τοῦ θυσιάζομεν βαρβάτον τράγον, τὸν ὁποῖον τοῦ πηγαίνομεν εἰς τὴν σπηλιὰν ὅπου στέκεται. Ἀλλὰ σὺ μοῦ φαίνεται ὅτι εἶσαι ἀπὸ 'κείνους ποῦ πωλοῦν τοὺς ἀνθρώπους δούλους.

ΖΕΥΣ. Εἰπέ μου, τοῦ Διὸς τὸ ὄνομα δὲν ἤκουσες ποτέ, οὔτε εἶδες βωμόν του εἰς τὸ Γάργαρον, τοῦ Διὸς ὁ ὁποῖος βρέχει καὶ βροντᾷ καὶ κάνει τὰς ἀστραπάς;

ΓΑΝ. Σὺ λοιπὸν εἶσαι ποῦ μᾶς ἔρριψες πρὸ καιροῦ τὴν πολλὴν χάλαζαν, ποῦ λέγουν ὅτι κατοικεῖς ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ βροντᾷς, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ πατέρας ἐθυσίασε κριόν; Ἀλλὰ τί κακὸν ἔκαμα καὶ μὲ ἔπῆρες βασιλικᾶ τῶν θεῶν; Τώρα ἴσως οἱ λύκοι θ' ἁρπάξουν τὰ πρόβατα ποῦ θὰ τὰ βροῦν ἔρημα.

ΖΕΥΣ. Ἀκόμη σκέπτεσαι διὰ τὰ πρόβατα, ἐνῷ ἔγινες πλέον ἀθάνατος καὶ θὰ ζῇς ἐδῶ μὲ ἡμᾶς;

ΓΑΝ. Τί λές; Δὲν θὰ μὲ κατεβάσῃς σήμερον εἰς τὴν Ἴδην;

ΖΕΥΣ. Ὄχι. Ἀλλοιώτικα δὲν θὰ ἐγινόμουν ἀετὸς διὰ νὰ σὲ φέρω ἐδῶ.

ΓΑΝ. Ἀλλὰ θὰ μὲ ζητᾷ ὁ πατέρας καὶ θὰ θυμώσῃ διότι δὲν θὰ μ' εὑρίσκῃ κ' ὕστερα θὰ φάω ξύλο διότι ἀφίνω μόνα τὰ πρόβατα.

ΖΕΥΣ. Ποῦ θὰ σὲ ἴδῇ πλέον ἐκεῖνος;

ΓΑΝ. Ἄ, ὄχι, ἐγὼ τὸν ἐπιθυμῶ· καὶ ἂν μὲ γυρίσῃς πίσω σοῦ ὑπόσχομαι ὅτι θὰ σοῦ προσφέρῃ καὶ ἄλλον κριὸν ὡς λύτρον δι' ἐμέ. Ἔχομεν δὲ ἕνα τριετῆ, πολὺ μεγάλον, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ τὸ ποίμνιον εἰς τὴν βοσκήν.

ΖΕΥΣ. Τί ἀφελὲς παιδὶ καὶ ἀθῶον, ἐντελῶς παιδὶ ἀκόμη!— Ἀλλά, μικρέ μου Γανυμήδη, ἐκεῖνα ὅλα νὰ τἀφήσῃς καὶ νὰ τὰ λησμονήσῃς, καὶ τὸ ποίμνιον καὶ τὴν Ἴδην. Σὺ δὲ — διότι τώρα εὑρίσκεσαι εἰς τὸν οὐρανὸν—θὰ κάμῃς πολλὰ καλὰ ἀπ' ἐδῶ καὶ εἰς τὸν πατέρα καὶ εἰς τὴν πατρίδα σου· καὶ ἀντὶ τυροῦ καὶ γάλακτος, θὰ τρώγῃς ἀμβροσίαν καὶ θὰ πίνῃς νέκταρ· τοῦτο δὲ θὰ προσφέρῃς καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἄλλους· καὶ τὸ σπουδαιότερον, δὲν θὰ εἶσαι πλέον ἄνθρωπος, ἀλλ' ἀθάνατος, καὶ ἕνα ἀστέρα λαμπρότατον θὰ σοῦ ἀφιερώσω καὶ καθ' ὅλα θὰ εἶσαι εὐτυχής.

ΓΑΝ. Καὶ ἂν θελήσω νὰ παίξω, μὲ ποῖον θὰ παίξω; Εἰς τὴν Ἴδην ἤμεθα πολλὰ παιδιά.

ΖΕΥΣ. Ἔχεις καὶ ἐδῶ διὰ νὰ συμπαίζῃς τὸν Ἔρωτα αὐτὸν

καὶ ἀστραγάλους [1] ὅσους θέλεις. Νὰ μὴ ἀνησυχῇς μόνον, νὰ εἶσαι χαρούμενος καὶ νὰ μὴ ἐπιθυμῇς τίποτε ἀπὸ τὸν κόσμον κάτω.

ΓΑΝ. Καὶ εἰς τί θὰ σᾶς χρησιμεύσω; Ἢ βοσκὸς θὰ εἶμαι καὶ ἐδῶ;

ΖΕΥΣ. Ὄχι. Ἀλλὰ θὰ κερνᾷς τὸ νέκταρ καὶ θὰ ἐπιστατῇς εἰς τὸ συμπόσιον.

ΓΑΝ. Αὐτὸ δὲν εἶνε καὶ δύσκολον, διότι γνωρίζω πῶς πρέπει νὰ χύνῃ κανεὶς τὸ γάλα καὶ νὰ δίδῃ τὸ καυκὶ γεμᾶτο.

ΖΕΥΣ. Ὁρίστε, πάλιν αὐτὸς διὰ γάλα ὁμιλεῖ καὶ ἀνθρώπους φαντάζεται ὅτι θὰ ὑπηρετῇ. Ἀλλ' ἐδῶ, παιδί μου, εἶνε ὁ οὐρανὸς καὶ πίνομεν ὅπως σοῦ εἶπα τὸ νέκταρ.

ΓΑΝ. Εἶνε νοστιμώτερον, ὦ Ζεῦ, ἀπὸ τὸ γάλα;

ΖΕΥΣ. Θὰ τὸ μάθῃς μετ' ὀλίγον καὶ ἅμα πιῇς δὲν θὰ ἐπιθυμήσῃς πλέον τὸ γάλα.

ΓΑΝ. Καὶ τὴν νύκτα ποῦ θὰ κοιμοῦμαι; Μαζὺ μὲ τὸν συνομήλικόν μου τὸν Ἔρωτα;

ΖΕΥΣ. Ὄχι, ἐγὼ σὲ ἥρπασα διὰ νὰ κοιμώμεθα ὁμοῦ.

ΓΑΝ. Πῶς, δὲν μπορεῖς νὰ κοιμᾶσαι μόνος σου, ἀλλὰ σοῦ εἶνε πλέον εὐχάριστον νὰ κοιμᾶσαι μαζὺ μ' ἐμένα;

ΖΕΥΣ. Ναί, μὲ ἕνα παιδὶ ὅπως εἶσαι σύ, Γανυμήδη, τόσον ὡραῖο.

ΓΑΝ. Καὶ τί θὰ σὲ ὠφελήσῃ εἰς τὸν ὕπνον ἡ ὠμορφιά;

ΖΕΥΣ. Ἔχει κἄτι τι γλυκὺ καὶ φέρει τὸν ὕπνον πλέον εὐχάριστον.

ΓΑΝ. Καὶ ὅμως ὁ πατέρας δὲ μὲ ἤθελε νὰ κοιμοῦμαι μαζὺ του καὶ τὸ πρωῒ ἔλεγεν ὅτι δὲν τὸν ἀφῆκα νὰ κοιμηθῇ διότι ἐστριφογύριζα καὶ ἐλάκτιζα καὶ ἐπαραμιλοῦσα στὸν ὕπνον μου. Δι' αὐτὸ τῆς περισσότερες φορὲς μὲ ἔστελλε νὰ κοιμοῦμαι μὲ τὴν μητέρα. Ἂν μὲ πῆρες λοιπὸν γι' αὐτό, ὡς λέγεις, καλὰ θὰ κάμῃς νὰ μὲ γυρίσῃς εἰς τὴν γῆν κάτω, διότι δὲν θὰ σ' ἀφίνω

1) Κότσια.

νὰ κοιμηθῇς μὲ τὰς ἐνοχλήσεις μου, ἔτσι ποῦ θὰ στριφογυρίζω στὸ κρεββάτι.

ΖΕΥΣ. Αὐτὸ θὰ μοῦ εἶνε τὸ πλέον εὐχάριστον, νὰγρυπνῶ μαζύ σου, νὰ σὲ φιλῶ καὶ νὰ σὲ ἀγκαλιάζω.

ΓΑΝ. Ἐσὺ ξέρεις· ἐγὼ θὰ κοιμοῦμαι καὶ σὺ φίλα με.

ΖΕΥΣ. Καλά, αὐτὰ θὰ διορθωθοῦν, θὰ ἴδωμεν τότε τί θὰ γείνῃ. Τώρα δὲ παράλαβέ τον, ὦ Ἑρμῆ, καὶ ἀφοῦ τοῦ δώσῃς νὰ πίῃ τὴν ἀθανασίαν, φέρε τον νὰ μᾶς κάμῃ τὸν οἰνοχόον ἀφοῦ πρότερον τὸν διδάξῃς πῶς πρέπει νὰ προσφέρῃ τὸ ποτῆρι.

5.

Ἥρας καὶ Διός.

ΗΡΑ. Ἀφ' ὅτου, ὦ Ζεῦ, ἥρπασες ἀπὸ τὴν Ἴδην αὐτὸν τὸν νεαρὸν Φρύγα καὶ τὸν ἔφερες ἐδῶ ἐπάνω, παρατηρῶ ὅτι ὀλιγώτερον προσέχεις εἰς ἐμέ.

ΖΕΥΣ. Καὶ αὐτὸ τὸ τόσον ἀθῷον καὶ ἀγαθώτατον παιδὶ ζηλοτυπεῖς, ὦ Ἥρα; Ἐγὼ ἐνόμιζα ὅτι μόνον διὰ τὰς γυναῖκας ποῦ μὲ πλησιάζουν θυμώνεις.

ΗΡΑ. Καὶ ἐκεῖνα δὲν εἶναι καλὰ οὔτε καὶ ἁρμόζοντα εἰς ἐσέ, ὁ ὁποῖος ἐνῷ εἶσαι βασιλεὺς ὅλων τῶν θεῶν ἐγκαταλείπεις ἐμὲ τὴν νόμιμον σύζυγον καὶ κατέρχεσαι εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ μοιχεύῃς μεταμορφούμενος ἄλλοτε εἰς χρυσόν, ἄλλοτε εἰς σάτυρον ἢ εἰς ταῦρον. Ἀλλ' ἐκεῖναι τοὐλάχιστον μένουν εἰς τὴν γῆν, ἐνῷ αὐτὸ τὸ ἐκ τῆς Ἴδης παιδὶ τὸ ἐκουβάλησες ἐδῶ καὶ συγκατοικεῖ μὲ ἡμᾶς καὶ μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι οἰνοχοεῖ μοῦ τὸ ἔβαλες στὸ κεφάλι μου ἐπάνω. Μήπως σοῦ ἔλειπαν οἱ οἰνοχόοι καὶ ἀπέκαμαν τάχα ἡ Ἥβη καὶ ὁ Ἥφαιστος νὰ σὲ ὑπηρετοῦν; Ἀλλὰ σὺ δὲν λαμβάνεις ἀπὸ τὸ χέρι του ἂν δὲν τὸν φιλήσῃς πρῶτα ὑπὸ τὰς ὄψεις ὅλων· καὶ φαίνεται ὅτι τὸ φίλημά του σοῦ εἶνε γλυκύτερον ἀπὸ τὸ νέκταρ, διότι καὶ χωρὶς νὰ διψᾷς πολλάκις ζητεῖς νὰ πίνῃς. Ἐνίοτε δὲ δοκιμάζεις μόνον τὸ ποτόν, ἔπειτα

τοῦ τὸ δίδεις καὶ ἀφοῦ πίει καὶ αὐτὸς λαμβάνεις πάλιν τὸ ποτῆρι καὶ πίνεις τὸ ὑπόλοιπον ἀπὸ τὸ μέρος τὸ ὁποῖον ἔπιεν ὁ παῖς καὶ ὅπου προσήρμοσε τὰ χείλη του διὰ νὰ πίνῃς συγχρόνως καὶ νὰ φιλῇς· πρὸ ἡμερῶν δὲ σὺ ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ ὅλων, ἀφήσας τὴν αἰγίδα καὶ τὸν κεραυνὸν ἐκάθησο καὶ ἔπαιζες ἀστραγάλους μὲ αὐτὸν χωρὶς νὰ ἐντρέπεσαι διὰ τὰ τόσα σου γένεια. Ὅλα αὐτὰ τὰ βλέπω, ὥστε μὴ νομίζῃς ὅτι μὲ ἀπατᾷς.

ΖΕΥΣ Καὶ τί κακὸν εἶνε, ὦ Ἥρα, ἐν ᾧ πίνω νὰ καταφιλῶ ἕνα νέον τόσον ὡραῖον καὶ νὰ προσθέτω εἰς τὴν ἡδονὴν τοῦ νέκταρος καὶ τὴν τέρψιν τῶν φιλημάτων; Ἄκουσε, ἂν τοῦ δώσω τὴν ἄδειαν νὰ σὲ φιλήσῃ ἔστω καὶ μίαν φορὰν δὲν θὰ μὲ κατηγορήσῃς πλέον διότι νομίζω τὸ φίλημα προτιμότερον τοῦ νέκταρος.

ΗΡΑ. Αὐτὰ εἶνε λόγια παιδεραστῶν. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἐτρελλάθηκα ὥστε νὰ προσφέρω τὰ χείλη μου εἰς αὐτὸν τὸν μαλθακὸν καὶ θηλυπρεπῆ Φρύγα.

ΖΕΥΣ. Παῦσε νὰ μὲ μαλλώνῃς, εὐγενεστάτη δέσποινα, διὰ τοὺς ἔρωτάς μου· ἀλλ' αὐτὸς ὁ θηλυπρεπής, ὁ βάρβαρος καὶ ὁ μαλθακὸς μοῦ εἶνε πλέον εὐχάριστος καὶ τὸν ποθῶ περισσότερον..... δὲν θέλω νὰ εἴπω διὰ νὰ μὴ σὲ ἐξερεθίσω περισσότερον.

ΗΡΑ. Εὔχομαι καὶ νὰ τὸν νυμφευθῇς εἰς τὸ πεῖσμά μου· ἀλλὰ νὰ ἐνθυμῆσαι τὰς ὕβρεις τὰς ὁποίας μοῦ κάμνεις ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ οἰνοχόου.

ΖΕΥΣ. Ὄχι, ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν ἀκόμη τὸν υἱόν σου τὸν Ἥφαιστον νὰ μᾶς κερνᾷ χωλαίνων, νὰ ἔρχεται ἐκ τοῦ χαλκείου του κατασκονισμένος ἀκόμη ἀπὸ κάρβουνα καὶ νὰ λαμβάνωμεν τὸ ποτῆρι ἀπὸ τοὺς δακτύλους του, οἵτινες πρὸ ὀλίγου ἐκράτουν τὴν πυράγραν, καὶ νὰ τὸν φιλοῦμεν ἐν τῷ μεταξύ, αὐτὸν τὸν ὁποῖον οὔτε σὺ ὡς μητέρα του θὰ ἐφίλεις εὐχαρίστως ὅπως ἔχει μαυρισμένον τὸ πρόσωπον. Εἶνε προτιμότερος αὐτός; Τοιοῦτος οἰνοχόος ἁρμόζει εἰς τὰ συμπόσια τῶν θεῶν, τὸν δὲ Γανυμήδην νὰ στείλωμεν ὀπίσω εἰς τὴν Ἴδην, διότι εἶνε καθαρός, ἔχει ροδίνους

τοὺς δακτύλους, κερνᾷ μὲ χάριν καί, ὅ,τι πρὸ πάντων σὲ δυσαρεστεῖ, φιλεῖ γλυκύτερα τοῦ νέκταρος;

ΗΡΑ. Τώρα, ὦ Ζεῦ, ὁ Ἥφαιστος καὶ χωλὸς εἶνε καὶ οἱ δάκτυλοί του εἶνε ἀνάξιοι νὰ κρατοῦν τὸ ποτῆρί σου καὶ μαυρισμένος ἀπὸ ἀσβόλην εἶνε καὶ ἔμετος σοῦ ἔρχεται νὰ τὸν βλέπῃς, ἀφ' ὅτου ἡ Ἴδη ἀνέθρεψε τὸν ὡραῖον τοῦτον νεανίσκον· πρὶν δὲν τὰ ἔβλεπες αὐτὰ καὶ οὔτε ἡ ἀσβόλη, οὔτε ἡ κάμινος σὲ ἠμπόδιζαν νὰ πίνῃς ἀπὸ τὰ χέρια του.

ΖΕΥΣ. Δὲν κάνεις τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ στενοχωρῆσαι καὶ νὰ ἐνισχύῃς τὸν ἔρωτά μου μὲ τὴν ζηλοτυπίαν σου. Ἐὰν δὲ δυσαρεστῆσαι νὰ σοῦ προσφέρῃ τὸ νέκταρ παῖς ὡραῖος, ἂς ἐξακολουθήσῃ ὁ υἱός σου νὰ σοῦ χρησιμεύῃ ὡς οἰνοχόος, σὺ δὲ Γανυμήδη, ἐμὲ μόνον νὰ κερνᾷς καὶ εἰς ἕκαστον ποτῆρι νὰ μὲ φιλῇς δύο φορὰς καὶ ὅταν μοῦ προσφέρῃς γεμᾶτο τὸ ποτῆρι καὶ ὅταν πάλιν τὸ παίρνῃς. Ἀλλὰ τί ἔπαθες; Κλαίεις; Μὴ φοβᾶσαι, διότι ὅποιος θελήσῃ νὰ σὲ λυπήσῃ, θὰ τὸ μετανοήσῃ πικρῶς.

6.

Ἥρας καὶ Διός.

ΗΡΑ. Ποίαν ἰδέαν ἔχεις, ὦ Ζεῦ, περὶ τοῦ Ἰξίωνος;

ΖΕΥΣ. Τὸν νομίζω ἄνθρωπον χρηστὸν καὶ εὐχάριστον εἰς τὰ συμπόσια· καὶ δὲν θὰ τὸν ἐδεχόμεθα εἰς τὴν συναναστροφήν μας ἐὰν ἦτο ἀνάξιος.

ΗΡΑ. Ὄχι, εἶνε ἀνάξιος, διότι εἶνε αὐθάδης, ὥστε δὲν πρέπει πλέον νὰ τὸν δεχώμεθα.

ΖΕΥΣ. Τί αὐθάδειαν ἔκαμε; Διότι νομίζω ὅτι πρέπει καὶ ἐγὼ νὰ γνωρίζω.

ΗΡΑ. Τί ἔκαμε;— Ἀλλ' ἐντρέπομαι νὰ τὸ εἰπω· τόσον μέγα ἦτο τὸ τόλμημά του.

ΖΕΥΣ. Ἀκριβῶς διὰ τοῦτο πρέπει νὰ μοῦ τὸ εἴπῃς, ἂν μάλιστα ἐπεχείρησε τίποτε αἰσχρόν. Λοιπὸν ἐπείραξε καμμίαν; Μαν-

τεύω ποίαν αἰσχρότητα ἔκαμε, ἀφοῦ δὲν τολμᾷς νὰ τὴν εἴπῃς.

ΗΡΑ. Ἐμὲ τὴν ἰδίαν καὶ ὄχι ἄλλην, ὦ Ζεῦ, πειράζει καὶ ἀπὸ πολὺν ἤδη καιρόν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν ἐνόουν διατί μὲ προσέβλεπεν ἀτενῶς· ἀλλ' αὐτὸς καὶ ἐστέναζε καὶ ὑπεδάκρυζε καὶ ὁσάκις ἔπινα καὶ παρέδιδα τὸ ποτῆρι εἰς τὸν Γανυμήδην, αὐτὸς τὸ ἐζήτει καὶ ἔπινεν εἰς αὐτὸ καὶ τὸ ἐφίλει καὶ πρὸς τοὺς ὀφθαλμούς του τὸ ἀνύψωνε καὶ ἐκ νέου ἔβλεπε πρὸς ἐμέ· τότε δὲ ἐνόησα ὅτι αὐτὰ ἦσαν ἐρωτικὰ συνθήματα. Πολὺν καιρὸν ἐντρεπόμουν νὰ σοῦ κάμω λόγον, ἤλπιζα ἄλλως ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ τρέλλα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου θὰ ἔπαυε· ἀλλ' ἀφοῦ καὶ λόγους ἐτόλμησε νὰ μοῦ εἴπῃ, τὸν ἀφῆκα δακρύοντα καὶ κυλιόμενον πρὸ τῶν ποδῶν μου, ἔφραξα τὰ ὦτά μου διὰ νὰ μὴ ἀκούσω ὅσα αὐθάδη μὲ ἱκέτευε καὶ ἔφυγα διὰ νὰ ἔλθω νὰ σοῦ τὰ εἴπω· σὺ δὲ σκέψου τί πρέπει νὰ γείνῃ μὲ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον.

ΖΕΥΣ. Ὤ, τὸν κατηραμένον, καὶ εἰς ἐμὲ ἀκόμη ἐτόλμησε, καὶ μέχρι τῆς συζύγου μου Ἥρας εἶχε τὸ θράσος νὰ ὑψώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς; τόσον τὸν ἐμέθυσε τὸ νέκταρ; Ἀλλ' ἡμεῖς πταίομεν δι' αὐτά, διότι ὑπὲρ τὸ μέτρον ἀγαπῶμεν τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ καὶ ὁμοτραπέζους τοὺς ἐκάμαμεν. Καὶ εἶνε δικαιολογημένοι ἐὰν ἀφοῦ ἔπιαν τὸ ποτὸν τὸ ὁποῖον πίνομεν ἡμεῖς καὶ εἶδαν οὐράνια κάλλη, τὰ ὁποῖα οὐδέποτε εἶδαν ἐπὶ τῆς γῆς, κατελήφθησαν ὑπὸ ἔρωτος καὶ ἐπεθύμησαν νὰ τὰ ἀπολαύσουν· ὁ δὲ ἔρως εἶνε μεγάλη δύναμις καὶ δὲν ἐξουσιάζει μόνον τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους ἐνίοτε.

ΗΡΑ. Ἐσὲ πρὸ πάντων ἔχει ὑποχείριον καὶ σὲ κάμνει ὅ,τι θέλει καὶ σὲ σύρει ἀπὸ τὴν μύτην, ὡς λέγουν, σὺ δὲ τὸν ἀκολουθεῖς εὐπειθῶς καὶ μεταβάλλεσαι εὐκόλως εἰς ὅ,τι διατάσσει, καὶ καθολοκληρίαν εἶσαι κτῆμα καὶ παιγνίδι τοῦ ἔρωτος. Καὶ τώρα δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι δικαιολογεῖς καὶ συγχωρεῖς τὸν Ἠξίωνα, διότι καὶ σὺ ἐμοίχευσες τὴν γυναῖκά του, ἡ ὁποία σοῦ ἐγέννησε τὸν Πειρίθρουν.

ΖΕΥΣ. Ἀκόμη ἐνθυμεῖσαι τοιαῦτα ἀσήμαντα πράγματα, ἂν ἐγὼ ἔτυχε νὰ κατέβω εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ διασκεδάσω ὀλίγον;

Ἀλλ' ἂς εἶνε· ἠξεύρεις τί σκέπτομαι ἐγὼ διὰ τὸν Ἠξίωνα; Νὰ μὴ τὸν τιμωρήσωμεν οὔτε νὰ τὸν διώξωμεν ἀπὸ τὸ συμπόσιον· αὐτὸ θὰ ἦτο πολὺ βαρύ· ἐπειδὴ δὲ εἶνε ἐρωτευμένος καὶ ὡς λέγεις κλαίει καὶ πάσχει καθ' ὑπερβολήν...

ΗΡΑ. Τί ἐννοεῖς; Φοβοῦμαι μήπως καὶ σὺ εἶπῃς τίποτε ὑβριστικόν.

ΖΕΥΣ. Παντάπασι· ἀλλ' ἂς κατασκευάσωμεν εἴδωλον ἐκ νεφέλης ὅμοιον πρὸς ἐσὲ καὶ μετὰ τὸ συμπόσιον, ὅταν ἐκεῖνος ἀγρυπνῇ βασανιζόμενος, ὡς συμβαίνει, ὑπὸ τοῦ ἔρωτος, ἂς τὸ μεταφέρωμεν καὶ ἂς τὸ κατακλίνωμεν πλησίον του· καὶ οὕτω θὰ παύσῃ νὰ βασανίζεται, διότι θὰ νομίζῃ ὅτι ἡ ἐπιθυμία του ἐξεπληρώθη.

ΗΡΑ. Ἀδύνατον. Ἂς μὴ ἔφθανεν εἰς τὴν παραφροσύνην νὰ ἐπιθυμῇ πράγματα ἀνώτερα αὐτοῦ.

ΖΕΥΣ. Σὲ παρακαλῶ νὰ συναινέσῃς, ὦ Ἥρα. Διότι τί κακὸν δύνασαι νὰ πάθῃς ἐξ αἰτίας ἑνὸς φαντάσματος, ἐὰν ὁ Ἠξίων συγκατακλίνεται μὲ μίαν νεφέλην;

ΗΡΑ. Ἀλλὰ ἡ νεφέλη θὰ ὁμοιάζῃ μὲ ἐμένα καὶ τὸ αἰσχρὸν θὰ πράξῃ εἰς ἐμὲ ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος.

ΖΕΥΣ. Αὐτὸ ποῦ λέγεις εἶνε ἀνόητον, διότι οὔτε ἡ νεφέλη δύναται νὰ γείνῃ ποτὲ Ἥρα, οὔτε σὺ νεφέλη· μόνον ὁ Ἠξίων θὰ ἐξαπατηθῇ.

ΗΡΑ. Ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἐλαφροὶ καὶ αὐτὸς ἴσως θὰ κατέλθῃ εἰς τὴν γῆν καὶ θὰ καυχηθῇ λέγων πρὸς ὅλους ὅτι συνεκοιμήθη μὲ τὴν Ἥραν καὶ συμμερίζεται τὴν συζυγικὴν κλίνην τοῦ Διός, θὰ εἴπῃ ὅτι τάχα εἶμαι ἐρωτευμένη μὲ αὐτόν, οἱ δὲ ἄλλοι θὰ τὸν πιστεύσουν, διότι δὲν θὰ γνωρίζουν ὅτι μὲ νεφέλην συνευρέθη.

ΖΕΥΣ. Λοιπὸν ἐὰν εἴπῃ τίποτε τοιοῦτον, θὰ ριφθῇ εἰς τὸν Ἅδην, θὰ προσδεθῇ εἰς τροχὸν καὶ θὰ περιστρέφεται μετ' αὐτοῦ αἰωνίως ὁ ἄθλιος καὶ θὰ βασανίζεται ἀδιακόπως, τιμωρούμενος ὄχι διὰ τὸν ἔρωτα—διότι αὐτὸ δὲν εἶνε βέβαια τίποτε κακόν, ἀλλὰ διὰ τὴν καύχησιν.

7.

Ἡφαίστου καὶ Ἀπόλλωνος.

ΗΦΑΙΣΤΟΣ. Εἶδες, Ἀπόλλων, τὸ τέκνον τῆς Μαίας τὸ πρὸ ὀλίγου γεννηθέν; Εἶδες πόσον ὡραῖον εἶνε καὶ πῶς μειδιᾶ εἰς ὅλους καὶ φαίνεται ἀπὸ τοῦδε ὅτι θὰ γείνῃ μέγα τι καλόν;

ΑΠ. Ἐκεῖνο τὸ βρέφος, Ἥφαιστε, λέγεις ὅτι θὰ γείνῃ μέγα καλόν, ποῦ εἶνε πρεσβύτερον ἀπὸ τὸν Ἰαπετὸν κατὰ τὴν πανουργίαν;

ΗΦΑΙΣΤΟΣ. Καὶ τί κακὸν δύναται νὰ κάμῃ πλάσμα ἀρτιγέννητον;

ΑΠ. Ἐρώτα τὸν Ποσειδῶνα, τοῦ ὁποίου τὴν τρίαιναν ἔκλεψεν, ἢ τὸν Ἄρην· διότι καὶ τούτου τὸ ξίφος ἔσυρε κρυφὰ ἐκ τῆς θήκης, διὰ νὰ μὴ ἀναφέρω καὶ τὸν ἑαυτόν μου ποῦ μὲ ἀφώπλισε· μοῦ ἀφῄρεσε τὸ τόξον καὶ τὰ βέλη.

ΗΦ. Τὸ νεογνὸν τὸ ὁποῖον μόλις στέκεται ὄρθιον καὶ εἶνε ἀκόμη εἰς τὰ σπάργανα τὰ ἔκαμεν ὅλα αὐτά;

ΑΠ. Θὰ τὸ ἐννοήσῃς, ὦ Ἥφαιστε, καὶ μόνον ἂν σὲ πλησιάσῃ.

ΗΦ. Ἀλλὰ μὲ ἐπεσκέφθη ἤδη.

ΑΠ. Λοιπόν, ἔχεις ὅλα σου τὰ ἐργαλεῖα καὶ δὲν ἔχασες τίποτε;

ΗΦ. Τὰ ἔχω ὅλα.

ΑΠ. Ἐξέτασε καλλίτερα.

ΗΦ. Μὰ τὸν Δία, δὲν βλέπω τὴν πυράγραν.

ΑΠ. Νὰ τὴν ἀναζητήσῃς εἰς τὰ σπάργανα τοῦ βρέφους.

ΗΦ. Τόσον ἐπιτήδειος εἶνε, ὥσὰν νὰ ἐμελέτησε τὴν τέχνην τοῦ κλέπτειν εἰς τὴν κοιλιὰν τῆς μάννας του;

ΑΠ. Καὶ δὲν τὸν ἤκουσες μὲ τί εὐφράδειαν καὶ ταχύτητα ὁμιλεῖ; Ἔχει δὲ καὶ τὴν ἀξίωσιν νὰ μᾶς ὑπηρετῇ. Χθὲς ἐπροκάλεσε τὸν Ἔρωτα, ἐπάλαισαν καὶ τὸν κατέρριψεν ἀμέσως μὲ μίαν

ἀστραπιαίαν τρικλοποδιάν. Καὶ ἐνῷ τὸν ἐπαινοῦσαν, ἔκλεψε τὴν ζώνην τῆς Ἀφροδίτης, ἡ ὁποία τὸν ἠσπάζετο διὰ τὴν νίκην του. Ἐνῷ δὲ ὁ Ζεὺς ἐγέλα τοῦ ἔκλεψε τὸ σκῆπτρον· καὶ ἂν ὁ κεραυνὸς δὲν ἦτο τόσον βαρὺς καὶ τόσον καυστικός, καὶ αὐτὸν θὰ ἔκλεπτε.

ΗΦ. Πολὺ ζωηρὸν τὸν παριστᾷς.

ΑΠ. Ἐκτὸς τούτου εἶνε ἤδη καὶ μουσικός.

ΗΦ. Πόθεν τὸ συμπεραίνεις αὐτό;

ΑΠ. Κάπου εὗρε μίαν χελώνην νεκράν, μὲ τὸ ὄστρακον τῆς ὁποίας κατεσκεύασεν ὄργανον μουσικόν. Προσέθηκεν εἰς τὸ ὄστρακον τὰ δύο κέρατα τῆς λύρας καὶ τὰ συνέδεσε διὰ ζυγοῦ, ἔπειτα ἐκάρφωσε κολλάβους, ἐτοποθέτησε μαγάδα καὶ ἐντείνας ἑπτὰ χορδάς, ἀνέπεμψεν ἤχους τόσον γλυκεῖς καὶ ἁρμονικούς, ὦ Ἥφαιστε, ὥστε καὶ ἐγὼ αὐτὸς τὸν ἐφθόνησα ὁ ὁποῖος πρὸ πολλοῦ καταγίνομαι μὲ τὴν κιθάραν. Ἔλεγε δὲ ἡ Μαῖα ὅτι οὐδὲ κατὰ τὰς νύκτας δὲν ἡσυχάζει εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ἐκ περιεργείας κατεβαίνει μέχρι τοῦ Ἅδου πιθανῶς διὰ νὰ κλέψῃ κἄτι καὶ ἀπ' ἐκεῖ. Ἔχει δὲ πτερὰ εἰς τοὺς πόδας καὶ κατεσκεύασε μίαν ῥάβδον θαυμασίας δυνάμεως μὲ τὴν ὁποίαν ὁδηγεῖ τὰς ψυχὰς καὶ κατευθύνει τοὺς νεκροὺς εἰς τὸν Ἅδην.

ΗΦ. Ἐγὼ τοῦ τὴν ἔδωκα διὰ νὰ παίζῃ.

ΑΠ. Καὶ αὐτὸς σὲ ἐπλήρωσε μὲ τὴν κλοπὴν τῆς πυράγρας.

ΗΦ. Καλὰ μοῦ τὴν ἐνθύμισες καὶ πηγαίνω νὰ τὴν πάρω ἐάν, ὡς λέγεις, εὑρεθῇ εἰς τὰ σπάργανά του.

8.

Ἡφαίστου καὶ Διός.

ΗΦΑΙΣΤΟΣ. Τί πρέπει νὰ κάμω, ὦ Ζεῦ; Ἔρχομαι κατὰ τὴν παραγγελίαν σου καὶ φέρω πέλεκυν τόσον ἀκονισμένον ὥστε καὶ πέτραν δύναται νὰ κόψῃ εἰς δύο διὰ μιᾶς.

ΖΕΥΣ. Εὖγε, Ἥφαιστε· λοιπὸν κτύπα μου εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ σχίσε την εἰς δύο.

ΗΦ. Θέλεις νὰ δῇς ἂν ἐτρελλάθηκα; Διάταξέ με ὅ,τι ἄλλο θέλεις νὰ κάμω.

ΖΕΥΣ. Νὰ κάμῃς αὐτὸ τὸ ὁποῖον σοῦ εἶπα, νὰ μοῦ ἀνοίξῃς τὸ κρανίον· ἐὰν δὲ ἀπειθήσῃς γνωρίζεις τὴν ὀργήν μου, διότι τὴν ἔχεις δοκιμάσει καὶ ἄλλοτε.[1] Λοιπὸν κτύπα μὲ ὅλην σου τὴν δύναμιν καὶ μὴ βραδύνῃς διότι μὲ ἔχουν τρελλάνει οἱ πόνοι οἱ ὁποῖοι μοῦ ἀναστατώνουν τὸν ἐγκέφαλον.

ΗΦ. Πρόσεξε, ὦ Ζεῦ, νὰ μὴ κάμωμεν κακόν, διότι ὁ πέλεκυς εἶνε πολὺ κοπτερὸς καὶ δὲν θὰ σὲ ἐλευθερώσῃ χωρὶς κίνδυνον, οὔτε κατὰ τὸν μαιευτικὸν τρόπον τῆς Εἰλειθυίας[2].

ΖΕΥΣ. Κτύπα καὶ μὴ φοβᾶσαι, Ἥφαιστε. Γνωρίζω ἐγὼ τί πρέπει νὰ γείνῃ.

ΗΦ. Ἀφ' οὗ τὸ θέλεις, θὰ κτυπήσω. Τί νὰ κάμω ἀφ' οὗ σὺ διατάσσεις; Ἀλλὰ τί βλέπω! Κόρη ἔνοπλος; Μέγα κακόν, ὦ Ζεῦ, εἶχες εἰς τὴν κεφαλήν. Δικαίως ἤσουν ὀξύθυμος ἀφ' οὗ τοιαύτην παρθένον καὶ μάλιστα ἔνοπλον ἐκυοφόρεις εἰς τὸν ἐγκέφαλόν σου. Δὲν εἶνε κεφαλὴ αὐτὴ ποῦ εἶχες, ἀλλὰ στρατόπεδον. Ἀλλ' αὐτὴ πηδᾷ καὶ χορεύει πυρρίχιον, καὶ τὴν ἀσπίδα ἀνατινάσσει, καὶ τὸ δόρυ σείει καὶ ἐνθουσιᾷ καί, τὸ σπουδαιότερον, εἶνε πολὺ ὡραία καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἔφθασεν εἰς ἀκμὴν καὶ ἔγεινε τελεία κόρη· καὶ ἔχει μὲν γαλανὰ μάτια, ἀλλ' ἡ περικεφαλαία τὴν ὁποίαν φορεῖ συντελεῖ ὥστε νὰ φαίνεται· ὡραία. Λοιπόν, ὦ Ζεῦ, διὰ τὰ μαιευτικὰ ζητῶ νὰ μοῦ τὴν δώσῃς.

ΖΕΥΣ. Ἀδύνατα ζητεῖς, ὦ Ἥφαιστε, διότι θὰ θελήσῃ νὰ μείνῃ παρθένος πάντοτε. Ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμὲ δὲν ἀντιλέγω.

ΗΦ. Αὐτὸ ἤθελα· διὰ τὰ λοιπὰ θὰ φροντίσω ἐγώ. Θὰ τὴν κλέψω.

---

1) Τὴν πρώτην φορὰν τὸν ἔρριψεν ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ Ὀλύμπου εἰς τὴν Λῆμνον.

2) Θεότης τῶν τοκετῶν.

ΖΕΥΣ. Ἂν δύνασαι κλέψε την· ἀλλὰ γνωρίζω ὅτι ἐπιθυμεῖς ἀδύνατα.

9.

Ποσειδῶνος καὶ Ἑρμοῦ.

ΠΟΣ. Εἶνε δυνατόν, ὦ Ἑρμῆ, νὰ ἴδῃ κανεὶς αὐτὴν τὴν στιγμὴν τὸν Δία;

ΕΡ. Ἀδύνατον.

ΠΟΣ. Ἐν τούτοις ἀνάγγειλέ με.

ΕΡ. Μὴ ἐπιμένεις, σοῦ λέγω. Δὲν εἶνε καιρὸς καὶ δὲν δύνασαι νὰ τὸν ἴδῃς τώρα.

ΠΟΣ. Μήπως εἶνε μὲ τὴν Ἥραν;

ΕΡ. Ὄχι, ἀλλὰ κάτι ἄλλο συμβαίνει.

ΠΟΣ. Ἐννοῶ· ὁ Γανυμήδης εἶνε μέσα.

ΕΡ. Οὔτε τοῦτο, ἀλλ' ὁ Ζεὺς εἶνε ἀδιάθετος.

ΠΟΣ. Καὶ τί ἔχει; Αὐτὸ ποῦ λέγεις εἶνε παράδοξον.

ΕΡ. Τὸ πρᾶγμα εἶνε τοιοῦτον, ὥστε ἐντρέπομαι νὰ τὸ εἴπω.

ΠΟΣ. Δὲν πρέπει νὰ ἔχῃς μυστικὰ ἀπὸ μένα, ὁ ὁποῖος εἶμαι θεῖός σου.

ΕΡ. Ἐγέννησε πρὸ ὀλίγου.

ΠΟΣ. Τί λέγεις; Ἐγέννησεν ὁ Ζεύς! καὶ ἀπὸ ποῖον τὴν ἔπαθε; Ἦτο λοιπὸν ἑρμαφρόδιτος καὶ δὲν τὸ ἐγνωρίζαμε; Ἀλλὰ δὲν παρουσίαζεν ἡ κοιλιά του καμμίαν ἐξόγκωσιν.

ΕΡ. Βέβαια, ἀλλὰ δὲν ἦτο ἐκεῖ τὸ ἔμβρυον.

ΠΟΣ. Ἐννοῶ· ἀπὸ τὴν κεφαλὴν θὰ ἐγέννησε πάλιν ὅπως συνέβη μὲ τὴν Ἀθηνᾶν· διότι ἔχει κεφαλὴν γόνιμον.

ΕΡ. Ὄχι, ἀλλ' εἰς τὸν μηρὸν ἐκυοφόρει τὸ ἐκ τῆς Σεμέλης βρέφος.

ΠΟΣ. Εὖγέ του, ἀφ' οὗ εἰς ὅλον τὸ σῶμά του κυοφορεῖ

καὶ δι' ὅλων τῶν μελῶν του γεννᾷ. Ἀλλὰ ποία εἶνε ἡ Σεμέλη;

ΕΡ. Θηβαία, μία ἐκ τῶν θυγατέρων τοῦ Κάδμου, μὲ αὐτὴν συνευρεθεὶς τὴν ἀφῆκεν ἔγκυον.

ΠΟΣ. Ἔπειτα ἐγέννησεν, ὦ Ἑρμῆ, ἀντ' αὐτῆς;

ΕΡΜ. Μάλιστα, ὅσον παράδοξον καὶ ἂν σοῦ φαίνεται τὸ πρᾶγμα. Ἡ Ἥρα — ἡ ὁποία γνωρίζεις πόσον εἶνε ζηλότυπος — ἐπῆγε πρὸς τὴν Σεμέλην καὶ τὴν ἔπεισε νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ Διὸς νὰ μεταβῇ πρὸς συνάντησίν της μὲ βροντὰς καὶ ἀστραπάς. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος ἐπείσθη καὶ μετέβη, συμπαραλαβὼν τὸν κεραυνόν, ἐκάη ἡ οἰκία καὶ ἡ Σεμέλη ἐφονεύθη εἰς τὴν πυρκαϊάν. Τότε ὁ Ζεὺς μὲ διέταξε νὰ ἀνοίξω τὴν γαστέρα τῆς γυναικὸς καὶ νὰ τοῦ φέρω τὸ ἔμβρυον, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀκόμη ἀτελές, ἑπτὰ μηνῶν. Ἔπραξα κατὰ τὴν διαταγήν του, αὐτὸς δὲ ἤνοιξε τὸν μηρόν του καὶ ἔθεσεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸ ἔμβρυον διὰ νὰ συμπληρώσῃ ἐκεῖ τὴν ἐνδομήτριον περίοδον. Τώρα δὲ ὅτε συνεπληρώθησαν τρεῖς μῆνες τὸ ἐγέννησε καὶ ἔχει τὴν ἀδιαθεσίαν τοῦ τοκετοῦ.

ΠΟΣ. Καὶ τὸ βρέφος τώρα ποῦ εὑρίσκεται;

ΕΡΜ. Τὸ μετέφερα εἰς τὴν Νύσαν καὶ τὸ παρέδωκα εἰς τὰς νύμφας νὰ τὸ ἀναθρέψουν, ὠνομάσθη δὲ Διόνυσος.

ΠΟΣ. Λοιπὸν τοῦ Διονύσου τούτου εἶνε συγχρόνως μήτηρ καὶ πατὴρ ὁ ἀδελφός μου;

ΕΡΜ. Οὕτω φαίνεται. Ἀλλὰ πηγαίνω νὰ τοῦ φέρω νερὸν διὰ τὰς πλύσεις καὶ νὰ τοῦ δώσω ὅλας τὰς ἄλλας φροντίδας ποῦ ἀπαιτεῖ ἡ κατάστασις τῆς λεχοῦς.

10.

Ἑρμοῦ καὶ Ἡλίου.

ΕΡΜ. Ἄκουσε, Ἥλιε, ὁ Ζεὺς διέταξε νὰ μὴ κάμῃς τὴν πορείαν σου σήμερον, οὔτε αὔριον, οὔτε τὴν τρίτην ἡμέραν, ἀλλὰ νὰ μένῃς μέσα καὶ τὸ ἐν τῷ μεταξὺ χρονικὸν διάστημα νὰ εἶνε

ὁλόκληρος νύξ, ὥστε αἱ μὲν Ὧραι ἂς λύσουν πάλιν τοὺς ἵππους, σὺ δὲ σβῦσε τὸ πῦρ καὶ ἀναπαύσου ἐπὶ μακρόν.

ΗΛ. Πολὺ πρωτάκουστα καὶ παράδοξα εἶνε αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἦλθες νὰ μοῦ παραγγείλῃς, ὦ Ἑρμῆ. Ἀλλὰ μήπως ἔκαμα καμμίαν παράβασιν, μήπως ἐξῆλθα ἀπὸ τὰ ὅρια καὶ διὰ τοῦτο μοῦ ἐθύμωσε καὶ ἐσκέφθη νὰ κάμῃ τὴν νύκτα τριπλασίαν τῆς ἡμέρας;

ΕΡΜ. Τίποτε τοιοῦτον, οὔτε θὰ εἶνε παντοτεινὴ ἡ μεταβολή, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὸ παρὸν ἔχει ἀνάγκην διὰ λόγους ἀτομικοὺς νὰ γείνῃ μακροτέρα ἡ νύξ.

ΗΛ. Καὶ ποῦ εἶνε ὁ Ζεύς; Καὶ πόθεν σὲ ἀπέστειλε νὰ μοῦ δώσῃς αὐτὴν τὴν διαταγήν;

ΕΡΜ. Ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν μὲ ἔστειλε, ὅπου μένει πλησίον τῆς συζύγου τοῦ Ἀμφιτρύωνος, τὴν ὁποίαν ἀγαπᾷ.

ΗΛ. Καὶ δὲν τὸν ἀρκεῖ μία νὺξ διὰ τὴν ἐρωτικήν του ἀπόλαυσιν;

ΕΡΜ. Δὲν τὸν ἀρκεῖ· διότι ἐκ τῆς ἐρωτικῆς ταύτης συναντήσεως πρέπει νὰ γεννηθῇ μέγας θεός, ὁ ὁποῖος θὰ πράξῃ πολλὰ καὶ μεγάλα ἔργα· καὶ εἶνε ἀδύνατον εἰς μίαν νύκτα νὰ δημιουργηθῇ οὗτος.

ΗΛ. Ἂς γείνῃ καὶ αὐτὸ τέλος πάντων. Ἀλλὰ τί νὰ σοῦ πῶ, ὦ Ἑρμῆ, αὐτὰ δὲν συνέβαινον κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κρόνου — ὅπως γνωρίζω ἐγὼ ὁ ὁποῖος εἶμαι τῶν χρόνων ἐκείνων — οὐδὲ ἄφινε ποτὲ ἐκεῖνος τὴν κλίνην τῆς Ῥέας διὰ νὰ κατεβαίνῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ νὰ κοιμᾶται εἰς τὰς Θήβας. Τότε ἡ ἡμέρα ἦτο ἡμέρα, ἡ δὲ νὺξ εἶχε τὴν ἀνάλογον πρὸς τὰς ὥρας τοῦ ἔτους διάρκειαν. Δὲν συνέβαινε τίποτε παράξενον ἢ ἔκτροπον, οὔτε ἤρχετο εἰς συνάφειαν ποτὲ ἐκεῖνος μὲ θνητὴν γυναῖκα· τώρα δὲ ἐξ αἰτίας ἑνὸς ἀθλίου γυναίου πρέπει νὰ ἀναστατωθοῦν τὰ πάντα, νὰ χάσουν δὲ τὴν εὐκινησίαν των οἱ ἵπποι μου εἰς τὴν ἀργίαν καὶ νὰ γείνῃ ἡ ὁδὸς δύσβατος ἐκ τῆς τριημέρου ἀχρηστίας, ἐνῷ ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἄνθρωποι θὰ ζήσουν ἀθλίως εἰς τὸ σκότος. Τοιαῦτα θ' ἀπολαύσουν ἐκ τῶν ἐρώτων τοῦ Διὸς καὶ θὰ κάθηνται νὰ περιμένουν

εἰς μακρὸν σκότος ἕως ὅτου ἐκεῖνος τελειώσῃ τὸν ἀθλητὴν τὸν ὁποῖον λέγεις.

ΕΡΜ. Σιώπα, Ἥλιε, μήπως οἱ λόγοι σου σοῦ προξενήσουν τίποτε κακόν. Ἐγὼ δὲ πηγαίνω νὰ εὕρω τὴν Σελήνην καὶ τὸν Ὕπνον διὰ νὰ δώσω καὶ εἰς αὐτοὺς τὰς παραγγελίας τοῦ Διός, δῆλα δὴ ἡ μὲν Σελήνη νὰ προχωρῇ ἀργά, ὁ δὲ ὕπνος νὰ κατέχῃ συνεχῶς τοὺς ἀνθρώπους ὥστε νὰ μὴ ἐννοήσουν ὅτι ἡ νὺξ ὑπῆρξε τόσον μακρά.

11.

Ἀφροδίτης καὶ Σελήνης.

ΑΦΡ. Τί ἀκούω, ἀγαπητὴ Σελήνη, νὰ λέγουν περὶ σοῦ; Ὁσάκις, ὡς λέγουν, διέρχεσαι ἀπὸ τὴν Καρίαν, σταματᾷς τὸ ὄχημά σου καὶ βλέπεις τὸν Ἐνδυμίωνα, ὅστις κοιμᾶται εἰς τὸ ὕπαιθρον, καθότι εἶνε κυνηγός, ἐνίοτε δὲ διακόπτεις ἐντελῶς τὴν πορείαν σου καὶ κατεβαίνεις πλησίον αὐτοῦ.

ΣΕΛ. Τὸν υἱόν σου ἐρώτα, ὦ Ἀφροδίτη. Αὐτὸς μοῦ τὰ κάνει αὐτά.

ΑΦΡ. Ἄ! μήπως δὲν τὸν ξέρω τί αὐθάδης εἶνε; Μήπως ὀλίγα ἔχει κάμει εἰς ἐμὲ τὴν μητέρα του; Ἄλλοτε μὲν μὲ ἀναγκάζει νὰ κατέρχωμαι εἰς τὴν Ἴδην χάριν τοῦ Ἀγχίσου τοῦ ἐξ Ἰλίου, ἄλλοτε δὲ εἰς τὸν Λίβανον διὰ τὸν Ἀσσύριον ἐκεῖνον νεανίσκον τοῦ ὁποίου ὅμως τὸν ἔρωτα μοῦ ἀφήρεσε κατὰ τὸ ἥμισυ, διότι καὶ τὴν Φερσεφάττην ἔκαμε νὰ τὸν ἀγαπήσῃ. Διὰ τοῦτο πολλάκις τὸν ἐφοβέρισα ὅτι ἂν δὲν παύσῃ τὰς αὐθαδείας του, θὰ τοῦ σπάσω τὰ τόξα καὶ τὴν φαρέτραν καὶ θὰ τοῦ κόψω τὰ πτερά· ἀλλὰ καὶ τοῦ ἔδωκα κάμποσες μὲ τὴν παντοῦφλαν εἰς τὰ πισινά. Ἀλλ' ἐνῷ τὴν στιγμὴν ἐκείνην φοβᾶται καὶ παρακαλεῖ, μετ' ὀλίγον λησμονεῖ τὰ πάντα. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λές, εἶνε ὡραῖος ὁ Ἐνδυμίων; Διότι οὕτω παρηγορεῖται εὐκόλως ἡ λύπη.

ΣΕΛ. Εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον, ὦ Ἀφροδίτη, φαίνεται καθ' ὑπερ-

βολὴν ὡραῖος, καὶ μάλιστα ὅταν ἔχῃ ἁπλωμένην ἐπὶ τοῦ βράχου τὴν χλαμύδα του καὶ κοιμᾶται ἐπάνω· καὶ εἰς μὲν τὸ ἀριστερὸν χέρι κρατεῖ τὰ ἀκόντια, τὰ ὁποῖα ἐκφεύγουν ἀπὸ τὸ χέρι του, ὁ δὲ δεξιός του βραχίων περιβάλλει τὴν κεφαλὴν καὶ ὡς πλαίσιον ἐξωραΐζει τὸ πρόσωπον, αὐτὸς δὲ ἐκλελυμένος ὑπὸ τοῦ ὕπνου ἀναπνέει τὴν θείαν ἐκείνην ἀναπνοήν. Τότε λοιπὸν ἐγὼ κατεβαίνω ἀθορύβως καὶ βαδίζουσα μὲ τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων διὰ νὰ μὴ ξυπνήσῃ καὶ ταραχθῇ..... Ἀλλὰ μαντεύεις· τίς ἡ ἀνάγκη νὰ σοῦ εἴπω περισσότερα; Τοῦτο μόνον σοῦ λέγω ὅτι χάνομαι ἀπὸ ἔρωτα.

12.

Ἀφροδίτης καὶ Ἔρωτος.

ΑΦΡ. Κατήντησες ἀνυπόφορος, παιδί μου, μὲ τὰ ὅσα κάνεις· καὶ δὲν ἐννοῶ μόνον ὅσα καταφέρεις τοὺς ἀνθρώπους κάτω εἰς τὴν γῆν νὰ πράττουν κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ των καὶ ἐναντίον ἀλλήλων, ἀλλὰ καὶ ὅσα μηχανᾶσαι εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπου τὸν μὲν Δία μεταμορφώνεις ποικιλοτρόπως μεταβάλλων ὅπως σοῦ καπνίσῃ κατὰ καιρούς, τὴν δὲ Σελήνην κατεβάζεις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸν Ἥλιον ἀναγκάζεις νὰ βραδύνῃ ἐνίοτε πλησίον τῆς Κλυμένης καὶ νὰ λησμονῇ τὸ ἔργον του. Καὶ δι' ὅσας μὲν αὐθαδείας πράττεις πρὸς ἐμὲ τὴν μητέρα σου ἔχεις τὸ θάρρος τὸ υἱϊκόν· ἀλλὰ σύ, θρασύτατε, καὶ αὐτὴν τὴν Ῥέαν, ἡ ὁποία εἶνε ἤδη γραῖα καὶ μητέρα τοσούτων θεῶν, ἐκατάφερες νὰ παιδεραστῇ καὶ τὸν Φρύγα νεανίσκον ἐκεῖνον νὰ ποθῇ· καὶ τώρα ἐξ αἰτίας σου ἔχει φθάσει εἰς τοιαύτην παραφροσύνην, ὥστε ἔζευξεν εἰς τὸ ἅρμα της τοὺς λέοντας καὶ παραλαβοῦσα τοὺς Κορύβαντας, καθότι καὶ αὐτοὶ εἶνε παράφρονες, διατρέχουσιν ἄνω καὶ κάτω τὴν Ἴδην· καὶ αὐτὴ μὲν κλαίει διὰ τὸν Ἄττιν, οἱ δὲ κορύβαντες ἄλλος μὲν κόπτει μὲ ξίφος τὸν βραχιονά του, ἄλλος δὲ μὲ τὴν κόμην ἁπλωμένην τρέχει ἔξω φρενῶν ἀνὰ τὰ ὄρη, ἄλλος αὐλεῖ μὲ κέρας, ἄλλος τυμ-

πανίζει ἢ κρούει κύμβαλον καὶ ἡ Ἴδη εἶνε πλήρης θορύβου καὶ μανίας. Φοβοῦμαι λοιπὸν ὅλα αὐτά, φοβοῦμαι ἐγὼ ἡ ὁποία ἐγέννησα σὲ τὸ τοιοῦτον κακὸν μήπως ἡ Ῥέα παραφερθῇ ὑπὸ τῆς μανίας της ἢ καὶ ἂν ἔτι εἶνε στὰ σωστά της διατάξῃ τοὺς κορύβαντας νὰ σὲ συλλάβουν καὶ σὲ κατασπαράξουν ἢ σὲ προσφέρουν βορὰν εἰς τοὺς λέοντας· φοβοῦμαι τοὺς κινδύνους τούτους τοὺς ὁποίους βλέπω νὰ διατρέχῃς.

ΕΡΩΣ. Μὴ φοβῆσαι, μητέρα, διότι καὶ μὲ τοὺς λέοντας ἔχω οἰκειότητα καὶ πολλάκις τοὺς ἱππεύω καὶ κρατῶν τὴν χαίτην τοὺς ἡνιοχῶ· αὐτοὶ δὲ μοῦ σείουν τὴν οὐρὰν καὶ μοῦ γλύφουν τὸ χέρι χωρὶς νὰ μοῦ κάνουν τίποτε κακόν. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ῥέα δὲν ἔχει καιρὸν νὰ σκεφθῇ δι' ἐμὲ ἀφοῦ ὅλος της ὁ νοῦς εἶνε ἀπησχολημένος μὲ τὸν Ἄττιν. Ἀλλὰ τί κακὸν κάνω ἐγὼ διότι δεικνύω εἰς τοὺς ἄλλους τὰ ὡραῖα; Σεῖς ἂν δὲν θέλετε μὴ ἐπιθυμῆτε τὰ ὡραῖα· ἀλλ' ἀφοῦ τὰ θέλετε νὰ μὴ αἰτιᾶσθε ἐμέ. Ἢ θέλεις σύ, μητέρα, νὰ μὴ ἀγαπᾷς πλέον τὸν Ἄρην, οὔτε ὁ Ἄρης νὰ σὲ ἀγαπᾷ;

ΑΦΡ. Εἶσαι παμπόνηρος καὶ κανεὶς δὲν δύναται νὰ σὲ ἀποστομώσῃ οὔτε νὰ σὲ ἀποφύγῃ· ἀλλὰ θὰ ἐνθυμηθῇς μίαν ἡμέραν τὰ λόγια μου.

13.

Διός, Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἡρακλέους.

ΖΕΥΣ. Παύσετε σεῖς, Ἀσκληπιὲ καὶ Ἡρακλῆ, νὰ φιλονεικῆτε ὡς νὰ εἴσθε ἄνθρωποι· αὐτὰ εἶνε ἀνάρμοστα καὶ ἀπρεπῆ διὰ τὸ συμπόσιον τῶν θεῶν.

ΗΡ. Ἀλλὰ θέλεις, ὦ Ζεῦ, νὰ κατακλιθῇ [1] πρὸ ἐμοῦ αὐτὸς ὁ φαρμακοτρίφτης;

---

1) Ὡς γνωστὸν οἱ ἀρχαῖοι ἐγευμάτιζον κατακλινόμενοι καὶ στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος.

ΑΣΚΛ. Διατί ὄχι; Μήπως δὲν εἶμαι καὶ καλλίτερός σου;

ΗΡ. Εἰς τί, ἀνόητε; Ἢ διότι ὁ Ζεὺς σὲ ἐκεραύνωσε ἐπειδὴ ἔπραττες τὰ μὴ πρέποντα, τώρα δὲ σοῦ ἐδόθη πάλιν ἀπὸ ἐλεημοσύνην ἡ ἀθανασία;

ΑΣΚΛ. Λησμονεῖς καὶ σύ, Ἡρακλῆ, ὅτι κατεκάης εἰς τὴν Οἴτην καὶ μὲ κατηγορεῖς διὰ τὸ ἴδιον πάθημα;

ΗΡ. Ὥστε ἴση καὶ ὁμοία ὑπῆρξεν ἡ ζωή μας; Ἐγὼ εἶμαι υἱὸς τοῦ Διός, τόσον δὲ ἐκοπίασα νὰ καθαρίσω τὸν κόσμον φονεύων θηρία καὶ ἀνθρώπους θρασεῖς τιμωρῶν· σὺ δὲ εἶσαι χορτοσυλλέκτης καὶ ἀγύρτης· καὶ ἴσως μὲν ἐγίνεσο χρήσιμος εἰς ἀνθρώπους νοσοῦντας διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν φαρμάκων ἀλλὰ δὲν ἔδειξες τίποτε τὸ ἀνδρικόν.

ΑΣΚΛ. Ἔχεις δίκαιον διότι σοῦ ἐθεράπευσα τὰ ἐγκαύματα ὅταν ἄλλοτε ποτὲ ἀνέβης ἡμίκαυστος καὶ εἶχες τὸ σῶμα κατεστραμμένον καὶ ὑπὸ τοῦ χιτῶνος τοῦ Νέσου καὶ ὑπὸ τοῦ πυρὸς τὸ ὁποῖον ἀνεπτύχθη κατόπιν. Ἀλλ' ἐγὼ καὶ ἂν δὲν εἶμαι τίποτε ἄλλο, οὔτε δοῦλος ἐχρημάτισα ποτὲ οὔτε μαλλιὰ ἔξαινα εἰς τὴν Λυδίαν φορῶν θηλυπρεπὲς ἔνδυμα καὶ κτυπώμενος ὑπὸ τῆς Ὀμφάλης μὲ χρυσοῦν σανδάλιον· ἀλλ' οὔτε παρεφρόνησα καὶ ἐφόνευσα τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκά μου.

ΗΡ. Ἐὰν δὲν παύσῃς νὰ μὲ ὑβρίζῃς, δὲν θὰ βραδύνῃς νὰ μάθῃς ὅτι δὲν θὰ σὲ ὠφελήσῃ πολὺ ἡ ἀθανασία. Θὰ σὲ ἁρπάξω καὶ θὰ σὲ πετάξω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ μὲ τὴν κεφαλὴν κάτω, ὥστε μηδὲ ὁ Παιὼν νὰ δύναται νὰ σοῦ θεραπεύσῃ τὸ σπασμένον κρανίον.

ΖΕΥΣ. Παύσετε, σᾶς λέγω, καὶ μὴ μᾶς ἐνοχλῆτε, διότι θ' ἀναγκασθῶ νὰ σᾶς ἀποπέμψω καὶ τοὺς δύο ἐκ τοῦ συμποσίου. Ἀλλ' εἶνε σωστόν, Ἡρακλῆ, νὰ προκατακλιθῇ ὁ Ἀσκληπιὸς ἀφ' οὗ καὶ πρὸ σοῦ ἀπέθανε.

14.

Ἑρμοῦ καὶ Ἀπόλλωνος.

ΕΡ. Διατί σκυθρωπός, Ἀπόλλων;

ΑΠ. Διότι εἶμαι ἀτυχὴς εἰς τὸν ἔρωτα, ὦ Ἑρμῆ.

ΕΡ. Αὐτὸ εἶνε τωόντι λυπηρόν· ἀλλὰ εἰς τί δυστυχεῖς; Ἢ μήπως τὸ ἐπεισόδιον τῆς Δάφνης σὲ λυπῇ ἀκόμη;

ΑΠ. Ὄχι, ἀλλ' ἔχασα τὸν Λάκωνα ἐρωμένον μου τὸν υἱὸν τοῦ Οἰβάλου.

ΕΡ. Πῶς, ἀπέθανεν ὁ Ὑάκινθος; Εἰπέ μου.

ΑΠ. Ἐφονεύθη.

ΕΡ. Παρὰ τίνος; Ποῖος ὑπῆρξε τόσον ἀφιλόκαλος ὥστε νὰ φονεύσῃ τὸν ὡραῖον ἐκεῖνον ἔφηβον;

ΑΠ. Ἐγὼ αὐτὸς τὸν ἐφόνευσα.

ΕΡ. Μήπως ἐτρελλάθης, Ἀπόλλων;

ΑΠ. Ὄχι, ἀλλὰ συνέβη ἀκούσιον δυστύχημα.

ΕΡ. Πῶς; Θέλω νὰ μάθω λεπτομερείας.

ΑΠ. Ἐγυμνάζετο εἰς τὸν δίσκον καὶ ἐγὼ συνεδίσκευα μετ' αὐτοῦ· ὁ δὲ κατηραμένος ὁ Ζέφυρος ὁ ὁποῖος τὸν ἠγάπα πρὸ πολλοῦ, ἀλλ' ἐπεριφρονεῖτο καὶ δὲν ὑπέφερε τὴν περιφρόνησιν, παρενέβη διὰ νὰ ἐκδικηθῇ. Ὅταν δὲ ἐγὼ ἔρριψα πρὸς τὰ ἐπάνω τὸν δίσκον, αὐτὸς καταπνεύσας ἀπὸ τὸν Ταΰγετον παρέσυρε τὸν δίσκον καὶ τὸν ἔρριψεν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ νέου, οὕτως ὥστε ἀπὸ τὴν πληγὴν ἐχύθη αἷμα πολὺ καὶ ὁ νέος ἐντὸς ὀλίγου ἀπέθανεν. Ἐγὼ ἐπετέθην ἀμέσως κατὰ τοῦ Ζεφύρου καὶ τὸν κατετόξευσα, φεύγοντα δὲ τὸν κατεδίωξα μέχρι τοῦ ὄρους· τὸν δὲ νέον ἔθαψα κατασκευάσας τάφον εἰς τὰς Ἀμύκλας, ὅπου ὁ δίσκος τὸν ἐφόνευσε· καὶ ἀπὸ τὸ αἷμά του ἐφύτρωσε εἰς τὴν γῆν ἄνθος ὡραιότατον καὶ χαριέστερον ὅλων τῶν ἀνθέων, τὸ ὁποῖον μάλιστα ἔχει καὶ γράμματα ἐκφράζοντα τὴν λύπην μου διὰ τὸν νεκρόν. Λοιπὸν σοῦ φαίνεται τώρα παράλογος ἡ λύπη μου;

ΕΡ. Ναί, διότι ἐγνώριζες ὅτι ὁ ἐρωμένος σου ἦτο θνητὸς καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ἀπορῇς διότι ἀπέθανε.

15.

Ἑρμοῦ καὶ Ἀπόλλωνος.

ΕΡ. Δὲν εἶνε ἀκατανόητον, Ἀπόλλων, ὅτι ἐν ᾧ εἶνε χωλὸς καὶ σιδηρουργὸς τὴν τέχνην, ἔχει πάρει τὰς ὡραιοτέρας γυναῖκας, τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὴν Χάριν;

ΑΠ. Εἶνε ἐξαιρετικὴ ἡ τύχη του ὁμολογουμένως· ἀλλ' ὅ,τι πρὸ πάντων θαυμάζω εἶνε πῶς ἀνέχονται νὰ συγκοιμῶνται μὲ αὐτὸν καὶ μάλιστα ὅταν τὸν βλέπουν νὰ λούεται ὑπὸ ἱδρῶτος, νὰ σκύπτῃ εἰς τὸ φυσερὸν καὶ νὰ ἔχῃ τὸ πρόσωπον καταμαυρισμένον ὑπὸ τῆς ἀσβόλης· καὶ ὅμως ἐν ᾧ εἶνε τοιοῦτος τὸν ἀγκαλιάζουν καὶ τὸν φιλοῦν καὶ κοιμῶνται μετ' αὐτοῦ.

ΕΡ. Αὐτὸ καὶ ἐγὼ δὲν χωνεύω καὶ ζηλεύω τὸν Ἥφαιστον. Καὶ σύ, Ἀπόλλων, ἔχε ὡραίαν κόμην, παῖζε κιθάραν καὶ ὑπερηφανεύου διὰ τὸ κάλλος σου, ὅπως ἐγὼ διὰ τὴν εὐρωστίαν μου καὶ τὴν λύραν· ἔπειτα δὲ ὅταν πηγαίνωμεν νὰ κοιμηθοῦμε κοιμώμεθα μόνοι.

ΑΠ. Ἀλλ' ἐγὼ εἶμαι ἐντελῶς ἀτυχὴς εἰς τὸν ἔρωτα· διότι ἐκ τῶν δύο, τοὺς ὁποίους περισσότερον ἠγάπησα, ἡ μὲν Δάφνη τόσον μὲ ἐμίσησε ὥστε ἐπροτίμησε νὰ γείνῃ ξύλον μᾶλλον παρὰ νὰ μοῦ παραδοθῇ, τὸν δὲ Ὑάκινθον ἐφόνευσα μὲ τὸν δίσκον, καὶ τώρα ἀντὶ ἐκείνων ἔχω μόνον στεφάνους νικῶν.

ΕΡ. Ἐγὼ ἄλλοτε ποτὲ μὲ τὴν Ἀφροδίτην... ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ καυχῶμαι.

ΑΠ. Ξέρω, λέγεται μάλιστα ὅτι ἀπὸ σένα ἐγέννησε τὸν Ἑρμαφρόδιτον. Ἀλλ' εἰπέ μου, ἂν γνωρίζῃς, πῶς ἡ Ἀφροδίτη δὲν ζηλεύει τὴν Χάριν ἢ ἡ Χάρις τὴν Ἀφροδίτην;

ΕΡ. Διότι μὲ τὴν Χάριν συναντᾶται εἰς τὴν Λῆμνον, τὴν δὲ Ἀφροδίτην ἔχει εἰς τὸν οὐρανόν. Ἄλλως καὶ ἡ Ἀφροδίτη ἐνδια-

φέρεται διὰ τὸν Ἄρην, αὐτὸν ἀγαπᾷ καὶ ὀλίγον τὴν μέλει διὰ τὸν σιδηρουργόν.

ΑΠ. Καὶ νομίζεις ὅτι τὰ γνωρίζει αὐτὰ ὁ Ἥφαιστος;

ΕΡ. Τὰ γνωρίζει, ἀλλὰ τί δύναται νὰ κάμῃ, ἀφ' οὗ ἔχει ἀντίζηλον ἕνα τοιοῦτον νέον καὶ στρατιωτικόν; Ἀναγκάζεται λοιπὸν νὰ τἀνέχεται. Ἀπειλεῖ ἐν τοσούτῳ ὅτι θὰ μηχανευθῇ τρόπον διὰ νὰ τοὺς συλλάβῃ ἐπὶ τῆς κλίνης.

ΑΠ. Δὲν ξέρω, ἀλλὰ θὰ ἠὐχόμην νὰ τὴν πάθῃ μᾶλλον αὐτός.

16.

Ἥρας καὶ Λητοῦς.

ΗΡΑ. Εὖγε, Λητώ, ὡραία τέκνα ἐγέννησες εἰς τὸν Δία.

ΛΗΤΩ. Δὲν μποροῦν ὅλες νὰ γεννοῦν τέκνα ὡσὰν τὸν δικόν σου τὸν Ἥφαιστον.

ΗΡΑ. Εἶνε μὲν χωλὸς ὁ Ἥφαιστος, ἀλλ' εἶνε χρήσιμος διότι εἶνε τεχνίτης ἄριστος καὶ μᾶς ἐστόλισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν Ἀφροδίτην ἐνυμφεύθη, ἡ δὲ Ἀφροδίτη τὸν ὑπεραγαπᾷ. Ἀλλ' ἀπὸ τοὺς δικούς σου ἡ μὲν κόρη εἶνε καθ' ὑπερβολὴν ἀνδρογυναῖκα καὶ ἀρέσκεται νὰ ζῇ εἰς τὰ ὄρη· ἐσχάτως δὲ μετέβη εἰς τὴν Σκυθίαν καὶ ὅλοι γνωρίζουν τί τρώγει, φονεύουσα τοὺς ξένους καὶ μιμουμένη τοὺς Σκύθας, οἱ ὁποῖοι εἶνε ἀνθρωποφάγοι· ὁ δὲ Ἀπόλλων προσποιεῖται ὅτι γνωρίζει τὰ πάντα, καὶ νὰ τοξεύῃ καὶ νὰ κιθαρίζῃ, καὶ νὰ ἰατρεύῃ καὶ νὰ μαντεύῃ· ἱδρύσας δὲ ἐργαστήρια μαντικῆς εἰς τοὺς Δελφούς, εἰς τὴν Κλάρον καὶ εἰς τοὺς Διδύμους ἀπατᾷ τοὺς ἐρωτῶντας ἀπαντῶν μὲ ἀκατανόητα καὶ ἀμφίβολα, οὕτως ὥστε νὰ εἶνε ἀκίνδυνα τὰ σφάλματά του. Καὶ ἀποκτᾷ μὲν πλούτη ἀπὸ τὰς ἀγυρτείας αὐτάς, διότι πολλοὶ εἶνε οἱ ἀνόητοι καὶ εὐκόλως ἀπατώμενοι· οἱ νοημονέστεροι ὅμως ἐννοοῦν τὴν ἀπάτην καὶ τὴν ἀγυρτείαν του. Ἀλλὰ πῶς αὐτὸς ὁ μάντις δὲν προέβλεπεν ὅτι θὰ φονεύσῃ μὲ τὸν δίσκον τὸν ἐρω-

μένον του καὶ πῶς δὲν προεμάντευεν ὅτι θὰ τοῦ φύγῃ ἡ Δάφνη καὶ μάλιστα ἐν ᾧ εἶνε τόσον ὡραῖος καὶ καλλίκομος; Δὲν βλέπω λοιπὸν κατὰ τί εἶσαι εὐτυχεστέρα εἰς τὰ παιδιά σου ἀπὸ τὴν Νιόβην.

ΛΗΤΩ. Γνωρίζω ὅτι λυπεῖσαι νὰ βλέπῃς μεταξὺ τῶν θεῶν αὐτὰ τὰ τέκνα, τὴν ξενοφόνον καὶ τὸν ψευδομάντιν, καὶ μάλιστα ὅταν ἡ μὲν κόρη ἐπαινῆται διὰ τὸ κάλλος της ὁ δὲ υἱὸς κιθαρίζει εἰς τὸ συμπόσιον καὶ ἀπὸ ὅλους θαυμάζεται.

ΗΡΑ. Μ' ἔκαμες κ' ἐγέλασα, Λητώ. Ἐκεῖνος εἶνε θαυμαστὸς τὸν ὁποῖον, ἂν αἱ Μοῦσαι ἤθελον νὰ δικάσουν δικαίως, ἔπρεπε νὰ γδάρῃ ὁ Μαρσύας, ὅστις πραγματικῶς ἐνίκησεν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς μουσικῆς; Ἀντὶ τούτου ἐχάθη ἀδίκως ὁ δυστυχὴς Μαρσύας ἐξαπατηθείς. Ἡ δὲ ὡραία σου παρθένος εἶνε τόσον ὡραία, ὥστε ὅταν ἔμαθε ὅτι τὴν εἶδεν ὁ Ἀκταίων, ἐφοβήθη μήπως ὁ νέος ἐκεῖνος μαρτυρήσῃ τὴν ἀσχημίαν της καὶ ἀπέλυσεν ἐναντίον του τοὺς σκύλους. Παραλείπω ὅτι ἂν ἦτο πραγματικῶς παρθένος δὲν θὰ ἐχρησίμευεν ὡς μαῖα εἰς ἐκείνας ποῦ γεννοῦν.

ΛΗΤΩ. Πολὺ ὑπερηφανεύεσαι, ὦ Ἥρα, διότι εἶσαι σύζυγος καὶ συμβασίλισσα τοῦ Διὸς καὶ ἀφόβως ὑβρίζεις· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον θὰ σὲ ἴδω πάλιν νὰ δακρύῃς ὅταν θὰ σὲ ἀφήσῃ διὰ νὰ κατέβῃ εἰς τὴν γῆν μεταμορφωμένος εἰς ταῦρον ἢ κύκνον.

17.

Ἀπόλλωνος καὶ Ἑρμοῦ.

ΑΠ. Τί γελᾷς, ὦ Ἑρμῆ;

ΕΡΜ. Διότι εἶδα πράγματα ἀστειότατα, Ἀπόλλων.

ΑΠ. Εἰπέ μού τα λοιπὸν διὰ νὰ δυνηθῶ καὶ ἐγὼ νὰ γελάσω μαζῆ σου.

ΕΡΜ. Ἡ Ἀφροδίτη συνελήφθη ἐπ' αὐτοφώρῳ μὲ τὸν Ἄρην καὶ ὁ Ἥφαιστος τοὺς ἔδεσε.

ΑΠ. Ὡραῖα· ἀλλὰ πῶς συνέβησαν ὅλα αὐτά;

ΕΡΜ. Ὑποθέτω ὅτι πρὸ πολλοῦ ὁ Ἥφαιστος ἐγνώριζε τὰς σχέσεις των καὶ ἐπεζήτει εὐκαιρίαν νὰ τοὺς πιάσῃ· ἀλλὰ διὰ τὸ ἀσφαλέστερον ἐτοποθέτησε πλεκτάνην ἀφανῆ πέριξ τῆς κλίνης καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἐργασίαν του. Ἔπειτα εἰσῆλθεν ὁ Ἄρης, ἀλλ' ἐνῷ ἐνόμιζεν ὅτι διέλαθε πᾶσαν προσοχήν, τὸν εἶδε ὁ Ἥλιος καὶ τὸ εἶπε πρὸς τὸν Ἥφαιστον. Ὅταν δὲ ἔπεσαν εἰς τὴν κλίνην καὶ ἤρχισαν τὴν ἐργασίαν, εὑρέθησαν ἐντὸς τοῦ δικτύου, εἰς τὸ ὁποῖον περιεπλάκησαν. Τότε παρουσιάσθη ὁ Ἥφαιστος. Καὶ ἡ μὲν Ἀφροδίτη ἡ ὁποία ἦτο γυμνή, κατεντροπιάσθη καὶ δὲν ἤξευρε πῶς νὰ συγκαλυφθῇ· ὁ δὲ Ἄρης κατ' ἀρχὰς μὲν προσεπάθει νὰ διαφύγῃ καὶ ἤλπιζε νὰ σπάσῃ τὰ δεσμά· ἔπειτα ὅμως ἐννοήσας τὸ ἀδύνατον ἤρχισε νὰ παρακαλῇ.

ΑΠ. Λοιπὸν τοὺς ἀπέλυσεν ὁ Ἥφαιστος;

ΕΡΜ. Καθόλου, ἀλλὰ συγκαλέσας τοὺς θεούς, ἐπέδειξεν εἰς αὐτοὺς τὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας· ἡ δὲ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἄρης γυμνοὶ καὶ οἱ δύο, κάτω νεύοντες καὶ συνδεδεμένοι, ἐκοκκίνιζον καὶ τὸ θέαμα μοῦ ἐφάνη τόσῳ εὐχάριστον, ὡς νὰ ἔβλεπα αὐτὸ τὸ ἔργον νὰ τελῆται ὑπὸ τὰς ὄψεις μου.

ΑΠ. Αὐτὸς δὲ ὁ γύφτος δὲν ἐντρέπεται νὰ ἐπιδεικνύῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν καταισχύνην του;

ΕΡΜ. Ὄχι, ἀλλὰ καὶ ἐγέλα, μὰ τὸν Δία, βλέπων τὴν γυναῖκά του εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν. Ἐγὼ δέ, ἂν θέλῃς τὴν ἀλήθειαν, ἐζήλευα τὸν Ἄρην, διότι ὄχι μόνον ἀπήλαυσε τὴν ὡραιοτέραν θεάν, ἀλλὰ καὶ ἐδέθη μετ' αὐτῆς.

ΑΠ. Λοιπὸν καὶ θὰ ἤθελες νὰ δεθῇς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον;

ΕΡΜ. Σὺ δὲν θὰ ἤθελες; Νὰ ἴδῃς μόνον τὸ θέαμα καὶ τότε βλέπομεν ἂν δὲν θὰ ἐπιθυμήσῃς νὰ πάθῃς τὰ ἴδια.

18.

Ἥρας καὶ Διός.

ΗΡΑ. Ἐγὼ θὰ ἐντρεπόμην, ὦ Ζεῦ, ἂν εἶχα ἕνα τοιοῦτον υἱὸν

θηλυπρεπῆ καὶ μέθυσον, ὁ ὁποῖος δένει τὴν κόμην του μὲ ταινίαν, συναναστρέφεται δὲ τὸ πλεῖστον γυναῖκας παράφρονας, τὰς ὁποίας ὑπερβαίνει κατὰ τὴν θηλυπρέπειαν, χορεύει ὑπὸ τὸν ἦχον τυμπάνων, αὐλοῦ καὶ κυμβάλων καὶ πρὸς πάντα ἄλλον ὁμοιάζει μᾶλλον παρὰ πρὸς ἐσὲ τὸν πατέρα του.

ΖΕΥΣ. Καὶ ὅμως αὐτὸς ὁ ὁποῖος δένει τὰ μαλλιά του ὅπως αἱ γυναῖκες καὶ εἶνε μαλθακώτερος τῶν γυναικῶν ὑπέταξε τὴν Αυδίαν καὶ τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὸν Τμῶλον κατέστησεν ὑποτελεῖς καὶ τοὺς Θρᾷκας ὑπεδούλωσε. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν Ἰνδῶν ἐκστρατεύσας μὲ τὸ γυναικεῖον τοῦτο στράτευμα, ἐκυρίευσε τοὺς ἐλέφαντάς των, ὑπέταξε τὴν χώραν καὶ τὸν Βασιλέα, ὅστις ἐπ' ὀλίγον ἀπεπειράθη νὰ ἀντισταθῇ, ἀπήγαγεν αἰχμάλωτον. Καὶ ταῦτα πάντα ἔπραξε χορεύων καὶ ᾄδων, μεταχειριζόμενος θύρσους [1] κισσοπλέκτους, μεθύων, ὡς λέγεις, καὶ ὀργιάζων. Ἐὰν δὲ κανεὶς ἐπεχείρησε νὰ τὸν σκώψῃ καὶ νὰ ὑβρίσῃ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του, καὶ τοῦτον ἐτιμώρησε καὶ ἢ τὸν ἐδέσμευσε μὲ κλήματα ἢ τὸν παρέδωκεν εἰς τὴν μητέρα του νὰ τὸν κατασπαράξῃ ὡς μικρὰν ἔλαφον. Βλέπεις πόσον ἀνδρικὰ εἶνε αὐτὰ καὶ ὄχι ἀνάξια τοῦ πατρός του. Ἐὰν δὲ συνοδεύωνται μὲ παιγνίδια καὶ διασκεδάσεις, τόσῳ τὸ καλλίτερον, καὶ μάλιστα ἐὰν σκεφθῇ κανεὶς ὁποῖος θὰ εἶνε οὗτος ἂν δὲν πίνῃ, ἀφοῦ μεθυσμένος τοιαῦτα πράττει.

ΗΡΑ. Ὑποθέτω ὅτι θὰ ἐπιδοκιμάζῃς καὶ τὴν ἀνακάλυψίν του, τὸ κλῆμα καὶ τὸν οἶνον, ἐνῷ βλέπεις τί κάμνουν οἱ μεθυσμένοι, ποίας παρεκτροπὰς καὶ θρασύτητας καὶ πῶς τρελλαίνονται ὑπὸ τοῦ ποτοῦ. Τὸν Ἰκάριον, εἰς τὸν ὁποῖον πρῶτον ἔδωκε τὸ κλῆμα, ἐφόνευσαν οἱ συμπόται του μὲ τὰς ἀξίνας.

ΖΕΥΣ. Δὲν ἔχει σημασίαν· διότι οὔτε ὁ οἶνος οὔτε ὁ Διόνυσος κάμνουν αὐτά, ἀλλὰ ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ ὑπὲρ τὸ μέτρον πό-

---

1) Ὁ θύρσος ἦτο ῥάβδος εἰς τὴν ὁποίαν περιεπλέκετο κισσὸς καὶ κλῆμα, ἀπέληγε δὲ ἐκ τῶν ἄνω εἰς κῶνον πεύκης. Θύρσους ἐκράτουν εἰς τὰς Βακχικὰς τελετάς.

σις τοῦ ἀκράτου οἴνου. Ὅταν ὅμως κανεὶς πίνῃ μετρίως, γίνεται εὐθυμότερος καὶ πλέον εὐχάριστος. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον ἔπαθεν ὁ Ἰκάριος δὲν θὰ συνέβαινεν ἂν οἱ συμπόται του ἦσαν καλοὶ ἄνθρωποι. Ἀλλὰ σὺ φαίνεται ὅτι ἐξακολουθεῖς νὰ ζηλοτυπῇς καὶ νὰ ἐνθυμῆσαι τὴν Σεμέλην, διὸ καὶ κατηγορεῖς τὸν Διόνυσον διὰ πράγματα τὰ ὁποῖα εἶνε πρὸς τιμήν του.

19.

Ἀφροδίτης καὶ Ἔρωτος.

ΑΦΡ. Δὲν μοῦ ἐξηγεῖς, υἱέ μου, διατί τοὺς μὲν ἄλλους θεοὺς ἐνίκησες ὅλους, τὸν Δία, τὸν Ποσειδῶνα, τὸν Ἀπόλλωνα, τὴν Ῥέαν, ἐμὲ τὴν μητέρα σου, μόνον δὲ τὴν Ἀθηνᾶν ἀποφεύγεις καὶ ἐναντίον ἐκείνης ὁ πυρσός σου εἶνε ἄφλογος, κενὴ δὲ βελῶν ἡ φαρέτρα, σὺ δὲ εἶσαι ἄοπλος καὶ ἀνίκανος εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων;

ΕΡΩΣ. Τὴν φοβοῦμαι, μητέρα· διότι εἶνε φοβερά· τὰ μάτια της ἐκπέμπουν ἀστραπὰς καὶ τὸ ἦθός της εἶνε καθ' ὑπερβολὴν ἀνδρικόν· ὁσάκις λοιπὸν ἐντείνω τὸ τόξον καὶ διευθύνωμαι πρὸς αὐτήν, ἐπισείει τὸ λοφίον τοῦ κράνους της καὶ μὲ τρομάζει· τὰ χέρια μου τρέμουν καὶ τὰ τοξεύματά μου ἀστοχοῦν.

ΑΦΡ. Ὁ Ἄρης δὲν ἦτο φοβερώτερος; Καὶ ὅμως τὸν ἀφώπλισες καὶ τὸν ἐνίκησες.

ΕΡΜ. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἑκουσίως προσέρχεται καὶ μὲ προσκαλεῖ, ἐνῷ ἡ Ἀθηνᾶ πάντοτε ὑποπτεύει, ὅταν δὲ ἐγώ ποτε ἐπέταξα πλησίον της κρατῶν τὴν λαμπάδα, ἐάν με πλησιάσῃς, μοῦ εἶπε, μὰ τὸν πατέρα, θὰ σὲ διατρυπήσω μὲ τὸ δοράτιον ἢ θὰ σὲ ἁρπάσω ἀπὸ τὸν πόδα καὶ θὰ σὲ πετάξω εἰς τὸν Τάρταρον ἢ θὰ σὲ διασπαράξω ἡ ἰδία. Πολλὰς τοιαύτας ἀπειλὰς μοῦ ἔκαμε· εἶνε δὲ καὶ τὸ βλέμμα της ἄγριον καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους ἔχει ἕνα πρόσωπον φοβερόν, τὸ ὁποῖον ὡς κόμην ἔχει ἐχίδνας καὶ τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων φοβοῦμαι· τόσον μὲ τρομάζει ὥστε εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ φύγω ὅταν τὸ ἴδω.

ΑΦΡ. Καλά, τὴν Ἀθηνᾶν φοβεῖσαι, ὡς λέγεις, καὶ τὴν Γοργόνα τοῦ στήθους της, ἐν ᾧ δὲν ἐφοβήθης τὸν κεραυνὸν τοῦ Διός. Ἀλλὰ αἱ Μοῦσαι διατί δὲν πληγώνονται ὑπὸ σοῦ καὶ ἀποφεύγουν τὰ βέλη σου; Ἢ μήπως καὶ ἐκεῖναι ἐπισείουν λοφία καὶ Γοργόνας ἐπιδεικνύουν;

ΕΡΩΣ. Τὰς ἐντρέπομαι αὐτάς, μητέρα· διότι εἶνε σεμναὶ καὶ πάντοτε κἄτι σκέπτονται καὶ εἰς τὸ ἄσμα καταγίνονται καὶ πολλάκις μὲ τέρπουν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε νὰ λησμονῶ τὸ τόξον μου.

ΑΦΡ. Ἂς ἀφήσωμεν καὶ αὐτὰς καθότι εἶνε σεμναί· τὴν δὲ Ἀρτέμιδα διατί δὲν πληγώνεις;

ΕΡΩΣ. Κυρίως διότι δὲν εἶνε εὔκολον νὰ τὴν φθάσω, ἐπειδὴ διαρκῶς τρέχει εἰς τὰ ὄρη· ἔπειτα εἶνε ἤδη ἐρωτευμένη μὲ ἕνα ἰδιαίτερον ἔρωτα.

ΑΦΡ. Ἔρωτα τίνος;

ΕΡΩΣ. Τοῦ κυνηγίου. Ἀγαπᾷ νὰ κυνηγᾷ ἐλάφους καὶ νεβροὺς καὶ τὰ καταδιώκει διὰ νὰ τὰ συλλάβῃ ἢ τὰ τοξεύει καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τέρψιν εἶνε ὅλως ἀφωσιωμένη. Ἀλλὰ τὸν ἀδελφόν της μολονότι καὶ αὐτὸς εἶνε τοξότης καὶ τοξεύει μακράν...

ΑΦΡ. Τὰ ξέρω, παιδί μου, πολλάκις τὸν ἐτόξευσες ἐκεῖνον.

ΘΕΩΝ ΚΡΙΣΕΙΣ

20.

Ζεύς, Ἑρμῆς, Ἥρα, Ἀθηνᾶ, Ἀφροδίτη, Πάρις ἢ Ἀλέξανδρος.

ΖΕΥΣ. Ἑρμῆ, λάβε αὐτὸ τὸ μῆλον καὶ πήγαινε εἰς τὴν

Φρυγίαν νὰ εὕρῃς τὸν υἱὸν τοῦ Πριάμου, τὸν βουκόλον, — διατρίβει δὲ ἐπὶ τῆς Ἴδης εἰς τὸ Γάργαρον — καὶ εἰπὲ πρὸς αὐτόν, ὅτι σὲ διατάσσει ὁ Ζεύς, Πάρι, ἐπειδὴ εἶσαι ὡραῖος καὶ γνώστης εἰς τὸν ἔρωτα, νὰ κρίνῃς ποία ἐκ τῶν θεῶν εἶνε ἡ ὡραιοτέρα· τοῦ δὲ ἀγῶνος τὸ ἆθλον θὰ εἶνε τὸ μῆλον τὸ ὁποῖον θὰ λάβῃ ὅποια νικήσῃ. Καιρὸς δὲ νὰ μεταβῆτε καὶ σεῖς πρὸς τὸν δικαστήν. Ἐγὼ ἀποφεύγω νὰ ἐκφράσω γνώμην, διότι ἐξ ἴσου σᾶς ἀγαπῶ· καὶ ἂν ἦτο δυνατὸν θὰ ἔδιδα εἰς ὅλας τὰ πρωτεῖα. Ἐὰν ὅμως δώσω εἰς μίαν τὰ πρωτεῖα τοῦ κάλλους θὰ γείνω μισητὸς εἰς τὰς ἄλλας. Διὰ τοῦτο δὲν εἶμαι ὁ κατάλληλος ἐγὼ δικαστής· ὁ δὲ νέος ὁ Φρύξ, πρὸς τὸν ὁποῖον σᾶς παραπέμπω, εἶνε ἐκ βασιλικοῦ γένους καὶ συγγενὴς τοῦ Γανυμήδους τούτου, κατὰ τἆλλα δὲ ἀφελὴς καὶ ὀρεσίβιος καὶ εἶνε ἄξιος καὶ νὰ κρίνῃ καὶ νὰ ἴδῃ παρόμοιον θέαμα.

ΑΦΡ. Ἐγώ, ὦ Ζεῦ, καὶ αὐτὸν τὸν Μῶμον ἐὰν ὥριζες ὡς δικαστήν, μὲ θάρρος θὰ ὑπεβαλλόμην εἰς τὴν κρίσιν. Διότι τί δύναται νὰ μοῦ κατηγορήσῃ; Ἀλλὰ πρέπει καὶ αὐταὶ ἐδῶ νὰ μὴ ἔχουν ἀντιρρήσεις διὰ τὸν διαιτητήν.

ΗΡΑ. Οὔτε ἡμεῖς, ὦ Ἀφροδίτη, φοβούμεθα, καὶ ἂν ἀκόμη ἀνατεθῇ ἡ κρίσις εἰς τὸν Ἄρην τὸν δικόν σου· ἀλλὰ δεχόμεθα καὶ τὸν Πάριν, ὅστις δήποτε καὶ ἂν εἶνε.

ΖΕΥΣ. Καὶ σύ, κόρη μου, συμφωνεῖς; Τί λές; Διατί ἀποστρέφεις τὸ πρόσωπον καὶ κοκκινίζεις; Ἀλλ' εἶνε ἴδιον τῶν παρθένων νὰ ἐντρέπωνται εἰς τὰ τοιαῦτα· νεύεις ὅμως ὅτι συγκατατίθεσαι. Ἀναχωρήσετε λοιπὸν καὶ σᾶς συνιστῶ νὰ μὴ θυμώσετε ἐναντίον τοῦ διαιτητοῦ ἐκεῖναι ἐξ ὑμῶν αἵτινες θὰ ἡττηθοῦν, οὔτε νὰ κάμετε τίποτε κακὸν εἰς τὸν νέον· διότι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶσθε ὅλαι ἐξ ἴσου ὡραῖαι.

ΕΡ. Ἂς προχωρήσωμεν κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν Φρυγίαν καὶ ἐγὼ μὲν θὰ προχωρῶ σεῖς δὲ νὰ μὲ ἀκολουθῆτε σιγὰ-σιγὰ καὶ θάρρος. Γνωρίζω ἐγὼ τὸν Πάριν, εἶνε ὡραῖος νέος, ἀγαπᾷ τὰς γυναῖκας καὶ ἱκανώτατος διὰ νὰ κρίνῃ τοιαῦτα ζητήματα. Εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι θὰ σᾶς δικάσῃ καλῶς.

ΑΦΡ. Αὐτὸ τὸ ὁποῖον λέγεις ὅτι ὁ δικαστὴς εἶνε δίκαιος εἶνε ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ μὲ εὐχαριστεῖ. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λέγεις εἶνε ἄγαμος ἢ ἔχει γυναῖκα;

ΕΡ. Δὲν εἶνε ἐντελῶς ἄγαμος, ὦ Ἀφροδίτη.

ΑΦΡ. Πῶς εἶπες;

ΕΡ. Φαίνεται ὅτι ἔχει σύνοικον μίαν γυναῖκα ἐκ τῆς Ἴδης ἡ ὁποία εἶνε ἀρκετὰ καλή, ἀλλ' ἁπλοϊκὴ καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἀγροῖκος· φαίνεται δὲ ὅτι δὲν τῆς δίδει πολλὴν προσοχήν. Ἀλλὰ διατί τὰ ἐρωτᾷς αὐτά;

ΑΦΡ. Ἀπὸ ἁπλῆν περιέργειαν.

ΑΘ. Ἑρμῆ, μεροληπτεῖς εἰς τὴν ἀποστολήν σου, ἀφ' οὗ ὁμιλεῖς ἰδιαιτέρως μὲ αὐτήν.

ΕΡ. Δὲν εἴπαμεν τίποτε σπουδαῖον, ὦ Ἀθηνᾶ, οὔτε ἐναντίον σας, ἀλλὰ μὲ ἠρώτησε ἐὰν εἶνε ὁ Πάρις ἄγαμος.

ΑΘ. Καὶ τί τὴν ἐνδιαφέρει αὐτὸ καὶ πρὸς τί αὐτὴ ἡ περιέργεια;

ΕΡ. Δὲν γνωρίζω· ἄλλως τε λέγει ὅτι ἀσκόπως ἠρώτησε.

ΑΘ. Λοιπὸν ἄγαμος εἶνε;

ΕΡ. Ὄχι, μοῦ φαίνεται.

ΑΘ. Καὶ δὲν μοῦ λέγεις, ἀρέσκεται εἰς τὰ πολεμικὰ καὶ εἶνε φιλόδοξος ἢ εἶνε ἁπλῶς βουκόλος;

ΕΡΜ. Ἀκριβῶς δὲν δύναμαι νὰ σοῦ εἴπω. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶνε νέος δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἔχει τοιαύτας φιλοδοξίας καὶ θὰ θέλῃ νὰ εἶνε πρῶτος εἰς τὰς μάχας.

ΑΦΡ. Βλέπεις; Ἐγὼ δὲν θυμόνω οὔτε σὲ κατηγορῶ διότι ὁμιλεῖς ἰδιαιτέρως μὲ αὐτήν. Αἱ μεμψιμοιρίαι δὲν ἁρμόζουν εἰς τὴν Ἀφροδίτην.

ΕΡΜ. Καὶ αὐτὴ σχεδὸν τὰ ἴδια μὲ ἠρώτησε· διὸ μὴ θυμώνῃς, οὐδὲ νὰ νομίζῃς ὅτι ἠδικήθης διότι ἔδωκα καὶ εἰς αὐτὴν ἁπλᾶς τινας ἀπαντήσεις. Ἀλλ' ἐνῷ ὁμιλοῦμεν, ἐπροχωρήσαμεν ἤδη πολὺ κάτω τῶν ἄστρων καὶ σχεδὸν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Φρυγίαν. Ἐγὼ τώρα βλέπω τὴν Ἴδην καὶ ὁλόκληρον τὸ Γάργαρον

εὐκρινῶς καὶ ἂν δὲν ἔχω λάθος διακρίνω καὶ αὐτὸν τὸν δικαστήν σας τὸν Πάριν.

ΗΡΑ. Ποῦ εἶνε; Ἐγὼ δὲν τὸν βλέπω.

ΕΡΜ. Παρατήρησε ἐκεῖ πρὸς τὰ ἀριστερά, ὄχι εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν πλευρὰν ἐκεῖ ποῦ εἶνε τὸ σπήλαιον καὶ ὅπου βλέπεις μίαν ἀγέλην.

ΗΡΑ. Δὲν βλέπω τὴν ἀγέλην.

ΕΡΜ. Τί λέγεις; Δὲν βλέπεις πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ δακτύλου μου βώδια τὰ ὁποῖα ἐξέρχονται μεταξὺ τῶν βράχων καὶ ἕνα ἄνθρωπον ὅστις τρέχει πρὸς τὰ κάτω μὲ ποιμενικὴν ῥάβδον καὶ ἐμποδίζει τὴν ἀγέλην νὰ διασκορπισθῇ;

ΗΡΑ. Βλέπω τώρα, ἂν πραγματικῶς εἶνε ἐκεῖνος.

ΕΡΜ. Ἐκεῖνος εἶνε. Ἐπειδὴ δὲ ἤδη εὑρισκόμεθα πλησίον ἂς κατέλθωμεν, ἂν θέλετε, καὶ ἂς βαδίσωμεν διὰ νὰ μὴ τὸν τρομάξωμεν ἂν μᾶς ἴδῃ νὰ κατεβοῦμεν αἰφνιδίως ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

ΗΡΑ. Καλὰ λέγεις καὶ οὕτω ἂς πράξωμεν. Καὶ τώρα ποῦ κατεβήκαμεν, πρέπει σὺ Ἀφροδίτη, νὰ προηγηθῇς καὶ νὰ μᾶς ὁδηγήσῃς. Εἶνε ἐπόμενον νὰ γνωρίζῃς τὸν τόπον, διότι, ὡς λέγεται, πολλάκις κατέβης ἐδῶ διὰ νὰ συναντᾷς τὸν Ἀγχίσην.

ΑΦΡ. Ὀλίγον μὲ σκοτίζουν αὐτά σου τὰ πειράγματα, ὦ Ἥρα.

ΕΡΜ. Ἐγὼ θὰ σᾶς ὁδηγήσω· διότι ἐγὼ ἔχω διατρίψει εἰς τὴν Ἴδην ὅταν ὁ Ζεὺς ἐρωτεύετο τὸν νεανίσκον τὸν Φρύγα καὶ πολλάκις ἤλθα ἐδῶ, πεμφθεὶς παρ' ἐκείνου διὰ νὰ κατασκοπεύω τὸ παιδί· καὶ ὅταν μετεμορφώθη εἰς ἀετὸν τὸν συνώδευα καὶ ὑπεβάσταζα τὸν ἐρωμένον, καί, ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι, ἀπ' αὐτὴν ἐδῶ τὴν πέτραν τὸν ἀνήρπασεν. Ὁ Γανυμήδης ἐκάθητο ἐδῶ καὶ ἐσφύριζε πρὸς τὰ πρόβατά του· ὁ δὲ Ζεὺς κατέβη ἔξαφνα ἐκ τῶν ὄπισθεν καὶ ἐλαφρὰ-ἐλαφρὰ τὸν περιέβαλλε μὲ τοὺς ὄνυχάς του, ἐπῆρεν εἰς τὸ ῥάμφος του τὸ σκιάδιον, τὸ ὁποῖον εἶχε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸ παιδίον καὶ ἀνύψωσεν εἰς τὸν ἀέρα τὸν παῖδα, ὁ ὁποῖος ταραγμένος ἔστρεφε πρὸς αὐτὸν τὸ πρόσωπον. Τότε καὶ ἐγὼ ἐπῆρα τὴν φλογέραν· διότι ἐκ τοῦ φόβου ὁ μικρὸς τὴν ἀφῆκε...

Ἀλλ' ἐπλησιάσαμεν εἰς τὸν διαιτητήν, ὥστε ἂς τὸν χαιρετίσωμεν. Γειά σου, βουκόλε.

ΠΑΡ. Γειά σου καὶ σύ, παλληκάρι. Τί θέλεις εἰς αὐτὰ τὰ μέρη καὶ μὲ αὐτὲς τὶς γυναῖκες; Διότι δὲν μοῦ φαίνονται ὅτι εἶνε γιὰ νὰ γυρίζουν στὰ βουνά· εἶνε τόσον ὥμορφες.

ΕΡΜ. Δὲν εἶνε γυναῖκες, ὦ Πάρι, ἀλλ' ἔχεις ἐνώπιόν σου τὴν Ἥραν, τὴν Ἀθηνᾶν καὶ τὴν Ἀφροδίτην, ἐγὼ δὲ εἶμαι ὁ Ἑρμῆς ἀπεσταλμένος τοῦ Διός. Ἀλλὰ διατί τρέμεις καὶ ὠχριᾷς; Μὴ φοβῆσαι τίποτε κακόν· ὁ Ζεὺς προστάζει νὰ γείνῃς κριτὴς τοῦ κάλλους αὐτῶν. Ἐπειδή, λέγει, εἶσαι καὶ ὁ ἴδιος ὡραῖος καὶ γνώστης εἰς τὰ ἐρωτικά, σοῦ ἀναθέτει τὴν κρίσιν, τοῦ δὲ διαγωνισμοῦ τὸ βραβεῖον θὰ μάθῃς ἅμα ἀναγνώσῃς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ μήλου.

ΠΑΡΙΣ. Φέρε νὰ ἴδω. Ἡ ***Καλή***. γράφει, ***ἂς τὸ λάβῃ***. Ἀλλὰ πῶς ἐγὼ ὁ ὁποῖος εἶμαι θνητὸς καὶ ἀγροῖκος θὰ δυνηθῶ, ἀφέντη Ἑρμῆ, νὰ γείνω κριτὴς τοιούτων θεαμάτων ἀνωτέρων τῆς πείρας ἑνὸς βουκόλου; Εἰς τοιαῦτα ζητήματα κατάλληλοι νὰ κρίνουν εἶνε μᾶλλον οἱ ἀβροδίαιτοι καὶ ὅσοι κατοικοῦν εἰς τὰς πόλεις. Ἐγὼ εἰμπορῶ νὰ κρίνω μεταξὺ αἰγῶν καὶ δαμάλεων ποία εἶνε ἡ καλλιτέρα· ἀλλ' αὐταὶ ἐδῶ εἶνε ὅλαι ἐξ ἴσου ὡραῖαι καὶ εἶνε δύσκολον ν' ἀποσπάσῃ κανεὶς τὸ βλέμμα του ἀπὸ τὴν μίαν καὶ νὰ τὸ στρέψῃ εἰς τὴν ἄλλην. Εὐκόλως δὲν παραιτεῖται, ἀλλ' ὅπου πέσῃ τὸ βλέμμα τοι· κατὰ πρῶτον, ἐκεῖ καὶ μένει καὶ αὐτὸ θεωρεῖ τὸ καλλίτερον· καὶ ἂν στραφῇ εἰς ἄλλο, ἐκεῖνο πάλιν βλέπει ὡς τὸ ὡραιότερον καὶ εἰς αὐτὸ προσηλοῦται καὶ δεσμεύεται. Τὸ κάλλος αὐτῶν τόσον μὲ κατεκυρίευσεν, ὥστε λυποῦμαι διότι δὲν δύναμαι ὅπως ὁ Ἄργος νὰ βλέπω δι' ὅλου μου τοῦ σώματος. Νομίζω δὲ ὅτι ὀρθῶς θὰ δικάσω ἂν δώσω εἰς ὅλας τὸ μῆλον· διότι ἔχω ὑπ' ὄψιν καὶ ὅτι αὐτὴ μὲν εἶνε τοῦ Διὸς ἀδελφὴ καὶ σύζυγος, αἱ δὲ ἄλλαι δύο θυγατέρες καὶ τοῦτο δυσκολεύει ἀκόμη περισσότερον τὴν κρίσιν.

ΕΡΜ. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γνωρίζω εἶνε ὅτι δὲν δύνασαι νὰ παρακούσῃς τὴν διαταγὴν τοῦ Διός.

ΠΑΡΙΣ. Τότε θὰ σὲ παρακαλέσω, ὦ Ἑρμῆ, νὰ τὰς πείσῃς νὰ μὴ θυμώσουν αἱ δύο ποῦ θὰ νικηθοῦν, καὶ μόνον εἰς τῶν ὀφθαλμῶν μου τὴν ἀτέλειαν ν' ἀποδώσουν τὸ ἀποτέλεσμα.

ΕΡΜ. Παραδέχονται τὸν ὅρον· καιρὸς δὲ τώρα νὰ κάμῃς ὅ,τι θὰ κάμῃς.

ΠΑΡΙΣ. Θὰ προσπαθήσωμεν. Ἐπὶ τέλους τί ἔχω νὰ φοβηθῶ; Ἀλλὰ προηγουμένως θέλω νὰ μάθω, ἀρκεῖ νὰ τὰς ἴδω ὅπως εἶνε ἢ καὶ θὰ ἐκδυθοῦν διὰ νὰ γείνῃ ἀκριβὴς ἡ ἐξέτασις;

ΕΡΜ. Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ σὲ τὸν κριτὴν καὶ διάταξε νὰ γείνῃ ὅ,τι θέλεις.

ΠΑΡΙΣ. Ὅ.τι θέλω; Γυμνὰς θέλω νὰ τὰς ἴδω.

ΕΡΜ. Ἐκδυθῆτε, καὶ σὺ παρατήρησέ τας· ἐγὼ δὲ παραμερίζω.

ΗΡΑ. Καλά, Πάρι· καὶ ἐγὼ πρώτη θὰ ἐκδυθῶ διὰ νὰ μάθῃς ὅτι δὲν ἔχω μόνον τὰς ὠλένας λευκάς, οὔτε ὑπερηφανεύομαι μόνον διότι εἶμαι βοῶπις, ἀλλὰ τὰ ἔχω ὅλα ἐξ ἴσου ὡραῖα.

ΠΑΡΙΣ. Ἐκδύσου καὶ σύ, Ἀφροδίτη.

ΑΘ. Μὴ τὴν ἐκδύσῃς, ὦ Πάρι, πρὶν ἀποβάλῃ τὸν κεστόν της — διότι εἶνε μάγισσα — διὰ νὰ μὴ σὲ μαγεύσῃ μὲ αὐτόν. Ἀλλ' ἔπρεπε νὰ μὴ ἔλθῃ τόσον στολισμένη καὶ μὲ τόσα χρώματα πασαλειμμένη ὡς νὰ ἦτο ἀληθινὴ πόρνη, ἀλλὰ νὰ δείξῃ τὸ κάλλος της γυμνόν.

ΠΑΡΙΣ. Καλὰ λέγουν διὰ τὸν κεστὸν καὶ βγάλε τον.

ΑΦΡ. Διατί καὶ σύ, ὦ Ἀθηνᾶ, δὲν ἀποβάλλεις τὴν περικεφαλαίαν καὶ δὲν παρουσιάζεις γυμνὴν τὴν κεφαλήν, ἀλλ' ἐπισείεις τὸ λοφίον καὶ φοβίζεις τὸν δικαστήν; Ἢ φοβᾶσαι μήπως κάμουν κακὴν ἐντύπωσιν τὰ γαλανά σου μάτια βλεπόμενα χωρὶς τὸ φοβερὸν τὸ ὁποῖον τοὺς δίδει ἡ περικεφαλαία;

ΑΘ. Ἰδού, ἀφοῦ τὸ θέλεις ἀπέβαλα τὴν περικεφαλαίαν.

ΑΦΡ. Σοῦ γίνεται ἡ χάρις καὶ διὰ τὸν κεστόν.

ΗΡΑ. Ἂς ἐκδυθῶμεν.

ΠΑΡΙΣ. Ὦ Ζεῦ παντοδύναμε, τί βλέπω, τί κάλλη, τί τρέλλα.

Πῶς λάμπει τὸ ἡγεμονικὸν καὶ ἡ σοβαρότης εἰς τὰ κάλλη αὐτῆς τῆς παρθένου, τὰ ὁποῖα εἶνε ἀληθῶς ἄξια τοῦ Διός· πόσον δὲ τῆς ἄλλης τὸ βλέμμα εἶνε γοητευτικὸν καὶ πόσον τὸ μειδίαμά της εἶνε γλυκὺ καὶ ἑλκυστικόν. Ἄ! ἡ εὐτυχία μου εἶνε ὑπερβολική. Ἀλλ' ἂν θέλετε πρέπει νὰ σᾶς ἴδω καὶ κάθε μίαν ἰδιαιτέρως, διότι τώρα εἶμαι εἰς ἀμφιβολίαν καὶ δὲν δύναμαι νὰ σταματήσω εἰς μίαν τὸ βλέμμα μου, διότι μοῦ τὸ ἀποσπᾶτε συγχρόνως ὅλαι.

ΑΦΡ. Ἂς γείνῃ καὶ αὐτό.

ΠΑΡΙΣ. Ἀπομακρυνθῆτε λοιπὸν αἱ δύο· σὺ δὲ Ἥρα μεῖνε.

ΗΡΑ. Θὰ μείνω καὶ ὅταν μὲ ἴδῃς μὲ ἀκρίβειαν πρέπει νὰ λάβῃς ὑπ' ὄψιν καὶ τί ἔχεις νὰ κερδίσῃς ἀπὸ τὴν εὔνοιαν τὴν ἰδικήν μου, διότι ἐάν, ὦ Πάρι, μὲ ἀναγνωρίσῃς ὡς τὴν ὡραιοτέραν, θὰ γείνῃς κύριος τῆς Ἀσίας ὅλης.

ΠΑΡΙΣ. Ἄ! ἐγὼ μὲ δῶρα δὲν δικάζω. Ἀλλὰ πήγαινε καὶ θὰ γείνῃ ὅ,τι μοῦ φανῇ ὀρθόν. Ἔλα τώρα σύ, Ἀθηνᾶ.

ΑΘ. Ἰδοὺ ἐγώ. Καὶ ἂν, ὦ Πάρι, μὲ ἀνακηρύξῃς πρώτην, ποτὲ δὲν θὰ ἐπιστρέψῃς νικημένος ἀπὸ μάχην, ἀλλὰ πάντοτε θὰ θριαμβεύῃς. Θὰ σὲ καταστήσω πολεμιστὴν καὶ νικηφόρον.

ΠΑΡΙΣ. Δὲν ἔχω ἀνάγκην ἀπὸ νίκας, ὦ Ἀθηνᾶ, διότι ὡς βλέπεις ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπικρατεῖ εἰρήνη εἰς τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Λυδίαν καὶ οὐδεὶς ἐχθρεύεται τοῦ πατρός μου τὴν ἐξουσίαν. Ἀλλὰ μὴ φοβῆσαι· διότι καὶ χωρὶς νὰ μὲ δωροδοκήσῃς δὲν θ' ἀδικηθῇς. Ἀλλ' ἐνδύσου τώρα καὶ φόρεσε τὴν περικεφαλαίαν· διότι ἀρκετὰ εἶδα. Καιρὸς νὰ ἔλθῃ ἡ Ἀφροδίτη.

ΑΦΡ. Ἰδοὺ ἐγὼ πλησίον σου καὶ παρατήρησέ με λεπτομερῶς, χωρὶς νὰ παραβλέψῃς τὸ παραμικρόν, ἀλλὰ νὰ ἐξετάσῃς μὲ ὑπομονὴν ἑκάστην λεπτομέρειαν. Καὶ ἂν θέλῃς, καλέ μου, ἄκουσε καὶ τὰ ἑξῆς· Ἐγὼ πρὸ πολλοῦ βλέπουσα νὰ εἶσαι νέος καὶ ὡραῖος, ὅμοιον τοῦ ὁποίου ἀμφιβάλλω ἂν ἔχῃ ἄλλον ἡ Φρυγία, ἐθαύμαζα μὲν τὸ κάλλος σου, σὲ ἐμεμφόμην ὅμως διότι δὲν ἀφίνεις αὐτοὺς τοὺς βράχους διὰ νὰ ζῇς εἰς πόλιν, ἀλλὰ φθείρεις τὸ κάλλος σου εἰς τὴν ἐρημίαν. Διότι τί ἀπόλαυσιν ἔχεις εἰς τὰ

ὄρη καὶ τί ἐννοοῦν ἀπὸ τὰ κάλλη σου τὰ βώδια, τὰ ὁποῖα βόσκεις; Ἔπρεπε ἤδη νὰ εἶσαι νυμφευμένος, ὄχι ὅμως χωρικὴν γυναῖκα καὶ ἀγροῖκον, ὅπως εἶνε αἱ γυναῖκες τῆς Ἴδης, ἀλλὰ κάποιαν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὸ Ἄργος ἢ ἀπὸ τὴν Κόρινθον ἢ Λάκαιναν, ὁποία εἶνε ἡ Ἑλένη, νέα καὶ ὡραία καὶ κατ' οὐδὲν κατωτέρα μου, καί, τὸ σπουδαιότερον φιλήδονος. Ἐκείνη καὶ μόνον ἂν σὲ ἴδῃ εἶμαι βεβαία ὅτι θὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ πάντα, θὰ σοῦ παραδοθῇ, θὰ σὲ ἀκολουθήσῃ καὶ θὰ μείνῃ μαζῆ σου. Ἐξάπαντος καὶ σὺ κάτι θὰ ἔχῃς ἀκούσῃ περὶ αὐτῆς.

ΠΑΡΙΣ. Τίποτε, ὦ Ἀφροδίτη, καὶ εὐχαρίστως θὰ σὲ ἤκουα τώρα νὰ μοῦ διηγηθῇς περὶ αὐτῆς.

ΑΦΡ. Εἶνε θυγάτηρ τῆς Λήδας, τῆς ὡραίας γυναικός, διὰ τὴν ἀγάπην τῆς ὁποίας ὁ Ζεὺς μετεμορφώθη εἰς κύκνον.

ΠΑΡΙΣ. Καὶ δὲν μοῦ λέγεις πῶς εἶνε ἡ μορφή της;

ΑΦΡ. Εἶνε λευκή, ὅπερ ἑπόμενον ἀφ' οὗ ἐγεννήθη ἐκ κύκνου, καὶ ἁβρὰ ἀφ' οὗ ἐκυοφορήθη ἐντὸς αὐγοῦ, φαινομηρὶς καὶ ἠσκημένη εἰς τὴν πάλην καὶ τόσον περιπόθητος ὥστε καὶ πόλεμος δι' αὐτὴν ἔγεινε, ὅταν ὁ Θησεὺς τὴν ἥρπασεν ἀνήλικον ἀκόμη. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἔφθασεν εἰς ἀκμὴν ἡλικίας ὅλοι οἱ πρῶτοι τῶν Ἑλλήνων τὴν ἐζήτησαν εἰς γάμον, ἐπροτιμήθη δὲ ὁ Μενέλαος, ὁ ἐκ τῶν Πελοπιδῶν. Ἐὰν λοιπὸν θέλῃς, ἐγὼ θὰ τὰ καταφέρω νὰ γείνῃ σύζυγός σου.

ΠΑΡΙΣ. Τί λές; ἡ πανδρεμμένη;

ΑΦΡ. Ἐσὺ εἶσαι νέος καὶ χωρικὸς καὶ δὲν καταλαμβάνεις, ἀλλ' ἐγὼ γνωρίζω πῶς θὰ τὰ καταφέρω.

ΠΑΡΙΣ. Πῶς; διότι θέλω καὶ ἐγὼ νὰ γνωρίζω.

ΑΦΡ. Σὺ θὰ ταξειδεύσῃς διὰ νὰ ἴδῃς τάχα τὴν Ἑλλάδα· καὶ ὅταν θὰ φθάσῃς εἰς τὴν Λακεδαίμονα θὰ σὲ ἴδῃ ἡ Ἑλένη, ἔπειτα δὲ εἶνε ἔργον ἰδικόν μου πῶς θὰ σὲ ἀγαπήσῃ καὶ πῶς θὰ σὲ ἀκολουθήσῃ.

ΠΑΡΙΣ. Αὐτὸ μοῦ φαίνεται ἀπίστευτον· πῶς θ' ἀφήσῃ τὸν ἄνδρα της καὶ θὰ θελήσῃ νὰ φύγῃ μὲ ἕνα βάρβαρον καὶ ξένον.

ΑΦΡ. Δι' αὐτὸ μὴ σὲ μέλῃ. Ἔχω δύο ὡραίους υἱούς, τὸν Ἵμερον καὶ τὸν Ἔρωτα, καὶ εἰς αὐτοὺς θὰ σὲ παραδώσω νὰ σοῦ γείνουν ὁδηγοί· καὶ ὁ μὲν Ἔρως θὰ εἰσδύσῃ ὁλόκληρος εἰς τὴν καρδίαν της καὶ θὰ τὴν ἀναγκάσῃ νὰ σὲ ἐρωτευθῇ, ὁ δὲ Ἵμερος θὰ σὲ περιβάλῃ τοιουτοτρόπως ὥστε νὰ σὲ καταστήσῃ ποθητὸν καὶ ἐράσμιον. Θὰ εἶμαι καὶ ἐγὼ ἐκεῖ, θὰ παρακαλέσω δὲ καὶ τὰς Χάριτας ν' ἀκολουθοῦν, διὰ νὰ φροντίσωμεν ὅλοι νὰ τὴν πείσωμεν.

ΠΑΡΙΣ. Δὲν γνωρίζω πῶς θὰ τελειώσουν ὅλα αὐτά, ὦ Ἀφροδίτη· τοῦτο εἶνε βέβαιον ὅτι ἀπὸ τώρα εἶμαι ἐρωτευμένος μὲ τὴν Ἑλένην καὶ δὲν γνωρίζω πῶς μοῦ φαίνεται ὅτι καὶ τὴν βλέπω καὶ ταξειδεύω εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπισκέπτομαι τὴν Σπάρτην καὶ ἐπιστρέφω μὲ τὴν γυναῖκα καὶ λυποῦμαι διότι δὲν τὰ κάνω αὐτὰ ὅλα τὸ ταχύτερον.

ΑΦΡ. Μὴ ἐρωτευθῇς, ὦ Πάρι, πρὶν ἢ ἀνταμείψῃς μὲ τὴν κρίσιν σου ἐμὲ τὴν προξενήτριαν καὶ παράνυμφον· διότι πρέπει καὶ ἐγὼ νὰ παρίσταμαι νικηφόρος καὶ νὰ ἑορτάσωμεν συγχρόνως καὶ τοὺς γάμους καὶ τὰ ἐπινίκια. Δύνασαι νὰ ἀγοράσῃς τὰ πάντα, τὸν ἔρωτα, τὸ κάλλος καὶ τὸν γάμον μόνον μὲ αὐτὸ τὸ μῆλον.

ΠΑΡΙΣ. Φοβοῦμαι μήπως μὲ λησμονήσῃς μετὰ τὴν κρίσιν.

ΑΦΡ. Θέλεις νὰ σοῦ ὁρκισθῶ;

ΠΑΡΙΣ. Ὄχι, ἀλλὰ νὰ μοῦ ὑποσχεθῇς πάλιν.

ΑΦΡ. Σοῦ ὑπόσχομαι λοιπὸν νὰ σοῦ παραδώσω σύζυγον τὴν Ἑλένην, νὰ σὲ ἀκολουθήσῃ καὶ νὰ ἔλθετε εἰς τὰ πατρικά σου εἰς τὴν Ἴλιον, θὰ παρίσταμαι δὲ καὶ θὰ συμπράξω εἰς ὅλα.

ΠΑΡΙΣ. Θὰ παραλάβῃς καὶ τὸν Ἔρωτα, τὸν Ἵμερον καὶ τὰς Χάριτας;

ΑΦΡ. Βέβαια, ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ τὸν Πόθον καὶ τὸν Ὑμέναιον.

ΠΑΡΙΣ. Λοιπόν, μὲ αὐτὴν τὴν συμφωνίαν σοῦ δίδω τὸ μῆλον καὶ μὲ αὐτὴν τὴν συμφωνίαν λάβε το.

21.

Ἄρεως καὶ Ἑρμοῦ.

ΑΡΗΣ. Ἤκουσες, ὦ Ἑρμῆ, τὰ ἀπειλητικὰ καὶ ἀπίθανα καυχήματα τοῦ Διός; «Ἐὰν θελήσω [1], εἶπε, νὰ κρεμάσω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἁλυσίδα εἰς τὴν ὁποίαν νὰ πιασθῆτε σεῖς καὶ νὰ προσπαθῆτε νὰ μὲ σύρετε κάτω, δὲν θὰ τὸ κατορθώσετε καὶ ἄδικα θὰ κοπιάσετε. Ἐὰν δὲ ἐγὼ θελήσω νὰ σᾶς σύρω ἐπάνω, ὄχι μόνον σᾶς, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν ὁμοῦ καὶ τὴν θάλασσαν θὰ ἀνυψώσω εἰς τὸν ἀέρα». Ἤκουσες δὲ καὶ τἄλλα ποῦ εἶπε. Ἀλλ' ἐγὼ ὅτι μὲν εἶνε καλλίτερος καὶ ἰσχυρότερος ἑνὸς ἑκάστου ἐξ ἡμῶν δὲν τὸ ἀρνοῦμαι, δὲν δύναμαι ὅμως νὰ παραδεχθῶ ὅτι εἶνε ἱκανὸς νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν ἀντίστασιν τόσων καὶ μάλιστα ἂν εἰς τὸ βάρος μας προστεθῇ ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα.

ΕΡΜ. Πρόσεχε τὰ λόγια σου, ὦ Ἄρη. Εἶνε ἐπικίνδυνον νὰ λέγῃς τοιαῦτα πράγματα καὶ εἶνε φόβος μήπως ἡ φλυαρία σου μᾶς προξενήσῃ συμφοράς.

ΑΡΗΣ. Νομίζεις ὅτι δύναμαι νὰ εἴπω πρὸς ὅλους τοιαῦτα πράγματα; Τὰ λέγω μόνον πρὸς σὲ τὸν ὁποῖον γνωρίζω ἐχέμυθον. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μοῦ ἐφάνη πρὸ πάντων γελοῖον, ἐν ᾧ ἤκουα τὰ καυχήματα τοῦ Διός, δὲν δύναμαι νὰ μὴ σοῦ τὸ εἴπω. Ἐνθυμήθηκα ὅτι πρὸ ὀλίγου καιροῦ, ὅτε ὁ Ποσειδῶν, ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἐπανεστάτησαν καὶ ἐσχεδίαζαν νὰ τὸν συλλάβουν καὶ τὸν δεσμεύσουν, τὰ εἶχε χάσει ἀπὸ τὸν φόβον του· καὶ ἦσαν τρεῖς μόνον ἐκεῖνοι· ἐὰν δὲ ἡ Θέτις δὲν τὸν ἐλυπεῖτο καὶ ἐκάλει εἰς βοήθειαν τὸν Βριάρεων τὸν Ἑκατόγχειρα, ἴσως θὰ ἐδένετο ὁμοῦ μὲ τὸν κεραυνὸν καὶ τὴν βροντήν του. Ἡ ἀνάμνησις αὐτοῦ τοῦ περιστατικοῦ παρ' ὀλίγον νὰ μὲ κάμῃ νὰ γελάσω διὰ τὰ μεγάλα του λόγια.

---

1) Ὑπαινιγμὸς εἰς λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Διὸς εἰς τὴν Ἰλιάδα. Η. ν. 3.

ΕΡΜ. Σιωπὴ σοῦ λέγω, διότι καὶ διὰ σὲ ποῦ τὰ λέγεις αὐτὰ εἶνε κίνδυνος, καὶ δι' ἐμὲ ποῦ τἀκούω.

22.

Πανὸς καὶ Ἑρμοῦ.

ΠΑΝ. Χαῖρε, πατέρα μου Ἑρμῆ.

ΕΡΜ. Χαῖρε. Ἀλλὰ πῶς εἶμαι πατέρας σου ἐγώ;

ΠΑΝ. Δὲν εἶσαι σὺ ὁ Κυλλήνιος Ἑρμῆς;

ΕΡΜ. Μάλιστα. Πῶς λοιπὸν εἶσαι υἱός μου;

ΠΑΝ. Εἶμαι νόθος, γεννηθεὶς ἐκ τῶν ἐρώτων σου.

ΕΡΜ. Μὰ τὸν Δία, κάποιος ἴσως τράγος θὰ ἐμοίχευσεν αἶγα· διότι πῶς δύνασαι νὰ εἶσαι δικός μου ἀφοῦ ἔχεις κέρατα καὶ τοιαύτην μύτην καὶ γένεια πυκνὰ καὶ πόδια διχαλωτά, ὅπως τοῦ τράγου, καὶ οὐράν;

ΠΑΝ. Ὅσον περισσότερον ἐμπαίζεις ἐμὲ τὸν υἱόν σου, πατέρα, καὶ μὲ παριστᾷς γελοῖον, τόσον περισσότερον γελωτοποιεῖς τὸν ἑαυτόν σου, ποῦ κάνεις τοιαῦτα τέκνα. Ἐγὼ τί πταίω;

ΕΡΜ. Καὶ ποία λέγεις ὅτι ἦτο ἡ μητέρα σου; Ἢ μήπως ἐγὼ κατὰ λάθος ἐμοίχευσα καμμίαν αἶγα;

ΠΑΝ. Ὄχι αἶγα, ἀλλὰ νὰ θυμηθῇς ἄν ποτε ἐβίασες εἰς τὴν Ἀρκαδίαν μίαν κόρην ἐλευθέραν. Τί δαγκάνεις τὸν δάκτυλόν σου καὶ ἀναζητεῖς εἰς τὰς ἀναμνήσεις σου καὶ δὲν δύνασαι νὰ θυμηθῇς; Ἐννοῶ τὴν Πηνελόπην τοῦ Ἰκαρίου.

ΕΡΜ. Καὶ τί ἔπαθεν ἐκείνη καὶ ἀντὶ νὰ σὲ κάμῃ ὅμοιον πρὸς ἐμέ, σὲ ἔκαμε τραγοειδῆ;

ΠΑΝ. Θὰ σοῦ εἴπω ὅ,τι μοῦ διηγήθη ἐκείνη. Ὅταν μὲ ἔστειλεν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν παιδί μου, μοῦ εἶπε, μητέρα σου εἶμαι ἐγὼ ἡ Πηνελόπη ἀπὸ τὴν Σπάρτην, ὁ δὲ πατέρας σου μάθε ὅτι εἶνε θεός, ὁ Ἑρμῆς ὁ υἱὸς τῆς Μαίας καὶ τοῦ Διός. Νὰ μὴ λυπῆσαι δὲ διότι ἔχεις κέρατα καὶ σκέλη τράγου, διότι ὅταν συνευρίσκετο μὲ ἐμὲ ὁ πατέρας σου ἤρχετο μεταμορφωμένος εἰς τράγον διὰ νὰ κρύπτεται, καὶ διὰ τοῦτο ἐγεννήθης ὅμοιος μὲ τράγον.

ΕΡΜ. Μὰ τὸν Δία, ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἔκαμα κἄτι τοιοῦτον. Ἐγὼ λοιπὸν ὁ ὑπερηφανευόμενος διὰ τὸ κάλλος μου, ὁ ὁποῖος εἶμαι ἀκόμη ἀγένειος, θὰ ὀνομάζωμαι πατέρας σου καὶ θὰ γελᾷ ὁ κόσμος διὰ τὴν εὐτεκνίαν μου;

ΠΑΝ. Καὶ ὅμως δὲν θὰ σ' ἐντροπιάσω, πατέρα· διότι εἶμαι μουσικὸς καὶ σφυρίζω δυνατά· καὶ ὁ Διόνυσος χωρὶς ἐμὲ δὲν δύναται νὰ κάμῃ τίποτε καὶ μὲ ἔχει φίλον καὶ σύντροφον καὶ ἀρχηγὸν τοῦ χοροῦ του. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἴδῃς τὰ ποίμνια τὰ ὁποῖα ἔχω εἰς τὴν Τεγέαν καὶ εἰς τὸ Παρθένιον, πολὺ θὰ εὐχαριστηθῇς. Ἐξουσιάζω δὲ καὶ τὴν Ἀρκαδίαν ὅλην. Ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς Ἀθηναίους συνεμάχησα ἄλλοτε καὶ τόσον ἠνδραγάθησα, ὥστε καὶ ὡς βραβεῖον μοῦ ἐδόθη τὸ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν σπήλαιον. Ἐὰν ἔλθῃς εἰς τὰς Ἀθήνας θὰ μάθῃς πόσην φήμην ἔχει ἐκεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Πανός.

ΕΡΜ. Δὲν μοῦ λέγεις εἶσαι πανδρεμμένος, ὦ Πάν; Αὐτὸ νομίζω εἶνε τὸ ὄνομά σου.

ΠΑΝ. Ὄχι, πατέρα, διότι εἶμαι πολὺ ἐπιρρεπὴς εἰς τὰς ἀπολαύσεις τοῦ ἔρωτος καὶ δὲν μοῦ ἀρέσει νὰ ἔχω μόνον μίαν.

ΕΡΜ. Μὲ τὰς αἶγας λοιπὸν τὸ κάνεις;

ΠΑΝ. Σκῶπτέ με ὅσον θέλεις, ἀλλ' ἐγὼ ἔχω τὴν Ἠχὼ καὶ τὴν Πίτυν καὶ ὅλας τὰς Μαινάδας τοῦ Διονύσου καὶ εἶμαι περιζήτητος δι' αὐτάς.

ΕΡΜ. Ξέρεις, παιδί μου, ποία εἶνε ἡ πρώτη χάρις ποῦ θὰ σοῦ ζητήσω;

ΠΑΝ. Διάταξε, πατέρα, καὶ βλέπομε.

ΕΡΜ. Νὰ μὲ πλησιάζῃς καὶ νὰ μοῦ φέρεσαι ὡς φίλος, ἀλλὰ πατέρα πρόσεξε νὰ μὴ μὲ ὀνομάσῃς ἐπὶ παρουσίᾳ ἄλλων.

23.

Ἀπόλλωνος καὶ Διονύσου.

ΑΠ. Πῶς συμβαίνει, ὦ Διόνυσε, νὰ εἶνε ὁμομήτριοι ἀδελφοὶ ὁ

Ἔρως, ὁ Ἑρμαφρόδιτος καὶ ὁ Πρίαπος καὶ νὰ εἶνε τόσον ἀνόμοιοι κατὰ τὴν μορφὴν καὶ τὰς διαθέσεις; Ὁ μὲν Ἔρως εἶνε ὡραιότατος καὶ τοξότης καὶ ἔχει τόσῳ μεγάλην δύναμιν ὥστε τοὺς πάντας ὑποτάσσει, ὁ δὲ Ἑρμαφρόδιτος εἶνε κατὰ τὸ ἥμισυ θηλυκὸς καὶ κατὰ τὸ ἄλλο ἥμισυ ἀνὴρ καὶ ἀμφιβόλου μορφῆς· δὲν δύνασαι δὲ νὰ διακρίνῃς ἂν εἶνε ἔφηβος ἢ κόρη. Ὁ δὲ Πρίαπος εἶνε τόσον ἀνδρικός, ὥστε νὰ ὑπερβαίνῃ καὶ τὴν εὐπρέπειαν.

ΔΙΟΝ. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε τόσον παράδοξον· διότι δὲν εἶνε αἰτία ἡ Ἀφροδίτη, ἀλλ' οἱ πατέρες οἱ ὁποῖοι ἦσαν διάφοροι, ἀφοῦ καὶ ὁμοπάτριοι πολλάκις καὶ ὁμομήτριοι γίνονται ὁ μὲν ἀρσενικός, ἡ δὲ θηλυκή, ὅπως σὺ καὶ ἡ ἀδελφή σου.

ΑΠ. Ναί, ἀλλ' ἡμεῖς εἴμεθα ὅμοιοι καὶ ἔχομεν τὰς αὐτὰς κλίσεις· εἴμεθα καὶ οἱ δύο τοξόται.

ΔΙΟΝ. Μέχρι τοῦ τόξου ὁμοιάζετε, ἀλλὰ κατὰ τὰ λοιπὰ διαφέρετε, διότι ἡ μὲν Ἄρτεμις φονεύει τοὺς ξένους εἰς τὴν Σκυθίαν, σὺ δὲ μαντεύεις καὶ θεραπεύεις τοὺς ἀρρώστους.

ΑΠ. Καὶ νομίζεις ὅτι ἡ ἀδελφή μου εὐχαριστεῖται νὰ μένῃ μεταξὺ τῶν Σκυθῶν; Μάθε ὅτι εἶνε ἑτοίμη, ἅμα κανεὶς Ἕλλην μεταβῇ εἰς τὴν Ταυρικήν, ν' ἀναχωρήσῃ μετ' αὐτοῦ, διότι ἀπεχθάνεται τοὺς φόνους.

ΔΙΟΝ. Καὶ καλὰ θὰ κάμῃ. Ἀλλὰ περὶ τοῦ Πριάπου ἔχω νὰ σοῦ διηγηθῶ κἄτι τι γελοῖον. Πρὸ καιροῦ μεταβὰς εἰς τὴν Λάμψακον περιεφερόμην εἰς τὴν πόλιν· ἐκεῖ τὸν συνήντησα, μὲ ὑπεδέχθη καὶ μ' ἐφιλοξένησε εἰς τὴν κατοικίαν του. Ὅταν δὲ ἐκοιμήθημεν εἴχαμεν δὲ ἀρκετὰ πίει κατὰ τὸ δεῖπνον, ὁ φιλαράκος ἐσηκώθη κατὰ τὰ μεσάνυκτα . . . ἀλλ' ἐντρέπομαι νὰ σοῦ τὰ λέγω.

ΑΠ. Σοῦ ἐπετέθη;

ΔΙΟΝ. Κἄτι τοιοῦτον.

ΑΠ. Καὶ σὺ τί ἔκαμες;

ΔΙΟΝ. Τί ἄλλο παρὰ ἐγέλασα.

ΑΠ. Καλὰ ἔκαμες ποῦ οὔτε ἐθύμωσες, οὔτε τὸν ἐκακομεταχειρίσθης. Ἀφοῦ εἶσαι τόσον καλοκαμωμένος, ἦτο συγγνωστός.

ΔΙΟΝ. Τότε καὶ σὺ διατρέχεις τὸν αὐτὸν κίνδυνον, διότι καὶ εὔμορφος εἶσαι καὶ ὡραίαν κόμην ἔχεις, ὥστε καὶ χωρὶς νὰ εἶνε μεθυσμένος ὁ Πρίαπος δύναται νὰ σοῦ ἐπιτεθῇ.

ΑΠ. Δὲν θὰ ἐπιχειρήσῃ· διότι ἔχω μὲν ὡραίαν κόμην, ἀλλ' ἔχω καὶ τόξα.

24.

Ἑρμοῦ καὶ Μαίας.

ΕΡΜ. Ὑπάρχει εἰς τὸν οὐρανόν, μητέρα, ἄλλος θεὸς δυστυχέστερος ἀπὸ ἐμέ;

ΜΑΙΑ. Ὄχι δά, παιδί μου.

ΕΡΜ. Τί ὄχι; Ἔχω τόσας ἐργασίας, εἰς τὰς ὁποίας κοπιάζω μόνος, καὶ τόσους περισπασμούς. Ἀπὸ τὴν αὐγὴν πρέπει νὰ σηκωθῶ διὰ νὰ σαρώσω τὸ ἑστιατόριον, νὰ στρώσω τὰ ἀνάκλιντρα καὶ νὰ διευθετήσω τὰ πάντα, ἔπειτα νὰ παρουσιασθῶ εἰς τὸν Δία νὰ λάβω τὰς διαταγάς του καὶ νὰ τὰς κομίσω εἰς διάφορα μέρη, τρέχων καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἄνω καὶ κάτω. Ἅμα δὲ ἐπιστρέψω καὶ πρὶν προφθάσω νὰ ξεσκονισθῶ πρέπει νὰ παραθέσω τὴν ἀμβροσίαν εἰς τὴν τράπεζαν τῶν θεῶν. Πρὶν ἀποκτήσωμεν τὸν μικρὸν οἰνοχόον ἐγὼ προσέφερα καὶ τὸ νέκταρ. Καὶ τὸ χειρότερον ἐξ ὅλων εἶνε ὅτι οὐδὲ τὴν νύκτα κοιμοῦμαι, ἐνῷ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀναπαύονται, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁδηγῶ τὰς ψυχὰς πρὸς τὸν Πλούτωνα, νὰ συνοδεύω τοὺς νεκροὺς καὶ νὰ παρίσταμαι εἰς τὸ δικαστήριον τὸ ὁποῖον τοὺς δικάζει. Δὲν εἶνε, φαίνεται, ἀρκετὰ ὅσα μοῦ εἶνε ἀνατεθειμένα νὰ πράττω τὴν ἡμέραν, νὰ παρευρίσκωμαι εἰς τὰ γυμναστήρια, νὰ κηρύττω εἰς τὰς συνελεύσεις τοῦ λαοῦ καὶ νὰ διδάσκω τοὺς ῥήτορας, ἀλλ' ἔχω ἐπὶ πλέον καὶ νεκρικὰ καθήκοντα. Τῆς Λήδας τὰ τέκνα τὴν μίαν ἡμέραν ὁ μέν, τὴν ἄλλην ὁ ἄλλος εὑρίσκονται εἰς τὸν οὐρανὸν ἢ εἰς τὸν Ἅδην, ἐγὼ δὲ εἶμαι καταδικασμένος καθ' ἑκάστην νὰ εὑρίσκωμαι καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὸν Ἅδην. Ἐνῷ δὲ οἱ τῆς Ἀλκμήνης καὶ τῆς Σε-

μέλης υἱοί, οἱ ὁποῖοι ἐγεννήθησαν ἀπὸ δυστυχεῖς γυναῖκας, τρώγουν καὶ πίνουν ἀφρόντιδες εἰς τὸν οὐρανόν, ἐγὼ ὁ υἱὸς τῆς Μαίας τῆς Ἀτλαντίδος τοὺς ὑπηρετῶ. Καὶ τώρα ὅτε πρὸ ὀλίγου ἐπέστρεψα ἀπὸ τὴν Σιδόνα, ὅπου μὲ ἀπέστειλεν ὁ Ζεὺς διὰ νὰ ἴδω τί γίνεται ἡ κόρη τοῦ Κάδμου, οὐδὲ ν' ἀναπνεύσω μὲ ἀφῆκε, ἀλλὰ μὲ ἔστειλε πάλιν εἰς τὸ Ἄργος νὰ ἴδω τὴν Δανάην, καὶ ἀπ' ἐκεῖ πέρασε καὶ ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν, μοῦ εἶπε, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν καὶ ἰδὲ τὴν Ἀντιόπην. Ἀλλ' ἀπέκαμα πλέον· καὶ ἂν ἦτο δυνατὸν εὐχαρίστως θὰ ἐδεχόμην νὰ πωληθῶ, ὅπως οἱ δυστυχέστεροι δοῦλοι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

ΜΑΙΑ. Ἄφησε τὰ παράπονα, παιδί μου· εἶσαι νέος καὶ πρέπει νὰ ὑπηρετῇς τὸν πατέρα σου. Καὶ τώρα, ὅπως σοῦ παρήγγειλε, πήγαινε εἰς τὸ Ἄργος καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Βοιωτίαν, διὰ νὰ μὴ ἀργήσῃς καὶ φάγῃς καὶ ξύλον ἔπειτα· διότι οἱ ἐρωτευμένοι θυμώνουν εὔκολα.

25.

Διὸς καὶ Ἡλίου.

ΖΕΥΣ. Τί ἔκαμες, κάκιστε Τιτάν; Ἐμπιστευθεὶς τὸ ὄχημά σου εἰς νεανίσκον ἀνόητον, κατέστρεψες ὅλα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄλλα μὲν κατέκαυσε διότι ἐπλησίασε πολὺ εἰς τὴν γῆν, ἄλλα δὲ κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ ψύχους, διότι ἀπεμακρύνθη πολὺ ἀπ' αὐτῶν ἡ ἡλιακὴ θερμότης. Καὶ δὲν ἔμεινε τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ μὴ συνετάραξε καὶ ἀνεστάτωσε. Ἂν δὲ ἐγὼ δὲν ἐμάνθανα ἐγκαίρως τὸ πρᾶγμα καὶ δὲν τὸν ἐφόνευα μὲ τὸν κεραυνόν, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ἀνθρώπων θὰ ἔμενε. Τοιοῦτον ἡνίοχον καὶ διφρηλάτην μᾶς ἐδιάλεξες καὶ μᾶς διώρθωσες.

ΗΛ. Ἀναγνωρίζω τὸ σφάλμα μου, ἀλλὰ μὴ θυμώνῃς καὶ συγχώρησέ με διότι ἐπείσθην εἰς τὰς πολλὰς παρακλήσεις υἱοῦ. Ποῦ νὰ φαντασθῶ ὅτι θὰ συνέβαινε τοιοῦτον κακόν;

ΖΕΥΣ. Δὲν ἐγνώριζες πόση ἀκρίβεια ἀπαιτεῖται καὶ ὅτι ὀλί-

γον ἂν παρεκτραπῇ τὸ ἅρμα σου ἐκ τοῦ δρόμου του καταστρέφονται τὰ πάντα; Δὲν ἐγνώριζες τὴν ὁρμὴν τῶν ἵππων καὶ ὅτι εἶνε ἀνάγκη νὰ κρατοῦνται δυνατὰ τὰ ἡνία; Διότι μόλις χαλαρωθοῦν οἱ χαλινοὶ ἀφηνιάζουν. Τοῦτο δὲ συνέβη καὶ εἰς αὐτόν, καὶ ἄλλοτε μὲν ἔτρεχαν ἀριστερά, ἄλλοτε δὲ δεξιά, ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἄνω καὶ κάτω καὶ ἐν γένει ὅλως ἀκυβέρνητοι καὶ ὅπου ἤθελον· αὐτὸς δὲ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ τοὺς διευθύνῃ.

ΗΛ. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐγνώριζα καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ πολὺ δὲν ἐδεχόμην καὶ δὲν τοῦ ἐνεπιστευόμην νὰ ἡνιοχήσῃ· ἀλλ' ὅταν μὲ παρεκάλεσε μὲ δάκρυα, συνήνωσε δὲ τὰς παρακλήσεις της καὶ ἡ μητέρα του Κλυμένη, τὸν ἀνέβασα εἰς τὸ ἅρμα καὶ τοῦ εἶπα πῶς πρέπει νὰ πηγαίνῃ, πόσον νὰ χαλαρώνῃ τοὺς χαλινοὺς εἰς τὴν ἀνάβασιν καὶ πόσον νὰ τοὺς κρατῇ διὰ τὴν κατάβασιν, πῶς νὰ προσέχῃ εἰς τὰ ἡνία καὶ νὰ συγκρατῇ τὴν ὁρμὴν τῶν ἵππων· τοῦ εἶπα δὲ καὶ τί κίνδυνος ἦτο ἐὰν δὲν ἠκολούθει τὴν εὐθεῖαν. Ἀλλ' αὐτός, παιδὶ ὅπως ἦτο, ἅμα εὑρέθη ἐπάνω εἰς τόσην φωτιὰν καὶ εἶδε κάτω τόσον βάθος, τὰ ἔχασε, ὡς ἦτο ἐπόμενον· οἱ δὲ ἵπποι ἅμα ἐνόησαν ὅτι δὲν τοὺς διηύθυνα ἐγώ, ἀλλὰ παιδὶ τὸ ὁποῖον δὲν ἐφοβοῦντο, ἀφηνίασαν καὶ ἔκαμαν τὰς γνωστὰς καταστροφάς· καὶ αὐτὸς ἀντὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ τοὺς συγκρατήσῃ, ἐφοβήθη, ὑποθέτω, μήπως πέσῃ καὶ ἀφήσας τοὺς χαλινοὺς ἐκρατήθη ἀπὸ τὴν ἄντυγα. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ἐτιμωρήθη ἤδη καὶ δι' ἐμέ, ὦ Ζεῦ, εἶνε ἀρκετὴ τιμωρία ἡ λύπη διὰ τὸν θάνατόν του.

ΖΕΥΣ. Ἀρκετὴ τιμωρία λέγεις διὰ τοιαύτην παρανομίαν; Ἀλλ' ἂς εἶνε, τώρα σὲ συγχωρῶ, ἐὰν δὲ εἰς τὸ μέλλον πράξῃς παρομοίαν παράβασιν καὶ μεταχειρισθῇς ὡς ἀντικαταστάτην σου ἄλλον τοιοῦτον, θὰ μάθῃς πόσον ὁ κεραυνὸς εἶνε καυστικώτερος ἀπὸ τὴν πυράν σου. Καὶ ἐκεῖνον μὲν ἂς θάψουν αἱ ἀδελφαί του παρὰ τὸν Ἠριδανόν, ἐκεῖ ὅπου ἔπεσεν ἐκτιναχθεὶς ἐκ τοῦ ἅρματος, καὶ ἂς δακρύουν ἤλεκτρον ἐπὶ τοῦ τάφου του καὶ ἂς γείνωσιν αἴγειροι ἐκ τῆς θλίψεως· σὺ δὲ ἐπιδιορθώσας τὸ ἅρμα—διότι ἐρράγισε καὶ ὁ ρυμός του καὶ ὁ εἷς ἐκ τῶν τροχῶν συνετρίβη —

ζεῦξε καὶ ἐπανάλαβε τὸ δρομολόγιόν σου. Ἀλλὰ νὰ ἐνθυμῆσαι καλὰ ὅσα σοῦ εἶπα.

26.

Ἀπόλλωνος καὶ Ἑρμοῦ.

ΑΠ. Δύνασαι νὰ μοῦ εἴπῃς, ὦ Ἑρμῆ, ποῖος ἐκ τῶν δύο τούτων εἶνε ὁ Κάστωρ καὶ ποῖος ὁ Πολυδεύκης; Διότι ἐγὼ δὲν τοὺς διακρίνω.

ΕΡΜ. Ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον συνηντήσαμεν χθὲς ἦτο ὁ Κάστωρ, αὐτὸς δὲ ὁ Πολυδεύκης.

ΑΠ. Πῶς τοὺς διακρίνεις; Εἶνε τόσον ὅμοιοι.

ΕΡΜ. Αὐτὸς ἐδῶ ὁ Πολυδεύκης ἔχει εἰς τὸ πρόσωπον τὰ σημάδια τῶν τραυμάτων τὰ ὁποῖα ἔλαβεν εἰς τὰς πυγμαχίκς καὶ μάλιστα ὅσα ἔλαβε παρὰ τοῦ Βέβρυκος Ἀμύκου, ὅταν συνεταξείδευε μὲ τὸν Ἰάσωνα, ὁ δὲ ἄλλος δὲν ἔχει τοιαῦτα διακριτικά, ἀλλ' ἔχει καθαρὸν καὶ ἄτρωτον τὸ πρόσωπον.

ΑΠ. Σ' εὐχαριστῶ διότι μοῦ εἶπες αὐτὰ τὰ γνωρίσματα ἐπειδὴ κατὰ τὰ ἄλλα εἶνε ἐντελῶς ὅμοιοι· ἕκαστος εἶνε ἡμίτομον αὐγοῦ μὲ ἄστρον ἐπὶ κεφαλῆς, μὲ ἀκόντιον εἰς τὸ χέρι καὶ ἱππεύουν λευκὸν ἵππον· οὕτως ὥστε συνέβη πολλάκις εἰς ἐμὲ νὰ εἴπω· Κάστορα τὸν Πολυδεύκην καὶ Πολυδεύκην τὸν Κάστορα. Ἀλλ' εἰπέ μου καὶ τοῦτο, διατί δὲν μένουν μεθ' ἡμῶν καὶ οἱ δύο· ἀλλὰ τὴν μίαν ἡμέραν εἶνε νεκρός, τὴν δὲ ἄλλην θεὸς καθεὶς ἀπ' αὐτούς;

ΕΡΜ. Ἀπὸ ἀγάπην ἀδελφικὴν γίνεται οὕτω· ἐπειδὴ ἔπρεπε ὁ εἷς τῶν υἱῶν τῆς Λήδας ν' ἀποθάνῃ, ὁ δὲ ἄλλος νὰ μείνῃ ἀθάνατος, ἐμοίρασαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ἀθανασίαν.

ΑΠ. Δὲν μοῦ φαίνεται νὰ ἔκαμαν καλὴν διανομήν, ὦ Ἑρμῆ, ἀφ' οὗ τοιουτοτρόπως οὔτε θὰ βλέπουν ἀλλήλους, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐπόθουν πρὸ πάντων· διότι πῶς εἶνε δυνατὸν τοῦτο· ἀφοῦ ὁ μὲν εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν θεῶν, ὁ δὲ μεταξὺ τῶν νεκρῶν; Ἀλλὰ καὶ κἄτι ἄλλο· ὅπως ἐγὼ μαντεύω, ὁ δὲ Ἀσκλη-

πιὸς ἰατρεύει, σὺ δὲ διδάσκεις τὴν πάλην καὶ εἶσαι ἄριστος παιδαγωγός, ἡ δὲ Ἄρτεμις ξεγεννᾷ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων θεῶν ἕκαστος ἐπαγγέλλεται τέχνην τινὰ χρήσιμον εἰς τοὺς θεοὺς ἢ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, αὐτοὶ τί θὰ μᾶς κάνουν; Ἢ ἀργοὶ θὰ τρώγουν εἰς τοιαύτην ἡλικίαν;

ΕΡΜ. Καθόλου, ἀλλ' ἔχουν ἐντολὴν νὰ ὑπηρετοῦν τὸν Ποσειδῶνα καὶ νὰ διατρέχουν ἔφιπποι τὸ πέλαγος καὶ ἂν πουθενὰ ἴδουν ναύτας κινδυνεύοντας, νὰ ἐπιβαίνουν εἰς τὸ πλοῖον καὶ νὰ σώζουν τοὺς ταξειδεύοντας.

ΑΠ. Καλὸν καὶ σωτήριον ἔργον, ὦ Ἑρμῆ.

ΠΡΟΣ ΝΙΓΡΙΝΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Ὁ Λουκιανὸς πρὸς τὸν Νιγρῖνον χαιρετισμούς.

Μία παροιμία λέγει «γλαῦκα εἰς Ἀθήνας», δηλαδὴ εἶνε γελοῖον νὰ κομίσῃ κανεὶς γλαῦκα εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ὑπάρχουν τόσα πολλὰ ἐξ αὐτῶν τῶν πτηνῶν. Καὶ εἰς ἐμὲ θὰ ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ παροιμία αὕτη, ἂν μὲ σκοπὸν νὰ ἐπιδείξω δύναμιν λόγου ἔγραφα βιβλίον καὶ τὸ ἔπεμπα πρὸς τὸν Νιγρῖνον· θὰ ἐγινόμην γελοῖος καὶ ἀληθῶς θὰ ἐκόμιζα γλαῦκας εἰς Ἀθήνας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ μόνη πρόθεσίς μου εἶνε νὰ σοῦ δηλώσω τὴν γνώμην μου, δηλαδὴ τί φρονῶ τώρα καὶ ὅτι δὲν ἤκουσα εἰς μάτην τοὺς λόγους σου, πιστεύω ὅτι ἀποφεύγω καὶ τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ὅτι ἡ ἀμάθεια δημιουργεῖ θρασεῖς, διστακτικοὺς δὲ ἡ περίσκεψις, διότι εἶνε φανερὸν ὅτι δὲν μὲ παρακινεῖ μόνον ἡ ἀμάθεια εἰς αὐτὸ τὸ τόλμημα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν σοφίαν. Ὑγίαινε.

ΝΙΓΡΙΝΟΣ ἢ ΠΕΡΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΟΣ

Φίλος καὶ Λουκιανός.

ΦΙΛ. Πάρα πολὺ σοβαρὸς καὶ ὑπεροπτικὸς μᾶς ἐπανῆλθες· Οὔτε νὰ μᾶς ἀτενίσῃς καταδέχεσαι, οὔτε μᾶς συναναστρέφεσαι, οὔτε μᾶς ὁμιλεῖς. Αἰφνιδίως μετεβλήθῃς καὶ φαίνεσαι ὡς νὰ περιφρονῇς τοὺς πάντας. Δὲν μοῦ λέγεις σὲ παρακαλῶ πῶς σοῦ συνέβη αὐτὴ ἡ ἀλλόκοτος μεταβολὴ καὶ ποῖα εἶνε τὰ αἴτια;

ΛΟΥΚ. Τί ἄλλο, φίλε μου, παρὰ ἡ εὐτυχία.

ΦΙΛ. Πῶς εἶπες;

ΛΟΥΚ. Χωρὶς νὰ τὸ περιμένω ἐπιστρέφω εὐτυχὴς καὶ μακάριος καί, ὅπως λέγουν εἰς τὸ θέατρον, τρισόλβιος.

ΦΙΛ. Πῶς αὐτὸ τὸ θαῦμα εἰς τόσον βραχὺ διάστημα;

ΛΟΥΚ. Καὶ ὅμως.

ΦΙΛ. Ἀλλὰ πρέπει νὰ μάθω καὶ ἐγὼ τί εἶνε αὐτὴ ἡ μεγάλη εὐτυχία διὰ τὴν ὁποίαν τόσον ὑπερηφανεύεσαι, διὰ νὰ μὴ χαίρω χωρὶς νὰ γνωρίζω τὰ καθέκαστα.

ΛΟΥΚ. Δὲν σοῦ φαίνεται λοιπὸν θαυμαστὸν ὅτι ἀντὶ δούλου ἔγεινα ἐλεύθερος, ἀντὶ δὲ πτωχοῦ ἀληθῶς πλούσιος καὶ ἀντὶ ἀνοήτου καὶ ἀλαζόνος, μετριόφρων;

ΦΙΛ. Αὐτὸ εἶνε μέγα, ἀλλ' ἀκόμη δὲν καταλαμβάνω τί θέλεις νὰ εἴπῃς.

ΛΟΥΚ. Εἶχα μεταβῇ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν Ῥώμην μὲ σκοπὸν νὰ συμβουλευθῶ ἕνα ὀφθαλμίατρον, διότι τὸ πάθημα τῶν ὀφθαλμῶν μου ἐχειροτέρευε.

ΦΙΛ. Τὰ γνωρίζω αὐτὰ καὶ σοῦ ηὐχήθην νὰ ἐπιτύχῃς καλὸν ἰατρόν.

ΛΟΥΚ. Ἀλλ' εἶχα πρὸ πολλοῦ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ὑπάγω νὰ χαιρετίσω τὸν Νιγρῖνον τὸν Πλατωνικὸν φιλόσοφον καὶ μίαν

πρωΐαν μετέβην καὶ ἔκρουσα τὴν θύραν του· μὲ ἀνήγγειλεν ὁ ὑπηρέτης καὶ ἔγεινα δεκτός. Εἰσελθὼν τὸν εὗρῆκα νὰ κρατῇ βιβλίον, γύρω του δὲ ὑπῆρχον πολλαὶ εἰκόνες παλαιῶν σοφῶν. Προσέτι ἐνώπιόν του εὑρίσκετο πίναξ μὲ γεωμετρικὰ σχήματα καὶ σφαῖρα πλεκτὴ ἐκ καλάμου παριστῶσα τὸ σύμπαν. Μὲ ὑπεδέχθη λίαν φιλοφρόνως καὶ μὲ ἠρώτα εἰς τί καταγίνομαι. Τοῦ διηγήθην τὰ πάντα, ἔπειτα δὲ καὶ ἐγὼ τοῦ ἐξέφρασα τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μάθω τί πράττει καὶ ἂν ἐσκόπει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἤρχισε τότε, φίλε μου, νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ μοῦ ἀναπτύσσῃ τὰς ἰδέας του καὶ τοσαύτην μαγείαν μοῦ ἐπροξένησαν οἱ λόγοι του, ὥστε νὰ πιστεύσω ὅτι δὲν εἶνε μῦθοι τὰ λεγόμενα περὶ Σειρήνων καὶ Καληδόνων καὶ περὶ τοῦ Ὁμηρικοῦ λωτοῦ· τόσον θεῖα ὡμίλησε. Διότι μετ' ὀλίγον ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιον τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς προερχομένης ἐλευθερίας καὶ κατεγέλασε τὰ ὑπὸ τῶν πολλῶν νομιζόμενα ἀγαθά, τὸν πλοῦτον, τὴν δόξαν, τὴν βασιλείαν καὶ τὰς τιμάς, προσέτι δὲ τὸν χρυσόν, τὴν πορφύραν καὶ τὰ πρὸ πάντων ἐκτιμώμενα ὑπὸ τῶν πολλῶν, ἕως τότε δὲ καὶ ὑπ' ἐμοῦ. Ἐγὼ δὲ μὲ προσεκτικὴν καὶ ἄπληστον ψυχὴν δεχθεὶς τοὺς λόγους του, κατ' ἀρχὰς δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω τί ἔπαθα· εὑρισκόμην εἰς ἀλλόκοτον κατάστασιν· καὶ ὁτὲ μὲν ἐλυπούμην, διότι ἔβλεπα νὰ καταδικάζωνται πράγματα τὰ ὁποῖα μοῦ ἦσαν λίαν ἀγαπητά, ὁ πλοῦτος, τὰ κτήματα καὶ ἡ δόξα καὶ σχεδὸν ἔκλαια διὰ τὴν καταδίκην των· ὁτὲ δὲ μοῦ ἐφαίνοντο μηδαμινὰ καὶ ἄξια γέλωτος. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου πάλιν μὲ κατεῖχε χαρὰ ὡς νὰ ἐξῆλθα ἀπὸ σκοτεινὴν βιωτικὴν ἀτμόσφαιραν καὶ ἀνέβλεπα εἰς αἴθριον καὶ πλήρη φωτὸς ὁρίζοντα· καὶ μοῦ συνέβη τὸ παράδοξον νὰ λησμονήσω τὸν ὀφθαλμόν μου καὶ τὸ νόσημά του, νὰ γίνω δὲ βαθμηδὸν ὀξυδερκέστερος κατὰ τὴν ψυχήν· διότι δὲν ἐνόουν ὅτι μέχρι τοῦδε ἡ ψυχή μου ἦτο τυφλή. Ἐπὶ τέλους δ' ἔφθασα εἰς τὴν κατάστασιν διὰ τὴν ὁποίαν πρὸ ὀλίγου μὲ κατηγόρεις. Οἱ λόγοι τοῦ φιλοσόφου μὲ κατέστησαν ὑπερήφανον καὶ μὲ ἐξύψωσαν καὶ πλέον ἡ σκέψις μου δὲν δύναται νὰ κατέλθῃ εἰς τίποτε μικρόν. Μοῦ φαίνεται ὅτι μοῦ συνέβη εἰς τὴν

φιλοσοφίαν ὅ,τι λέγεται περὶ τῶν Ἰνδῶν διὰ τὸν οἶνον, ὅτε κατὰ πρῶτον ἔπιον αὐτόν· ἐπειδὴ εἶνε φύσει θερμοί, ὅταν ἔπιον ποτὸν τόσον ἰσχυρόν, ἀμέσως ἐμέθυσαν καὶ διπλασίως ἐξεμάνησαν ὑπὸ τοῦ οἴνου. Ὁμοίως καὶ ἐγὼ ἔνθους καὶ μεθύων ἐκ τῶν λόγων τοῦ φιλοσόφου ἐμφανίζομαι πρὸς ἐσέ.

ΦΙΛ. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε μέθη, εἶναι μᾶλλον διαύγεια πνεύματος καὶ σωφροσύνη. Ἐγὼ δέ, ἂν ἦτο δυνατόν, θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἀκούσω αὐτοὺς τοὺς λόγους· καὶ δὲν πρέπει νομίζω νὰ καταφρονηθῇ ἡ ἐπιθυμία μου ἀφοῦ καὶ φίλος εἶμαι καὶ τὰς αὐτὰς προτιμήσεις ἔχω.

ΛΟΥΚ. Εὐχαρίστως, φίλε μου, διότι, ὅπως λέγει ὁ Ὅμηρος, παρακαλεῖς διὰ πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπιθυμῶ, καὶ ἂν δὲν τὸ ἐζήτεις, ἐγὼ θὰ σὲ παρεκάλουν νὰ μὲ ἀκούσῃς διηγούμενον. Θέλω νὰ σὲ ἔχω μάρτυρα πρὸς τοὺς ἄλλους ὅτι δὲν παρεφρόνησα χωρὶς λόγον· ἄλλως τε μοῦ εἶνε καὶ εὐχάριστον νὰ ἀναπολῶ τοὺς λόγους ἐκείνους πολλάκις καὶ ἀντικείμενον μελέτης τοὺς ἔκαμα· καὶ ὅταν δὲν ἔχω ἄλλον διὰ νὰ ὁμιλῶ περὶ αὐτῶν, τοὺς ἐπαναλαμβάνω δύο καὶ τρεῖς φορὰς τὴν ἡμέραν κατὰ διάνοιαν. Εἶμαι ὅπως οἱ ἐρασταί, οἱ ὁποῖοι ὅταν εὑρίσκεται μακρὰν τὸ ἀγαπώμενον πρόσωπον, ἐνθυμοῦνται καὶ ἐπαναλαμβάνουν πράξεις καὶ λόγους αὐτοῦ καὶ διὰ τούτων ἐξαπατοῦν τὸν ἔρωτά των καὶ νομίζουν ὅτι εὑρίσκεται πλησίον αὐτῶν τὸ φίλτατον πρόσωπον. Τινὲς ἐξ αὐτῶν μάλιστα νομίζουν ὅτι καὶ συνομιλοῦν καὶ ὅτι τώρα ἀκούουν ὅσα ἄλλοτε ἐλέχθησαν καὶ παρηγοροῦνται καὶ προσηλοῦντες τὴν ψυχήν των εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῶν παρελθόντων δὲν ἀφίνουν εὐκαιρίαν εἰς τὴν παροῦσαν θλῖψιν νὰ τοὺς βασανίζῃ. Οὕτω καὶ ἐγώ, εὑρισκόμενος μακρὰν τῆς φιλτάτης φιλοσοφίας, ἀναπολῶ καὶ ἐκτυλίσσω κατ' ἐμαυτὸν τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους τότε ἤκουσα καὶ εὑρίσκω ὄχι μικρὰν παρηγορίαν. Ἐν γένει δὲ ὡς ἐὰν διέρχωμαι πέλαγος καὶ νύκτα σκοτεινήν, ἀποβλέπω πρὸς αὐτὸν ὡς εἰς φανὸν καὶ νομίζω ὅτι εἰς πᾶν ὅ,τι πράττω παρίσταται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος καὶ πάντοτε μοῦ φαίνεται ὅτι ἀκούω τοὺς λόγους του. Ἐνίοτε δὲ καὶ μάλιστα ὅταν συγκεντροῦμαι ὅλος εἰς τοὺς λογισμούς μου

βλέπω καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ τῆς φωνῆς του ὁ ἦχος ἀντηχεῖ εἰς τὴν ἀκοήν μου· διότι ὅπως ὁ κωμικὸς [1] λέγει, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἀφίνει εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἀκροατῶν του κέντρον, τὸ ὁποῖον τοὺς κρατεῖ εἰς ἀνησυχίαν.

ΦΙΛ. Ἀρκετὰ εἶπες, θαυμάσιε ἄνθρωπε, καὶ εἶνε καιρὸς νὰ ἐπανέλθῃς διὰ νὰ μοῦ διηγηθῇς τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Νιγρίνου· διότι μεγάλως μοῦ ἐκίνησες τὴν περιέργειαν μὲ τοὺς προλόγους σου.

ΛΟΥΚ. Καλὰ λέγεις καὶ οὕτω ἂς πράξωμεν. Ἀλλὰ κἄτι πρέπει νὰ σοῦ εἴπω ἀκόμη, φίλε μου. Γνωρίζεις τοὺς κακοὺς ἠθοποιούς, τραγικοὺς ἢ κωμικούς, ἐκείνους τοὺς ὁποίους σφυρίζει τὸ κοινὸν καὶ οἱ ὁποῖοι καταστρέφουν τὰ σκηνικὰ ἔργα διὰ τῆς κακῆς των ὑποκρίσεως καὶ ἐπὶ τέλους τοὺς ἐκδιώκουν ἐκ τοῦ θεάτρου, μολονότι τὰ δράματα πολλάκις εἶνε καλὰ καὶ ἐπιτυγχάνουν;

ΦΙΛ. Γνωρίζω πολλοὺς τοιούτους. Ἀλλὰ διατί αὐτό;

ΛΟΥΚ. Φοβοῦμαι μὴ σοῦ φανῶ ἐπίσης γελοῖος μιμητής, εἴτε διότι θ' ἀναφέρω χωρὶς τάξιν τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου, εἴτε διότι ἐξ ἀδυναμίας θὰ καταστρέφω τὴν ἔννοιαν αὐτῶν καὶ οὕτω θὰ σὲ κάμω ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ κατηγορήσῃς αὐτὸ τὸ πρωτότυπον. Καὶ διὰ μὲν τὸν ἑαυτόν μου δὲν σκοτίζομαι πολύ, ἀλλὰ θὰ λυπηθῶ μεγάλως ἐὰν συντελέσω νὰ συνεκπέσουν καὶ ἀσχημίσουν καὶ οἱ λόγοι τοῦ φιλοσόφου ἐξ αἰτίας μου. Σὲ παρακαλῶ λοιπὸν νὰ μὴ λησμονῇς ὅτι ὁ μὲν ποιητὴς εἶνε ἀνεύθυνος διὰ τὰ τοιαῦτα σφάλματά μου καὶ κάθηται μακρὰν τῆς σκηνῆς καὶ οὐδόλως ἀναμιγνύεται εἰς τὰ ἐπ' αὐτῆς γινόμενα. Ἐγὼ δὲ θὰ σοῦ δώσω ἓν δεῖγμα τῆς μνήμης μου καὶ θὰ ἐμφανισθῶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἁπλῶς ὡς ἄγγελος τραγῳδίας. Ὥστε καὶ ἂν σοῦ φανῶ ὅτι λέγω κἄτι τι κακῶς καὶ ἀτελῶς, νὰ ἐνθυμῇ-

1) Ὁ ὑπονοούμενος ποιητὴς εἶνε ὁ Εὔπολις ὅστις, γράφων περὶ τῆς εὐφραδείας τοῦ Περικλέους ἔλεγεν ὅτι ἦτο ὁ μόνος ῥήτωρ, τοῦ ὁποίου οἱ λόγοι ἄφιναν κεντρὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἀκροατῶν.

σαι ὅτι ἴσως καλλίτερα καὶ διαφορετικὰ θὰ τὸ λέγῃ ὁ ποιητής· καὶ ἂν ἐμὲ προσωπικῶς σφυρίξῃς δὲν θὰ λυπηθῶ ὑπερβολικά.

ΦΙΛ. Πολὺ ὡραῖα καὶ κατὰ τοὺς νόμους τῆς ῥητορικῆς προοιμιάζεσαι. Μοῦ φαίνεται δὲ ὅτι θὰ εἴπῃς ἀκόμη ὅτι ἡ συνάντησίς σας ὑπῆρξε βραχεῖα καὶ ὅτι δὲν εἶσαι παρεσκευασμένος καὶ ὅτι θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ ἀκούσω αὐτὸν τὸν φιλόσοφον ὁμιλοῦντα, διότι σὺ ὀλίγα κατώρθωσες νὰ συλλάβῃς καὶ διατηρήσῃς εἰς τὴν μνήμην σου. Αὐτὰ δὲν ἤθελες νὰ εἴπῃς; Εἶνε λοιπὸν περιττὸν νὰ τὰ εἴπῃς καὶ θεώρησέ τα ὡς λεχθέντα· ἐγὼ δὲ εἶμαι ἕτοιμος καὶ νὰ ἐπευφημήσω καὶ νὰ χειροκροτήσω· ἀλλ' ἐὰν ἐξακολουθήσῃς νὰ χρονοτριβῇς θὰ σοῦ χαλάσω τὴν παράστασιν καὶ θὰ σὲ σφυρίξω ἀλύπητα.

ΛΟΥΚ. Καὶ αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἀνέφερες ἤθελα νὰ σοῦ εἴπω, θὰ προσέθετα δὲ καὶ ὅτι ὁ λόγος μου δὲν θὰ ἔχῃ τὴν σειρὰν ἣν ἐκεῖνος ἠκολούθησε, οὐδὲ τὴν εὐρεῖαν ἀνάπτυξιν τῶν καθέκαστα τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ἔκαμε· τοῦτο μοῦ εἶνε ἀδύνατον. Οὐδὲ πάλιν θὰ ἀποδώσω εἰς ἐκεῖνον τὰς ἐκφράσεις μου, μήπως καὶ ἄλλως γείνω ὅμοιος μὲ τοὺς ἠθοποιοὺς ἐκείνους οἵτινες πολλάκις ὑποδυόμενοι τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀγαγέμνονος ἢ τοῦ Κρέοντος ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἡρακλέους, φοροῦντες χρυσᾶ ἐνδύματα καὶ ἔχοντες τὸ βλέμμα φοβερὸν καὶ ἀνοίγοντες μέγα στόμα, ἔχουν τὴν φωνὴν ἀσθενῆ καὶ λεπτὴν καὶ γυναικώδη, πολὺ θηλυπρεπέστεροι κατὰ τοῦτο καὶ τῆς Ἑκάβης ἢ τῆς Πολυξένης. Διὰ νὰ μὴ κατηγορηθῶ λοιπὸν καὶ ἐγὼ ὅτι φορῶ προσωπεῖον μεγαλείτερον τῆς κεφαλῆς μου καὶ καταισχύνω τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον ὑποδύομαι, θέλω νὰ σοῦ ὁμιλήσω ἀπ' εὐθείας ἐγώ, διὰ νὰ μὴ συμπαρασύρω εἰς τὴν πτῶσίν μου καὶ τὸν ἥρωα τὸν ὁποῖον ὑποκρίνομαι.

ΦΙΛ. Δὲν θὰ παύσῃς ἐπὶ τέλους, εὐλογημένε, νὰ μοῦ ὁμιλῇς μὲ αὐτὴν τὴν θεατρικὴν καὶ τραγικὴν γλῶσσαν;

ΛΟΥΚ. Θὰ παύσω, θὰ παύσω· καὶ ἔρχομαι εἰς τὸ θέμα. Ἡ ἀρχὴ τοῦ λόγου του ἦτο ἔπαινος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἀθη-

ναίων, διότι συζοῦν μὲ τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν πενίαν καὶ δὲν ἀνέχονται κανένα ἐκ τῶν ἀστῶν ἢ τῶν ξένων ὅστις προσπαθεῖ νὰ εἰσαγάγῃ μεταξὺ αὐτῶν τὴν πολυτέλειαν· ἀλλ' ἐὰν καὶ κανεὶς ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν μὲ τοιαύτας διαθέσεις, ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν μεταβάλλουν καὶ τὸν διδάσκουν καὶ πρὸς τὴν ἁγνὴν δίαιταν τὸν ὁδηγοῦν. Ἀνέφερε δὲ ὡς παράδειγμα ἕνα ἐκ τῶν βαθυπλούτων, ὅστις ἐλθὼν εἰς τὰς Ἀθήνας ἔζη λίαν ἐπιδεικτικῶς καὶ ἦτο λίαν ἐνοχλητικὸς μὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀκολούθων του, μὲ τοὺς πολυχρώμους καὶ χρυσοστολίστους ἱματισμούς του. Καὶ αὐτὸς μὲν ἐνόμιζεν ὅτι τὸν ἐζήλευαν ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τὸν ἐθεώρουν εὐτυχῆ· εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅμως ἐπροξένει οἶκτον τὸ ἀνθρωπάριον ἐκεῖνο καὶ προσεπάθουν νὰ τὸν διδάξουν, ὄχι ὅμως μὲ σκληρότητα καὶ τρόπον ἀπότομον, διότι εἰς μίαν πόλιν ἐλευθέραν ὁ καθεὶς δύναται νὰ ζῇ ὅπως θέλει· ἀλλ' ὅταν εἰς τὰ γυμναστήρια καὶ τὰ λουτρὰ ἐγίνετο ὀχληρός, στενοχωρῶν τοὺς ἄλλους μὲ τὸ πλῆθος τῶν ὑπηρετῶν του, κάποιος ἔλεγε ταπεινοφώνως καὶ προσποιούμενος ὅτι δὲν ἀπηυθύνετο πρὸς ἐκεῖνον· «φοβεῖται μήπως τὸν φονεύσουν εἰς τὸ λουτρόν; ἀλλ' εἰς τὰ λουτρὰ εἶνε πλήρης ἀσφάλεια καὶ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ συνοδεύεται ὑπὸ τόσου στρατεύματος». Ἐκεῖνος δὲ ἀκούων τὰ λεγόμενα διωρθώνετο. Ἀλλὰ καὶ τὰ χρωματιστὰ ἐνδύματα καὶ τὰς πορφυρίδας τὸν ἔκαμαν νὰ ἀποβάλῃ σκώπτοντες μετὰ λεπτότητος τὰ ζωηρά των χρώματα. «Εἴμεθα εἰς τὴν ἄνοιξιν, ἔλεγον, καὶ ἀπὸ ποῦ μᾶς ἦλθεν αὐτὸ τὸ παγῶνι;» ἢ «θὰ εἶνε τῆς μητέρας του αὐτὸ τὸ ἔνδυμα» καὶ τὰ πρόμοια. Τοιουτοτρόπως ἔσκωπτον καὶ τὴν ἄλλην του πολυτέλειαν, τὸ πλῆθος τῶν δακτυλίων ἢ τὸ παράξενον κτένισμα ἢ τὸν ἀκόλαστον τρόπον τῆς ζωῆς. Οὕτω δὲ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐσωφρονίσθη καὶ ἀπῆλθε πολὺ βελτιωμένος χάρις εἰς τὴν δημοσίαν ἐκείνην φροντίδα. Ὅτι δὲ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐντρέπονται διὰ τὴν πενίαν των, ὁ Νιγρῖνος ἀνέφερε κάτι τὸ ὁποῖον ἤκουσε νὰ λεχθῇ κατὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν Παναθηναίων ὁμοφώνως ὑπὸ πάντων τῶν θεατῶν. Εἷς τῶν θεατῶν συνελήφθη καὶ ὡδηγήθη πρὸς τὸν ἀγω-

νοθέτην διότι παρίστατο εἰς τὸ στάδιον μὲ χρωματιστὸν ἔνδυμα· οἱ δὲ ἄλλοι θεαταὶ τὸν ἐλυπήθησαν καὶ παρεκάλουν νὰ ἀπολυθῇ· ἐπειδὴ ὅμως ὁ κῆρυξ ἔλεγεν ὅτι παρέβη τὸν νόμον παρευρεθεὶς εἰς τοὺς ἀγῶνας μὲ τοιοῦτον ἔνδυμα, ἀνεφώνησαν ὅλοι ὁμοφώνως ὡς νὰ ἦσαν συνεννοημένοι, νὰ τοῦ συγχωρηθῇ διότι δὲν θὰ εἶχεν ἄλλα ἐνδύματα.

Ἐκτὸς τούτων ὁ φιλόσοφος ἐξεθείαζε τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐλευθερίαν, τὴν ἁπλότητα τῆς ζωῆς, τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἄνεσιν, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἄφθονα οἱ Ἀθηναῖοι. Τοιοῦτος βίος, ἔλεγεν, εἶνε σύμφωνος πρὸς τὴν φιλοσοφίαν, κατάλληλος διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν καθαρότητα τῶν ἠθῶν καὶ πρέπων εἰς ἄνθρωπον δυνάμενον νὰ καταφρονῇ τὸν πλοῦτον καὶ νὰ προσαρμόζῃ τὴν ζωήν του πρὸς τοὺς νόμους τῆς φύσεως. Ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὸν πλοῦτον καὶ γοητεύεται ὑπὸ τοῦ χρυσοῦ καὶ τὴν εὐτυχίαν ἐκτιμᾷ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ πλούτου καὶ τῆς δυνάμεως, εἶνε ἄγευστος ἐλευθερίας, δὲν ἐννοεῖ τὴν παρρησίαν καὶ δὲν γνωρίζει τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καθ' ὅλα συζῇ καὶ συνδέεται μὲ τὴν κολακείαν καὶ τὴν δουλείαν. Ὁμοίως καὶ ἐκεῖνος ὅστις ἀφιερωθεὶς ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ αὐτὰς μόνον συνηθίσας νὰ λατρεύῃ, ἀγαπῶν τὰ παράξενα ἐδέσματα, ἐπιρρεπὴς εἰς τὸν πότον καὶ τὰς ἐρωτικὰς ἀπολαύσεις, ἔχων τὴν καρδίαν πλήρη διαστροφῆς, ἀπάτης καὶ ψεύδους, ἢ ἐκεῖνος ὅστις τέρπεται ν' ἀκούῃ μουσικὴν καὶ ᾄσματα κακοήθη, αὐτὸς καὶ οἱ ὅμοιοί του πρέπει νὰ κατοικοῦν ἐδῶ, εἰς τὴν Ῥώμην.

Διότι ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀγαποῦν οἱ τοιοῦτοι εἶνε πλήρεις οἱ δρόμοι καὶ αἱ ἀγοραί· καὶ δύναταί τις νὰ γεύεται τὴν ἡδονὴν δι' ὅλων τῶν πόρων, διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, διὰ τῶν ὤτων καὶ τῆς ὀσφρήσεως, διὰ τοῦ λαιμοῦ καὶ διὰ τῆς ἐρωτικῆς ἐπιθυμίας. Ὁ ποταμὸς δὲ οὗτος τῶν ἡδονῶν, ὅστις κυλίει ἀστείρευτον καὶ θολὸν ῥεῦμα, διηνεκῶς εὑρύνεται εἰς τὰς διαφόρους διακλαδώσεις· διότι εἰς τὰ ἄλλα τὰ ὁποῖα παρασύρει προστίθεται ἡ μοιχεία καὶ ἡ φιλαργυρία, ἡ ἐπιορκία καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι κακίαι αἱ σχε-

τιζόμεναι πρὸς τὴν φιληδονίαν. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ πανταχόθεν κατακλύζεται ὑπὸ τῶν ἀκαθάρτων τούτων ῥευμάτων, φεύγει καὶ παρασύρεται ὑπ' αὐτῶν ἡ ἐντροπή, ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη· ἀφ' οὗ δὲ ἐρημωθῇ ἐκ τούτων τὸ ἔδαφος βλαστάνουν καὶ ἀνθοῦν εἰς αὐτὸ πολλαὶ καὶ ἄγριαι ἐπιθυμίαι. Τοιαύτην εἰκόνα ἔδιδε τῆς Ῥώμης καὶ τοιοῦτον ἀγαθῶν διδάσκαλον τὴν παρίστα. Ἐγώ, εἶπε, ὅταν τὸ πρῶτον ἐπέστρεφον ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπλησίαζα εἰς τὴν Ῥώμην, ἐσταμάτησα κἄπου καὶ ἐσκεπτόμην διατί τάχα ἐπέστρεφα ἐδῶ καὶ ἔλεγα πρὸς τὸν ἑαυτόν μου τὰ τοῦ Ὁμήρου :

Τίπτ' αὖτ', ὦ δύστηνε, λιπὼν φάος ἠελίοιο, [1]

τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν εὐτυχίαν τὴν ἐκεῖ καὶ τὴν ἐλευθερίαν

Ἦλυθες, ὄφρα ἴδῃς [2]

τὸν ἐδῶ θόρυβον, τοὺς συκοφάντας καὶ τοὺς ἀλαζονικοὺς χαιρετισμούς, τὰ ἀκόλαστα γεύματα καὶ τοὺς κόλακας, τὰς δολοφονίας καὶ τὰς προσδοκίας τῶν κληρονομιῶν καὶ τὰς ἐπὶ τούτῳ ψευδεῖς φιλίας; Τί σκέπτεσαι νὰ πράξῃς ἐδῶ ὅπου οὔτε ν' ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὸ θέαμα καὶ τὴν συνάφειαν τῆς τόσης διαφθορᾶς δύνασαι, οὔτε νὰ συμμορφωθῇς πρὸς τὰ ἤθη τοῦ τόπου; Οὕτω σκεπτόμενος καί, ὅπως ὁ Ζεὺς τὸν Ἕκτορα, ἐξαγαγὼν τὸν ἑαυτόν μου ἔξω τῆς βολῆς τῶν τόξων,

ἔκ τ' ἀνδροκτασίης ἔκ θ' αἵματος ἔκ τε κυδοιμοῦ [3]

ἀπεφάσισα νὰ ζήσω τοῦ λοιποῦ κλεισμένος εἰς τὴν κατοικίαν

---

1) Διατὶ δυστυχῆ ἀφήσας τὸ φῶς τοῦ ἡλίου....

2) Ἦλθες διὰ νὰ ἴδῃς.

3) Ἔξω τῶν φόνων, τῶν αἱμάτων καὶ τοῦ θορύβου τῆς μάχης.

μου, νὰ ζήσω βίον ὅστις εἰς τοὺς πολλοὺς φαίνεται γυναικώδης καὶ ἄτολμος καὶ νὰ συναναστρέφωμαι μόνον τὸν Πλάτωνα καὶ μόνον μὲ τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἀλήθειαν νὰ ὁμιλῶ. Καὶ ὡς νὰ εὑρίσκωμαι μεμονωμένος εἰς μίαν ἀπόκεντρον καὶ πολὺ ὑψηλὴν ἄκραν θεάτρου πολυανθρώπου, παρατηρῶ τὰ συμβαίνοντα, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν οὕτω παρατηρούμενα, παρέχουν πολλὴν τέρψιν καὶ εὐθυμίαν, ἄλλα δὲ ἐνισχύουν τὴν πεῖραν καὶ τὸν ἀνδρικὸν χαρακτῆρα. Διότι καὶ τὰ κακὰ δύνανται νὰ παρέξουν ὠφέλειαν, καὶ μὴ νομίσῃς ὅτι ὑπάρχει ἄσκησις τῆς ἀρετῆς ἢ τῆς ψυχῆς δοκιμασία καλλιτέρα ἀπὸ τὴν διατριβὴν εἰς τὴν πόλιν ταύτην. Δὲν ἀπαιτοῦνται μικραὶ προσπάθειαι διὰ νὰ ἀντιστῇ κανεὶς εἰς τόσας ἐπιθυμίας, τόσα θεάματα καὶ ἀκούσματα, τὰ ὁποῖα πανταχόθεν ἕλκουν καὶ συλλαμβάνουν· ἀλλ' ἐντελῶς πρέπει νὰ μιμηθῇ τις τὸν Ὀδυσσέα καὶ νὰ πλέῃ εἰς ἀπόστασιν, χωρὶς ὅμως νὰ εἶνε δεμένος, τὸ ὁποῖον σημαίνει δειλίαν, οὔτε νὰ ἔχῃ τὰ ὦτα φραγμένα μὲ κηρόν, ἀλλὰ ν' ἀκούῃ καὶ νὰ ἔχῃ ἐλευθέρας τὰς κινήσεις καὶ νὰ εἶνε ἀληθῶς ὑπερήφανος. Τὸ θέαμα δὲ τῆς τόσης μωρίας ἐνισχύει ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμὸν τῆς φιλοσοφίας καὶ διὰ νὰ καταφρονῇ κανεὶς τὰ δῶρα τῆς τύχης ἀρκεῖ νὰ βλέπῃ, ὅπως ἐπὶ σκηνῆς καὶ εἰς πολυπρόσωπον δρᾶμα, πῶς ὁ ὑπηρέτης γίνεται πλούσιος, πῶς ὁ πλούσιος περιπίπτει εἰς πενίαν καὶ ὁ πτωχὸς γίνεται σατράπης ἢ βασιλεύς, πῶς ὁ μὲν γίνεται φίλος τούτου, ὁ δὲ ἐχθρός, ἄλλος δὲ ἐξορίζεται. Τὸ δὲ παραδοξότατον εἶνε ὅτι καίτοι ἡ τύχη ὁμολογεῖ ὅτι παίζει μὲ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα καὶ ὅτι κανὲν ἐκ τούτων δὲν εἶνε βέβαιον καὶ ἀσφαλές, οἱ ἄνθρωποι μολονότι βλέπουν τὰ αὐτὰ ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπιθυμοῦν τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ πλανῶνται ὅλοι ὑπὸ ἐλπίδων ψευδῶν.

Τώρα δὲ θὰ σοῦ ἐξηγήσω καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον σοῦ εἶπα, ὅτι δύναταί τις καὶ νὰ γελᾷ διὰ τὰ συμβαίνοντα καὶ νὰ τέρπεται. Διότι πῶς νὰ μὴ εἶνε γελοῖοι οἱ πλουτοῦντες καὶ ἐπιδεικνύοντες τὰ πορφυρᾶ ἐνδύματα καὶ τὰς δακτυλιοστολίστους χεῖρας καὶ πολλὴν ἄλλην ἀπειροκαλίαν; Ἀλλ' οἱ ἀκόμη γελοιωδέστεροι κατὰ

τὴν γνώμην μου εἶνε ἐκεῖνοι οἵτινες διὰ νὰ χαιρετίσουν τὰ συναντώμενα πρόσωπα μεταχειρίζονται ξένην φωνὴν [1] καὶ ἀξιοῦν νὰ μείνουν εὐχαριστημένοι οἱ χαιρετώμενοι μόνον διότι τοὺς ἠτένισαν. Ἄλλοι δὲ περισσότερον ἀγέρωχοι ἔχουν τὴν ἀπαίτησιν καὶ νὰ τοὺς προσκυνοῦν, ὄχι μακρόθεν, ὡς συνηθίζουν οἱ Πέρσαι, ἀλλὰ πρέπει νὰ πλησιάζῃ ὁ συναντώμενος καὶ ταπεινῶν ψυχὴν καὶ σῶμα νὰ προσκυνῇ τὸ στῆθος ἢ τὴν δεξιὰν αὐτῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θεωρεῖται μεγάλη τιμὴ καὶ ἀξιοφθόνητος ὑπ' ἐκείνων οἱ ὁποῖοι οὔτε αὐτὴν τὴν εὔνοιαν ἐπιτυγχάνουν· ἐκεῖνος δὲ δέχεται τοὺς δουλικοὺς τούτους χαιρετισμοὺς καὶ ἐξαπατᾶται ὑπὸ τῆς εἰλικρινείας των. Ἀλλ' ἐπαινῶ τοὐλάχιστον τὴν ὑπεροψίαν αὐτῶν κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν δέχονται νὰ τοὺς ἀσπαζώμεθα εἰς τὸ στόμα. Ἀλλὰ πολὺ γελοιωδέστεροι καὶ ἀπὸ τούτους εἶνε οἱ πελάται οἵτινες προσέρχονται πρὸς χαιρετισμὸν τοιούτων κυρίων. Ἐγείρονται τὸ μεσονύκτιον, περιτρέχουν τὴν πόλιν καὶ ὑποφέρουν ἀγογγύστως νὰ κλείουν κατὰ πρόσωπον αὐτῶν τὰς θύρας οἱ δοῦλοι καὶ νὰ τοὺς ἀποκαλοῦν σκύλους καὶ κόλακας. Ἡ ἀμοιβὴ δὲ τῶν δυσαρέστων τούτων περιπετειῶν εἶνε γεῦμα ἀκόμη πλέον δυσάρεστον, τὸ ὁποῖον γίνεται πολλῶν συμφορῶν αἴτιον εἰς αὐτούς. [2]

Ἀφοῦ φάγουν καὶ πίουν ὑπερμέτρως, ἀφοῦ εἴπουν πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν ἔπρεπε νὰ ἐξέλθουν τοῦ στόματος αὐτῶν, ἀναχωροῦν ἐπὶ τέλους δυσηρεστημένοι καὶ μεμψιμοιροῦντες, κατηγοροῦντες τὸ γεῦμα καὶ κατακρίνοντες τὸν οἰκοδεσπότην διὰ τὸ θράσος καὶ τὴν μικρολογίαν του. Μετὰ δὲ τὸ γεῦμα πληροῦνται ἀπ' αὐτοὺς αἱ στενωποὶ ἐμοῦντας καὶ διαπληκτιζομένους πρὸ τῶν χαμαιτυπείων. Ὅταν δ' ἐξημερώσῃ ἐπιστρέφουν εἰς τὰς οἰκίας των

1) Οἱ εὐγενεῖς Ῥωμαῖοι εἶχον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν δοῦλον ἔργον ἔχοντα νὰ λέγῃ εἰς τὸν κύριόν του τὰ ὀνόματα τῶν συναντωμένων πελατῶν καὶ νὰ τοὺς χαιρετᾷ ὀνομαστί.

2) Οἱ εὐγενεῖς τῆς Ῥώμης προσέφερον γεύματα καθ' ὡρισμένας ἡμέρας εἰς τοὺς πελάτας καὶ τοὺς παρασίτους αὐτῶν καὶ πολλάκις διεσκέδαζον νὰ τοὺς ὑβρίζουν καὶ νὰ τοὺς ἐξευτελίζουν. Εἰκόνα τῶν βαρβάρων τούτων τέρψεων παρέχει ἡ πέμπτη σάτυρα τοῦ Γιουβενάλη.

καὶ οἱ περισσότεροι κατακλίνονται ἄρρωστοι καὶ ἀναγκάζουν τοὺς ἰατροὺς νὰ πηγαινοέρχωνται. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐν τοσούτῳ οὔτε καιρὸν διὰ ν' ἀσθενήσουν ἔχουν.

Ἐγὼ τοὐλάχιστον νομίζω ὅτι οἱ κόλακες εἶνε πολὺ περισσότερον ἀπὸ τοὺς κολακευομένους ἀχρεῖοι καὶ σχεδὸν αὐτοὶ εἶνε ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἀλαζονείαν τῶν κολακευομένων· διότι ὅταν ἐκθειάζουν καὶ ἐγκωμιάζουν τὰ πλούτη αὐτῶν καὶ ἀπὸ πρωΐας πληροῦσι τοὺς προδόμους τῶν οἰκιῶν των περιμένοντες καὶ τοὺς προσφωνοῦν ὡς αὐθέντας, τί περιμένετε νὰ φρονοῦν ἐκεῖνοι; Ἐὰν δὲ συνεφώνουν ὅλοι νὰ διακόψουν ἐπ' ὀλίγον καιρὸν αὐτὴν τὴν ἐκουσίαν δουλείαν, δὲν σοῦ φαίνεται ὅτι οἱ πλούσιοι θὰ μετέβαινον εἰς τὰς θύρας τῶν πτωχῶν νὰ τοὺς παρακαλοῦν νὰ μὴ ἀφίνουν χωρὶς θεατὰς καὶ μάρτυρας τὴν εὐτυχίαν των, οὐδὲ ἀνωφελὲς καὶ ἄχρηστον τὸ κάλλος τῶν τραπεζῶν καὶ τῶν οἰκιῶν των τὴν μεγαλοπρέπειαν; Διότι δὲν ἀγαποῦν τόσον τὸν πλοῦτον ὅσον τοὺς ἐπαίνους τοὺς ὁποίους ἀκούουν διὰ τὸν πλοῦτον· τὸ συνήθως συμβαῖνον εἶνε τοῦτο· αἱ περικαλλεῖς κατοικίαι, ὁ χρυσὸς καὶ τὸ ἐλεφαντοκόκκαλον οὐδεμίαν εὐαρέσκειαν δίδουν εἰς τὸν κατοικοῦντα ἐὰν κανεὶς δὲν τὰ θαυμάζῃ. Ἔπρεπε λοιπὸν διὰ τῆς περιφρονήσεως νὰ καθαιρεθοῦν αὐτὰ καὶ νὰ ἐκμηδενισθῇ ἡ ἀλαζονεία τῶν πλουσίων, ἐνῷ τώρα ἡ κολακεία τοὺς φέρει εἰς ἀπώλειαν τῆς ὀρθοφροσύνης.

Καὶ ὅταν μὲν πράττουν τοιαῦτα ἄνθρωποι κοινοὶ καὶ ὁμολογοῦντες ἀναφανδὸν τὴν ἀπαιδευσίαν των, τὸ πρᾶγμα δύναται νὰ κριθῇ ἐπιεικῶς· ἀλλ' ὅ,τι κινεῖ τὴν ἀγανάκτησιν εἶνε, ὅτι ἄνδρες λεγόμενοι φιλόσοφοι πράττουν πολὺ γελοιωδέστερα ἀπὸ ἐκείνους. Πῶς θέλεις νὰ διατεθῇ ἡ ψυχή μου ὅταν ἴδω τινὰ ἐκ τούτων, μάλιστα τῶν ἡλικιωμένων, νὰ εἶνε ἀναμεμιγμένος εἰς τὸ πλῆθος τῶν κολάκων καὶ νὰ γίνεται δορυφόρος τῶν ἐξεχόντων κοινωνικῶς, καὶ νὰ συνεννοῆται μὲ τοὺς ὑπηρέτας οἵτινες προσκαλοῦν εἰς τὰ γεύματα, ἕνεκα δὲ τῆς ἐξωτερικῆς του σοβαρότητος νὰ διακρίνεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ γίνεται φανερώτερος; Ἐκεῖνο δὲ πρὸ πάντων μοῦ κινεῖ τὴν ἀγανάκτησιν, ὅτι δὲν ἀλλάζουν καὶ

τὸ ἔνδυμα συμφώνως πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ δράματος τὸ ὁποῖον παίζουν. Ἀλλ' ὅσα πράττουν εἰς τὰ γεύματα ὑπερβαίνουν τὴν ἀναισχυντίαν ὅλων τῶν κολάκων· τρώγουν μὲ περισσοτέραν χυδαιότητα, μεθύουν ἀναιδέστερα, σηκώνονται τελευταῖοι ὅλων ἀπὸ τὴν τράπεζαν καὶ ἀξιοῦν νὰ παραλάβουν περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐκ τῶν ὑπολειμμάτων. Καὶ οἱ σεμνότεροι δὲ ἐξ αὐτῶν φθάνουν πολλάκις καὶ μέχρις ἀσμάτων.

Ἰδοὺ ποῖα λοιπὸν ὁ Νιγρῖνος ἐθεώρει γελοῖα. Πρὸ πάντων δὲ ἀνέφερε τοὺς φιλοσοφοῦντας ἐπ' ἀμοιβῇ καὶ ἐκθέτοντας πρὸς πώλησιν τὴν ἀρετὴν ὡς ἐμπόρευμα· διὸ καὶ τὰς σχολάς των ἀπεκάλει ἐργαστήρια καὶ καπηλεῖα· διότι ἐφρόνει ὅτι ὁ διδάσκων τὴν περιφρόνησιν τοῦ πλούτου πρέπει αὐτὸς πρῶτος νὰ περιφρονῇ πᾶν εἶδος κέρδους. Καὶ δὲν ἔλεγε μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔπραττε· ὄχι μόνον δωρεὰν ἐδίδασκε, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην ἔδιδεν ὅ,τι ἠδύνατο καὶ πάντα πλοῦτον κατεφρόνει· καὶ εἰς τοσοῦτον ἔφθανεν ἡ περιφρόνησίς του πρὸς τὰ περιττά, ὥστε οὐδὲ διὰ τὴν περιουσίαν του ζημιουμένην ἐφρόντιζε· καὶ ἐνῷ εἶχε κτῆμα, ὄχι μακρὰν τῆς πόλεως, οὐδέποτε μετέβη εἰς αὐτὸ ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ἀλλ' οὐδὲ κἂν ἔλεγεν ὅτι εἶνε ἰδικόν του· καὶ τοῦτο διότι ἀναμφιβόλως ἐσκέπτετο ὅτι τῶν κτημάτων τούτων οὐδενὸς ἐκ φύσεως εἴμεθα κύριοι, ἀλλ' ἐκ νόμου καὶ κληρονομίας λαμβάνομεν τὴν χρῆσιν αὐτῶν ἐπ' ἀόριστον καὶ γινόμεθα προσωρινοὶ κύριοι, μᾶς διαδέχεται δὲ ἄλλος μετὰ καιρὸν προσωρινὸς καὶ αὐτός. Δὲν εἶνε δὲ μικρὰ καὶ τὰ ἄλλα παραδείγματα τὰ ὁποῖα παρέχει εἰς τοὺς θέλοντας νὰ τὸν μιμηθῶσι, τῆς τροφῆς τὸ ἀπέριττον, τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων ἡ συμμετρία καὶ τοῦ προσώπου ἡ σεμνότης καὶ τοῦ ἐνδύματος ἡ ἁπλότης· εἰς ὅλα δὲ ταῦτα ἀνάλογος εἶνε τοῦ πνεύματός του ἡ ἁρμονία καὶ τῶν ἠθῶν του ἡ ἡμερότης.

Συνεβούλευε δὲ τοὺς συναναστρεφομένους αὐτὸν νὰ μὴ ἀναβάλουν ποτὲ διὰ νὰ πράξουν τὸ καλόν, ὅπως οἱ πολλοὶ πράττουν, ὁρίζοντες προθεσμίας ἑορτὰς ἢ πανηγύρεις, ὡς νὰ πρόκηται ἀπὸ τὰς προθεσμίας ἐκείνας νὰ ἀρχίσουν νὰ μὴ ψεύδωνται καὶ νὰ

πράττουν τὰ καθήκοντά των. Ἤθελεν ἡ πρὸς τὸ καλὸν ὁρμὴ νὰ μὴ ἔχῃ καμμίαν βραδύτητα καὶ κανένα δισταγμόν, καὶ κατέκρινε φανερὰ τοὺς φιλοσόφους ἐκείνους οἵτινες νομίζουν ὅτι διὰ νὰ καταστήσουν ἐνάρετον τὴν νεότητα, εἶνε ἀναγκαῖον νὰ ἐξασκοῦν τοὺς νέους εἰς τὴν ἀντοχὴν τῶν μόχθων καὶ τῶν στερήσεων· καὶ οἱ μὲν πολλοὶ διδάσκουν τοῦτο μόνον, ἄλλοι δὲ καὶ μαστιγώνουν, οἱ δὲ ἀστειότεροι καὶ ἐπιβάλλουν τὸ ξύρισμα. Ὁ Νιγρῖνος ἐφρόνει ὅτι ἔπρεπε πολὺ πρότερον νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰς ψυχὰς ἡ ἀντοχὴ αὕτη καὶ ἡ ἀπάθεια καὶ ὁ ἀναλαμβάνων νὰ μορφώνῃ ἀνθρώπους πρέπει ἀπὸ τῆς πρώτης ἡλικίας νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ψυχήν, τὸ σῶμα καὶ τὴν ἡλικίαν ἵνα μὴ κατηγορηθῇ ὅτι ἐπιζητεῖ ἀνώτερα τῶν δυνάμεων· διότι συνέβη πολλοὶ νὰ ἀποθάνουν ἕνεκα τῶν τοιούτων παραλόγων ὑπερβολῶν εἰς τὴν ἄσκησιν· καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἐγνώρισα ἕνα ὅστις ἀφοῦ ἐδοκίμασε τὴν κακὴν διδασκαλίαν ἐκείνην, ἅμα ἤκουσε τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν ἔφυγεν ἀνεπιστρεπτεὶ καὶ προσῆλθεν εἰς τὸν Νιγρῖνον καὶ ἦτο φανερὸν ὅτι εὑρίσκετο εἰς καλλιτέραν ψυχικὴν διάθεσιν.

Ἀφήσας ἔπειτα ταῦτα ὡμίλησε πάλιν περὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, περὶ τῆς τύρβης, ἥτις ἐπεκράτει εἰς τὴν πόλιν, περὶ τῶν συνωστισμῶν, περὶ τῶν θεάτρων καὶ τοῦ ἱπποδρόμου, περὶ τῶν ἀνδριάντων τῶν ἀνεγειρομένων εἰς τοὺς ἡνιόχους καὶ τῶν ὀνομάτων τῶν διδομένων εἰς τοὺς ἵππους ὡς καὶ περὶ τῶν ὁμιλιῶν, αἵτινες ἐγίνοντο καθ' ὁδὸν περὶ τούτων· διότι μεγάλη ἀληθῶς ἱππομανία ἐπικρατεῖ εἰς τὴν Ῥώμην καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν θεωρουμένων σπουδαίων κατέχει ἡ μανία αὕτη.

Ἔπειτα ἐκ τούτων μετέβη, ὡς εἰς ἄλλην πρᾶξιν δράματος, εἰς τὴν ἐπίκρισιν τῶν πραττομένων κατὰ τὰς κηδείας καὶ πρὸς εἰσχώρησιν εἰς τὰς διαθήκας τῶν πλουσίων· προσέθηκε δὲ ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι μίαν φορὰν καθ' ὅλην των τὴν ζωὴν λέγουν τὴν ἀλήθειαν καὶ τοῦτο εἰς τὰς διαθήκας των, ὡς ἐὰν φοβοῦνται τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν μεταχειρίζονται μόνον ὅταν ἀποκαλυπτομένη δὲν θὰ τοὺς εὕρῃ πλέον εἰς τὴν ζωήν.

Ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα, ἐγὼ ἤρχισα νὰ γελῶ, σκεπτόμενος ὅτι

θέλουν νὰ συνθάπτωνται μετ' αὐτῶν καὶ αἱ ἀποδείξεις τῆς ἀμαθείας των καὶ ἀφίνουν ἔγγραφον τὴν ὁμολογίαν τῆς ἀναλγησίας των· καὶ οἱ μὲν παραγγέλλουν νὰ καίωνται μετ' αὐτῶν ἐνδύματα, οἱ δὲ ἄλλο τι ἐκ τῶν πολυτίμων τὰ ὁποῖα εἶχον ἐν τῇ ζωῇ, τινὲς δὲ ἀξιοῦν νὰ μένουν παρὰ τοὺς τάφους των διηνεκῶς τινες ἐκ τῶν δούλων των· ἄλλοι παραγγέλλουν νὰ στέφωνται μὲ ἄνθη αἱ στῆλαι τῶν τάφων των, καὶ ἀποθνήσκοντες δίδουν ἀποδείξεις τῆς μωρίας των. Ἐξ ὅσων ἐσκέπτοντο κατὰ τὰς τελευταίας των στιγμὰς ἠδύνατό τις νὰ συμπεράνῃ τί ἔπραξαν κατὰ τὴν ζωήν των. Οὗτοι εἶνε οἱ ἀγοράζοντες τὰ πολυτελῆ ἐδέσματα καὶ προσφέροντες εἰς τὰ δεῖπνα οἶνον ἀνάμικτον μὲ κρόκους καὶ ἀρώματα, ἐκεῖνοι οἵτινες κατὰ τὰ μέσα τοῦ χειμῶνος στολίζονται μὲ ῥόδα καὶ ἀγαποῦν μόνον τὰ σπάνια καὶ τὰ ἄκαιρα, περιφρονοῦν δὲ πᾶν ὅ,τι εἶνε εἰς τὸν καιρόν του καὶ κατὰ φύσιν. Οὗτοι εἶνε οἱ πίνοντες τὰ ἀρώματα· ἀλλ' ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων τοὺς κατηγόρει εἶνε ὅτι δὲν γνωρίζουν οὐδὲ χρῆσιν νὰ κάμουν τῶν ἐπιθυμιῶν των, ἀλλὰ τὰς καταχρῶνται, τὰς συγχέουν καὶ καταπονοῦντες τὴν ψυχήν των διὰ τῶν πολλῶν καὶ ἀνοήτων ἀπολαύσεων, παθαίνουν τὸ λεγόμενον εἰς τὰς τραγῳδίας καὶ τὰς κωμῳδίας· προσπαθοῦν νὰ εἰσέλθουν διὰ τοῦ τοίχου καὶ ὄχι διὰ τῆς θύρας. Τὰς τοιαύτας ἀπολαύσεις ἀπεκάλει σολοικισμὸν τῶν ἡδονῶν. Καὶ ὡς ὁ Μῶμος εἶπε περὶ τοῦ θεοῦ τοῦ δημιουργήσαντος τὸν ταῦρον ὅτι δὲν ἐτοποθέτησε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ κέρατα, οὕτω καὶ αὐτὸς κατηγόρει τοὺς στεφανουμένους ὅτι δὲν ἐγνώριζον ποῦ ἔπρεπε νὰ θέτουν τοὺς στεφάνους· διότι ἐάν, ἔλεγε, ἀρέσκωνται εἰς τὸ ἄρωμα τῶν μενεξέδων καὶ τῶν ῥόδων, ἔπρεπε νὰ τοποθετοῦν τοὺς στεφάνους ὑπὸ τὴν μύτην των, διὰ νὰ εἶνε ὅσον τὸ δυνατὸν πλησιέστερα εἰς τὴν ὄσφρησιν καὶ ν' ἀπολαμβάνουν περισσοτέραν ἡδονήν.

Ἀλλὰ περιεγέλα καὶ ἐκείνους οἵτινες καταβάλλουν ὑπερβολικὰς φροντίδας διὰ τὰ δεῖπνα, τὰς ποικιλίας τῶν ἐμβαμμάτων καὶ τὰ παράξενα φαγητά· καὶ οὗτοι, ἔλεγεν, ὑποβάλλονται εἰς πολλοὺς περισπασμοὺς χάριν βραχείας ἡδονῆς· ὅτι κοπιάζουν καθ'

ὑπερβολὴν χάριν τεσσάρων δακτύλων ὅσος εἶνε ὁ μακρότερος ἀνθρώπινος λαιμός. Διότι οὔτε πρὶν φάγουν ἀπολαμβάνουν τι ἐκ τῶν ἀγορασθέντων, οὔτε ἀφοῦ τὰ φάγουν, αἰσθάνονται μεγαλειτέραν ἡδονήν, διότι τὰ ἔχουν ἀγοράσει ἀκριβώτερα. Εἶνε λοιπὸν περιττὸν νὰ ἀγοράζουν διὰ τοσούτων χρημάτων ἡδονὴν διαρκοῦσαν τόσον ὀλίγον. Ἀλλὰ τιμωροῦνται πρεπόντως, ὡς ἔλεγε, διότι ἐξ ἀμαθείας ἀγνοοῦν τὰς ἀληθεστέρας ἡδονὰς τὰς ὁποίας προσφέρει ἡ φιλοσοφία εἰς τοὺς θέλοντας νὰ κοπιάζουν.

Περὶ δὲ τῶν πραττομένων εἰς τὰ λουτρὰ πολλὰ ἔλεγε, κατηγορῶν τὸ πλῆθος τῶν ἀκολούθων, τὰς ὑπεροψίας καὶ ἐκείνους οἵτινες τόσον στηρίζονται εἰς τοὺς ὑπηρέτας αὐτῶν ὥστε νὰ νομίζῃ τις ὅτι μεταφέρονται μᾶλλον παρὰ βαδίζουν. Ἓν δὲ πρὸ πάντων ἐφαίνετο ὅτι ἐμίσει, τὸ ὁποῖον πολὺ συχνὰ συμβαίνει εἰς τὰ λουτρά· τινὲς ἔχουν ὑπηρέτας προπορευομένους οἵτινες μεγαλοφώνως τοὺς εἰδοποιοῦν, ὅπου τὸ ἔδαφος παρουσιάζει ἐξοχήν τινα ἢ κοιλότητα, νὰ προσέχουν μήπως σκοντάψουν καὶ φαίνονται ὡς νὰ ὑπενθυμίζουν εἰς αὐτοὺς ὅτι βαδίζουν, πρᾶγμα γελοιωδέστατον. Ἐθεώρει παράδοξον ὅτι, ἐνῷ δὲν ἔχουν ἀνάγκην ξένου στόματος διὰ νὰ δειπνοῦν οὔτε χειρῶν, οὔτε ξένων ὤτων διὰ ν' ἀκούουν, οἱ δὲ ὀφθαλμοί των ὑγιαίνουν, ἔχουν ἀνάγκην ξένων ὀφθαλμῶν διὰ νὰ βλέπουν καὶ ἀνέχονται ν' ἀκούουν ὁδηγίας τῶν ὁποίων ἔχουν ἀνάγκην δυστυχεῖς ἄνθρωποι πάσχοντες καὶ ἀνάπηροι. Αὐτοὶ οἱ ἄρχοντες εἰς τοὺς ὁποίους εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ διοίκησις τῶν πόλεων, παρουσιάζουν αὐτὸ τὸ θέαμα εἰς τὰς ἀγορὰς καὶ ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ.

Ἀφοῦ εἶπε ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα, ὁ Νιγρῖνος ἔπαυσε νὰ ὁμιλῇ. Ἐγὼ δὲ τὸν ἤκουα καταμαγευμένος καὶ φοβούμενος μήπως σιωπήσῃ· καὶ ὅταν ἔπαυσε, εὑρέθην εἰς τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τῶν Φαιάκων μετὰ τὰς διηγήσεις τοῦ Ὀδυσσέως. Ἐπὶ πολὺ τὸν παρετήρουν καταγοητευμένος· ἔπειτα δὲ κατεχόμενος ὑπὸ συγχύσεως καὶ θάμβους, ἠσθανόμην ἱδρῶτα νὰ μὲ περιρρέῃ καὶ θέλων νὰ τοῦ ὁμιλήσω, ἐτραύλιζα καὶ ἔπαυα, ἡ φωνή μου ἐκόπτετο καὶ ἡ γλῶσσα ἔσφαλλε καὶ εἰς τὸ τέλος ἤρχισα νὰ

κλαίω ἐξ ἀδυναμίας· διότι ὁ λόγος του δὲν μὲ ἔθιξεν ἐπιπολαίως καὶ ἐλαφρῶς, ἀλλὰ τὸ κτύπημα ὑπῆρξε βαθὺ καὶ καίριον καὶ ἂν ἐπιτρέπεται νὰ τὸ εἴπω, τόσον εὐστόχως διηυθύνθη πρὸς τὴν ψυχήν μου ὥστε τὴν ἔκοψε εἰς δύο, διότι ἐὰν πρέπει καὶ ἐγὼ τώρα νὰ ἐπιχειρήσω νὰ ὁμιλήσω περὶ φιλοσοφίας, ἰδοὺ τί περὶ αὐτῆς νομίζω. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ εὐφυοῦς ἀνδρὸς ὁμοιάζει πρὸς στόχον ἁπαλόν. Ὑπάρχουν δὲ τοξόται πολλοὶ εἰς τὸν βίον ἔχοντες τὰς φαρέτρας πλήρεις διαφόρων καὶ παντοίας προελεύσεως λόγων, ἀλλὰ δὲν τοξεύουν πάντες εὐστόχως· ἀλλ' οἱ μὲν καθ' ὑπερβολὴν ἐντείνοντες τὴν χορδὴν τοῦ τόξου ἐκτοξεύουν σφοδρότερον τοῦ δέοντος· καὶ ἐπιτυγχάνουν μέν, ἀλλὰ τὰ βέλη των δὲν μένουν εἰς τὸν στόχον, ἀλλὰ παρασυρόμενα ὑπὸ τῆς ὁρμῆς καὶ διαπερῶντα ἀφίνουν ἀνοικτὴν τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ τραύματος. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἐξ ἐναντίας, ἕνεκεν ἀδυναμίας καὶ ἀτονίας, δὲν κατορθώνουν ὥστε τὰ βέλη των νὰ φθάσουν μέχρι τοῦ σκοποῦ ἀλλ' ἀποκαμόντα πίπτουν πολλάκις εἰς τὸ μέσον· καὶ ἂν δέ ποτε φθάσουν, μόλις ἐγγίζουν ἐπιπολαίως καὶ ἡ πληγή των δὲν εἶνε βαθεῖα· διότι τὸ βέλος δὲν ἐρρίφθη μὲ δύναμιν. Ὁ δὲ καλὸς τοξότης, ὅστις ὁμοιάζει μὲ τὸν Νιγρῖνον, πρῶτον μὲν θὰ παρατηρήσῃ ἀκριβῶς τὸν στόχον, ἐὰν εἶνε καθ' ὑπερβολὴν ἁπαλὸς ἢ σκληρότερος τοῦ βέλους· διότι ὑπάρχουν καὶ στόχοι ἄτρωτοι. Ἀφοῦ δὲ παρατηρήσῃ ταῦτα, θὰ ἀλείψῃ τὸ βέλος του, ὄχι μὲ δηλητήριον, ὅπως οἱ Σκύθαι, οὔτε μὲ χυμόν, ὅπως οἱ Κουρῆται, ἀλλὰ μὲ ἐλαφρῶς δηκτικὸν καὶ συγχρόνως γλυκὺ φάρμακον καὶ θὰ τοξεύσῃ μὲ χεῖρα σταθεράν· τὸ δὲ βέλος ριφθὲν μὲ τὴν πρέπουσαν δύναμιν καὶ εἰσχωρῆσαν τόσον μόνον ὥστε νὰ διαπεράσῃ, μένει ἐντὸς τοῦ στόχου καὶ ἀφίνει πολὺ ἐκ τοῦ φαρμάκου, τὸ ὁποῖον διαχυνόμενον διαδίδεται εἰς ὅλην γύρω τὴν ψυχήν. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τέρπονται καὶ συγκινοῦνται μέχρι δακρύων οἱ ἀκροαταί των, τὸ ὁποῖον καὶ ἐγὼ ἔπαθα, καθ' ἣν ὥραν ἠρέμα τὸ φάρμακον διεχύνετο εἰς τὴν ψυχήν μου· καὶ μοῦ ἐπῆλθε ν' ἀπευθύνω πρὸς αὐτὸν τὸν ἑξῆς στίχον τοῦ Ὁμήρου:

βάλλ' οὕτως αἴ κὲν τὲ φόως ἄνδρεσσι γένηαι [1]

Διότι καθὼς οἱ ἀκούοντες τὸν Φρύγιον αὐλὸν δὲν κυριεύονται πάντες ὑπὸ μανίας, ἀλλὰ μόνον οἱ κατεχόμενοι ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς Ῥέας, εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ὁποίων ἐξεγείρεται τὸ ὑπάρχον πάθος ὑπὸ τῆς μελῳδίας, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς φιλοσόφους δὲν ἐνθουσιάζονται ὅλοι καὶ δὲν ἀναχωροῦν τραυματισμένοι, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνοι εἰς τὴν φύσιν τῶν ὁποίων ὑπάρχει κἄτι τι συγγενὲς πρὸς τὴν φιλοσοφίαν.

ΦΙΛ. Πολὺ εὐγενῆ καὶ θαυμάσια καὶ θεῖα εἶνε ὅσα μοῦ διηγήθης, ὦ φίλε. Δὲν εἶχα ἐννοήσει ὅτι ἦσο πλήρης ἀμβροσίας καὶ λωτοῦ, ἐνῷ δὲ μοῦ ὡμίλεις κἄτι ἔπασχεν ἡ ψυχή μου καὶ τώρα ὅτε ἔπαυσες λυποῦμαι καί, ὅπως λέγεις, εἶμαι πληγωμένος. Μὴ σοῦ φανῇ δὲ τοῦτο παράδοξον· διότι γνωρίζεις ὅτι καὶ ὅσοι ἐδήχθησαν ὑπὸ σκύλων λυσσώντων, ἂν δαγκάσουν ἄλλους εἰς τὴν μανίαν των μεταδίδουν καὶ εἰς τούτους τὸ πάθημά των, γίνονται δὲ καὶ οὗτοι ἔξω φρενῶν· διότι μὲ τὸ δάγκωμα μεταβαίνει κἄτι ἐκ τοῦ πάθους καὶ διαδίδεται ἡ νόσος καὶ ἐξαπλοῦται ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον.

ΛΟΥΚ. Ὥστε καὶ σὺ ὁμολογεῖς ὅτι μᾶς ἐρωτεύθης;

ΦΙΛ. Βέβαια, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ εὕρῃς μίαν κοινὴν δι' ἀμφοτέρους θεραπείαν.

ΛΟΥΚ. Πρέπει νὰ χάμωμεν ὅ,τι ὁ Τήλεφος.

ΦΙΛ. Δῆλα δή;

ΛΟΥΚ. Νὰ μεταβῶμεν πρὸς ἐκεῖνον ὅστις μᾶς ἐπλήγωσε καὶ νὰ τοῦ ζητήσωμεν νὰ μᾶς θεραπεύσῃ.

1) Ἰλιάδ. VII, v. 282. — Κτύπα οὕτω διὰ νὰ φωτίζῃς τοὺς ἀνθρώπους.

ΔΙΚΗ ΤΩΝ ΦΩΝΗΕΝΤΩΝ

Ἐπὶ ἄρχοντος Ἀριστάρχου τοῦ Φαληρέως [1], τὴν ἑβδόμην τοῦ ἱσταμένου μηνὸς Πυανεψιῶνος, τὸ Σῖγμα ἐνήγαγε τὸ Ταῦ ἐνώπιον τῶν ἑπτὰ Φωνηέντων ἐπὶ βιασμῷ καὶ ἁρπαγῇ, λέγον ὅτι τοῦ ἐσφετερίσθη ὅλας τὰς λέξεις αἵτινες προφέρονται μὲ διπλοῦν ταῦ.

Ἐφ' ὅσον, ὦ Φωνήεντα δικασταί, τὸ κατηγορούμενον Ταῦ περιωρίζετο εἰς μικρὰς ἀδικίας ἐναντίον μου καὶ κατεχρᾶτο τὰ ἀνήκοντα εἰς ἐμὲ καὶ εἰσεχώρει εἰς ξένον ἔδαφος, ὑπέφερα μὲ ὑπομονὴν τὴν ζημίαν καὶ προσεποιούμην ὅτι δὲν ἤκουα τὰς ὕβρεις ἐκ μετριοπαθείας τὴν ὁποίαν γνωρίζετε ὅτι ἔδειξα πάντοτε καὶ πρὸς ὑμᾶς καὶ πρὸς τὰς ἄλλας συλλαβάς. Ἀλλ' ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τοιαύτην πλεονεξίαν καὶ μωρίαν, ὥστε νὰ μὴ ἀρκῆται εἰς ὅσα ἠνέχθην πολλάκις, ἀλλὰ νὰ προβαίνῃ καὶ εἰς περισσοτέρους σφετερισμούς, ἀναγκάζομαι σήμερον νὰ ἀπευθυνθῶ πρὸς ὑμᾶς, οἱ ὁποῖοι μᾶς γνωρίζετε ἀμφότερα. Διότι ἐπειδὴ οἱ σφετερισμοί του αὐξάνουν καὶ θρασύτεροι γίνονται βαθμηδόν, φοβοῦμαι ὅτι θὰ μ' ἐξαφανίσῃ ἐντελῶς καὶ θὰ μὲ ἐκτοπίσῃ ἐκ τοῦ χώρου ὅστις μοὶ ἀνήκει, οὕτως ὥστε ἐὰν ἀνεχθῶ καὶ ἐξακολουθῶ νὰ σιωπῶ θὰ παύσω νὰ συγκαταλέγωμαι μεταξὺ τῶν γραμμάτων καὶ θὰ καταντήσω μάταιος ἦχος.

Εἶνε δίκαιον ὄχι μόνον ὑμεῖς οἵτινες δικάζετε σήμερον, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ γράμματα νὰ λάβουν μέτρα ἐναντίον αὐτῆς τῆς παρανομίας· διότι ἐὰν ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς θέλοντας νὰ ἐξέλθουν ἐκ τῆς τάξεώς των καὶ νὰ εἰσχωρήσουν εἰς ξένην ἁρμοδιότητα, τοῦτο

1) Ὁ Ἀρίσταρχος δὲν ἦτον ἐκ Φαλήρου, ἀλλὰ πολίτης Ἀλεξανδρείας, καταγόμενος ἐκ Σαμοθράκης. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο περίφημος γραμματικός, ὁ Λουκιανὸς ἀστεϊζόμενος, τὸν ἐθεώρησεν ὡς τὸν καταλληλότερον ἄρχοντα διὰ νὰ χρονολογηθῇ ἀπ' αὐτοῦ μία τοιαύτη δίκη.

δὲ γείνῃ μὲ τὴν συγκατάθεσιν ὑμῶν, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ γραφῇ τίποτε, δὲν βλέπω πῶς θὰ τηρηθοῦν οἱ νόμοι ὑπὸ τῶν ὁποίων διεπόμεθα ἀφ' ὅτου ὑπάρχομεν. Ἀλλ' οὔτε ὑμεῖς νομίζω ὅτι θὰ φθάσετε ποτὲ εἰς τοιαύτην ἀφροντισίαν καὶ ἀμέλειαν, ὥστε νὰ ἐπιτρέψετε πράξεις μὴ δικαίας, οὔτε ἐὰν ὑμεῖς παραμελήσετε τὸν ἀγῶνα θὰ τὸν παραλείψω καὶ ἐγὼ ὅστις εἶμαι ὁ ἀδικούμενος.

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν ἀνεχαιτίζοντο καὶ ἄλλων γραμμάτων αἱ αὐθαιρεσίαι εὐθὺς ὡς ἤρχισαν νὰ παρανομοῦν, καὶ δὲν θὰ ἐξηκολούθει μέχρι τοῦδε τὸ λάμβδα νὰ φιλονεικῇ πρὸς τὸ ῥὼ διὰ τὴν κίσηριν [1] καὶ τὴν κεφαλαργίαν, οὔτε τὸ γάμμα θὰ ἀντεφέρετο πρὸς τὸ κάππα καὶ πολλάκις παρ' ὀλίγον νὰ πιάνωνται εἰς τὸ γναφεῖον διὰ τὰ γνάφαλα. [2] Ἂν ἐγκαίρως ἐλύετο κατὰ τὸ δίκαιον τὸ ζήτημα, θὰ ἔπαυε τὸ γάμμα μαχόμενον πρὸς τὸ λάμβδα διὰ τὸ μόγις, τὸ ὁποῖον τοῦ ἀφαιρεῖ καὶ τοῦ ὑποκλέπτει, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα θὰ ἡσύχαζε καὶ δὲν θὰ ἐπέφερε παρανόμους συγχύσεις. Εἶνε καλὸν νὰ μείνῃ ἕκαστον γράμμα ὅπου ἐτάχθη, ὅταν δὲ κανὲν ἐξ αὐτῶν ὑπερβαίνῃ τὰ ὅρια, ἡ πρᾶξίς του νὰ θεωρῆται κατάλυσις τοῦ δικαίου. Καὶ ὁ πρῶτος ὅστις μᾶς διετύπωσε τοὺς νόμους τούτους, εἴτε ὁ Κάδμος ὁ Νησιώτης [3] εἶνε, εἴτε ὁ Παλαμήδης ὁ ἐκ Ναυπλίου—καὶ εἰς τὸν Σιμωνίδην δὲ μερικοὶ ἀποδίδουν ὅτι ἔφερε τὰ γράμματα — δὲν ὥρισε μόνον τὴν τάξιν τὴν ὁποίαν ἕκαστον ἡμῶν πρέπει νὰ ἔχῃ, ποῖον νὰ εἶνε πρῶτον ἢ δεύτερον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδιότητας καὶ τὰς δυνάμεις ἑκάστου ἡμῶν καθώρισε. Καὶ εἰς ὑμᾶς μέν, ὦ δικασταί, ἀπέδωκαν τὴν μεγαλειτέραν τιμήν, διότι καὶ μόνα σας λαλεῖτε, εἰς τὰ ἡμίφωνα δὲ τὴν δευτερεύουσαν θέσιν, διότι ἔχουν ἀνάγκην προσθήκης διὰ νὰ ἀκούωνται· τὴν δὲ ἐσχάτην ἐξ ὅλων θέσιν ἐνόμισαν πρέπουσαν εἰς τὰ λοιπὰ ἐννέα, τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται μόνα των νὰ σχηματίσουν καμμίαν φω-

1) Ἐλέγετο κίσηλις καὶ κίσηρις, κεφαλαργία καὶ κεφαλαλγία.
2) Γναφεῖον καὶ Κναφεῖον· ἐπίσης γνάφαλα καὶ κνάφαλα.
3) Οἱ Ἕλληνες ἀπεκάλουν τὴν Τῦρον τῆς Φοινίκης Νῆσον.

νήν. Εἰς τὰ φωνήεντα λοιπὸν ἁρμόζει νὰ φυλάττουν τοὺς νόμους τούτους.

Τὸ δὲ ταῦ τοῦτο, (διότι δὲν ἔχω ὄνομα νὰ τοῦ δώσω χειρότερον ἀπὸ αὐτὸ ποῦ φέρει)[1] τὸ ὁποῖον, μὰ τοὺς θεούς, δὲν θὰ ἠκούετο διόλου ἐὰν δύο ἐξ ὑμῶν, φωνήεντα ἀγαθὰ καὶ εὐπρεπῆ, τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὖ, δὲν τὸ ἐβοήθουν, τὸ ταῦ τοῦτο λέγω ἐτόλμησε νὰ μὲ ἀδικήσῃ πλέον ἢ ὅσον ποτὲ ἠδικήθη γράμμα καὶ νὰ μ' ἐκδιώξῃ ἀπὸ ὀνόματα καὶ ῥήματα πατρικά μου καὶ νὰ μ' ἐκτοπίσῃ ἀπὸ συνδέσμους καὶ προθέσεις, οὕτως ὥστε νὰ μὴ δύναμαι νὰ ὑποφέρω πλέον τὴν ὑπερβολικήν του πλεονεξίαν. Ἀλλὰ πρέπει ν' ἀναφέρω ἐξ ἀρχῆς καὶ κατὰ σειρὰν τὰ ἀδικήματά του.

Εὑρισκόμην εἰς τὸ Κύβελον — εἶνε δὲ τοῦτο μικρὰ πόλις ὄχι ἄσχημη, ἀποικία, ὡς λέγεται, τῶν Ἀθηναίων — μὲ συνώδευε δὲ καὶ τὸ ἀγαπητόν ῥώ, τὸ ὁποῖον εἶνε ὁ κάλλιστος τῶν γειτόνων μου, καὶ κατέλυσα εἰς τὴν οἰκίαν ἑνὸς ποιητοῦ κωμῳδιῶν, ὅστις ὠνομάζετο Λυσίμαχος, καὶ ἐφαίνετο μὲν ὅτι κατήγετο ἐκ Βοιωτίας, ἀλλ' αὐτὸς διετείνετο ὅτι ἦτο καθαροῦ Ἀττικοῦ γένους.[2] Πλησίον τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου παρετήρησα κατὰ πρῶτον τὴν πλεονεξίαν τοῦ ταῦ· διότι ἕως τότε μόνον σπανίως ἐπεχείρει νὰ λέγῃ τετταράκοντα καὶ νὰ μὲ ἀποστερῇ τῶν ἀνηκόντων εἰς ἐμέ, ἀλλὰ τὸ ἐνόμισα ὡς οἰκειότητα χωρὶς συνεπείας. Μετ' ὀλίγον ὅμως μοῦ μετέβαλε τὸ σήμερον εἰς τήμερον καὶ ἄλλα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐσφετερίσθη, καὶ ἐν τοσούτῳ ὑπέφερα τὸ πρᾶγμα καὶ δὲν ἐπειράχθην ὑπερβολικά· ἀλλ' ὅταν μετὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ καττίτερον τὸν κασσίτερον καὶ κάττυμα καὶ πίτταν, ἔπειτα δὲ ἀποθρασυνθὲν καὶ τὴν βασίλισσαν ὠνόμασε βασίλιτταν, ἡ ἀγανάκτησίς μου ἐξεχείλισε καὶ τρέμω ἐκ τοῦ φόβου μήπως μὲ τὸν καιρὸν ὀνομάσῃ κανεὶς καὶ τὰ σῦκα τῦκα. Ἐλπίζω ὅτι θὰ συγχωρήσετε τὴν δικαίαν ὀργὴν ἑνὸς ἀδικουμένου καὶ

1) Διότι συνηχεῖ μὲ τὴν λέξιν σταυρὸς ὅστις, ὡς γνωστόν, ἦτο ὄργανον ἀτιμωτικῆς θανατώσεως.

2) Οἱ Βοιωτοὶ ἐθεωροῦντο ἀγροῖκοι καὶ ἄμουσοι.

στερουμένου βοηθείας· διότι ὁ κίνδυνος δὲν εἶνε περὶ μικρῶν καὶ τυχαίων, ἀλλὰ μοῦ ἀφαιρεῖ συντρόφους προσφιλεῖς· τὴν κίσσαν μου, πτηνὸν λάλον, ἥρπασεν ἀπὸ μέσα οὕτως εἰπεῖν ἀπὸ τὸν κόλπον μου καὶ τὴν ὠνόμασε κίτταν· μοῦ ἀφήρεσεν ἐπίσης τὴν φάσσαν,ὁμοῦ μὲ τὰς νήσσας καὶ τοὺς κοσσύφους, παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ Ἀριστάρχου. Μοῦ ἔκλεψεν οὐκ ὀλίγας καὶ ἐκ τῶν μελισσῶν· ἐλθὸν δὲ εἰς τὴν Ἀττικὴν μοῦ ἥρπασεν ἐκ τοῦ μέσου αὐτῆς παρανόμως τὸν Ὑμηττὸν ὑπὸ τὰς ὄψεις ὑμῶν καὶ τῶν ἄλλων συλλαβῶν.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνον αὐτά· μὲ ἀπεδίωξεν ἐξ ὅλης τῆς Θεσσαλίας, τὴν ὁποίαν θέλει νὰ λέγεται Θετταλία καὶ μοῦ ἀπέκλεισεν ὅλην τὴν θάλασσαν.

Ἀλλ' οὐδὲ τὰ σεῦτλα τῶν κήπων ἐφείσθη καὶ οὐδὲ πάσσαλον, κατὰ τὸ λεγόμενον, μοῦ ἀφῆκε.

Ὅτι δὲ εἶμαι γράμμα ἀνεξίκακον θὰ ὁμολογήσετε καὶ σεῖς, οἵτινες γνωρίζετε ὅτι οὐδέποτε ἔκαμα ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ζῆτα, τὸ ὁποῖον μοῦ ἀφήρεσε τὸν σμάραγδον καὶ ὁλόκληρον τὴν Σμύρνην, οὔτε κατὰ τοῦ ξῦ, τὸ ὁποῖον παρέβη πᾶσαν συνθήκην μὲ τὴν συμμαχίαν τοῦ γράφοντος τὰ τοιαῦτα Θουκυδίδου. Ἐσυγχώρησα δὲ τὸ γειτονικόν μου ῥῶ, διότι ὅταν ποτὲ ἠσθένησε μετεφύτευσε πλησίον του τὰς μυρρίνας καὶ ἄλλοτε εἰς στιγμὴν ὀργῆς μ' ἐκτύπησε κατὰ κόρρης. [1]

Τοιοῦτον εἶμαι ἐγώ. Τὸ δὲ ταῦ τοῦτο ὄχι μόνον πρὸς ἐμὲ ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ γράμματα φέρεται σκαιῶς· καὶ τὸ δέλτα καὶ τὸ θῆτα καὶ τὸ ζῆτα καὶ σχεδὸν ὅλα τὰ γράμματα ἠδίκησε καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν μαρτυρίαν των. Ἀκούετε, φωνήεντα δικασταί, ὅτι τὸ δέλτα λέγει ὅτι τοῦ ἀφήρεσε τὴν ἐνδελέχειαν καὶ τὴν ἔκαμε ἐντελέχειαν ἐναντίον ὅλων τῶν νόμων· τὸ θῆτα κτυπᾷ τὴν κεφαλήν του καὶ τραβᾷ τὰς τρίχας [2] του, διότι καὶ τὴν κολοκύνθην [3]

---

1) Κόρρη καὶ κόρση, ἡ παρειά.

2) Θρὶξ τριχός.

3) Οἱ Ἀττικοὶ ἔλεγον κολοκύντη.

ἀκόμη τὸ ἐστέρησε· τὸ ζῆτα ὅτι τὸ ἐστέρησε τὸ συρίζειν καὶ σαλπίζειν [1] καὶ οὔτε νὰ γρύζῃ [2] τοῦ ἐπιτρέπει. Ποῖος δύναται νὰ ὑποφέρῃ τοιαύτας αὐθαιρεσίας καὶ ποία καταδίκη δύναται νὰ τιμωρήσῃ ἐπαρκῶς τὸ φαυλότατον τοῦτο ταῦ;

Καὶ δὲν περιορίζεται μόνον νὰ ἀδικῇ τοὺς ὁμοφύλους του, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῶν ἀνθρώπων φθάνει ἡ ἀδικία του κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον [3]. Δὲν ἐπιτρέπει εἰς αὐτοὺς νὰ ἐκτείνουν εὐθεῖαν τὴν γλῶσσαν. Ἀφοῦ δέ, ὦ δικασταί, τὰ ἀφορῶντα τοὺς ἀνθρώπους μοῦ ἐνθύμισαν τὴν γλῶσσαν, πρέπει νὰ ἀναφέρω ὅτι καὶ ἐξ αὐτῆς μὲ ἐξετόπισε καὶ γλῶτταν ἔκαμε τὴν γλῶσσαν. Ἀληθῶς εἶνε νόσημα τῆς γλώσσης αὐτὸ τὸ ταῦ. Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων θ' ἀναλάβω τὴν ὑπεράσπισιν δι' ὅσα τοὺς ἀδικεῖ· διότι μὲ διαφόρους γλωσσοπέδας ἐπιχειρεῖ νὰ στρεβλώνῃ καὶ νὰ καταστρέφῃ τὴν προφοράν των. Ἐὰν κανεὶς ἴδῃ κἄτι τι καλὸν καὶ θέλῃ νὰ τὸ εἴπῃ καλόν, τὸ ταῦ παρεμβαῖνον τὸν ἀναγκάζει νὰ τὸ εἴπῃ ταλόν, διότι ἐννοεῖ νὰ ἔχῃ εἰς ὅλα τὴν πρωτοκαθεδρίαν. Ἂν πάλιν ἄλλος ὁμιλεῖ περὶ κλήματος τὸ ταῦ (διότι τλῆμον [4] εἶνε ἀληθῶς) τὸν ἀναγκάζει νὰ λέγῃ τλῆμα καὶ δὲν ἀδικεῖ μόνον τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τὸν μέγαν βασιλέα [5], εἰς τὸν ὁποῖον, ὡς λέγουν γῆ καὶ θάλασσα ὑπακούουν καὶ εἰς τὴν προσταγήν του ἐξέρχονται τῆς φύσεώς των, ἐπιβουλεύεται καὶ ἐνῷ ὀνομάζεται Κῦρος τὸν μεταβάλλει εἰς Τῦρον.

Τοιαύτας ἐπιβουλὰς πράττει διὰ τῶν λόγων εἰς τοὺς ἀνθρώπους· ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων δὲν τοὺς ἀδικεῖ ὀλιγώτερον. Κλαίουν οἱ ἄνθρωποι καὶ ὀδύρονται διὰ τὴν τύχην των καὶ καταρῶνται τὸν Κάδμον διότι ἔφερε τὰ γράμματα καί, ὡς λέγουν, οἱ τύραννοι

1) Ἀττικῶς ἐπροφέροντο συρίττειν καὶ σαλπίττειν.

2) Τὸ σίγμα φοβεῖται μήπως καὶ τὸ γρύζειν (μουρμουρίζειν) προφερθῇ γρύττειν.

3) Διὰ νὰ προφερθῇ τὸ ταῦ ἡ γλῶσσα κυρτοῦται.

4) Ἄθλιον.

5) Ὁ Πέρσης ὁ βασιλεύς.

μιμηθέντες τὸ σχῆμα τοῦ ταῦ κατεσκεύασαν διὰ ξύλου τὰ ὄργανα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀνασκολοπίζουν τοὺς ἀνθρώπους. Διότι ἀπὸ τούτου καὶ ἀπὸ τὴν ἀπαισίαν του μορφὴν προῆλθεν ἡ ἐπωνυμία εἰς τὸ ἀπαίσιον ὄργανον.

Διὰ ταῦτα λοιπὸν ὅλα πόσων θανάτων νομίζετε ὅτι εἶνε ἄξιον τὸ ταῦ; Ἐγὼ νομίζω ὅτι ἡ δικαία καὶ ἁρμόζουσα εἰς αὐτὸ τιμωρία εἶνε νὰ καταδικασθῇ νὰ προσηλωθῇ ἐπὶ τοῦ σχήματος αὐτοῦ, δῆλα δὴ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ὁ ὁποῖος ἐξ αὐτοῦ προῆλθε καὶ ἐξ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὀνομάζεται 1.

ΤΕΛΟΣ Α΄ ΤΟΜΟΥ

1) Ταυρὸς — σταυρός.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΙΩ. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ : Διάλογοι Θαλασσίων θεῶν. — Ἀλκυὼν ἢ περὶ μεταμορφώσεως. — Προμηθεὺς ἢ Καύκασος. — Νεκρικοὶ Διάλογοι. — Μένιππος ἢ Νεκρομαντεία. — Φιλοψευδὴς ἢ ἀπιστῶν. — Πῶς πρέπει νὰ γράφεται ἡ ἱστορία.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΞΗ
1911

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΘΕΩΝ

1.

Δωρίδος καὶ Γαλατείας.

ΔΩΡ. Λέγουν, Γαλάτεια, ὅτι ἔχεις ἕνα ὡραῖον ἐραστήν, ἐκεῖνον τὸν Σικελὸν ποιμένα, ὁ ὁποῖος τρελλαίνεται γιὰ 'σένα.

ΓΑΛ. Μὴ περιγελᾷς, Δωρίς, διότι εἶνε υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, ὅπως καὶ ἂν εἶνε.

ΔΩΡ. Τί σημαίνει; Καὶ αὐτοῦ τοῦ Διὸς ἂν ἦτο υἱὸς καὶ ἐφαίνετο τόσον ἄγριος καὶ μαλλιαρὸς καὶ μάλιστα μονόφθαλμος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶνε ἡ μεγαλειτέρα τῶν ἀσχημιῶν, νομίζεις ὅτι ἡ καταγωγὴ θὰ ἠλάττωνε τὴν ἀσχημίαν τῆς μορφῆς του;

ΓΑΛ. Οὔτε ὅτι εἶνε μαλλιαρὸς καὶ ἄγριος, ὡς λέγεις, εἶνε ἀσχημία, ἀλλὰ ἀνδροπρέπεια, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ταιριάζει εἰς τὸ μέτωπόν του, καθότι δὲν βλέπει ὀλιγώτερον παρὰ ἐὰν εἶχε δύο.

ΔΩΡ. Ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους ποῦ τοῦ κάνεις, Γαλάτεια, φαίνεσαι ὡς νὰ ἔχῃς ὄχι ἐραστὴν ἀλλ' ἐρώμενον τὸν Πολύφημον.

ΓΑΛ. Δὲν τὸν ἔχω ἐρώμενον, ἀλλὰ δὲν ὑποφέρω τοὺς ὑπερβολικοὺς ὀνειδισμούς σας καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ κάνετε ἐκ φθόνου, διότι ἐνῷ κἄποτε ἐποίμαινε τὰ πρόβατά του καὶ ἀπὸ τῆς κορυφῆς μᾶς εἶδε νὰ παίζωμεν εἰς τὴν παραλίαν κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς Αἴτνης, ἐκεῖ ὅπου μεταξὺ τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς θαλάσσης σχηματίζεται ἐπιμήκης παραλία, σᾶς μὲν οὔτε ἠτένισεν, ἐγὼ δὲ ἐξ ὅλων τοῦ ἐφάνηκα ἡ ὡραιοτέρα καὶ μόνον εἰς ἐμὲ προσήλωσε τὸν ὀφθαλμόν. Αὐτὰ σᾶς πειράζουν, διότι σημαίνουν ὅτι εἶμαι καλλιτέρα καὶ ἀξιέραστος, σεῖς δὲ ἐπεριφρονήθητε.

ΔΩΡ. Νομίζεις ὅτι, ἐπειδὴ ἐφάνης ὡραία εἰς ἕνα ποιμένα καὶ μισόστραβον, ἔγεινες ἀξία νὰ σὲ φθονήσουν; Ἀλλὰ τί ἄλλο εἶχε νὰ θαυμάσῃ σὲ σένα παρὰ μόνον τὸ λευκὸν χρῶμα; Καὶ τοῦτο ὑποθέτω, διότι εἶνε συνηθισμένος εἰς τὸ τυρὶ καὶ τὸ γάλα καὶ ὅλα ὅσα ὁμοιάζουν μὲ αὐτὰ τὰ νομίζει ὡραῖα. Κατὰ τὰ ἄλλα δὲ ὅταν θελήσῃς νὰ μάθῃς πῶς εἶσαι, ὅταν θὰ εἶνε γαλήνη ἀνέβα εἰς μίαν πέτραν καὶ κύτταξε τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὸ νερὸν καὶ θὰ ἰδῇς ὅτι εἶσαι μόνον λευκὸν χρῶμα καὶ τίποτε ἄλλο· ἀλλὰ τὸ λευκὸν δὲν ἀρέσει παρὰ μόνον ἐὰν τὸ στολίζῃ καὶ τὸ ἐρύθημα.

ΓΑΛ. Καὶ ὅμως ἐγὼ μὲν ἡ ἐντελῶς λευκὴ ἔχω τοὐλάχιστον αὐτὸν τὸν ἐραστήν, ἀλλὰ σᾶς τὰς ἄλλας δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποιμὴν ἢ ναύτης ἢ βαρκάρης ὁ ὁποῖος νὰ σᾶς ὀρέγεται. Ὁ δὲ Πολύφημος ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἶνε καὶ μουσικός.

ΔΩΡ. Σώπα, καϋμένη Γαλάτεια· τὸν ἠκούσαμεν διὰ νὰ τραγουδῇ ὅταν πρὸ καιροῦ ἦλθε καὶ σοῦ 'τραγούδησε τὴν νύκτα· καὶ μὰ τὴν Ἀφροδίτην ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ἤκουε γάϊδαρον νὰ γκαρίζῃ. Καὶ ἡ λύρα του δὲ ἦτο ἀναλόγως γελοία. Κρανίον ἐλάφου γυμνόσαρκον, τοῦ ὁποίου τὰ κέρατα ἐχρησίμευον ὡς βραχίονες τῆς λύρας. Τὰ εἶχεν ἑνώσει διὰ ζυγοῦ καὶ προσέθεσε χορδὰς αἱ ὁποῖαι δὲν ἐτανύοντο μὲ στόφιγγα καὶ ἔπαιζε κἄτι τι ἀνούσιον καὶ πλῆρες παραφωνιῶν· καὶ ἄλλο μὲν αὐτὸς ἔλεγεν εἰς τὸ ᾄσμά του, ἄλλο δὲ ἡ λύρα ἔπαιζε, ὥστε δὲν ἠδυνάμεθα νὰ κρατήσωμεν τὰ γέλοια διὰ τὸ ἐρωτικὸν ἐκεῖνο ᾄσμα. Ἡ

Ἠχώ, ἡ τόσον φλύαρος δὲν κατεδέχθη νὰ ἀποκριθῇ εἰς τοὺς βρυχηθμούς του διότι ἐντρέπετο νὰ φανῇ μιμουμένη τόσον κακόφωνον καὶ γελοῖον ᾆσμα. Ἔφερε δὲ ὁ ἀξιέραστος ἐκεῖνος εἰς τὰς ἀγκάλας του, ὡς παιγνιδάκι μίαν μικρὰν ἀρκούδα, ἡ ὁποία τοῦ ὡμοίαζε κατὰ τὰ πολλὰ μαλλιά. Δύναται λοιπὸν νὰ μὴ σὲ φθονήσῃ κανείς, Γαλάτεια, διὰ τοιοῦτον ἐραστήν;

ΓΑΛ. Νὰ μᾶς δείξῃς τὸν δικό σου ὁ ὁποῖος εἶνε καλλίτερος καὶ ξέρει νὰ τραγουδῇ καὶ νὰ παίζῃ λύραν καλλίτερα.

ΔΩΡ. Ἐγὼ δὲν εἶπα ὅτι ἔχω ἐραστήν, οὔτε καυχῶμαι ὅτι εἶμαι ἀξιέραστος. Ἀλλὰ ἐραστὴν ὡσὰν τὸν Κύκλωπα, ὁ ὁποῖος μυρίζει ὡς τράγος, τρώγει ὠμὰ κρέατα, ὡς λέγουν, καὶ μάλιστα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐρχομένους ἐδῶ, σοῦ τὸν χαρίζω καὶ σὲ ἀφίνω νὰ τὸν ἀνταγαπᾷς.

2.

Κύκλωπος καὶ Ποσειδῶνος.

ΚΥΚΛ. Ὦ πατέρα, τί ἔπαθα ἀπὸ τὸν κατηραμένον ξένον ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ μ' ἐμέθυσε, μ' ἐτύφλωσε ἐνῷ ἐκοιμώμουν.

ΠΟΣ. Καὶ ποιὸς ἦτο αὐτὸς ποῦ εἶχεν αὐτὴν τὴν τόλμην, Πολύφημε;

ΚΥΚΛ. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἔλεγεν ὅτι ὠνομάζετο Κανείς, ἀφοῦ δὲ ἔφυγε καὶ εὑρέθη ἔξω βολῆς, εἶπεν ὅτι τὸ ὄνομά του εἶνε Ὀδυσσεύς.

ΠΟΣ. Γνωρίζω ποιὸν λέγεις, τὸν Ἰθακήσιον, ποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὴν Ἴλιον. Ἀλλὰ πῶς τὰ ἔπραξεν αὐτά, ἐνῷ δὲν εἶνε καὶ πάρα πολὺ ἀνδρεῖος;

ΚΥΚΛ. Ὅταν ἐπέστρεψα ἀπὸ τὴν βοσκὴν εὗρῆκα εἰς τὴν σπηλιάν μου μερικοὺς οἱ ὁποῖοι προφανῶς εἶχαν ἔλθει διὰ νὰ κλέψουν πρόβατα. Ἀφοῦ δὲ ἔβαλα εἰς τὴν εἴσοδον τὸν φράκτην, ὁ ὁποῖος εἶνε πέτρα πολὺ μεγάλη, καὶ ἄναψα φωτιὰν μὲ τὸ δένδρον τὸ ὁποῖον εἶχα φέρει ἀπὸ τὸ βουνόν, ἐφάνηκαν ποῦ προσπα-

θοῦσαν νὰ κρυφθοῦν· ἐγὼ δὲ συνέλαβα μερικούς, ὡς ἦτο φυσικόν, καὶ τοὺς ἔφαγα, διὰ νὰ τοὺς τιμωρήσω ὡς λῃστάς. Τότε ὁ πονηρότατος ἐκεῖνος, εἴτε Κανεὶς εἴτε Ὀδυσσεὺς ὀνομάζεται, μοῦ ἔδωκε νὰ πιῶ ἕνα φάρμακον, τὸ ὁποῖον ἦτο μὲν εὐχάριστον καὶ εὔοσμον, ἀλλ' ἐπικίνδυνον καὶ ἔφερε μεγάλην ζάλην· διότι ἅμα τὸ ἤπια μοῦ ἐφάνη ὅτι ὅλα ἐγύριζαν καὶ αὐτὴ ἡ σπηλιὰ ἤλθεν ἄνω κάτω καὶ ἐγὼ εὑρισκόμην εἰς κακὴν κατάστασιν, ἐπὶ τέλους δὲ ἀπεκοιμήθην. Αὐτὸς δὲ κατεσκεύασε ἕνα μυτερὸν δαυλὸν καὶ προσέτι τὸν ἄναψε καὶ μὲ αὐτὸν μὲ ἐτύφλωσεν ἐνῷ ἐκοιμώμουν, ἀπ' ἐκείνης δὲ τῆς ὥρας εἶμαι τυφλός, πατέρα μου Ποσειδῶν.

ΠΟΣ. Πολὺ βαθειὰ ἐκοιμήθης, παιδί μου, ἀφοῦ οὔτε καὶ ὅταν σοῦ ἐξώρυσσε τὸ μάτι δὲν ἐξύπνησες. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς πῶς διέφυγε ; διότι δὲν ἐννοῶ πῶς ἠδυνήθη νὰ μετατοπίσῃ τὴν πέτραν ἀπὸ τὴν εἴσοδον.

ΚΥΚΛ. Ἐγὼ τὴν ἀφήρεσα διὰ νὰ τὸν συλλάβω εὐκολώτερα ὅταν θὰ ἐπεχείρει νὰ ἐξέλθῃ. Ἐκάθησα πλησίον τῆς θύρας καὶ ἅπλωνα τὰ χέρια μου καὶ ἔψαχνα. Ἀφῆκα δὲ μόνα τὰ πρόβατα νὰ ἐξέλθουν εἰς βοσκήν, ἀφοῦ παρήγγειλα εἰς τὸν κριὸν νὰ μὲ ἀντικαταστήσῃ.

ΠΟΣ. Ἐννοῶ· ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ οἱ σύντροφοί του ἐκρύφθησαν κάτω ἀπὸ τὰ πρόβατα καὶ ἐξῆλθαν χωρὶς νὰ τοὺς καταλάβῃς. Ἀλλὰ σὺ ἔπρεπε νὰ καλέσῃς ἐναντίον του τοὺς ἄλλους Κύκλωπας.

ΚΥΚΛ. Τοὺς ἐκάλεσα, πατέρα, καὶ ἦλθαν. Ἀλλ' ὅταν μὲ ἠρώτησαν ποῖος μ' ἐκακοποίησε καὶ ἐγὼ ἀπήντησα Κανείς, ἐνόμισαν ὅτι ἐτρελλάθηκα καὶ μ' ἀφῆκαν κ' ἔφυγαν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μ' ἐγέλασε ὁ ἀναθεματισμένος ἐκεῖνος μὲ τὸ ὄνομά του. Ἐκεῖνο δὲ ποῦ μ' ἐπείραξε περισσότερον, εἶνε ὅτι καὶ μὲ ὠνείδισε διὰ τὴν συμφοράν μου καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι οὔτε ὁ πατέρας σου ὁ Ποσειδῶν θὰ σὲ θεραπεύσῃ.

ΠΟΣ. Ἡσύχασε, παιδί μου, διότι θὰ τὸν κάμω ἐγὼ νὰ μάθῃ ὅτι καὶ ἂν μοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ θεραπεύω τὰ παθήματα τῶν

ὀφθαλμῶν, ἡ σωτηρία ὅμως καὶ ἡ ἀπώλεια τῶν ταξειδευόντων ἀνήκει εἰς ἐμὲ· ταξειδεύει δὲ ἀκόμη.

3.

Ποσειδῶνος καὶ Ἀλφειοῦ.

ΠΟΣ. Πῶς συμβαίνει, Ἀλφειέ, σὺ μόνος ἐκ τῶν ποταμῶν νὰ ἐκβάλῃς εἰς τὴν θάλασσαν χωρὶς ν' ἀναμιγνύεσαι μὲ τὸ ἁλμυρὸν νερόν, ὡς συνηθίζουν ὅλοι οἱ ποταμοί; Καὶ οὔτε ἀνακόπτεις τὴν ὁρμήν σου, οὔτε διασκορπίζεσαι, ἀλλὰ προχωρεῖς εἰς τὴν θάλασσαν συγκεντρωμένος καὶ διατηρεῖς γλυκὺ τὸ ῥεῦμά σου· ἀμιγὴς καὶ καθαρὸς προχωρεῖς δὲν γνωρίζω ποῦ· καὶ βυθιζόμενος ὅπως οἱ γλάροι καὶ οἱ ἐρωδιοὶ φαίνεται ὅτι κάπου θὰ ἐπανέλθῃς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ θὰ ἀναφανῇς.

ΑΛΦ. Ἐρωτικὸς ὁ λόγος, Ποσειδῶν, καὶ μὴ μὲ κατηγορῇς, διότι καὶ σὺ ἠγάπησες πολλάκις.

ΠΟΣ. Γυναῖκα ἀγαπᾷς, ὦ Ἀλφειέ, ἢ νύμφην ἢ καμμίαν ἀπὸ τὰς Νηρηΐδας;

ΑΛΦ. Ὄχι, ἀλλὰ μίαν πηγήν, Ποσειδῶν.

ΠΟΣ. Καὶ εἰς ποῖον μέρος τῆς γῆς τρέχει αὐτὴ ἡ πηγή;

ΑΛΦ. Εἰς τὴν νῆσον Σικελίαν· τὴν ὀνομάζουν Ἀρέθουσαν.

ΠΟΣ· Τὴν γνωρίζω καὶ δὲν εἶνε ἄσχημη, Ἀλφειέ, ἡ Ἀρέθουσα, ἀλλὰ διαυγὴς καὶ καθαρὰ ἀναβλύζει καὶ τὸ νερόν της τρέχει ἐπάνω εἰς πετραδάκια τὰ ὁποῖα τοῦ δίδουν λάμψιν ἀργυροειδῆ.

ΑΛΦ. Ἀληθῶς τὴν γνωρίζεις τὴν πηγήν, Ποσειδῶν· πρὸς ἐκείνην λοιπὸν πηγαίνω.

ΠΟΣ. Πήγαινε καὶ σοῦ εὔχομαι εὐτυχίαν εἰς τὸν ἔρωτα. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λές, ποῦ τὴν ἐγνώρισες τὴν Ἀρέθουσαν, ἀφοῦ σὺ μὲν εἶσαι Ἀρκάς, αὐτὴ δὲ εὑρίσκεται εἰς τὰς Συρακούσας;

ΑΑΦ. Βιάζομαι, Ποσειδῶν, καὶ σὺ μὲ κρατεῖς διὰ νὰ μ' ἐρωτᾷς πράγματα ποῦ δὲν σ' ἐνδιαφέρουν.

ΠΟΣ. Ἔχεις δίκαιον· πήγαινε πρὸς τὴν ἐρωμένην καὶ ἀφοῦ ἐξέλθῃς ἐκ τῆς θαλάσσης ἀναμίξου εἰς ἐναγκαλισμὸν μὲ τὴν πηγὴν καὶ γίνετε οἱ δύο ἕνα νερόν.

4.

Μενελάου καὶ Πρωτέως.

ΜΕΝ. Ἀλλ' ὅτι μὲν γίνεσαι νερόν, ὦ Πρωτεῦ, δὲν εἶνε ἀπίθανον, ἀφοῦ ζῆς εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ὅτι μεταμορφοῦσαι εἰς δένδρον καὶ τοῦτο δύναται νὰ ἐννοηθῇ· οὔτε καὶ εἶνε ὅλως ἀπίστευτον ὅτι μεταμορφώνεσαι εἰς λέοντα· ἀλλ' ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ μεταβληθῇς εἰς πῦρ, ἐνῷ εἶσαι κάτοικος τῆς θαλάσσης, τοῦτο μὲ ἐκπλήττει καθ' ὑπερβολὴν καὶ δὲν τὸ πιστεύω.

ΠΡΩΤ. Μὴ ἀπιστῇς, Μενέλαε, διότι αὐτὸ γίνεται.

ΜΕΝ. Τὸ εἶδα καὶ ἐγώ· ἀλλὰ μοῦ φαίνεται—καὶ θὰ συγχωρήσῃς τὴν εἰλικρίνειάν μου — ὅτι κάποια μαγεία ὑπάρχει εἰς τὸ πρᾶγμα καὶ μὲ αὐτὴν ἐξαπατᾷς τὰ μάτια τῶν βλεπόντων, ἐνῷ πραγματικῶς μένεις ἀμετάβλητος.

ΠΡΩΤ. Καὶ ποία ἀπάτη δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς πράγματα τόσον φανερά; Δὲν εἶδες μὲ ἀνοικτὰ μάτια τὰς διαφόρους μου μεταμορφώσεις; Ἐὰν δὲ δυσπιστῇς καὶ τὸ πρᾶγμα σοῦ φαίνεται ψευδὲς καὶ ἀπάτη τῆς φαντασίας, ὅταν μεταβάλλωμαι εἰς πῦρ, πλησίασέ μου τὸ χέρι, γενναιότατε· καὶ τότε θὰ ἐννοήσῃς ἂν εἶμαι μόνον ὁρατὸς ἢ καὶ συγχρόνως καίω.

ΜΕΝ. Δὲν εἶνε ἀσφαλὲς τὸ πείραμα, ὦ Πρωτεῦ.

ΠΡΩΤ. Μοῦ φαίνεσαι, Μενέλαε, ὅτι οὐδὲ 'κταπόδι εἶδες ποτὲ οὔτε τί συμβαίνει εἰς αὐτὸ τὸ θαλάσσιον ζῷον.

ΜΕΝ. Ἀκταπόδι ἔχω ἴδει, ἀλλὰ τί τοῦ συμβαίνει εὐχαρίστως θὰ μάθω παρὰ σοῦ.

ΠΡΩΤ. Εἰς ὁποιαν πέτραν προσαρμόσῃ τοὺς μυζητῆράς του καὶ προσκολληθῇ, πρὸς αὐτὴν ἐξομοιοῦται καὶ τὸ χρῶμα του γίνεται ὅμοιον πρὸς τὸ χρῶμα τῆς πέτρας εἰς τρόπον ὥστε νὰ δια-

φεύγῃ τὸ βλέμμα τῶν ἁλιέων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐκλαμβάνουν ὡς πέτραν.

ΜΕΝ. Αὐτὰ τῳόντι λέγονται· ἀλλὰ τὰ δικά σου εἶνε πολὺ παραδοξότερα, ὦ Πρωτεῦ.

ΠΡΩΤ. Δὲν γνωρίζω, Μενέλαε, εἰς ποῖον ἄλλον δύνασαι νὰ πιστεύσῃς, ἀφοῦ δὲν πιστεύεις τὰ μάτια σου.

ΜΕΝ. Εἶδα, ἀλλ' εἶνε ἀπίστευτον καὶ τερατῶδες ὁ ἴδιος νὰ εἶσαι φωτιὰ καὶ νερόν.

5.

Πανόπης καὶ Γαλήνης.

ΠΑΝ. Εἶδες, ὦ Γαλήνη, χθὲς τί ἔκαμεν ἡ Ἔρις εἰς τὴν Θεσσαλίαν κατὰ τὸ δεῖπνον, διότι δὲν εἶχε προσκληθῇ καὶ αὐτή;

ΓΑΛ. Δὲν ἤμουν ἐκεῖ ἐγώ· διότι ὁ Ποσειδῶν μὲ διέταξε νὰ διατηρῶ ἐν τῷ μεταξὺ ἀκύμαντον τὸ πέλαγος. Τί λοιπὸν ἔκαμεν ἡ Ἔρις διότι δὲν προσεκλήθη;

ΠΑΝ. Ἡ Θέτις καὶ ὁ Πηλεὺς εἶχον ἤδη ἀποχωρήσει εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον, συνοδευθέντες μέχρι τῆς θύρας ὑπὸ τῆς Ἀμφιτρίτης καὶ τοῦ Ποσειδῶνος· ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ἡ Ἔρις διαλαθοῦσα τὴν γενικὴν προσοχὴν — καὶ τὸ κατώρθωσεν εὐκόλως, διότι ἄλλοι μὲν ἔπινον, ἄλλοι δὲ ἐθορύβουν ἢ ἐπρόσεχον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ὁ ὁποῖος ἔπαιζε κιθάραν, ἢ εἰς τὰς Μούσας, αἱ ὁποῖαι ἐτραγουδοῦσαν—ἔρριψε μεταξὺ τῶν συμποσιαζόντων μῆλον ὡραιότατον καὶ κατάχρυσον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἡ ἐπιγραφή: «διὰ τὴν ὡραιοτέραν». Κυλιόμενον δὲ τὸ μῆλον ἐπῆγεν ὡσὰν ἐπίτηδες καὶ ἐσταμάτησεν ἐκεῖ ὅπου εὑρίσκοντο ἡ Ἥρα, ἡ Ἀφροδίτη καὶ ἡ Ἀθηνᾶ. Ὅταν δὲ ὁ Ἑρμῆς τὸ ἔλαβε καὶ ἀνέγνωσε τὴν ἐπιγραφήν, ἡμεῖς μὲν αἱ Νηρηΐδες ἐσιωπήσαμεν· διότι τί ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἐνώπιον ἐκείνων; ἐκεῖναι ὅμως διημφισβήτησαν μεταξύ των τὸ μῆλον καὶ ἂν δὲν τὰς ἐχώριζεν ὁ Ζεύς, θὰ ἔφθαναν μέχρι συμπλοκῆς. Ἀλλ' ἐκεῖνος εἶπε, μολονότι αἱ τρεῖς

θεαὶ ἠξίουν νὰ γείνῃ κριτὴς αὐτός: «Ἐγὼ δὲν θὰ κρίνω περὶ τούτου, ἀλλὰ πηγαίνετε εἰς τὴν Ἴδην νὰ εὕρετε τὸν υἱὸν τοῦ Πριάμου, ὁ ὁποῖος εἶνε ἀρκετὰ φιλόκαλος ὥστε νὰ δύναται νὰ κρίνῃ ποία εἶνε ἡ ὡραιοτέρα, χωρὶς νὰ ἀδικήσῃ καμμίαν.

ΓΑΛ. Καὶ αἱ τρεῖς θεαὶ τί ἔκαμαν, Πανόπη;

ΠΑΝ. Σήμερον νομίζω ἀναχωροῦν εἰς τὴν Ἴδην καὶ μετ' ὀλίγον θὰ ἔλθῃ κάποιος νὰ μᾶς ἀναγγείλῃ ποία ἐνίκησε.

ΓΑΛ. Ἀπὸ τώρα δύναμαι νὰ σοῦ εἴπω ὅτι θὰ νικήσῃ ἡ Ἀφροδίτη, ἐκτὸς ἂν εἶνε στραβὸς ὁ κριτής.

6.

Τρίτωνος, Ἀμυμώνης καὶ Ποσειδῶνος.

ΤΡΙΤ. Εἰς τὴν Λέρναν, Ποσειδῶν, ἔρχεται καθ' ἑκάστην διὰ νὰ παίρνῃ νερὸν μία κόρη, ἀπεριγράπτου κάλλους. Ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν ἔχω ἴδει ὡραιοτέραν.

ΠΟΣ. Καὶ εἶνε ἐλευθέρα ἢ κάποια δούλη ἡ ὁποία κουβαλεῖ νερόν εἰς τἀφεντικά της;

ΤΡΙΤ. Ὄχι, ἀλλὰ κόρη τοῦ Αἰγυπτίου ἐκείνου, μία ἐκ τῶν πεντήκοντα, Ἀμυμώνη ὀνομαζομένη· διότι ἠρώτησα καὶ περὶ τῆς οἰκογενείας καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς. Ὁ Δαναός, ὁ πατέρας της ἀνατρέφει μὲ σκληραγωγίαν τὰς θυγατέρας του καὶ τὰς ἀναγκάζει νὰ ἐργάζωνται, τὰς πέμπει νὰ ἀντλοῦν νερὸν καὶ ἐν γένει τὰς συνηθίζει εἰς πᾶσαν ἐργασίαν.

ΠΟΣ. Καὶ μόνη πηγαίνει τόσον μακράν, ἐκ τοῦ Ἄργους εἰς τὴν Λέρναν;

ΤΡΙΤ. Μόνη. Ὡς γνωρίζεις τὸ Ἄργος εἶνε ἄνυδρον, καὶ διὰ τοῦτο ἐπικαλεῖται δίψειον· ὥστε εἶνε ἀνάγκη νὰ πηγαίνουν συχνὰ διὰ νερόν.

ΠΟΣ. Πολὺ μοῦ ἐξῆψαν τὴν φαντασίαν, Τρίτων, ὅσα μοῦ εἶπες περὶ τῆς κόρης ἐκείνης· ὥστε ἂς πᾶμε νὰ τὴν ἰδοῦμε.

ΤΡΙΤ. Ἂς πᾶμε, διότι εἶνε ἡ ὥρα ποῦ παίρνει νερόν. Θὰ

τὴν ἴδωμεν εἰς τὰ μέσα περίπου τῆς ὁδοῦ νὰ διευθύνεται πρὸς τὴν Λέρναν.

ΠΟΣ. Λοιπὸν ζεῦξε τὸ ἅρμα· ἢ ἐπειδὴ τοῦτο ἀπαιτεῖ πολλὴν χρονοτριβὴν διὰ νὰ προσδέσῃς τοὺς ἵππους καὶ νὰ ἐπιστρώσῃς τὸ ἅρμα, φέρε μου καλλίτερα ἕνα δελφῖνα ἀπὸ τοὺς ταχεῖς διὰ νὰ ἱππεύσω αὐτὸν τὸ ταχύτερον.

ΤΡΙΤ. Ἰδοὺ ὁ ταχύτερος τῶν δελφίνων.

ΠΟΣ. Εὖγε· καὶ τώρα πηγαίνομεν· σὺ δέ, Τρίτων, ἀκολούθει κολυμβῶν... Καὶ τώρα ποῦ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Λέρναν, ἐγὼ μὲν θὰ κρυφθῶ ἐδῶ κἄπου, σὺ δὲ κατασκόπευε· καὶ ὅταν τὴν ἴδῃς νὰ πλησιάζῃ...

ΤΡΙΤ. Ἔρχεται πλησίον σου.

ΠΟΣ. Πραγματικῶς εἶνε ὡραία καὶ ἀκμαία παρθένος. Ἀλλὰ πρέπει νὰ τὴν συλλάβωμεν.

ΑΜ. Ἄνθρωπε, διατί μὲ ἥρπασες καὶ ποῦ μὲ πηγαίνεις; Βέβαια θὰ εἶσαι σωματέμπορος καὶ θὰ σὲ ἔχῃ στείλει ὁ θετός μου ὁ Αἴγυπτος. Θὰ φωνάξω τὸν πατέρα μου.

ΤΡΙΤ. Σιωπή, Ἀμυμώνη, εἶνε ὁ Ποσειδῶν.

ΑΜ. Τί Ποσειδῶν λέγεις; Ἀλλὰ διατί μὲ τραβᾷς εἰς τὴν θάλασσαν; Θὰ πνιγῶ ἡ δυστυχής.

ΠΟΣ. Μὴ φοβῆσαι, δὲν θὰ πάθῃς τίποτε κακόν· ἀλλὰ θὰ κάμω ὥστε νὰ ἀναβρύσῃ ἐδῶ πηγὴ ἡ ὁποία θὰ φέρῃ τὸ ὄνομά σου· θὰ κτυπήσω τὸν βράχον μὲ τὴν τρίαιναν πλησίον τῆς ἀκτῆς· καὶ σὺ θὰ γείνῃς εὐτυχὴς διὰ παντὸς καὶ μόνη ἀπὸ τὰς ἀδελφάς σου δὲν θὰ ἐξακολουθῇς καὶ μετὰ θάνατον νὰ ὑδροφορῇς.

7.

Νότου καὶ Ζεφύρου.

ΝΟΤ. Αὐτὴν τὴν δάμαλιν, ὦ Ζέφυρε, τὴν ὁποίαν ὁ Ἑρμῆς

δδηγεῖ διὰ τοῦ πελάγους εἰς τὴν Αἴγυπτον, διεκόρευσεν ὁ Ζεὺς ἐρωτευθεὶς αὐτήν;

ΖΕΦ. Ναί, ἀλλὰ δὲν ἦτο δάμαλις τότε, ἦτο κόρη τοῦ ποταμοῦ Ἰνάχου· τώρα δὲ ἡ Ἥρα τὴν μετεμόρφωσεν οὕτω πως ἐκ ζηλοτυπίας, διότι ἔβλεπεν ὅτι ὁ Ζεὺς τὴν ἠγάπα καθ' ὑπερβολήν.

ΝΟΤ. Καὶ τώρα ἀκόμη ἀγαπᾷ αὐτὴν τὴν ἀγελάδα;

ΖΕΦ. Μάλιστα, καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἔστειλεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἡμᾶς διέταξε νὰ μὴ ταράσσωμεν τὴν θάλασσαν ἕως ὅτου φθάσῃ ἐκεῖ πέρα, διὰ νὰ γεννήσῃ — διότι εἶνε ἔγκυος ἤδη — θὰ γείνῃ δὲ θεὸς καὶ αὐτὴ καὶ τὸ τέκνον της.

ΝΟΤ. Ἡ δάμαλις θεός;

ΖΕΦ. Μάλιστα, φίλε Νότε· καὶ ὡς εἶπεν ὁ Ἑρμῆς, θὰ ἔχῃ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ταξειδευόντων καὶ ἡμῶν αὐτῶν θὰ εἶνε κυρία· θὰ διατάσσῃ οἱονδήποτε ἐξ ἡμῶν θέλει νὰ πνεύσῃ ἢ νὰ παύσῃ νὰ πνέῃ.

ΝΟΤ. Πρέπει λοιπὸν νὰ τὴν περιποιηθῶμεν, Ζέφυρε, ἀφοῦ εἶνε κυρία μας.

ΖΕΦ. Βέβαια, διότι οὕτω θὰ ἔχωμεν τὴν εὔνοιάν της. Ἀλλὰ τώρα διεπέρασε τὴν θάλασσαν καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν γῆν. Βλέπεις δὲ ὅτι τώρα δὲν βαδίζει πλέον μὲ τὰ τέσσαρα, ἀλλ' ὁ Ἑρμῆς τὴν ἀνώρθωσε καὶ τὴν ἔκαμε πάλιν γυναῖκα ὡραιοτάτην;

ΝΟΤ. Θαυμαστὰ πράγματα, ὦ Ζέφυρε· οὔτε κέρατα πλέον ἔχει, οὔτε οὐρὰν καὶ πόδια διχαλωτά, ἀλλ' εἶνε κόρη ἀξιέραστος. Ἀλλ' ὁ Ἑρμῆς τί ἔπαθε καὶ ἀπὸ νέου μετεβλήθη εἰς σκυλοπρόσωπον;[1]

ΖΕΦ. Τί μᾶς μέλει; Ἐκεῖνος ξέρει καλλίτερα τί κάνει.

---

1) Ἐννοεῖ τὸν Ἄνουβιν, θεὸν τῶν Αἰγυπτίων κυνοπρόσωπον, ὅστις ἐνομίζετο ὡς ὁ αὐτὸς μὲ τὸν Ἑρμῆν τῶν Ἑλλήνων.

8.

Ποσειδῶνος καὶ δελφίνων.

ΠΟΣ. Εὖγε δελφῖνες· εἶσθε πάντοτε φιλάνθρωποι καὶ ἄλλοτε μὲν ἐσώσατε τὸ τέκνον τῆς Ἰνοῦς καὶ τὸ ἐφέρατε εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἀπὸ τὰς Σκιρωνίδας πέτρας, ὅπου ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν μετὰ τῆς μητρός του· καὶ σήμερον ἔσωσες αὐτὸν τὸν ἐκ Μηθύμνης κιθαριστὴν καὶ τὸν μετέφερες εἰς τὸν Ταίναρον μετὰ τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῆς κιθάρας του. Δὲν ἀφῆκες νὰ χαθῇ ὡς ἤθελον οἱ κακοῦργοι ναῦται οἱ ὁποῖοι τὸν ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν.

ΔΕΛΦ. Μὴ ἀπορῇς, Ποσειδῶν, διότι εὐεργετοῦμεν τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ καὶ ἡμεῖς ἐξ ἀνθρώπων ἐγίναμεν ἰχθύες.

ΠΟΣ. Τὸ γνωρίζω καὶ δὲν συγχωρῶ τὸν Διόνυσον διότι σᾶς ἐνίκησεν εἰς ναυμαχίαν καὶ σᾶς μετεμόρφωσεν, ἐνῷ ἔπρεπε μόνον νὰ σᾶς ὑποτάξῃ, ὡς ἔπραξε καὶ δι' ἄλλους λαούς. Πῶς λοιπὸν συνέβη τὸ πάθημα τοῦ Ἀρίονος τούτου, ὦ δελφίν;

ΔΕΛΦ. Ὁ Περίανδρος, νομίζω, τὸν ἠγάπα καὶ πολλάκις τὸν ἐκάλει πλησίον του χάριν τῆς μουσικῆς. Αὐτὸς δὲ ἀφοῦ ἐπλούτισεν ἀπὸ τὰ δῶρα τοῦ τυράννου, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του Μήθυμναν καὶ ἐπιδείξῃ τὸν πλοῦτόν του. Ἐπέβη λοιπὸν εἰς πλοιάριον κακούργων ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἐννοήσαντες ὅτι εἶχε μαζύ του πολὺν χρυσὸν καὶ ἄργυρον, ὅταν ἔφθασαν εἰς τὰ μέσα τοῦ Αἰγαίου, ἀπεφάσισαν νὰ τὸν φονεύσουν. Αὐτὸς δὲ — διότι πλέων πλησίον τοῦ πλοίου ἤκουα πάντα τὰ λεγόμενα ἐπ' αὐτοῦ — Ἀφοῦ ἐλάβετε αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν, εἶπεν, ἀφήσατέ με τοὐλάχιστον νὰ στολισθῶ, νὰ ψάλω ἕνα θρῆνον πρὸς τὸν ἑαυτόν μου καὶ νὰ πέσω μόνος μου εἰς τὴν θάλασσαν. Οἱ ναῦται τοῦ ἔδωκαν τὴν ἄδειαν, αὐτὸς δέ, ἀφοῦ ἔψαλε κἄτι πολὺ συγκινητικόν, ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ

νὰ πνιγῇ. Ἀλλ' ἐγὼ τὸν ἔλαβα ἐπὶ τῶν νώτων μου καὶ κολυμβῶν τὸν ἔφερα ἔξω εἰς τὸν Ταίναρον.

ΠΟΣ. Εὖγε εἰς τὴν φιλομουσίαν σου· διότι καλὰ ἐπλήρωσες τὸ ᾄσμα τὸ ὁποῖον ἤκουσες.

9.

Ποσειδῶνος καὶ Νηρηίδων.

ΠΟΣ. Ὁ μὲν πορθμὸς οὗτος, ὅπου ἡ κόρη κατεποντίσθη, ἂς ὀνομάζεται τοῦ λοιποῦ, εἰς ἀνάμνησιν αὐτῆς, Ἑλλήσποντος· τὸν δὲ νεκρὸν αὐτῆς σεῖς αἱ Νηρηίδες παραλάβετε καὶ εἰς τὴν Τρῳάδα μεταφέρετε, διὰ νὰ ταφῇ ὑπὸ τῶν κατοίκων.

ΑΜΦ. Ὄχι, Ποσειδῶν, ἐδῶ εἰς τὴν ὁμώνυμον θάλασσαν πρέπει νὰ ταφῇ· τὴν λυπούμεθα διὰ τὰ ὅσα ἀξιολύπητα ἔπαθε ἀπὸ τὴν μητρυιάν της.

ΠΟΣ. Αὐτὸ δὲν δύναται νὰ γείνῃ, Ἀμφιτρίτη· οὔτε πρέπει νὰ ταφῇ ἐδῶ εἰς τὴν ἄμμον, ἀλλά, καθὼς εἶπα, νὰ μεταφερθῇ εἰς τὴν Τρῳάδα ἢ τὴν Χερρόνησον καὶ νὰ ταφῇ ἐκεῖ. Θὰ εἶνε δὲ ὄχι μικρὰ παρηγορία δι' αὐτὴν ὅτι μετ' ὀλίγον καὶ ἡ Ἰνὼ θὰ πάθῃ τὰ αὐτὰ καταδιωκομένη ὑπὸ τοῦ Ἀθάμαντος καὶ θὰ πέσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, ἐκ τοῦ ἄκρου τοῦ Κιθαιρῶνος, ἐκεῖ ὅπου οὗτος εἶνε κάθετος πρὸς τὸν αἰγιαλόν, κρατοῦσα τὸ τέκνον της εἰς τὴν ἀγκάλην. Ἀλλὰ θὰ παραστῇ ἀνάγκη νὰ σώσωμεν καὶ αὐτὴν χάριν τοῦ Διονύσου, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε τροφὸς καὶ τὸν ἐθήλασεν.

ΑΜΦ. Δὲν ἀξίζει, τόσον κακὴ ποῦ εἶνε.

ΠΟΣ. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ φανῶμεν ἀχάριστοι πρὸς τὸν Διόνυσον, ὦ Ἀμφιτρίτη.

ΝΗΡ. Ἀλλ' αὐτὴ ἐδῶ τί ἔπαθε καὶ ἔπεσεν ἀπὸ τὸν κριόν; Ὁ δὲ ἀδελφός της ὁ Φρῖξος πηγαίνει ἀσφαλῶς;

ΠΟΣ. Βέβαια, διότι εἶνε νέος καὶ δύναται ν' ἀντέχῃ εἰς τὴν φοράν. Ἡ Ἕλλη ὅμως ὅταν εὑρέθη ἐπὶ ὀχήματος τόσον παρα-

δόξου καὶ εἶδε κάτω βάθος ἀχανές, κατεπλάγη καὶ καταληφθεῖσα ὑπὸ ἰλίγγου ἕνεκα τῆς ταχύτητος τῆς πτήσεως, ἀφῆκε τὰ κέρατα τοῦ κριοῦ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐκρατεῖτο καὶ κατέπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν.

ΝΗΡ. Δὲν ἔπρεπεν ἡ μητέρα Νεφέλη νὰ τὴν βοηθήσῃ ἐνῷ ἔπιπτε;

ΠΟΣ. Ἔπρεπεν, ἀλλ' ἡ Μοῖρα εἶνε πολὺ δυνατωτέρα τῆς Νεφέλης.

10.

Ἴριδος καὶ Ποσειδῶνος.

ΙΡΙΣ. Τὴν νῆσον τὴν πλανωμένην, ὦ Ποσειδῶν, ἡ ὁποία ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὴν Σικελίαν καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ πλέῃ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, διατάσσει ὁ Ζεὺς νὰ σταματήσῃς καὶ νὰ παρουσιάσῃς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ Αἰγαίου, νὰ τὴν στηρίξῃς δὲ πολὺ ἀσφαλῶς· διότι ἔχει ἀνάγκην αὐτῆς.

ΠΟΣ. Θὰ γείνουν αὐτὰ κατὰ τὴν διαταγήν του. Ἀλλ' εἰς τί θὰ τοῦ χρησιμεύσῃ ἂν ἐμφανισθῇ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ παύσῃ νὰ κινῆται;

ΙΡΙΣ. Ἡ Λητὼ πρέπει νὰ γεννήσῃ ἐπ' αὐτῆς, διότι ἤδη ἤρχισαν νὰ τὴν βασανίζουν φοβερὰ οἱ πόνοι.

ΠΟΣ. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ ὁ οὐρανὸς δι' αὐτὸν τὸν τοκετόν; Καὶ ἂν δὲν ἀρκῇ ὁ οὐρανός, ἡ γῆ ὅλη δὲν δύναται νὰ δεχθῇ τὴν γέννα̃ν της;

ΙΡΙΣ. Ὄχι, Ποσειδῶν, διότι ἡ Ἥρα ἐπέβαλεν εἰς τὴν γῆν διὰ μεγάλου ὅρκου νὰ μὴ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Λητὼ τόπον διὰ τὸν τοκετόν της, μόνον δὲ αὐτὴ ἡ νῆσος δὲν μετέσχεν εἰς τὸν ὅρκον διότι ἦτο ἀφανής.

ΠΟΣ. Ἐννοῶ. Λοιπὸν στάσου, ὦ νῆσος, καὶ ἔξελθε πάλιν ἐκ τοῦ βυθοῦ καὶ παῦσε νὰ φέρεσαι πρὸς τὸ βάθος καὶ μεῖνε ἀκί-

νητος καὶ δέξου, εὐδαιμονεστάτη, τὰ δύο τέκνα τοῦ ἀδελφοῦ μου, τοὺς ὡραιοτέρους τῶν θεῶν. Σεῖς δέ, ὦ Τρίτωνες, περάσετε τὴν Λητὼ εἰς αὐτήν· καὶ ἂς γείνῃ γενικὴ γαλήνη. Τὸν δὲ δράκοντα ὅστις τὴν παρακολουθεῖ καὶ τὴν φοβίζει, ἂς φονεύσουν τὰ τέκνα ἅμα γεννηθοῦν, ἐκδικούμενα διὰ τὴν μητέρα των. Σὺ δὲ ἀνάγγειλε εἰς τὸν Δία ὅτι τὰ πάντα εἶνε ἐν τάξει· ἡ Δῆλος ἐστάθη· ἂς ἔλθῃ δὲ τώρα ἡ Λητὼ καὶ ἂς γεννήσῃ.

11.

Ξάνθου καὶ Θαλάσσης.

ΞΑΝΘ. Δέξου με, ὦ θάλασσα, καὶ δρόσισέ μου τὰς πληγάς, διότι φοβερὰ πράγματα ἔπαθα.

ΘΑΛ. Τί ἔπαθες Ξάνθε; Ποιὸς σὲ κατέκαυσεν;

ΞΑΝΘ. Ὁ Ἥφαιστος. Ἐκάηκα ὅλος ὁ δυστυχὴς καὶ φλέγομαι.

ΘΑΛ. Καὶ διατί σὲ ἔκαυσε;

ΞΑΝΘ. Χάριν τοῦ υἱοῦ αὐτῆς τῆς Θέτιδος. Βλέπων αὐτὸν νὰ φονεύῃ τοὺς Φρύγας τὸν παρεκάλεσα, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἔπαυσε τὴν ὀργήν του καὶ μὲ τοὺς νεκροὺς μοῦ ἔφραζε τὸ ῥεῦμα. Ἐγὼ δὲ λυπηθεὶς τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους ἐπλημμύρησα διὰ νὰ φοβηθῇ καὶ νὰ παύσῃ τὴν σφαγήν. Τότε ὁ Ἥφαιστος—διότι ἔτυχε νὰ εὑρίσκεται κἄπου ἐκεῖ πλησίον—ἔφερεν ὅλον τὸ πῦρ τὸ ὁποῖον εἶχε καὶ ὅσον εὑρίσκεται εἰς τὴν Αἴτναν καὶ ἀλλαχοῦ καὶ τὸ ἔρριψεν ἐπάνω μου· καὶ ἔκαυσε τὰς πτελέας καὶ τὰς μυρίκας, ἔψησε δὲ καὶ τοὺς δυστυχεῖς ἰχθῦς καὶ ἐγχέλεις ἐμὲ δὲ ἔκαμε νὰ κοχλάσω καὶ παρ' ὀλίγον νὰ μὲ ἀποξηράνῃ ὅλον. Βλέπεις δὲ εἰς ποίαν κατάστασιν εἶμαι ἀπὸ τὰ ἐγκαύματα.

ΘΑΛ. Ἀληθῶς πολὺ θολὸς καὶ θερμὸς ἔγεινες, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν νεκρῶν, ἐξ ἄλλου δὲ ἀπὸ τὸ πῦρ τοῦ Ἡφαίστου. Ἀλλὰ δικαίως ἔπαθες, διότι ἐφέρθης ἐχθρικῶς πρὸς τὸν Ἀχιλλέα χωρὶς νὰ σεβασθῇς ἕνα υἱὸν Νηρηΐδος.

ΞΑΝΘ. Δὲν ἔπρεπε λοιπὸν νὰ λυπηθῶ τοὺς Φρύγας οἱ ὁποῖοι εἶνε γείτονές μου;

ΘΑΛ. Καὶ ὁ Ἥφαιστος δὲν ἔπρεπε νὰ λυπηθῇ τὸν Ἀχιλλέα, ὁ ὁποῖος εἶνε υἱὸς τῆς Θέτιδος;

12.

Δωρίδος καὶ Θέτιδος.

ΔΩΡ. Διατί κλαίεις, ὦ Θέτις;

ΘΕΤ. Διότι εἶδα μίαν ὡραιοτάτην κόρην νὰ τὴν κλείσῃ ὁ πατέρας της μέσα εἰς κιβωτὸν μετὰ τοῦ βρέφους της τοῦ ἀρτιγεννήτου. Διέταξε δὲ ὁ πατέρας τοὺς ναύτας, ἅμα ἀπομακρυνθοῦν πολὺ ἀπὸ τὴν στερεὰν νὰ ῥίψουν τὸ κιβώτιον εἰς τὴν θάλασσαν διὰ νὰ χαθῇ ἡ δυστυχὴς κόρη ὁμοῦ μὲ τὸ τέκνον της.

ΔΩΡ. Καὶ διατί αὐτά, ἐὰν γνωρίζῃς τὰ καθέκαστα, ἀδελφή μου;

ΘΕΤ. Ὁ πατέρας της Ἀκρίσιος τὴν εἶχε κλείσει εἰς χάλκινον δωμάτιον διὰ νὰ διατηρηθῇ ἐκεῖ παρθένον καὶ ἄθικτον τὸ κάλλος της· ἀλλ' ἔπειτα—δὲν γνωρίζω δὲ κατὰ πόσον τοῦτο εἶνε ἀληθὲς — λέγουν ὅτι ὁ Ζεὺς μεταμορφωθεὶς εἰς χρυσὸν ἔτρεξεν ἀπὸ τῆς στέγης ἐπάνω της· ἐκείνη δὲ δεχθεῖσα εἰς τὸν κόλπον της τὸν καταρρέοντα θεὸν ἔμεινεν ἔγκυος. Τοῦτο ἐννοήσας ὁ Ἀκρίσιος, ὁ ὁποῖος εἶνε γέρων ἄγριος καὶ ζηλότυπος, κατελήφθη ὑπὸ ἀγανακτήσεως καὶ νομίσας ὅτι ἡ κόρη εἶχεν ἐραστήν, τὴν ἔκλεισεν εἰς τὴν κιβωτὸν ἅμα ἐγέννησε.

ΔΩΡ. Αὐτὴ δὲ τί ἔκανε;

ΘΕΤ. Δι' ἑαυτὴν μὲν ἐσιώπα καὶ ἀγογγύστως ὑπέφερε τὴν καταδίκην· παρεκάλει ὅμως διὰ τὸ βρέφος νὰ μὴ φονευθῇ καὶ τὸ ἐδείκνυε πρὸς τὸν πάππον, διὰ νὰ τὸν συγκινήσῃ μὲ τὸ κάλλος του· αὐτὸ δὲ ἐξ ἀγνοίας τῶν κακῶν ἐμειδία πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἀλλὰ τὰ δάκρυα πάλιν πλημμυροῦν τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῶν ὅσων εἶδα.

ΔΩΡ. Καὶ ἐγὼ συγκινοῦμαι. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λὲς ἀπέθαναν;

ΘΕΤ. Ὄχι, διότι ἐξακολουθεῖ νὰ πλέῃ ἡ κιβωτὸς παρὰ τὴν Σέριφον καὶ νὰ τοὺς διατηρῇ εἰς τὴν ζωήν.

ΔΩΡ. Δὲν τοὺς σώζομεν λοιπόν; Ἂς τοὺς ῥίψωμεν εἰς τὰ δίκτυα αὐτῶν τῶν Σεριφίων ἁλιέων· αὐτοὶ δὲ ὅταν τοὺς ἀνασύρουν θὰ τοὺς σώσουν.

ΘΕΤ. Καλὰ λέγεις καὶ οὕτω ἂς πράξωμεν· δὲν πρέπει νὰ χαθῇ καὶ αὐτὴ καὶ τὸ παιδὶ τὸ ὁποῖον εἶνε τόσον ὡραῖον.

13.

Ἐνιπέως καὶ Ποσειδῶνος.

ΕΝΙΠ. Δὲν ἔκαμες καλά, Ποσειδῶν· πρέπει νὰ ᾽ποῦμε τὴν ἀλήθειαν. Ὁμοιωθεὶς πρὸς ἐμὲ εἰσῆλθες λαθραίως καὶ διεκόρευσες τὴν ἐρωμένην μου· αὐτὴ δὲ νομίζουσα ὅτι ἤμην ἐγὼ σὲ ἠνέχθη.

ΠΟΣ. Τὸ σφάλμα εἶνε ᾽δικό σου, Ἐνιπεῦ, διότι ἐφάνης περιφρονητικὸς καὶ διστακτικὸς πρὸς ὡραίαν κόρην, ἡ ὁποία σὲ ἐπεσκέπτετο καθ᾽ ἑκάστην καὶ ἦτο τρελλὴ ἀπὸ ἔρωτα. Τὴν ἐπεριφρόνεις καὶ ἐτέρπεσο νὰ τῆς προξενῇς λύπην, ἐνῷ αὐτὴ περιεφέρετο εἰς τὰς ὄχθας σου καὶ εἰσήρχετο καὶ ἐλούετο ἐνίοτε ἐπιθυμοῦσα τοὺς ἐναγκαλισμούς σου· σὺ δὲ τῆς ἔκανες νάζια.

ΕΝΙΠ. Καὶ δι᾽ αὐτὸ ἔπρεπε σὺ νὰ ὑποκλέψῃς τὸν ἔρωτα καὶ νὰ πλαστοπροσωπήσῃς τὸν Ἐνιπέα καὶ νὰ γελάσῃς τὴν Τυρώ, μίαν ἀφελῆ κόρην;

ΠΟΣ. Ἡ ζηλοτυπία σου ἔρχεται ἀργά, ὦ Ἐνιπεῦ, ἐνῷ πρὶν ἔκαμνες τὸν ὑπερήφανον· ἡ δὲ Τυρὼ δὲν ἔπαθε τίποτε κακὸν ἀφοῦ νομίζει ὅτι συνευρέθη μετὰ σοῦ.

ΕΝΙΠ. Ὄχι, διότι ὅταν ἔφευγες τῆς εἶπες ὅτι εἶσαι ὁ Ποσειδῶν καὶ αὐτὸ τὴν κατελύπησε· ἐγὼ δὲ ἠδικήθην κατὰ τοῦτο ὅτι ἀπήλαυσες ἔρωτα ἀνήκοντα εἰς ἐμὲ καὶ περιβληθεὶς πορφυροῦν

κῦμα, τὸ ὁποῖον σᾶς ἔκρυψεν ὁμοῦ, συνευρέθης μὲ τὴν κόρην ἀντ' ἐμοῦ.

ΠΟΣ. Ἀφοῦ σὺ δὲν ἤθελες, ὦ Ἐνιπεῦ;

14.

Τρίτωνος καὶ Νηρηΐδων.

ΤΡΙΤ. Τὸ κῆτός σας, ὦ Νηρηΐδες, τὸ ὁποῖον ἐστείλατε πρὸς τὴν θυγατέρα τοῦ Κηφέως τὴν Ἀνδρομέδαν, οὔτε τὴν κόρην ἔβλαψεν, ὡς νομίζετε, καὶ αὐτὸ δὲ ἤδη ἐφονεύθη.

ΝΗΡ. Ὑπὸ ποίου, ὦ Τρίτων; Μήπως ὁ Κηφεὺς μεταχειρισθεὶς τὴν κόρην του ὡς δόλωμα καὶ ἐνεδρεύσας μετὰ πολλῶν ἄλλων τὸ ἐφόνευσε;

ΤΡΙΤ. Ὄχι. Ἀλλὰ γνωρίζετε, νομίζω, ὦ Ἰφιάνασσα, τὸν Περσέα, τὸν υἱὸν τῆς Δανάης, τὸν ὁποῖον μετὰ τῆς μητρός του κλεισθέντα εἰς κιβωτὸν καὶ ῥιφθέντα εἰς τὴν θάλασσαν ὑπὸ τοῦ πάππου του, ἐλυπήθητε καὶ ἐσώσατε.

ΙΦ. Γνωρίζω ποῖον λέγεις· θὰ εἶνε τώρα νέος καὶ πολὺ γενναῖος καὶ εὐειδής.

ΤΡΕΤ. Αὐτὸς ἐφόνευσε τὸ κῆτος.

ΙΦ. Διατί; Δὲν ἔπρεπε νὰ μᾶς κάμῃ τοιαύτην ἀμοιβὴν διὰ τὴν σωτηρίαν του.

ΤΡΙΤ. Θὰ σᾶς διηγηθῶ πῶς συνέβησαν ὅλα. Ὁ Περσεὺς ἐστάλη ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐναντίον τῶν Γοργόνων διὰ νὰ ἐκτελέσῃ ἕνα ἆθλον· ὅταν δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν Λιβύην...

ΙΦ. Πῶς, μόνος; ἢ εἶχε καὶ συντρόφους; Διότι καὶ ἡ ὁδὸς εἶνε δύσβατος.

ΤΡΙΤ. Διὰ τοῦ ἀέρος, διότι ἡ Ἀθηνᾶ τοῦ ἔδωκε πτερά. Ὅταν δὲ ἔφθασεν ἐκεῖ ὅπου ζοῦν αἱ Γοργόνες, φαίνεται ὅτι τὰς εὗρε νὰ κοιμῶνται καὶ κόψας τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης ἐπέταξε καὶ ἔφυγε.

ΙΦ. Καὶ πῶς τὰς εἶδεν ἀφοῦ εἶνε ἀόρατοι; Καί, ἂν συμβῇ νὰ τὰς ἴδῃ κανείς, δὲν βλέπει πλέον τίποτε ἄλλο. [1]

ΤΡΙΤ. Ἡ Ἀθηνᾶ προέβαλλε τὴν ἀσπίδα της—αὐτὰ ἤκουσα νὰ διηγῆται ὁ ἴδιος πρὸς τὴν Ἀνδρομέδαν καὶ τὸν Κηφέα κατόπιν—καὶ ἐπὶ τῆς στιλβούσης ἀσπίδος, ὡς εἰς κάτοπτρον, ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ τὴν μορφὴν τῆς Μεδούσης. Ἔπειτα ἁρπάσας διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὴν κόμην της καὶ ἐξακολουθῶν νὰ παρατηρῇ εἰς τὸ κάτοπτρον, ἀπέκοψε διὰ τῆς δεξιᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκράτει σπάθην, τὴν κεφαλήν της, καὶ πρὶν ἐγερθοῦν ἐκ τοῦ ὕπνου αἱ ἀδελφαί της, ἔφυγε. Ὅταν δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν παράλιον Αἰθιοπίαν καὶ ἐπέτα πλησίον τῆς γῆς, βλέπει τὴν Ἀνδρομέδαν δεσμευμένην ἐπί τινος βράχου τῆς ἀκτῆς, ὡραιοτάτην, μὲ τὴν κόμην λυμένην καὶ ἡμίγυμνον πολὺ κάτω τῶν μαστῶν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν λυπηθεὶς αὐτὴν τὴν ἠρώτα διὰ τὴν αἰτίαν τῆς καταδίκης της· μετ' ὀλίγον δὲ ἐρωτευθεὶς αὐτὴν — διότι ἔπρεπε νὰ σωθῇ ἡ κόρη—ἐσκέφθη νὰ τὴν βοηθήσῃ. Ὅταν δὲ τὸ κῆτος ἐπήρχετο πολὺ φοβερὸν διὰ νὰ καταπίῃ τὴν Ἀνδρομέδαν, ὁ νέος διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς τοῦ κατέφερε τὴν σπάθην, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἐπιδεικνύων τὴν Γοργόνα τὸ ἀπελίθωσε· καὶ τὸ κῆτος ἀπέθανε καὶ ἀπελιθώθη συγχρόνως, ἅμα εἶδε τὴν Μέδουσαν. Τότε ὁ Περσεὺς λύσας τὰ δεσμὰ τῆς παρθένου τὴν ἐβοήθησε νὰ κατέλθῃ σιγὰ-σιγὰ ἐκ τοῦ βράχου, ὁ ὁποῖος ἦτο ὀλισθηρός· καὶ τώρα τὴν νυμφεύεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κηφέως, μεθ' ὃ θέλει τὴν ὁδηγήσῃ εἰς τὸ Ἄργος. Οὕτω δὲ ἀντὶ θανάτου εὗρεν ἐκείνη γάμον ὄχι τυχαῖον.

ΙΦ. Ἐγὼ νὰ σοῦ 'πῶ δὲν λυποῦμαι πολὺ διὰ τὸ γεγονός, διότι ἡ κόρη δὲν μᾶς ἔπταιεν ἐὰν ἡ μητέρα της ἐκαυχᾶτο καὶ διετείνετο ὅτι ἦτο ὡραιοτέρα ἀπὸ ἡμᾶς.

ΔΩΡ. Ἀλλὰ θὰ ἐλυπεῖτο διὰ τὸν θάνατον τῆς Ἀνδρομέδας ἀφοῦ εἶνε μητέρα.

ΙΦ. Ἂς λησμονήσωμεν ἐὰν μία βάρβαρος γυναίκα ὡμίλησεν

---

1) Διότι ἡ ὄψις τῶν Γοργόνων ἀπελίθωνε.

ὑπὲρ τὴν ἀξίαν της· ἀρκετὰ ἐτιμωρήθη μὲ τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον διέτρεξεν ἡ κόρη της, καὶ ἂς χαρῶμεν διὰ τὸν γάμον.

15.

Ζεφύρου καὶ Νότου.

ΖΕΦ. Ποτὲ δὲν εἶδα ἐγὼ πομπὴν μεγαλοπρεπεστέραν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀφ' ὅτου ὑπάρχω καὶ πνέω. Σὺ δὲν εἶδες τίποτε, ὦ Νότε;

ΝΟΤ. Ποίαν πομπὴν λέγεις, Ζέφυρε, καὶ ποῖοι ἦσαν οἱ ἄγοντες τὴν πομπὴν αὐτήν;

ΖΕΦ. Ἔχασες ἔξοχον θέαμα, ὅμοιον τοῦ ὁποίου δὲν θὰ ἴδῃς ποτέ.

ΝΟΤ. Εἰργαζόμην εἰς τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν, ἔπνευσα δὲ καὶ μέχρι τῆς Ἰνδικῆς, εἰς τὰ παράλια μέρη τῆς χώρας, καὶ οὕτω δὲν εἶδα τίποτε ἐξ ὅσων λέγεις.

ΖΕΦ. Ἀλλὰ γνωρίζεις τὸν Σιδώνιον Ἀγήνορα.

ΝΟΤ. Ναί, τὸν πατέρα τῆς Εὐρώπης· ἢ ὄχι;

ΖΕΦ. Ἀκριβῶς, περὶ ἐκείνης θὰ σοῦ διηγηθῶ.

ΝΟΤ. Ὅτι ὁ Ζεὺς τὴν ἀγαπᾷ ἀπὸ πολὺν καιρόν; Αὐτὸ τὸ γνωρίζω πρὸ πολλοῦ.

ΖΕΦ. Καλά, τὸν ἔρωτα τὸν γνωρίζεις, τὰ κατόπιν δὲ θ' ἀκούσῃς τώρα. Ἡ Εὐρώπη παραλαβοῦσα τὰς φίλας καὶ ὁμηλίκους της κατέβη εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἔπαιζε μετ' αὐτῶν· ὁ δὲ Ζεὺς ὁμοιωθεὶς πρὸς ταῦρον ὡραιότατον, ἔπαιζε μαζύ των. Ἦτο κατάλευκος, τὰ κέρατά του ἐκαμπυλοῦντο μὲ χάριν καὶ τὸ βλέμμα του ἦτο ἥμερον. Ἐσκίρτα λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς ἄμμου καὶ ἐξέπεμπε μυκηθμοὺς χαρᾶς, οὕτως ὥστε ἡ Εὐρώπη ἐτόλμησε καὶ νὰ τὸν ἱππεύσῃ. Ἀλλὰ μόλις ἀνέβη καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ τῶν νώτων του, ὁ Ζεὺς ὥρμησεν εἰς τὴν θάλασσαν φέρων αὐτὴν καὶ ἤρχισε νὰ κολυμβᾷ· αὐτὴ δὲ καταπλαγεῖσα, διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς ἐκρατήθη

ἀπὸ τὸ κέρατον διὰ νὰ μὴ ὀλισθήσῃ καὶ πέσῃ, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἐκράτει τὸν πέπλον της, τὸν ὁποῖον ἐφούσκωνεν ὁ ἄνεμος.

ΝΟΤ. Ὡραῖον θέαμα εἶδες, Ζέφυρε, καὶ ἐρωτικόν, τὸν Δία κολυμβῶντα καὶ φέροντα τὴν ἀγαπωμένην του ἐπὶ τῶν νώτων του.

ΖΕΦ. Τὰ κατόπιν εἶνε πολὺ ὡραιότερα· διότι καὶ ἡ θάλασσα εὐθὺς ἔγεινεν ἀκύμαντος καὶ λεία, ἡμεῖς δὲ ὅλοι οἱ ἄνεμοι ἡσυχάσαντες, μόνον ὡς θεαταὶ παρηκολουθήσαμεν τὰ γινόμενα. Ἔρωτες δὲ παριπτάμενοι μικρὸν ὑπεράνω τῆς θαλάσσης, οὕτως ὥστε ἐνίοτε τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν των ἤγγιζαν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, καὶ κρατοῦντες δᾷδας ἀναμμένας, ἔψαλλαν τὸν ὑμέναιον. Ἀλλὰ καὶ αἱ Νηρηΐδες ἀνελθοῦσαι ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης συνώδευον ἱππεύουσαι ἐπὶ δελφίνων, ἡμίγυμνοι αἱ περισσότεραι καὶ χειροκροτοῦσαι· ἐπίσης τὸ γένος τῶν Τριτώνων καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι θαλάσσιαι θεότητες, ὅσων ἡ ὄψις δὲν εἶνε φοβερά, ἐχόρευον πέριξ τῆς κόρης. Ὁ Ποσειδῶν καθήμενος ἐπὶ ἅρματος καὶ ἔχων πλησίον του τὴν Ἀμφιτρίτην προηγεῖτο καὶ μὲ χαρὰν ἤνοιγε τὴν ὁδὸν εἰς τὸν πλέοντα ἀδελφόν του· ἐκτὸς δὲ τούτων δύο Τρίτωνες ἔφερον τὴν Ἀφροδίτην ἀνακαθημένην ἐπὶ κογχύλης καὶ ῥίπτουσαν παντοῖα ἄνθη πρὸς τὴν νύμφην. Αὐτὰ συνέβησαν ἀπὸ Φοινίκης μέχρι Κρήτης· ὅταν δὲ ἀπέβησαν εἰς τὴν νῆσον, ὁ μὲν ταῦρος δὲν ἐφαίνετο πλέον, ὁ δὲ Ζεὺς ἔλαβεν ἐκ τῆς χειρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν ὡδήγησεν εἰς τὸ Δικταῖον Σπήλαιον, ἐρυθριῶσαν καὶ κάτω νεύουσαν, διότι ἐνόει τώρα πρὸς ποῖον σκοπὸν ὡδηγεῖτο. Ἡμεῖς δὲ ἐπιπνεύσαντες, ἄλλος ἄλλο μέρος τῆς θαλάσσης συνεταράσσαμεν.

ΝΟΤ. Σὲ ζηλεύω, εὐτυχῆ Ζέφυρε, δι' ὅσα εἶδες, καθ' ὃν καιρὸν ἐγὼ ἔβλεπα γρύπας καὶ ἐλέφαντας καὶ μαύρους ἀνθρώπους

ΑΛΚΥΩΝ Ἢ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

Χαιρεφῶν—Σωκράτης

ΧΑΙΡ. Τί φωνὴ εἶνε αὐτή, ὦ Σώκρατες, ποῦ ἦλθε μακρόθεν ἀπὸ τὰ παράλια καὶ τὸ ἀκρωτήριον ἐκεῖνο; Πολὺ εὐχάριστον ἄκουσμα. Τί εἴδους ζῷον ἆρά γε νὰ εἶνε αὐτὸ ποῦ φωνάζει; Διότι τὰ διαιτώμενα εἰς τὰ ὕδατα ζῷα εἶνε ἄφωνα.

ΣΩΚΡ. Εἶνε θαλάσσιον πτηνόν, ὦ Χαιρεφῶν, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Ἀλκυὼν καὶ τὸ ὁποῖον αἰωνίως θρηνολογεῖ καὶ κλαίει. Περὶ τῆς Ἀλκυῶνος ὑπάρχει παλαιὸς μῦθος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὑπῆρξέ ποτε γυνή, θυγάτηρ Αἰόλου τοῦ Ἕλληνος, ἡ ὁποία ἐθρήνει τὸν ἀποθανόντα πολυφίλητον καὶ νεαρὸν σύζυγον αὐτῆς, Κήυκα τὸν Τραχίνιον υἱὸν Ἑωσφόρου τοῦ ἀστέρος, λαμπροῦ πατρὸς λαμπρὸν υἱόν· ἔπειτα δὲ κατά τινα θείαν θέλησιν μεταμορφωθεῖσα εἰς πτηνὸν περιΐπταται καὶ πλανᾶται εἰς τὰς θαλάσσας ζητοῦσα ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον δὲν ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ πλανωμένη ἀνὰ τὴν γῆν.

ΧΑΙΡ. Αὐτὴ λοιπὸν ποῦ λέγεις εἶνε ἡ Ἀλκυών; Ποτὲ εἰς τὸ παρελθὸν δὲν εἶχα ἀκούσει τὴν φωνήν της καὶ τὸ ἄκουσμά της μοῦ εἶνε ἐντελῶς νέον. Ἀληθῶς εἶνε θρηνῶδες τὸ λάλημά της. Καὶ ποίου μεγέθους πτηνὸν εἶνε, ὦ Σώκρατες;

ΣΩΚΡ. Δὲν εἶνε μεγάλο, ἀλλὰ μεγάλως ἐτιμήθη διὰ τὴν φιλανδρίαν της ὑπὸ τῶν θεῶν· διότι ὅταν τὰ πτηνὰ αὐτὰ γεννοῦν ὁ κόσμος διέρχεται τὰς Ἀλκυωνίδας λεγομένας ἡμέρας, αἱ ὁποῖαι ἂν καὶ συμπίπτουν μὲ τὸ μέσον τοῦ χειμῶνος εἶνε ἐξαιρετικῶς καλοκαιριναί, τοιαύτη δὲ κατ' ἐξοχὴν εἶνε καὶ ἡ σημερινή. Δὲν βλέπεις πόσον αἴθριος εἶνε ὁ οὐρανός, ἀκύμαντον δὲ καὶ γαλήνιον ὅλον τὸ πέλαγος καὶ ὅμοιον οὕτως εἰπεῖν μὲ καθρέπτην;

ΧΑΙΡ. Καλὰ λέγεις· ἡ σημερινὴ ἡμέρα φαίνεται ὅτι τῷ ὄντι

εἶνε Ἀλκυωνὶς καὶ ἡ χθεσινὴ δὲ τοιαύτη ἦτο. Ἀλλὰ δι' ὄνομα θεοῦ, πῶς νὰ πιστεύσῃ κανεὶς τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῶν παλαιῶν, ὦ Σώκρατες, ὅτι ποτὲ ἔγιναν γυναῖκες ἐκ πτηνῶν ἢ πτηνὰ ἐκ γυναικῶν; Διότι ὅλα αὐτὰ φαίνονται μᾶλλον ἀδύνατα.

ΣΩΚΡ. Ἄκουσε, φίλε Χαιρεφῶν· ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἔχομεν τόσον ἀσθενῆ τὴν κρίσιν, ὥστε νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἀκριβῶς ποῖα τὰ δυνατὰ καὶ ποῖα τὰ ἀδύνατα. Κρίνομεν μὲ δύναμιν ἀνθρωπίνην πράγματα ἄγνωστα, ἀκατανόητα καὶ ἀόρατα· οὕτω δὲ πολλὰ καὶ ἐκ τῶν εὐκόλων μᾶς φαίνονται δύσκολα καὶ ἐκ τῶν δυνατῶν ἀδύνατα, πολλάκις μὲν καὶ ἕνεκα ἀπειρίας, πολλάκις δὲ καὶ ἕνεκα νηπιότητος φρενῶν· καὶ τῷ ὄντι πᾶς ἄνθρωπος καὶ ὁ πρεσβύτατος εἶνε νήπιος, καθότι μικρὰ καὶ πολὺ σύντομος εἶνε ἡ διάρκεια τῆς ζωῆς συγκρινομένη πρὸς τὴν διάρκειαν τῶν αἰώνων. Πῶς δὲ δύνανται, φίλε μου, ὅσοι ἀγνοοῦν τὰς δυνάμεις τῶν θεῶν καὶ τῶν ἄλλων ὑπερφυσικῶν ὑπάρξεων νὰ εἴπουν ποῖον εἶνε δυνατὸν ἢ ἀδύνατον ἐκ τῶν τοιούτων; Παρετήρησες, Χαιρεφῶν, πρὸ τριῶν ἡμερῶν τί χειμῶνα ἔκανε; Καὶ μόνον ἡ ἀνάμνησις τῶν ἀστραπῶν ἐκείνων καὶ τῶν βροντῶν καὶ τῆς φοβερᾶς σφοδρότητος τῶν ἀνέμων προξενεῖ τρόμον· ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ὅλος ὁ κόσμος θὰ κατεστρέφετο. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπῆλθε θαυμαστὴ εὐδία, ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ μέχρι τοῦδε. Ποῖον λοιπὸν ἐκ τῶν δύο νομίζεις μεγαλείτερον καὶ δυσκολώτερον, νὰ γείνῃ τοιαύτη γαλήνη ἐξ ἐκείνης τῆς τρομερᾶς καταιγίδος καὶ ἀνεμοζάλης καὶ νὰ ἐπανέλθῃ ὁ κόσμος ὅλος εἰς τοιαύτην ἠρεμίαν ἢ νὰ μεταβληθῇ ἡ μορφὴ γυναικὸς εἰς μορφὴν πτηνοῦ; Διότι τὸ τελευταῖον τοῦτο καὶ τὰ παιδία σήμερον τὰ γνωρίζοντα νὰ πλάττουν δύνανται νὰ τὸ κατορθώσουν· ἅμα λάβουν πηλὸν ἢ κηρὸν εὐκόλως εἰς τὸν αὐτὸν ὄγκον τῆς ὕλης δίδουν διαφόρους μορφὰς καὶ σχήματα. Εἰς δὲ τὸ θεῖον, τὸ ὁποῖον ἔχει μεγάλην καὶ ἀσύγκριτον πρὸς τὰς ἡμετέρας δυνάμεις ὑπεροχήν, πάντα ταῦτα θὰ εἶνε εὔκολα καὶ εὐκατόρθωτα. Δύνασαι νὰ εἴπῃς πόσον μεγαλείτερος ἀπὸ σὲ εἶνε ὁ ὅλος οὐρανός;

ΧΑΙΡ. Ποῖος ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ὦ Σώκρατες, δύναται νὰ ἐν-

νοήσῃ καὶ νὰ ὁρίσῃ τι ἐκ τῶν τοιούτων; Εἶνε πράγματα ἀδύνατα.

ΣΩΚΡ. Ἀλλὰ καὶ ἂν συγκρίνωμεν τοὺς ἀνθρώπους μεταξύ των δὲν βλέπομεν ὅτι ὑπάρχουν μεγάλαι διαφοραὶ εἰς τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ἀδυναμίας; Ἐὰν συγκρίνωμεν τοὺς ἄνδρας πρὸς τὰ νήπια, τὰ ἐντελῶς βρέφη, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἡλικίαν πέντε ἢ δέκα ἡμερῶν, βλέπομεν θαυμαστὴν διαφορὰν δυνάμεως καὶ ἀδυναμίας εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς πράξεις τῆς ζωῆς. Καὶ ὅσα διὰ τῶν τεχνῶν τῶν τόσων πολυμηχάνων καὶ ὅσα διὰ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς κατορθώνουν, ταῦτα, καθὼς εἶπα, οὐδὲ νὰ φαντασθοῦν δύνανται τὰ πολὺ μικρὰ παιδία. Καὶ ἡ δύναμις δὲ ἑνὸς ἀνδρὸς ἀκμαίου ἔχει ἀσύγκριτον ὑπεροχὴν πρὸς τὴν δύναμιν τῶν παιδίων· καθότι εἰς ἕνα ἄνδρα εἶνε εὔκολον νὰ ὑποτάξῃ πολλὰς μυριάδας παιδίων· διότι ἡ φύσις ὥρισεν ὥστε ἡ πρώτη ἡλικία ἡμῶν νὰ εἶνε ἐντελῶς ἀδύνατος καὶ ἀνίκανος πρὸς ὅ,τι δήποτε. Ὅταν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος διαφέρῃ τοσοῦτον ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, τί πρέπει νὰ νομίσωμεν περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ ὅλου οὐρανοῦ πρὸς τὰς ἡμετέρας δυνάμεις διὰ τοὺς δυναμένους νὰ κάνουν τοιαύτας παρατηρήσεις; Ἑπόμενον εἶνε νὰ συμπεράνωμεν οἱ περισσότεροι ὅτι ὅσον μεγαλείτερος εἶνε ὁ κόσμος ἀπὸ τὸ ἄτομον τοῦ Σωκράτους ἢ τοῦ Χαιρεφῶντος, τόσον καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ καὶ ἡ φρόνησις καὶ ἡ σκέψις διαφέρει τῆς διανοητικῆς ἡμῶν καταστάσεως. Εἰς ἐσὲ καὶ εἰς ἐμὲ καὶ πολλοὺς ἄλλους ὁμοίους εἶνε πολλὰ ἀδύνατα, τὰ ὁποῖα εἰς ἄλλους εἶνε πολὺ εὔκολα· καὶ νὰ παίξουν αὐλὸν οἱ μὴ γνωρίζοντες τὴν τέχνην καὶ ν' ἀναγνώσουν ἢ νὰ γράψουν οἱ ἀγράμματοι εἶνε πολὺ πλέον ἀδύνατον ἀπὸ τοῦ νὰ γείνουν γυναῖκες ἐκ πτηνῶν ἢ πτηνὰ ἐκ γυναικῶν. Ἡ δὲ φύσις θέτουσα εἰς τὴν κηρήθραν ζῷον χωρὶς πόδια καὶ πτερὰ τοῦ δίδει πόδια καὶ πτέρωμα, τὸ στολίζει μὲ πολλὰ καὶ ὡραῖα χρώματα καὶ δημιουργεῖ τὴν μέλισσαν, τὴν σοφὴν παραγωγὸν τοῦ θείου μέλιτος, καὶ ἀπὸ αὐγὰ ἄφωνα καὶ ἄψυχα πλάττει διάφορα εἴδη πτηνῶν καὶ πεζῶν καὶ ἐνύδρων ζῴων, μεταχειριζομένη, ὡς λέγουν, μυστηριώδεις συνδυασμοὺς τοῦ πληροῦντος τὰ πάντα αἰθέρος. Ἀφοῦ λοιπὸν αἱ δυνά-

μεις τῶν θεῶν εἶνε τόσον μεγάλαι, ἡμεῖς δὲ εἴμεθα θνητοὶ καὶ μικροὶ ἐντελῶς καὶ οὔτε τὰ μεγάλα δυνάμεθα νὰ ἐννοῶμεν οὔτε τὰ μικρά, περὶ τῶν περισσοτέρων δὲ ἀποροῦμεν καὶ τὰ γύρω μας συμβαίνοντα μᾶς εἶνε ἀκατανόητα, βεβαίως οὐδὲν ἀσφαλὲς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, οὔτε περὶ τῶν ἀλκυόνων, οὔτε περὶ τῶν ἀηδόνων· καὶ ἐγὼ τοὐλάχιστον θὰ μεταδώσω εἰς τὰ παιδιά μου τὴν ἰδέαν τῶν ἀρχαίων, ὅπως τὴν παρέδωκαν εἰς ἐμὲ οἱ πρόγονοι περὶ τοῦ ᾄσματός σου, ὦ Ἀλκυών, ψαλμῳδὲ τῶν θρήνων· καὶ τὸν εὐσεβῆ καὶ φίλανδρον ἔρωτά σου πολλάκις θὰ ἐξυμνήσω πρὸς τὰς γυναῖκάς μου Ξανθίππην καὶ Μυρτώ, ἀναφέρων πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν τιμὴν τὴν ὁποίαν σοῦ ἔκαμαν οἱ θεοί. Καὶ σύ, Χαιρεφῶν, θὰ μὲ μιμηθῇς;

ΧΑΙΡ. Βεβαίως, διότι ὅσα εἶπες εἶνε διττῶς συντελεστικὰ διὰ τὴν ἁρμονίαν μεταξὺ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν.

ΣΩΚΡ. Λοιπὸν ἀφοῦ χαιρετίσωμεν τὴν Ἀλκυόνα καιρὸς εἶνε νὰ διευθυνθῶμεν πρὸς τὴν πόλιν, ἀφήνοντες τὴν παραλίαν τοῦ Φαλήρου.

ΧΑΙΡ. Δὲν ἔχω ἀντίρρησιν.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ Ἢ ΚΑΥΚΑΣΟΣ

Ἑρμῆς, Ἥφαιστος, Προμηθεύς.

ΕΡΜ. Ὁ Καύκασος εἶνε ἐδῶ, ὦ Ἥφαιστε, ὅπου πρέπει νὰ καρφώσωμεν αὐτὸν τὸν ἄθλιον Τιτᾶνα. Ἂς ἐξετάσωμεν δὲ τώρα διὰ νὰ εὕρωμεν κρημνὸν κατάλληλον, ἐὰν πουθενὰ ὑπάρχῃ μέρος τὸ ὁποῖον νὰ μὴ σκεπάζουν τὰ χιόνια, διὰ νὰ καρφωθοῦν ἀσφαλέστερα τὰ δεσμὰ καὶ αὐτὸς νὰ εἶνε καταφανὴς εἰς ὅλους εἰς τὸ μέρος ὅπου θὰ κρέμεται.

ΗΦ. Ἂς ἐξετάσωμεν, ὦ Ἑρμῆ, διότι οὔτε χαμηλὰ καὶ πλησίον εἰς τὰς ὑπωρείας πρέπει νὰ σταυρωθῇ, διὰ νὰ μὴ δυνηθοῦν

νὰ τὸν σώσουν τὰ πλάσματά του, οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς τὴν κορυφὴν — διότι τότε δὲν θὰ φαίνεται ἀπὸ κάτω — ἀλλ' ἂν συμφωνῇς ἐδῶ κἄπου εἰς τὸ μέσον ὑπεράνω τῆς χαράδρας νὰ σταυρωθῇ οὕτως ὥστε τὸ ἕνα του χέρι νὰ καρφωθῇ εἰς τὸν ἕνα κρημνὸν καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὸν ἀντίθετον.

ΕΡΜ. Καλὰ λέγεις. Οἱ βράχοι εἶνε ἀπότομοι καὶ ἀπρόσιτοι ἐξ ὅλων τῶν μερῶν, ἐπικλινεῖς δὲ ὀλίγον καὶ μόλις μία στενὴ διάβασις ὑπάρχει διὰ νὰ περάσῃ κανεὶς ἀκροποδητεί, καὶ τὸ μέρος εἶνε ἐντελῶς κατάλληλον διὰ τὴν σταύρωσιν. Μὴ κάθεσαι λοιπόν, ὦ Προμηθεῦ, ἀλλ' ἀνάβαινε καὶ ἄφησε χωρὶς ματαίας ἀντιστάσεις νὰ καρφωθῇς ἐπὶ τοῦ ὄρους.

ΠΡΟΜ. Ἀλλὰ σεῖς τοὐλάχιστον, ὦ Ἥφαιστε καὶ Ἑρμῆ, λυπηθῆτέ με διότι ἀδίκως πάσχω.

ΕΡΜ. Δηλαδὴ ἐννοεῖς νὰ σὲ λυπηθοῦμεν καὶ νὰ σταυρωθοῦμεν ἀντὶ σοῦ, διότι θὰ παρακούσωμεν εἰς τὴν προσταγὴν τοῦ Διός; Ἢ νομίζεις ὅτι δὲν εἶνε ἀρκετὸς ὁ Καύκασος νὰ χωρέσῃ καὶ δύο ἄλλους δεσμώτας; Ἔλα, ἄπλωσε τὸ δεξί σου χέρι· σὺ δέ, Ἥφαιστε, πρόσδεσε καὶ κάρφωσέ το καὶ σφυροκόπησε δυνατά. Φέρε καὶ τὸ ἄλλο χέρι· καὶ αὐτὸ ἐστερεώθη καλά. Καὶ τώρα εἶνε ὅλα ἐν τάξει. Ὑπολείπεται μόνον ὁ ἀετός, ὁ ὁποῖος θὰ ἔλθῃ νὰ σοῦ σπαράξῃ τὸ σηκότι διὰ νὰ λάβῃς ὅλην τὴν ἀμοιβὴν διὰ τὰ ὡραῖα καὶ εὐφυῆ σου δημιουργήματα.

ΠΡΟΜ. Ὦ Κρόνε καὶ Ἰαπετὲ καὶ σὺ μητέρα, τί ἔπαθα ὁ δυστυχὴς χωρὶς νὰ πράξω τίποτε κακόν.

ΕΡΜ. Δὲν ἔπραξες τίποτε κακόν, σὺ ὅστις ἀναλαβὼν τὴν διανομὴν τῶν κρεάτων, τόσον ἄδικον καὶ ἀπατηλὴν τὴν ἔκαμες, ὥστε διὰ μὲν τὸν ἑαυτόν σου ἐκράτησες τὰ ἐκλεκτότερα, εἰς δὲ τὸν Δία προσέφερες κόκκαλα, «καλύψας ἀργέτι δημῷ»; [1] Διότι ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ Ἡσίοδος οὕτω πως τὸ λέγει. Ἔπειτα δὲ ἔπλασες τοὺς ἀνθρώπους ζῷα πανουργότατα, καὶ μάλιστα τὰς γυναῖκας· ἐκτὸς δὲ τούτου ἔκλεψες τὸ πολυτιμότατον κτῆμα τῶν

1) Μὲ λευκὸν λίπος.

θεῶν, τὸ πῦρ καὶ τὸ παρέδωκες εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἀφοῦ τόσα κακὰ ἔπραξες, λέγεις ὅτι τιμωρεῖσαι ἀδίκως;

ΠΡΟΜ. Καὶ σύ, ὦ Ἑρμῆ, ὡς ὁ Ὅμηρος λέγει «ἀναίτιον αἰτιάασαι»,[2] ἀφοῦ μοῦ ἀποδίδεις κατηγορίας διὰ τὰς ὁποίας ἐγώ, ἐὰν ἐπεκράτει δικαιοσύνη, ἔπρεπε νὰ ἀμειφθῶ διὰ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ διατροφῆς εἰς τὸ Πρυτανεῖον. Ἐὰν ηὐκαίρεις εὐχαρίστως θὰ ἀπελογούμην διὰ τὰ ἐγκλήματά μου διὰ ν' ἀποδείξω ὅτι ἀδίκως μὲ κατεδίκασεν ὁ Ζεύς· σὺ δὲ ὁ ὁποῖος εἶσαι εὐφραδὴς καὶ ἔμπειρος εἰς τὰ δικηγορικά, ἀνάλαβε τὴν ὑπεράσπισίν του διὰ ν' ἀποδείξῃς ἂν δύνασαι, ὅτι δικαίως ἀπεφάσισε νὰ σταυρωθῶ πλησίον τῶν Κασπίων τούτων πυλῶν ἐπὶ τοῦ Καυκάσου καὶ νὰ γείνω οἰκτρότατον θέαμα εἰς ὅλους τοὺς Σκύθας.

ΕΡΜ. Ἡ ἔφεσίς σου, ὦ Προμηθεῦ, εἶνε ἐκπρόθεσμος καὶ εἰς οὐδὲν θὰ σὲ ὠφελήσῃ· λέγε ὅμως· ἄλλως τε καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ περιμένωμεν ἕως ὅτου ἔλθῃ ὁ ἀετὸς διὰ νὰ σοῦ περιποιηθῇ τὸ σηκότι. Τὸ μεταξὺ δὲ χρονικὸν διάστημα καλὸν εἶνε νὰ χρησιμοποιήσωμεν εἰς ἀκρόασιν ῥήτορος σοφιστοῦ, ὁποῖος εἶσαι σὺ ὁ πανουργότατος εἰς τοὺς λόγους.

ΠΡΟΜ. Νὰ ὁμιλήσῃς πρῶτον σύ, ὦ Ἑρμῆ, καὶ νὰ φανῇς ἀμείλικτος εἰς τὴν κατηγορίαν, χωρὶς νὰ παραλείψῃς τίποτε ἀπὸ τὰ δίκαια τοῦ πατρός σου. Σὲ δέ, Ἥφαιστε, θέτω δικαστὴν τῆς ὑποθέσεώς μου.

ΗΦ. Μὰ τὸν Δία, ἀντὶ δικαστοῦ κατήγορον μάθε ὅτι θὰ μ' ἔχῃς, σὺ ὁ ὁποῖος κλέψας τὸ πῦρ μοῦ ἀφῆκες σβυσμένην καὶ ψυχρὰν τὴν κάμινον.

ΠΡΟΜ. Λοιπὸν διαιρέσετε τὴν κατηγορίαν· καὶ σὺ μὲν ὁμίλησε περὶ τῆς κλοπῆς, ὁ δὲ Ἑρμῆς ἂς ἀναπτύξῃ τὸ κατηγορητήριον διὰ τὴν διανομὴν τῶν κρεάτων καὶ τὴν πλάσιν τῶν ἀνθρώπων· καὶ οἱ δύο δὲ εἶσθε τεχνῖται καὶ δεινοὶ ῥήτορες.

ΗΦ. Ὁ Ἑρμῆς ἂς ὁμιλήσῃ καὶ δι' ἐμέ· διότι ἐγὼ δὲν ἔχω καμμίαν σχέσιν μὲ λόγους δικηγορικούς· τὸ ἔργον μου εἶνε γύρω

2) Ἄθφον κατηγορεῖς.

εἰς τὸ φυσερόν· ὁ Ἑρμῆς ὅμως εἶνε ῥήτωρ καὶ πολὺ ἀσχολεῖται εἰς τὰ τοιαῦτα.

ΠΡΟΜ. Ἐγὼ λοιπὸν δὲν ἤλπιζα ποτὲ νὰ ἀναφέρῃ τὴν κλοπὴν ὁ Ἑρμῆς καὶ νὰ μὲ κατακρίνῃ δι' αὐτήν, ἐνῷ εἴμεθα ὁμότεχνοι. Ἀλλ' ἂν καὶ τοῦτο ἀναλαμβάνῃς νὰ ὑποστηρίξῃς, δὲν εἶνε ἀνάγκη ν' ἀναπτύξῃς διὰ μακρῶν τὴν κατηγορίαν.

ΕΡΜ. Βεβαίως ὅσα διέπραξες, ὦ Προμηθεῦ, ἔχουν ἀνάγκην μακρᾶς ἀναπτύξεως καὶ ἀρκετῆς παρασκευῆς καὶ δὲν ἀρκεῖ ν' ἀναφέρω κεφαλαιωδῶς τὰ ἐγκλήματά σου, ὡς λ. χ. ὅτι ὅταν ποτὲ σοῦ ἀνετέθη νὰ μοιράσῃς τὰ κρέατα, διὰ τὸν ἑαυτόν σου μὲν ἐφύλαξες τὴν καλλιτέραν μερίδα, ἐξηπάτησες δὲ τὸν βασιλέα, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἔπλασες χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη, καὶ κλέψας ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸ πῦρ τὸ ἔδωκες εἰς αὐτούς· καὶ μοῦ φαίνεται, φίλτατε, ὅτι πραγματικῶς δὲν ἐννοεῖς ὅτι ἀφοῦ τόσα καὶ τοιαῦτα ἔπραξες ὁ Ζεὺς σοῦ ἐφάνη πολὺ ἐπιεικής. Ἐὰν λοιπὸν ἀρνηθῇς ὅτι ἔπραξες αὐτά, θὰ γείνῃ ἀνάγκη νὰ τὰ ἀποδείξωμεν καὶ νὰ ὁμιλήσω διὰ μακρῶν προσπαθῶν νὰ διαλάμψῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ἡ ἀλήθεια· ἐὰν δὲ ὁμολογῇς ὅτι ἔκαμες τοιαύτην διανομὴν τῶν κρεάτων, ὅτι ἐπενόησες τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἔκλεψες τὸ πῦρ, ἡ κατηγορία, τὴν ὁποίαν σοῦ ἀπήγγειλα εἶνε ἀρκετὴ καὶ δὲν θὰ μακρηγορήσω περισσότερον, διότι τοῦτο ἄλλως θὰ ἦτο πολυλογία περιττή.

ΠΡΟΜ. Ἐὰν καὶ αὐτὰ τὰ ὁποῖα εἶπες εἶνε φλυαρία κενή, θὰ τὸ μάθωμεν ὀλίγον ὕστερον· ἐγὼ δέ, ἀφοῦ λέγεις ὅτι εἶνε ἱκανὴ ἡ κατηγορία, θὰ προσπαθήσω ὅσον δύναμαι νὰ ἀνασκευάσω ὅσα μοῦ κατηγορεῖς. Καὶ ἐν πρώτοις ἂς ὁμιλήσω περὶ τῶν κρεάτων· μολονότι, μὰ τὸν οὐρανόν, καὶ τώρα ποῦ τὰ ἀναφέρω ἐντρέπομαι διὰ λογαριασμὸν τοῦ Διός, ὅστις παρίσταται τόσον μικρολόγος καὶ μεμψίμοιρος, ὥστε διότι εὗρεν εἰς τὴν μερίδα του μικρὸν κόκκαλον, ἔστειλεν εἰς ἀνασκολοπισμὸν ἕνα θεὸν τόσῳ παλαιόν, χωρὶς μήτε τὴν βοήθειαν τὴν ὁποίαν τοῦ ἔδωκα ἄλλοτε ὡς σύμμαχος, νὰ ἐνθυμῆται, μήτε νὰ ἐννοῇ πόσον γελοῖον εἶνε τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς τῆς κατηγορίας καὶ πόσον

παιδαριῶδες εἶνε νὰ θυμώνῃ καὶ ν' ἀγανακτῇ διότι δὲν ἔλαβεν αὐτὸς τὴν μεγαλειτέραν μερίδα. Ἀλλ' εἰς τὰ τοιαῦτα γελάσματα, ὦ Ἑρμῆ, τὰ ὁποῖα συμβαίνουν εἰς τὰ συμπόσια, δὲν πρέπει νομίζω κανεὶς νἀποδίδῃ σημασίαν, καὶ ἂν συμβῇ τι μεταξὺ συμποσιαζόντων, πρέπει νὰ τὸ νομίζουν ἀστειότητα καὶ ν' ἀφίνουν τὸν θυμόν, τὸν ὁποῖον τυχὸν ἠσθάνθησαν, εἰς τὸ συμπόσιον· νὰ κρατοῦν ὅμως ἔχθραν καὶ νὰ μνησικακοῦν καὶ νὰ διατηροῦν παλαιὰν ὀργήν, τοῦτο οὔτε εἰς θεοὺς οὔτε εἰς βασιλεῖς ἁρμόζει. Διότι ἂν ἀφαιρέσῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ συμπόσια τοὺς ἀστεϊσμοὺς τούτους, τὰ γελάσματα καὶ τὰ σκώμματα, τὰ πειράγματα καὶ τὰς ἀστειότητας, τὸ ὑπολειπόμενον εἶνε μέθη καὶ κόρος καὶ σιωπή, πράγματα κατηφῆ καὶ χωρὶς τέρψιν, τὰ ὁποῖα ἐλάχιστα ἁρμόζουν εἰς συμπόσιον. Διὰ τοῦτο ἐγὼ τοὐλάχιστον ἐνόμιζα ὅτι οὐδὲ θὰ ἐνεθυμεῖτο αὐτὰ τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Ζεὺς καὶ κάθε ἄλλο ἐπίστευα παρὰ ὅτι θὰ ἠγανάκτει καὶ θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἔπαθε μέγα κακὸν διότι ὁ διανέμων τὰ κρέατα ἔπαιζε θέλων νὰ ἴδῃ ἐὰν θὰ διέκρινε τὴν καλλιτέραν μερίδα ὁ ἐκλέγων. Ἀλλ' ὑπόθεσε, ὦ Ἑρμῆ, τὴν χειροτέραν περίπτωσιν, ὅτι ἀντὶ νὰ τοῦ δώσω τὴν μικροτέραν μερίδα, δὲν τοῦ ἔδιδα τίποτε· λοιπὸν διὰ τοῦτο ἔπρεπε, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, νὰ ἀναστατωθῇ ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ νὰ ἐπινοηθοῦν δεσμὰ καὶ σταυροὶ καὶ ὁλόκληρος Καύκασος καὶ ν' ἀποσταλοῦν ἀετοὶ καὶ νὰ σπαράσσουν τὸ ἧπαρ; Πρόσεξε μήπως αὐτὰ μαρτυροῦν πολλὴν μικροψυχίαν τοῦ ἀγανακτοῦντος καὶ εὐτέλειαν χαρακτῆρος καὶ πολλὴν εὐκολίαν θυμοῦ. Διότι τί θὰ ἔπραττεν οὗτος ἂν ἔχανε ὁλόκληρον βῶδι, ἀφοῦ χάριν ὀλίγου κρέατος τόσον πολὺ θυμώνει; Οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι, ὡς ἦτο ἐπόμενον, πολὺ εὐκολώτερα ὀργίζονται ἀπὸ τοὺς θεούς, εἶνε ἐν τοσούτῳ τόσον ἀνεκτικώτεροι εἰς τὰ τοιαῦτα. Καὶ μεταξὺ αὐτῶν δὲν θὰ εὑρεθῇ κανεὶς ὅστις νὰ τιμωρήσῃ τὸν μάγειρόν του διὰ σταυροῦ διότι, ἐνῷ ἔψηνε τὰ κρέατα ἔγλυψε διὰ τοῦ δακτύλου ὀλίγον ἐκ τοῦ ζωμοῦ ἢ ἔφαγε ἀποκόψας μέρος τῶν ψηνομένων κρεάτων, ἀλλὰ τὸν συγχωροῦν καὶ ἂν τύχῃ δὲ νὰ θυμώσουν ὑπερβολικὰ ἢ τὸν γρονθοκοποῦν ἢ τὸν ῥαπίζουν, δὲν ὑπάρχει

δὲ παράδειγμα ὅτι ἀνεσκολοπίσθη κανεὶς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων διὰ τοιαύτην αἰτίαν.

Καὶ διὰ μὲν τὰ κρέατα ἀρκοῦν αὐτά, τὰ ὁποῖα καὶ εἰς ἐμὲ ἀπολογούμενον προξενοῦν ἐντροπήν, ἀλλ' εἶνε πολὺ μεγαλειτέρα ἐντροπὴ διὰ τὸν Δία νὰ μὲ κατηγορῇ δι' αὐτά· διὰ δὲ τὴν πλάσιν καὶ τὴν δημιουργίαν τῶν ἀνθρώπων εἶνε καιρὸς νὰ ὁμιλήσω τώρα. Τοῦτο, ὦ Ἑρμῆ, ἀποτελεῖ διττὴν κατηγορίαν καὶ δὲν γνωρίζω τί ἐκ τῶν δύο μοῦ κατηγορεῖτε, ὅτι δὲν ὑπῆρχε καθόλου ἀνάγκη νὰ δημιουργηθοῦν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ὅτι ἦτο προτιμότερον νὰ τοὺς ἀφήσω εἰς τὴν ἀδράνειαν τῆς ἄλλης γῆς ἐξ ἧς τοὺς ἔπλασα, ἢ ὅτι ἔπρεπε νὰ πλασθοῦν, ἀλλὰ διαφορετικοὶ καὶ ὄχι ὁποῖοι ἐπλάσθησαν. Ἐγὼ ὅμως θὰ ἀπαντήσω καὶ διὰ τὰ δύο. Καὶ ἐν πρώτοις ὅτι οὐδὲν ἐζημιώθησαν οἱ θεοὶ διότι οἱ ἄνθρωποι ἦλθον εἰς τὴν ζωὴν θὰ προσπαθήσω ν' ἀποδείξω· ἔπειτα δὲ ὅτι εἶνε καὶ συμφέρον καὶ καλλίτερον δι' αὐτοὺς λίαν παρὰ ἐὰν ἔμενεν ἡ γῆ ἔρημος καὶ χωρὶς ἀνθρώπους. Ἐὰν λοιπὸν παλαιόθεν — διότι εὐκολώτερα θ' ἀποδειχθῇ οὕτω ἐὰν ἐγὼ κακῶς ἔπραξα νὰ σχηματίσω τὸ ἀνθρώπινον γένος —ἐὰν ὑπῆρχε μόνον τὸ θεῖον καὶ ἐπουράνιον γένος, ἡ δὲ γῆ ἦτο εἰς ἀγρίαν καὶ ἄμορφον κατάστασιν, κατεχομένη ὅλη ἀπὸ δάση ἄγρια, οὔτε βωμοί, οὔτε ναοὶ θεῶν ὑπῆρχον—καὶ πῶς ἠδύναντο νὰ ὑπάρχουν;— οὔτε ἀγάλματα ἢ ξόανα ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα πολυάριθμα φαίνονται τώρα παντοῦ καὶ μετὰ τόσης φροντίδος τιμῶνται. Ἐγὼ δὲ — διότι πάντοτε κἄτι προνοῶ χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος καὶ προσπαθῶ πῶς ν' αὐξηθοῦν μὲν τὰ ἀνήκοντα εἰς τοὺς θεούς, προκόψουν δὲ καὶ τὰ ἄλλα ὅλα εἰς ἁρμονίαν καὶ ὡραιότητα—ἐσκέφθηκα ὅτι ἦτο καλλίτερον νὰ λάβω ὀλίγον πηλὸν καὶ νὰ πλάσω ἐξ αὐτοῦ ζῷά τινα καὶ νὰ δώσω εἰς αὐτὰ μορφὰς προσομοιαζούσας πρὸς τὰς ἰδικάς μας· διότι ἐνόμιζα ὅτι κἄτι ἔλειπεν ἀπὸ τὸ θεῖον, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχέ τι ἀντίθετον, πρὸς τὸ ὁποῖον νὰ δύναται νὰ συγκριθῇ καὶ οὕτω νὰ ἀναδεικνύεται εὐδαιμονέστερον. Καὶ νὰ εἶνε μὲν θνητὸν τὸ γένος τοῦτο, ἀλλ' εὐφυέ-

στατον κατὰ τὰ ἄλλα καὶ νοημονέστατον καὶ δυνάμενον νὰ διακρίνῃ τὸ καλλίτερον.

Λοιπόν, ὡς λέγουν οἱ ποιηταί, «γαίαν ὕδει φύρας» [1] καὶ μαλάξας ἔπλασα τοὺς ἀνθρώπους, παρεκάλεσα δὲ καὶ τὴν Ἀθηνᾶν νὰ μὲ βοηθήσῃ εἰς τὸ ἔργον. Αὐτὰ εἶνε τὰ μεγάλα ἐγκλήματά μου πρὸς τοὺς θεούς. Καὶ βλέπεις ποία εἶνε ἡ ζημία ἐὰν ἐκ πηλοῦ ἔκαμα ζῷα καὶ εἰς τὸ πρῴην ἀκίνητον ἔδωκα κίνησιν· καὶ φαίνεται ὅτι ἔκτοτε οἱ θεοὶ εἶνε ὀλιγώτερον θεοί, διότι καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἔγειναν ζῷά τινα θνητά· ὁ δὲ Ζεὺς τώρα ἀγανακτεῖ, ὡς ἐὰν ἐκ τῆς δημιουργίας τῶν ἀνθρώπων ἐλαττοῦται ἡ ἀξία τῶν θεῶν, ἐκτὸς ἐὰν φοβῆται μήπως καὶ αὐτοὶ σκεφθοῦν νὰ ἐπαναστατήσουν ἐναντίον του καὶ νὰ κινήσουν πόλεμον κατὰ τῶν θεῶν, ὅπως οἱ Γίγαντες. Ἀλλ' ὅτι οὐδόλως ἐζημιώθητε, ὦ Ἑρμῆ, παρ' ἐμοῦ καὶ τῶν ἔργων μου εἶνε φανερόν· ἢ σὺ ἀπόδειξέ μου καὶ τὴν ἐλαχίστην ζημίαν καὶ τότε ἐγὼ θὰ σιωπήσω καὶ θ' ἀναγνωρίσω ὅτι δίκαια ἔπαθα ἐκ μέρους ὑμῶν. Ὅτι δὲ τὰ ἔργα μου ἔγειναν χρήσιμα εἰς τοὺς θεοὺς ἀρκεῖ, διὰ νὰ τὸ ἐννοήσῃς, νὰ παρατηρήσῃς ἐξ ὕψους τὴν γῆν ὅλην καὶ νὰ ἴδῃς ὅτι δὲν εἶνε πλέον ξηρὰ καὶ ἀκαλλιέργητος, ἀλλὰ στολισμένη μὲ πόλεις, ἀγροὺς καλλιεργημένους καὶ φυτὰ ἥμερα, καὶ τὴν θάλασσαν διασχιζομένην ὑπὸ πλοίων καὶ τὰς νήσους κατοικημένας, πανταχοῦ δὲ βωμοὺς καὶ θυσίας καὶ ναοὺς καὶ πανηγύρεις·

μεσταὶ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαί,
πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραί [2]

Ἐὰν ἐδημιούργουν τοὺς ἀνθρώπους διὰ νὰ εἶνε μόνον κτῆμά μου, θὰ ἠδυνάμην ἴσως νὰ κατηγορηθῶ ὡς πλεονέκτης· ἀλλ' ἐγὼ ἀφοῦ τοὺς ἐδημιούργησα τοὺς κατέστησα κοινὸν κτῆμα τῶν θεῶν· καὶ ἐνῷ παντοῦ δύναταί τις νὰ ἴδῃ ναοὺς τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, τῆς Ἥρας καὶ σοῦ, ὦ Ἑρμῆ, τοῦ Προμηθέως οὐδαμοῦ φαί-

1) Χῶμα μὲ ὕδωρ ἀναμίξας.

2) Πλήρεις δὲ τοῦ Διὸς εἶνε αἱ ὁδοὶ ὅλαι καὶ τῶν ἀνθρώπων αἱ ἀγοραί.

νεται ναός. Βλέπεις ὅτι μόνον περὶ τοῦ συμφέροντός μου φροντίζω, τὰ δὲ κοινὰ καταπροδίδω καὶ ζημιώνω.

Ἀλλὰ θέλω νὰ μοῦ εἴπῃς καὶ τοῦτο, ὦ Ἑρμῆ, ἐὰν νομίζῃς ὅτι δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀγαθὸν ἄγνωστον, κτῆμα ἢ ἔργον τὸ ὁποῖον οὐδεὶς βλέπει καὶ οὐδεὶς ἐπαινεῖ καὶ ἂν τὸ τοιοῦτον δύναται νὰ εἶνε ἐξ ἴσου εὐχάριστον εἰς τὸν κάτοχον αὐτοῦ. Διὰ τούτου θέλω νὰ εἴπω, ὅτι ἂν δὲν ἐδημιουργοῦντο οἱ ἄνθρωποι, θὰ ἔμενε χωρὶς θεατὰς τὸ κάλλος τοῦ σύμπαντος καὶ θὰ ἤμεθα κάτοχοι πλούτου, ὁ ὁποῖος οὔτε ὑπὸ ἄλλων θὰ ἐθαυμάζετο, οὔτε δι' ἡμᾶς θὰ ἦτο ὅσον σήμερον πολύτιμος, διότι δὲν θὰ εἴχαμεν τίποτε κατώτερον πρὸς τὸ ὁποῖον νὰ τὸν συγκρίνωμεν, οὔτε θὰ εἴχαμεν συνείδησιν ὅλης τῆς εὐτυχίας μας μὴ βλέποντες ἄλλους στερουμένους τῶν ὅσων ἡμεῖς ἀπολαμβάνομεν. Τὸ μέγα φαίνεται τοιοῦτον μόνον ὅταν συγκρίνεται πρὸς τὸ μικρόν. Σεῖς δὲ ἀντὶ νὰ μὲ τιμήσετε δι' αὐτάς μου τὰς πράξεις, μ' ἐσταυρώσατε, καὶ αὐτὴν τὴν ἀμοιβὴν μοῦ ἐδώκατε διὰ τὴν προνοητικότητά μου.

Ἀλλὰ θὰ εἴπῃς ὅτι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχουν κακοῦργοι καὶ μοιχεύουν καὶ πολεμοῦν καὶ τὰς ἀδελφάς των νυμφεύονται καὶ ἐπιβουλεύονται τὴν ζωὴν τῶν γονέων των. Ἀλλὰ μήπως καὶ μεταξὺ ἡμῶν τῶν θεῶν δὲν εἶνε πολλὴ ἀφθονία τοιούτων ἐγκλημάτων; Καὶ πρέπει κανεὶς διὰ τοῦτο νὰ κατηγορήσῃ τὴν Γῆν καὶ τὸν Οὐρανὸν διότι μᾶς ἐγέννησαν; Ἀλλὰ δύνασαι νὰ εἴπῃς καὶ τοῦτο ἀκόμη ὅτι μᾶς δίδει πολλὰς φροντίδας ἡ ἐπιτήρησίς των. Ὁ ποιμὴν ὅμως δὲν θεωρεῖ δυστύχημα ὅτι ἔχει τὸ ποίμνιον καὶ εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ φροντίζῃ δι' αὐτό· διότι αἱ φροντίδες ἀποτελοῦν τὴν εὐτυχίαν του· ἄλλως καὶ ἡ φροντὶς εἶνε τέρψις διότι συντελεῖ νὰ διερχώμεθα τὸν καιρὸν χωρὶς πλῆξιν. Διότι τί θὰ ἐκάναμεν ἐὰν δὲν εἴχαμεν νὰ φροντίζωμεν περὶ τῶν ἀνθρώπων;

Θὰ διηρχόμεθα τὸν καιρὸν μὲ ἀργίαν, θὰ ἐπίναμεν τὸ νέκταρ καὶ θὰ ἐγεμίζαμεν τὴν γαστέρα μὲ ἀμβροσίαν χωρὶς νὰ ἔχωμεν κανένα πόθον. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων μὲ πνίγει ἀπὸ ἀγανάκτησιν, εἶνε ὅτι ἐνῷ μὲ κατηγορεῖτε ὅτι ἔκαμα

τοὺς ἀνθρώπους καὶ μάλιστα τὰς γυναῖκας, ὅμως τὰς ἐρωτεύεσθε καὶ δὲν παύετε νὰ κατέρχεσθε εἰς τὴν γῆν, ἄλλοτε μὲν εἰς ταύρους, ἄλλοτε δὲ εἰς σατύρους καὶ κύκνους μεταμορφούμενοι, καὶ καταδέχεσθε νὰ γεννᾶτε ἐξ αὐτῶν θεούς. Ἀλλ' ἴσως θὰ εἴπῃς ὅτι ἔπρεπε μὲν νὰ πλασθοῦν οἱ ἄνθρωποι, διαφορετικοὶ ὅμως καὶ ὄχι ὁμοιάζοντες πρὸς ἡμᾶς. Καὶ ποῖον ἄλλο ὑπόδειγμα ἠδυνάμην νὰ προτιμήσω ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐγνώριζα ὡς τὸ τελειότερον; Ἢ ἔπρεπε νὰ κάμω τὸν ἄνθρωπον ζῷον ἀνόητον, ἄγριον καὶ θηριῶδες; Ἀλλὰ τότε πῶς θὰ προσέφεραν θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς καὶ πῶς θὰ σᾶς ἀπένεμον τὰς ἄλλας τιμὰς ἂν ἦσαν τοιοῦτοι; Ἀλλὰ σεῖς ὅταν μὲν σᾶς προσφέρουν ἑκατόμβας προσέρχεσθε καὶ δὲν βαρύνεσθε οὔτε καὶ ἂν εἶνε ἀνάγκη νὰ μεταβῆτε μέχρι τοῦ Ὠκεανοῦ «μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας [1]»· τὸν δὲ αἴτιον τῶν προσφερομένων πρὸς ὑμᾶς τιμῶν ἐσταυρώσατε. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα λοιπὸν τῶν ἀνθρώπων, ὅσα εἶπα εἶνε ἐπίσης ἀρκετά.

Τώρα δὲ μεταβαίνω εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ πυρὸς καὶ τὴν ἐπονείδιστον ἐκείνην κλοπήν. Καὶ σ' ἐξορκίζω εἰς τοὺς θεοὺς νὰ μὴν ἀρνηθῇς νὰ μοῦ ἀποκριθῇς εἰς τὴν ἑξῆς ἐρώτησιν· μήπως ἡμεῖς ἐστερήθημεν τὸ πῦρ, ἀφ' ὅτου τὸ ἔχουν καὶ οἱ ἄνθρωποι; Βεβαίως ὄχι. Διότι ἡ φύσις τοῦ πράγματος τούτου εἶνε, μοῦ φαίνεται, νὰ μὴ ὀλιγοστεύῃ, ἐὰν καὶ ἄλλος πάρῃ ἐξ αὐτοῦ· διότι δὲν σβύνει ἂν ἀνάψῃ κανεὶς ἄλλος. Ἑπομένως εἶνε φθόνος καθαρὸς τὸ τοιοῦτον, διότι ἐμποδίζατε νὰ δοθῇ εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην κάτι τὸ ὁποῖον σεῖς δὲν θὰ ἐστερεῖσθε καὶ οὐδόλως θὰ ἐζημιώνεσθε. Καὶ ὅμως ἀφοῦ εἶσθε θεοὶ ἔπρεπε νὰ εἶσθε ἀγαθοὶ κ.. «δοτῆρες ἐάων» [2] καὶ ἀπηλλαγμένοι παντὸς φθόνου. Ἄλλως τε καὶ ἂν ὁλόκληρον τὸ πῦρ ἀφήρουν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸ ἐκόμιζα κάτω εἰς τὴν γῆν, χωρὶς ν' ἀφήσω ἐξ αὐτοῦ τίποτε, ἡ ζημία σας δὲν θὰ ἦτο μεγάλη. Διότι οὐδόλως ἔχετε

1) Ὁμηρικὴ φράσις: Εἰς τὴν χώραν τῶν χρηστῶν Αἰθιόπων.
2) Ποιητικὴ ἔκφρασις: Δοτῆρες τῶν ἀγαθῶν.

ἀνάγκην αὐτοῦ, καθότι οὔτε κρυόνετε, οὔτε τὴν ἀμβροσίαν ψήνετε, οὔτε τεχνητὸν φῶς χρειάζεσθε. Εἰς τοὺς ἀνθρώπους δὲ εἶνε ἀπαραίτητον τὸ πῦρ καὶ διὰ τὰς ἄλλας των ἀνάγκας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς θυσίας, διὰ νὰ διαχύνουν εἰς τὰς ὁδοὺς τὴν κνίσσαν τῶν θυμάτων, νὰ θυμιάζουν διὰ τοῦ λιβανωτοῦ καὶ νὰ καίουν τὰ μηρία ἐπὶ τῶν βωμῶν. Γνωρίζω δὲ πόσον σᾶς εὐχαριστεῖ ὁ καπνὸς τῶν θυσιῶν καὶ ὅτι αὐτὴν τὴν εὐωχίαν νομίζετε ὡς τὴν νοστιμωτέραν, ὅταν ἡ κνίσσα φθάνῃ εἰς τὸν οὐρανὸν «ἑλισσομένη περὶ καπνῷ [1]». Ἑπομένως ἡ κατηγορία αὕτη εἶνε ὅλως ἐναντία πρὸς τὰς διαθέσεις σας. Ἀπορῶ δὲ πῶς δὲν διατάσσετε καὶ τὸν ἥλιον νὰ παύσῃ νὰ φωτίζῃ τοὺς ἀνθρώπους· διότι καὶ αὐτὸς εἶνε πῦρ, πολὺ θαυμαστότερον καὶ φλογερώτερον. Ἢ καὶ ἐκεῖνον κατηγορεῖτε ὅτι ἀσωτεύει τὴν περιουσίαν σας; Αὐτὴ εἶνε ἡ ἀπολογία μου. Σεῖς δέ, Ἑρμῆ καὶ Ἥφαιστε, ἐὰν νομίζετε ὅτι εἶπα τίποτε, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε ὀρθόν, ἐλέγξετε καὶ ἐπανορθώσετέ με, ἐγὼ δὲ θὰ ἀπολογηθῶ ἐκ νέου.

ΕΡΜ. Δὲν εἶνε εὔκολον, ὦ Προμηθεῦ, νὰ συναγωνισθῇ κανεὶς πρὸς δικηγόρον τόσον δυνατόν. Ἀλλὰ νὰ εἶσαι εὐχαριστημένος ὅτι ὁ Ζεὺς δὲν ἤκουσε τὴν ἀπολογίαν σου· διότι ἀντὶ ἑνὸς δέκα ἓξ ἀετοὺς θὰ ἔστελλε νὰ σοῦ σπαράσσουν τὰ ἐντόσθια. Τόσον φοβερὸν κατηγορητήριον τοῦ ἔκαμες, ἐνῷ ἐφαίνεσο ἀπολογούμενος. Ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ πῶς, ἐνῷ εἶσαι μάντις, δὲν προέβλεπες ὅτι θὰ ὑποστῇς τοιαύτην τιμωρίαν.

ΠΡΟΜ. Ἐγνώριζα, ὦ Ἑρμῆ, καὶ αὐτὸ καὶ ὅτι πάλιν θ' ἀπολυθῶ γνωρίζω. Ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ θὰ ἔλθῃ κάποιος ἐκ Θηβῶν, ἀδελφός σου, ὁ ὁποῖος θὰ τοξεύσῃ καὶ θὰ φονεύσῃ τὸν ἀετόν, ὅστις, ὡς λέγεις, θὰ ἔλθῃ νὰ μὲ βασανίζῃ.

ΕΡΜ. Εὔχομαι νὰ γίνουν ὅλα αὐτά, Προμηθεῦ, καὶ νὰ σ' ἐπανίδω ἐλεύθερον καὶ συντρώγοντα μὲ ἡμᾶς, ἀλλ' ὄχι καὶ διανέμοντα τὰ κρέατα.

ΠΡΟΜ. Νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι θὰ συμφάγω μὲ σᾶς. Ὁ Ζεὺς θὰ

1) «Περιστρεφομένη εἰς τὸν καπνόν». Ὁμηρικὴ φράσις ἐπίσης.

μὲ λύσῃ εἰς ἀνταπόδοσιν ἐκδουλεύσεως ὄχι μικρᾶς, τὴν ὁποίαν θὰ τοῦ κάμω.

ΕΡΜ. Ποίαν ἐκδούλευσιν; Δὲν μοῦ τὴν λές, σὲ παρακαλῶ;

ΠΡΟΜ. Γνωρίζεις, ὦ Ἑρμῆ, τὴν Θέτιν; Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ σοῦ πῶ· πρέπει νὰ φυλάξω τὸ μυστικόν, διὰ νὰ μοῦ χρησιμεύσῃ ὡς πληρωμὴ καὶ λύτρον διὰ τὴν καταδίκην μου.

ΕΡΜ. Φύλαξέ το, Τιτάν, ἀφοῦ αὐτὸ νομίζεις καλλίτερον. Ἡμεῖς δὲ ἂς φύγωμεν, Ἥφαιστε· διότι πλησιάζει ὁ ἀετός. Λοιπὸν καλὴ ὑπομονή· καὶ εὔχομαι νὰ ἔλθῃ ταχέως ὁ Θηβαῖος τοξότης, ποῦ εἶπες, διὰ νὰ σὲ σώσῃ ἀπὸ τοὺς σπαραγμοὺς τοῦ ὀρνέου.

ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

1.

Διογένους καὶ Πολυδεύκους.

ΔΙΟΓ. Ἄκουσε, Πολυδεύκη, ἔχω μίαν παραγγελίαν νὰ σοῦ κάμω, ἅμα θὰ πᾷς ἐπάνω—καὶ νομίζω πῶς αὔριον εἶνε ἡ σειρά σου νὰ ἀναζήσῃς—ἂν ἴδῃς πουθενὰ τὸν κυνικὸν Μένιππον,—δύνασαι δὲ νὰ τὸν εὕρῃς εἰς τὴν Κόρινθον κατὰ τὸ Κράνειον [1] ἢ εἰς τὸ

1) Τὸ Κράνειον ἦτο γυμναστήριον ἐπί τινος λόφου, πλησίον τῆς Κορίνθου, τὸ ὁποῖον περιέβαλλεν ἱερὸν ἄλσος. Τὸ Λύκειον ἦτο ἐπίσης γυμναστήριον εἰς ἓν τῶν προαστείων τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου οἱ νέοι συνηθροίζοντο διὰ τὰς ἀσκήσεις των, οἱ δὲ φιλόσοφοι διὰ τὰς συζητήσεις των. Ὁ Διογένης συνήθιζε νὰ διέρχεται τὸν μὲν χειμῶνα εἰς τὰς Ἀθήνας, τὸ δὲ θέρος εἰς τὴν Κόρινθον, μιμούμενος κωμικῶς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας, ὅστις τὸν μὲν χειμῶνα διέμενεν εἰς τὰ Σοῦσα, κατὰ δὲ τὸ θέρος εἰς τὰ Ἐκβάτανα. Διὰ τοῦτο ὁ Διογένης παραγγέλλει εἰς τὸν Πολυδεύκη νἀναζητήσῃ τὸν μαθητήν του Μένιππον εἰς τὰ μέρη ὅπου αὐτὸς ἐσύχναζε.

Λύκειον νὰ περιγελᾷ τοὺς φιλονεικοῦντας μεταξύ των φιλοσόφους — νὰ τοῦ ᾽πῇς, ὅτι ὁ Διογένης, ὦ Μένιππε, σὲ καλεῖ, ἂν ἀρκετὰ ἐγέλασες μὲ τὰ ἐγκόσμια, νὰ ἔλθῃς ἐδῶ, ὅπου ἔχεις νὰ γελάσῃς πολὺ περισσότερον. Διότι ἐκεῖ μὲν ὁ γέλως εἶνε ἀκόμη διστακτικὸς καὶ πολλὴ ἡ ἀμφιβολία διὰ τὰ μετὰ θάνατον· ἐδῶ ὅμως δὲν θὰ παύσῃς νὰ γελᾷς μὲ ὅλη σου τὴν καρδιά, ὅπως ἐγὼ τώρα καὶ μάλιστα ὅταν θὰ βλέπῃς τοὺς πλουσίους, τοὺς μεγιστᾶνας καὶ βασιλεῖς τόσον ταπεινοὺς καὶ εὐτελεῖς, ὥστε μόνον ἀπὸ τὸ κλάψιμον διακρίνονται, καὶ πόσον ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἐπάνω κόσμου τοὺς ἀρρωσταίνει καὶ τοὺς κάνει γελοίους. Αὐτὰ νὰ τοῦ ᾽πῇς καὶ ἀκόμη ὅταν θὰ ἔλθῃ νὰ μὴ λησμονήσῃ νὰ γεμίσῃ τὴν σακκούλα του λούμπινα καὶ ἂν εὕρῃ εἰς τὰς τριόδους κανένα δεῖπνον τῆς Ἑκάτης ἢ αὐγὸν καθαρισμοῦ ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον.[1]

ΠΟΛ. Θὰ τὰ εἴπω ὅλα αὐτά, Διογένη· ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν γνωρίσω εὐκολώτερα, δὲν μοῦ λὲς πῶς εἶνε τὸ ἐξωτερικόν του;

ΔΙΟΓ. Εἶνε γέρων φαλακρὸς καὶ φορεῖ ἔνδυμα μυριοτρύπητον, τὸ ὁποῖον εἶνε ἀνοικτὸν εἰς κάθε ἄνεμον καὶ ἔχει ὅλων τῶν χρωμάτων τὰ μπαλώματα. Γελᾷ δὲ πάντοτε καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐμπαίζει τοὺς φαντασμένους ἐκείνους φιλοσόφους.

ΠΟΛ. Εὐκολώτερον θὰ τὸν εὕρω μὲ αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικά.

ΔΙΟΓ. Θέλεις νὰ σοῦ παραγγείλω κἄτι καὶ διὰ τοὺς ἰδίους τοὺς φιλοσόφους;

ΠΟΛ. Μάλιστα, διότι οὐδὲ τοῦτο θὰ μοῦ δώσῃ βάρος.

ΔΙΟΓ. Λοιπὸν εἰπέ τους ἐν γένει νὰ παύσουν νὰ φλυαροῦν καὶ περὶ ὅλων νὰ φιλονεικοῦν καὶ νὰ φυτεύουν κέρατα[2] εἰς ἀλ-

---

1) Εἰς τὴν ἀρχὴν ἑκάστου μηνός, οἱ εὔποροι συνήθιζαν νὰ ἐξαγνίζουν τὰς οἰκίας των. Καὶ ὅσα ἐδέσματα ὑπῆρχον εἰς αὐτὰς πρὸ τῆς καθάρσεως ἐξετίθεντο εἰς τὰ σταυροδρόμια. Οἱ δὲ πτωχοί, τοὺς ὁποίους ἡ πεῖνα καθίστα ὀλιγώτερον δεισιδαίμονας, ἔκλεπτον τὰ φαγητὰ ταῦτα, τὰ ὁποῖα ὠνομάζοντο «δεῖπνα τῆς «Ἑκάτης».

2) Σοφιστικὸς συλλογισμός: Ἔχετε ὅ,τι δὲν ἐχάσατε· κέρατα δὲν ἐχάσατε, ἄρα κέρατα ἔχετε». Ἀνάλογον σόφισμα ἦσαν οἱ κροκόδειλοι.

λήλους καὶ κροκοδείλους νὰ κατασκευάζουν καὶ μὲ τοιαῦτα ἀλλόκοτα αἰνίγματα νὰ ἐξασκοῦν τάχα τὸν νοῦν.

ΠΟΛ. Ἀλλὰ θὰ ᾽ποῦν ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἀμαθὴς καὶ ἀνάξιος διὰ νὰ κατακρίνω τὴν σοφίαν των.

ΔΙΟΓ. Καὶ σὺ νὰ τοὺς ᾽πῇς ἐκ μέρους μου νὰ σκάσουν.

ΠΟΛ. Θὰ τὰ ᾽πῶ καὶ αὐτά.

ΔΙΟΓ. Εἰς τοὺς πλουσίους δέ, ἀγαπητὸν Πολυδεύκιον, νὰ ᾽πῇς καὶ τὰ ἑξῆς ἐκ μέρους μου. Πρὸς τί, ἀνόητοι, φυλάττετε τὸν χρυσόν; Διατί δὲ βασανίζετε τὸν ἑαυτόν σας νὰ λογαριάζετε τοὺς τόκους καὶ νὰ σωρεύετε τάλαντα ἐπὶ ταλάντων, ἐνῷ ἕνας μόνον ὀβολὸς θὰ σᾶς χρειασθῇ διὰ νὰ ἔλθετε ἐδῶ μετ᾽ ὀλίγον;

ΠΟΛ. Θὰ τὰ ᾽πῶ καὶ αὐτὰ πρὸς ἐκείνους.

ΔΙΟΓ. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ὡραίους καὶ δυνατοὺς νὰ πῇς, εἰς τὸν Μέγιλλον λ. χ. τὸν Κορίνθιον καὶ τὸν Δαμόξενον τὸν παλαιστήν, ὅτι ἐδῶ οὔτε τὰ ξανθὰ μαλλιά, οὔτε τὰ λαμπρὰ ἢ μαῦρα μάτια, ἢ τὸ ἐρύθημα τοῦ προσώπου ὑπάρχει πλέον μετὰ θάνατον, οὔτε νεῦρα ἔντονα ἢ ὦμοι δυνατοί, ἀλλ᾽ ὅλοι εἴμεθα μία καὶ ἡ αὐτὴ σκόνη, ὡς λέγει καὶ ἡ παροιμία, καὶ κρανία γυμνὰ ἀπὸ κάθε κάλλος.

ΠΟΛ. Δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ᾽πῶ καὶ αὐτὰ εἰς τοὺς ὡραίους καὶ ἰσχυρούς.

ΔΙΟΓ. Καὶ εἰς τοὺς πτωχούς, ὦ Λάκων, — διότι πολλοὶ μεταξὺ αὐτῶν εἶνε οἱ λυπούμενοι διὰ τὴν τύχην των καὶ καταρώμενοι τὴν πενίαν — λέγε νὰ μὴ κλαίουν, οὔτε νὰ ὀδύρωνται καὶ νὰ διηγηθῇς τὴν ἰσοτιμίαν ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ ἐδῶ καὶ ὅτι ἐδῶ θὰ ἴδουν τοὺς ἐκεῖ πλουσίους κατ᾽ οὐδὲν καλλιτέρους ἀπὸ αὐτούς. Καὶ εἰς τοὺς δικούς σου δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ ᾽πῇς, ἂν θέλῃς, ἐκ μέρους μου καὶ νὰ τοὺς ἐπιπλήξῃς ὅτι ἐχαυνώθησαν.

ΠΟΛ. Ἄ, μὴ λὲς τίποτε περὶ τῶν Λακεδαιμονίων, Διογένη, διότι δὲν θὰ τὸ ἀνεχθῶ. Ὅσα ὅμως παρήγγειλες διὰ τοὺς ἄλλους θὰ τὰ ᾽πῶ.

ΔΙΟΓ. Ἀφοῦ τὸ θέλεις, ἂς ἀφήσωμεν τοὺς Λακεδαιμονίους.

ἀλλὰ μὴ παραλείψῃς νὰ ᾽πῇς εἰς τοὺς ἄλλους ὅσα σοῦ παρήγγειλα.

2.

Πλούτων ἢ κατὰ Μενίππου.

ΚΡΟΙΣΟΣ. Δὲν ὑποφέρομεν πλέον, ὦ Πλούτων, νὰ συγκατοικῇ μὲ ἡμᾶς αὐτὸς ὁ σκυλάνθρωπος· ὥστε ἢ αὐτὸν μετάθεσε ἢ ἡμεῖς νὰ μετοικήσωμεν εἰς ἄλλο μέρος.

ΠΛΟΥΤ. Τί κακὸν σᾶς κάνει ἀφοῦ καὶ αὐτὸς εἶνε νεκρὸς ὅπως σεῖς;

ΚΡ. Ὁσάκις ἡμεῖς κλαίομεν καὶ στενάζομεν, ἐνθυμούμενοι ὅσα ἀφήκαμεν ἐπάνω, ὁ μὲν Μίδας αὐτὸς τὸν χρυσόν, ὁ δὲ Σαρδανάπαλος τὰς πολλὰς ἀπολαύσεις καὶ ἐγὼ τοὺς θησαυρούς, μᾶς περιγελᾷ καὶ μᾶς ὑβρίζει καὶ μᾶς ἀποκαλεῖ ἀνδράποδα καὶ καθάρματα, ἐνίοτε δὲ καὶ τραγουδεῖ καὶ ταράσσει τὴν θλῖψίν μας καὶ κατὰ πάντα τρόπον εἶνε ὀχληρός.

ΠΛ. Τ᾽ εἶν᾽ αὐτὰ ποῦ λέγουν, Μένιππε;

ΜΕΝ. Εἶνε ἀληθινά, ὦ Πλούτων. Τοὺς μισῶ αὐτοὺς διότι εἶνε χυδαῖοι καὶ ἀπαίσιοι. Δὲν ἀρκεῖ ὅτι ἔζησαν κακῶς, ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἀπέθαναν ἀκόμη ἐνθυμοῦνται καὶ ποθοῦν τὰ τοῦ κόσμου· εὐχαριστοῦμαι λοιπὸν νὰ τοὺς πειράζω.

ΠΛ. Δὲν πρέπει ὅμως· διότι δὲν ἐστερήθησαν μικρὰ πράγματα καὶ ἡ λύπη των δὲν εἶνε ἀδικαιολόγητος.

ΜΕΝ. Καὶ σύ, εἶσαι ἀνόητος, ὦ Πλούτων, καὶ συμφωνεῖς μὲ τοὺς στεναγμούς των;

ΠΛ. Καθόλου, ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ ἐρίζετε.

ΜΕΝ. Καὶ ὅμως, φαυλότατοι Λυδοὶ καὶ Φρύγες καὶ Ἀσσύριοι, μάθετε ὅτι δὲν θὰ παύσω· διότι ὅπου καὶ ἂν θὰ πᾶτε θὰ σᾶς ἀκολουθήσω διὰ νὰ σᾶς πειράζω, νὰ σᾶς ξεκουφαίνω καὶ νὰ σᾶς ἐμπαίζω.

ΚΡ. Δὲν εἶνε ὕβρεις αὐταί;

ΜΕΝ. Ὄχι, ὕβρεις εἶνε ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐκάνετε σεῖς, ἀξιοῦντες νὰ σᾶς προσκυνοῦν, ἐξευτελίζοντες ἀνθρώπους ἐλευθέρους καὶ οὐδόλως ἐνθυμούμενοι ὅτι ὑπάρχει καὶ θάνατος. Λοιπὸν κλαίετε τώρα διότι ἐστερήθητε ὅλα ἐκεῖνα.

ΚΡ. Ἀλλοίμονον, ἐχάσαμεν πολλὰ καὶ μεγάλα.

ΜΙΔ. Πόσον χρυσὸν ἐγώ.

ΣΑΡΔ. Πόσας δὲ ἀπολαύσεις ἐγώ.

ΜΕΝ. Λαμπρά, ἔτσι σᾶς θέλω, νὰ ὀδύρεσθε, ἐγὼ δὲ νὰ τραγουδῶ καὶ νὰ σᾶς ἐνθυμίζω ἀδιακόπως τὸ «γνῶθι σαυτόν»· διότι ταιριάζει ὡς ἐπῳδὸς εἰς αὐτοὺς τοὺς κλαυθμούς.

3.

Μενίππου, Ἀμφιλόχου καὶ Τροφωνίου.

ΜΕΝ. Σεῖς, ὦ Τροφώνιε, καὶ Ἀμφίλοχε, ἐνῷ εἶσθε νεκροὶ δὲν γνωρίζω πῶς σᾶς ἔκτισαν ναοὺς καὶ θεωρεῖσθε μάντεις καὶ οἱ ἀνόητοι ἄνθρωποι σᾶς νομίζουν θεούς.

ΑΜΦ. Τί πταίομεν λοιπὸν ἡμεῖς ἐὰν ἐκεῖνοι ἐξ ἀνοησίας ἔχουν τοιαύτας ἰδέας περὶ νεκρῶν;

ΜΕΝ. Ἀλλὰ δὲν θὰ τὰς εἶχαν, ἐὰν σεῖς ὅταν ἐζῆτε δὲν ἐκάνετε ἀγυρτείας διὰ νὰ τοὺς πείσετε ὅτι προβλέπετε τὰ μέλλοντα καὶ ὅτι δύνασθε νὰ τὰ 'πῆτε εἰς τοὺς ἐρωτῶντας.

ΤΡΟΦ. Ὁ Ἀμφίλοχος ἀπ' ἐδῶ, ὦ Μένιππε, ἂς σοῦ ἀπαντήσῃ εἰς αὐτά, ἐγὼ δὲ εἶμαι ἥρως καὶ δίδω χρησμοὺς εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κατεβαίνουν εἰς τὸ σπήλαιόν μου. Φαίνεται ὅτι δὲν ἐπῆγες ποτὲ εἰς τὴν Λεβαδείαν, ἄλλως δὲν θὰ ἐδυσπίστεις πρὸς τὰ λεγόμενα παρ' ἐμοῦ.

ΜΕΝ. Τί λές; Ἐὰν δὲν ἐπῆγα εἰς τὴν Λεβαδείαν καὶ τυλιγμένος εἰς σινδόνια κατὰ τρόπον γελοῖον, κρατῶν δὲ εἰς τὰ χέρια προσφορὰν δὲν εἰσῆλθα διὰ τοῦ χαμηλοῦ στομίου εἰς τὸ σπήλαιον, δὲν θὰ μοῦ ἦτο δυνατὸν νὰ γνωρίζω ὅτι εἶσαι νεκρὸς καθὼς ἡμεῖς καὶ μόνον κατὰ τὴν ἀγυρτείαν διαφέρεις; Ἀλλὰ

σὲ ἐξορκίζω εἰς τὴν μαντικήν σου, δὲν μοῦ λὲς τί εἶνε ἥρως; διότι δὲν τὸ ξέρω.

ΤΡΟΦ. Κἄτι σύνθετον ἐξ ἀνθρώπου καὶ θεοῦ.

ΜΕΝ. Τὸ ὁποῖον οὔτε ἄνθρωπος εἶνε, ὡς λέγεις, οὔτε θεὸς καὶ εἶνε καὶ τὰ δύο; Τώρα δὲ τί ἀπέγεινε τὸ θεῖόν σου ἥμισυ;

ΤΡΟΦ. Εὑρίσκεται εἰς τὴν Βοιωτίαν, ὦ Μένιππε, καὶ δίδει χρησμούς.

ΜΕΝ. Αὐτὸ τὸ ὁποῖον λέγεις, ὦ Τροφώνιε, δὲν τὸ ξέρω· ἀλλ' ἐκεῖνο ποῦ βλέπω καθαρὰ εἶναι ὅτι εἶσαι καθ' ὁλοκληρίαν νεκρός.

4.

Ἑρμοῦ καὶ Χάρωνος.

ΕΡΜ. Ἔλα νὰ λογαριάσωμεν, ἂν θέλῃς, ὦ πορθμεῦ, πόσα μοῦ χρεωστεῖς ἕως τώρα, διὰ νὰ μὴ ἔχωμεν πάλιν φιλονεικίας δι' αὐτά.

ΧΑΡ. Ἂς λογαριασθοῦμεν, ὦ Ἑρμῆ. Αὐτὸ εἶνε τὸ καλλίτερον καὶ διὰ τὴν ἡσυχίαν μας.

ΕΡΜ. Μοῦ παρήγγειλες καὶ σοῦ ἔφερα μίαν ἄγκυραν πέντε δραχμῶν.

ΧΑΡ. Πολλὰ λές.

ΕΡΜ. Μὰ τὸν Πλούτωνα, πέντε δραχμὰς τὴν ἠγόρασα, καὶ ἕνα σπάγγον διὰ τοὺς σκαρμοὺς δύο ὀβολῶν.

ΧΑΡ. Λοιπόν, βάλε πέντε δραχμὰς καὶ δύο ὀβολούς.

ΕΡΜ. Καὶ μίαν σακκορράφαν διὰ τὸ πανί· ἐπλήρωσα πέντε ὀβολούς.

ΧΑΡ. Πρόσθεσε καὶ αὐτούς.

ΕΡΜ. Σοῦ ἔφερα ἐπίσης κερὶ διὰ νὰ φράξῃς τοῦ πλοιαρίου τὰ ἀνοίγματα, προσέτι δὲ καρφιὰ καὶ σχοινὶ μὲ τὸ ὁποῖον ἔκαμες τὴν ὑπέραν· ὅλα δύο δραχμάς.

ΧΑΡ. Καὶ αὐτὰ εἰς καλὴν τιμὴν τὰ ἠγόρασες.

ΕΡΜ. Αὐτὰ εἶνε, ἐκτὸς ἂν ἐλησμονήσαμεν τίποτε. Πότε λοιπὸν λὲς νὰ μοῦ τὰ πληρώσῃς αὐτά;

ΧΑΡ. Τώρα, ὦ Ἑρμῆ, εἶνε ἀδύνατον· ἂν δὲ κανένα θανατικὸν ἢ πόλεμος μᾶς στείλῃ κάτω πολλούς, θὰ γείνῃ τρόπος νὰ κερδίσω, διότι θὰ δύναμαι νὰ τοὺς γελῶ εἰς τὸν λογαριασμὸν τῶν πορθμείων.

ΕΡΜ. Λοιπὸν ἐγὼ διὰ νὰ πάρω ὅσα ἔχω νὰ λαμβάνω πρέπει νὰ εὔχωμαι νὰ συμβοῦν συμφοραί;

ΧΑΡ. Δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος, ὦ Ἑρμῆ. Τώρα δὲ ὅπως βλέπεις μᾶς ἔρχονται ὀλίγοι, διότι εἰς τὸν κόσμον εἶνε εἰρήνη.

ΕΡΜ. Προτιμότερον αὐτό, ἂν καὶ ἔτσι ἀναβάλλεται ἡ ἐξόφλησις. Ἀλλ' ἐνθυμεῖσαι, ὦ Χάρων, πῶς ἦσαν οἱ παλαιοὶ οἱ ὁποῖοι μᾶς ἤρχοντο ἐδῶ; Ὅλοι ἀνδρεῖοι, καταιματωμένοι καὶ πληγωμένοι οἱ περισσότεροι; Τώρα δὲ ὅποιος ἔρχεται ἢ ὑπὸ τοῦ τέκνου του ἐδηλητηριάσθη ἢ ὑπὸ τῆς γυναικός του ἢ ἔχει πρισμένην τὴν κοιλιὰν καὶ τὰ σκέλη ἐκ τῆς πολυφαγίας, ὅλοι δὲ εἶνε ὠχροὶ καὶ ἄθλιοι, οὐδόλως ὁμοιάζοντες πρὸς ἐκείνους· καὶ οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν φαίνεται ὅτι ἔρχονται ἐξ αἰτίας ἐπιβουλῶν διὰ χρήματα.

ΧΑΡ. Ναί, εἶνε περιπόθητον τὸ χρῆμα.

ΕΡΜ. Λοιπὸν δὲν μοῦ φαίνεται ὅτι καὶ ἐγὼ ἔχω ἄδικον νὰ σοῦ ζητῶ ὅσα μοῦ ὀφείλεις.

5.

Πλούτωνος καὶ Ἑρμοῦ.

ΠΛΟΥΤ. Γνωρίζεις τὸν γέροντα, τὸν πολὺ γέροντα, τὸν πλούσιον Εὐκράτην, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει μὲν παιδιά, ἀλλ' ἔχει πεντακισμυρίους κόλακας ποῦ θέλουν νὰ τὸν κληρονομήσουν;

ΕΡΜ. Ναί, λέγεις τὸν Σικυώνιον. Λοιπὸν τί;

ΠΛΟΥΤ. Αὐτὸν μέν, ὦ Ἑρμῆ, ἄφησε νὰ ζήσῃ καὶ μετὰ τὰ ἐνενῆντα ἔτη, τὰ ὁποῖα ἔζησε καὶ νὰ τοῦ χαρίσῃς ἄλλα τόσα, καὶ ἂν δυνατὸν ἀκόμη περισσότερα· τοὺς δὲ κόλακάς του, τὸν νέον Χα-

ρῖνον καὶ τὸν Δάμονα καὶ τοὺς ἄλλους ὅλους φέρε τους ἐδῶ κάτω τὸ ταχύτερον.

ΕΡΜ. Αὐτὸ θὰ φανῇ ἄτοπον.

ΠΛΟΥΤ. Ἐξ ἐναντίας δικαιότατον· διότι διατί αὐτοὶ εὔχονται ν' ἀποθάνῃ ἐκεῖνος καὶ διατί θέλουν νὰ πάρουν τὰ χρήματά του, χωρὶς νὰ ἔχουν καμμίαν συγγένειαν πρὸς αὐτόν; Καὶ τὸ αἰσχρότερον εἶνε ὅτι, ἐνῷ ἐπιθυμοῦν τὸν θάνατόν του, εἰς τὸ φανερὸν τὸν περιποιοῦνται, καὶ ὅταν ἀσθενῇ, οἱ σκοποί των εἶνε φανεροὶ εἰς ὅλους καὶ ὅμως ὑπόσχονται νὰ προσφέρουν θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς διὰ τὴν ἀνάρρωσίν του καὶ παντοιοτρόπως τὸν κολακεύουν. Δι' αὐτὰ αὐτὸς μὲν ἂς μένῃ εἰς τὴν ζωήν, αὐτοὶ δὲ ἂς προαποθάνουν καὶ ἂς μείνουν μὲ τὸ στόμα ἀνοικτόν.

ΕΡΜ. Τὸ ἀξίζουν νὰ πάθουν αὐτὸ τὸ παιγνίδι διὰ τὴν πανουργίαν των. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος δὲν τοὺς ἐμπαίζει ὀλιγώτερον· τοὺς τρέφει μὲ ἐλπίδας καὶ ἐνῷ φαίνεται ἑτοιμοθάνατος ἀντέχει περισσότερον ἀπὸ τοὺς νέους. Αὐτοὶ δὲ τώρα ἔχουν διαιρέσει μεταξύ των τὴν περιουσίαν του καὶ πλουτοῦν μὲ τὴν φαντασίαν των.

ΠΛΟΥΤ. Λοιπὸν αὐτὸς μὲν ἂς ἀποβάλῃ τὸ γῆρας καί, καθὼς ὁ Ἰόλεως [1], ἂς ἐπανέλθῃ εἰς τὴν νεότητα. Αὐτοὶ δὲ ἂς ἀφήσουν τὰς ἐλπίδας καὶ τὸν ὀνειροποληθέντα πλοῦτον καὶ ἂς ἔλθουν ἐδῶ διὰ νὰ τιμωρηθοῦν ἐπαξίως τῆς κακίας των.

ΕΡΜ. Μὴ σὲ μέλει, ὦ Πλούτων· θὰ τοὺς φέρω τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον· εἶνε δὲ νομίζω ἑπτά.

ΠΛΟΥΤ. Φέρε τους, ὁ δὲ Εὐκράτης ἂς τοὺς θάψῃ ὅλους καὶ ἀπὸ γέρος ἂς γείνῃ πάλιν ἔφηβος.

6.

Τερψίωνος καὶ Πλούτωνος.

ΤΕΡΨ. Εἶνε δίκαιον αὐτό, Πλούτων, ν' ἀποθάνω ἐγὼ εἰς ἡλι-

1) Σύντροφος τοῦ Ἡρακλέους, τὸν ὁποῖον ἡ Ἥβη ἀνενέωσεν.

κίαν τριάκοντα ἐτῶν, ὁ δὲ γέρων Θούκριτος νὰ ζῇ ἀκόμη, ἐνῷ ἔχει περάσει τὰ ἐνεννῆντα ;

ΠΛΟΥΤ. Δικαιότατον, ὦ Τερψίων, ἀφοῦ αὐτὸς μὲν ζῇ χωρὶς νὰ εὔχεται ν' ἀποθάνῃ κανεὶς ἐκ τῶν φίλων του, σὺ δὲ καθ' ὅλον τὸν καιρὸν ἐπεβουλεύεσο τὴν ζωήν του, περιμένων νὰ τὸν κληρονομήσῃς.

ΤΕΡΨ. Καὶ δὲν ἔπρεπε αὐτός, ὁ ὁποῖος εἶνε γέρων καὶ δὲν δύναται πλέον ν' ἀπολαύσῃ τὸν πλοῦτον, νὰ φύγῃ ἐκ τῆς ζωῆς καὶ νὰ παραχωρήσῃ τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς νέους ;

ΠΛΟΥΤ. Νέους νόμους θέλεις νὰ εἰσαγάγῃς, Τερψίων, ὥστε ὁ μὴ δυνάμενος νὰ μεταχειρισθῇ τὸν πλοῦτον πρὸς τέρψιν ν' ἀποθνήσκῃ· ἀλλ' ἡ Μοῖρα καὶ ἡ φύσις ἄλλως ὥρισαν.

ΤΕΡΨ. Λοιπόν, αὐτὴν τὴν τάξιν κατακρίνω· ἔπρεπε νὰ γίνωνται τὰ πράγματα οὕτω πως, ὥστε ὁ γεροντότερος ν' ἀποθνήσκῃ προτήτερα καὶ μετ' αὐτὸν ὁ κατόπιν ἐρχόμενος κατὰ τὴν ἡλικίαν· νὰ μὴ γίνεται δὲ καμμία παράβασις αὐτοῦ τοῦ κανόνος καὶ νὰ ζῇ μὲν ὁ ὑπέργηρως, ὁ ὁποῖος ἔχει τρία δόντια ἀκόμη, μόλις βλέπει, στηρίζεται ἐπὶ τεσσάρων ὑπηρετῶν διὰ νὰ βαδίζῃ καὶ τρέχει ἡ μύτη του, εἶνε δὲ τσιμπλιασμένα τὰ μάτια του καὶ δὲν ἔχει πλέον καμμίαν ἀπόλαυσιν, οἱ δὲ νέοι τὸν ἐμπαίζουν ὡς ζωντανὸν τάφον, καὶ ν' ἀποθνήσκουν πρὸ αὐτοῦ οἱ ὡραιότεροι καὶ εὐρωστότεροι νέοι. Αὐτὸ εἶνε ἄνω ποταμῶν. Τοὐλάχιστον ἔπρεπε νὰ γνωρίζωμεν πότε θ' ἀποθάνῃ ἕκαστος γέρων, διὰ νὰ μὴ περιποιούμεθα μερικοὺς ἐξ αὐτῶν εἰς μάτην. Τώρα δὲ συμβαίνει τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῆς παροιμίας, ὅτι ἡ βωδάμαξα πολλάκις σύρει τὰ βώδια.

ΠΛΟΥΤ. Ὅπως γίνονται τὰ πράγματα εἶνε λογικώτερα παρὰ ὅπως τὰ θέλεις σύ. Διατί ἐπιδιώκετε τὰ ἀνήκοντα εἰς τοὺς ἄλλους καὶ διὰ κολακειῶν προσπαθεῖτε νὰ καταφέρετε τοὺς ἀτέκνους γέροντας νὰ σᾶς υἱοθετοῦν; Οὕτω γίνεσθε γελοῖοι ἀποθνήσκοντες προτήτερα ἀπὸ ἐκείνους καὶ ὁ κόσμος διασκεδάζει διὰ λογαριασμόν σας· διότι ὅσον σεῖς εὔχεσθε ν' ἀποθάνουν ἐκεῖνοι, τόσον εὐχαριστοῦνται οἱ ἄλλοι ὅταν προαποθαίνετε. Εἶνε νέα τέχνη

αὐτὴ τὴν ὁποίαν σεῖς ἐπενοήσατε, ν' ἀγαπᾶτε τὰς γραίας καὶ τοὺς γέροντας, ὅταν εἶνε ἄτεκνοι, ν' ἀδιαφορῆτε δὲ δι' αὐτοὺς ἂν ἔχουν τέκνα. Οὕτω δὲ πολλοὶ ἐκ τῶν γερόντων, ἐννοοῦντες τοὺς σκοποὺς σας καὶ ἂν τύχῃ νὰ ἔχουν τέκνα, προσποιοῦνται ὅτι τὰ μισοῦν, διὰ νὰ ἔχουν καὶ αὐτοὶ τὴν ἀγάπην σας. Ἔπειτα δὲ εἰς τὰς διαθήκας των, ἀποκλείονται μὲν οἱ φίλοι, ἐπικρατοῦν δὲ τὰ τέκνα καὶ ἡ φύσις, ὅπως εἶνε δίκαιον, οἱ δὲ κόλακες βλέποντες ὅτι ἐγελάσθηκαν, τρίζουν ἀπὸ πεῖσμα τὰ δόντια.

ΤΕΡΨ. Αὐτὰ εἶνε ἀληθινά. Πόσα μοῦ ἔφαγεν ἐμένα ὁ Θούκριτος, ποῦ ἐφαίνετο ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν θ' ἀποθάνῃ! Ὁσάκις εἰσηρχόμην νὰ τὸν ἴδω ἐστέναζε καὶ ἐξέπεμπε κἄτι τι βαθὺ ἀπὸ τὸ στῆθός του, ὡς νεοσσὸς ἀτελής, ὁ ὁποῖος μικροκράζει μέσα ἀπὸ τὸ αὐγό του. Οὕτω δὲ ἐγὼ νομίζων ὅτι μετ' ὀλίγον θ' ἀναβῇ ἐπάνω εἰς τὸ φέρετρον, τοῦ ἔστελνα πολλὰ δῶρα, διὰ νὰ συναγωνίζωμαι πρὸς τοὺς ἀντεραστὰς κατὰ τὴν μεγαλοδωρίαν, καὶ πολλάκις ἀγρυπνοῦσα, σκεπτόμενος καὶ ὑπολογίζων καὶ τακτοποιῶν τὰ τῆς κληρονομίας. Αὐταὶ αἱ ἀγρυπνίαι καὶ αἱ φροντίδες ἔγειναν καὶ τοῦ θανάτου μου ἀφορμή· ὁ δὲ γέρων ἀφοῦ μοῦ κατέπιε τόσον δόλωμα, παρέστη εἰς τὴν κηδείαν μου καὶ ἐγέλα διὰ τὸ πάθημά μου.

ΠΛΟΥΤ. Εὖγε Θούκριτε, καὶ νὰ ζήσῃς πολὺ ἀκόμη διὰ νὰ ἐμπαίζῃς τοὺς τοιούτους· νὰ μὴ ἀποθάνῃς δὲ πρὶν ἢ συνοδεύσῃς τὰς κηδείας ὅλων τῶν κολάκων.

ΤΕΡΨ. Τώρα καὶ ἐγὼ θὰ εὐχαριστηθῶ πολύ, ὦ Πλούτων, ἐὰν ὁ Χαροιάδης ἀποθάνῃ πρὸ τοῦ Θουκρίτου.

ΠΛΟΥΤ. Νὰ εἶσαι βέβαιος, Τερψίων, ὅτι καὶ ὁ Φείδων καὶ ὁ Μέλανθος καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι θὰ ἔλθουν ἐδῶ πρὸ αὐτοῦ, ἀποστελλόμενοι ὑπὸ τῶν ἰδίων φροντίδων.

ΤΕΡΨ. Τὰ ἐπιδοκιμάζω αὐτὰ ὁλοψύχως. Σοῦ εὔχομαι νὰ ζήσῃς πολύ, πάρα πολύ, Θούκριτε.

7.

Ζηνοφάντου καὶ Καλλιδημίδου.

ΖΗΝ. Σὺ δέ, Καλλιδημίδη, πῶς ἀπέθανες; Ἐγὼ ἤμουν παράσιτος τοῦ Δεινίου καὶ ἐπνίγηκα διότι ἔφαγα πάρα πολύ· τὰ ξέρεις, διότι ἤσουν ἐκεῖ ὅταν ἀπέθανα.

ΚΑΛ. Ναί, Ζηνόφαντε. Ὁ δικός μου θάνατος συνεβη κατὰ τρόπον παράδοξον. Μήπως καὶ σὺ ἔτυχε νὰ γνωρίσῃς τὸν γέροντα Πτοιόδωρον;

ΖΗΝ. Τὸν ἄκληρον καὶ πλούσιον, μὲ τὸν ὁποῖον εἶχες πολλὰς σχέσεις.

ΚΑΛ. Τὸν ἐπεριποιούμην τακτικά, αὐτὸς δὲ μοῦ ὑπέσχετο ὅτι ὅταν μετ' ὀλίγον θ' ἀπέθνησκε θὰ μὲ ἄφινε κληρονόμον. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα ἐτράβα εἰς μάκρος καὶ ὁ γέρων ἔζη περισσότερον ἀπὸ τὸν Τιθωνόν, εὗρηκα ἕνα σύντομον δρόμον διὰ νὰ φθάσω εἰς τὴν κληρονομίαν· ἐπρομηθεύθηκα δηλητήριον καὶ ἔπεισα τὸν οἰνοχόον, μόλις ζητήσῃ ὁ Πτοιόδωρος νὰ πιῇ — πίνει δὲ ἀρκετὰ καὶ ἄκρατον— νὰ ῥίψῃ εἰς τὸ ποτῆρι τὸ φάρμακον, τὸ ὁποῖον νὰ ἔχῃ ἤδη ἕτοιμον· καὶ εἰς ἀμοιβὴν τοῦ ὑπεσχέθην μὲ ὅρκον νὰ τοῦ δώσω τὴν ἐλευθερίαν του.

ΖΗΝ. Τί λοιπὸν ἔγινε; Διότι μαντεύω ὅτι συνέβη κἄτι πολὺ παράδοξον.

ΚΑΛ. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐλούσθημεν καὶ ἐκαθήσαμεν εἰς τὸ τραπέζι, ὁ ὑπηρέτης ὁ ὁποῖος εἶχεν ἤδη ἕτοιμα δύο ποτήρια ἔδωκε τὸ μὲν ἕνα τὸ ὁποῖον περιεῖχε τὸ δηλητήριον εἰς τὸν Πτοιόδωρον, τὸ δὲ ἄλλο εἰς ἐμέ. Ἀλλὰ δὲν γνωρίζω πῶς ἔγεινε τὸ λάθος καὶ ἐγὼ μὲν ἐπῆρα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον περιεῖχε τὸ δηλητήριον, ὁ δὲ Πτοιόδωρος ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε. Καὶ ὁ μὲν Πτοιόδωρος ἤπιε χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτε ἐγὼ δὲ ἀμέσως ἔπεσα κάτω νεκρὸς ἀντὶ ἐκείνου. Πῶς, γελᾷς, Ζηνόφαντε; Δὲν κάνεις καλὰ νὰ γελᾷς διὰ τὸ δυστύχημα τοῦ φίλου σου.

ΖΗΝ. Τί νὰ κάνω, Καλλιδημίδη; Αὐτὰ ποῦ ἔπαθες εἶνε ἀστεῖα. Ὁ δὲ γέρων τί ἔκαμε;

ΚΑΛ. Κατ' ἀρχὰς ἐταράχθη ὀλίγον διὰ τὸ αἰφνίδιον, ἔπειτα ὅμως ἐννοήσας, ὑποθέτω, τί συνέβη, ἐγέλα καὶ αὐτὸς διὰ τὸ λάθος τοῦ οἰνοχόου.

ΖΗΝ. Ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε νὰ πάρῃς τὸ παράστρατον· ἀπὸ τὸν κανονικὸν δρόμον θὰ ἤρχετο ἀσφαλέστερον ἡ κληρονομία ἂν καὶ ὀλίγον ἀργότερα.

8.

Κνήμωνος καὶ Δαμνίππου.

ΚΝΗΜ. Μοῦ συνέβη ἐκεῖνο ποῦ λέγει ἡ παροιμία· ἔπεσα στὸ λάκκο ποῦ ἔσκαψα.

ΔΑΜΝ. Διατί ἀγανακτεῖς, Κνήμων;

ΚΝΗΜ. Εἶνε νὰ μὴν ἀγανακτῶ; Ἀφῆκα κληρονόμον χωρὶς νὰ τὸν θέλω καὶ παρέλειψα ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους ἤθελα ν' ἀφήσω τὴν περιουσίαν μου, ἀπατηθεὶς κατὰ τρόπον ἐλεεινόν.

ΔΑΜΝ. Καὶ πῶς συνέβη αὐτό;

ΚΝΗΜ. Ἐπεριποιούμην τὸν Ἑρμόλαον τὸν πολὺ πλούσιον ἐλπίζων εἰς τὸν θάνατόν του· καὶ αὐτὸς δὲν ἐδέχετο δυσαρέστως περιποιήσεις μου. Ἐνόμισα δὲ ὅτι θὰ ἦτο ἔξυπνον καὶ συντελεστικὸν εἰς τὸν σκοπόν μου νὰ κάμω φανερὰν διαθήκην μὲ τὴν ὁποίαν νὰ τὸν ἀνακηρύττω κληρονόμον μου, διὰ νὰ τὸν φιλοτιμήσω νὰ κάμῃ καὶ αὐτὸς τὸ ἴδιον.

ΔΑΜΝ. Ἐκεῖνος δὲ τί ἔκαμε;

ΚΝΗΜ. Αὐτὸς τί διαθήκην ἔκαμε δὲν γνωρίζω· ἐγὼ ὅμως ἀπέθανα ἔξαφνα, διότι ἔπεσεν ἡ στέγη ἐπάνω μου, καὶ τώρα ὁ Ἑρμόλαος ἔχει τὰ ὑπάρχοντά μου, σὰν λαβράκι, τὸ ὁποῖον μαζὺ μὲ τὸ δόλωμα ἐκατάπιε καὶ τὸ ἀγκίστρι.

ΔΑΜΝ. Καὶ ὄχι μόνον τὸ ἀγκίστρι, ἀλλὰ καὶ σὲ τὸν ψαρρᾶν-

ὥστε πραγματικῶς ἔπεσες εἰς τὸν λάκκον ποῦ ἔσκαψες.

ΚΝΗΜ. Δὲν τὸ εἶπα ; Γι' αὐτὸ κλαίω καὶ ὀδύρομαι.

9.

Σιμύλου καὶ Πολυστράτου.

ΣΙΜ. Ἐπὶ τέλους ἔρχεσαι καὶ σύ, Πολύστρατε, ἐδῶ κάτω ἀφοῦ ἔζησες σχεδὸν ἑκατὸ χρόνια ;

ΠΟΛ. Ἐνεννῆντα ὀκτώ, Σιμῦλε.

ΣΙΜ. Καὶ πῶς ἐπέρασες τὰ τριάντα τὰ ὁποῖα ἔζησες κατόπιν ἀπὸ ἐμέ ; Διότι θὰ ἤσουν ἑβδομῆντα περίπου ἐτῶν ὅταν ἐγὼ ἀπέθανα.

ΠΟΛ. Λαμπρά, ὅσον παράδοξον καὶ ἂν σοῦ φαίνεται τοῦτο.

ΣΙΜ. Βέβαια παράδοξον μοῦ φαίνεται ἕνας γέρων ἀσθενὴς καὶ ἄτεκνος προσέτι νὰ μπορέσῃ νὰ ζήσῃ εὐχάριστα.

ΠΟΛ. Ἐν πρώτοις ἔκανα ὅ,τι ἤθελα· εἶχα δὲ εἰς τὴν διάθεσίν μου πολλοὺς ὡραίους παῖδας καὶ γυναῖκας χαριτωμένας καὶ ἀρώματα καὶ οἶνον ἀνθοσμίαν καὶ τὰ τραπέζια μου ἦσαν πλουσιώτερα ἀπὸ τὰ Σικελικά.

ΣΙΜ. Αὐτὰ μοῦ φαίνονται παράδοξα, διότι σὲ ἐγνώριζα πολὺ φειδωλόν.

ΠΟΛ. Θὰ μ' ἐννοήσῃς, φίλε μου, ἅμα σοῦ πῶ ὅτι οἱ ἄλλοι ἐπλήρωναν. Ἀπὸ τὸ πρωὶ ἄρχιζαν νὰ κτυποῦν τὴν πόρτα μου οἱ ἐνδιαφερόμενοι δι' ἐμέ· ἔπειτα δὲ κατέφθαναν διάφορα δῶρα προερχόμενα ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς.

ΣΙΜ. Μήπως ἐχρημάτισες τύραννος μετὰ τὸν θάνατόν μου, Πολύστρατε ;

ΠΟΛ, Ὄχι, ἀλλ' εἶχα πολυαρίθμους ἐραστάς.

ΣΙΜ. Μὲ κάνεις νὰ γελῶ· ἐραστὰς εἰς τὴν ἡλικίαν σου, ποῦ ἔχεις ἀκόμη μόνον τέσσαρα δόντια ;

ΠΟΛ. Μὰ τὸν Δία εἶχα τοὺς ἀρίστους τῆς πόλεως. Μολονότι εἶμαι γέρων καὶ φαλακρός, ὡς βλέπεις, καὶ ἔχω τσιμπλιασμένα

τὰ μάτια καὶ ἡ μύτη μου τρέχει, ἐτρελλαίνοντο νὰ μὲ περιποιοῦνται καὶ ἦτο εὐτυχὴς ἐκεῖνος ἐξ αὐτῶν, τὸν ὁποῖον καὶ μόνον ἠτένιζα.

ΣΙΜ. Μήπως καὶ σὺ ἔκαμες εἰς κανένα ἐκδούλευσιν δημοσίαν πρὸς ἐκείνην ποῦ ἔκαμε ὁ Φάων πρὸς τὴν Ἀφροδίτην ὅταν ἐκ Χίου τὴν ἐπέρασε εἰς τὴν ἀπέναντι παραλίαν καὶ εἰς ἀμοιβὴν τὸν ἔκαμε ἐκ νέου νέον, ὡραῖον καὶ ἀξιέραστον;

ΠΟΛ. Ὄχι, ἀλλ' ὅπως εἶμαι ἤμουν περιπόθητος.

ΣΙΜ. Αὐτὰ εἶνε ἀκατανόητα.

ΠΟΛ. Καὶ ὅμως εἶνε γνωστὸς αὐτὸς ὁ ἔρως πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ ἀτέκνους γέροντας.

ΣΙΜ. Ἄ! τώρα ἐννοῶ ὅτι τὸ κάλλος σου, θαυμάσιε Πολύστρατε, προήρχετο ἀπὸ τὴν χρυσῆν Ἀφροδίτην.

ΠΟΛ. Λοιπόν, Σιμῦλε, δὲν ἀπήλαυσα ὀλίγα ἀπὸ τοὺς ἐραστάς, οἱ ὁποῖοι σχεδὸν μ' ἐπροσκυνοῦσαν· ἔκανα δὲ καὶ νάζια πολλάκις καὶ ἀπέπεμπα μερικοὺς ἐξ αὐτῶν ἐνίοτε, αὐτοὶ δὲ συνηγωνίζοντο καὶ προσπαθοῦσαν ποῖος νὰ ὑπερβῇ τὸν ἄλλον εἰς τὰς πρὸς ἐμὲ περιποιήσεις των.

ΣΙΜ. Ἐπὶ τέλους δὲ πῶς διέθεσες τὴν περιουσίαν σου;

ΠΟΛ. Εἰς μὲν τὸ φανερὸν ἔλεγα εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν ὅτι θὰ τὸν ἀφήσω κληρονόμον μου, αὐτὸς δὲ ἐπίστευε καὶ ἐγίνετο κολακευτικώτερος, ἀλλ' εἰς τὴν ἀληθινήν μου διαθήκην ἔλεγα εἰς ὅλους ὅτι τοὺς ἔχω γραμμένους ἐκεῖ ποῦ ξέρεις.

ΣΙΜ. Καὶ εἰς τὴν ἀληθινήν σου διαθήκην ποῖον ἀφῆκες κληρονόμον ἢ μήπως κανένα συγγενῆ σου;

ΠΟΛ. Ἄ μπᾶ! κληρονόμον μου ἔκαμα ἕνα νεαρὸν δοῦλον τὸν ὁποῖον εἶχα προσφάτως ἀγοράσει, ἕνα ὡραῖον Φρύγα.

ΣΙΜ. Πόσον ἐτῶν, Πολύστρατε;

ΠΟΛ. Εἴκοσι περίπου.

ΣΙΜ. Ἐννοῶ τίνος εἴδους ὑπηρεσίας σοῦ παρεῖχεν αὐτός.

ΠΟΛ. Ἄξιζε περισσότερον ἀπὸ αὐτοὺς νὰ κληρονομήσῃ ἂν καὶ ἦτο βάρβαρος καὶ διεφθαρμένος. Τώρα καὶ οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν συμπολιτῶν τὸν περιποιοῦνται καὶ τὸν ἔχουν φίλον. Ἐκεῖ-

νος λοιπὸν μ' ἐκληρονόμησε καὶ τώρα συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν εὐγενῶν, ξυρίζει τὸ πρόσωπον καὶ βαρβαρίζει εἰς τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ θεωρεῖται εὐγενέστερος τοῦ Κόδρου, ὡραιότερος τοῦ Νιρέως καὶ συνετώτερος τοῦ Ὀδυσσέως.

ΣΙΜ. Ἀδιάφορον· ἂς γείνῃ καὶ ἀρχιστράτηγος τῆς Ἑλλάδος ἐὰν θέλῃ, ἀρκεῖ ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ἄλλοι δὲν ἐκληρονόμησαν.

10.

Χάρωνος, Ἑρμοῦ καὶ νεκρῶν διαφόρων.

ΧΑΡ. Ἀκούσετε πῶς εἶνε ἡ κατάστασίς μας. Τὸ πλοιάριον εἶνε μικρόν, ὡς βλέπετε, καὶ σαθρωμένον ὀλίγον καὶ κάνει ἀπὸ παντοῦ νερὰ καὶ μὲ τὴν παραμικρὰν κλίσιν πρὸς τὰ πλάγια ἠμπορεῖ νὰ ἀνατραπῇ καὶ νὰ βυθισθῇ, σεῖς δὲ ἤλθετε τόσοι πολλοὶ συγχρόνως καὶ ἔχετε μαζή σας τόσα πράγματα· ἂν λοιπὸν ἐμβῆτε μὲ αὐτὰ φοβοῦμαι μήπως μετανοήσετε καὶ μάλιστα ὅσοι δὲν γνωρίζετε νὰ νολυμβᾶτε.

ΕΡΜ. Πῶς νὰ κάμωμεν λοιπὸν διὰ νὰ ταξειδεύσωμεν μὲ ἀσφάλειαν;

ΧΑΡ. Θὰ σᾶς 'πῶ· πρέπει νὰ εἰσέλθετε εἰς τὸ πλοῖον γυμνοὶ καὶ νὰ ἀφήσετε ὅλα αὐτὰ τὰ περιττὰ εἰς τὴν ἀκτήν, διότι καὶ ἔτσι μόλις θὰ σᾶς χωρέσῃ τὸ πλοιάριον. Σὺ δέ, Ἑρμῆ, πρόσεξε νὰ μὴ δεχθῇς πλέον κανένα ἐξ αὐτῶν ποῦ νὰ μὴ εἶνε γυμνὸς καὶ νὰ μὴ ἔχῃ ἀφήσῃ τὰ πράγματά του, καθὼς εἶπα. Νὰ σταθῇς εἰς τὴν ἀποβάθραν, νὰ τοὺς ἐξετάζῃς ἕνα ἕνα καὶ νὰ τοὺς παραλαμβάνῃς ἀφοῦ τοὺς ἀναγκάζεις νὰ εἰσέρχωνται γυμνοί.

ΕΡΜ. Καλὰ λέγεις καὶ αὐτὸ θὰ πράξω.—Σὺ ὁ πρῶτος ποῖος εἶσαι;

ΜΕΝ. Εἶμαι ὁ Μένιππος ἐγώ. Ἰδοὺ ἡ σακκούλα μου, ὦ Ἑρμῆ, καὶ ἡ βακτηρία ἐρρίφθησαν εἰς τὴν λίμνην· τὴν κάπα μου οὔτε κἂν τὴν ἔφερα καὶ ἔκαμα καλά.

ΕΡΜ. Πέρνα, Μένιππε, λαμπρὲ ἄνθρωπε, καὶ ἔχε τὴν πρώ-

τὴν θέσιν πλησίον τοῦ πλοιάρχου, εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ πλοίου διὰ νὰ βλέπῃς ὅλους τοὺς συμπλωτῆρας. Αὐτὸς δὲ ὁ ὠμορφονιὸς ποῖος εἶνε;

ΧΑΡ. Χαρμόλεως ἀπὸ τὰ Μέγαρα, ὁ ἀξιέραστος, ὁ ὁποῖος διὰ κάθε φίλημα ἐλάμβανε δύο τάλαντα.

ΕΡΜ. Ἐκδύσου λοιπὸν τὸ κάλλος καὶ τὰ χείλη μαζὺ μὲ τὰ φιλήματα καὶ τὴν κόμην τὴν πυκνὴν καὶ τὸ ἐρύθημα τῶν παρειῶν καὶ ὁλόκληρον τὸ δέρμα. Καλὰ εἶσαι τώρα· εἶσαι ἐλαφρὸς καὶ δύνασαι νὰ εἰσέλθῃς. Αὐτὸς δὲ ἐδῶ ποῦ φορεῖ τὴν πορφύραν καὶ τὸ διάδημα καὶ ἔχει τὸ βλέμμα ἄγριον ποῖος εἶνε;

ΛΑΜΠ. Λάμπιχος, ὁ τύραννος τῶν Γελῴων.

ΕΡΜ. Διατί λοιπόν, Λάμπιχε, ἦλθες μὲ τόσας ἀποσκευάς;

ΛΑΜΠ. Τί, ἔπρεπε νὰ ἔλθω γυμνός, ὦ Ἑρμῆ, ἐγὼ ἕνας βασιλεύς;

ΕΡΜ. Βασιλεὺς πλέον δὲν εἶσαι, ἀλλὰ νεκρός· ὥστε νὰ ταφῇσῃς αὐτά.

ΛΑΜΠ. Ἰδού, ἀπέρριψα τὸν πλοῦτον.

ΕΡΜ. Καὶ τὴν ἀλαζονείαν ν' ἀπορρίψῃς, Λάμπιχε, καὶ τὴν ὑπεροψίαν· διότι θὰ δώσουν βάρος εἰς τὸ πλοιάριον καὶ τὰ δύο μαζῆ.

ΛΑΜΠ. Τοὐλάχιστον νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃς νὰ ἔχω τὸ διάδημα καὶ τὸν μανδύαν.

ΕΡΜ. Ὄχι, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ νὰ ταφῇσῃς.

ΛΑΜΠ. Καλά, τί ἄλλο; Διότι ὅλα τὰ ἀφῆκα, ὡς βλέπεις.

ΕΡΜ. Καὶ τὴν σκληρότητα καὶ τὴν μωρίαν καὶ τὸ θράσος καὶ τὴν ὀργήν, καὶ αὐτὰ νὰ ταφῇσῃς.

ΛΑΜΠ. Ἰδοὺ εἶμαι γυμνὸς κατὰ τὸ θέλημά σου.

ΕΡΜ. Πήγαινε τώρα μέσα. Σὺ δὲ ὁ παχὺς μὲ τὰς πολλὰς σάρκας ποῖος εἶσαι;

ΔΑΜ. Δαμασίας ὁ ἀθλητής.

ΕΡΜ. Ναί, φαίνεσαι· σὲ ἀναγνωρίζω, διότι σὲ εἶδα πολλάκις εἰς τὰς παλαίστρας.

ΔΑΜ. Μάλιστα, ὦ Ἑρμῆ. Ἀλλὰ δέξου με ἀφοῦ εἶμαι γυμνός.

ΕΡΜ. Δὲν εἶσαι γυμνός, φίλε μου, ἀφοῦ φορεῖς τόσα κρέατα.

Λοιπὸν νὰ ταποβάλῃς, διότι μόνον τὸ ἕν σου πόδι ἐὰν πατήσῃς εἰς τὸ πλοῖον θὰ τὸ βυθίσῃς. Ἀλλὰ καὶ τοὺς στεφάνους τούτους νὰ ῥίψῃς καὶ τὰ κηρύγματα [1].

ΔΑΜ. Ἰδού, εἶμαι γυμνός, ὡς βλέπεις, πραγματικῶς καὶ ἰσοβαρὴς μὲ τοὺς ἄλλους νεκρούς.

ΕΡΜ. Ἔτσι ἐλαφρὸς εἶσαι ὅπως πρέπει, ὥστε ἔμβαινε. Καὶ σύ, Κράτων, ἄφησε τὸν πλοῦτον καὶ τὴν χαύνωσιν καὶ τὴν τρυφηλότητα· καὶ μὴ φέρῃς μαζύ σου τὰ πολυτελῆ σου σάβανα, οὔτε τῶν προγόνων σου τὰ ἀξιώματα, ἐγκατάλειψε δὲ καὶ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν δόξαν σου καὶ τοὺς τίτλους τοὺς ὁποίους σοῦ ἀπένειμε ποτὲ ἡ πόλις καὶ τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ἀνδριάντων σου καὶ νὰ μὴ ἐνθυμῆσαι ὅτι σοῦ κατεσκεύασαν μέγαν τάφον· διότι καὶ αὐτὰ ἀκόμη βαρύνουν ἂν τὰ ἐνθυμῆσαι.

ΚΡΑΤ. Θὰ τὰ ἀπορρίψω ἂν καὶ ἀκουσίως· διότι τί δύναμαι νὰ κάμω;

ΕΡΜ. Μπᾶ! μπᾶ! Σὺ δὲ ὁ ὡπλισμένος τί θέλεις; Καὶ διατί φέρεις αὐτὸ τὸ τρόπαιον;

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ. Διότι ἐνίκησα, ὦ Ἑρμῆ, καὶ ἠνδραγάθησα καὶ ἡ πόλις μὲ ἐτίμησε.

ΕΡΜ. Ἄφησέ το ἐδῶ τὸ τρόπαιον· διότι εἰς τὸν Ἅδην ἐπικρατεῖ εἰρήνη καὶ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ὅπλων. Αὐτὸς δὲ ὁ σοβαρὸς τὸ ἦθος καὶ ἀγέρωχος, ὁ ἔχων τὰ φρύδια σηκωμένα, ὁ ὁποῖος φαίνεται βυθισμένος εἰς σκέψεις καὶ ἔχει δάσος ἀπὸ γένεια;

ΜΕΝΙΠ. Εἶνε κἄποιος φιλόσοφος, ὦ Ἑρμῆ, ἢ μᾶλλον ἀγύρτης καὶ γεμᾶτος ἀπὸ ψεύδη, ὥστε γδῦσέ τον καὶ αὐτὸν καὶ θὰ ἴδῃς πολλὰ καὶ γελοῖα κρυπτόμενα κάτω ἀπὸ τὸ ἔνδυμά του.

ΕΡΜ. Ἀπόβαλε πρῶτον τὴν σοβαρότητα τοῦ ἤθους καὶ ἔπειτα ὅλα τὰ ἄλλα. Ὦ Ζεῦ, πόσην ἀλαζονείαν φέρει μαζύ του, πόσην δὲ ἀμάθειαν καὶ φιλονεικίαν καὶ ματαιοδοξίαν καὶ ἐρωτήσεις αἰνιγματώδεις καὶ λόγους σκοτεινοὺς καὶ ἐννοίας πολυ-

1) Ὁ ἐξ Ἀμφιπόλεως Δαμασίας ἔγινεν Ὀλυμπιονίκης κατὰ τὴν 115 Ὀλυμπιάδα. Ὁ Ὀλυμπιονίκης περιήγετο εἰς τὸ στάδιον προηγουμένου κήρυκος, ὅστις ἐξεφώνει τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρός του.

πλόκους· ἀλλὰ καὶ ματαιοπονίαν πάρα πολλὴν καὶ ὄχι ὀλίγην κενολογίαν καὶ φλυαρίαν καὶ μικρολογίαν, βλέπω δὲ νὰ ἔχῃ καὶ χρυσὸν καὶ ἡδυπάθειαν καὶ ἀναισχυντίαν καὶ ὀργὴν καὶ τρυφηλότητα· τὰ βλέπω αὐτὰ ἂν καὶ μὲ ἰδιαιτέραν φροντίδα τὰ κρύπτεις. Ἄφησε δὲ καὶ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἔπαρσιν καὶ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶσαι καλλίτερος τῶν ἄλλων· διότι ἂν εἰσέλθῃς μὲ ὅλα αὐτὰ ποῖον πλοῖον μὲ πενῆντα κουπιὰ δύναται νὰ σὲ χωρέσῃ;

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ. Τὰ ἀφίνω λοιπὸν αὐτά, ἀφοῦ οὕτω διατάσσεις.

ΜΕΝ. Ἀλλὰ καὶ τὰ γένεια αὐτὰ ν' ἀφήσῃ, ὦ Ἑρμῆ, διότι εἶνε πυκνὰ καὶ βαρειά, ὡς βλέπεις. Ἔχουν τοὐλάχιστον πέντε μνῶν τρίχας.

ΕΡΜ. Καλὰ λέγεις· ἄφησε καὶ αὐτά.

ΦΙΛ. Καὶ ποῖος θὰ μοῦ τὰ κουρεύσῃ;

ΕΡΜ. Ὁ Μένιππος ἀπ' ἐδῶ ἂς πάρῃ ἕνα πέλεκυν ναυπηγικὸν καὶ ἀφοῦ στηρίξῃ τὸ πηγοῦνί του ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας ἂς τοῦ τὰ κόψῃ.

ΜΕΝ. Ὄχι, ὦ Ἑρμῆ, ἀλλὰ πριόνι δόσε μου· διότι αὐτὸ θὰ εἶνε ἀστειότερον.

ΕΡΜ. Ὁ πέλεκυς θὰ εἶνε ἀρκετός. Λαμπρά, τώρα εἶσαι ἀνθρωπινώτερος, ἀφοῦ ἀπέβαλες αὐτὴν τὴν τραγίσιαν βρῶμαν.

ΜΕΝ. Θέλεις νὰ τοῦ κόψω ὀλίγον καὶ ἀπὸ τὰ φρύδια;

ΕΡΜ. Μάλιστα, διότι δὲν γνωρίζω πῶς κατορθώνει νὰ τὰ σηκώνῃ ὑψηλότερα ἀπὸ τὸ μέτωπον. Μπᾶ! κλαίεις, κάθαρμα, καὶ φοβεῖσαι τὸν θάνατον; Ἔλα, ἔλα, πήγαινε μέσα.

ΜΕΝ. Κἄτι τι ἀκόμη τὸ βαρύτερον ἀπ' ὅλα κρύπτει ὑπὸ τὴν μασχάλην του.

ΕΡΜ. Τί, ὦ Μένιππε;

ΜΕΝ. Τὴν κολακείαν, ὦ Ἑρμῆ, ἡ ὁποία πολὺ τοῦ ἐχρησίμευσε εἰς τὴν ζωήν.

ΦΙΛ. Λοιπὸν καὶ σύ, ὦ Μένιππε, ἄφησε τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἐλευθεροστομίαν, τὴν ἀναισθησίαν πρὸς τὴν λύπην καὶ τὸ θάρρος καὶ τὸν γέλωτα· διότι σὺ μόνος ἐξ ὅλων γελᾷς ἐδῶ.

Λοιπὸν νὰ ταποβάλῃς, διότι μόνον τὸ ἓν σου πόδι ἐὰν πατήσῃς εἰς τὸ πλοῖον θὰ τὸ βυθίσῃς. Ἀλλὰ καὶ τοὺς στεφάνους τούτους νὰ ῥίψῃς καὶ τὰ κηρύγματα [1].

ΔΑΜ. Ἰδού, εἶμαι γυμνός, ὡς βλέπεις, πραγματικῶς καὶ ἰσοβαρὴς μὲ τοὺς ἄλλους νεκρούς.

ΕΡΜ. Ἔτσι ἐλαφρὸς εἶσαι ὅπως πρέπει, ὥστε ἔμβαινε. Καὶ σύ, Κράτων, ἄφησε τὸν πλοῦτον καὶ τὴν χαύνωσιν καὶ τὴν τρυφηλότητα· καὶ μὴ φέρῃς μαζύ σου τὰ πολυτελῆ σου σάβανα, οὔτε τῶν προγόνων σου τὰ ἀξιώματα, ἐγκατάλειψε δὲ καὶ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν δόξαν σου καὶ τοὺς τίτλους τοὺς ὁποίους σοῦ ἀπένειμε ποτὲ ἡ πόλις καὶ τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ἀνδριάντων σου καὶ νὰ μὴ ἐνθυμῆσαι ὅτι σοῦ κατεσκεύασαν μέγαν τάφον· διότι καὶ αὐτὰ ἀκόμη βαρύνουν ἂν τὰ ἐνθυμῆσαι.

ΚΡΑΤ. Θὰ τὰ ἀπορρίψω ἂν καὶ ἀκουσίως· διότι τί δύναμαι νὰ κάμω;

ΕΡΜ. Μπᾶ! μπᾶ! Σὺ δὲ ὁ ὡπλισμένος τί θέλεις; Καὶ διατί φέρεις αὐτὸ τὸ τρόπαιον;

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ. Διότι ἐνίκησα, ὦ Ἑρμῆ, καὶ ἠνδραγάθησα καὶ ἡ πόλις μὲ ἐτίμησε.

ΕΡΜ. Ἄφησέ το ἐδῶ τὸ τρόπαιον· διότι εἰς τὸν Ἅδην ἐπικρατεῖ εἰρήνη καὶ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ὅπλων. Αὐτὸς δὲ ὁ σοβαρὸς τὸ ἦθος καὶ ἀγέρωχος, ὁ ἔχων τὰ φρύδια σηκωμένα, ὁ ὁποῖος φαίνεται βυθισμένος εἰς σκέψεις καὶ ἔχει δάσος ἀπὸ γένεια;

ΜΕΝΙΠ. Εἶνε κάποιος φιλόσοφος, ὦ Ἑρμῆ, ἢ μᾶλλον ἀγύρτης καὶ γεμᾶτος ἀπὸ ψεύδη, ὥστε γδῦσέ τον καὶ αὐτὸν καὶ θὰ ἴδῃς πολλὰ καὶ γελοῖα κρυπτόμενα κάτω ἀπὸ τὸ ἔνδυμά του.

ΕΡΜ. Ἀπόβαλε πρῶτον τὴν σοβαρότητα τοῦ ἤθους καὶ ἔπειτα ὅλα τὰ ἄλλα. Ὦ Ζεῦ, πόσην ἀλαζονείαν φέρει μαζύ του, πόσην δὲ ἀμάθειαν καὶ φιλονεικίαν καὶ ματαιοδοξίαν καὶ ἐρωτήσεις αἰνιγματώδεις καὶ λόγους σκοτεινοὺς καὶ ἐννοίας πολυ-

1) Ὁ ἐξ Ἀμφιπόλεως Δαμασίας ἔγινεν Ὀλυμπιονίκης κατὰ τὴν 115 Ὀλυμπιάδα. Ὁ Ὀλυμπιονίκης περιήγετο εἰς τὸ στάδιον προηγουμένου κήρυκος, ὅστις ἐξεφώνει τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρός του.

πλόκους· ἀλλὰ καὶ ματαιοπονίαν πάρα πολλὴν καὶ ὄχι ὀλίγην κενολογίαν καὶ φλυαρίαν καὶ μικρολογίαν, βλέπω δὲ νὰ ἔχῃ καὶ χρυσὸν καὶ ἡδυπάθειαν καὶ ἀναισχυντίαν καὶ ὀργὴν καὶ τρυφηλότητα· τὰ βλέπω αὐτὰ ἂν καὶ μὲ ἰδιαιτέραν φροντίδα τὰ κρύπτεις. Ἄφησε δὲ καὶ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἔπαρσιν καὶ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶσαι καλλίτερος τῶν ἄλλων· διότι ἂν εἰσέλθῃς μὲ ὅλα αὐτὰ ποῖον πλοῖον μὲ πενῆντα κουπιὰ δύναται νὰ σὲ χωρέσῃ;

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ. Τὰ ἀφίνω λοιπὸν αὐτά, ἀφοῦ οὕτω διατάσσεις.

ΜΕΝ. Ἀλλὰ καὶ τὰ γένεια αὐτὰ ν' ἀφήσῃ, ὦ Ἑρμῆ, διότι εἶνε πυκνὰ καὶ βαρειά, ὡς βλέπεις. Ἔχουν τοὐλάχιστον πέντε μνῶν τρίχας.

ΕΡΜ. Καλὰ λέγεις· ἄφησε καὶ αὐτά.

ΦΙΛ. Καὶ ποῖος θὰ μοῦ τὰ κουρεύσῃ;

ΕΡΜ. Ὁ Μένιππος ἀπ' ἐδῶ ἂς πάρῃ ἕνα πέλεκυν ναυπηγικὸν καὶ ἀφοῦ στηρίξῃ τὸ πηγοῦνί του ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας ἂς τοῦ τὰ κόψῃ.

ΜΕΝ. Ὄχι, ὦ Ἑρμῆ, ἀλλὰ πριόνι δόσε μου· διότι αὐτὸ θὰ εἶνε ἀστειότερον.

ΕΡΜ. Ὁ πέλεκυς θὰ εἶνε ἀρκετός. Λαμπρά, τώρα εἶσαι ἀνθρωπινώτερος, ἀφοῦ ἀπέβαλες αὐτὴν τὴν τραγίσιαν βρῶμαν.

ΜΕΝ. Θέλεις νὰ τοῦ κόψω ὀλίγον καὶ ἀπὸ τὰ φρύδια;

ΕΡΜ. Μάλιστα, διότι δὲν γνωρίζω πῶς κατορθώνει νὰ τὰ σηκώνῃ ὑψηλότερα ἀπὸ τὸ μέτωπον. Μπᾶ! κλαίεις, κάθαρμα, καὶ φοβεῖσαι τὸν θάνατον; Ἔλα, ἔλα, πήγαινε μέσα.

ΜΕΝ. Κἄτι τι ἀκόμη τὸ βαρύτερον ἀπ' ὅλα κρύπτει ὑπὸ τὴν μασχάλην του.

ΕΡΜ. Τί, ὦ Μένιππε;

ΜΕΝ. Τὴν κολακείαν, ὦ Ἑρμῆ, ἡ ὁποία πολὺ τοῦ ἐχρησίμευσε εἰς τὴν ζωήν.

ΦΙΛ. Λοιπὸν καὶ σύ, ὦ Μένιππε, ἄφησε τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἐλευθεροστομίαν, τὴν ἀναισθησίαν πρὸς τὴν λύπην καὶ τὸ θάρρος καὶ τὸν γέλωτα· διότι σὺ μόνος ἐξ ὅλων γελᾷς ἐδῶ.

ΕΡΜ. Ὄχι. Ἀλλὰ κράτησέ τα αὐτά, διότι εἶνε ἐλαφρὰ καὶ πολὺ εὐκολοσήκωτα καὶ χρήσιμα εἰς τὸ ταξεῖδι. Καὶ σὺ δέ, ῥήτωρ, ἄφησε τὴν τόσην ἀπεραντολογίαν καὶ τὴν πληθώραν τῶν λόγων, τὰς ἀντιθέσεις καὶ τὰς παρομοιώσεις, τὰς στρογγυλὰς περιόδους καὶ τοὺς βαρβαρισμοὺς καὶ τὰ ἄλλα βάρη τῶν λόγων.

ΡΗΤ. Ἰδού, τὰ ἀφίνω.

ΕΡΜ. Καλά. Ὥστε τώρα λύσε τὰ σχοινιά, ἂς τραβήξωμεν τὴν σκάλαν, ἂς ἀνελκυσθῇ ἡ ἄγκυρα, τέντωσε τὸ πανὶ καὶ κανόνισε τὸ τιμόνι· καὶ τώρα καλὸ ταξεῖδι. Ἀλλὰ τί ἔχετε καὶ κλαίετε, ἀνόητοι, καὶ μάλιστα σὺ ὁ φιλόσοφος, τοῦ ὁποίου πρὸ ὀλίγου ἐκλαδέψαμεν τὰ γένεια ;

ΦΙΛ. Διότι, ὦ Ἑρμῆ, ἐνόμιζα ὅτι ἡ ψυχὴ ἦτο ἀθάνατος.

ΜΕΝ. Ψεύδεται· δι' ἄλλα πράγματα λυπεῖται.

ΕΡΜ. Ποῖα ;

ΜΕΝ. Ὅτι δὲν θὰ καθήσῃ πλέον εἰς πολυτελῆ γεύματα, οὔτε θὰ ἐξέρχεται τὴν νύκτα κρυφὰ καὶ σκεπάζων τὴν κεφαλὴν μὲ τὸ ἔνδυμά του θὰ περιέρχεται τὰ χαμαιτυπεῖα, τὴν δὲ ἡμέραν θὰ ἐξαπατᾷ τοὺς νέους μὲ τὴν δῆθεν σοφίαν του καὶ θὰ τοὺς φορολογῇ· δι' αὐτὰ λυπεῖται.

ΦΙΛ. Καὶ σύ, Μένιππε, δὲν λυπεῖσαι διότι ἀπέθανες ;

ΜΕΝ. Πῶς ; Ἐγὼ ἔτρεξα εἰς τὸν θάνατον χωρὶς κανεὶς νὰ μὲ καλέσῃ [1]. Ἀλλ' ἐνῷ ὁμιλοῦμεν, δὲν σᾶς φαίνεται ὅτι ἔρχεται μία βοὴ ὡς νὰ φωνάζουν ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν γῆν ;

ΕΡΜ. Ναί, ὦ Μένιππε, καὶ δὲν ἔρχεται μόνον ἀπὸ ἕνα μέρος αὐτὸς ὁ θόρυβος· ἀλλ' ἄλλοι μὲν συνῆλθον εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ λαοῦ χαρούμενοι καὶ γελοῦν διὰ τὸν θάνατον τοῦ Λαμπίχου, ἐνῷ αἱ γυναῖκες συνέλαβον τὴν γυναῖκά του καὶ τὰ μικρά του τέκνα λιθοβολοῦνται ὑπὸ τῶν παιδίων. Ἀλλοῦ χειροκροτοῦν τὸν ῥήτορα Διόφαντον ὁ ὁποῖος ἐξεφώνησεν εἰς τὴν Σικυῶνα τὸν ἐπιτάφιον αὐτοῦ τοῦ Κράτωνος. Ἀλλ' ἀκούω, μὰ τὸν Δία, καὶ τὴν μητέρα τοῦ Δαμασίου, ἡ ὁποία κλαίει καὶ μοιρολογεῖ μὲ ἄλλας

1) Ἐλέγετο ὅτι ηὐτοκτόνησε.

γυναῖκας τὸν Δαμασίαν. Μόνον σέ, ὦ Μένιππε, δὲν κλαίει κανείς, ἀλλὰ σὲ ἀφίνουν μόνον καὶ ἥσυχον.

ΜΕΝ. Ὄχι δά· μετ' ὀλίγον θ' ἀκούσῃς τὰ σκυλιὰ νὰ κλαίουν συγκινητικώτατα δι' ἐμὲ καὶ τὰ κοράκια νὰ κτυποῦν τὰ πτερά των, ὅταν θὰ συναχθοῦν νὰ μὲ θάψουν.

ΕΡΜ. Εἶσαι γενναῖος, Μένιππε. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐφθάσαμεν, σεῖς μὲν πηγαίνετε εἰς τὸ δικαστήριον, ἀκολουθοῦντες αὐτὸν τὸν ἴσιον δρόμον, ἐγὼ δὲ καὶ ὁ Χάρων θὰ ἐπιστρέψωμεν νὰ φέρωμεν ἄλλους.

ΜΕΝ. Καλὸ ταξεῖδι, ὦ Ἑρμῆ· ἂς προχωρήσωμεν δὲ καὶ ἡμεῖς. Ἀλλὰ διατί διστάζετε καὶ βραδύνετε; Ν' ἀποφύγωμεν τὴν δίκην δὲν εἶνε δυνατόν, λέγουν δὲ ὅτι αἱ καταδίκαι εἶνε βαρεῖαι, τροχοὶ καὶ λίθοι βαρεῖς καὶ γῦπες· θ' ἀποκαλυφθῇ δὲ καθενὸς ἡ ζωὴ λεπτομερῶς.

11.

Κράτητος καὶ Διογένους.

ΚΡΑΤ. Ἐγνώριζες, Διογένη, τὸν Μοίριχον τὸν πλούσιον, τὸν πολὺ πλούσιον, ἀπὸ τὴν Κόρινθον, ὁ ὁποῖος εἶχε τὰ πολλὰ πλοῖα καὶ τοῦ ὁποίου ἀνεψιὸς ἦτο ὁ Ἀριστέας, πλούσιος καὶ αὐτός; ὁ ὁποῖος συνήθιζε νὰ λέγῃ τὸ τοῦ Ὁμήρου:

ἦ μ' ἀνάειρ' ἦ ἐγὼ σὲ [1]

ΔΙΟΓ. Διατί;

ΚΡΑΤ. Ἐπεριποιοῦντο ὁ εἷς τὸν ἄλλον χάριν τῆς κληρονομίας, διότι ἦσαν ὁμήλικοι καὶ τὰς διαθήκας των συνέταξαν φανερά· καὶ ὁ μὲν Μοίριχος ἄφινε τὸν Ἀριστέα κληρονόμον, ἐὰν θ' ἀπέθνησκε πρὸ αὐτοῦ, τὸν Μοίριχον δὲ ὁ Ἀριστέας, ἐὰν αὐτὸς ἀνεχώρει προτήτερα. Αὐτὰ ἔγραφαν καὶ συνηγωνίζοντο εἰς τὰς κολακείας καὶ τὰς περιποιήσεις. Οἱ δὲ μάντεις, καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι

1) Ἦ σήκωσέ με ἢ νὰ σὲ σηκώσω.

ἀπὸ τὴν κίνησιν τῶν ἄστρων συμπεραίνουν τὸ μέλλον καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες τὸ ἐξηγοῦν ἀπὸ τὰ ὄνειρα, ὅπως οἱ Χαλδαῖοι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Πύθιος Ἀπόλλων ὁτὲ μὲν εἰς τὸν Ἀριστέα προέλεγον ὅτι θὰ ἐπιζήσῃ, ὁτὲ δὲ εἰς τὸν Μοίριχον, καὶ τὰ τάλαντα ἄλλοτε μὲν ἔγερναν πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἑνός, ἄλλοτε δὲ πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἄλλου.

ΔΙΟΓ. Καὶ τὸ πρᾶγμα πῶς ἐτελείωσε, Κράτη; διότι ἐνδιαφέρομαι νὰ τὸ ἀκούσω.

ΚΡΑΤ. Καὶ οἱ δύο ἀπέθαναν τὴν αὐτὴν ἡμέραν, αἱ δὲ κληρονομίαι περιῆλθαν εἰς τὸν Εὐνόμιον καὶ τὸν Θρασυκλέα, συγγενεῖς οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε ἐφαντάζοντο ὅτι θὰ ἐκληρονόμουν. Θεῖος καὶ ἀνεψιὸς ταξειδεύοντες ἀπὸ Σικυῶνος εἰς Κίρραν, κατελήφθησαν εἰς τὸ μέσον τοῦ πορθμοῦ ὑπὸ σφοδροῦ βορειοδυτικοῦ, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀνέτρεψε καὶ τοὺς ἐβύθισε.

ΔΙΟΓ. Καλὰ ἔπαθαν. Ἡμεῖς δὲ ὅταν ἐζούσαμεν δὲν εἴχαμεν τοιαύτας ἰδέας μεταξύ μας· οὔτε ἐγὼ εὐχήθηκα ποτὲ ν' ἀποθάνῃ ὁ Ἀντισθένης διὰ νὰ κληρονομήσω τὴν βακτηρίαν του—εἶχε δὲ μίαν πολὺ δυνατὴν ἀπὸ ἀγριελαὰν — οὔτε σύ, νομίζω, Κράτη, ἐπεθύμεις ν' ἀποθάνω διὰ νὰ κληρονομήσῃς τὰ κτήματά μου, τὸ πιθάρι καὶ τὴν σακκούλαν, ἡ ὁποία περιεῖχε δύο χοίνικας λούπινα.

ΚΡΑΤ. Διότι δὲν εἶχα καμμίαν ἀνάγκην ἀπὸ αὐτά, ἀλλ' οὔτε καὶ σύ, Διογένη. Ὅσα μᾶς ἐχρειάζοντο τὰ ἐκληρονομήσαμεν, σὺ ἀπὸ τὸν Ἀντισθένην καὶ ἐγὼ ἀπὸ σέ, τὰ ὁποῖα εἶνε πολὺ μεγαλείτερα καὶ εὐγενέστερα ἀπὸ τὸ βασίλειον τῶν Περσῶν.

ΔΙΟΓ. Ποῖα ἐννοεῖς;

ΚΡΑΤ. Τὴν σοφίαν, τὴν ὀλιγάρκειαν, τὴν ἀλήθειαν, τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

ΔΙΟΓ. Ναί, ἐνθυμοῦμαι ὅτι αὐτὸν τὸν πλοῦτον ἐκληρονόμησα ἀπὸ τὸν Ἀντισθένην καὶ εἰς ἐσὲ ἀφῆκα ἔτι περισσότερα.

ΚΡΑΤ. Οἱ ἄλλοι ὅμως δὲν ἀπέδιδαν σημασίαν εἰς αὐτὰ τὰ κτήματα καὶ κανεὶς δὲν μᾶς ἐπεριποιεῖτο μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς κληρονομίας, ἀλλ' ὅλοι ἀπέβλεπαν εἰς τὸ χρῆμα.

ΔΙΟΓ. Εὐλόγως, διότι δὲν εἶχαν ποῦ νὰ φυλάξουν τὰ δικά μας ἀγαθά. Ἀπὸ τὰς ἀπολαύσεις ἦσαν διάτρητοι, καθὼς τὰ σάπια βαλάντια· ὥστε καὶ ἂν συνέβαινε νὰ εἰσαγάγῃ κανεὶς εἰς αὐτοὺς σοφίαν ἢ ἐλευθεροστομίαν καὶ ἀλήθειαν ἐξέφευγεν ἀμέσως καὶ κατέρρεε, καθότι ὁ πυθμὴν δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποβαστάσῃ· δῆλα δὴ κἄτι ἀνάλογον μὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον παθαίνουν αἱ θυγατέρες τοῦ Δαναοῦ ποῦ προσπαθοῦν νὰ γεμίσουν τὸ τρύπιο πιθάρι· τὸν χρυσὸν ὅμως ἐφύλατταν μὲ δόντια καὶ νύχια καὶ μὲ πάντα τρόπον.

ΚΡΑΤ. Λοιπὸν ἡμεῖς μὲν θὰ ἔχωμεν καὶ ἐδῶ τὸν πλοῦτόν μας, αὐτοὶ δὲ θὰ ἔλθουν μὲ ἕνα μόνον ὀβολὸν καὶ αὐτὸν μέχρις οὗ πληρώσουν τὸν πορθμέα.

12.

Ἀλεξάνδρου, Ἀννίβου, Μίνωος καὶ Σκηπίωνος.

ΑΛΕΞ. Ἐγὼ πρέπει νὰ προτιμηθῶ ἀπὸ σέ, Ἀφρικανέ· διότι εἶμαι καλλίτερός σου.

ΑΝ. Ὄχι δά, ἐγώ.

ΑΛΕΞ. Λοιπὸν ὁ Μίνως ἂς δικάσῃ.

ΜΙΝ. Πρῶτον εἰπέτε μου ποῖοι εἶσθε.

ΑΛΕΞ. Αὐτὸς μὲν ἐδῶ εἶνε ὁ Ἀννίβας ὁ Καρχηδόνιος, ἐγὼ δὲ Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου.

ΜΙΝ. Ἀληθῶς εἶσθε ἔνδοξοι καὶ οἱ δύο. Ἀλλὰ διατί φιλονεικεῖτε;

ΑΛΕΞ. Περὶ πρωτείων, διότι αὐτὸς ἐδῶ διατείνεται ὅτι ὑπῆρξε στρατηγὸς καλλίτερος ἀπὸ ἐμέ, ἐγὼ δέ, καθὼς ὅλοι γνωρίζουν, ὄχι μόνον αὐτοῦ, ἀλλ' ὅλων σχεδὸν τῶν πρὸ ἐμοῦ ὑπῆρξα ἀνώτερος εἰς τοὺς πολέμους.

ΜΙΝ. Λοιπὸν ἕκαστος ἰδιαιτέρως ἂς ὁμιλήσῃ, σὺ δὲ πρῶτος ὁ Ἀφρικανὸς ἔχεις τὸν λόγον.

ΑΝ. Τοῦτο, ὦ Μίνω, ἐκέρδισα ἐδῶ κάτω ὅτι ἔμαθα καὶ τὴν

Ἑλληνικὴν γλῶσσαν,[1] ὥστε οὐδὲ κατὰ τοῦτο δύναται οὗτος νὰ μὲ ὑπερβάλῃ. Φρονῶ δὲ μάλιστα ὅτι ἐκεῖνοι πρὸ πάντων εἶνε ἀξιέπαινοι ὅσοι δὲν ἦσαν ἐξ ἀρχῆς τίποτε καὶ ὅμως διὰ τῶν ἰδίων προσπαθειῶν καὶ τῆς εὐφυΐας των προώδευσαν μεγάλως, ἐδοξάσθησαν καὶ ἐκρίθησαν ἄξιοι νὰ ἀνατεθῇ εἰς αὐτοὺς ἡ ἀρχή. Ἐγὼ λοιπὸν μὲ ὀλίγους ἐκστρατεύσας εἰς τὴν Ἰβηρίαν ὡς ὑπαρχηγὸς τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἐκρίθην ἄξιος καὶ μοῦ ἀνετέθησαν τὰ μεγαλείτερα ἀξιώματα· καὶ ὄχι μόνον τοὺς Κελτίβηρας ὑπέταξα καὶ τοὺς Γαλάτας ἐνίκησα τοὺς πρὸς δυσμὰς κατοικοῦντας, ἀλλ' ὑπερβὰς καὶ τὰ μεγάλα ὄρη τὰ πέριξ τοῦ Ἰριδανοῦ, ἐπέδραμα εἰς ὅλας τὰς ἐκεῖθεν χώρας, κατέστρεψα τόσας πόλεις καὶ τὴν πεδινὴν Ἰταλίαν ὑπέταξα καὶ μέχρι τῶν προαστείων τῆς πρωτευούσης πόλεως ἔφθασα καὶ τόσους ἐφόνευσα ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας, ὥστε τὰ δακτυλίδια των ἐμετρήθησαν μὲ μεδίμνους καὶ τοὺς ποταμοὺς ἐγεφύρωσα μὲ νεκρούς. Καὶ ταῦτα πάντα ἔπραξα, χωρὶς οὔτε τοῦ Ἄμμωνος υἱὸς νὰ λέγωμαι, οὔτε νὰ προσποιοῦμαι ὅτι εἶμαι θεὸς ἢ νὰ διηγοῦμαι ὄνειρα τῆς μητρός μου, ἀλλ' ὡμολόγουν ὅτι εἶμαι ἄνθρωπος καὶ εἶχα ἀντιπάλους τοὺς συνετωτέρους τῶν στρατηγῶν, καὶ κατὰ τῶν μαχιμωτέρων στρατιωτῶν ἐπολέμησα· δὲν ἐνίκησα Μήδους καὶ Ἀρμενίους οἵτινες ἔφευγον πρὶν τοὺς καταδιώξῃ κανεὶς καὶ παρέδιδον εὐθὺς τὴν νίκην εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος εἶχεν ὀλίγην τόλμην. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲ εὑρὼν ἕτοιμον κράτος ἀπὸ τὸν πατέρα του ηὔξησε τὴν δύναμίν του καὶ πάρα πολὺ ἐξέτεινε τὰ ὅριά του μὲ τὴν βοήθειαν τῆς τύχης. Ἀφοῦ δὲ ἐνίκησε καὶ τὸν ἐλεεινὸν ἐκεῖνον Δαρεῖον εἰς τὸν Ἰσσὸν καὶ τὰ Ἄρβηλα κατετρόπωσε, ἀπαρνηθεὶς τὰ πάτρια ἤθη, εἶχε τὴν ἀξίωσιν νὰ προσκυνῆται καὶ τὰ ἤθη τῶν Μήδων προσέλαβε καὶ ἐφόνευε τοὺς φίλους του κατὰ τὰ συμπόσια καὶ μόνος ἐξετέλει τὰς θανατικάς του καταδίκας. Ἐγὼ δὲ ἐκυβέρνησα μὲ δικαιοσύνην τὴν πατρίδα μου, καὶ ὅταν μ' ἐκάλεσε, διότι οἱ ἐχθροὶ κατέπλευσαν μὲ στόλον μέγαν εἰς τὴν Ἀφρικήν, εὐθὺς ὑπήκουσα καὶ ὡς ἁπλοῦς πολίτης προσ-

1) Ὁ Λουκιανὸς φαίνεται ἀγνοῶν ὅτι ὁ Ἀννίβας εἶχεν ἐκτὸς τῆς Φοινικικῆς καὶ Ἑλληνικὴν παίδευσιν.

εφέρθην εἰς τὴν ὑπεράσπισίν της· καὶ ὅταν κατεδικάσθην ἀγογγύστως ὑπέφερα τὴν καταδίκην. Τοιαῦτα δὲ ἔπραξα, ἐνῷ εἶμαι βάρβαρος καὶ ἄγευστος τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ οὔτε τὰς ραψῳδίας τοῦ Ὁμήρου γνωρίζω ἀπ' ἔξω ὅπως αὐτός, οὔτε τὸν σοφὸν Ἀριστοτέλη εἶχα διδάσκαλον, τὰ πάντα δὲ ὀφείλω εἰς τὴν εὐφυΐαν μου. Καὶ δι' αὐτὰ ὑποστηρίζω ὅτι εἶμαι καλλίτερος τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐὰν δὲ αὐτὸς εἶνε καλλίτερος, διότι φέρει περὶ τὴν κεφαλὴν βασιλικὸν διάδημα, ἴσως μὲν εἰς τοὺς Μακεδόνας φαίνεται τοῦτο σπουδαῖον, πραγματικῶς ὅμως δὲν εἶνε διὰ τοῦτο καλλίτερος γενναίου καὶ στρατηγικοῦ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος ἀνεδείχθη μᾶλλον διὰ τῆς ἀξίας του παρὰ διὰ τῆς τύχης.

ΜΙΝ. Δὲν ὡμίλησεν ἄσχημα, οὐδὲ ὡς θὰ ἐπερίμενε κανεὶς ἀπὸ ἕνα Ἀφρικανόν. Σὺ δέ, Ἀλέξανδρε, τί ἀπαντᾷς εἰς αὐτά;

ΑΛΕΞ. Ἔπρεπεν, ὦ Μίνω, νὰ μὴ ἀπαντήσω τίποτε πρὸς ἄνθρωπον τόσον αὐθάδη· διότι ἀρκεῖ καὶ μόνον ἡ φήμη διὰ νὰ σὲ πληροφορήσῃ ποῖος μὲν βασιλεὺς ὑπῆρξα ἐγώ, τί δὲ λῃστὴς ἦτο αὐτός. Ἀλλ' ὅμως ἄκουσε διὰ νὰ ἴδῃς πόσον ἀνώτερος αὐτοῦ ὑπῆρξα. Νέος ἀκόμη ἀνέλαβα τὴν ἐξουσίαν καὶ ἀνῆλθα εἰς θρόνον σαλευόμενον, καὶ κατεδίωξα τοὺς φονεῖς τοῦ πατρός μου· ἀφοῦ δὲ ἐστερέωσα τὴν ἐξουσίαν μου εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ κατεπτόησα τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν Θηβῶν καὶ ἀνεκηρύχθην στρατηγὸς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, δὲν ἠρκέσθην νὰ βασιλεύω ἐπὶ τῶν Μακεδόνων καὶ δὲν περιωρίσθην εἰς ὅσα ὁ πατήρ μου μοῦ ἀφῆκε, ἀλλ' ἀπεφάσισα νὰ ὑποτάξω ὅλην τὴν γῆν καὶ ἐθεώρουν ὡς ἀποτυχίαν ἐὰν δὲν κατώρθωνα νὰ γείνω κύριος ὅλου τοῦ κόσμου. Ἔχων δὲ ὀλιγάριθμον στρατὸν εἰσέβαλα εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ εἰς τὸν Γρανικὸν ἐνίκησα μεγάλην νίκην· καὶ ὑποτάξας τὴν Λυδίαν τὴν Ἰωνίαν καὶ Φρυγίαν, ἀπὸ νίκης εἰς νίκην ἔφθασα μέχρι τοῦ Ἰσσοῦ, ὅπου μ' ἐπερίμενεν ὁ Δαρεῖος μὲ πολλὰς μυριάδας στρατοῦ· γνωρίζετε δέ, Μίνω, πόσους νεκροὺς σᾶς ἔστειλα ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας, διότι λέγεται ὅτι τὸ πορθμεῖον δὲν ἤρκεσε καὶ ὁ Χάρων ἠναγκάσθη νὰ κατασκευάσῃ σχεδίας διὰ νὰ περάσῃ τοὺς περισσοτέρους. Καὶ εἰς τὰς μάχας

αὐτὰς ἐμαχόμην μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ δὲν ἀπέφευγα τὰ τραύματα. Καὶ διὰ νὰ μὴ σοῦ διηγοῦμαι ὅσα ἔπραξα εἰς τὴν Τῦρον καὶ εἰς τὰ Ἄρβηλα, περιορίζομαι νὰ σοῦ εἴπω ὅτι καὶ μέχρι τῶν Ἰνδιῶν ἔφθασα καὶ τὸν Ὠκεανὸν ἔκαμα ὅριον τοῦ κράτους μου καὶ τοὺς ἐλέφαντας τῶν Ἰνδῶν ἐκυρίευσα καὶ τὸν Πῶρον ᾐχμαλώτισα. Ὑπερβὰς δὲ τὸν Τάναϊν, ἐνίκησα εἰς μεγάλην ἱππομαχίαν καὶ τοὺς Σκύθας, πολεμιστὰς ὄχι εὐκαταφρονήτους, καὶ τοὺς φίλους εὐηργέτησα καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐξεδικήθην. Ἐὰν δὲ οἱ ἄνθρωποι μὲ ἐνόμιζον θεόν, εἶνε συγγνωστοὶ διότι ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν πράξεών μου ἐπίστευσαν τοιοῦτόν τι περὶ ἐμοῦ. Ἐπὶ τέλους ἐγὼ μὲν ἀπέθανα βασιλεύς, αὐτὸς δὲ ἐξόριστος πλησίον τοῦ Βιθυνοῦ Προυσία, ὅπως ἤξιζεν εἰς ἕνα τόσῳ πανοῦργον καὶ σκληρὸν ἄνθρωπον. Πῶς δὲ ἐνίκησε τοὺς Ἰταλοὺς εἶνε γνωστόν· δὲν τοὺς ἐνίκησε μὲ τὴν δύναμιν, ἀλλὰ μὲ πονηρίαν καὶ ἀπιστίαν καὶ δόλους, μὲ τίποτε δὲ νόμιμον καὶ φανερόν. Ἐπειδὴ δὲ κατηγόρησε τὸν τρυφηλόν μου βίον, φαίνεται ὅτι ἐλησμόνησε τί ἔπραττεν εἰς τὴν Καπύην, συγκυλιόμενος μὲ ἑταίρας καὶ κατατρίβων εἰς διασκεδάσεις ὁ ἀνόητος καιρὸν τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιήσῃ εἰς τὸν πόλεμον. Ἐγὼ δὲ θεωρήσας ἀσήμαντα τὰ πρὸς δυσμὰς μέρη, ἐστράφην μᾶλλον πρὸς ἀνατολάς· διότι τί μέγα κατόρθωμα θὰ ἦτο ἂν ὑπέτασσα ἀναιμωτεὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐκυρίευα τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὰ μέχρι Γαδείρων μέρη; Ἀλλὰ δὲν μοῦ ἐφάνησαν ἀξιοπολέμητα τὰ μέρη ταῦτα τὰ ὁποῖα μ' ἔτρεμαν ἤδη καὶ κύριον μὲ ἀνεγνώριζαν. Αὐτὰ εἶχα νὰ εἴπω, σὺ δέ, Μίνω, δίκασε· διότι ἀρκετὰ εἶνε καὶ αὐτὰ ἐκ τῶν πολλῶν τὰ ὁποῖα ἠδυνάμην νὰ ἐπικαλεσθῶ.

ΣΚΗΠ. Παρακαλῶ νὰ μὴ ἀποφασίσῃς πρὶν ἀκούσῃς καὶ ἐμέ.

ΜΙΝ. Ποῖος εἶσαι σὺ καὶ πόθεν ἔρχεσαι;

ΣΚΗΠ. Ῥωμαῖος στρατηγός, τὸ ὄνομα Σκηπίων, ὁ ὁποῖος κατέστρεψα τὴν Καρχηδόνα καὶ ἐνίκησα τοὺς Ἀφρικανοὺς εἰς μεγάλας μάχας.

ΜΙΝ. Λοιπὸν τί ἔχεις νὰ πῇς καὶ σύ;

ΣΚΗΠ. Λέγω ὅτι εἶμαι κατώτερος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλὰ καλλίτερος ἀπὸ τὸν Ἀννίβαν, ἀφοῦ τὸν ἐνίκησα καὶ τὸν ἠνάγκασα νὰ φύγῃ ἀτίμως. Δὲν εἶνε λοιπὸν ἀναίσχυντος αὐτός, ὁ ὁποῖος συγκρίνεται πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, πρὸς τὸν ὁποῖον οὔτε ἐγὼ ὁ Σκηπίων, ὁ ὁποῖος τὸν ἐνίκησα, τολμῶ νὰ παραβάλλωμαι ;

ΜΙΝ. Μὰ τὸν Δία, πολὺ σωστὰ τὰ λέγεις Σκηπίων· ὥστε πρῶτος μὲν ἀναγνωρίζεται ὁ Ἀλέξανδρος, ἔπειτα δὲ σύ, καὶ κατόπιν, ἂν θέλῃς, ἂς εἶνε τρίτος ὁ Ἀννίβας, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς δὲν εἶνε εὐκαταφρόνητος.

13.

Διογένους καὶ Ἀλεξάνδρου.

ΔΙΟΓ. Τί βλέπω, Ἀλέξανδρε, καὶ σὺ ἀπέθανες καθὼς ὅλοι ἡμεῖς ;

ΑΛΕΞ. Τὸ βλέπεις, Διογένη· δὲν εἶνε δὲ παράδοξον ὅτι ἀπέθανα ἀφοῦ ἤμουν ἄνθρωπος.

ΔΙΟΓ. Λοιπὸν ὁ Ἄμμων ἐψεύδετο ὅταν ἔλεγε ὅτι ἦσο υἱός του, ἐνῷ σὺ εἶσαι τοῦ Φιλίππου ;

ΑΛΕΞ. Ἐννοεῖται, τοῦ Φιλίππου· διότι ἂν ἤμουν τοῦ Ἄμμωνος δὲν θ' ἀπέθνησκα.

ΔΙΟΓ. Καὶ ὅμως καὶ διὰ τὴν Ὀλυμπιάδα ἐλέγοντο παρόμοια, ὅτι τάχα ἕνας δράκων συνευρίσκετο μὲ αὐτὴν καὶ οὕτως ἐγεννήθης, ὁ δὲ Φίλιππος ἠπατᾶτο νομίζων ὅτι ἦσο παιδί του.

ΑΛΕΞ. Καὶ ἐγὼ τὰ ἤκουα αὐτά, ὅπως σύ, ἀλλὰ τώρα βλέπω ὅτι οὔτε ἡ μητέρα μου, οὔτε οἱ Ἀμμώνιοι προφῆται ἔλεγαν σωστὰ πράγματα.

ΔΙΟΓ. Τὰ ψεύδη των ὅμως σοῦ ἐχρησίμευσαν εἰς τοὺς σκοπούς σου, διότι πολλοὶ ὑπέκυψαν εἰς ἐσὲ ἐπειδὴ σ' ἐνόμιζαν θεόν. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λὲς εἰς ποῖον ἀφῆκες τὴν τόσην σου ἐξουσίαν ;

ΑΛΕΞ. Δὲν γνωρίζω, Διογένη· διότι δὲν ἐπρόφθασα νὰ σκεφθῶ τίποτε περὶ τῆς διαδοχῆς· μόνον ὅταν ἀπέθνησκα ἔδωκα τὸ δακτυλίδι μου εἰς τὸν Περδίκαν. Ἀλλὰ διατί γελᾷς, Διογένη;

ΔΙΟΓ. Διατί ἄλλο παρὰ διότι ἐνθυμήθηκα τὰ ὅσα ἔκαναν οἱ Ἕλληνες ὅταν κατ' ἀρχὰς ἀνέλαβες τὴν ἐξουσίαν, κολακεύοντές σε καὶ ἀνακηρύττοντες προστάτην καὶ στρατηγὸν κατὰ τῶν βαρβάρων; Μερικοὶ δὲ σὲ κατέταξαν καὶ μεταξὺ τῶν δώδεκα θεῶν καὶ σοῦ ἀνήγειραν ναοὺς καὶ σοῦ προσέφερον θυσίας, ὡς υἱοῦ δράκοντος. Ἀλλ' εἰπέ μου ποῦ σ' ἔθαψαν οἱ Μακεδόνες;

ΑΛΕΞ. Ἀκόμη εὑρίσκομαι εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ ἔχουν περάσει τριάντα ἡμέρες ἀπὸ τοῦ θανάτου μου· ὑπόσχεται δὲ ὁ Πτολεμαῖος ὁ ὑπασπιστής μου, ἂν ποτε τοῦ δώσουν καιρὸν οἱ περισπασμοὶ τοὺς ὁποίους ἔχει κατ' αὐτάς, νὰ μὲ μεταφέρῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ νὰ μὲ θάψῃ ἐκεῖ διὰ νὰ γείνω εἷς ἐκ τῶν Αἰγυπτίων θεῶν.

ΔΙΟΓ. Θέλεις λοιπὸν νὰ μὴ γελῶ, Ἀλέξανδρε, ὅταν σὲ βλέπω καὶ εἰς τὸν Ἅδην ἀκόμη νὰ λὲς ἀνοησίας καὶ νὰ ἐλπίζῃς ὅτι θὰ γείνῃς Ἄνουβις ἢ Ὄσιρις; Ἀλλ' αὐτὰ μὴ τὰ ἐλπίζῃς, ὦ θειότατε, διότι εἶνε ἀδύνατον, ἅμα μίαν φορὰν κανεὶς περάσῃ τὴν λίμνην καὶ τὴν πύλην τοῦ Ἅδου, νὰ ἐπιστρέψῃ· οὔτε ὁ Αἰακὸς εἶνε ἀμελής, οὔτε τὸν Κέρβερον δύναται κανεὶς νὰ περιφρονήσῃ. Ἀλλ' εὐχαρίστως θὰ ἤκουα παρὰ σοῦ πῶς ὑποφέρεις ὅταν σκέπτεσαι πόσην εὐτυχίαν ἀφῆκες εἰς τὴν γῆν καὶ ἦλθες ἐδῶ, τοὺς σωματοφύλακας καὶ ὑπασπιστὰς καὶ σατράπας καὶ τόσα πλούτη καὶ ἔθνη τὰ ὁποῖα σ' ἐπροσκυνοῦσαν καὶ τὴν Βαβυλῶνα καὶ τὰ Βάχτρα καὶ τοὺς ἐλέφαντας καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν ἔκανες ὅταν ἐξήρχεσο μὲ τὴν λευκὴν ταινίαν περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ τὴν πορφύραν. Δὲν σὲ λυπεῖ ἡ ἀνάμνησις ὅλων αὐτῶν; Διατί κλαίεις, ἀνόητε; Δὲν σ' ἐδίδαξεν ὁ σοφὸς Ἀριστοτέλης οὐδὲ αὐτό, νὰ μὴ νομίζῃς ἀσφαλῆ τὰ δῶρα τῆς τύχης;

ΑΛΕΞ. Ὁ σοφός; Αὐτὸς ἦτο ὁ ἀχρειέστατος ἐξ ὅλων τῶν

κολάκων. Ἐγὼ μόνον γνωρίζω τί ἦτο ὁ Ἀριστοτέλης, πόσα μοῦ ἐζήτησε, τί μοῦ ἔγραφε, πόσον κατεχρᾶτο τὴν ἀγάπην μου πρὸς τὴν παιδείαν, κολακεύων καὶ ἐπαινῶν με ἄλλοτε μὲν διὰ τὸ κάλλος μου, τὸ ὁποῖον ὅπως ἔλεγε ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἀγαθοῦ, ἄλλοτε δὲ διὰ τὰς πράξεις καὶ τὰ πλούτη μου. Διότι καὶ τὸν πλοῦτον ἐθεώρει ἀγαθόν, διὰ νὰ μὴ ἐντρέπεται νὰ λαμβάνῃ καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ. Ἦτο ὑποκριτὴς ἄνθρωπος, Διογένη, καὶ πανοῦργος· καὶ τοῦτο ἐκέρδισα ἀπὸ τὴν σοφίαν του, ὅτι λυποῦμαι, ὡς διὰ τὴν ἀπώλειαν μεγίστων εὐτυχημάτων, δι' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀνέφερες πρὸ ὀλίγου.

ΔΙΟΓ. Ξέρεις τί πρέπει νὰ κάμῃς; Θὰ σοῦ συμβουλεύσω ἕνα φάρμακον κατὰ τῆς λύπης. Ἐπειδὴ ἐδῶ κάτω δὲν φύεται ἐλλέβορος [1], πήγαινε εἰς τὸ νερὸν τῆς Λήθης καὶ πίνε καὶ ξαναπίνε καὶ μὴ βαρεθῇς νὰ πίνῃς· διότι τοιουτοτρόπως θὰ παύσῃς νὰ λυπᾶσαι διὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἀλλὰ βλέπω τὸν Κλεῖτον καὶ τὸν Καλλισθένην καὶ ἄλλους πολλοὺς νὰ τρέχουν κατ' ἐπάνω σου, προφανῶς διὰ νὰ σὲ κατασπαράξουν καὶ νὰ ἐκδικηθοῦν δι' ὅσα τοὺς ἔκαμες· ὥστε τράβα ἀπὸ τὸν ἄλλον αὐτὸν δρόμον καὶ πίνε, ὡς σοῦ εἶπα, πολλάκις.

14.

Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου.

ΦΙΛ. Τώρα, Ἀλέξανδρε, δὲν δύνασαι ν' ἀρνηθῇς πλέον ὅτι εἶσαι υἱός μου, διότι ἂν ἦσουν τοῦ Ἄμμωνος, δὲν θ' ἀπέθνησκες.

ΑΛΕΞ. Οὐδ' ἐγὼ τὸ ἠγνόουν, πατέρα, ὅτι ἦμουν υἱὸς Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου, ἀλλὰ παρεδέχθην τὸ μάντευμα διότι τὸ ἐνόμιζα ὅτι ἦτο χρήσιμον εἰς τοὺς σκοπούς μου.

ΦΙΛ. Τί λέγεις; Σοῦ ἐφαίνετο χρήσιμον ν' ἀφίνῃς νὰ σὲ ἐξαπατοῦν οἱ προφῆται;

ΑΛΕΞ. Δὲν λέγω αὐτό, ἀλλ' οἱ βάρβαροι κατεπτοήθησαν

1) Φυτὸν τοῦ ὁποίου τὸ ἀφέψημα ἐθεωρεῖτο ἰαματικὸν διὰ τὴν παραφροσύνην.

καὶ δὲν μοῦ ἀνθίστατο πλέον κανεὶς ἐξ αὐτῶν, διότι ἐνόμιζαν ὅτι ἐπολέμουν πρὸς θεὸν καὶ οὕτω εὐκολώτερα τοὺς ὑπέτασσα.

ΦΙΛ. Καὶ ποίους ὑπέταξες, οἱ ὁποῖοι νὰ εἶνε ἄνδρες πολεμικοί; Πάντοτε εἶχες νὰ κάμῃς μὲ δειλούς, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ὡπλισμένοι μὲ παιδικὰ τόξα καὶ ἀσπίδας γελοίας, πλεκτὰς ἀπὸ λιγαριές. Τὸ δύσκολον ἦτο νὰ νικήσῃς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς Βοιωτοὺς καὶ Φωκεῖς καὶ Ἀθηναίους, τὸ πεζικὸν τῶν Ἀρκάδων καὶ τὸ ἱππικὸν τῶν Θεσσαλῶν, τοὺς ἀκοντιστὰς τῶν Ἠλείων καὶ τοὺς πελταστὰς τῶν Μαντινέων, καὶ νὰ ὑποτάξῃς τοὺς Θρᾷκας ἢ τοὺς Ἰλλυριοὺς καὶ τοὺς Παίονας· αὐτὰ θὰ ἦσαν σπουδαῖα κατορθώματα. Ἀλλὰ διὰ τοὺς Μήδους καὶ τοὺς Πέρσας καὶ Χαλδαίους, ἄνδρας φοροῦντας χρυσᾶ ἐνδύματα καὶ τρυφηλούς, δὲν γνωρίζεις ὅτι πρὸ σοῦ δεκακισχίλιοι Ἕλληνες μετὰ τοῦ Κλεάρχου μεταβάντες τοὺς ἐνίκησαν καὶ δὲν ἐπερίμεναν νὰ συμπλακοῦν, ἀλλ' ἐτράπησαν εἰς φυγὴν πρὶν ἀκόμη τοὺς φθάσουν τὰ βέλη τῶν Ἑλλήνων;

ΑΛΕΞ. Ἀλλ' οἱ Σκύθαι, πατέρα, καὶ οἱ ἐλέφαντες τῶν Ἰνδῶν δὲν εἶνε εὐκολονίκητοι, καὶ ὅμως τοὺς ἐνίκησα χωρὶς νὰ προκαλέσω μεταξύ των διαιρέσεις καὶ χωρὶς διὰ προδοσιῶν ν' ἀγοράσω τὰς νίκας· οὔτε ἐπιόρκησα ποτέ, οὔτε παρέβην τὰς ὑποσχέσεις μου ἢ ἔπραξα καμμίαν ἀπιστίαν διὰ νὰ νικήσω. Καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας δὲ ἄλλους μὲν χωρὶς πόλεμον ὑπέταξα, τοὺς δὲ Θηβαίους ἴσως ἔμαθες πῶς μετεχειρίσθην.

ΦΙΛ. Τὰ γνωρίζω αὐτὰ ὅλα· μοῦ τὰ ἀνέφερεν ὁ Κλεῖτος, τὸν ὁποῖον σὺ ἐφόνευσες διὰ τῆς λόγχης κατὰ τὸ γεῦμα, διότι ἐτόλμησε νὰ συγκρίνῃ μετ' ἐπαίνου τὰς πράξεις μου πρὸς τὰς ἰδικάς σου. Λέγουν δὲ ὅτι ἀφῆκες καὶ τὸ Μακεδονικὸν ἔνδυμα καὶ ἐφόρεσες Περσικὸν κάνδυν καὶ τιάραν ὀρθὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ εἶχες τὴν ἀξίωσιν νὰ σὲ προσκυνοῦν οἱ Μακεδόνες, ἄνδρες ἐλεύθεροι, καί, τὸ γελοιωδέστερον ἐξ ὅλων, ἐμιμεῖσο τοὺς τρόπους τῶν νικημένων. Παραλείπω ὅσα ἄλλα ἔπραξες, ποῦ ἔρριψες εἰς κλωβὸν λεόντων ἀνθρώπους πεπαιδευμένους, καὶ τοὺς γάμους τοὺς ὁποίους ἐτέλεσες καὶ τὴν ὑπερβολικήν σου ἀγάπην πρὸς τὸν Ἡφαιστίωνα. Ἐν

μόνον ἐξ ὅσων ἤκουσα περὶ σοῦ ἐπῄνεσα, ὅτι ἐσεβάσθης τὴν γυναῖκα τοῦ Δαρείου, ἂν καὶ ἦτο ὡραία, καὶ ἐπεριποιήθης τὴν μητέρα καὶ τὰς θυγατέρας του· τοιαύτη διαγωγὴ εἶνε πράγματι βασιλική.

ΑΛΕΞ. Καὶ δὲν ἐπαινεῖς, πατέρα, τὴν ἀδιαφορίαν μου πρὸς τοὺς κινδύνους καὶ τὸ ὅτι ὅταν ἐπολέμουν κατὰ τῶν Ὀξυδρακῶν πρῶτος ἀνέβηκα εἰς τὸ τεῖχος καὶ ἔλαβα τόσα τραύματα;

ΦΙΛ. Δὲν τὸ ἐπιδοκιμάζω αὐτό, Ἀλέξανδρε, ὄχι διότι δὲν νομίζω ὅτι εἶνε καλὸν καὶ νὰ τραυματίζεται ἐνίοτε ὁ βασιλεὺς καὶ νὰ ἐκτίθεται πρῶτος εἰς τοὺς κινδύνους· διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν στρατόν του, ἀλλ' εἰς ἐσὲ δὲν ἐταίριαζε τὸ τοιοῦτον· διότι ἀφοῦ ἐνομίζεσο θεός, ἐὰν ἐτραυματίζεσο καὶ σὲ ἔβλεπον νὰ σὲ ἀποκομίζουν ἐκ τῆς μάχης αἱματωμένον καὶ στενάζοντα ἐκ τοῦ πόνου, θὰ ἐγελοῦσαν οἱ βλέποντες καὶ βέβαια ὁ Ἄμμων θὰ ἐθεωρεῖτο ἀγύρτης καὶ ψευδομάντις, οἱ δὲ προφῆται θ' ἀπεδεικνύοντο κόλακες. Ποῖος δὲν θὰ ἐγέλα νὰ βλέπῃ τὸν υἱὸν τοῦ Διὸς λιποθυμοῦντα καὶ ἔχοντα ἀνάγκην ἰατρῶν; Καὶ τώρα ὅτε ἀπέθανες δὲν νομίζεις ὅτι πολλοὶ θὰ ἐμπαίζουν τὴν προσποίησίν σου ἐκείνην, βλέποντες τὸν θεωρούμενον θεὸν νὰ εἶνε ξαπλωμένος νεκρός, ν' ἀρχίζῃ νὰ σήπεται καὶ νὰ πρίσκεται ὅπως ὅλα τὰ πτώματα; Ἄλλως τε καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπες χρήσιμον, Ἀλέξανδρε, ὅτι διὰ τοῦτο ἐνίκας εὐκόλως, ἀφῄρει πολὺ ἀπὸ τὴν δόξαν τῶν κατορθωμάτων σου· διότι ὅλα ἐφαίνοντο μικρά, ἀφοῦ ἐγίνοντο ὑπὸ θεοῦ.

ΑΛΕΞ. Καὶ ὅμως αὐτὴ δὲν εἶνε ἡ ἰδέα τῶν ἀνθρώπων περὶ ἐμοῦ, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας μὲ θεωροῦν ἐφάμιλλον πρὸς τὸν Ἡρακλῆν καὶ τὸν Διόνυσον, μολονότι τὴν ἀκρόπολιν Ἄορνον, τὴν ὁποίαν κανεὶς ἐξ αὐτῶν δὲν ἐκυρίευσε, ἐγὼ μόνον ἐκυρίευσα.

ΦΙΛ. Βλέπεις ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ λέγεις ὡς υἱὸς τοῦ Ἄμμωνος καὶ παραβάλλεις τὸν ἑαυτόν σου πρὸς τὸν Ἡρακλῆν καὶ τὸν Διόνυσον; Δὲν ἐντρέπεσαι, Ἀλέξανδρε, καὶ δὲν θ' ἀποβάλῃς τὴν οἴησιν, δὲν θ' ἀποκτήσῃς ὀρθὴν συνείδησιν τῆς καταστάσεώς σου καὶ δὲν θὰ καταλάβῃς ἐπὶ τέλους ὅτι εἶσαι νεκρός;

15.

Ἀχιλλέως καὶ Ἀντιλόχου.

ΑΝΤ. Τί γελοῖα καὶ ἀνάξια τῶν δύο σου διδασκάλων Χείρωνος καὶ Φοίνικος ἦσαν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔλεγες πρὸ ἡμερῶν πρὸς τὸν Ὀδυσσέα [1] περὶ τοῦ θανάτου; Διότι σὲ ἤκουα ὅταν ἔλεγες ὅτι θὰ ἤθελες μᾶλλον νὰ εὑρίσκεσαι εἰς τὸν κόσμον ἔστω καὶ νὰ εἶσαι δοῦλος εἰς πτωχὸν γεωργόν, «ᾧ μὴ βίωτος πολλὺς εἴη», [2] παρὰ νὰ βασιλεύῃς ἐπὶ ὅλων τῶν νεκρῶν. Αὐτὰ θὰ ἤρμοζον ἴσως νὰ τὰ λέγῃ κάποιος Φρὺξ οὐτιδανὸς καὶ δειλὸς καὶ ὑπὲρ τὸ πρέπον φιλόζωος· ἀλλὰ τοῦ Πηλέως ὁ υἱός, ὁ ἀφοβώτερος ἐξ ὅλων τῶν ἡρώων νὰ σκέπτεται τόσον ταπεινὰ περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, εἶνε πολὺ αἰσχρὸν καὶ ἀντίθετον πρὸς ὅλα ὅσα ἔπραξες κατὰ τὴν ζωήν σου, ὅτε ἐνῷ ἠδύνασο νὰ βασιλεύῃς καὶ νὰ ζῇς ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν Φθιώτιδα χωρὶς δόξαν, ἑκουσίως ἐπροτίμησες τὸν ἔνδοξον θάνατον.

ΑΧΙΛ. Ἀλλὰ τότε, υἱὲ τοῦ Νέστορος, δὲν ἐγνώριζα ἀκόμη τὰ ἐδῶ καὶ μὴ δυνάμενος νὰ διακρίνω ποῖον ἦτο τὸ καλλίτερον, ἐπροτίμων τὴν ἐλεεινὴν ἐκείνην καὶ ἰσχνὴν δόξαν ἀπὸ τὴν ζωήν· τώρα δὲ ἐννοῶ ὅτι ἡ μὲν δόξα ἦτο ἀνωφελής, μολονότι πολλὰ ἐγκώμια θὰ μοῦ ψάλλουν δι' αὐτὴν οἱ ζῶντες, μεταξὺ δὲ τῶν νεκρῶν ὑπάρχει ἰσότης καὶ οὔτε τὸ κάλλος διατηρεῖται, οὔτε ἡ ἀνδρεία, ἀλλὰ ὅλοι εὑρισκόμεθα εἰς τὸ αὐτὸ σκότος ὅμοιοι καὶ εἰς τίποτε δὲν διαφέρομεν μεταξύ μας· καὶ οὔτε οἱ νεκροὶ τῶν Τρώων μὲ φοβοῦνται, οὔτε οἱ νεκροὶ τῶν Ἑλλήνων μὲ σέβονται. Ἰσότης πλήρης καὶ ὁ νεκρὸς πρὸς τὸν νεκρὸν ὁμοιάζει «ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός». [3] Αὐτὰ μὲ στενοχωροῦν καὶ λυποῦμαι διότι δὲν ζῶ ἔστω καὶ ὡς δοῦλος.

---

1) Εἰς τὴν Ὀδύσσειαν Β. V. 5,488.

2) Ὁ ὁποῖος νὰ μὴ ἔχῃ μεγάλην περιουσίαν.

3) Εἴτε ἀνδρεῖος ἦτο, εἴτε ἀνανδρός.

ΑΝΤ. Τί νὰ γείνῃ ὅμως, Ἀχιλλεῦ; Οὕτω ἠθέλησεν ἡ Φύσις, ν' ἀποθνήσκωμεν, ὥστε πρέπει νὰ ὑποφέρωμεν τὸν νόμον της καὶ νὰ μὴ λυπούμεθα διὰ τὰ ἀναπόφευκτα. Ἄλλως τε καὶ βλέπεις πόσοι φίλοι σου εὑρισκόμεθα ἐδῶ γύρω σου· μετ' ὀλίγον δὲ θὰ ἔλθῃ ἐξάπαντος καὶ ὁ Ὀδυσσεύς. Ἀλλ' εἶνε παρήγορον καὶ ὅτι ὁ θάνατος εἶνε κοινὸς καὶ δὲν ἀποθνήσκομεν μόνον ἡμεῖς. Βλέπεις τὸν Ἡρακλῆ καὶ τὸν Μελέαγρον καὶ ἄλλους θαυμαστοὺς ἄνδρας, οἱ ὁποῖοι, πιστεύω, ὅτι δὲν θὰ ἐδέχοντο νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν ζωήν, ἐὰν τοῦτο ἐπετρέπετο εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ γείνουν δοῦλοι εἰς ἀνθρώπους πτωχοὺς καὶ ταπεινούς.

ΑΧΙΛ. Ἡ συμβουλή σου εἶνε φιλική, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω πῶς δὲν παύει νὰ μὲ λυπῇ ἡ ἀνάμνησις τῆς ζωῆς. Νομίζω δὲ ὅτι καὶ σεῖς παθαίνετε τὸ ἴδιον καὶ ἂν δὲν τὸ ὁμολογῆτε τόσῳ τὸ χειρότερον, διότι κρατεῖτε ἐντός σας τὴν πικρίαν σας.

ΑΝΤ. Ὄχι, εἶνε καλλίτερον, Ἀχιλλεῦ, αὐτὸ ποῦ κάνομεν, διότι βλέπομεν ὅτι οἱ λόγοι εἶνε ἀνωφελεῖς καὶ προτιμῶμεν νὰ σιωπῶμεν καὶ νὰ ὑπομένωμεν, διὰ νὰ μὴ γελοῦν τοὐλάχιστον εἰς βάρος μας, ὅταν θὰ μᾶς ἀκούουν νὰ ἐπιθυμοῦμεν ὁποῖα σὺ ἐπιθυμεῖς.

16.

Διογένους καὶ Ἡρακλέους.

ΔΙΟΓ. Δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ Ἡρακλῆς; Βέβαια δὲν εἶνε ἄλλος, μὰ τὸν Ἡρακλέα. Τὸ τόξον, τὸ ῥόπαλον, ἡ λεοντῆ, τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, ὅλα εἶνε τοῦ Ἡρακλέους. Λοιπὸν ἀπέθανεν, ἐνῷ εἶνε τοῦ Διὸς υἱός; Εἰπέ μου, ἔνδοξε νικητά, εἶσαι νεκρός; Διότι ἐγὼ ὅταν ἐζοῦσα σοῦ προσέφερα θυσίας ὡς θεοῦ.

ΗΡ. Καὶ καλὰ ἔκανες· διότι ὁ πραγματικὸς Ἡρακλῆς εὑρίσκεται εἰς τὸν οὐρανὸν μὲ τοὺς θεοὺς καὶ ἔχει σύζυγον τὴν καλλίσφυρον Ἥβην, ἐγὼ δὲ εἶμαι σκιά του.

ΔΙΟΓ. Πῶς εἶπες; Σκιὰ τοῦ θεοῦ; Καὶ εἶνε δυνατὸν ἕνας νὰ εἶνε

κατὰ τὸ ἥμισυ θεὸς καὶ ν' ἀποθάνῃ κατὰ τὸ ἄλλο ἥμισυ;

ΗΡ. Ναί, διότι δὲν ἀπέθανεν ἐκεῖνος, ἀλλ' ἐγὼ τὸ ὁμοίωμά του.

ΔΙΟΓ. Ἐννοῶ· ἀντὶ τοῦ ἑαυτοῦ του παρέδωκε σὲ εἰς τὸν Πλούτωνα καὶ ἑπομένως σὺ εἶσαι νεκρὸς ἀντὶ ἐκείνου.

ΗΡ. Κἄτι τοιοῦτον.

ΔΙΟΓ. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λὲς πῶς ὁ Αἰακός, ὁ ὁποῖος εἶνε αὐστηρός, δὲν σὲ διέκρινε, ἀλλ' ἐδέχθη ἕνα ψεύτικον Ἡρακλῆ;

ΗΡ. Διότι ἡ ὁμοιότης ἦτο τελεία.

ΔΙΟΓ. Πραγματικῶς τόσον τελεία, ὥστε εἶσαι ὁ ἴδιος. Πρόσεξε μήπως συμβαίνῃ τὸ ἐναντίον καὶ εἶσαι σὺ ὁ Ἡρακλῆς ὁ πραγματικός, ἡ δὲ σκιά σου ἐνυμφεύθη τὴν Ἥβην καὶ εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν θεῶν.

ΗΡ. Εἶσαι αὐθάδης καὶ φλύαρος καὶ ἂν δὲν παύσῃς τοὺς ἐμπαιγμοὺς δὲν θὰ βραδύνῃς νὰ ἐννοήσῃς τίνος θεοῦ εἶμαι ὁμοίωμα.

ΔΙΟΓ. Τὸ τόξον σου εἶνε ἕτοιμον καὶ πρόχειρον, ἀλλ' ἐγὼ τί ἔχω νὰ φοβηθῶ ἀφοῦ ἄπαξ ἀπέθανα; Ἀλλὰ δὲν μοῦ λές, σὲ ἐξορκίζω εἰς τὸν ἄλλον Ἡρακλῆ, καὶ ὅταν ἐκεῖνος ἔζῃ, συνέζῃς μὲ αὐτὸν καὶ ἤσουν καὶ τότε φάσμα; ἢ ἦσθε ἓν ὅλον εἰς τὴν ζωήν, ἀφοῦ δὲ ἀπεθάνατε διῃρέθητε καὶ αὐτὸς μὲν ἐπέταξεν εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ δὲ τὸ φάσμα κατέβῃς εἰς τὸν Ἅδην;

ΗΡ. Δὲν ἔπρεπε νὰ δώσω κἂν ἀπάντησιν εἰς ἄνθρωπον τόσον ἐνοχλητικόν· ἀλλ' ἂς εἶνε, θὰ σοῦ δώσω καὶ αὐτὴν τὴν ἐξήγησιν· ὅσον εἶχα ἀπὸ τὸν Ἀμφιτρύωνα τοῦτο ἀπέθανε καὶ εἶμαι ἐγὼ ἐκεῖνο καθ' ὁλοκληρίαν· ὅ,τι δὲ εἶχα ἐκ τοῦ Διὸς εὑρίσκεται εἰς τὸν οὐρανὸν μετὰ τῶν θεῶν.

ΔΙΟΓ. Τώρα ἐκατάλαβα· λέγεις ὅτι ἡ Ἀλκμήνη ἐγέννησε συγχρόνως δύο Ἡρακλεῖς, τὸν μὲν ἕνα ἐκ τοῦ Ἀμφιτρύωνος, τὸν δὲ ἄλλον ἐκ τοῦ Διός, ὥστε χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζετε εἴσθε δίδυμοι.

ΗΡ. Ὄχι, ἀνόητε· ἤμεθα ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον καὶ οἱ δύο.

ΔΙΟΓ. Αὐτὸ δὲν εἶνε εὔκολον νὰ ἐννοηθῇ, ὅτι ἦσαν δύο Ἡρακλεῖς καὶ ἀπετέλουν ἕνα, ἐκτὸς ἐάν, ὅπως ὁ ἱπποκένταυρος, ἦσθε εἷς ἓν συγκολλημένοι ἄνθρωπος καὶ θεός.

ΗΡ. Δὲν σοῦ φαίνεται ὅτι ὅλοι εἶνε ὁμοίως σύνθετοι ἀπὸ δύο,

ψυχὴν καὶ σῶμα; ὥστε τί ἐμποδίζει ἡ μὲν ψυχὴ νὰ εὑρίσκεται εἰς τὸν οὐρανόν, ἀφοῦ προήρχετο ἐκ τοῦ Διός, ἐγὼ δὲ τὸ θνητὸν μέρος μετὰ τῶν νεκρῶν;

ΔΙΟΓ. Ἀλλά, λαμπρέ μου Ἀμφιτρυωνίδη, αὐτὰ θὰ ἦσαν λογικά, ἂν ἤσουν σῶμα, ἐνῷ τώρα εἶσαι ἀσώματον εἴδωλον· ἐπομένως κινδυνεύεις τώρα νὰ κάμῃς τριπλοῦν τὸν Ἡρακλῆ.

ΗΡ. Πῶς τριπλοῦν;

ΔΙΟΓ. Οὕτω πως· ἐὰν ὁ ἕνας εὑρίσκεται εἰς τὸν οὐρανόν, ὁ δὲ ἄλλος, σὺ τὸ εἴδωλον, ἐδῶ κάτω, τὸ δὲ σῶμα ἔλυωσε καὶ μετεβλήθη εἰς κόνιν, αὐτὰ γίνονται τρία· καὶ σκέψου νὰ εὕρῃς πατέρα διὰ τὸν τρίτον Ἡρακλῆ, δηλαδὴ τὸ σῶμα.

ΗΡ. Εἶσαι αὐθάδης καὶ κατεργάρης. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λὲς ποῖος εἶσαι;

ΔΙΟΓ. Εἶμαι τὸ εἴδωλον τοῦ Διογένους τοῦ Σινωπέως· δὲν εἶμαι δὲ εἰς τὸν οὐρανὸν μετὰ τῶν ἀθανάτων, ἀλλ' ἐδῶ ὁλόκληρος συναναστρέφομαι τοὺς καλλιτέρους τῶν νεκρῶν καὶ καταγελῶ τὸν Ὅμηρον καὶ τὰ γελοῖα παραμύθια ποῦ αὐτὸς μᾶς διηγεῖται.

17.

Μενίππου καὶ Ταντάλου.

ΜΕΝ. Γιατί κλαίεις, Τάνταλε, καὶ θρηνολογεῖς κοντὰ στὴ λίμνη;

ΤΑΝ. Διότι πεθαίνω ἀπὸ τὴν δίψαν.

ΜΕΝ. Καὶ εἶσαι τόσο ὀκνηρός, ὥστε βαρυέσαι νὰ σκύψῃς νὰ πιῇς ἢ καὶ νὰ πάρῃς νερὸν μὲ τὴν παλάμην σου;

ΤΑΝ. Κι' ἂν σκύψω δὲν μπορῶ νὰ σβύσω τὴν δίψαν μου· διότι ἅμα πλησιάσω, φεύγει τὸ νερόν· καὶ ἂν κατορθώσω νὰ πάρω μὲ τὰ χέρια μου, δὲν προφθάνω νὰ βρέξω τὰ χείλη μου, διότι φεύγει, δὲν ἐννοῶ πῶς, διὰ μέσου τῶν δακτύλων καὶ ἀφήνει στεγνὰ τὰ χέρια μου.

ΜΕΝ. Φοβερὸν αὐτὸ ποῦ σοῦ συμβαίνει, Τάνταλε. Ἀλλὰ δὲν

μοῦ λὲς πῶς ἔχεις ἀνάγκην νὰ πίνῃς; Διότι σῶμα δὲν ἔχεις, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ πεινᾷ καὶ νὰ διψᾷ· ἐκεῖνο ἔχει ταφῇ κάπου εἰς τὴν Λυδίαν, σὺ δὲ εἶσαι ψυχή· πῶς λοιπὸν δύνασαι νὰ διψᾷς ἢ νὰ πίνῃς;

ΤΑΝ. Αὐτὴ εἶνε ἡ τιμωρία μου, νὰ διψᾷ ἡ ψυχή μου, ὡς νὰ ἦτο σῶμα.

ΜΕΝ. Τέλος πάντων ἂς τὸ πιστεύσωμεν, ἀφοῦ λέγεις ὅτι τιμωρεῖσαι μὲ τὴν δίψαν. Ἀλλὰ τί σὲ πειράζει αὐτό; Ἢ φοβεῖσαι ὅτι θ' ἀποθάνῃς ἀπὸ δίψαν; Δὲν βλέπω νὰ ὑπάρχῃ ἄλλος Ἅδης ἐκτὸς τούτου ἢ θάνατος ἀπ' ἐδῶ εἰς ἄλλον τόπον.

ΤΑΝ. Σωστά, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ εἶνε μέρος τῆς καταδίκης, νὰ ἐπιθυμῶ νὰ πίω ἐνῷ δὲν ἔχω ἀνάγκην.

ΜΕΝ. Δὲν εἶσαι καλά, Τάνταλε, καὶ φαίνεται ὅτι ἀληθῶς ἔχεις ἀνάγκην ποτοῦ, ἀκράτου ἐλλεβόρου, [1] ἀφοῦ ἔχεις πάθει τὸ ἐναντίον τοῦ συμβαίνοντος εἰς τοὺς λυσσῶντας σκύλους καὶ φοβεῖσαι, ὄχι τὸ νερόν, ἀλλὰ τὴν δίψαν.

ΤΑΝ. Καὶ ἐλλέβορον Μένιππε, θὰ ἔπινα εὐχαρίστως, ἀρκεῖ νὰ τὸν εἶχα.

ΜΕΝ. Ἡσύχασε, Τάνταλε, διότι οὔτε σύ, οὔτε ἄλλος ἐκ τῶν νεκρῶν θὰ πίῃ ποτέ· εἶνε ἀδύνατον, μολονότι δὲν εἶνε ὅλοι ὅπως σὺ καταδικασμένοι νὰ ἐπιθυμοῦν τὸ νερὸν καὶ αὐτὸ νὰ τοὺς ἀποφεύγῃ.

18.

Μενίππου καὶ Ἑρμοῦ.

ΜΕΝ. Δὲν μοῦ λὲς ποῦ εἶνε οἱ ὡραῖοι νέοι καὶ ἡ εὔμορφες γυναῖκες, Ἑρμῆ; Ὁδήγησέ με διότι εἶμαι νεοφερμένος.

ΕΡΜ. Δὲν ἔχω καιρόν, Μένιππε· ἀλλὰ κύτταξε ἐκεῖ πρὸς τὰ δεξιά· ἐκεῖ εἶνε ὁ Ὑάκινθος καὶ ὁ Νάρκισσος καὶ ὁ Νιρεύς, ὁ Ἀχιλλεύς, ἡ Τυρὼ καὶ ἡ Ἑλένη καὶ ἡ Λήδα καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ ἀρχαῖα κάλλη.

1) Φυτὸν τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ὡς ἰαματικὸν τῆς φρενοβλαβείας.

ΜΕΝ. Δὲν βλέπω παρὰ μόνον κόκκαλα καὶ κρανία ἄσαρκα, ὅμοια μεταξύ των.

ΕΡΜ. Καὶ ὅμως αὐτὰ τὰ κόκκαλα εἶνε τὰ ὁποῖα ἐγκωμιάζουν ὅλοι οἱ ποιηταὶ καὶ σὺ τώρα φαίνεσαι ὅτι τὰ περιφρονεῖς.

ΜΕΝ. Τὴν Ἑλένην σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ δείξῃς, διότι δὲν δύναμαι νὰ τὴν διακρίνω ἐγώ.

ΕΡΜ. Αὐτὸ τὸ κρανίον εἶνε ἡ Ἑλένη.

ΜΕΝ. Καὶ χάριν αὐτοῦ ἐγέμισαν ἀπὸ στρατὸν ἐξ ὅλης τῆς Ἑλλάδος τὰ χίλια πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἔπλευσαν κατὰ τῆς Τρῳάδος, καὶ ἔπεσαν τόσοι Ἕλληνες καὶ βάρβαροι καὶ τόσαι πόλεις ἀνεστατώθησαν;

ΕΡΜ. Ἀλλὰ δὲν τὴν εἶδες, Μένιππε, αὐτὴν τὴν γυναῖκα ὅταν ἔζη· διότι καὶ σὺ θὰ ἔλεγες τότε ὅτι δὲν εἶνε ἀδικαιολόγητον

τοιῇδ' ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάσχειν· [1]

ἀφοῦ καὶ ὅταν ἴδῃ κανεὶς ξηρὰ τὰ ἄνθη καὶ ἀποχρωματισμένα, θὰ τοῦ φανοῦν ἄσχημα, ἐνῷ ὅταν εἶνε δροσερὰ καὶ διατηροῦν τὸ χρῶμά των φαίνονται ὡραιότατα.

ΜΕΝ. Ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο θαυμάζω, ὦ Ἑρμῆ, πῶς δὲν ἐσκέφθησαν οἱ Ἕλληνες ὅτι δὲν ἤξιζε τὸν κόπον νὰ ὑποφέρουν τόσα χάριν πράγματος τόσον ὀλίγον διατηρουμένου καὶ τόσον εὐκόλως μαραινομένου.

ΕΡΜ. Δὲν ἔχω καιρόν, Μένιππε, νὰ φιλοσοφῶ μαζύ σου. Ὥστε ἔκλεξε μέρος, ὅπου θέλεις, διὰ νὰ μένῃς, ἐγὼ δὲ πηγαίνω νὰ ὁδηγήσω ἄλλους νεκρούς.

---

1) Λόγοι τῶν γερόντων τῆς Τροίας ἐπὶ τῇ διαβάσει τῆς Ἑλένης: Δικαίως χάριν μιᾶς τοιαύτης γυναικὸς ὑποφέρομεν τόσον καιρόν.

19.

Αἰακοῦ, Πρωτεσιλάου καὶ Πάριδος.

ΑΙΑΚ. Τί ἔπαθες, Πρωτεσίλαε, καὶ ἐφώρμησες κατὰ τῆς Ἑλένης διὰ νὰ τὴν πνίξῃς;

ΠΡΩΤ. Διότι ἐξ αἰτίας της, ὦ Αἰακέ, ἀπέθανα καὶ ἀφῆκα μισόκτιστον τὸ σπῆτί μου καὶ χήραν τὴν νεαράν μου γυναῖκα.

ΑΙΑΚ. Λοιπὸν δι' αὐτὸ πταίει ὁ Μενέλαος, ὁ ὁποῖος σᾶς ὡδήγησε ἐναντίον τῆς Τρῳάδος χάριν τοιαύτης γυναικός.

ΠΡΩΤ. Ἔχεις δίκαιον, αὐτὸν πρέπει νὰ αἰτιῶμαι.

ΜΕΝΕΛ. Ὄχι ἐμένα, φίλτατε· εἶνε δικαιότερον νὰ κατηγορῇς τὸν Πάριν, ποῦ ἔκλεψε τὴν γυναῖκα ἐμοῦ, ὁ ὁποῖος τὸν ἐφιλοξένουν, κατὰ παράβασιν παντὸς δικαίου. Αὐτὸς ἀξίζει νὰ πνιγῇ ὄχι μόνον ὑπὸ σοῦ ἀλλὰ ὑπὸ ὅλων τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, ἀφοῦ τόσων τὸν θάνατον ἐπροκάλεσε.

ΠΡΩΤ. Αὐτὸ τῷ ὄντι εἶνε δικαιότερον. Σὺ λοιπόν, ἀπαίσιε Πάρι, δὲν θὰ μοῦ γλυτώσῃς.

ΠΑΡ. Αὐτὸ θὰ εἶνε ἄδικον, Πρωτεσίλαε, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον εἶμαι ὁμότεχνός σου· διότι καὶ ἐγὼ εἶμαι ἐρωτικὸς καὶ εἰς τὸν αὐτὸν θεὸν δουλεύω· γνωρίζεις δὲ ὅτι ὁ ἔρως εἶνε κάτι τι ἀκούσιον καὶ κάποιος θεὸς μᾶς ὁδηγεῖ ὅπου θέλει καὶ μᾶς εἶνε ἀδύνατον ν' ἀντισταθῶμεν.

ΠΡΩΤ. Καλὰ λέγεις καὶ θὰ ἠὐχόμην νὰ δυνηθῶ νὰ συλλάβω ἐδῶ τὸν Ἔρωτα.

ΑΙΑΚ. Ἐγὼ θὰ σοῦ ἀπολογηθῶ καὶ ἐκ μέρους τοῦ Ἔρωτος. Ἂν ἦτο ἐδῶ θὰ ἔλεγεν ὅτι ἴσως μὲν ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ ἐρωτευθῇ ὁ Πάρις, ἀλλὰ διὰ τὸν θάνατόν σου οὐδεὶς ἄλλος πταίει παρὰ σύ, Πρωτεσίλαε, ὁ ὁποῖος, λησμονήσας τὴν νεόγαμον σύζυγον, ἅμα ἐφθάσατε εἰς τὴν Τρῳάδα, μὲ τόσην ἀδιαφορίαν πρὸς τὸν κίνδυνον καὶ ἀπρονοησίαν ὥρμησες πρὸ τῶν ἄλλων διὰ νὰ δοξασθῇς, ὥστε καὶ πρῶτος κατὰ τὴν ἀπόβασιν ἐφονεύθης.

ΠΡΩΤ. Λοιπὸν καὶ ἐγώ, Αἰακέ, θὰ σοῦ δώσω μίαν ἀπάντησιν διὰ τὸν ἑαυτόν μου ὀρθοτέραν· δὲν πταίω ἐγὼ δι' αὐτά, ἀλλ' ἡ Μοῖρα ἡ ὁποία οὕτως εἶχεν ὡρίσει ἐξ ἀρχῆς τὰ πράγματα.

ΑΙΑΚ. Σωστά· ἀλλὰ τότε διατί κατηγορεῖς τούτους;

20.

Μενίππου καὶ Αἰακοῦ.

ΜΕΝ. Σὲ παρακαλῶ, Αἰακέ, ὁδήγησέ με διὰ νὰ ἴδω ὅλα τὰ περίεργα τοῦ Ἅδου.

ΑΙΑΚ. Δὲν εἶνε εὔκολον, Μένιππε, νὰ τὰ ἴδῃς ὅλα· ἀλλὰ τὰ κυριώτερα δύνασαι νὰ τὰ ἴδῃς· γνωρίζεις ὅτι αὐτὸς ἐδῶ εἶνε ὁ Κέρβερος, γνωρίζεις καὶ τὸν Πορθμέα ὁ ὁποῖος σὲ ἐπέρασε διὰ τῆς Ἀχερουσίας, εἰσερχόμενος δὲ εἶδες τὴν λίμνην καὶ τὸν Πυριφλεγέθοντα.

ΜΕΝ. Τὰ γνωρίζω αὐτὰ καὶ σὲ ὅτι ἐκτελεῖς χρέη θυρωροῦ, εἶδα δὲ καὶ τὸν βασιλέα καὶ τὰς Ἐρινύας, ἀλλὰ δεῖξέ μου τοὺς παλαιοὺς ἀνθρώπους καὶ μάλιστα τοὺς δοξασμένους ἐξ αὐτῶν.

ΑΙΑΚ. Αὐτὸς ἐδῶ εἶνε ὁ Ἀγαμέμνων, ἐκεῖνος ὁ Ἀχιλλεύς, αὐτὸς δὲ ὁ πλησίον εἶνε ὁ Ἰδομενεύς, ὁ ἄλλος ἀπ' ἐδῶ ὁ Ὀδυσσεύς, ἔπειτα ὁ Αἴας, ὁ Διομήδης καὶ οἱ ἄλλοι πρῶτοι τῶν Ἑλλήνων.

ΜΕΝ. Ἰωπὼ Ὅμηρε, τί κατάπτωσιν ἔχουν πάθει τὰ κοσμήματα τῶν ραψῳδιῶν σου, πῶς κατήντησαν ἄμορφα καὶ ἀγνώριστα, ὅλα σκόνη καὶ ἀηδία, ἀληθῶς «ἀμενηνὰ κάρηνα»[1]. Ἀλλὰ ποῖος εἶνε αὐτός, Αἰακέ;

ΑΙΑΚ. Εἶνε ὁ Κῦρος· ὁ ἄλλος εἶνε ὁ Κροῖσος, πλησίον του ὁ Σαρδανάπαλος, πάρα πέρα ὁ Μίδας, καὶ ἐκεῖνος ἐκεῖ ὁ Ξέρξης.

ΜΕΝ. Μπᾶ, σὺ λοιπὸν εἶσαι, κάθαρμα, ποῦ ἔκαμες τὴν Ἑλλάδα νὰ τρέμῃ ὅταν ἐγεφύρωνες τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐσχεδίαζες νὰ περάσῃς τὰ πλοῖά σου πάνω ἀπὸ τὰ ὄρη; Ἀλλὰ καὶ

1) Ἀποσυντεθειμένα κρανία.

ὁ Κροῖσος τί γελοῖος ποῦ εἶνε! Αὐτὸν δὲ τὸν Σαρδανάπαλον θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃς, Αἰακέ, νὰ ῥαπίσω.

ΑΙΑΚ. Ὄχι, διότι εἶνε φόβος νὰ τοῦ σπάσῃς τὸ κρανίον, ἐπειδὴ τὸ ἔχει γυναικεῖον.

ΜΕΝ. Τότε δὲν μπορῶ παρὰ νὰ τὸν πτύσω, ἀφοῦ εἶνε ἀνδρόγυνος.

ΑΙΑΚ. Θέλεις νὰ σοῦ δείξω καὶ τοὺς σοφούς;

ΜΕΝ. Βέβαια.

ΑΙΑΚ. Αὐτὸς ἐδῶ ὁ πρῶτος εἶνε ὁ Πυθαγόρας.

ΜΕΝ. Χαῖρε, Εὔφορβε [1] ἢ Ἀπόλλων ἢ ὅπως ἄλλως θέλεις.

ΠΥΘ. Χαῖρε καὶ σύ, ὦ Μένιππε.

ΜΕΝ. Δὲν εἶνε πλέον χρυσοῦς ὁ μηρός σου;

ΠΥΘ. Ὄχι· ἀλλὰ φέρε νὰ ἰδοῦμε ἂν ἔχῃς τίποτε φαγώσιμον στὴ σακκούλα.

ΜΕΝ. Ἔχω κουκιά, φίλε μου· ἀλλὰ σὺ δὲν τὰ τρώγεις τὰ κουκιά.

ΠΥΘ. Δός μου καὶ μὴ σὲ μέλει. Ἄλλαι δοξασίαι ἐπικρατοῦν εἰς τὸν Ἅδην. Ἐδῶ ἔμαθα ὅτι τὰ κουκιὰ καὶ τῶν γονέων αἱ κεφαλαὶ δὲν εἶνε τὸ αὐτὸ πρᾶγμα [2].

ΑΙΑΚ. Αὐτὸς ἐδῶ εἶνε ὁ Σόλων ὁ υἱὸς τοῦ Ἐξηκιστίδου, ἐκεῖνος δὲ ὁ Θαλῆς καὶ πλησίον αὐτῶν ὁ Πιττακὸς καὶ οἱ λοιποί· εἶνε ἑπτὰ ὅλοι, ὡς βλέπεις.

ΜΕΝ. Βλέπω, Αἰακέ, ὅτι μόνον αὐτοὶ ἐκ τῶν νεκρῶν εἶνε ἄλυποι καὶ γελαστοί. Αὐτὸς δὲ ὁ γεμᾶτος στάκτην, ὡς ψωμὶ ποῦ ἐψήθη εἰς τὴν ἀνθρακιάν, καὶ μὲ φλυκταίνας ἐγκαυμάτων εἰς τὸ δέρμα ποῖος εἶνε;

ΑΙΑΚ. Εἶνε ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὦ Μένιππε, ὁ ὁποῖος μᾶς ἦλθε μισοψημένος ἀπὸ τὴν Αἴτναν.

---

1) Ὁ Πυθαγόρας, συνεπὴς εἰς τὰς περὶ μετεμψυχώσεως θεωρίας του διετείνετο ὅτι προϋπῆρξεν ὡς Εὔφορβος.

2) Ὁ Πυθαγόρας ἐδίδασκεν ἀποχὴν ἀπὸ τῶν κυάμων καὶ ἔλεγεν ὅτι τὸ τρώγειν κυάμους ἦτο ἴσον μὲ τὸ τρώγειν τὰς κεφαλὰς τῶν γονέων.

ΜΕΝ. Καὶ τί σου ἦλθε, λαμπρὲ ἄνθρωπε μὲ τὰ χάλκινα ὑποδήματα, κ' ἔπεσες μέσα εἰς τοὺς κρατῆρας τοῦ ἡφαιστείου;

ΕΜΠ. Ἔπαθα μίαν διατάραξιν, Μένιππε.

ΜΕΝ. Ὄχι παραφροσύνην, ἀλλὰ ματαιοδοξίαν καὶ ἀλαζονείαν καὶ πολλὴν κουταμάραν· αὐτὰ σ' ἐκατάκαψαν ὁμοῦ μὲ τὰ χάλκινα ὑποδήματά σου καὶ ἡ τιμωρία σοῦ ἔπρεπε. Ἀλλὰ τὸ τέχνασμα δὲν σοῦ ἐχρησίμευσεν εἰς τίποτε, διότι ἀνεκαλύφθη ὅτι ἀπέθανες. Ὁ δὲ Σωκράτης, ὦ Αἰακέ, ποῦ νὰ εἶνε;

ΑΙΑΚ. Συνήθως κάθεται καὶ φλυαρεῖ μὲ τὸν Νέστορα καὶ τὸν Παλαμήδην.

ΜΕΝ. Ἐπεθύμουν νὰ τὸν ἴδω, ἐὰν εἶνε ἐδῶ πουθενά.

ΑΙΑΚ. Βλέπεις ἐκεῖνον τὸν φαλακρόν;

ΜΕΝ. Ὅλοι ἐδῶ εἶνε φαλακροί· ὥστε αὐτὸ τὸ γνώρισμα εἶνε γενικόν.

ΑΙΑΚ. Ἐκεῖνον σοῦ λέγω μὲ τὴν σιμὴν μύτην.

ΜΕΝ. Μήπως οἱ ἄλλοι ὅλοι δὲν εἶνε σιμοί;

ΣΩΚΡ. Ἐμένα ζητᾷς, Μένιππε;

ΜΕΝ. Μάλιστα.

ΣΩΚΡ. Τί νέα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας;

ΜΕΝ. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς νέους κάνουν τοὺς φιλοσόφους καὶ ἂν κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τὸ βάδισμά των, εἶνε τέλειοι φιλόσοφοι.

ΣΩΚΡ. Ἔχω ἰδῆ πάρα πολλούς, Μένιππε.

ΜΕΝ. Ἀλλὰ θὰ εἶδες, ὑποθέτω, εἰς ποίαν κατάστασιν ἦλθεν ἐδῶ ὁ Ἀρίστιππος καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων· ὁ μὲν ἕνας ἐμύριζεν ἀρώματα, ὁ δὲ ἄλλος εἶχε μάθει νὰ κολακεύῃ τοὺς τυράννους τῆς Σικελίας.

ΣΩΚΡ. Περὶ ἐμοῦ δὲ τί ἰδέαν ἔχουν;

ΜΕΝ. Ὡς πρὸς αὐτὸ εἶσαι ὁ πλέον τυχερὸς ἄνθρωπος, Σωκράτη. Ὅλοι πιστεύουν ὅτι ἦσουν θαυμαστὸς ἄνθρωπος, ὅτι ἐγνώριζες τὰ πάντα, ἐνῷ — νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια — δὲν ἐγνώριζες τίποτε.

ΣΩΚΡ. Κ' ἐγὼ αὐτὸ τοὺς ἔλεγα, ἀλλ' αὐτοὶ ἐνόμιζαν τὸ πρᾶγμα εἰρωνείαν.

ΜΕΝ. Καὶ ποιοὶ εἶνε αὐτοὶ ποῦ σὲ περιστοιχοῦν;

ΣΩΚΡ. Εἶνε ὁ Χαρμίδης, Μένιππε, ὁ Φαῖδρος καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Κλεινίου [1].

ΜΕΝ. Εὖγε, Σώκρατη, καὶ ἐδῶ, βλέπω, ἐξακολουθεῖς τὴν ἰδιαν τέχνην καὶ δὲν ἀδιαφορεῖς διὰ τοὺς ὡραίους νέους.

ΣΩΚΡ. Τί ἄλλο πλέον εὐχάριστον ἔχω νὰ κάνω; Ἂν θέλῃς, μένε πλησίον μας.

ΜΕΝ. Ὄχι, πηγαίνω νὰ εὕρω τὸν Κροῖσον καὶ τὸν Σαρδανάπαλον, διότι ἀπεφάσισα νὰ κατοικήσω πλησίον αὐτῶν.

ΑΙΑΚ. Κ' ἐγὼ πηγαίνω, διότι φοβοῦμαι νὰ μὴ δραπετεύσῃ κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου κανεὶς νεκρός. Ἄλλην φορὰν βλέπεις τὰ λοιπά, Μένιππε.

ΜΕΝ. Πήγαινε. Καὶ αὐτὰ ποῦ εἶδα εἶνε ἀρκετά, Αἰακέ.

21.

Μενίππου καὶ Κερβέρου.

ΜΕΝ. Εἰπέ μου, Κέρβερε, σὲ παρακαλῶ — διότι εἶμαι συγγενής σου, ἀφοῦ καὶ ἐγὼ εἶμαι σκύλος [2], — πῶς ἦτο ὁ Σωκράτης ὅταν ἦλθε ἐδῶ κάτω. Ὑποθέτω δὲ ὅτι, ἀφοῦ εἶσαι θεός, δὲν ὑλακτεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁμιλεῖς ὡς ἄνθρωπος, ὁσάκις θέλεις.

ΚΕΡΒ. Ἀπὸ μακρὰν ἐφαίνετο ὅτι ἤρχετο μὲ ἀτάραχον πρόσωπον, ὅτι δὲν ἐφοβεῖτο πολὺ τὸν θάνατον καὶ τοῦτο ἤθελε νὰ δείξῃ εἰς τοὺς εὑρισκομένους ἔξω τῆς πύλης τοῦ Ἅδου. Ἀλλ' ὅταν ἔσκυψε μέσα εἰς τὸ χάσμα καὶ εἶδε τὸ σκότος καὶ ἐγώ, βλέπων ὅτι ἐδίσταζε, τὸν ἐδάγκωσα μὲ τὸ κώνειον καὶ τὸν ἔσυρα ἀπὸ τὸ πόδι κάτω, ἤρχισε νὰ κλαίῃ σὰν παιδὶ καὶ ἐθρήνει διὰ τὰ παιδιά του καὶ δὲν ἤξευρε πλέον τί ἔλεγε καὶ τί ἔκανε.

---

1) Ὁ Ἀλκιβιάδης.

2) Οἱ κυνικοὶ ἐλέγοντο καὶ ἁπλῶς κύνες.

ΜΕΝ. Ἦτο λοιπὸν ψευδοφιλόσοφος καὶ δὲν ἦτο ἀληθινὴ ἡ περιφρόνησίς του πρὸς τὸν θάνατον;

ΚΕΡΒ. Βέβαια, ἀλλ' ἕως ὅτου τὸ ἐνόμιζεν ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἐντύπωσιν, ἐδείκνυε θάρρος καὶ ἐφαίνετο ὅτι δὲν ὑπετάσσετο ἀκουσίως εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ, διὰ νὰ τὸν θαυμάσουν οἱ θεαταί. Ἐν γένει δὲ τοῦτο δύναμαι νὰ εἴπω περὶ ὅλων τῶν τοιούτων ἀνθρώπων, ὅτι μέχρι τῆς πύλης τοῦ Ἅδου φαίνονται τολμηροὶ καὶ γενναῖοι, ἀλλ' ἅμα εἰσέλθουν παρουσιάζονται ὁποῖοι πραγματικῶς εἶνε.

ΜΕΝ. Ἐγὼ δὲ πῶς σοῦ ἐφάνηκα ὅταν ἤλθα ἐδῶ;

ΚΕΡΒ. Μόνον σύ, Μένιππε, ἐφάνης ἄξιος τῆς φιλοσοφίας σου καὶ ὁ Διογένης πρὸ σοῦ· δὲν εἰσήλθετε ἀναγκαζόμενοι, οὐδὲ ὠθούμενοι, ἀλλὰ θεληματικῶς καὶ γελῶντες καὶ ἐμπαίζοντες ὅλους τοὺς ἄλλους.

22.

Χάρωνος καὶ Μενίππου.

ΧΑΡ. Πλήρωσέ μου τὸν ναῦλον, βρὲ παληάνθρωπε.

ΜΕΝ. Φώναζε, ἂν αὐτὸ σ' εὐχαριστεῖ.

ΧΑΡ. Σοῦ λέγω νὰ μοῦ πληρώσῃς τὸν κόπον μου.

ΜΕΝ. Ἀπὸ 'κεῖνον ποῦ δὲν ἔχει δὲν μπορεῖς νὰ πάρῃς τίποτε.

ΧΑΡ. Καὶ ὑπάρχει κανεὶς ποῦ νὰ μὴν ἔχῃ ἕνα ὀβολόν;

ΜΕΝ. Δὲν εἰξέρω τί ἔχουν οἱ ἄλλοι, ἐγὼ ξέρω ὅτι δὲν ἔχω.

ΧΑΡ. Μὰ τὸν Πλούτωνα, θὰ σὲ πνίξω, βρωμόσκυλον, ἂν δὲν μὲ πληρώσῃς.

ΜΕΝ. Κ' ἐγὼ θὰ σοῦ σπάσω τὸ κεφάλι μὲ τὸ ξύλο.

ΧΑΡ. Ὥστε δωρεὰν ἔκαμες τόσο ταξεῖδι;

ΜΕΝ. Θὰ σὲ πληρώσῃ γιὰ μένα ὁ Ἑρμῆς, ὁ ὁποῖος μὲ παρέδωκε σὲ σένα.

ΕΡΜ. Ὡραῖα, μὰ τὸν Δία, θὰ εἶνε ἂν ὑποχρεωθῶ καὶ νὰ πληρώνω διὰ τοὺς νεκρούς.

ΧΑΡ. Δὲν θὰ σὲ ἀφήσω χωρὶς νὰ πληρώσῃς.

ΜΕΝ. Ἂν θέλῃς τράβηξε στὴν ἄμμο τὸ πλοιάριον καὶ περίμενε· ἀλλ' ἀφοῦ δὲν ἔχω πῶς θὰ πληρωθῇς;

ΧΑΡ. Ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζες ὅτι θὰ ἐπλήρωνες πορθμεῖα;

ΜΕΝ. Τὸ ἐγνώριζα, ἀλλὰ δὲν εἶχα. Λοιπὸν ἔπρεπε διὰ τοῦτο νὰ μὴ ἀποθάνω;

ΧΑΡ. Μόνον σὺ λοιπὸν θὰ καυχᾶσαι ὅτι ἐταξείδευσες δωρεάν;

ΜΕΝ. Ὄχι δωρεάν, φίλε μου· διότι καὶ τὰ νερὰ τοῦ πλοίου ἔχυνα καὶ κουπὶ ἐτράβηξα καὶ μόνον ἐγὼ ἀπὸ τοὺς ἐπιβάτας σου δὲν ἔκλαια.

ΧΑΡ. Αὐτὰ δὲν ἀξίζουν τίποτε γιὰ μένα· πρέπει νὰ πληρώσῃς τὸν ὀβολόν· ἀλλοιώτικα δὲν μπορεῖ νὰ γείνῃ.

ΜΕΝ. Λοιπὸν γύρισέ με πάλιν εἰς τὴν ζωήν.

ΧΑΡ. Ἀστεῖος εἶσαι, διὰ νὰ ἔχω καὶ τιμωρίας ἀπὸ τὸν Αἰακόν.

ΜΕΝ. Παῦσε νὰ μὲ σκοτίζῃς λοιπόν.

ΧΑΡ. Δεῖξέ μου τί ἔχεις στὴν σακκούλα.

ΜΕΝ. Λούπινα, ἂν θέλῃς, καὶ τὸ δεῖπνον τῆς Ἑκάτης.

ΧΑΡ. Ἀπὸ ποῦ μᾶς τὸν ἐκουβάλησες αὐτὸν τὸν σκύλον, Ἑρμῆ; Καὶ δὲν δύνασαι νὰ φαντασθῇς τί ἔλεγε εἰς τὸ ταξεῖδι· ἐκορόϊδευεν ὅλους τοὺς ἐπιβάτας καὶ ἐνῷ ὅλοι ἔκλαιαν αὐτὸς ἐτραγουδοῦσε.

ΕΡΜ. Δὲν γνωρίζεις, Χάρων, τί εἴδους ἄνθρωπον εἶχες εἰς τὸ πλοῖόν σου; Εἶνε ἐντελῶς ἐλεύθερος καὶ ἀδιαφορεῖ δι' ὅλα. Εἶνε ὁ Μένιππος.

ΧΑΡ. Καὶ ὅμως ἂν σὲ συναντήσω ἄλλην φοράν...

ΜΕΝ. Ἂν μὲ συναντήσῃς; Δὲν θὰ μὲ συναντήσῃς δύο φορές.

23.

Πρωτεσιλάου, Πλούτωνος καὶ Περσεφόνης.

ΠΡΩΤ. Ὦ κύριε καὶ βασιλεῦ καὶ Ζεῦ τοῦ Ἅδου καὶ σὺ θύγατερ τῆς Δήμητρος, μὴ κωφεύσετε εἰς μίαν ἐρωτικὴν παράκλησιν.

ΠΛΟΥΤ. Τί θέλεις ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ποῖος εἶσαι;

ΠΡΩΤ. Εἶμαι ὁ Πρωτεσίλαος ὁ υἱὸς τοῦ Ἰφίκλου βασιλέως Θεσσαλοῦ, εἷς τῶν ἐκστρατευσάντων κατὰ τῆς Τροίας Ἑλλήνων, ὅστις πρῶτος ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐκείνην. Σᾶς ἱκετεύω νὰ μὲ ἀφήσετε νὰ ἐπανέλθω δι' ὀλίγον καιρὸν εἰς τὴν ζωήν.

ΠΛΟΥΤ. Αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν, Πρωτεσίλαε, ἔχουν ὅλοι οἱ νεκροί, ἀλλ' εἰς οὐδένα ἐξ αὐτῶν θὰ δοθῇ τοιαύτη χάρις.

ΠΡΩΤ. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἐπιθυμῶ τὴν ζωήν, ὦ Πλούτων· ποθῶ νὰ ἐπανίδω τὴν γυναῖκά μου, τὴν ὁποίαν ἀφῆκα εἰς τὸν θάλαμον μόλις τὴν ἐνυμφεύθηκα καὶ ἔφυγα εἰς τὴν ἐκστρατείαν, ἔπειτα δὲ ὁ δυστυχὴς ἐφονεύθην ὑπὸ τοῦ Ἕκτορος κατὰ τὴν ἀπόβασιν. Ὁ ἔρως τῆς συζύγου, κύριε, μὲ βασανίζει πολὺ καὶ θὰ ἤθελα νὰ τὴν ἴδω ὀλίγον καὶ πάλιν νὰ ἐπιστρέψω.

ΠΛΟΥΤ. Δὲν ἔπιες τὸ νερὸν τῆς λήθης, Πρωτεσίλαε;

ΠΡΩΤ. Μάλιστα, ἀλλ' ὁ ἔρως μου εἶνε τόσον ἰσχυρός, ὥστε καὶ οὕτω δὲν ἐστάθη δυνατὸν νὰ τὸν λησμονήσω.

ΠΛΟΥΤ. Λοιπὸν περίμενε· διότι μίαν ἡμέραν θὰ ἔλθῃ καὶ ἐκείνη καὶ οὕτω δὲν θὰ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀνέλθῃς σύ.

ΠΡΩΤ. Ἀλλὰ δὲν ὑποφέρω νὰ περιμένω. Καὶ σὺ ἠγάπησες καὶ γνωρίζεις τί εἶνε ἔρως.

ΠΛΟΥΤ. Καὶ τί θὰ σὲ ὠφελήσῃ νὰ ἀναζήσῃς μίαν ἡμέραν καὶ ἔπειτα πάλιν νὰ ἔχῃς τὴν αὐτὴν θλῖψιν;

ΠΡΩΤ. Πιστεύω ὅτι θὰ τὴν πείσω νὰ ἔλθῃ καὶ ἐκείνη ἐδῶ, ὥστε ἀντὶ ἑνὸς θὰ σοῦ ἔλθουν δύο νεκροὶ μετ' ὀλίγον.

ΠΛΟΥΤ. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γείνουν αὐτά, οὔτε καὶ ἔγειναν ποτέ.

ΠΡΩΤ. Θὰ σοῦ ἐνθυμίσω, ὦ Πλούτων, δύο περιστατικά· εἰς τὸν Ὀρφέα δι' ὁμοίαν αἰτίαν παρεδώκατε τὴν Εὐρυδίκην καὶ τὴν συγγενῆ μου Ἄλκηστιν ἀπεστείλατε εἰς τὸν Ἡρακλῆ διὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσετε.

ΠΛΟΥΤ. Καὶ θὰ θελήσῃς νὰ παρουσιασθῇς μὲ αὐτὸ τὸ γυμνὸν καὶ ἄσχημον κρανίον εἰς τὴν ὡραίαν καὶ νεαράν σου σύζυγον; Καὶ πῶς ἐκείνη θὰ σὲ δεχθῇ ἀφοῦ οὔτε νὰ σὲ ἀναγνωρίσῃ θὰ δύναται; Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ σὲ φοβηθῇ καὶ θὰ σὲ ἀποφύγῃ καὶ ἄδικα θὰ κάμῃς τόσον ταξεῖδι διὰ νὰ ἐπανέλθῃς εἰς τὴν ζωήν.

ΠΕΡΣ. Λοιπόν, ἄνδρα μου, σὺ καὶ τοῦτο δύνασαι νὰ διορθώσῃς καὶ διάταξε τὸν Ἑρμῆν ὅταν ὁ Πρωτεσίλαος φθάσῃ εἰς τὸ φῶς νὰ τὸν ἐγγίσῃ μὲ τὴν μαγικήν του ῥάβδον καὶ τὸν μεταμορφώσῃ εὐθὺς εἰς νέον ὡραῖον, ὁποῖος ἦτο κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου του.

ΠΛΟΥΤ. Ἀφοῦ ἡ Περσεφόνη τὸ θέλει, πήγαινέ τον ἐπάνω, ὦ Ἑρμῆ, καὶ κάμε τον πάλιν γαμβρόν. Σὺ δὲ νὰ ἐνθυμῆσαι ὅτι ἔχεις μόνον μιᾶς ἡμέρας ἄδειαν.[1]

24.

Διογένους καὶ Μαυσώλου.

ΔΙΟΓ. Δὲν μοῦ λὲς διατί τόσον ὑπερηφανεύεσαι σύ, ὦ Κάρ, καὶ ἔχεις τὴν ἀξίωσιν νὰ προτιμᾶσαι ἀπὸ ὅλους ἡμᾶς;

ΜΑΥΣ. Πρῶτον διὰ τὴν βασιλείαν μου, ὦ Σινωπεῦ, διότι ἐβασίλευσα ἐπὶ ὁλοκλήρου τῆς Καρίας, ὑπέταξα δὲ καὶ μέρος τῶν Λυδῶν καὶ νήσους τινὰς ἐκυρίευσα καὶ μέχρι τῆς Μιλήτου ἔφθασα καὶ τὰ περισσότερα μέρη τῆς Ἰωνίας κατέλαβα· ἔπειτα ἤμουν

1) Δὲν εἶχεν ἀνάγκην περισσοτέρας, διότι κατὰ τὴν σχετικὴν μυθικὴν παράδοσιν ἡ σύζυγός του ἀπέθανεν ἐκ τρόμου ἅμα τὸν εἶδε.

ὡραῖος καὶ μεγαλόσωμος καὶ γενναῖος εἰς τὸν πόλεμον· τὸ δὲ σπουδαιότερον εἶνε ὅτι εἰς τὴν Ἁλικαρνασσὸν ἔχω τάφον παμμέγιστον, ὅμοιον τοῦ ὁποίου κατὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν οὐδεὶς ἄλλος νεκρὸς ἔχει καὶ αἱ παραστάσεις ἵππων καὶ ἀνθρώπων, αἵτινες τὸν στολίζουν, εἶνε τόσον ὡραῖαι καὶ τόσον τεχνικαὶ ἐπὶ τοῦ πολυτιμοτέρου μαρμάρου, ὥστε δυσκόλως δύναται νὰ εὑρεθῇ ναὸς παρόμοιος. Δὲν νομίζεις λοιπὸν ὅτι δικαίως ὑπερηφανεύομαι δι' αὐτά;

ΔΙΟΓ. Διὰ τὴν βασιλείαν, ἐννοεῖς, τὸ κάλλος καὶ τὸ βάρος τοῦ τάφου;

ΜΑΥΣ. Βέβαια, δι' αὐτά.

ΔΙΟΓ. Ἀλλά, καλὲ Μαύσωλε, οὔτε τὴν δύναμιν ἐκείνην πλέον ἔχεις, οὔτε τὴν μορφήν· καὶ ἂν καλέσωμεν ἕνα κριτὴν ὡραιότητος, δὲν βλέπω διατί θὰ προτιμηθῇ τὸ δικό σου τὸ κρανίον ἀπὸ τὸ δικό μου· διότι καὶ τὰ δύο εἶνε φαλακρὰ καὶ ἄσαρκα, καὶ τῶν δύο φαίνονται τὰ δόντια ὁμοίως, καὶ οἱ δύο ἔχομεν χάσει τὰ μάτια καὶ ἡ μύτες μας ἔχουν γείνει σιμές· ὁ δὲ τάφος καὶ τὰ πολυτελῆ ἐκεῖνα μάρμαρα ἴσως μὲν χρησιμεύσουν εἰς τοὺς Ἁλικαρνασσεῖς διὰ νὰ τὰ ἐπιδεικνύουν εἰς τοὺς ξένους καὶ νὰ ὑπερηφανεύωνται, ὅτι ἔχουν ἕνα τόσο μέγα οἰκοδόμημα· ἀλλὰ σύ, φίλε μου, δὲν βλέπω τί ἀπολαύεις ἐξ αὐτοῦ, ἐκτὸς ἂν θέλῃς νὰ εἴπῃς ὅτι ἀχθοφορεῖς περισσότερον ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἄλλους, διότι εὑρίσκεσαι ὑπὸ τὸ βάρος τόσων μεγάλων λίθων.

ΜΑΥΣ. Λοιπὸν ὅλα αὐτὰ δὲν μοῦ χρησιμεύουν εἰς τίποτε καὶ ὁ Μαύσωλος εἶνε ἴσος μὲ τὸν Διογένην;

ΔΙΟΓ. Ὄχι ἴσος, γενναιότατε, καθόλου ἴσος· διότι ὁ μὲν Μαύσωλος θὰ κλαίῃ ἐνθυμούμενος τὴν ζωὴν καὶ ὅσα ἐνόμιζεν ὡς ἀποτελοῦντα τὴν εὐτυχίαν του, ὁ δὲ Διογένης θὰ τὸν καταγελᾷ. Καὶ σὺ μὲν θὰ καυχᾶσαι ὅτι ἔχεις τάφον εἰς τὴν Ἁλικαρνασσόν, τὸν ὁποῖον σοῦ κατεσκεύασεν ἡ σύζυγος καὶ ἀδελφὴ Ἀρτεμισία, ὁ δὲ Διογένης, καὶ ἂν ἔχῃ ποτὲ τάφον τοῦ σώματός του, δὲν τὸν γνωρίζει· διότι οὐδ' ἐσκέφθη ποτὲ περὶ τούτου· ἀλλὰ ζήσας βίον ἀνδρός, ἀφῆκεν εἰς τοὺς ἀρίστους τῶν ἀνθρώπων ἀνάμνησιν

ἥτις ἀποτελεῖ μνημεῖον πολὺ ὑψηλότερον καὶ ἑδραιότερον ἀπὸ τὸν τάφον σου, δουλοπρεπέστατε Κάρ.

25.

Νιρέως, Θερσίτου καὶ Μενίππου.

ΝΙΡ. Νά, ἂς καλέσωμεν τὸν Μένιππον νὰ κρίνῃ ποῖος εἶνε ὡραιότερος. Δὲν εἶμαι εὐμορφότερος ἐγώ, Μένιππε;

ΜΕΝ. Ποῖοι εἶσθε; Διότι μοῦ φαίνεται ὅτι πρέπει πρῶτον αὐτὸ νὰ μάθω.

ΝΙΡ. Ὁ Νιρεὺς καὶ ὁ Θερσίτης.

ΜΕΝ. Ποῖος εἶνε ὁ Νιρεὺς καὶ ποῖος ὁ Θερσίτης; Διότι οὔτε τοῦτο διακρίνεται.

ΘΕΡΣ. Ἔχω ἤδη ἕνα πλεονέκτημα, ὅτι ὁ Μένιππος σὲ ἀναγνωρίζει ὅμοιον μὲ ἐμένα καὶ δὲν διαφέρεις ὅσον ὁ τυφλὸς ἐκεῖνος Ὅμηρος ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ λέγων ὅτι εἶσαι ὁ ὡραιότερος ὅλων. Ἐγὼ ὁ κρομμυδοκέφαλος καὶ φαλακρὸς δὲν ἐφάνηκα χειρότερος εἰς τὸν κριτήν. Τώρα δέ, Μένιππε, κύτταξε νὰ μᾶς ᾖπῃς καὶ ποῖος εἶνε ὁ εὐμορφότερος.

ΝΙΡ. Ἔγω γε, ὁ Ἀγλαΐας καὶ Χάροπος,
ὡς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ ἥλιον ἦλθον [1]

ΜΕΝ. Ἀλλὰ δὲν μοῦ φαίνεται νὰ ἦλθες καὶ εἰς τὸν Ἅδην ὡραιότερος, διότι τὰ μὲν κόκκαλα εἶνε ὅμοια, τὸ δὲ κρανίον σου κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρει ἀπὸ τὸ κρανίον τοῦ Θερσίτου, ὅτι εἶνε πλέον εὔθραυστον· διότι εἶνε μαλακὸν καὶ ὄχι ἀνδρικόν.

ΝΙΡ. Ἐρώτησε τὸν Ὅμηρον νὰ μάθῃς πῶς ἤμουν ὅταν συνεξεστράτευσα μὲ τοὺς Ἀχαιούς.

ΜΕΝ. Παραμύθια μοῦ λές· ἐγὼ βλέπω πῶς εἶσαι σήμερον, πῶς δὲ ἦσουν τότε τὸ ξέρουν οἱ τότε.

---

1) Ὁμήρου Ἰλιάς, Β στ. 672: Ὁ υἱὸς τῆς Ἀγλαΐας καὶ τοῦ Χάροπος, ὁ ὡραιότερος τῶν ἐκστρατευσάντων κατὰ τῆς Τροίας Ἑλλήνων.

ΝΙΡ. Καὶ ὅμως ἐγὼ καὶ ἐδῶ εἶμαι ὁ ὡραιότερος, Μένιππε.

ΜΕΝ. Οὔτε σὺ οὔτε ἄλλος εἶναι ὡραῖος, διότι εἰς τὸν Ἅδην ἐπικρατεῖ ἰσοτιμία καὶ ὅλοι εἴμεθα ὅμοιοι.

ΘΕΡΣ. Εἰς ἐμὲ λοιπὸν καὶ τοῦτο εἶναι ἀρκετόν.

26.

Μενίππου καὶ Χείρωνος.

ΜΕΝ. Ἤκουσα, Χείρων, ὅτι ἐνῷ ἤσουν θεός, ἐπεθύμησες ν' ἀποθάνῃς.

ΧΕΙΡ. Εἶνε ἀληθὲς αὐτὸ ποῦ ἤκουσες, Μένιππε, καὶ ὡς βλέπεις, ἀπέθανα ἐνῷ ἠδυνάμην νὰ εἶμαι ἀθάνατος.

ΜΕΝ. Καὶ πῶς σοῦ ἦλθεν αὐτὴ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν θάνατον, ὁ ὁποῖος συνήθως εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἶνε πρᾶγμα ἀπεχθές;

ΧΕΙΡ. Θὰ σοῦ τὸ πῶ, διότι εἶσαι φρόνιμος ἄνθρωπος. Δὲν εὗρισκα πλέον καμμίαν εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ἀθανασίαν.

ΜΕΝ. Δὲν σοῦ ἦτο εὐχάριστον νὰ ζῇς καὶ νὰ βλέπῃς τὸ φῶς;

ΧΕΙΡ. Ὄχι, Μένιππε· διότι ἐγὼ νομίζω ὅτι τὸ εὐχάριστον ὑπάρχει εἰς τὴν ποικιλίαν καὶ ὄχι εἰς τὴν μονοτονίαν. Ἐγὼ δὲ ζῶν μίαν μακρὰν ζωὴν καὶ ἀπολαμβάνων τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια, τὸν ἥλιον, τὸ φῶς, τὴν τροφήν, ἐνῷ αἱ ὧραι τοῦ ἔτους ἤρχοντο καὶ παρήρχοντο ὅμοιαι καὶ τὰ γεγονότα ἐπίσης, ὡς νὰ ἠκολούθουν τὸ ἕνα τὸ ἄλλο, ἐκορέσθην ἀπὸ αὐτά· διότι ἡ τέρψις δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ αὐτὰ πράγματα πάντοτε, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ νὰ στερῆται κανεὶς μερικά.

ΜΕΝ. Σωστὰ λέγεις, Χείρων. Ὁ δὲ Ἅδης πῶς σοῦ φαίνεται, ἀφοῦ τὸν ἐπροτίμησες καὶ ἦλθες ἐδῶ;

ΧΕΙΡ. Δὲν μοῦ εἶνε δυσάρεστος ἡ ἐδῶ διαμονή· διότι ἡ ἰσοτιμία εἶνε πολὺ δημοκρατικὴ καὶ δὲν εἶνε μεγάλη ἡ διαφορὰ νὰ ζῇ κανεὶς εἰς τὸ φῶς ἢ εἰς τὸ σκότος. Ἄλλως τε καὶ ἐδῶ οὔτε διψοῦ-

μεν, οὔτε πεινοῦμεν, ὅπως ἐπάνω, ἀλλ' εἴμεθα ἐντελῶς ἀπηλλαγμένοι ὅλων τούτων τῶν ἀναγκῶν.

ΜΕΝ. Πρόσεξε, Χείρων, μήπως ἀντιφάσκῃς πρὸς τὸν ἑαυτόν σου καὶ εὑρεθῇς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ εἴπῃς τὰ ἴδια καὶ διὰ τὰ ἐδῶ.

ΧΕΙΡ. Πῶς δηλαδή ;

ΜΕΝ. Ἂν εἰς τὴν ζωὴν τὰ πάντοτε ὅμοια καὶ τὰ ἴδια σοῦ ἔφεραν κόρον, καὶ τὰ ἐδῶ ἐπειδὴ εἶνε ὅμοια ὁμοίως δύνανται νὰ σοῦ φέρουν κόρον, καὶ τότε θὰ εὑρεθῇς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητῇς νὰ μεταβῇς καὶ ἀπ' ἐδῶ εἰς ἄλλην ζωήν, τὸ ὁποῖον μοῦ φαίνεται ἀδύνατον.

ΧΕΙΡ. Τί νὰ γείνῃ λοιπόν, Μένιππε ;

ΜΕΝ. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγουν, ὅτι ὁ φρόνιμος πρέπει ν' ἀρκῆται καὶ νὰ εὐχαριστῆται εἰς τὰ ὑπάρχοντα καὶ νὰ μὴ νομίζῃ τίποτε ἐξ αὐτῶν ἀνυπόφορον.

27.

Διογένους, Ἀντισθένους καὶ Κράτητος.

ΔΙΟΓ. Ἀκούσετε, Ἀντισθένη καὶ Κράτη· ἀφοῦ δὲν ἔχομεν τίποτε νὰ κάμωμεν, δὲν πηγαίνομεν περίπατον μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ Ἅδου, διὰ νὰ ἴδωμεν τοὺς ἐρχομένους, ποῖοι εἶνε καὶ τί κάνουν ;

ΑΝΤ. Πᾶμε, Διογένη. Τὸ θέαμα θὰ εἶνε εὐχάριστον νὰ βλέπῃ κανεὶς ἄλλους μὲν νὰ κλαίουν, ἄλλους δὲ παρακαλοῦντας νὰ τοὺς ἀφήσουν, καὶ μερικοὺς νὰ ἀναγκάζουν τὸν Ἑρμῆν νὰ τοὺς πιάνῃ ἀπὸ τὸν τράχηλον καὶ νὰ τοὺς ὠθῇ καὶ πάλιν ν' ἀντιστέκωνται καὶ νὰ πίπτουν ἀνάσκελα πρὸς ἀγωφελῆ ἀντίστασιν.

ΚΡΑΤ. Νὰ σᾶς διηγηθῶ ἐγὼ τί εἶδα ὅταν κατέβαινα.

ΔΙΟΓ. Νὰ μᾶς διηγηθῇς, Κράτη, διότι φαίνεται ὅτι θὰ εἶδες πολὺ ἀστεῖα πράγματα.

ΚΡΑΤ. Ἤρχοντο πολλοὶ μαζῆ μας, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὁ Ἰσμηνόδωρος ὁ πλούσιος ὁ συμπολίτης μας, ὁ Ἀρσάκης ὁ

ὕπαρχος τῆς Μηδίας καὶ ὁ Ἀρμένιος Ὀρείτης. Λοιπὸν ὁ Ἰσμηνόδωρος—ὁ ὁποῖος εἶχε φονευθῇ ὑπὸ λῃστῶν κατὰ τὸν Κιθαιρῶνα, ἐνῷ ἐπήγαινε εἰς τὴν Ἐλευσῖνα, νομίζω — ἐστέναζε καὶ ἐκράτει τὴν πληγήν του καὶ ἀνέφερε τὰ παιδιά του, τὰ ὁποῖα ἀφῆκε πολὺ μικρὰ καὶ μετενόει διὰ τὴν τόλμην του, διότι ἐνῷ ἐπρόκειτο νὰ διαβῇ τὸν Κιθαιρῶνα καὶ τὰ περίχωρα τῶν Ἐλευθερῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐντελῶς ἐρημωθῇ ὑπὸ τῶν πολέμων, εἶχε παραλάβει δύο μόνον δούλους, ἐνῷ εἶχε μαζύ του πέντε χρυσᾶς φιάλας καὶ τέσσερα ποτήρια. Ὁ δὲ Ἀρσάκης — ὁ ὁποῖος ἦτο ἤδη ἡλικιωμένος καὶ ἀληθῶς σεβάσμιος τὴν ὄψιν—ἐξέφραζε εἰς βαρβαρικὴν γλῶσσαν τὴν δυσφορίαν καὶ τὴν ἀγανάκτησίν του, διότι ἐβάδιζε πεζὸς καὶ ἐζήτει νὰ τοῦ φέρουν τὸν ἵππον του. Διότι ὁ ἵππος του εἶχεν ἀποθάνει συγχρόνως μὲ αὐτόν. Ἕνας Θρᾷξ ἀκροβολιστὴς τοὺς εἶχε φονεύσει καὶ τοὺς δύο δι' ἑνὸς κτυπήματος εἰς τὴν μάχην τὴν γενομένην παρὰ τὸν ποταμὸν Ἀράξην ἐναντίον τοῦ βασιλέως τῆς Καππαδοκίας. Ὁ Ἀρσάκης, ὡς διηγεῖτο, ἔτρεχε, ἐξορμήσας πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων· ὁ δὲ Θρᾷξ τὸν ἀνέμενε καὶ προβαλὼν τὴν ἀσπίδα ἀπέκρουσε τὸ κοντάρι τοῦ Ἀρσάκη, ἔπειτα δὲ διευθύνας ἐκ τῶν κάτω τὴν λόγχην διεπέρασε καὶ αὐτὸν καὶ τὸν ἵππον.

ΑΝΤ. Πῶς εἶνε δυνατόν, Κράτη, νὰ γείνῃ αὐτὸ μὲ ἕνα κτύπημα;

ΚΡΑΤ. Εὐκολώτατα, Ἀντισθένη· ὁ Ἀρσάκης ἤρχετο μὲ ὁρμὴν κρατῶν προτεταμένον κοντάρι εἴκοσι πήχεων, ὁ δὲ Θρᾷξ, ἀφοῦ διὰ τῆς ἀσπίδος του ἀπέκρουσε τὴν ἐπίθεσιν καὶ ἀπέφυγε τὸ λόγχισμα, ἐγονάτισε καὶ μὲ τὴν λόγχην προτεταμένην ἐδέχθη τὸν ἐπερχόμενον καὶ ἐπλήγωσε κάτω τοῦ στήθους τὸν ἵππον, ὁ ὁποῖος ἐκ τῆς ὁρμῆς του διεπεράσθη· διετρυπήθη δὲ καὶ ὁ Ἀρσάκης ἐκ τοῦ βουβῶνος πέρα πέρα. Ὡς βλέπεις τὸ φοβερὸν τοῦτο κτύπημα ἔγεινε μᾶλλον ἐξ αἰτίας τῆς ὁρμῆς τοῦ ἵππου παρὰ ἐκ τῆς θελήσεως καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἠγανάκτει λοιπὸν ὁ Ἀρσάκης διότι ἐτάσσετο εἰς τὴν αὐτὴν μὲ τοὺς ἄλλους τάξιν· καὶ ἀπῄτει νὰ καταβῇ ἔφιππος. Ὁ δὲ Ὀρείτης εἶχε τόσον

ἁβροὺς τοὺς πόδας, ὥστε οὔτε νὰ σταθῇ, οὔτε νὰ βαδίζῃ ἠδύνατο. Τοῦτο δὲ συμβαίνει εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς Μήδους, ὅταν ἀφιππεύουν· βαδίζουν, ὡς νὰ πατοῦν ἐπὶ ἀκανθῶν, ἀκροποδητί. Διὰ τοῦτο ὅταν ἔπεσε κάτω καὶ δὲν ἤθελε κατ' οὐδένα τρόπον νὰ σηκωθῇ, ὁ Ἑρμῆς τὸν ἐσήκωσε καὶ τὸν ἔφερε μέχρι τῆς ἀποβάθρας, ἐγὼ δὲ ἐγελοῦσα.

ΑΝΤ. Καὶ ἐγὼ ὅταν κατέβαινα, δὲν ἀνεμίχθην καθόλου μὲ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ τοὺς ἀφῆκα νὰ κλαίουν καὶ προτρέξας εἰσῆλθα εἰς τὸ πλοῖον καὶ κατέλαβα θέσιν διὰ νὰ ταξειδεύσω μὲ ἄνεσιν· κατὰ δὲ τὸ ταξεῖδι οἱ μὲν ἄλλοι ἔκλαιαν καὶ ἐξερνοῦσαν, ἐγὼ δὲ διεσκέδαζα μὲ αὐτούς.

ΔΙΟΓ. Σύ, Κράτη καὶ Ἀντισθένη, εἴχατε αὐτοὺς τοὺς συνοδοιπόρους· ἐγὼ δὲ εἶχα τὸν Βλεψίαν τὸν τοκιστὴν ἀπὸ τὴν Πίσαν, τὸν Λάμπιν τὸν Ἀκαρνᾶνα, τὸν ἀρχηγὸν τῶν ξένων μισθοφόρων καὶ τὸν Δᾶμιν τὸν πλούσιον ἀπὸ τὴν Κόρινθον. Ἐξ αὐτῶν ὁ μὲν Δᾶμις εἶχεν ἀποθάνει δηλητηριασθεὶς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του, ὁ δὲ Λάμπις ηὐτοκτόνησεν ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν Μύρτιον τὴν ἑταίραν, καὶ ὁ Βλεψίας ἐλέγετο ὅτι εἶχεν ἀποθάνει ἐξ ἀσιτίας ὁ δυστυχής, τὸ ὁποῖον καὶ ἐφαίνετο εἰς τὴν μεγάλην του ὠχρότητα καὶ τὴν ἄκραν ἐξασθένησιν. Ἐγὼ δὲ ἂν καὶ ἐγνώριζα τοὺς ἀνέκρινα διὰ νὰ μοῦ ποῦν κατὰ ποῖον τρόπον ἀπέθαναν. Καὶ ὅταν ὁ Δᾶμις κατηγόρει τὸν υἱόν του; Δὲν ἔπαθες ἄδικα, τοῦ εἶπα, ἀφοῦ εἶχες περιουσίαν χιλίων ταλάντων καὶ σὺ μὲν ἀπελάμβανες ποῦ ἦσουν ἐννενηκοντούτης, εἰς δὲ τὸν υἱόν σου ὁ ὁποῖος ἦτο δέκα ὀκτὼ ἐτῶν νέος ἔδιδες μόνον τέσσαρας ὀβολούς. Σὺ δέ, Ἀκαρνάν, — διότι ἐστέναζε καὶ αὐτὸς καὶ κατηρᾶτο τὴν Μύρτιον — διατί αἰτιᾶσαι τὸν ἔρωτα καὶ ὄχι τὸν ἑαυτόν σου; Τοὺς ἐχθροὺς δὲν ἐφοβήθης ποτὲ καὶ ἦσουν πρῶτος εἰς τοὺς κινδύνους, καὶ τὸ πρῶτον τυχὸν γύναιον μὲ τὰ ψευδῆ του δάκρυα καὶ τοὺς στεναγμοὺς σὲ ὑπεδούλωσε, γενναιότατε. Ὁ δὲ Βλεψίας κατηγόρει τὸν ἑαυτόν του ὡς πολὺ ἀνόητον, διότι ἐφύλαττε τὰ χρήματά του διὰ κληρονόμους ἀγνώστους, νομίζων ὁ ἀνόητος ὅτι δὲν θ' ἀπέθνησκε ποτέ. Ἐν γένει δὲ πολὺ μὲ διεσκέδασαν μὲ τοὺς στε-

ναγμούς των. Ἀλλ' ἐφθάσαμεν εἰς τὴν εἴσοδον καὶ τώρα ἂς σταματήσωμεν ἐδῶ καὶ ἂς παρατηροῦμεν ἐξ ἀποστάσεως τοὺς ἐρχομένους. Ἰωπώ, εἶνε πάρα πολλοὶ καὶ διάφοροι καὶ ὅλοι δακρύουν ἐκτὸς τῶν νεογνῶν καὶ τῶν νηπίων. Ἀλλὰ καὶ οἱ πολὺ γέροντες κλαίουν. Διατί ἄρά γε; Ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὴν ζωήν; Θέλω νὰ ἐρωτήσω αὐτὸν τὸν ὑπέργηρον.—Διατί κλαίεις ἐνῷ ἀπέθανες τόσον ἡλικιωμένος; Διατί τόσον σοῦ κακοφαίνεται, φίλε μου, ἀφοῦ ἔρχεσαι γέρων; Μήπως ἦσουν πουθενὰ βασιλεύς;

ΠΤΩ. Καθόλου.

ΔΙΟΓ. Μήπως σατράπης;

ΠΤΩ. Οὔτε.

ΔΙΟΓ. Λοιπὸν μήπως ἦσουν πλούσιος καὶ ἀφῆκες πολλὰς ἀπολαύσεις εἰς τὴν ζωήν;

ΠΤΩ. Τίποτε ἀπ' αὐτά. Εἶχα γείνει ἐννενῆντα χρονῶν ἐπάνω κάτω, ἐζοῦσα δὲ ζωὴν δυστυχισμένην καὶ ὡς μόνον πόρον εἶχα τὴν ψαρρικὴν μὲ τὸ καλάμι καὶ τὴν ὁρμιάν. Ἐκτὸς δὲ τῆς μεγάλης φτώχειας, ἤμουν ἄτεκνος, ἤμουν κουτσὸς καὶ μόλις ἔβλεπα.

ΔΙΟΓ. Καὶ μολονότι εὑρίσκεσο εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ἤθελες νὰ ζῇς;

ΠΤΩ. Ναί, διότι τὸ φῶς εἶνε εὐχάριστον καὶ ὁ θάνατος κακὸς καὶ μαῦρος.

ΔΙΟΓ. Εἶσαι ἀνόητος, γέρω, καὶ δὲν ξέρεις τὸ συμφέρον σου, σὰν νἀ ἦσουν παιδί, ἐνῷ εἶσαι δμήλικος τοῦ Χάρωνος. Τί νὰ λέγῃ λοιπὸν κανεὶς διὰ τοὺς νέους ὅταν οἱ ἔχοντες τόσην ἡλικίαν ἀγαποῦν τὴν ζωήν, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ ἐπιδιώκουν τὸν θάνατον ὡς φάρμακον τῶν δυστυχιῶν τοῦ γήρατος; Ἀλλὰ καιρὸς νὰ φύγωμεν διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι σκεπτόμεθα νὰ δραπετεύσωμεν, ἐπειδὴ μᾶς βλέπουν νὰ περιφερώμεθα ἐδῶ εἰς τὴν εἴσοδον.

28.

Μενίππου καὶ Τειρεσίου.

ΜΕΝ. Ἐὰν ἀληθῶς εἶσαι τυφλός, ὦ Τειρεσία, δὲν εἶνε εὔκολον νὰ τὸ διακρίνῃ κανεὶς πλέον· διότι ὅλοι ἐδῶ ἔχομεν ὁμοίως κενὰ τὰ μάτια, μόνον δὲ τὰ κοιλώματά των διατηροῦνται· κατὰ δὲ τὰ ἄλλα δὲν δύναται κανεὶς νὰ εἴπῃ ποῖος ἦτο ὁ Φινεὺς καὶ ποῖος ὁ Λυγκεύς. Ὅτι ὅμως ἦσουν μάντις καὶ ὅτι ὑπῆρξες ἀρσενικὸς καὶ θηλυκὸς τὸ γνωρίζω ἀπὸ τοὺς ποιητάς. Κάμε μου λοιπὸν τὴν χάριν νὰ μοῦ 'πῇς ποία ζωὴ σοῦ ἐφάνη πλέον εὐχάριστος, τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναικός;

ΤΕΙΡ. Πάρα πολὺ καλλιτέρα ἡ γυναικεία ζωή, Μένιππε, διότι ἔχει ὀλιγωτέρας φροντίδας. Ἐκτὸς δὲ τούτου αἱ γυναῖκες διευθύνουν τοὺς ἄνδρας, καὶ οὔτε εἰς τὸν πόλεμον πηγαίνουν, οὔτε φρουροῦν, οὔτε εἰς τὰς συνελεύσεις τοῦ λαοῦ συζητοῦν, οὔτε εἰς τὰ δικαστήρια καλοῦνται.

ΜΕΝ. Δὲν ἤκουσες, Τειρεσία, τὴν Μήδειαν τοῦ Εὐριπίδου, τί λέγει, ἐλεεινολογοῦσα τὴν τύχην τῶν γυναικῶν, ὅτι ζοῦν ἀθλίαν ζωὴν καὶ τραβοῦν ἀφορήτους πόνους κατὰ τὸν τοκετόν; Καὶ — ἀφοῦ οἱ στίχοι τῆς Μηδείας μοῦ τὸ ἐνθύμισαν — δὲν μοῦ λὲς ἐγέννησες ποτὲ ὅταν ἦσουν γυναίκα, ἢ στεῖρα καὶ ἄγονος ἐπέρασες τὴν γυναικείαν ζωήν;

ΤΕΙΡ. Διατί ἐρωτᾷς αὐτό, Μένιππε;

ΜΕΝ. Ὄχι γιὰ κακό, Τειρεσία· λοιπὸν 'πές μου, ἂν δὲν σ' ἐμποδίζῃ τίποτε.

ΤΕΙΡ. Δὲν ἤμουν μὲν στεῖρα, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐγέννησα.

ΜΕΝ. Καλά, ἀλλὰ ἤθελα νὰ μάθω ἂν εἶχες καὶ μήτραν.

ΤΕΙΡ. Εἶχα, πῶς ὄχι;

ΜΕΝ. Λοιπὸν μὲ τὸν καιρὸν σοῦ ἐξηφανίσθη ἡ μήτρα καὶ τὸ γυναικεῖον ὄργανον ἐφράχθη καὶ οἱ μαστοὶ ἀπεσπάσθησαν καὶ τὸ

ἀνδρικὸν ὄργανον ἐφύτρωσε καὶ ἔβγαλες γένεια, ἢ διὰ μιᾶς ἀπὸ γυναίκα ἔγεινες ἄνδρας;

ΤΕΙΡ. Δὲν βλέπω τί σκοπὸν ἔχει ἡ ἐρώτησίς σου· φαίνεται λοιπὸν ὅτι δὲν πιστεύεις ὅτι ἔγειναν αὐτά, ὅπως σοῦ τὰ λέγω.

ΜΕΝ. Ὥστε δὲν πρέπει κανείς, Τειρεσία, νὰ δυσπιστῇ εἰς τοιαύτας διηγήσεις, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἐξετάζῃ ἂν εἶνε δυνατὰ ἢ μὴ νὰ τὰ παραδέχεται, ὡς βλάξ;

ΤΕΙΡ. Σὺ λοιπὸν δὲν πιστεύεις οὔτε ὅταν ἀκούῃς ὅτι γυναῖκες μετεμορφώθησαν εἰς πτηνὰ ἢ δένδρα ἢ θηρία; ὅπως λ. χ. ἡ Ἀηδών, ἡ Δάφνη, ἢ τοῦ Λυκάονος ἡ θυγατέρα;

ΜΕΝ. Ἐὰν συναντήσω καὶ αὐτὰς πουθενά, θὰ τὰς ἐρωτήσω καὶ θὰ μάθω τί λέγουν. Σὺ δέ, ὅταν ἦσουν γυναίκα, ἦσουν καὶ μάντις ὅπως κατόπιν, ἢ μόνον ὅταν ἔγεινες ἄνδρας ἔγεινες καὶ μάντις;

ΤΕΙΡ. Βλέπω ὅτι ἀγνοεῖς ὅλην μου τὴν ἱστορίαν, ἐκτὸς δὲ τῶν ἄλλων ὅτι διέλυσα μίαν φιλονεικίαν τῶν θεῶν καὶ ἡ μὲν Ἥρα μὲ ἐτύφλωσε, ὁ δὲ Ζεὺς πρὸς παρηγορίαν τῆς συμφορᾶς μοῦ ἔδωκε τὴν μαντικὴν δύναμιν.

ΜΕΝ. Ἀκόμη ἐπιμένεις εἰς τὰ ψεύδη σου, Τειρεσία; Ἀλλ' εἶσαι καὶ σὺ ὅπως οἱ ἄλλοι μάντεις, οἱ ὁποῖοι ποτὲ δὲν λέγουν τίποτε σωστόν.

29.

Αἴαντος καὶ Ἀγαμέμνονος.

ΑΓΑΜ. Ἐὰν σὺ παρεφρόνησες, Αἶα, καὶ ηὐτοκτόνησες, ἐφοβέρισες δὲ καὶ ἡμᾶς ὅλους νὰ μᾶς φονεύσῃς, διατί κατηγορεῖς τὸν Ὀδυσσέα καὶ πρὸ ὀλίγου οὔτε τὸν ἠτένισες, ὅταν ἦλθε νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην τοῦ Τειρεσίου, οὔτε τὸν ἐχαιρέτισες, ἐνῷ ὑπῆρξε συστρατιώτης σου καὶ φίλος, ἀλλ' ἐπροσπέρασες βιαστικὰ καὶ περιφρονητικῶς;

ΑΙΑΣ. Δικαίως, Ἀγαμέμνων, διότι αὐτὸς ἔγεινεν αἴτιος νὰ

παραφρονήσω· μόνος αὐτὸς μοῦ διεφιλονείκησε τὰ ὅπλα τοῦ Ἀχιλλέως.

ΑΓΑΜ. Καὶ εἶχες τὴν ἀξίωσιν νὰ μὴ συναγωνισθῇ κανεὶς καὶ νὰ ὑπερισχύσῃς ἀμαχητὶ ὅλων;

ΑΙΑΣ. Τοὐλάχιστον εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν, διότι τὰ ὅπλα ἀνῆκον εἰς ἐμὲ ἀφοῦ ἦσαν τοῦ ἀνεψιοῦ μου. Καὶ σεῖς μὲν οἱ ἄλλοι, ἂν καὶ ἦσθε πολὺ καλλίτεροι τοῦ Ὀδυσσέως, παρητήθητε ἀπὸ τὸν ἀγῶνα καὶ παρεχωρήσατε εἰς ἐμὲ τὰ ὅπλα· ὁ υἱὸς ὅμως τοῦ Λαέρτου, τὸν ὁποῖον ἐγὼ πολλάκις ἔσωσα ὅταν ἐκινδύνευε νὰ σφαγῇ ὑπὸ τῶν Φρυγῶν, ἐπέμενεν ὅτι εἶνε καλλίτερός μου καὶ ὅτι εἰς αὐτὸν μᾶλλον ἔπρεπαν τὰ ὅπλα.

ΑΓΑΜ. Τότε μᾶλλον κατὰ τῆς Θέτιδος πρέπει νὰ παραπονῆσαι, ἡ ὁποία ἐνῷ ἔπρεπε νὰ σὲ κάμῃ κληρονόμον τῶν ὅπλων, ἀφοῦ εἶσαι συγγενής, τὰ ἔφερε καὶ τὰ κατέθεσεν εἰς τὸ κοινόν.

ΑΙΑΣ. Ὄχι, κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως παραπονοῦμαι ὁ ὁποῖος μόνος ἐπέμενε νὰ τὰ πάρῃ.

ΑΓΑΜ. Πρέπει νὰ τὸν συγχωρήσῃς, Αἴα, διότι ὡς ἄνθρωπος ἐπεθύμησε τὴν δόξαν, πρᾶγμα τόσον γλυκύ, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἡμεῖς οἱ ἄλλοι ὑπεφέραμεν κινδύνους. Ἄλλως σ' ἐνίκησεν, ὡς ἀπεφάνθησαν καὶ Τρῶες κριταί.

ΑΙΑΣ. Ξέρω ἐγὼ ποῖος μὲ κατεδίκασε· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λέγωμεν τίποτε ἐναντίον τῶν θεῶν. Δὲν δύναμαι ὅμως νὰ μὴ μισῶ τὸν Ὀδυσσέα, Ἀγαμέμνων, καὶ ἂν ἀκόμη αὐτὴ ἡ Ἀθηνᾶ μὲ διέτασσε τὸ ἐναντίον.

30.

Μίνωος καὶ Σωστράτου.

ΜΙΝ. Αὐτὸς ἐδῶ ὁ λῃστὴς Σώστρατος ἂς ῥιφθῇ εἰς τὸν Πυριφλεγέθοντα, ὁ ἱερόσυλος ἂς σπαραχθῇ ὑπὸ τῆς Χιμαίρας, ὁ δὲ τύραννος, ὦ Ἑρμῆ, ἂς σταυρωθῇ πλησίον τοῦ Τιτυοῦ καὶ νὰ τοῦ τρώγουν οἱ γῦπες τὰ ἥπατα· σεῖς δὲ οἱ δίκαιοι πηγαίνετε ἀμέ-

σως εἰς τὸ Ἠλύσιον πεδίον καὶ κατοικεῖτε εἰς τὰς νήσους τῶν Μακάρων, εἰς ἀμοιβὴν τῶν καλῶν σας πράξεων εἰς τὴν ζωήν.

ΣΩΣΤΡ. Ἄκουσε, ὦ Μίνω, διὰ νὰ κρίνῃς ἂν ἔχω δίκαιον.

ΜΙΝ. Πάλιν θὰ σὲ ἀκούσω; Δὲν ἀπεδείχθη ὅτι εἶσαι κακοῦργος καὶ ὅτι τόσους ἀνθρώπους ἐφόνευσες;

ΣΩΣΤΡ. Βέβαια, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐξετάσῃς ἂν καὶ δικαίως θὰ τιμωρηθῶ.

ΜΙΝ. Πολὺ δικαίως, ἀφοῦ πρέπει νὰ τιμωρηθῇς κατὰ τὰ ἔργα σου.

ΣΩΣΤΡ. Σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ ἀπαντήσῃς· θὰ σοῦ κάμω μίαν σύντομον ἐρώτησιν.

ΜΙΝ. Λέγε, ἀλλὰ μὴ πολυλογῇς διότι ἔχω καὶ ἄλλους νὰ δικάσω.

ΣΩΣΤΡ. Ὅσα ἔκανα ὅταν ἔζουσα τὰ ἔκανα ἑκουσίως, ἢ ἡ Μοῖρα μοῦ εἶχεν ὁρίσει νὰ τὰ κάμω;

ΜΙΝ. Βέβαια ἡ Μοῖρα.

ΣΩΣΤΡ. Λοιπὸν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοὶ ὅλοι ὑπῆρξαμεν τοιοῦτοι, διότι οὕτω ἠθέλησεν ἡ Μοῖρα;

ΜΙΝ. Ναί, ἡ Κλωθώ, ἡ ὁποία εἰς ἕκαστον κατὰ τὴν γέννησίν του ὁρίζει τί θὰ πράξῃ.

ΣΩΣΤΡ. Ἐὰν λοιπὸν κανεὶς ἀναγκασθῇ ὑπὸ ἄλλου, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν δύναται νὰ παρακούσῃ, ὅπως ὁ δήμιος ἂν διαταχθῇ ὑπὸ δικαστοῦ καὶ ὁ δορυφόρος ἂν διαταχθῇ ὑπὸ τυράννου, καὶ φονεύσῃ ἄνθρωπον, ποῖον θὰ κατηγορήσῃς διὰ τὸν φόνον;

ΜΙΝ. Ἐννοεῖται, τὸν δικαστὴν ἢ τὸν τύραννον, διότι δὲν δύναται κανεὶς νὰ κατηγορήσῃ διὰ τὸν φόνον τὸ ὅπλον τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς ἁπλοῦν ὄργανον τῆς ὀργῆς τοῦ φονέως.

ΣΩΣΤΡ. Εὐχαριστῶ, Μίνω, διότι δυναμόνεις τὸ παράδειγμά μου. Ἐὰν δὲ ἔλθῃ ἕνας ὑπηρέτης ἐκ μέρους τοῦ κυρίου του καὶ μᾶς φέρῃ χρυσὸν ἢ ἄργυρον, εἰς ποῖον πρέπει νὰ γνωρίζωμεν τὴν χάριν καὶ ποῖον πρέπει νὰ θεωροῦμεν εὐεργέτην;

ΜΙΝ. Ἐκεῖνον ὅστις μᾶς ἔστειλε τὸν χρυσόν· ἐκεῖνος ὅστις τὸν ἔφερε ἔκαμε μόνον τὸν κόπον.

ΣΩΣΤΡ. Λοιπὸν βλέπεις ὅτι ἀδίκως μᾶς τιμωρεῖς διότι ἐπράξαμεν ὅσα ἡ Κλωθὼ διέταξε καὶ εὐχαριστεῖς τοὺς ὑπηρέτας διὰ δῶρα ξένα; Διότι δὲν δύναται κανεὶς νὰ εἴπῃ ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ παρακούσωμεν εἰς διαταγὰς τόσον ἐπιτακτικάς.

ΜΙΝ. Ἄκουσε, Σώστρατε, καὶ πολλὰ ἄλλα, ἂν καλῶς ἐξετάσῃς, θὰ ἴδῃς ὅτι δὲν γίνονται λογικῶς. Ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἐρώτησίν σου ἀποδεικνύεσαι ὅτι δὲν εἶσαι μόνον ληστής, ἀλλὰ καὶ ῥήτωρ. Καὶ δι' αὐτὸ ἀπόλυσέ τον, Ἑρμῆ, καὶ ἂς μὴ τιμωρηθῇ. Ἀλλὰ πρόσεξε νὰ μὴ διδάξῃς καὶ τοὺς ἄλλους νεκροὺς νὰ μοῦ κάνουν τοιαύτας ἐρωτήσεις.

ΜΕΝΙΠΠΟΣ Ἢ ΝΕΚΡΟΜΑΝΤΕΙΑ

Μένιππος καὶ Φιλωνίδης.

ΜΕΝ. Ὦ Χαῖρε μέλαθρον πρὸ πυλὰ θ' ἑστίας ἐμῆς,
ὡς ἄσμενός σέ γ' εἶδον ἐς φάος μολών. [1]

ΦΙΛ. Δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ Μένιππος ὁ κυνικός; Βέβαια δὲν εἶνε ἄλλος, ἐκτὸς ἐὰν ἐγὼ δὲν βλέπω καλά· ὅλος κι' ὅλος ὁ Μένιππος. Ἀλλὰ τί ἀλλόκοτος ἐνδυμασία εἶνε αὐτή; Φορεῖ πῖλον καὶ δέρμα λέοντος καὶ κρατεῖ λύραν. Ἂς τὸν πλησιάσω. Χαῖρε, Μένιππε· ἀπὸ ποῦ μᾶς ἔρχεσαι; διότι ἔχεις πολὺν καιρὸν νὰ φανῇς εἰς τὴν πόλιν.

ΜΕΝ. Ἥκω νεκρῶν κευθμῶνα καὶ σκότου πύλας
λιπών, ἵν' Ἅδης χωρὶς ὤκισται θεῶν. [2]

ΦΙΛ. Περίεργον, ὁ Μένιππος εἶχεν ἀποθάνει χωρὶς νὰ τὸ μάθωμεν. Καὶ ἔπειτα πάλιν ἐξανάζησες;

ΜΕΝ. Οὔκ, ἀλλ' ἔτ' ἔμπνουν Ἀΐδης μ' ἐδέξατο. [3]

ΦΙΛ. Καὶ ἡ αἰτία αὐτοῦ τοῦ πρωτοφανοῦς καὶ παραδόξου ταξειδίου σου;

---

1) Παρῳδία στίχων τοῦ Εὐριπίδου εἰς τὸν «Ἡρακλῆν μαινόμενον»: Χαίρετε στέγη καὶ πρόθυρα τοῦ σπιτιοῦ μου. Μὲ τί χαρὰ σᾶς βλέπω, τώρα ποῦ ἐπανῆλθα εἰς τὸ φῶς.

2) Εὐριπίδου «Ἑκάβη» στ. 1: Ἔρχομαι ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ βάραθρα τοῦ Ἅδου, ὅπου οἱ νεκροὶ κατοικοῦν μακρὰν τῶν θεῶν.

3) Ἐξ ἀπολεσθείσης τραγῳδίας τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ: Ὄχι, ἀλλ' ὁλοζώντανον μ' ἐδέχθη ὁ Ἅδης.

ΜΕΝ. Νεότης μ' ἐπῆρε καὶ θράσος τοῦ νοῦ πλέον. [1]

ΦΙΛ. Παῦσε, εὐλογημένε, νὰ παίζῃς τραγῳδίαν, ξεπέζευσε ἀπὸ τοὺς ἰάμβους καὶ πές μου εἰς ἁπλῆν γλῶσσαν τί εἶνε αὐτὴ ἡ στολὴ καὶ ποία ἀνάγκη σὲ ἔκαμε νὰ ταξειδεύσῃς εἰς τὸν κάτω κόσμον, διότι δὲν εἶνε, φαίνεται, εὐχάριστον τοιοῦτον ταξεῖδι, ὥστε νὰ τὸ ἐπιχειρῇ κανεὶς χωρὶς ἀνάγκην.

ΜΕΝ. Ὦ φιλότης χρειῶ με κατήγαγεν εἰς Ἀΐδαο
ψυχῇ χρησόμενον Θηβαίου Τειρεσίου. [2]

ΦΙΛ. Τί ἔπαθες, τρελλάθηκες; μὲ στίχους τῆς τραγῳδίας ὁμιλεῖς πρὸς τοὺς φίλους σου;

ΜΕΝ. Μὴ ἀπορῇς, φίλε μου· διότι πρὸ ὀλίγου ἀκόμη ἤμουν μὲ τὸν Εὐριπίδην καὶ τὸν Ὅμηρον καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω ἐγέμισα ἀπὸ στίχους, οἱ ὁποῖοι αὐτομάτως ἀνεβαίνουν εἰς τὸ στόμα μου. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λὲς πῶς τὰ περνᾶτε ἐδῶ εἰς τὴν γῆν καὶ τί γίνεται εἰς τὴν πόλιν;

ΦΙΛ. Τίποτε νέον, ἀλλ' ὅπως καὶ προτήτερα, κλέπτουν, ἐπιορκοῦν, τοκογλυφοῦν, φιλαργυρεύονται.

ΜΕΝ. Ὦ τοὺς ἀθλίους καὶ δυστυχεῖς· δὲν γνωρίζουν τί νόμοι ἐψηφίσθησαν πρὸ ὀλίγου καιροῦ καὶ τί ψηφίσματα ἔγειναν ἐναντίον τῶν πλουσίων, τὰ ὁποῖα, μὰ τὸν Κέρβερον, κατ' οὐδένα τρόπον δύνανται νὰ διαφύγουν.

ΦΙΛ. Τί λές; Ἔγειναν νεώτεροι νόμοι εἰς τὸν κάτω κόσμον περὶ τῶν ἐδῶ;

ΜΕΝ. Καὶ πολλοί, μὰ τὸν Δία. Ἀλλὰ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λέγωνται αὐτὰ πρὸς ὅλους καὶ νὰ φανερόνωνται τὰ ἀπόρρητα, μήπως καὶ κανεὶς μὲ καταγείλῃ ἐπὶ ἀσεβείᾳ πρὸς τὸν Ραδάμανθυν.

---

1) Ἐκ τῆς «Ἀνδρομέδας» τοῦ Εὐριπίδου ἀπόσπ. ΙΑ: Μὲ παρέσυρεν ἡ νεότης καὶ ὑπερβολικὴ τῆς σκέψεως τόλμη.

2) Ὁμήρου «Ὀδύσσεια» Β, στ. 163: Κατέβηκα εἰς τὸν Ἅδην, ὦ φίλε, διὰ νὰ συμβουλευθῶ τὸν ἐκ Θηβῶν Τειρεσίαν.

ΦΙΛ. Σὲ παρακαλῶ, Μένιππε, μὴ μοῦ τὰ κρύψῃς· εἶμαι φίλος σου καὶ γνωρίζω νὰ κρατῶ μυστικά, ἐκτὸς δὲ τούτου εἶμαι καὶ μεμυημένος εἰς τὰ μυστήρια.

ΜΕΝ. Μοῦ ἀπαιτεῖς δύσκολον πρᾶγμα καὶ ἐπικίνδυνον, ἀλλὰ τέλος πάντων πρὸς χάριν σου θὰ τὸ ἀποτολμήσω. Ἀπεφασίσθη λοιπόν, ὅπως οἱ πλούσιοι καὶ πολυχρήματοι, ὅσοι κρατοῦν κατάκλειστον τὸν χρυσόν, ὅπως τὴν Δανάην...

ΦΙΛ. Σὲ παρακαλῶ ὅμως πρὶν μοῦ ἀναφέρῃς τὰ ἀποφασισθέντα νὰ μοῦ ἴπῃς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρομαι περισσότερον ν' ἀκούσω, δηλαδὴ πῶς σοῦ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ κατεβῇς εἰς τὸν Ἅδην, ποῖος σοῦ ἐχρησίμευσεν ὡς ὁδηγός, ἔπειτα δὲ τί εἶδες καὶ τί ἤκουσες ἐκεῖ κάτω· διότι ὡς φιλόκαλος ἄνθρωπος ποῦ εἶσαι δὲν θὰ παρέλειψες τίποτε ἐκ τῶν ἀξιοθεάτων καὶ ἀξιακούστων.

ΜΕΝ. Θὰ σοῦ κάμω καὶ αὐτὴν τὴν χάριν· διότι τί νὰ κάμῃ κανεὶς ὅταν φίλος ἄνθρωπος τὸν παρακαλῇ; Λοιπὸν θὰ σοῦ διμιλήσω πρῶτα περὶ τῆς ἀποφάσεώς μου καὶ τῆς ἀφορμῆς τῆς καθόδου μου. Ἀφ' ὅτου ἤμουν παιδί, ἀκούων τὰς διηγήσεις τοῦ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου περὶ πολέμων καὶ στασιασμῶν ὄχι μόνον τῶν ἡμιθέων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν θεῶν, προσέτι δὲ περὶ μοιχειῶν αὐτῶν καὶ βιασμῶν καὶ ἁρπαγῶν, περὶ δικῶν καὶ ἐκθρονισμῶν πατέρων ὑπὸ τῶν τέκνων αὐτῶν καὶ γάμων μεταξὺ ἀδελφῶν, ἐνόμιζα ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶνε καλὰ καὶ ζωηρῶς ἐπόθουν νὰ τὰ μιμηθῶ. Ἀλλ' ὅταν ἤρχισα νὰ ἐνηλικιοῦμαι, ἔβλεπα ὅτι οἱ νόμοι διατάσσουν, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ποιητάς, νὰ μὴ μοιχεύωμεν, οὔτε νὰ στασιάζωμεν, οὔτε ν' ἁρπάζωμεν. Εὑρέθηκα λοιπὸν εἰς μεγάλην ἀμφιβολίαν, μὴ γνωρίζων ποίαν διαγωγὴν ν' ἀκολουθήσω. Διότι οὔτε οἱ θεοὶ ἐφανταζόμην θὰ ἐμοίχευαν καὶ θὰ ἐστασίαζαν μεταξύ των, ἐὰν δὲν ἐνόμιζαν αὐτὰ καλά, οὔτε πάλιν οἱ νομοθέται θὰ μᾶς συνεβούλευαν τὰ ἐναντία, ἐὰν δὲν τὰ ἐνόμιζαν ὡς ὠφελιμώτερα. Εἰς τὴν ἀπορίαν μου ἐσκέφθηκα νὰ ὑπάγω νὰ εὕρω τοὺς λεγομένους φιλοσόφους, νὰ τεθῶ εἰς τὴν διάθεσίν των καὶ νὰ τοὺς παρακαλέσω νὰ μὲ μεταχειρισθοῦν ὅπως θέλουν καὶ νὰ μοῦ ὑποδείξουν ἕνα ἁπλοῦν καὶ ἀσφαλῆ τρόπον ζωῆς. Μὲ τοι-

αὐτας σκέψεις ἐπῆγα πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ δὲν ἐνόησα ὅτι ἔπεφτα εἰς τὴν φωτιάν, κατὰ τὸ λεγόμενον, διὰ ν' ἀποφύγω τὸν καπνόν. Διότι ὅταν τοὺς ἐγνώρισα εὗρῆκα εἰς αὐτοὺς τόσην ἄγνοιαν καὶ ἀμφιβολίαν, ὥστε νὰ μοῦ φανοῦν ἐν συγκρίσει πρὸς αὐτοὺς πολὺ σοφώτεροι εἰς τὸν τρόπον τοῦ ζῆν οἱ ἁπλοῖ ἄνθρωποι. Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν λ.χ. ἐδίδασκε ν' ἀπολαμβάνωμεν πᾶσαν ἡδονὴν καὶ μόνον τὴν ἡδονὴν νὰ ἐπιζητῶμεν εἰς ὅλα, διότι αὐτὰ εἶνε ἡ τελεία εὐτυχία· ὁ ἄλλος ἐξ ἐναντίας ἐδίδασκε νὰ ἐργαζώμεθα διηνεκῶς καὶ νὰ μοχθοῦμεν, νὰ σκληραγωγοῦμεν τὸ σῶμα καὶ νὰ εἴμεθα ῥυπαροὶ καὶ ἐλεεινοί, νὰ ἐνοχλοῦμεν δὲ τοὺς πάντας καὶ νὰ τοὺς ὑβρίζωμεν καὶ συχνὰ ἐπανελάμβανε τοὺς πασιγνώστους στίχους τοῦ Ἡσιόδου περὶ ἀρετῆς, περὶ τοῦ ἱδρῶτος καὶ περὶ τῆς ἀναβάσεως εἰς τὴν κορυφήν· [1] ἄλλος συνεβούλευε νὰ περιφρονοῦμεν τὰ πλούτη καὶ ν' ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν· ἄλλος ἐξ ἐναντίας ἦτο τῆς γνώμης ὅτι καὶ ὁ πλοῦτος εἶνε κἄτι ἀγαθόν. Ἀλλὰ τί νὰ σοῦ εἴπω διὰ τὰς γνώμας των περὶ τοῦ κόσμου; Σοῦ ὁμολογῶ ὅτι ὅταν τοὺς ἤκουα καθ' ἑκάστην νὰ ὁμιλοῦν περὶ ἰδεῶν καὶ ἀσωμάτων καὶ ἀτόμων καὶ περὶ κενῶν καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνουν πλῆθος τοιούτων λέξεων, μοῦ ἤρχετο ἀναγούλα. Καὶ τὸ γελοιωδέστερον ἐξ ὅλων εἶνε ὅτι καὶ ὅταν ὡμίλουν περὶ πραγμάτων ἐντελῶς ἀντιθέτων εὕρισκαν ἐπιχειρήματα τόσον πιθανὰ καὶ πειστικά, ὥστε νὰ μὴ δύναται κανεὶς νὰ τοὺς ἀντικρούῃ καὶ ὅταν ὑπεστήριζαν ὅτι τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν εἶνε τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ἐνῷ γνωρίζομεν σαφῶς ὅτι θερμὸν καὶ ψυχρὸν δὲν δύναται νὰ εἶνε συγχρόνως ἕνα πρᾶγμα. Μοῦ συνέβαινε λοιπὸν ἀκριβῶς ὅ,τι εἰς τοὺς νυστάζοντας, οἵτινες ὁτὲ μὲν κατανεύουν ὁτὲ δὲ ἀνανεύουν. Ἀλλ' ἔτι μᾶλλον παράλογον ἦτο τὸ ἀκόλουθον· παρακολουθῶν αὐτοὺς παρετήρουν ὅτι αἱ πράξεις των ἦσαν ἐντελῶς ἐναντίαι πρὸς τὴν διδασκαλίαν των· διότι οἱ διδάσκοντες τὴν περιφρόνησιν τοῦ πλούτου παρετήρουν ὅτι εἶχαν ἄπληστον ὄρεξιν χρημάτων καὶ περὶ τόκων ἐφιλονείκουν καὶ ἐπὶ πληρωμῇ ἐδίδασκαν καὶ τὰ πάντα χάριν τῶν χρημάτων ὑπέφε-

1) Ὅπου κατὰ τοὺς στίχους τοῦ Ἡσιόδου, εὑρίσκεται ἡ ἀρετή.

ραν. Ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες ἐδίδασκον τὴν περιφρόνησιν τῆς δόξης ἔπρατταν καὶ ἔλεγαν τὰ πάντα χάριν αὐτῆς· ἐνῷ δὲ ὅλοι σχεδὸν κατηγόρουν τὰς ἀπολαύσεις, ἰδιαιτέρως εἰς αὐτὰς ἦσαν ἀφιερωμένοι.

Ὅταν λοιπὸν εἶδα καὶ αὐτήν μου τὴν ἐλπίδα νὰ διαψευσθῇ, ἔτι μᾶλλον ἐλυπούμην, ἀλλ' ἐπροσπαθοῦσα νὰ παρηγορήσω τὸν ἑαυτόν μου μὲ τὴν σκέψιν ὅτι καὶ ἄλλοι πολλοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ σοφοὶ καὶ λίαν φημιζόμενοι διὰ τὴν σύνεσίν των, δὲν ἐγνώριζαν τὴν ἀλήθειαν. Ἐνῷ δὲ κἄποτε ἀγρυπνοῦσα μὲ τοιαύτας σκέψεις, ἀπεφάσισα νὰ ὑπάγω εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ νὰ παρακαλέσω κανένα ἐκ τῶν μάγων μαθητῶν καὶ διαδόχων τοῦ Ζωροάστρου, περὶ τῶν ὁποίων εἶχα ἀκούσει νὰ λέγεται ὅτι μὲ ἐπῳδὰς καὶ διαφόρους μαγείας δύνανται ν' ἀνοίξουν τὰς πύλας τοῦ Ἅδου, νὰ κατεβάζουν ὅποιον θέλουν καὶ νὰ τὸν ἀνεβάζουν πάλιν ὀπίσω. Ὡς καλλίτερον λοιπὸν ἔκρινα νὰ κατέβω μὲ τὴν βοήθειαν κανενὸς ἐξ αὐτῶν καὶ νὰ ὑπάγω πρὸς τὸν Βοιωτὸν Τειρεσίαν διὰ νὰ μάθω παρ' αὐτοῦ, ἀφοῦ ἦτο μάντις καὶ σοφός, ποία εἶνε ἡ καλλιτέρα ζωή, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ προτιμήσῃ ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος· καὶ ἀμέσως ἀνεπήδησα καὶ ἔτρεξα μὲ σπουδὴν καὶ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Ἅμα δὲ ἔφθασα ἐκεῖ, εὗρηκα ἕνα ἐκ τῶν Χαλδαίων, σοφὸν καὶ θαυμαστὸν κατὰ τὴν τέχνην, ὁ ὁποῖος εἶχε λευκὴν τὴν κόμην καὶ γενειάδα σεβασμίαν, ὠνομάζετο δὲ Μιθροβαρζάνης. Τὸν παρεκάλεσα καὶ τὸν καθικέτευσα καὶ μετὰ δυσκολίας τὸν ἔπεισα νὰ μὲ ὁδηγήσῃ εἰς τὸν Ἅδην μὲ οἱανδήποτε ἀμοιβὴν ἤθελε. Ὁ μάγος μὲ παρέλαβε καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπὶ εἴκοσι ἐννέα ἡμέρας, ἀρχίσας ἀπὸ τὴν νέαν σελήνην, μὲ ἔλουε· κατὰ τὴν αὐγὴν μὲ ὡδήγει εἰς τὸν Εὐφράτην, ὅταν δὲ ἀνέτελλεν ὁ ἥλιος μοῦ ἀπήγγελλε λόγια τὰ ὁποῖα μοῦ ἦσαν ἀκατάληπτα· ὅπως οἱ ἀμαθεῖς κήρυκες τῶν ἀγώνων, ἔλεγε τοὺς λόγους του βιαστικοὺς καὶ ἀκατανοήτους· ἠδύνατό τις ὅμως νὰ μαντεύσῃ ὅτι κἄποιους θεοὺς ἐπεκαλεῖτο. Μετὰ τὴν ἐπῳδὴν αὐτὴν καὶ ἀφοῦ μοῦ ἔπτυε τρεῖς φορὲς κατὰ πρόσωπον, ἐπέστρεφα χωρὶς ν' ἀτενίζω κανένα ἐκ

τῶν συναντωμένων. Ὡς τροφὴν μοῦ ἔδιδεν ἀκροβλάσταρα τῆς δρυός, ὡς ποτὸν δὲ γάλα καὶ ὑδρόμελι καὶ νερὸν τοῦ ποταμοῦ Χοάσπου. Ἐκοιμώμουν δὲ ἔξω ἐπάνω εἰς τὰ χόρτα. Ἀφοῦ δὲ ἐνόμισεν ἀρκετὴν αὐτὴν τὴν προπαρασκευήν, μὲ ὡδήγησε περὶ τὸ μεσονύκτιον εἰς τὸν Τίγρητα ποταμόν, ὅπου μὲ ἔπλυνε, μὲ ἐσπόγγισε, μὲ ἐξήγνισε, ὅπως ἐξαγνίζουν τοὺς νεκρούς, μὲ δαδιὰ καὶ σκυλοκρόμμυδον καὶ ἄλλα διάφορα. Ἀφοῦ δὲ ἐψιθύρισε τὴν ἐπῳδὴν ἐκείνην, μὲ ἐμάγευσε ὅλον καὶ διέγραψε κύκλους γύρωμου διὰ νὰ μὴ μὲ κακοποιήσουν τὰ φαντάσματα, μὲ ὡδήγησε πάλιν εἰς τὸ σπῆτί του, ἀλλὰ μὲ ὑπεχρέωσε νὰ ὀπισθοβατῶ. Κατὰ τὸ ὑπόλοιπον δὲ τῆς νυκτὸς ἐκάμαμεν τὰς ἑτοιμασίας μας διὰ τὸ ταξεῖδι. Ὁ μὲν Μιθροβαρζάνης ἐφόρεσε μίαν μαγικὴν στολὴν κατὰ πολὺ ὁμοιάζουσαν μὲ τὸ Μηδικὸν ἔνδυμα, ἔπειτα δὲ ἔφερε καὶ μ' ἐστόλισε μὲ αὐτὸν τὸν πῖλον καὶ τὴν λεοντῆν καὶ μοῦ ἔδωκε νὰ κρατῶ τὴν λύραν, μοῦ παρήγγειλε δὲ ἐὰν μ' ἐρωτήσουν πῶς ὀνομάζομαι νὰ μὴ λέγω Μένιππος, ἀλλ' Ἡρακλῆς ἢ Ὀδυσσεὺς ἢ Ὀρφεύς.

ΦΙΛ. Γιατί αὐτό, Μένιππε; Διότι οὔτε τῶν ὀνομάτων, οὔτε τῆς ἐνδυμασίας τὴν σημασίαν ἐννοῶ.

ΜΕΝ. Καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα εἶνε φανερὸν καὶ ὄχι δύσκολον νὰ ἐννοηθῇ. Ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ἄλλοτε κατέβηκαν ζωντανοὶ εἰς τὸν Ἅδην, ἐσκέπτετο ὅτι ἂν μὲ ἐξωμοίωνε πρὸς αὐτούς, εὐκόλως θὰ διεφεύγαμεν τὴν προσοχὴν τοῦ Αἰακοῦ καὶ ἀνεμποδίστως θὰ εἰσηρχόμεθα, χάρις εἰς τὴν μεταμφίεσιν ἐκείνην τὴν θεατρικὴν εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Αἰακὸς εἶνε συνηθισμένος. Ἤρχισεν ἤδη νὰ φέγγῃ καὶ κατεβήκαμεν εἰς τὸν ποταμὸν διὰ ν' ἀναχωρήσωμεν. Εἶχε δὲ ἑτοιμασθῇ κατὰ παραγγελίαν του πλοῖον καὶ σφάγια διὰ θυσίαν καὶ ὑδρόμελι καὶ ἄλλα χρήσιμα διὰ τὴν τελετήν. Ἐπιβιβάσαντες δὲ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐφόδια εἰσήλθαμεν καὶ ἡμεῖς καὶ

βαίνομεν ἀχνύμενοι, θαλερὸν κατὰ δάκρυ χέοντες. [1]

1) Ἐκ τῆς Ὀδυσσείας: Καὶ φεύγομεν θλιβόμενοι, καὶ χύνοντες χονδρὰ δάκρυα.

Ἐπί τινα καιρὸν τὸ πλοῖόν μας ἠκολούθει τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ· ἔπειτα δὲ εἰσήλθαμεν εἰς τὸ ἕλος καὶ τὴν λίμνην, ὅπου ὁ Εὐφράτης χύνεται· ἀφοῦ δὲ ἐπεράσαμεν καὶ τὴν λίμνην ἐφθάσαμεν εἰς μέρος ἔρημον, δασῶδες καὶ σκιερόν, ὅπου ἀπεβιβάσθημεν. Ὁ Μιθροβαρζάνης προηγεῖτο. Ἐσκάψαμεν δὲ λάκκον, ἐσφάξαμεν τὰ πρόβατα καὶ ἐκάμαμεν σπονδὰς χύνοντες γύρω εἰς τὸν λάκκον τὸ αἷμα. Ὁ δὲ μάγος ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ κρατῶν δᾷδα ἀναμμένην, ὄχι πλέον μὲ σιγανὴν φωνήν, ἀλλὰ μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν ἐφώναζε καὶ ἐπεκαλεῖτο ὅλους τοὺς καταχθονίους θεοὺς καὶ τὰς Ποινὰς καὶ τὰς Ἐριννύας

καὶ νυχίαν Ἑκάτην καὶ ἐπαινὴν Περσεφόνειαν [1]

ἀναμιγνύων συγχρόνως βαρβαρικάς τινας, ἀκαταλήπτους καὶ πολυσυλλάβους λέξεις. Εὐθὺς δὲ ὅλος ὁ τόπος ἐσείσθη καὶ ὑπὸ τῆς μαγικῆς ἐπῳδῆς ἐσχίσθη τὸ ἔδαφος καὶ ἠκούετο μακρυνὸν τὸ γαύγισμα τοῦ Κερβέρου. Καὶ ἡ στιγμὴ ἦτο πολὺ φοβερὰ καὶ τρομακτική,

ἔδδεισεν δ' ὑπένερθεν ἄναξ ἐνέρων Ἀϊδωνεὺς [2]

διότι ἐφαίνοντο ἤδη τὰ περισσότερα μέρη τοῦ Ἅδου, ἡ λίμνη καὶ ὁ Πυριφλεγέθων καὶ τοῦ Πλούτωνος τὰ ἀνάκτορα. Καταβάντες δὲ διὰ τοῦ χάσματος εὑρήκαμεν τὸν Ῥαδάμανθυν ἡμιθανῆ ἐκ τοῦ τρόμου· ὁ δὲ Κέρβερος ὐλάκτησεν ὀλίγον καὶ ἐκινήθη διὰ νὰ ὁρμήσῃ ἐναντίον μας, ἀλλ' ἐγὼ ἔσπευσα καὶ ἔκρουσα τὴν λύραν καὶ ἀμέσως ἡ μουσικὴ τὸν ἐγοήτευσε καὶ τὸν κατεπράϋνε. Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν λίμνην, παρ' ὀλίγον νὰ μὴ δυνηθῶμεν νὰ περάσωμεν· διότι τὸ πλοιάριον ἦτο ἤδη γε-

1) Καὶ τὴν νυκτίαν Ἑκάτην καὶ τὴν φοβερὰν Περσεφόνην.

2) Ἐφοβήθη δὲ εἰς τὸν Ἅδην ὁ βασιλεὺς τῶν νεκρῶν Πλούτων.

μᾶτον καὶ ἀνεδίδετο ἐξ αὐτοῦ θρῆνος, καθότι οἱ ἐπιβάται του ἦσαν ὅλοι τραυματίαι καὶ εἶχον ἄλλος μὲν τὸν πόδα, ἄλλος δὲ τὴν κεφαλὴν καὶ ἄλλος ἄλλο μέλος τοῦ σώματος πληγωμένον. Φαίνεται ὅτι ἤρχοντο ἀπὸ κἄποιον πόλεμον. Ἀλλ' ὁ καλὸς Χάρων ἅμα εἶδε τὴν λεοντῆν, νομίσας ὅτι εἶμαι ὁ Ἡρακλῆς, μὲ ἐδέχθη εἰς τὸ πλοῖον καὶ εὐχαρίστως μ' ἐπέρασεν, ὅταν δὲ ἀπεβιβάσθημεν μᾶς ἔδειξε καὶ τὸν δρόμον. Ὅταν εὑρέθημεν εἰς τὸ σκότος ἐπροπορεύετο ὁ Μιθροβαρζάνης, ἠκολούθουν δὲ ἐγὼ καὶ τὸν ἐκράτουν ἀπὸ τὸ ἔνδυμα ἕως οὗ ἐφθάσαμεν εἰς μέγα λειβάδι κατάφυτον ἀπὸ ἀσφοδέλους, ὅπου ἐπετοῦσαν γύρω μας μὲ θόρυβον αἱ σκιαὶ τῶν νεκρῶν. Προχωρήσαντες ἐφθάσαμεν μετ' ὀλίγον εἰς τὸ δικαστήριον τοῦ Μίνωος, τὸν ὁποῖον εὑρήκαμεν νὰ κάθηται ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, ἑκατέρωθεν δὲ αὐτοῦ ἐστέκοντο αἱ Ποιναί, αἱ Ἐριννύες καὶ οἱ ἐκδικηταὶ Δαίμονες. Ἐξ ἄλλου μέρους ὡδηγοῦντο εἰς τὸ Δικαστήριον δεμένοι μὲ ἁλυσσίδα μακρὰν κατὰ σειρὰν πολυάριθμοι, περὶ τῶν ὁποίων ἐλέγετο ὅτι εἶνε μοιχοί, πορνοβοσκοί, ἅρπαγες, κόλακες καὶ συκοφάνται καὶ ὅλον τὸ πλῆθος ἐκείνων οἵτινες φέρουν ἀναστατώσεις εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Χωριστὰ δὲ ὡδηγοῦντο οἱ πλούσιοι καὶ οἱ τοκογλύφοι, ὠχροὶ καὶ προγάστορες καὶ χωλαίνοντες ἀπὸ ποδάγραν, δεσμευμένοι ἕκαστος μὲ κλοιὸν καὶ κόρακα [1] βάρους δύο ταλάντων. Σταματήσαντες λοιπὸν ἡμεῖς ἐβλέπαμεν τὰ γινόμενα καὶ ἠκούαμεν τὰς ἀπολογίας. Ὡς κατήγοροι δὲ παρίσταντο παράδοξοι καὶ πρωτοφανεῖς ῥήτορες.

ΦΙΛ. Δηλαδὴ ποῖοι ἦσαν αὐτοί; Θέλω νὰ τὸ μάθω καὶ αὐτό.

ΜΕΝ. Γνωρίζεις τὰς σκιὰς τὰς ὁποίας σχηματίζουν τὰ σώματα ὅταν τὰ κτυπᾷ ὁ ἥλιος.

ΦΙΛ. Πῶς ὄχι;

ΜΕΝ. Αὐταὶ λοιπὸν αἱ σκιαί, ὅταν ἀποθάνωμεν, κατηγοροῦν

---

1) Εἶδος σιδηροῦ κλοιοῦ μὲ ἁρπάγην.

καὶ μαρτυροῦν καὶ ἀποδεικνύουν ὅσα ἐπράξαμεν εἰς τὴν ζωὴν καὶ φαίνονται λίαν ἀξιόπιστοι μάρτυρες, διότι πάντοτε μᾶς παρακολουθοῦν καὶ οὐδέποτε μᾶς ἀποχωρίζονται. Ὁ δὲ Μίνως, ἀφοῦ ἐξήταζεν ἐπιμελῶς ἕνα ἕκαστον, τὸν ἀπέπεμπεν εἰς τὸν τόπον τῶν ἀσεβῶν διὰ νὰ τιμωρηθῇ ἀναλόγως τῶν κακῶν του πράξεων, ἐφαίνετο δὲ αὐστηρὸς πρὸ πάντων εἰς ἐκείνους οἵτινες ὑπερηφανεύοντο διὰ πλοῦτον καὶ ἀξιώματα καὶ εἶχον περίπου τὴν ἀξίωσιν νὰ προσκυνοῦνται. Ὁ δικαστὴς τοῦ Ἅδου τοὺς ἀπηχθάνετο κυρίως διὰ τὴν ἐφήμερον ἀλαζονείαν καὶ ὑπεροψίαν, διότι ἐλησμόνουν ὅτι καὶ αὐτοὶ ἦσαν θνητοί, θνητὰ δὲ καὶ τὰ καλὰ τὰ ὁποῖα εἶχαν λάβει παρὰ τῆς τύχης. Αὐτοὶ δέ, ἀφοῦ ἀπέβαλλαν ὅλα τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα ἐφόδια, ἐννοῶ τὰ πλούτη καὶ τὴν εὐγένειαν καὶ τὰ ἀξιώματα, παρίσταντο γυμνοὶ καὶ κάτω νεύοντες καὶ ἐφαίνοντο ὡς νὰ ὠνειρεύοντο τὴν εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν ἀφῆκαν εἰς τὴν ζωήν. Ἐγὼ δὲ βλέπων ταῦτα, ἠσθανόμην μεγάλην χαρὰν καὶ ἂν ἀνεγνώριζα κανένα, ἐπλησίαζα καὶ χαμηλοφώνως τοῦ ὑπενθύμιζα τί ἦτο εἰς τὴν ζωὴν καὶ πόσον ἐφούσκωνε τότε ὅταν ἀπὸ πρωΐας ἀνέμεναν πολλοὶ εἰς τὰ πρόθυρα τῆς κατοικίας του καὶ ἐπερίμεναν τὴν ἐμφάνισίν του, ἐνῷ οἱ ὑπηρέται του τοὺς ἀπεδίωκαν καὶ ἔκλειαν πρὸ αὐτῶν τὴν θύραν· αὐτὸς δέ, ἂν κατεδέχετο ἐπὶ τέλους νὰ ἐμφανισθῇ ἐπ' ὀλίγον, καταστόλιστος καὶ χρυσοκόσμητος, ἐνόμιζεν ὅτι θὰ ἔδιδε τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν μακαριότητα εἰς ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους θ' ἀπηύθυνε χαιρετισμὸν καὶ θὰ προσέφερε τὸ στῆθος ἢ τὴν δεξιάν του πρὸς ἀσπασμόν. Καὶ ἐκεῖνοι ἐλυποῦντο ἀκούοντες αὐτά.

Ἀλλ' ὁ Μίνως ἐδίκασε καὶ μίαν ὑπόθεσιν κατὰ χάριν. Ὁ Διονύσιος ὁ Σικελιώτης κατηγορήθη διὰ πολλὰ καὶ ἀνόσια ὑπὸ τοῦ Δίωνος, τὰ ὁποῖα ἐπεμαρτύρησεν ἡ σκιά, καὶ θὰ παρεδίδετο εἰς τὴν Χίμαιραν, ὅτε ὁ Ἀρίστιππος ὁ Κυρηναῖος, ὁ ὁποῖος πολὺ τιμᾶται καὶ ἔχει μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὸν Ἅδην, προσῆλθε καὶ τὸν ἔσωσε ἀπὸ τὴν καταδίκην, διότι ἐβεβαίωσεν ὅτι πολλοὺς ἐκ τῶν πεπαιδευμένων ἐβοήθησε καὶ ὑπεστήριξε διὰ χρημάτων.

Ἀναχωρήσαντες ἔπειτα ἀπὸ τὸ δικαστήριον, ἐπήγαμεν εἰς

τὸ κολαστήριον. Ἐκεῖ, φίλε μου, δὲν δύνασαι νὰ φαντασθῇς πόσον λυπηρὰ πράγματα ἠκούσαμεν καὶ εἴδαμεν. Ἠκούοντο συγχρόνως κτύποι ῥαβδισμῶν καὶ κραυγαὶ τῶν ψηνομένων εἰς τὴν φωτιάν, καὶ ἐλειτούργουν παντοῖα βασανιστήρια, στρέβλαι καὶ κύφωνες καὶ τροχοί, καὶ ἡ Χίμαιρα ἐσπάρασσε σάρκας, ὁ δὲ Κέρβερος κατεβρόχθιζε. Ἐκολάζοντο δὲ συγχρόνως βασιλεῖς, δοῦλοι, σατράπαι, πτωχοὶ καὶ πλούσιοι καὶ ὅλοι κλαίοντες μετενόουν δι' ὅσα κακὰ εἶχαν πράξει. Ἀνεγνωρίσαμεν μεταξὺ αὐτῶν καὶ μερικοὺς ἐκ τῶν πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἀποθανόντων· αὐτοὶ δὲ ἔκρυπτον τὸ πρόσωπον αὐτῶν αἰσχυνόμενοι καὶ ὅσοι μᾶς προσέβλεπον εἶχον εἰς τὸ βλέμμα πολὺ τὸ δουλοπρεπὲς καὶ κολακευτικόν, αὐτοὶ οἵτινες ὑπῆρξαν τόσον ἀγέρωχοι καὶ ὑπερόπται εἰς τὴν ζωήν. Ἀλλ' εἰς τοὺς πτωχοὺς ἡ τιμωρία ἦτο ἐπιεικεστέρα· διότι εἶχε καὶ διακοπὰς ἀναπαύσεως.

Ἀλλ' εἶδα καὶ τοὺς περιφήμους κολασμένους, τὸν Ἰξίωνα καὶ τὸν Σίσυφον, τὸν Φρύγα Τάνταλον βασανιζόμενον ὑπὸ τῆς δίψης καὶ τὸν ἐκ τῆς Γῆς γεννηθέντα Τιτυόν. Θεέ μου, πόσος ἦτο! Κατεῖχε χῶρον ὁλοκλήρου ἀγροῦ.

Ἀφοῦ εἴδαμεν καὶ τούτους, εἰσήλθαμεν εἰς τὴν Ἀχερουσίαν πεδιάδα, ὅπου εὑρήκαμεν τοὺς ἡμιθέους καὶ τὰς ἡρωΐδας καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος τῶν νεκρῶν, οἱ ὁποῖοι διέμεναν κατὰ ἔθνη καὶ φυλάς, καὶ οἱ μὲν ἦσαν παλαιοὶ καὶ μουχλιασμένοι καὶ ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος, ἀμενηνοί[1], οἱ δὲ νεοφερμένοι καὶ στερεώτεροι, μάλιστα δὲ ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἦσαν Αἰγύπτιοι καὶ ἦσαν βαλσαμωμένοι. Δὲν ἦτο ὅμως εὔκολον νὰ γνωρίσῃ κανεὶς κανένα μεταξὺ αὐτῶν· διότι ὅλοι γίνονται ἐντελῶς ὅμοιοι πρὸς ἀλλήλους, ἅμα γυμνωθοῦν τὰ ὀστᾶ· ἀλλὰ δι' ἐπιμόνου παρατηρήσεως καὶ μετὰ δυσκολίας ἀνεγνωρίζαμεν μερικούς. Ἦσαν δὲ ξαπλωμένοι οἱ μὲν ἐπὶ τῶν δέ, μαυρισμένοι καὶ ἄσχημοι καὶ μὴ διατηροῦντες τίποτε ἀπὸ τὰ κάλλη τῆς ζωῆς. Καὶ ἐνῷ ἔβλεπα τόσους σκελετοὺς συσσωρευ-

1) Ἀποσυντεθειμένοι.

μένους καὶ ὅλους ὁμοίους, οἱ ὁποῖοι εἶχον τὸ βλέμμα κενὸν καὶ φοβερὸν καὶ ἐδείκνυον τοὺς ὀδόντας χωρὶς χείλη, ἐσκεπτόμην μὲ ἀπορίαν πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ διακρίνω τὸν Θερσίτην ἀπὸ τὸν ὡραῖον Νιρέα ἢ τὸν ἐπαίτην Ἶρον ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν Φαιάκων ἢ τὸν μάγειρον Πυρρίαν ἀπὸ τὸν Ἀγαμέμνονα· διότι δὲν διετήρουν κανὲν ἀπὸ τὰ παλαιὰ γνωρίσματα, ἀλλ' ἦσαν ὅμοια τὰ κόκκαλα, ἀγνώριστα καὶ χωρὶς κανὲν διακριτικὸν σημεῖον, καὶ κανεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ τὰ διακρίνῃ.

Ἐνῷ δὲ παρετήρουν αὐτά, ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ὁμοιάζει μὲ μακρὰν πομπήν, τῆς ὁποίας τὰ καθέκαστα διατάσσει καὶ τακτοποιεῖ ἡ τύχη, ἐνδύουσα μὲ διαφόρων εἰδῶν καὶ χρωμάτων ἐνδύματα τοὺς πομπευτάς· καὶ ἄλλον μὲν κατὰ προτίμησιν ἐνδύει ὡς βασιλέα καὶ θέτει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τιάραν, τὸν περιβάλλει μὲ δορυφόρους καὶ στέφει τὴν κεφαλήν του μὲ τὸ διάδημα, εἰς ἄλλον δὲ δίδει σχῆμα δούλου, ἄλλον κάνει ὡραῖον καὶ ἄλλον ἄσχημον καὶ γελοῖον, διότι πρέπει τὸ θέαμα νὰ ἔχῃ ποικιλίαν. Συμβαίνει δὲ πολλάκις εἰς τὸ μέσον τῆς πομπῆς νὰ μεταβάλλῃ τὰ σχήματα μερικῶν καὶ νὰ μὴ τοὺς ἀφίνῃ νὰ ἔχουν μέχρι τέλους τὴν τάξιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐτάχθησαν, ἀλλὰ μεταμφιέσασα τὸν Κροῖσον λ. χ. τὸν ἠνάγκασε νὰ φορέσῃ ἔνδυμα δούλου καὶ αἰχμαλώτου, εἰς δὲ τὸν Μαιάνδριον, ὁ ὁποῖος πρὶν εὑρίσκετο μεταξὺ τῶν δούλων, ἐφόρεσε τὴν ἡγεμονικὴν στολὴν τοῦ Πολυκράτους καὶ ἐπί τινα καιρὸν τὸν ἀφῆκε νὰ ἐπιδεικνύεται ὡς τύραννος. Ἔπειτα ὅταν περάσῃ ὁ καιρὸς τῆς πομπῆς, ἀμέσως ἕκαστος ἀποβάλλει τὸ πομπευτικὸν ἔνδυμα καὶ τὸ σχῆμα, γίνεται ὅπως ἦτο πρὶν καὶ οὐδόλως διαφέρει τῶν ἄλλων. Τινὲς δὲ ἐξ ἀγνοίας, ὅταν ἡ τύχη ἔρχεται καὶ ἀπαιτῇ τὸν στολισμὸν τὸν ὁποῖον ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς διὰ τὴν προσωρινὴν πομπήν, λυποῦνται καὶ ἀγανακτοῦν, ὡς νὰ στεροῦνται πραγμάτων τὰ ὁποῖα δὲν ἐδόθησαν εἰς αὐτοὺς προσωρινῶς καὶ διὰ νὰ τὰποδώσουν, ἀλλ' ἦσαν δικά των. Θὰ εἶδες πολλάκις, ὑποθέτω, τοὺς τραγικοὺς ἐκείνους ἠθοποιούς, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ἀνάγκην τῶν δραμάτων ἄλλοτε μὲν γίνονται Κρέοντες, ἄλλοτε δὲ Πρίαμοι

καὶ Ἀγαμέμνονες, συμβαίνει δὲ ὁ ἴδιος ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγου παρουσιάσθη μὲ πολλὴν σοβαρότητα ὡς Κέκροψ ἢ Ἐρεχθεὺς νὰ ἐμφανισθῇ μετ' ὀλίγον ὑπηρέτης, διότι ἔτσι τὸ θέλει ὁ ποιητὴς, καὶ ὅταν τελειώσῃ τὸ δρᾶμα, ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἀποβάλλει τὸ χρυσοποίκιλτον ἐκεῖνο ἔνδυμα καὶ τὴν προσωπίδα καὶ κατεβαίνων ἀπὸ τοὺς κοθόρνους του[1], γίνεται πάλιν πτωχὸς καὶ ταπεινὸς καὶ δὲν εἶνε πλέον Ἀγαμέμνων τοῦ Ἀτρέως, οὔτε Κρέων τοῦ Μενοικέως, ἀλλ' ὀνομάζεται Ἥλος Χαρικλέους Σουνιεὺς ἢ Σάτυρος Θεογείτονος Μαραθώνιος. Τοιαῦτα μοῦ ἐφάνησαν τότε καὶ τὰ πράγματα τῶν ἀνθρώπων.

ΦΙΛ. Εἰπέ μου, Μένιππε, καὶ ἐκεῖνοι ποῦ ἔχουν τοὺς πολυτελεῖς καὶ μεγαλοπρεπεῖς τάφους ἐπὶ τῆς γῆς, τὰς στήλας, τοὺς ἀνδριάντας καὶ τὰ ἐπιγράμματα, δὲν ἔχουν εἰς τὸν Ἅδην περισσοτέραν ὑπόληψιν ἀπὸ τοὺς κοινοὺς νεκρούς ;

ΜΕΝ. Ἀστειεύεσαι ; Ἂν ἔβλεπες τὸν Μαύσωλον — ἐννοῶ τὸν Κᾶρα, ὁ ὁποῖος εἶνε περίφημος διὰ τὸν τάφον του — εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἐξεραίνεσο ἀπὸ τὰ γέλοια, τόσον παραπεταμένος εἶνε μεταξὺ τοῦ πλήθους τῶν νεκρῶν καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ μόνη του ἀπόλαυσις ἐκ τοῦ μνημείου ἐκείνου εἶνε τὸ βάρος τὸ ὁποῖον τοῦ δίδει μὲ τὸν τόσον ὄγκον του. Ὅταν λοιπόν, φίλε μου, ὁ Αἰακὸς ὁρίσῃ εἰς ἕκαστον τὸν χῶρον τῆς διαμονῆς του— δίδει δὲ τὸ πολὺ ἑνὸς ποδὸς τόπον—πρέπει καθένας νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ μέρος του καὶ νὰ μαζευθῇ εἰς αὐτὸ χωρὶς νὰ ὑπερβαίνῃ τὸ μέτρον. Πολὺ δὲ περισσότερον, ὑποθέτω, θὰ ἐγέλας ἂν ἔβλεπες ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν ἐδῶ βασιλεῖς καὶ σατράπαι νὰ εἶνε πτωχοὶ ἐκεῖ καὶ νὰ πωλοῦν παστὰ ἢ νὰ διδάσκουν τὰ πρῶτα γράμματα, νὰ ὑβρίζωνται ὑπὸ τοῦ τυχόντος καὶ νὰ ῥαπίζωνται ὅπως οἱ εὐτελέστατοι δοῦλοι. Ἐγὼ τοὐλάχιστον ὅταν εἶδα τὸν Φίλιππον τὸν Μακεδόνα, δὲν ἠδυνήθην νὰ κρατηθῶ· μοῦ τὸν ἔδειξαν εἰς μίαν μικρὰν γωνίαν καταγινόμενον νὰ μπαλώνῃ

1) Θεατρικὰ ὑποδήματα.

παλαιὰ ὑποδήματα χάριν ὀλίγων ὀβολῶν. Πολλοὺς δὲ ἄλλους, ὅπως ὁ Ξέρξης, ὁ Δαρεῖος καὶ ὁ Πολυκράτης, ἠδύνατο κανεὶς νὰ ἴδῃ ἐπαιτοῦντας εἰς τοὺς δρόμους.

ΦΙΛ. Αὐτὰ τὰ ὁποῖα μοῦ διηγεῖσαι περὶ τῶν βασιλέων μοῦ φαίνονται παράδοξα καὶ ἀπίστευτα. Ὁ δὲ Σωκράτης καὶ ὁ Διογένης καὶ οἱ ἄλλοι σοφοὶ τί κάνουν;

ΜΕΝ. Ὁ Σωκράτης καὶ ἐκεῖ περιφέρεται καὶ ἐλέγχει τοὺς πάντας· τὸν συναναστρέφονται δὲ ὁ Παλαμήδης, ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ Νέστωρ καὶ ἄλλοι φλύαροι νεκροί. Ἔχει δὲ ἀκόμη τὰ σκέλλη πρισμένα ἀπὸ τὸ δηλητήριον. Ὁ δὲ καλὸς Διογένης κατοικεῖ πλησίον τοῦ Ἀσσυρίου Σαρδαναπάλου, τοῦ Φρυγὸς Μίδα καὶ ἄλλων πλουσίων· καὶ ὅταν ἀκούῃ νὰ στενάζουν καὶ νὰ ἐνθυμοῦνται τὴν περασμένην εὐτυχίαν, γελᾷ καὶ διασκεδάζει καὶ συνήθως ξαπλωμένος ἀνάσκελα· τραγουδεῖ καὶ μὲ πολὺ τραχεῖαν καὶ δυνατὴν φωνὴν καταπνίγει τοὺς κλαυθμούς των, οὕτως ὥστε νὰ ἐνοχλοῦνται φοβερὰ καὶ νὰ σκέπτωνται περὶ μετοικεσίας, διότι δὲν ὑποφέρουν τὸν Διογένην.

ΦΙΛ. Ἀρκετὰ μοῦ εἶπες περὶ τῶν νεκρῶν· ἀλλὰ ποῖον ἦτο τὸ ψήφισμα τὸ ὁποῖον, ὡς εἶπες στὴν ἀρχήν, ἔγεινε ἐναντίον τῶν πλουσίων;

ΜΕΝ. Καλὰ μοῦ τὸ ἐνθύμισες· διότι ἐνῷ εἶχα σκοπὸν νὰ ὁμιλήσω δι' αὐτό, δὲν ξέρω πῶς ἀπεπλανήθην εἰς ἄλλας ὁμιλίας. Ὅταν λοιπὸν εὑρισκόμην ἐκεῖ, οἱ πρυτάνεις συνεκάλεσαν τὸν λαὸν εἰς συνέλευσιν διὰ νὰ σκεφθοῦν περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων. Βλέπων δὲ πολλοὺς νὰ τρέχουν, ἀνεμίχθην καὶ ἐγὼ εἰς τὸ πλῆθος τῶν νεκρῶν καὶ ἔγεινα εἷς ἐκ τῶν δημοτῶν τοῦ Ἅδου. Εἰς τὴν συνέλευσιν ἐκείνην ἐθεσπίσθησαν καὶ ἄλλα, ἐπὶ τέλους δὲ ἔγεινε καὶ ψήφισμα περὶ τῶν πλουσίων. Ἀφοῦ ἀπηγγέλθησαν πολλαὶ καὶ μεγάλαι κατηγορίαι ἐναντίον αὐτῶν, διὰ βιαιότητα, ἀλαζονείαν, ὑπεροψίαν καὶ ἀδικίαν, ἐσηκώθη εἷς ἐκ τῶν δημαγωγῶν καὶ ἀνέγνωσε ψήφισμα τὸ ὁποῖον ἀνέφερε τὰ ἑξῆς:

ΨΗΦΙΣΜΑ

«Ἐπειδὴ πολλὰ καὶ παράνομα πράττουν οἱ πλούσιοι εἰς τὸν κόσμον, ἁρπάζοντες καὶ βιαιοπραγοῦντες καὶ κατὰ πάντα τρόπον περιφρονοῦντες τοὺς πτωχούς, ἡ βουλὴ καὶ ὁ λαὸς ἀπεφάσισαν ἵνα, ὅταν ἀποθάνωσι, τὰ μὲν σώματά των κολάζωνται, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων ἀχρείων, αἱ δὲ ψυχαί των ἐπιστρέφουν εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰσέρχωνται εἰς τοὺς ὄνους. Τὴν γαϊδουρινὴν δὲ αὐτὴν ζωὴν νὰ ζήσουν ἐπὶ εἴκοσι καὶ πέντε μυριάδας ἐτῶν, ὄνοι ἀπὸ ὄνους γινόμενοι, καταδικασμένοι ν' ἀχθοφοροῦν καὶ νὰ ὑπηρετοῦν τοὺς πτωχούς. Μόνον δὲ μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος νὰ ἐπιτρέπεται εἰς αὐτοὺς ν' ἀποθάνουν. Τἀνωτέρω ἐπρότεινεν ὁ Κρανίων Σκελετίωνος ὁ ἐκ Νεκροχωρίου τῆς φυλῆς Πτωματίδος».

Ἀναγνωσθέντος τοῦ ψηφίσματος τούτου, τὸ ἐπεψήφισαν οἱ ἄρχοντες, τὸ ἐπεδοκίμασε δὲ τὸ πλῆθος δι' ἀνυψώσεως τῶν χειρῶν, καὶ ἡ Βριμὼ [1] ὑπεβρυχήθη, ὁ δὲ Κέρβερος ἐγαύγισε. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπικυροῦνται καὶ γίνονται ἐκτελεστὰ τὰ νομοθετήματα. Αὐτὰ συνέβησαν εἰς τὴν συνέλευσιν.

Ἐγὼ δὲ διὰ τὸν σκοπὸν τῆς καθόδου μου εὑρῆκα τὸν Τειρεσίαν καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ μοῦ εἴπῃ, χωρὶς νὰ μοῦ ἀποκρύψῃ τίποτε, ποῖον νομίζει ὡς τὸν καλλίτερον τρόπον τοῦ βίου. Αὐτὸς ἐγέλασε — εἶνε δὲ τυφλὸν γεροντάκι, ὠχρὸν καὶ μὲ λεπτὴν φωνὴν—Γνωρίζω, παιδί μου, εἶπε, ὅτι εὑρίσκεσαι εἰς αὐτὴν τὴν ἀπορίαν, διότι οἱ σοφοὶ οὔτε μεταξύ των, οὔτε πρὸς τοὺς ἑαυτούς των συμφωνοῦν· δυστυχῶς ὅμως δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ σοῦ 'πῶ τίποτε, διότι ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ Ραδαμάνθυος. Ὄχι, μὴ μοῦ

---

1) Ἐπίθετον τῆς Περσεφόνης.

ἀρνῆσαι, πατεράκη, τοῦ εἶπα, καὶ μὴ μὲ ἀφήσῃς νὰ περιφέρωμαι εἰς τὴν ζωὴν τυφλότερος ἀπὸ σέ. Τότε μ' ἔσυρε παράμερα καὶ ὅταν εὑρέθημεν μακρὰν τῶν ἄλλων, ἔσκυψε καὶ μοῦ εἶπε χαμηλοφώνως στ' αὐτί: Ἡ καλλιτέρα καὶ φρονιμωτέρα εἶνε ἡ ζωὴ τῶν ἁπλῶν ἀνθρώπων. Ἄφησε τὴν ἀνόητον ἐπιθυμίαν νὰ ἐξετάζῃς τὰ οὐράνια φαινόμενα καὶ νὰ ζητῇς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν σκοπὸν τῶν ὄντων καὶ τῶν πραγμάτων· περιφρονῶν δὲ τοὺς σοφοὺς τούτους συλλογισμοὺς καὶ θεωρῶν τὰ τοιαῦτα μωρολογίαν, τοῦτο μόνον νὰ ἐπιδιώξῃς μὲ πάντα τρόπον· ν' ἀπολαύσῃς τὸ παρόν, νὰ περάσῃς δὲ τὸ μεγαλείτερον μέρος τῆς ζωῆς σου μ' εὐθυμίαν καὶ εἰς τίποτε νὰ μὴ ἀποδίδῃς σπουδαιότητα.

Ὡς εἰπὼν πάλιν ὦρτο κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα [1].

Ἐγὼ δὲ—διότι ἦτο ἀργὰ—εἶπα εἰς τὸν Μιθροβαρζάνην· Διατί χρονοτριβοῦμεν καὶ δὲν ἐπιστρέφομεν εἰς τὸν ἐπάνω κόσμον; Αὐτὸς δὲ μοῦ ἀπήντησε· Μὴ ἀνησυχῇς, διότι θὰ σοῦ δείξω ἕνα μονοπάτι διὰ νὰ ἐπιστρέψῃς ταχέως καὶ χωρὶς πολὺν κόπον. Μὲ ὡδήγησε δὲ εἰς μέρος σκοτεινότερον τῶν ἄλλων καὶ μοῦ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι του ἕνα μακρυνὸν καὶ ἀμυδρὸν φῶς, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ὡς νὰ εἰσέδυεν ἀπὸ κλειδαρότρυπαν. Ἐκεῖ, μοῦ εἶπεν, εἶνε τὸ ἱερὸν τοῦ Τροφωνίου καὶ ἀπ' ἐκεῖ κατεβαίνουν ὅσοι ἔρχονται ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν. Ἀκολούθησε λοιπὸν αὐτὸν τὸν δρόμον καὶ μετ' ὀλίγον θὰ εὑρίσκεσαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ λόγοι οὗτοι μ' εὐχαρίστησαν καί, ἀφοῦ ἐχαιρέτισα τὸν μάγον, ἀνέβηκα συρόμενος μετὰ κόπου εἰς τὸ χάσμα καὶ, χωρὶς νὰ ἐννοήσω πως, εὑρέθηκα εἰς τὴν Λειβαδιάν.

1) Παρῳδία ὁμηρικοῦ στίχου: Καὶ ταῦτα εἰπών, ἐπέστρεψεν εἰς τὸν λειμῶνα τῶν ἀσφοδέλων.

ΦΙΛΟΨΕΥΔΗΣ Ἢ ΑΠΙΣΤΩΝ

ΤΥΧΙΑΔΗΣ. Δύνασαι, Φιλοκλῆ, νὰ μοῦ εἴπῃς τί εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κάνει πολλοὺς ν' ἀγαποῦν τὸ ψεῦδος, οὕτως ὥστε καὶ αὐτοὶ ν' ἀρέσκωνται νὰ μὴ λέγουν τίποτε ἀληθὲς καὶ νὰ προσέχουν πρὸ πάντων εἰς τοὺς λέγοντας τοιαῦτα;

ΦΙΛΟΚΛΗΣ. Πολλὰ εἶνε, Τυχιάδη, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ἀναγκάσουν μερικοὺς ἐκ τῶν ἀνθρώπων νὰ ψεύδωνται χάριν τοῦ συμφέροντός των.

ΤΥΧΙΑΔΗΣ. Ἄσχετοι οὗτοι καὶ δὲν σὲ ἐρωτῶ περὶ ἐκείνων οἵτινες ἐξ ἀνάγκης ψεύδονται· διότι αὐτοὶ εἶνε δικαιολογημένοι, ἴσως δὲ εἶνε καὶ μᾶλλον ἄξιοι ἐπαίνου μερικοὶ ἐξ αὐτῶν, ὅσοι ἢ ἐχθροὺς ἐξηπάτησαν ἢ πρὸς σωτηρίαν εἰς δυσκόλους περιστάσεις μετεχειρίσθησαν αὐτὸ τὸ μέσον, ὅπως λ.χ. ὁ Ὀδυσσεὺς ὅστις μετεχειρίζετο τὸ ψεῦδος καὶ πρὸς ἰδίαν σωτηρίαν καὶ διὰ νὰ διευκολύνῃ τὴν ἐπάνοδον τῶν συστρατιωτῶν του. Ἀλλ' ἐννοῶ ἐκείνους, φίλτατε, οἱ ὁποῖοι χωρὶς ἀνάγκην προτιμοῦν τὸ ψεῦδος ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, καὶ τέρπονται εἰς αὐτὸ καὶ τὸ μεταχειρίζονται χωρὶς καμμίαν εὐλογοφανῆ πρόφασιν. Περὶ τούτων λοιπὸν θέλω νὰ μάθω διατί ψεύδονται.

ΦΙΛ. Ὥστε ἐγνώρισες ἀνθρώπους τοιούτους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἔμφυτον τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ ψεῦδος;

ΤΥΧ. Καὶ εἶνε πάρα πολὺ οἱ τοιοῦτοι.

ΦΙΛ. Εἰς τί ἄλλο παρὰ εἰς μωρίαν πρέπει ν' ἀποδοθῇ ἡ κλίσις αὐτῶν πρὸς τὸ ψεῦδος, ἀφοῦ προτιμοῦν τὸ χειρότερον ἀπὸ τὸ καλλίτερον;

ΤΥΧ. Δὲν εἶνε αὐτό, ἀφοῦ ἐγὼ δύναμαι νὰ σοῦ ἀναφέρω πολλούς, οἱ ὁποῖοι εἶνε φρόνιμοι κατὰ τὰ ἄλλα καὶ θαυμάζονται διὰ

τὴν κρίσιν των καὶ ὅμως δὲν γνωρίζω πῶς ἔχουν κυριευθῇ ἀπὸ αὐτὸ τὸ κακὸν καὶ τόσον ἀγαποῦν τὰ ψεύδη, ὥστε λυποῦμαι νὰ βλέπω ὅτι ἄνθρωποι τόσον καλοὶ εὐχαριστοῦνται νὰ ἐξαπατῶσι καὶ τοὺς ἑαυτούς των καὶ τοὺς ἄλλους. Καὶ τοὺς μὲν παλαιοὺς θὰ γνωρίζῃς καλλίτερα καὶ ἀπὸ ἐμέ, τὸν Ἡρόδοτον π. χ. καὶ τὸν Κτησίαν τὸν Κνίδιον, καὶ πρὸ πάντων τοὺς ποιητὰς καὶ αὐτὸν τὸν Ὅμηρον, ὅλους περιφήμους ἀνθρώπους, οἵτινες μετεχειρίσθησαν γραπτὸν τὸ ψεῦδος, ὥστε ὄχι μόνον τοὺς συγχρόνους των ἐξηπάτησαν, ἀλλὰ καὶ μέχρις ἡμῶν φθάνει τὸ ψεῦδός των, φυλασσόμενον διαδοχικῶς εἰς ὡραίους στίχους καὶ μέτρα. Εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον συμβαίνει πολλάκις νὰ ἐντρέπωμαι διὰ λογαριασμόν των, ὅταν διηγοῦνται τὸν εὐνουχισμὸν τοῦ Οὐρανοῦ, τοῦ Προμηθέως τὴν δέσμευσιν, τῶν Γιγάντων τὴν ἐπανάστασιν καὶ ὅλην τὴν τραγῳδίαν τοῦ Ἅδου, καὶ ὅτι δι' ἔρωτα ὁ Ζεὺς ἔγεινε ταῦρος ἢ κύκνος καὶ γυναῖκες μετεμορφώθησαν εἰς πτηνὰ ἢ ἀρκοῦδες· προσέτι δὲ διὰ τοὺς Ἡγάσους, τὰς Χιμαίρας, τὰς Γοργόνας καὶ τοὺς Κύκλωπας καὶ ὅσα τοιαῦτα, παράδοξα καὶ ἀπίθανα παραμύθια, διηγοῦνται, τὰ ὁποῖα εἶνε κατάλληλα μόνον διὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα φοβοῦνται ἀκόμη τὴν Μορμὼ καὶ τὴν Λάμιαν. Καὶ τὰ μὲν ψεύδη τῶν ποιητῶν ἴσως δικαιολογοῦνται, ἀλλὰ δὲν εἶνε γελοῖον ὅτι καὶ πόλεις καὶ ἔθνη ὁλόκληρα ἀπὸ κοινοῦ καὶ φανερὰ ψεύδονται; Οἱ Κρῆτες δὲν ἐντρέπονται νὰ δεικνύουν τάφον τοῦ Διός, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι λέγουν ὅτι ὁ Ἐριχθόνιος ἐξῆλθεν ἐκ τῶν σπλάγχνων τῆς γῆς καὶ οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἐφύτρωσαν ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀττικῆς, ὅπως τὰ λάχανα. Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε πάλιν σοβαρώτερον ἀπὸ τὰ διηγούμενα ὑπὸ τῶν Θηβαίων περὶ τῆς καταγωγῆς των· κατ' αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι ἐφύτρωσαν ἀπὸ ὀδόντας ὄφεως, οἵτινες ἐσπάρθησαν. Καὶ ἐν τοσούτῳ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ ἐνόμιζεν ὡς μὴ ἀληθινοὺς τοὺς γελοίους τούτους μύθους, ἀλλ' ὀρθῶς σκεπτόμενος θὰ ἔκρινεν ὅτι εἶνε ἄξιον ἠλιθίων, ὡς ὁ Κόροιβος ἢ ὁ Μάργιτος [1], νὰ πιστεύουν ὅτι ὁ Τριπτόλεμος ἐπέταξε μὲ

1) Παροιμιώδεις ἠλίθιοι.

ἅρμα συρόμενον ὑπὸ δρακόντων πτερωτῶν ἢ ὅτι ὁ Πὰν μετέβη ἐξ Ἀρκαδίας διὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς Μαραθωνομάχους ἢ ὅτι ἡ Ὠρείθυα ἀνηρπάγη ὑπὸ τοῦ Βορρᾶ, θὰ ἐθεωρεῖτο ἀσεβὴς καὶ ἀνόητος, δυσπιστῶν εἰς τόσον πρόδηλα καὶ ἀληθῆ πράγματα· τόσον ἐπικρατεῖ τὸ ψεῦδος.

ΦΙΛ. Ἀλλ' οἱ ποιηταί, ὦ Τυχιάδη, εἶνε συγγνωστοὶ ἂν διὰ τῆς ἀναμίξεως μύθων καθιστοῦν ἐπαγωγότερα διὰ τοὺς ἀκροατὰς τὰ ποιήματά των, ἀφοῦ αὐτὸς εἶνε ὁ σκοπός των· ἐπίσης δὲ οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Θηβαῖοι καὶ οἷοι δήποτε ἄλλοι νομίζουν ὅτι κατ' αὐτὸν τρόπον ἀναδεικνύουν ἐνδοξοτέρας τὰς πατρίδας των. Ἄλλως τε ἂν ἀφαιρέσῃ κανεὶς αὐτὰ τὰ μυθώδη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἐξάπαντος θ' ἀποθάνουν τῆς πείνης οἱ ἔχοντες ὡς ἔργον νὰ ὁδηγοῦν τοὺς ξένους διὰ νὰ βλέπουν καὶ ν' ἀκούουν τὰ περίεργα τοῦ τόπου· οἱ ξένοι οὔτε δωρεὰν θὰ θέλουν ν' ἀκούουν τὴν ἀλήθειαν. Ἐκεῖνοι ὅμως οἵτινες χωρὶς κἂν τοιοῦτον ὄφελος ἀρέσκονται εἰς τὸ ψεῦδος, εὐλόγως φαίνονται καταγέλαστοι.

ΤΥΧ. Βέβαια. Ἤμουν πρὸ ὀλίγου εἰς τοῦ Εὐκράτους τοῦ ἐγκρίτου, ὅπου ἤκουσα τόσα ἀπίθανα καὶ μυθώδη, ὥστε, χωρὶς νὰ περιμένω τὸ τέλος τῶν λεγομένων, ἔφυγα, διότι δὲν ὑπέφερα τὰς ὑπερβολὰς τὰς ὁποίας ἤκουα· ὡς Ἐριννύες μὲ κατεδίωξαν τὰ πολλὰ τερατώδη καὶ παράδοξα, τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν ἐκεῖ εὑρισκομένων.

ΦΙΛ. Ἀλλά, Τυχιάδη, ὁ Εὐκράτης φαίνεται ἀξιόπιστος καὶ κανεὶς δὲν θὰ ἐπίστευε ὅτι ἄνθρωπος μὲ τοιαύτην σεβασμίαν γενειάδα, ὁ ὁποῖος θὰ εἶνε ἑξηκοντούτης, προσέτι δὲ καταγίνεται πολὺ καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν, δύναται νὰ ὑποφέρῃ ν' ἀκούῃ ἄλλον ψευδολογοῦντα ἐνώπιόν του, πολὺ δὲ μᾶλλον νὰ τολμήσῃ ὁ ἴδιος νὰ ψευδολογῇ.

ΤΥΧ. Καὶ ὅμως δὲν φαντάζεσαι, φίλε μου, τί ἔλεγε καὶ πῶς τὰ διεβεβαίωνε τὰ περισσότερα ὁρκιζόμενος εἰς τὴν ζωὴν τῶν παιδιῶν του, οὕτως ὥστε, ἐνῷ τὸν παρετήρουν, ἔκανα διαφόρους σκέψεις, καὶ ὁτὲ μὲν ἐσκεπτόμην μήπως ἐτρελλάθη καὶ τὰ ἔχασε, ἄλλοτε δὲ πῶς δὲν διέκρινα τόσον καιρὸν ὅτι εἶνε ψεύστης καὶ

ὅτι ἔκρυπτε ὑπὸ τὴν λεοντῆν γελοῖον πίθηκον· τόσον ἀπίθανα πράγματα ἔλεγε.

ΦΙΛ. Δὲν μοῦ τὰ λὲς σὲ παρακαλῶ, Τυχιάδη; Διότι θέλω νὰ γνωρίζω τὴν ἀγυρτείαν τὴν ὁποίαν κρύπτει κάτω ἀπὸ τὰ τόσα του γένεια.

ΤΥΧ. Καὶ ἄλλοτε ἐσύχναζα εἰς τὸ σπῆτί του, ὅταν εἶχα καιρόν, σήμερον δὲ ἐπειδὴ εἶχα ἀνάγκην νὰ συναντήσω τὸν Λεόντιχον, μὲ τὸν ὁποῖον, ὡς γνωρίζεις, εἴμεθα πολὺ φίλοι καὶ ἔμαθα ἀπὸ τὸν ὑπηρέτην του ὅτι ἐπῆγε ἀπὸ τὸ πρωὶ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Εὐκράτην, ὁ ὁποῖος εἶνε ἄρρωστος, ἐπῆγα διὰ δύο λόγους καὶ διὰ νὰ εὕρω τὸν Λεόντιχον καὶ διὰ νὰ ἴδω τὸν Εὐκράτην—διότι δὲν ἐγνώριζα ὅτι ἀσθενεῖ. — Ἀλλὰ τὸν Λεόντιχον δὲν εὑρῆκα—διότι πρὸ ὀλίγου, ὡς μοῦ εἶπαν, εἶχε φύγει — εὑρῆκα ὅμως ἄλλους πολλοὺς καὶ μεταξὺ αὐτῶν τὸν περιπατητικὸν Κλεόδημον, τὸν στωικὸν Δεινόμαχον καὶ τὸν Ἴωνα, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωρίζεις, ἔχει τὴν ἀξίωσιν νὰ θαυμάζεται διὰ τὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνος, ὡς ὁ μόνος ἀκριβῶς ἐννοῶν τὰς ἰδέας τοῦ φιλοσόφου καὶ μόνος δυνάμενος νὰ τὰς μεταδώσῃ εἰς ἄλλους. Βλέπεις ποίους ἀνθρώπους σοῦ ἀναφέρω, πανσόφους καὶ ἔχοντας ὅλας τὰς ἀρετάς, ὅ,τι κορυφαῖον ἔχουν αἱ διάφοροι φιλοσοφικαὶ αἱρέσεις, ὅλους σοβαροὺς καὶ σχεδὸν φοβεροὺς διὰ τὴν αὐστηρότητα τῆς μορφῆς. Ἦτο προσέτι ἐκεῖ καὶ ὁ ἰατρὸς Ἀντίγονος, ὁ ὁποῖος, ὑποθέτω, εἶχε προσκληθῇ διὰ τὸν ἄρρωστον, καὶ ὁ Εὐκράτης ἐφαίνετο ὅτι τώρα ἦτο καλλίτερα καὶ ὅτι τὸ νόσημά του ἦσαν οἱ ρευματισμοὶ τοὺς ὁποίους ἔχει χρονίους· τοῦ εἶχαν προσβάλλει πάλιν τὰ πόδια. Ὁ Εὐκράτης μοῦ ἔνευσε νὰ καθήσω πλησίον του εἰς τὸ κρεβάτι καὶ ἐχαμήλωσε τὴν φωνήν του κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἀρρώστων ὅταν μὲ εἶδε, ἂν καὶ ὅταν ἔμβαινα τὸν ἤκουσα νὰ λέγῃ κἄτι τι μὲ φωνὴν δυνατήν. Ἐγὼ δὲ μὲ πολλὴν προσοχήν, μήπως ἐγγίσω τὰ πόδια του καὶ μὲ τὰς συνήθεις δικαιολογίας, ὅτι δὲν ἐγνώριζα πῶς ἦτο ἄρρωστος καὶ ὅτι μόλις τὸ ἔμαθα ἔτρεξα κ' ἐπῆγα, ἐκάθησα πλησίον του. Τοὺς εὑρῆκα νὰ ὁμιλοῦν περὶ τοῦ νοσήματος καὶ ἡ ὁμιλία ἐξηκολούθησεν· ἕκαστος συνεβούλευε μίαν θερα-

πείαν εἰς τὸν ἀσθενῆ. Ὁ Κλεόδημος λ.χ. ἔλεγεν ὅτι ἂν πάρῃ κανεὶς μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι ἀπὸ χάμω τὸ δόντι ἀρουραίου ποντικοῦ, ὁ ὁποῖος νὰ ἔχῃ φονευθῇ ὅπως προηγουμένως ἀνέφερε, καὶ τὸ περιτυλίξῃ μὲ δέρμα λέοντος ποῦ νὰ ἔχῃ προσφάτως γδαρθῇ, νὰ τὸ κρεμάσῃ δὲ εἰς τὰ σκέλη του, ἀμέσως παύουν οἱ πόνοι τῶν ρευματισμῶν. Ὄχι εἰς δέρμα λέοντος, εἶπεν ὁ Δεινόμαχος, ἔχω ἀκούσει ἐγώ, ἀλλὰ θηλυκῆς ἐλάφου, ἡ ὁποία νὰ εἶνε ἀκόμη παρθένος καὶ ἀβάτευτη· καὶ αὐτὸ φαίνεται πιθανώτερον, διότι ἡ ἔλαφος εἶνε ζῷον πολὺ γρήγορον καὶ ἡ μεγάλη της δύναμις εἶνε εἰς τὰ πόδια. Καὶ ὁ λέων βέβαια εἶνε πολὺ δυνατός, καὶ τὸ λίπος του καὶ τὸ δεξιὸ μπροστινό του πόδι καὶ ἡ τρίχες τοῦ μουστακιοῦ του, ποῦ πηγαίνουν πέρα, δύνανται νὰ ὠφελήσουν πολύ, ἂν ξέρῃ κανεὶς νὰ τὰ μεταχειρισθῇ μὲ τὸ σχετικὸν εἰς ἕκαστον ξόρκισμα· ἀλλὰ διὰ τὰ νοσήματα τῶν ποδιῶν πολὺ ὀλίγον φαίνονται νὰ συντελοῦν. Καὶ ἐγώ, εἶπεν ὁ Κλεόδημος, ἔτσι τὸ ἤξευρα ἄλλοτε, ὅτι πρέπει νὰ εἶνε τὸ δέρμα ἀπὸ λάφι, διότι τὸ λάφι εἶνε γρήγορον· ἀλλὰ πρὸ ὀλίγου καιροῦ μ᾽ ἔκαμε ν᾽ ἀλλάξω γνώμην κάποιος Ἀφρικανός, σοφὸς εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα, ὁ ὁποῖος μοῦ εἶπεν ὅτι τὸ λεοντάρι εἶνε ταχύτερον καὶ ἀπὸ τὰ λάφια, ἀφοῦ τὰ καταδιώκει καὶ τὰ συλλαμβάνει. Ὅλοι ἐπεδοκίμασαν καὶ εἶπαν ὅτι ὁ Ἀφρικανὸς ἔχει δίκαιον. Νομίζετε λοιπόν, εἶπα ἐγώ, ὅτι μὲ ξόρκια καὶ μὲ ἐξωτερικὰ κρεμαστάρια δύναται νὰ παύσῃ ἕνα κακόν, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ σώματος; Ἐγέλασαν δι᾽ αὐτούς μου τοὺς λόγους, καὶ ἦτο φανερὸν ὅτι μ᾽ ἐθεώρουν πολὺ ἀνόητον, διότι δὲν ἀνεγνώριζα πράγματα τόσον πασιφανῆ, τὰ ὁποῖα κανεὶς μὲ τὸν κοινὸν νοῦν δὲν ἠδύνατο ν᾽ ἀρνηθῇ. Ὁ ἰατρὸς ὅμως Ἀντίγονος ἐφαίνετο ὅτι εὐχαριστήθη ἀπὸ τὴν ἐρώτησίν μου, διότι δὲν ἐδίδετο, φαίνεται, πρὸ πολλοῦ πολλὴ προσοχὴ εἰς τὰς θεραπείας του, ὅταν συνεβούλευε τὸν Εὐκράτην, κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῆς ἐπιστήμης του, νὰ μὴ πίνῃ κρασί, νὰ τρώγῃ λάχανα καὶ ἐν γένει ἡ δίαιτά του νὰ εἶνε κατευναστική.

Ὁ δὲ Κλεόδημος, ὁ ὁποῖος συγχρόνως ἐχαμογέλα, Τί λέγεις, Τυχιάδη; μοῦ εἶπε. Δὲν πιστεύεις ὅτι ἀπὸ τὰ τοιαῦτα γίνεται

ὠφέλεια εἰς τὰ νοσήματα; Βεβαίως, τοῦ ἀπήντησα, δὲν εἶμαι τόσον ἀνόητος, ὥστε νὰ πιστεύω ὅτι τὰ ἐξωτερικὰ καὶ μὴ ἔχοντα συνάφειαν μὲ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὀργανισμοῦ, ἀποδιώκουν τὰ νοσήματα χάρις εἰς τὰ φρασίδια καὶ τὰς μαγείας, τὰς ὁποίας λέλεγε, καὶ ἐπιφέρουν τὴν θεραπείαν, διότι κρεμῶνται ἐπὶ τοῦ σώματος. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν γίνεται καὶ ἂν ἀκόμη εἰς τοῦ λέοντος τῆς Νεμέας τὸ δέρμα περιτυλίξῃ κανεὶς δέκα ἓξ ὁλοκλήρους ἀρουραίους. Ἐγὼ τοὐλάχιστον εἶδα καὶ λέοντα νὰ χωλαίνῃ ἀπὸ πόνους ἐντὸς ὁλοκλήρου τοῦ δέρματός του. Εἶσαι πολὺ ἁπλοϊκός, εἶπεν ὁ Δεινόμαχος, ἂν δὲν ἐφρόντισες νὰ μάθῃς κατὰ ποῖον τρόπον ὠφελοῦν τὰ τοιαῦτα εἰς τὰ νοσήματα, μοῦ φαίνεται δὲ ὅτι δὲν θὰ παραδέχεσαι καὶ αὐτὰ τὰ προφανέστατα, ὅτι μὲ τοὺς ἐξορκισμοὺς παύουν οἱ πυρετοί, μαγεύονται τὰ φείδια, θεραπεύονται οἱ βουβῶνες, αὐτὰ δὲ καὶ ἄλλα γίνονται καὶ ὑπὸ τῶν γραιῶν ἀκόμη. Ἀφοῦ δὲ αὐτὰ γίνονται, διατί νὰ μὴ πιστεύσῃς ὅτι γίνονται καὶ ἄλλα διὰ παρομοίων μέσων; Τὰ συμπεράσματά σου, Δεινόμαχε, εἶνε αὐθαίρετα, τοῦ εἶπα ἐγώ, καί, κατὰ τὴν παροιμίαν, βγάζεις τὸ καρφὶ μὲ τὸ καρφί· διότι καὶ αὐτὰ τὰ ὁποῖα λὲς δὲν εἶνε τόσον βέβαιον καὶ τόσον ἀσφαλὲς ὅτι γίνονται. Ἂν λοιπὸν δὲν μὲ πείσῃς προηγουμένως διὰ τοῦ λόγου, ὅτι εἶνε φυσικὸν ὁ πυρετὸς καὶ τὸ οἴδημα νὰ φοβοῦνται μίαν λέξιν παράδοξον ἢ μίαν φράσιν βαρβαρικὴν καὶ διὰ τοῦτο φεύγουν ἐκ τοῦ βουβῶνος, θὰ ἐξακολουθῶ νὰ θεωρῶ τὰ λεγόμενα ὡς παραμύθια τῶν γραιῶν.

Μοῦ φαίνεται, εἶπεν ὁ Δεινόμαχος, ὅτι ἀφοῦ λέγεις τὰ τοιαῦτα, οὔτε εἰς τὴν ὕπαρξιν τῶν θεῶν πιστεύεις, ἐὰν δὲν νομίζεις δυνατὰς τὰς θεραπείας μὲ ἱερὰς λέξεις. Αὐτό, ἀπήντησα, νὰ μὴ τὸ λέγεις, φίλτατε· διότι οὐδὲν ἐμποδίζει νὰ ὑπάρχουν οἱ θεοὶ καὶ αὐτὰ νὰ εἶνε ψευδῆ. Ἐγὼ δὲ καὶ τοὺς θεοὺς σέβομαι καὶ τὰς θεραπείας των βλέπω καὶ ἀναγνωρίζω ὅτι θεραπεύουν τοὺς ἀρρώστους μὲ τὰ φάρμακα καὶ τὴν ἰατρικήν· διότι ὁ Ἀσκληπιὸς καὶ οἱ μαθηταί του ἰατροί, μεταχειριζόμενοι κοινά, φάρμακα ἐθεράπευαν τοὺς ἀρρώστους καὶ ὄχι μὲ λέοντας καὶ ἀρουραίους.

Ἄφησέ τον, εἶπεν ὁ Ἴων, ἐγὼ δὲ θὰ σᾶς διηγηθῶ κἄτι τι θαυμάσιον. Θὰ ἤμουν δέκα τεσσάρων περίπου ἐτῶν παιδί, ὅταν ἦλθε κἄποιος καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τὸν πατέρα μου ὅτι τὸν Μίδαν τὸν ἀμπελουργόν, ὑπηρέτην μας πολὺ εὔρωστον καὶ ἐργατικόν, ἐδάγκωσε κατὰ τὸ μεσημέρι μία ἔχιδνα καὶ ὅτι ἤδη εἶχεν ἀρχίσει νὰ σήπεται τὸ πόδι του. Ἐνῷ ἐσήκωνε καὶ ἔδενε τὰ κλήματα εἰς τοὺς στύλους, ἐπλησίασε τὸ ἑρπετὸν καὶ τὸν ἐδάγκωσε εἰς τὸν μεγάλον δάκτυλον· καὶ αὐτὸ μὲν ἐπρόφθασε καὶ ἐκρύβη πάλιν, ὁ δὲ ἀμπελουργὸς ἤρχισε νὰ φωνάζῃ ἀπὸ τρομεροὺς πόνους. Μόλις δὲ μᾶς εἶπαν αὐτά, εἴδαμεν τὸν Μίδαν νὰ τὸν φέρουν ἐπάνω εἰς καθέκλαν οἱ ἄλλοι δοῦλοι, καὶ ἦτον ὁλόκληρον τὸ σῶμά του πρισμένον καὶ μαυροκίτρινον, εἶχεν ἀρχίσει νὰ σήπεται καὶ μόλις ἀνέπνεε. Ἐνῷ δὲ ὁ πατέρας μου ἦτο περίλυπος, κἄποιος ἐκ τῶν παρόντων φίλων· «Μὴ ἀνησυχεῖς, τοῦ εἶπε, καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ στείλω μετ' ὀλίγον ἕνα Βαβυλώνιον, ἐξ ἐκείνων τοὺς ὁποίους λέγουν Χαλδαίους, ὁ ὁποῖος θὰ θεραπεύσῃ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ τέλος πάντων ἦλθεν ὁ Βαβυλώνιος, ὁ ὁποῖος ἐθεράπευσε τὸν Μίδαν· μὲ μίαν ἐπῳδὴν ἔβγαλε τὸ δηλητήριον ἀπὸ τὸ σῶμά του, προσέτι δὲ ἐκρέμασεν εἰς τὸ πόδι του ἕνα κομμάτι πέτρα, τὸ ὁποῖον εἶχε κόψει ἀπὸ τὴν ἐπιτύμβιον στήλην τοὺ τάφου μιᾶς παρθένου· ὁ δὲ Μίδας ἐσήκωσε τὴν καθέκλαν ἐπὶ τῆς ὁποίας τὸν εἶχα φέρει καὶ ἔφυγε διὰ τὸ ἀμπέλι. Τόσην ἐνέργειαν ἔκαμαν τὸ ἐξόρκισμα καὶ τὸ κομμάτι τῆς ἐπιτυμβίας στήλης. Ἀλλ' ὁ Χαλδαῖος ἐκεῖνος ἔκαμε καὶ ἄλλα θαυμάσια. Τὸ πρωὶ ἐπῆγε εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ ἐπρόφερεν ἑπτὰ ἱερατικὰς λέξεις ἀπὸ μίαν παλαιὰν βίβλον, ἀφοῦ δὲ ἐξήγνισε τὸ μέρος μὲ θειάφι καὶ δαδὶ καὶ ἔκαμε τρεῖς γύρους πέριξ τοῦ τόπου, ἐξεδίωξεν ὅλα τὰ ἑρπετὰ τὰ ὁποῖα εὑρίσκοντο ἐντὸς τοῦ χώρου ἐκείνου· ὡς ἐὰν τὰ ἔσυρεν ὁ ἐξορκισμός, ἤρχισαν νὰ ἔρχωνται πρὸς αὐτὸν φείδια πολλὰ καὶ ἀσπίδες καὶ ἔχιδναι καὶ κερασφόροι ὄφεις καὶ ἀκοντιοφόροι καὶ δηλητηριώδεις βάτραχοι. Ἀλλ' ὑπελείπετο εἷς μέγας ὄφις γηραλέος, ὁ ὁποῖος φαίνεται ἕνεκα τῆς ἡλικίας δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ καὶ παρήκουσεν εἰς τὸ πρόσταγμα· ὁ δὲ μάγος εἶπεν ὅτι δὲν ἦλθαν ὅλοι καὶ ἀναθέ-

σας χρέη πρεσβευτοῦ εἰς ἕνα τῶν νεωτέρων ὄφεων τὸν ἔστειλε πρὸς τὸν καθυστεροῦντα, μετ' ὀλίγον δὲ ἦλθε καὶ οὗτος. Ἀφοῦ δὲ συνηθροίσθησαν, ὁ Βαβυλώνιος τὰ ἐφύσησε καὶ τὰ ἑρπετὰ ἐκάησαν εὐθὺς ὑπὸ τοῦ φυσήματος, ἡμεῖς δὲ ἐθαυμάζαμεν.

Δὲν μοῦ λές, Ἴων, τοῦ εἶπα, ὁ νεαρὸς ὄφις ὁ πρεσβευτὴς ἐχειραγώγει τὸν γέροντα ἢ μήπως ἐκράτει οὗτος βακτηρίαν καὶ ἐστηρίζετο; Σὺ ἀστειεύεσαι, εἶπεν ὁ Κλεόδημος, ἀλλ' ἐγὼ ὁ δποῖος ἤμουν ἄλλοτε περισσότερον ἀπὸ σὲ ἄπιστος εἰς τὰ τοιαῦτα—διότι ἐνόμιζα ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον δύνανται νὰ συμβαίνουν παρόμοια πράγματα— ὅταν εἶδα νὰ πετᾷ ἕνας ξένος καὶ βάρβαρος— ὡς ἔλεγεν, ἦτο ἀπὸ τὰ ὑπερβόρεια μέρη — ἐπίστευσα καὶ ἠναγκάσθην νὰ παραδεχθῶ ὅσα ἐπὶ πολὺ δὲν ἤθελα κατ' οὐδένα τρόπον νὰ πιστεύσω. Ἀλλὰ τί ἔπρεπε νὰ κάμω ὅταν τὸν ἔβλεπα ἐν καιρῷ ἡμέρας νὰ πετᾷ εἰς τὸν ἀέρα καὶ νὰ βαδίζῃ ἐπάνω εἰς τὸ νερὸν ἢ νὰ περιπατῇ ἐπάνω εἰς τὴν φωτιὰν μὲ ὅλην του τὴν ἡσυχίαν; Σὺ μὲ τὰ μάτια σου, τοῦ εἶπα, τὸν εἶδες αὐτὸν τὸν ὑπερβόρειον νὰ πετᾷ ἢ νὰ βαδίζῃ ἐπάνω εἰς τὸ νερόν;

Μάλιστα, ἀπήντησεν ὁ Κλεόδημος· ἐφόρει δὲ εἰς τὰ πόδια του καρβατίνας[1], ὅπως συνηθίζουν εἰς τὸν τόπον του. Θεωρῶ περιττὸν νὰ διηγηθῶ ὡς μικροῦ λόγου ἄξια ὅσα ἄλλα κατώρθωνε, ἐμπνέων ἔρωτας, καλῶν δαίμονας, ἐπαναφέρων παλαιοὺς νεκρούς, αὐτὴν τὴν Ἑκάτην παρουσιάζων φανερὰν καὶ τὴν Σελήνην καταβιβάζων. Θὰ σᾶς διηγηθῶ μόνον τί τὸν εἶδα νὰ κάνῃ εἰς τὴν οἰκίαν Γλαυκίου τοῦ Ἀλεξικλέους. Πρὸ ὀλίγου καιροῦ εἶχεν ἀποθάνει ὁ πατέρας τοῦ Γλαυκίου καὶ οὗτος εἶχε παραλάβει τὴν περιουσίαν του, ὅτε ἐρωτεύθη τὴν Χρυσίδα τὴν θυγατέρα τοῦ Δημαινέτου. Ἐμὲ δὲ εἶχεν ὡς διδάσκαλον τῆς φιλοσοφίας καὶ ἂν ὁ ἔρως ἐκεῖνος δὲν τὸν ἀπησχόλει, θὰ εἶχεν ἤδη μάθει ὅλην τὴν περιπατητικὴν φιλοσοφίαν, ἀφοῦ εἰς ἡλικίαν δέκα ὀκτὼ ἐτῶν ἔκανεν ἀνάλυσιν καὶ εἶχεν ἀποπερατώσει τὰ μαθήματα τῆς φυσικῆς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἔρως τὸν ἔφερεν εἰς ἀμηχανίαν μοῦ ἀνεκοίνωσε τὰ πάντα· καὶ ἐγώ, ἀφοῦ ὡς διδάσκαλός του ἔπρεπε νὰ τὸν βοηθήσω,

1 Ὑποδήματα μὲ ἀκατέργαστον δέρμα.

ὡδήγησα πρὸς αὐτὸν τὸν ὑπερβόρειον ἐκεῖνον μάγον, μὲ τὴν συμφωνίαν νὰ λάβῃ εὐθὺς μὲν τέσσαρας μνᾶς—διότι ἔπρεπε κἄτι νὰ προκαταβληθῇ διὰ τὰς θυσίας αἱ ὁποῖαι θὰ ἐγίνοντο — δέκα ἓξ δὲ ἐὰν θ' ἀπελάμβανε τὴν Χρυσίδα. Ὁ μάγος ἐπερίμενε τὴν γέμισιν τῆς σελήνης— διότι τότε κατὰ τὸ πλεῖστον γίνονται αὐτοῦ τοῦ εἴδους αἱ μαγεῖαι—καὶ τότε ἤνοιξε λάκκον εἰς ἀνοικτὸν μέρος τῆς οἰκίας καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον μᾶς ἐκάλεσε τὸν Ἀλεξικλέα τὸν πατέρα τοῦ Γλαυκίου, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀποθάνει πρὸ ἑπτὰ μηνῶν. Ὁ γέρων δὲν ἐπεδοκίμαζε τὸν ἔρωτα τοῦ υἱοῦ του καὶ ὠργίζετο, ἐπὶ τέλους ὅμως συγκατένευσε.

Ἔπειτα ἔφερε τὴν Ἑκάτην συνοδευομένην ἀπὸ τὸν Κέρβερον καὶ κατέβασε τὴν Σελήνην, ἡ ὁποία παρουσίαζε πολύμορφον καὶ μεταβαλλόμενον θέαμα· διότι κατ' ἀρχὰς παρουσίαζε γυναικείαν μορφήν, ἔπειτα ἐφάνη ὡς βῶδι ὡραιότατον, ἔπειτα σκυλάκι. Ἐπὶ τέλους λοιπὸν ὁ ὑπερβόρειος ἔπλασεν ἐκ πηλοῦ μικρὸν ἔρωτα καὶ τοῦ εἶπε: Πήγαινε καὶ φέρε τὴν Χρυσίδα. Ὁ πηλὸς ἐπέταξε καὶ μετ' ὀλίγον ἦλθεν ἡ Χρυσὶς καὶ ἐκτύπα τὴν θύραν καὶ εἰσελθοῦσα ἐνηγκαλίσθη τὸν Γλαυκίαν, ὡς νὰ τὸν ἠγάπα περιπαθέστατα, καὶ ἐκοιμήθη μαζῆ του ἕως ὅτου ἔκραξαν οἱ πετεινοί. Τότε ἡ Σελήνη ἐπέταξεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἡ Ἑκάτη ἐβυθίσθη εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ ἄλλα φαντάσματα ἐξηφανίσθησαν, τὴν δὲ Χρυσίδα ἐστείλαμεν εἰς τὸ σπῆτί της κατὰ τὴν αὐγὴν περίπου. Ἂν τὰ ἔβλεπες αὐτά, Τυχιάδη, δὲν θὰ ἐξηκολούθεις νὰ μὴ πιστεύῃς εἰς τοὺς ἐξορκισμούς. Ἔχεις δίκαιον, τοῦ εἶπα· θὰ ἐπίστευα τῷ ὄντι ἂν ἔβλεπα αὐτὰ ποῦ εἶπες· ἀλλὰ τώρα νομίζω ὅτι δικαιολογεῖται ἡ δυσπιστία μου ἀφοῦ δὲν ἔχω ὁμοίαν μὲ σᾶς ὀξυδέρκειαν. Γνωρίζω ἐν τοσούτῳ τὴν Χρυσίδα ποῦ ἀνέφερες καὶ ξέρω ὅτι εἶνε πρόθυμος καὶ εὔκολος εἰς τὰ ἐρωτικά. Δὲν ἐννοῶ δὲ διατί ἐνομίσατε ἀναγκαῖον νὰ τῆς στείλετε τὸν πήλινον πρεσβευτὴν καὶ νὰ καλέσετε τὸν ὑπερβόρειον μάγον καὶ αὐτὴν τὴν Σελήνην, ἐνῷ μὲ εἴκοσι δραχμὰς ἦτο δυνατὸν καὶ μέχρι τῶν ὑπερβορείων χωρῶν νὰ σᾶς ἀκολουθήσῃ ἡ Χρυσίς. Διότι πολὺ ὑπακούει εἰς αὐτὴν τὴν ἐπῳδὴν καὶ τῆς συμβαίνει τὸ ἐναντίον ἀφ' ὅ,τι εἰς τὰ φαντά-

σματα· τὰ μὲν φαντάσματα ἂν ἀκούσουν ἦχον χαλκοῦ ἢ σιδήρου φεύγουν—καὶ αὐτὰ σεῖς τὰ λέγετε — αὐτὴ δὲ ἂν πουθενὰ κουδουνίζῃ χρῆμα τρέχει πρὸς τὸν ἦχον. Ἀπορῶ ἄλλως τε πῶς αὐτὸς ὁ μάγος, ἀφοῦ δύναται νὰ κάμῃ τὰς πλουσιωτάτας τῶν γυναικῶν νὰ τὸν ἀγαπήσουν καὶ νὰ λαμβάνῃ παρ' αὐτῶν τάλαντα ὁλόκληρα, ἀρκεῖται ὀλιγαρκέστατα εἰς τέσσαρας μνᾶς, τὰς ὁποίας λαμβάνει ἀπὸ τὸν Γλαυκίαν διὰ νὰ τὸν κάμῃ ἀξιέραστον.

Εἶνε γελοία αὐτὴ ἡ ἀπιστία σου πρὸς ὅλα, εἶπεν ὁ Ἴων. Ἀλλὰ θὰ ἐπεθύμουν ν' ἀκούσω τί λέγεις δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐκδιώκουν δι' ἐξορκισμοῦ τοὺς δαίμονας ἀπὸ τοὺς δαιμονιζομένους τόσον φανερά, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία. Καὶ εἶνε περιττὴ ἡ δική μου μαρτυρία, διότι ὅλοι γνωρίζουν τὸν ἐκ Παλαιστίνης Σύρον [1], τὸν περίφημον διὰ τοιαῦτα κατορθώματα, ὁ ὁποῖος τοὺς σεληνιαζομένους, οἵτινες πίπτουν κάτω καὶ διαστρέφουν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀφρίζουν, ἐγείρει καὶ ἀποπέμπει ὑγιεῖς ἀντὶ μεγάλης ἀμοιβῆς. Ὅταν τοὺς εὕρῃ κυλιομένους κατὰ γῆς καὶ ἐρωτᾷ πόθεν εἰσῆλθαν εἰς τὸ σῶμα, ὁ μὲν ἀσθενὴς σιωπᾷ, ἀποκρίνεται δὲ ὁ δαίμων εἰς γλῶσσαν Ἑλληνικὴν ἢ βαρβαρικήν, κατὰ τὴν πατρίδα τοῦ δαιμονιζομένου καὶ λέγει πῶς καὶ πόθεν εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἄνθρωπον· ἐκεῖνος δὲ δι' ἐξορκισμῶν ἤ, ἂν δὲν εἰσακουσθῇ, δι' ἀπειλῶν ἐκδιώκει τὸν δαίμονα. Ἐγὼ δὲ καὶ εἶδα δαίμονα ἐξερχόμενον κατὰ τοιοῦτον τρόπον, μαῦρον καὶ καπνώδη κατὰ τὸ χρῶμα. Δὲν εἶνε παράδοξον, τοῦ εἶπα, ὅτι βλέπεις τὰ τοιαῦτα, Ἴων, ἀφοῦ δύνασαι νὰ βλέπῃς καὶ τὰς ἰδέας τοῦ Πλάτωνος, αἵτινες δι' ἡμᾶς τοὺς ἀμβλυωποῦντας εἶνε πρᾶγμα σκοτεινόν.

Μήπως μόνος ὁ Ἴων, εἶπεν ὁ Εὐκράτης, εἶδε τοιαῦτα φαντάσματα, δὲν ἔτυχε δὲ νὰ συναντήσουν δαίμονας ἄλλοι μὲν νύκτα καὶ ἄλλοι ἡμέραν; Ἐγὼ ὄχι μίαν φοράν, ἀλλὰ μυριάκις

---

1) Ἐννοεῖ, φαίνεται, κάποιον ἐκ τῶν ἀποστόλων, ἢ πιθανώτερον τὸν μάγον Σίμωνα.

εἶδα τοιαῦτα πράγματα. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν κατελαμβανόμην ὑπὸ ταραχῆς, ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸν συνήθισα καὶ τώρα δὲν μοῦ φαίνεται ὅτι βλέπω τίποτε παράδοξον, μάλιστα ἀφ' ὅτου ὁ Ἀράπης μοῦ ἔδωκε τὸ δακτυλίδι τὸ ὁποῖον εἶνε καμωμένον ἀπὸ σίδηρον τῶν σταυρῶν καὶ μοῦ ἔμαθε τὸν μεγάλον ἐξορκισμόν, ἐκτὸς ἐὰν δὲν πιστεύῃς καὶ εἰς ἐμέ, Τυχιάδη. Καὶ πῶς εἶνε δυνατόν, εἶπα ἐγώ, νὰ ἀπιστήσω εἰς τὸν Εὐκράτην τοῦ Δείνωνος, ἄνθρωπον σοφόν, ὁ ὁποῖος μὲ τόσην ἐλευθερίαν λέγει ὅ,τι τοῦ καπνίσῃ εἰς τὸ σπῆτί του, χωρὶς νὰ φοβῆται ἀντιλογίας; Τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνδριάντος, εἶπεν ὁ Εὐκράτης, ὁ ὁποῖος ἐμφανίζεται καθ' ὅλας τὰς νύκτας καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπητιοῦ, ὄχι μόνον ἀπὸ ἐμὲ δύνασαι ν' ἀκούσῃς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς δικούς μας. Ποίου ἀνδριάντος; ἠρώτησα. Δὲν εἶδες, εἶπεν, ὅταν εἰσέρχεσαι εἰς τὴν αὐλήν, ἕνα ὡραιότατον ἀνδριάντα, ἔργον τοῦ Δημητρίου τοῦ ἀγαλματοποιοῦ; Ἐννοεῖς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος παρίσταται νὰ ῥίπτῃ τὸν δίσκον καὶ σκύφτει εἰς τὴν στάσιν τῆς ἀφέσεως μὲ τὸ πρόσωπον γυρμένον πρὸς τὸ χέρι τὸ ὁποῖον κρατεῖ τὸν δίσκον, καὶ λιγύζει ὀλίγον τὸ γόνατον οὕτως ὥστε νὰ φαίνεται ἕτοιμος μὲ τὴν βολὴν τοῦ δίσκου νὰ ἀνατιναχθῇ; Ὄχι ἐκεῖνον, εἶπεν ὁ Εὐκράτης· αὐτὸς ὁ δισκοβόλος εἶνε ἔργον τοῦ Μύρωνος. Ἀλλ' οὔτε τὸν πλησίον του λέγω, τὸν ὡραῖον ἐκεῖνον νέον ὁ ὁποῖος ἔχει δεμένην τὴν κόμην του μὲ ταινίαν, διότι αὐτὸς εἶνε ἔργον τοῦ Πολυκλείτου. Δὲν πρόκειται περὶ τῶν ἀνδριάντων οἵτινες εὑρίσκονται εἰς τὴν δεξιὰν πλευράν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶνε καὶ τὰ ἔργα τοῦ Κριτίου καὶ τοῦ Νησιώτου, οἱ Τυραννοκτόνοι. Ἀλλὰ θὰ εἶδες πλησίον εἰς τὸ ἀναβρυτήριον ἕνα κοιλαρᾶν, φαλακρὸν καὶ ἡμίγυμνον, ἀπὸ τὰ γένεια τοῦ ὁποίου ὀλίγαι τρίχες φαίνονται ὡς νὰ τὰς σηκώνῃ ὁ ἀέρας· αἱ φλέβες του φουσκώνουν καὶ εἶνε καθ' ὅλα φυσικὸν ὁμοίωμα ἀνθρώπου. Αὐτὸν ἐννοῶ, φαίνεται δὲ ὅτι εἶνε ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς Πέλιχος. Ἄ ναί, εἶπα ἐγώ, ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἶδα δεξιὰ τοῦ Κρόνου ἕνα ὁ ὁποῖος κρατεῖ ταινίας καὶ στεφάνους ξηροὺς καὶ ἔχει στολισμένον τὸ στῆθος μὲ πέταλα χρυσᾶ. Ἐγώ, εἶπεν ὁ Εὐκράτης,

τὰ ἐχρύσωσα, ὅταν διὰ τρίτην φορὰν μὲ ἐθεράπευσε ἀπὸ πυρετούς. Ἦτο λοιπὸν καὶ ἰατρός, εἶπα ἐγώ, ὁ λαμπρὸς ἐκεῖνος Πέλιχος; Μάλιστα καὶ μὴ περιπαίζῃς, εἶπεν ὁ Εὐκράτης, διότι δὲν θὰ δυσκολευθῇ νὰ σὲ τιμωρήσῃ· ἐγὼ γνωρίζω τί δύναται νὰ κάμῃ ὁ ὑπὸ σοῦ ἐμπαιζόμενος ἀνδριάς· ἢ δὲν νομίζεις ὅτι δύναται νὰ στέλλῃ πυρετοὺς εἰς ὅσους θέλῃ, ἀφοῦ δύναται νὰ τοὺς ἀποδιώκῃ; Παρακαλῶ τὸν ἀνδριάντα νὰ μοῦ φεισθῇ καὶ νὰ μὲ συγχωρήσῃ, ἀφοῦ εἶνε τόσον γενναῖος. Ἀλλὰ τί ἄλλο τὸν βλέπετε νὰ κάνῃ ὅλοι οἱ κατοικοῦντες εἰς τὸ σπῆτι; Ἅμα νυκτώσῃ, εἶπεν ὁ Εὐκράτης, ὁ Πέλιχος κατεβαίνει ἀπὸ τὸ βάθρον του καὶ περιφέρεται εἰς τὸ σπῆτι, τὸν συναντοῦν δὲ ὅλοι καὶ ἐνίοτε τὸν ἀκούουν νὰ τραγουδῇ, ἀλλὰ δὲν ἐπείραξε ποτὲ κανένα· πρέπει μόνον ὅποιος τὸν συναντᾷ νὰ παραμερίζῃ, αὐτὸς δὲ περνᾷ χωρὶς νὰ ἐνοχλήσῃ τὸν συναντώμενον. Πολλάκις δὲ λούεται καὶ παίζει καθ' ὅλην τὴν νύκτα, οὕτως ὥστε ἀκούεται ὁ θόρυβος τοῦ νεροῦ. Πρόσεξε, εἶπα ἐγώ, μήπως ὁ ἀνδριὰς δὲν εἶνε ὁ Πέλιχος, ἀλλ' ὁ Τάλως ὁ Κρὴς τῆς ἐποχῆς τοῦ Μίνωος, ὁ ὁποῖος ἦτο χάλκινος καὶ περιεπόλει εἰς τὴν Κρήτην. Ἐὰν δὲν ἦτο ἐκ χαλκοῦ, ἀλλ' ἀπὸ ξύλον, τίποτε δὲν θὰ ἠμπόδιζε νὰ εἶνε ὄχι τοῦ Δημητρίου ἔργον, ἀλλὰ τεχνούργημα τοῦ Δαιδάλου· διότι, ὡς λέγεις, καὶ αὐτὸς φεύγει ἀπὸ τὸ βάθρον του.

Πρόσεξε, Τυχιάδη, εἶπεν ὁ Εὐκράτης, μὴ μετανοήσῃς διὰ τοὺς ἐμπαιγμούς σου. Ἐγὼ γνωρίζω τί ἔπαθεν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔκλεψε τοὺς ὀβολοὺς ποῦ τοῦ προσφέρομεν κάθε πρώτην τοῦ μηνός. Ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῇ αὐστηρῶς, ἀφοῦ ἦτον ἱερόσυλος, εἶπεν ὁ Ἴων. Πῶς λοιπὸν τὸν ἐτιμώρησεν ὁ ἀνδριάς: Θέλω νὰκούσω καὶ ἂν ἀκόμη δὲν θὰ τὸ πιστεύσῃ καὶ αὐτὸ ὁ Τυχιάδης. Εἰς τὰ πόδια τοῦ ἀνδριάντος, εἶπεν ὁ Εὐκράτης, ἦσαν ριμμένοι πολλοὶ ὀβολοὶ καὶ ἄλλα νομίσματα μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἀργυρᾶ ἦσαν κολλημένα μὲ κερὶ εἰς τὸν μηρόν του καὶ πέταλα ἐξ ἀργύρου, ἀφιερώματα εἴτε διὰ παράκλησιν εἴτε ὡς εὐχαριστία διὰ θεραπείαν πυρετοῦ. Εἴχομεν δὲ τότε ἕνα Ἀφρικανὸν δοῦλον, ἀχρειέστατον, ὁ ὁποῖος ἐχρησίμευεν ὡς ἱπποκόμος. Αὐτὸς ἀπεπειρά-

θη μίαν νύκτα να κλέψη ὅλα ἐκεῖνα καὶ τὰ ὑπεξήρεσε τὴν ὥραν κατὰ τὴν ὁποίαν εἶχε κατεβῇ ἐκ τῆς θέσεώς του ὁ ἀνδριάς. Ὅταν δὲ μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθεν ὁ Πέλιχος καὶ ἐνόησεν ὅτι τὸν ἔκλεψαν, νὰ 'δῆτε πῶς ἐτιμώρησε καὶ ἀπεκάλυψε τὸν Ἀφρικανόν. Καθ' ὅλην τὴν νύκτα περιεφέρετο εἰς τὴν αὐλὴν ὁ ἄθλιος μὴ δυνάμενος νὰ ἐξέλθῃ, ὡς νὰ εὑρίσκετο εἰς λαβύρινθον, ἕως οὗ ἐξημέρωσε καὶ συνελήφθη μὲ τὰ κλοπιμαῖα. Καὶ τότε μὲν ἔφαγεν ὄχι ὀλίγον ξύλον, ἔζησε δὲ ὀλίγον καιρὸν ἀκόμη καὶ ἀπέθανεν ἀθλίως, διότι, ὡς ἔλεγε, κάθε νύκτα τὸν ἔδερνεν ὁ Πέλιχος, οὕτως ὥστε τὴν ἐπιοῦσαν ἐφαίνοντο τὰ σημάδια εἰς τὸ σῶμά του. Καὶ τώρα, Τυχιάδη, σκῶπτε καὶ τὸν Πέλιχον καὶ ἐμένα ὡς ὁμήλικον τοῦ Μίνωος καὶ παραληροῦντα ἀπὸ τὰ γεράματα. Ἀλλά, φίλε μου Εὐκράτη, τοῦ εἶπα, ἐφ' ὅσον ὁ χαλκὸς εἶνε χαλκός, τὸ δὲ ἔργον κατεσκεύασεν ὁ Δημήτριος ὁ ἐκ τοῦ δήμου Ἀλωπεκῆς, ὁ ὁποῖος δὲν κατεσκεύαζε θεούς, ἀλλ' ἀνθρώπους, οὐδέποτε θὰ φοβηθῶ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Πελίχου, τὸν ὁποῖον καὶ ζῶντα καὶ ἀπειλοῦντα ὀλίγον θὰ ἐφοβούμην.

Μετὰ ταῦτα ὁ ἰατρὸς Ἀντίγονος εἶπε· Καὶ ἐγώ, Εὐκράτη, ἔχω ἕνα χάλκινον Ἱπποκράτην ἑνὸς περίπου πήχεως κατὰ τὸ μέγεθος, ὅστις ἅμα σβύσῃ τὸ φῶς, γυρίζει εἰς ὅλο τὸ σπῆτι, θορυβεῖ, ἀνατρέπει τὰ δοχεῖα καὶ ἀνακατεύει τὰ φάρμακα, ἀνοίγει τὴν θύραν, μάλιστα δὲ ὅταν παραλείπωμεν τὴν θυσίαν τὴν ὁποίαν τοῦ προσφέρομεν κατ' ἔτος. Ὥστε, εἶπα ἐγώ, καὶ ὁ Ἱπποκράτης ὁ ἰατρὸς ἔχει τώρα τὴν ἀξίωσιν νὰ τοῦ προσφέρουν θυσίας καὶ ὀργίζεται ἂν δὲν γευθῇ τὴν ὡρισμένην ἐποχὴν τέλεια σφάγια; Ἀλλ' ἔπρεπε ν' ἀρκῆται εἰς μίαν νεκρικὴν θυσίαν, εἰς μίαν σπονδὴν ὑδρομέλιτος ἐπὶ τοῦ τάφου του ἢ στέφανον ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ τάφου του.

Ἄκουσε κἄτι τι, εἶπεν ὁ Εὐκράτης, διὰ τὸ ὁποῖον ἔχω καὶ μάρτυρας καὶ τὸ ὁποῖον εἶδα πρὸ πέντε ἐτῶν. Ἦτον ἐποχὴ τοῦ τρυγητοῦ, ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ μεσημέρι, ἀφήσας τοὺς ἐργάτας νὰ τρυγοῦν εἰς τ' ἀμπέλι, ἐπῆγα νὰ περιπατήσω εἰς τὸ δάσος· κἄποια σκέψις μὲ κατεῖχε καὶ συνεστρέφετο εἰς τὴν κεφαλήν μου. Ὅταν δὲ ἔφθα-

σα εἰς τὸ πυκνὸν μέρος, ἤκουσα κατ' ἀρχὰς γαυγίσματα σκύλων καὶ ἐνόμισα ὅτι ὁ υἱός μου ὁ Μνάσων ἔπαιζε καὶ ἐκυνήγα, ὡς συνηθίζει, μὲ τοὺς φίλους του εἰς τὸ δάσος. Δὲν συνέβαινεν ὅμως αὐτό, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἔγινε κάποιος σεισμὸς καὶ ἠκούσθη ὡς βοὴ βροντῆς· καὶ εἶδα νὰ ἔρχεται πρὸς τὸ μέρος μου μία γυναίκα φοβερά, ἡ ὁποία εἶχεν ὕψος μισοῦ περίπου σταδίου. Ἐκράτει δὲ καὶ δᾷδα εἰς τὸ ἀριστερὸν χέρι καὶ σπαθὶ εἰς τὸ δεξιὸ ἕως εἴκοσι πήχεις μακρύ. Καὶ τὸ μὲν κάτω μέρος αὐτῆς ὡμοίαζε μὲ φίδι, εἰς δὲ τὸ ἄνω ἥμισυ ὡμοίαζε μὲ Γοργόνα, ἐννοῶ κατὰ τὸ βλέμμα καὶ τὴν φρικτὴν μορφήν. Ἀντὶ δὲ μαλλιῶν ἀπὸ τὴν κεφαλήν της ἐκρέμοντο δράκοντες, ὡς βόστρυχοι, καὶ περιετυλίσσοντο εἰς τὸν λαιμόν της καὶ συνεστρέφοντο ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους της. Βλέπετε πῶς καὶ τώρα ποῦ σᾶς τὸ διηγοῦμαι φρίττω; Καὶ ἐνῷ ἔλεγεν αὐτὰ μᾶς ἐδείκνυεν ὁ Εὐκράτης τὰς τρίχας τοῦ βραχίονός του ποῦ εἶχαν ὀρθωθῆ ἐκ τῆς φρίκης.

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι, ὁ Ἴων, ὁ Δεινόμαχος καὶ ὁ Κλεόδημος προσεῖχον εἰς τὴν διήγησιν μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα, ἐνῷ ἦσαν ἡλικιωμένοι ἄνδρες· τοὺς ἐτράβα ἀπὸ τὴν μύτην ὁ ψευδολόγος Εὐκράτης καὶ ἐνδομύχως ἐπροσκύνουν τὸν τόσον ἀπίθανον κολοσσόν, τὴν γυναῖκα ἡ ὁποία εἶχεν ὕψος ἡμίσεος σταδίου, καὶ ἦτο κατάλληλος μόνον διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς φόβητρον εἰς πολὺ μικρὰ παιδία. Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ ἐσκεπτόμην τί ἄνθρωποι εἶνε αὐτοί, οἱ ὁποῖοι διδάσκουν σοφίαν εἰς τοὺς νέους καὶ θαυμάζονται ὑπὸ πολλῶν, ἐνῷ μόνον κατὰ τὰ ἄσπρα μαλλιὰ διαφέρουν ἀπὸ τὰ βρέφη, κατὰ δὲ τὰ ἄλλα εἶνε καὶ αὐτῶν πλέον εὔπιστοι εἰς τὸ ψεῦδος.

Ἔπειτα ὁ Δεινόμαχος ἠρώτησε· Δὲν μοῦ λές, Εὐκράτη, τὰ σκυλιὰ τῆς θεᾶς πόσα ἦσαν κατὰ τὸ μέγεθος; Ὑψηλότερα ἀπὸ τοὺς ἐλέφαντας τῶν Ἰνδιῶν, ἀπήντησεν ὁ Εὐκράτης, μαῦρα ὡς αὐτοὶ καὶ μαλλιαρὰ μὲ μαλλιὰ ἀνώμαλα καὶ λερωμένα. Ἐγὼ λοιπόν, ἐξηκολούθησε, ἅμα τὴν εἶδα ἐγύρισα τὴν σφραγῖδα, τὴν ὁποίαν μοῦ εἶχε δώσει ὁ Ἀράπης, πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ δακτύλου, ἡ δὲ Ἑκάτη ἐκτύπησε μὲ τὸν δρακόντιόν της πόδα τὸ

ἔδαφος καὶ ἔκαμε χάσμα τεράστιον, καὶ ὡς στόμα τοῦ ταρτάρου, ἔπειτα ἐπήδησε εἰς αὐτὸ καὶ ἐξηφανίσθη. Τότε ἐγὼ ἐπῆρα θάρρος καὶ ἔσκυψα, ἀφοῦ ἐκρατήθηκα ἀπὸ ἓν ἐκ τῶν πλησίον δένδρων διὰ νὰ μὴ ζαλισθῶ καὶ πέσω εἰς τὸ χάσμα· καὶ εἶδα ὅλο τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Ἅδου, τὸν Πυριφλεγέθοντα, τὴν λίμνην, τὸν Κέρβερον καὶ τοὺς νεκρούς, οὕτως ὥστε ἀνεγνώρισα μερικοὺς ἐξ αὐτῶν· τὸν πατέρα μου τοὐλάχιστον εἶδα καθαρὰ καὶ ἐφοροῦσε τὰ ἴδια ἐνδύματα μὲ τὰ ὁποῖα τὸν ἐθάψαμεν. Καὶ τί ἔκαναν, Εὐκράτη, αἱ ψυχαί; εἶπεν ὁ Ἴων. Τί ἄλλο, ἀπήντησεν ὁ Εὐκράτης, παρὰ κατὰ φυλὰς καὶ φατρίας, ὅπως ἐζοῦσαν εἰς τὸν κόσμον, διέτριβαν καὶ ἐκεῖ, ξαπλωμένοι ἐπάνω εἰς τοὺς ἀσφοδέλους; Ἂς ἀντιλέγουν λοιπὸν ἀκόμη, εἶπεν ὁ Ἴων, οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἐπικούρου εἰς τὸν θεῖον Πλάτωνα καὶ εἰς τὸν περὶ ψυχῆς διάλογόν του. Μήπως μεταξὺ τῶν νεκρῶν εἶδες καὶ τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα; Τὸν Σωκράτη μάλιστα, δὲν εἶμαι ὅμως βέβαιος ἀλλὰ τὸ ὑποθέτω ἐκ τοῦ ὅτι ἦτο φαλακρὸς καὶ προγάστωρ· τὸν Πλάτωνα ὅμως δὲν ἀνεγνώρισα, διότι πρὸς φίλους πρέπει νὰ λέγῃ κανεὶς τὴν ἀλήθειαν. Ἀφοῦ λοιπὸν εἶδα ὅλα λεπτομερῶς καὶ τὸ χάσμα ἤρχιζε νὰ κλείῃ, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας μου, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ Πυρρίας αὐτὸς ἐδῶ, οἱ ὁποῖοι μὲ ἀνεζήτουν ἔφθασαν καθ' ἣν στιγμὴν δὲν εἶχε κλείσει ἐντελῶς τὸ χάσμα. Εἰπὲ, Πυρρία, ἂν δὲν λέγω ἀλήθεια. Μὰ τὸν Δία, εἶπεν ὁ Πυρρίας, ἐγὼ ἤκουσα καὶ ἕνα γαύγισμα ποῦ ἦλθε ἀπὸ τὸ χάσμα, μοῦ ἐφάνη δὲ ὅτι εἶδα καὶ μίαν μικρὰν λάμψιν ἡ ὁποία θὰ ἦτο ἀπὸ τὴν δᾷδα τῆς θεᾶς.

Ἐγὼ ἐγέλασα διὰ τὴν προσθήκην ὑπὸ τοῦ μάρτυρος τοῦ γαυγίσματος καὶ τῆς λάμψεως. Ὁ δὲ Κλεόδημος· Αὐτὰ τὰ ὁποῖα εἶδες, εἶπε, δὲν εἶνε πρωτοφανῆ· ἔχουν ἴδῃ καὶ ἄλλοι παρόμοια, ἀφοῦ καὶ ἐγὼ ὅταν ἠσθένησα ὄχι πρὸ πολλοῦ καιροῦ, εἶδα κάτι τοιοῦτον· μ' ἐπεριποιεῖτο δὲ καὶ μ' ἐθεράπευεν ὁ Ἀντίγονος ἀπ' ἐδῶ. Ἦτο ἑβδόμη ἡμέρα τῆς ἀσθενείας μου καὶ ὁ πυρετός μου εἶχε φθάσει εἰς τὴν μεγαλειτέραν του σφοδρότητα. Μὲ εἶχαν δὲ ἀφήσει μόνον ὅλοι καὶ κλείσαντες τὰς θύρας ἐπερίμεναν ἀπ' ἔξω·

διότι οὕτω εἶχες διατάξει, Ἀντίγονε, ἴσως δυνηθῶ νὰ κοιμηθῶ. Τότε λοιπόν, ἐνῷ ἀκόμη ἤμουν ξυπνός, παρουσιάσθη ἕνας νέος ὡραιότατος μὲ λευκὸν ἔνδυμα, ὁ ὁποῖος μὲ ἐσήκωσε καὶ δι' ἑνὸς χάσματος μὲ ὡδήγησεν εἰς τὸν Ἅδην, ὅπου ἀμέσως εἶδα καὶ ἐγνώρισα τὸν Τάνταλον, τὸν Τιτυὸν καὶ τὸν Σίσυφον. Τὰ ἄλλα εἶνε περιττὸν νὰ τὰ λέγω· ὅταν δὲ ἔφθασα εἰς τὸ δικαστήριον — παρευρίσκοντο δὲ ὁ Αἰακός, ὁ Χάρων, αἱ Μοῖραι καὶ αἱ Ἐρινύες — εἶδα τὸν Πλούτωνα νὰ κάθηται ὡς βασιλεὺς καὶ νὰ ἀπαγγέλλῃ τὰ ὀνόματα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἤδη συμπληρώσει τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς των. Ὁ νέος μὲ ὡδήγησεν ἐνώπιον αὐτοῦ, ὁ δὲ Πλούτων ἐθύμωσε τότε καὶ εἶπε πρὸς ἐκεῖνον ὅστις μὲ ὡδήγει· Δὲν ἐτελείωσεν ἀκόμη τὸ νῆμα αὐτοῦ, ὥστε ἂς γυρίσῃ πίσω. Σὺ δὲ νὰ φέρῃς τὸν σιδηρουργὸν Δημύλον, ὁ ὁποῖος ζῇ περισσότερον ἀφ' ὅσον τοῦ ἀνήκει. Ἐγὼ ἐπέστρεψα χαρούμενος καὶ ὁ πυρετός μου εἶχε παύσει· ἀνήγγειλα δὲ εἰς ὅλους ὅτι μετ' ὀλίγον θ' ἀποθάνῃ ὁ Δημύλος· ἦτο δὲ ὁ Δημύλος γείτονάς μας καὶ ἠσθένει, ὡς ἐλέγετο. Μετ' ὀλίγον τῳόντι ἠκούσαμεν ἀναφωνητά· εἶχεν ἀποθάνει καὶ τὸν ἐμοιρολόγουν.

Τί τὸ παράδοξον; εἶπεν ὁ Ἀντίγονος, ἐγὼ γνωρίζω ἕνα ὁ ὁποῖος μετὰ εἴκοσι ἡμέρας ἀπὸ τῆς ταφῆς του ἀνέστη. Ἤμουν ἰατρός του καὶ πρὸ τοῦ θανάτου καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασίν του. Καὶ πῶς, παρετήρησα ἐγώ, εἰς διάστημα εἴκοσι ἡμερῶν δὲν ἐσάπισε τὸ σῶμά του ἢ πῶς δὲν ἀπέθανεν ἀπὸ τὴν πεῖναν; ἢ μήπως ἐθεράπευσες κἄποιον νέον Ἐπιμενίδην;

Ἐνῷ ἐλέγαμεν αὐτὰ εἰσῆλθαν οἱ γυοὶ τοῦ Εὐκράτους, ἐρχόμενοι ἀπὸ τὸ γυμναστήριον, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἕνας ἔχει ἤδη ὑπερβῆ τὴν ἥβην, ὁ δὲ ἄλλος εἶνε δέκα πέντε περίπου ἐτῶν, καὶ ἀφοῦ μᾶς ἐχαιρέτησαν ἐκάθησαν εἰς τὴν κλίνην πλησίον εἰς τὸν πατέρα των· δι' ἐμὲ δὲ ἔφεραν καθέκλαν. Καὶ ὁ Εὐκράτης ὡς νὰ ἀνεμνήσθη ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν τῶν υἱῶν του· Ἔτσι νὰ τὰ χαρῶ αὐτὰ τὰ παιδιά, Τυχιάδη, εἶπε — καὶ ἔβαλεν ἐπάνω των τὸ χέρι του—ὅπως εἶνε ἀλήθεια αὐτὰ ποῦ θὰ σοῦ πῶ. Ὅλοι γνωρίζουν πόσον ἀγαποῦσα τὴν μακαρίτισσα τὴν μητέρα των· τὸ ἔδειξα δὲ

δι' ὅσων ἔκαμα δι' αὐτήν, ὄχι μόνον ὅταν ἔζη, ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἀπέθανε, ὅτε ἔκαυσα μαζῆ της ὅλα της τὰ κοσμήματα καὶ τὰ φορέματα, τὰ ὁποῖα περισσότερον τῆς ἤρεσαν. Ἑπτὰ δὲ ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατόν της ἤμουν ξαπλωμένος ἐδῶ, ὅπως τώρα, καὶ διὰ νὰ εὕρω κάποιαν παρηγορίαν εἰς τὴν θλῖψίν μου, ἐδιάβαζα ἡσύχως τὸ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς βιβλίον τοῦ Πλάτωνος. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ εἰσέρχεται ἡ Δημαινέτη, αὐτὴ ἀπαράλλακτη, καὶ κάθεται πλησίον μου, ὅπως τώρα αὐτὸς ὁ Εὐκρατίδης — καὶ ἔδειξε τὸν νεώτερον ἐκ τῶν υἱῶν του, ὁ ὁποῖος καὶ πρὶν ἦτο ὠχρὸς ἀπὸ τὴν διήγησιν, καὶ τώρα συνεταράχθη μὲ παιδικὴν δειλίαν. Ἐγώ, ἐξηκολούθησεν ὁ Εὐκράτης, ἅμα τὴν εἶδα, τὴν ἀγκάλιασα καὶ ἤρχισα νὰ κλαίω. Ἀλλ' αὐτὴ διέκοψε τὰ κλάμματά μου καὶ μοῦ παρεπονεῖτο ὅτι ἐνῷ τῆς ἐχάρισα ὅλα τὰ ἄλλα, τὸ ἓν ἐκ τῶν χρυσῶν της σανδάλων δὲν ἔκαυσα ἐπὶ τοῦ τάφου της, μοῦ εἶπε δὲ ὅτι τὸ σάνδαλον ἐκεῖνο εἶχε παραπέσει καὶ εὑρίσκετο κάτω ἀπὸ τὴν κασέλαν καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὸ εὑρήκαμεν κ' ἐκαύσαμεν μόνον τὸ ἕνα. Ἐνῷ δὲ ἀκόμη ὡμιλούσαμεν, ἕνα ἀναθεματισμένο σκυλάκι τῆς Μάλτας, ποῦ εὑρίσκετο κάτω ἀπὸ τὸ κρεββάτι, ἐγαύγισε καὶ ἐκείνη ἐξηφανίσθη μὲ τὸ γαύγισμα. Ἀλλὰ τὸ σάνδαλον εὑρέθη κάτω ἀπὸ τὴν κασέλαν καὶ τὸ ἐκαύσαμεν. Λοιπὸν δυσπιστεῖς ἀκόμη, Τυχιάδη, εἰς γεγονότα τόσον φανερὰ καὶ τὰ ὁποῖα συμβαίνουν συχνότατα; Ὄχι, μὰ τὸν Δία, ἀπήντησα, καὶ νομίζω ὅτι εἶνε ἄξιοι νὰ δαρθοῦν εἰς τὰ πισινά, καθὼς τὰ παιδιά, μὲ χρυσὸν σάνδαλον ὅσοι δὲν πιστεύουν καὶ δεικνύουν τόσην ἀναισχυντίαν πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Ἐπάνω εἰς αὐτὰ εἰσῆλθεν ὁ Ἀρίγνωτος ὁ Πυθαγορικὸς φιλόσοφος μὲ τὰ μεγάλα μαλλιά, ὁ σοβαρὸς τὴν ὄψιν, τὸν γνωρίζεις δὰ τὸν περίφημον διὰ τὴν σοφίαν του, ὁ ὁποῖος ἐπονομάζεται θεῖος. Ἅμα τὸν εἶδα ἀνέπνευσα, διότι ἐνόμισα ὅτι ἤρχετο νὰ κόψῃ ὡς πέλεκυς τὰ ψεύδη. Θὰ τοὺς ἀποστομώσῃ, ἐσκεπτόμην, ὁ σοφός, ὅταν τοὺς ἀκούσῃ νὰ λέγουν τοιαῦτα τερατολογήματα, καί, κατὰ τὸ λεγόμενον, θεὸν ἀπὸ μηχανῆς, τὸν ὁποῖον μοῦ ἔστελλεν ἡ τύχη, τὸν ἐθεώρησα. Αὐτὸς δὲ ἀφοῦ ἐκάθησε εἰς τὴν θέσιν

τὴν ὁποίαν τοῦ προσέφερεν ὁ Κλεόδημος, ἠρώτησε κατὰ πρῶτον διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ οἰκοδεσπότου, ὅστις ἀπήντησεν ὅτι ἦτο τώρα καλλίτερα. Καὶ περὶ τίνος φιλοσοφεῖτε; εἶπεν ἔπειτα. Διότι εἰσερχόμενος ἤκουσα τοὺς λόγους σας καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι δὲν χάνετε τὸν καιρόν σας. Προσπαθοῦμεν, εἶπεν ὁ Εὐκράτης, νὰ πείσωμεν αὐτὸν ἐδῶ τὸν σκληροτράχηλον—καὶ ἔδειξεν ἐμὲ—νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὑπάρχουν πνεύματα καὶ φαντάσματα καὶ ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν νεκρῶν γυρίζουν εἰς τὴν γῆν καὶ ἐμφανίζονται εἰς ὅποιους θέλουν. Ἐγὼ ἐκοκκίνισα καὶ ἔβλεπα κάτω, διότι ἐντράπηκα τὸν Ἀρίγνωτον. Αὐτὸς δὲ εἶπε· Ἂν λέγῃ ὁ Τυχιάδης ὅτι μόνον τῶν βιαίως ἀποθανόντων αἱ ψυχαὶ ἐπιστρέφουν, π. χ. ἂν κανεὶς ἐκρεμάσθη ἢ ἀπεκεφαλίσθη ἢ ἀνεσκολοπίσθη ἢ κατ' ἄλλον τοιοῦτον τρόπον ἀπέθανε, ὄχι ὅμως καὶ αἱ ψυχαὶ ἐκείνων οἵτινες ἀποθνήσκουν μὲ φυσικὸν θάνατον—ἂν λέγῃ αὐτὸ δὲν λέγει πολὺ παράλογα πράγματα. Μὰ τὸν Δία, εἶπεν ὁ Δεινόμαχος, δὲν τὰ παραδέχεται καθόλου, οὔτε ὅτι ὑπάρχουν, οὔτε ὅτι φαίνονται. Ἀλήθεια, εἶπεν ὁ Ἀρίγνωτος, καὶ μ' ἐκύταξεν αὐστηρῶς, δὲν πιστεύεις τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἐνῷ τὰ βλέπει ὅλος ὁ κόσμος; Σᾶς παρακαλῶ, εἶπα ἐγώ, ν' ἀπολογηθῆτε δι' ἐμέ, διότι μόνος ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων δὲν βλέπω τίποτε· ἂν ἔβλεπα θὰ ἐπίστευα καὶ ἐγὼ ὅπως σεῖς. Ἀλλ' ἂν πᾷς ποτὲ εἰς τὴν Κόρινθον, εἶπεν ὁ Ἀρίγνωτος, ἐρώτησε ποῦ εἶνε τὸ σπῆτι Εὐβατίδου καὶ ὅταν σοῦ τὸ δείξουν πλησίον εἰς τὸ Κράνειον, νὰ ἔμβῃς καὶ νὰ ὑπῆς εἰς τὸν θυρωρὸν Τίβιον νὰ σοῦ δείξῃ τὸ μέρος ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔσκαψε καὶ ἔβγαλε τὸν δαίμονα ὁ Πυθαγορικὸς Ἀρίγνωτος καὶ τοιουτοτρόπως ἔγεινε δυνατὸν νὰ κατοικῆται εἰς τὸ ἑξῆς τὸ σπῆτι ἐκεῖνο. Τί συνέβαινε; ἠρώτησεν ὁ Εὐκράτης. Πρὸ πολλοῦ, ἀπήντησεν ὁ Ἀρίγνωτος, ἔμενεν ἀκατοίκητο τὸ σπῆτι ἐκεῖνο ἕνεκα φαντασμάτων· ἐὰν δὲ κανεὶς κατοικοῦσε ἔφευγεν ἀμέσως διότι τὸν κατεδίωκε καὶ τὸν ἐτρόμαζε ἕνα φοβερὸν καὶ ταραχοποιὸν φάντασμα. Τὸ σπῆτι ἀφέθη νὰ γείνῃ ἐρείπιον καὶ ἡ στέγη του εἶχεν ἀρχίσει νὰ πέφτῃ καὶ κανεὶς δὲν ἐτόλμα νὰ εἰσέλθῃ. Ἐγὼ δὲ ὅταν ἤκουσα αὐτά, ἐπῆρα τὰ βιβλία μου—ἔχω δὲ πολλὰ Αἰγυπτιακὰ βιβλία διὰ τὰ τοιαῦτα

—καὶ ἐπῆγα εἰς τὸ σπῆτι ἐκεῖνο κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πρώτου ὕπνου, χωρὶς ν' ἀκούσω ἐκεῖνον ὅστις μ' ἐφιλοξένει, ὁ ὁποῖος ὅταν ἔμαθε ποῦ ἐπήγαινα μὲ ἠμπόδιζε καὶ σχεδὸν μ' ἐτράβα, διότι ἐνόμιζεν ὅτι μεταβαίνω εἰς βέβαιον ὄλεθρον. Ἐγὼ ἐπῆρα λύχνον καὶ εἰσῆλθα μόνος καὶ ἀφοῦ ἐτοποθέτησα τὸ φῶς εἰς τὸ μεγαλείτερον δωμάτιον ἐκάθησα κατὰ γῆς καὶ ἤρχισα νὰ διαβάζω ἡσύχως. Μετ' ὀλίγον παρουσιάσθη ὁ δαίμων ὁ ὁποῖος εἶχε μαλλιὰ μεγάλα καὶ ἄτακτα καὶ ἦτο κατάμαυρος. Ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε νὰ κάμῃ μὲ κανένα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καὶ ἤλπιζεν ὅτι θὰ μὲ ἐτρόμαζεν ὅπως τοὺς ἄλλους. Ἤρχισε λοιπὸν νὰ μὲ περιτριγυρίζῃ καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ μοῦ ἐπιτεθῇ πότε ἀπὸ 'δῶ καὶ καὶ πότε ἀπὸ 'κεῖ. Καὶ διὰ νὰ μὲ φέρῃ εἰς σύγχυσιν μετεμορφόνετο ἄλλοτε μὲν εἰς σκύλον, ἄλλοτε δὲ εἰς ταῦρον ἢ λέοντα. Ἐγὼ δὲ μεταχειρισθεὶς τὸν φρικτότερον ἐξορκισμὸν εἰς Αἰγυπτιακὴν γλῶσσαν, τὸν περιώρισα εἰς μίαν γωνίαν σκοτεινοῦ δωματίου· καὶ ἀφοῦ εἶδα ποῦ ἐκρύβη, ἡσύχασα. Τὸ δὲ πρωΐ, ἐνῷ ὅλοι ἦσαν ἀπηλπισμένοι καὶ ἐνόμιζαν ὅτι θὰ μ' εὕρουν νεκρὸν καθὼς τοὺς ἄλλους, παρουσιάσθηκα ἀπροσδοκήτως, εὑρῆκα τὸν Εὐβατίδην καὶ τοῦ ἀνήγγειλα πρὸς μεγάλην του χαρὰν ὅτι τοῦ λοιποῦ τὸ σπῆτι θὰ εἶνε ἀπηλλαγμένον ἀπὸ φαντάσματα καὶ θὰ δύναται νὰ κατοικήσῃ ἀφόβως εἰς αὐτό. Παραλαβὼν δὲ αὐτὸν καὶ ἄλλους πολλούς, οἱ ὁποῖοι ἠκολούθουν ἀπὸ περιέργειαν καὶ θαυμασμόν, διέταξα ὅταν ἐφθάσαμεν ἐκεῖ νὰ σκάψουν εἰς τὸ μέρος ὅπου εἶδα νὰ κρυφθῇ ὁ δαίμων· καὶ ὅταν ἔσκαψαν εὑρῆκαν εἰς βάθος ὀργυιᾶς παλαιὸν νεκρόν, τοῦ ὁποίου διετηροῦντο μόνον τὰ κόκκαλα. Τὸν ἐπήραμεν καὶ τὸν ἐθάψαμεν ἀλλοῦ, ἔκτοτε δὲ τὸ σπῆτι δὲν ἠνωχλήθη πλέον ἀπὸ φαντάσματα.

Ἀφοῦ εἶπεν αὐτὰ ὁ Ἀρίγνωτος, ἄνθρωπος θαυμαστὸς διὰ τὴν σοφίαν του καὶ εἰς ὅλους σεβαστός, δὲν ἔμεινε πλέον κανεὶς ἀπὸ τοὺς παρόντας ὁ ὁποῖος νὰ μὴ μὲ θεωρῇ ἀνόητον, διότι δὲν ἐπίστευα εἰς τὰ τοιαῦτα, ὅταν μάλιστα καὶ ὁ Ἀρίγνωτος τὰ ἐβεβαίωνεν. Ἐγὼ ὅμως χωρὶς νὰ φοβηθῶ οὔτε τὰ μεγάλα του μαλλιά, οὔτε τὴν φήμην του; Τ' εἶν' αὐτά, Ἀρίγνωτε, εἶπα, καὶ σὺ

ἡ μόνη ἐλπὶς τῆς ἀληθείας, εἶσαι γεμᾶτος ἀπὸ καπνὸν καὶ φαντάσματα; Ὅπως ἡ παροιμία λέγει, ἄνθρακες ὁ θησαυρὸς ἀπεδείχθης. Ἀφοῦ, εἶπεν ὁ Ἀρίγνωτος, οὔτε εἰς ἐμὲ πιστεύεις δι' αὐτὰ, οὔτε εἰς τὸν Δεινόμαχον ἢ τὸν Κλεόδημον, οὔτε εἰς τὸν Εὐκράτην, δὲν μᾶς λέγεις ποῖον θεωρεῖς ἀξιοπιστότερον ἀπὸ ἡμᾶς, ὁ ὁποῖος ὑποστηρίζει τὰ ἐναντία; Ἕνα πολὺ θαυμαστὸν ἄνθρωπον, τὸν ἐξ Ἀβδήρων Δημόκριτον, ὅστις τόσην πεποίθησιν εἶχεν ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε τοιοῦτον, ὥστε ἐκλείετο εἰς ἕνα μνῆμα ἔξω τῆς πόλεως καὶ ἐκεῖ ἔγραφε καὶ συνέτασσε τὰ ἔργα του. Ὅταν δὲ μερικοὶ νέοι, θέλοντες νὰ τὸν πειράξουν καὶ νὰ τὸν φοβίσουν, ἐνδύθηκαν ὡς νεκροὶ μὲ μαῦρα ἐνδύματα καὶ ἐφόρεσαν προσωπίδας αἱ ὁποῖαι ἀπεμιμοῦντο τὰ κρανία καὶ περικυκλώσαντες αὐτὸν ἤρχισαν νὰ χορεύουν καὶ νὰ πηδοῦν, ὁ Δημόκριτος χωρὶς νὰ ταραχθῇ καὶ χωρὶς νὰ διακόψῃ τὸ γράψιμόν του, ἐστράφη πρὸς αὐτοὺς καὶ εἶπε· Παύσετε νὰ παίζετε. Τόσον ἦτο βέβαιος ὅτι δὲν ὑπάρχουν πλέον ψυχαὶ ἅμα χωρισθοῦν ἀπὸ τὰ σώματα. Μὲ αὐτὰ ποῦ λέγεις, εἶπεν ὁ Εὐκράτης, μᾶς ἀποδεικνύεις ὅτι καὶ ὁ Δημόκριτος ἦτον ἀνόητος ἄνθρωπος, ἀφοῦ εἶχε τοιαύτην ἰδέαν. Ἀλλ' ἐγὼ θὰ σᾶς διηγηθῶ καὶ κἄτι ἄλλο, τὸ ὁποῖον συνέβη εἰς ἐμέ, δὲν τὸ ἤκουσα ἀπὸ ἄλλον· ἴσως δὲ καὶ σύ, Τυχιάδη, ἅμα τὸ ἀκούσῃς θ' ἀναγκασθῇς ν' ἀναγνωρίσῃς τὴν ἀλήθειαν τῆς ἱστορίας. Ὅταν κατὰ τὴν νεότητά μου εὑρισκόμην εἰς τὴν Αἴγυπτον ὅπου μὲ εἶχε στείλει ὁ πατέρας μου διὰ νὰ σπουδάσω, μὲ κατέλαβεν ἐπιθυμία νὰ μεταβῶ διὰ τοῦ Νείλου μέχρι τοῦ Κοπτοῦ καὶ ἀπ' ἐκεῖ νὰ ὑπάγω μέχρι τοῦ Μέμνονος, διὰ ν' ἀκούσω τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνο ἄγαλμα τὸ ὁποῖον ψάλλει κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου. Καὶ τὸ μὲν ἄγαλμα ἤκουσα, ἀλλ' ὄχι ὅπως οἱ ἄλλοι ἆσμα χωρὶς σημασίαν· εἰς ἐμὲ ἔδωκε καὶ χρησμὸν ὁ Μέμνων δι' ἑπτὰ στίχων, τοὺς ὁποίους θὰ σᾶς ἔλεγα, ἐὰν τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο περιττόν. Κατὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον συνεταξείδευε μὲ ἡμᾶς κάποιος ἱερογραμματεὺς ἐκ Μέμφιδος, θαυμαστὸς κατὰ τὴν σοφίαν καὶ κάτοχος ὅλης τῆς Αἰγυπτιακῆς παιδείας. Ἐλέγετο δὲ ὅτι ἐπὶ εἴκοσι τρία ἔτη ἔζησεν εἰς

τὰ ὑπόγεια ἄδυτα τοῦ ναοῦ τῆς Ἴσιδος καὶ ἐδιδάσκετο ὑπὸ τῆς θεᾶς τὴν μαγείαν. Λέγεις τὸν Παγκράτην, εἶπεν ὁ Ἀρίγνωτος, τὸν διδάσκαλόν μου, ἄνθρωπον ἅγιον, ὁ ὁποῖος ἔχει ξυρισμένον τὸ πρόσωπον, φορεῖ λευκά, φαίνεται διηνεκῶς σκεπτικός, δὲν ὁμιλεῖ καθαρὰ τὴν Ἑλληνικήν, εἶναι ὑψηλός, ἔχει τὴν μύτην σιμήν, τὰ χείλη προέχοντα καὶ τὰ σκέλη λεπτά; Ἀκριβῶς, εἶπεν ὁ Εὐκράτης, αὐτὸν τὸν Παγκράτην λέγω. Κατ' ἀρχὰς δὲν ἐγνώριζα ποῖος ἦτον· ἀλλ' ὅταν τὸ πλοῖόν μας ἄραξε καὶ τὸν ἔβλεπα νὰ κάνῃ πολλὰ ἄλλα θαυμάσια καὶ νὰ ἱππεύῃ τοὺς κροκοδείλους καὶ νὰ κολυμβᾷ ὁμοῦ μὲ αὐτούς, οἱ δὲ κροκόδειλοι νὰ τὸν φοβοῦνται καὶ νὰ σείουν πρὸς αὐτὸν τὴν οὐράν, ἐνόησα ὅτι ἦτο κἄποιος ἅγιος ἄνθρωπος. Τοῦ ἔκαμα πολλὰ φιλοφρονήματα, ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον ἐγίναμεν φίλοι καὶ οἰκεῖοι, οὕτως ὥστε μοῦ ἔλεγεν ὅλα του τὰ μυστικά. Ἐπὶ τέλους δὲ μ' ἔπεισε ν' ἀφήσω ὅλους μου τοὺς ὑπηρέτας εἰς τὴν Μέμφιδα, νὰ τὸν ἀκολουθήσω δὲ μόνος, διότι, ὡς μοῦ ἔλεγε, δὲν θὰ ἐστερούμεθα ἀνθρώπων διὰ νὰ μᾶς ὑπηρετοῦν. Καὶ τοῦ λοιποῦ ἐζήσαμεν ὡς ἐξῆς· ἅμα ἐφθάναμεν εἰς κανὲν πανδοχεῖον, ἔπαιρνε τὸν μοχλὸν τῆς θύρας, τὴν σκούπαν ἢ τὸ γουδοκόπανον, τὸ ἔνδυνε μὲ φορέματα καὶ μὲ μίαν ἐπῳδὴν τὸ ἔκανε νὰ περιπατῇ καὶ νὰ φαίνεται ὡς ἄνθρωπος. Αὐτὸ ἐπήγαινε κ' ἔφερνε νερόν, ἐψώνιζε κ' ἐσιγύριζε καὶ μᾶς ἔκανε παντὸς εἴδους ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐντέλειαν· ὅταν δὲ δὲν εἴχαμεν πλέον ἀνάγκην ὑπηρεσίας, μὲ ἄλλην ἐπῳδὴν ἔκανε πάλιν τὴν σκούπαν σκούπαν καὶ τὸ γουδοχέρι γουδοχέρι. Τὸ πρᾶγμα μοῦ ἐκίνει μεγάλην περιέργειαν, ἀλλὰ δὲν κατώρθονα νὰ τὸν πείσω νὰ μοῦ μάθῃ πῶς ἔκανεν αὐτὰς τὰς μεταμορφώσεις. Μολονότι εἰς τὰ ἄλλα δὲν μοῦ ἔκρυπτε τίποτε, δι' αὐτὸ ἦτο πολὺ ζηλότυπος. Ἀλλὰ μίαν ἡμέραν κρυφθεὶς εἰς σκοτεινὸν μέρος ἤκουσα τὴν ἐπῳδήν, ἦτο δὲ τρισύλλαβος. Καὶ αὐτὸς μὲν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἀγορὰν παραγγείλας εἰς τὸ γουδόχερον τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ. Ἐγὼ δὲ τὴν ἐπιοῦσαν, ἐνῷ ἐκεῖνος εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ ν' ἀγοράσῃ κἄτι τι, ἐπῆρα τὸ γουδοκόπανον καὶ τὸ ἔνδυσα καὶ ἀφοῦ

εἶπα τὰς τρεῖς συλλαβάς, τὸ διέταξα νὰ φέρῃ νερόν. Ἀφοῦ δ' ἐγέμισε μίαν στάμναν καὶ τὴν ἔφερε, τοῦ εἶπα· Παῦσε νὰ κουβαλῇς νερὸν καὶ γίνου πάλιν γουδόχερον· αὐτὸ ὅμως δὲν μοῦ ὑπήκουσε, ἀλλ' ἐξηκολούθει νὰ κουβαλῇ νερόν, ἕως οὗ ἔκαμε τὸ σπίτι λίμνην. Ἐγὼ εὑρεθεὶς εἰς ἀμηχανίαν — διότι ἐφοβούμην μήπως ὁ Παγκράτης ἐπιστρέψῃ καὶ θυμώσῃ, ὅπως καὶ ἔγινε — ἐπῆρα ἀξίνην καὶ ἔκοψα τὸν κόπανον εἰς δύο· ἀλλ' ἀντὶ ἑνὸς ἔγιναν τότε δύο οἱ νεροφόροι. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἔφθασε καὶ ὁ Παγκράτης καὶ ἐννοήσας τί εἶχε γίνει, τοὺς μὲν ὑδροφόρους ἔκαμε πάλιν ξύλα, ὅπως ἦσαν πρὸ τῆς ἐπῳδῆς, αὐτὸς δὲ ἔπειτα ἀνεχώρησε κρυφίως, δὲν γνωρίζω ποῦ. Καὶ τώρα, εἶπεν ὁ Δεινόμαχος, γνωρίζεις τοὐλάχιστον νὰ κάνῃς ἄνθρωπον τὸ γουδόχερον; Κατὰ τὸ ἥμισυ, ἀπήντησεν ὁ Εὐκράτης· διότι δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ ἐπαναφέρω εἰς τὴν ἀρχικήν του κατάστασιν, ἀφοῦ ἅπαξ γίνῃ ὑδροφόρος καὶ θὰ πλημμυρίσῃ τὸ σπίτι ἀπὸ νερά.

Δὲν θὰ παύσετε, εἶπα ἐγώ, νὰ λέγετε τοιαῦτα τερατώδη ψεύδη, δὲν ἐντρέπεσθε ποῦ εἶσθε γέροι ἄνθρωποι; Ἂν ὄχι δι' ἄλλο, ἀλλὰ τοὐλάχιστον χάριν αὐτῶν τῶν παιδιῶν ἀναβάλλετε εἰς ἄλλην ὥραν αὐτὰς τὰς παραδόξους καὶ φοβερὰς διηγήσεις. Πρέπει νὰ προσέχετε καὶ νὰ μὴ τ' ἀφήνετε ν' ἀκούουν τέτοια πράγματα, τὰ ὁποῖα καθ' ὅλην τὴν ζωήν των θὰ τὰ παρακολουθοῦν καὶ θὰ τὰ ταράσσουν, θὰ γεμίσουν τὰ μυαλά των μὲ διαφόρους δεισιδαιμονίας καὶ θὰ τοὺς κάμῃ νὰ φοβοῦνται τὴν σκιάν των.

Καλὰ ποῦ μ' ἐνθύμισες μὲ τὴν δεισιδαιμονίαν ποῦ εἶπες. Τί φρονεῖς, ἀλήθεια, Τυχιάδη, διὰ τοὺς χρησμοὺς καὶ τὰς ἀποκαλύψεις καὶ ὅσα ἀναγγέλλουν μερικοὶ θεόπνευστοι ἢ ἀκούονται λεγόμενα ἀπὸ τὰ ἄδυτα ἢ ὅσα λέγει ἡ Πυθία ἐμμέτρως προλέγουσα τὰ μέλλοντα; ἢ καὶ αὐτὰ δὲν τὰ πιστεύεις; Ἀλλ' ἐγὼ δὲν θ' ἀναφέρω ὅτι ἔχω καὶ ἓν δακτυλίδι θαυματουργόν, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐπὶ τῆς σφραγῖδος τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα, αὐτὸς δὲ ὁ Ἀπόλλων μοῦ ὁμιλεῖ, — δὲν τὸ λέγω αὐτό, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι λέγω ἀπίθανα πράγματα διὰ νὰ καυχηθῶ. Περιορίζομαι νὰ σᾶς διηγηθῶ μόνον ὅσα μοῦ συνέβησαν καὶ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου εἰς

τὴν Μαλλόν, εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀμφιλόχου, ὁ ὁποῖος φανερὰ μοῦ ὡμίλησε καὶ μοῦ ἔδωκε συμβουλὰς διὰ τὰς ὑποθέσεις μου· ἔπειτα δὲ θὰ σᾶς διηγηθῶ καὶ ὅσα εἶδα εἰς τὴν Πέργαμον καὶ ἤκουσα εἰς τὰ Πάταρα. Ὅταν ἐπέστρεφα ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ ἤκουσα ὅτι τὸ Μαντεῖον τῆς Μαλλοῦ εἶνε περίφημον καὶ δίδει ἀληθεῖς καὶ σαφεῖς ἀπαντήσεις εἰς ἐκείνους οἵτινες γράφουν τὰς ἐρωτήσεις των εἰς πινάκιον καὶ τὰς παραδίδουν εἰς τὸν προφήτην, ἐνόμισα καλὸν κατὰ τὴν διάβασίν μου νὰ ἐρωτήσω καὶ ἐγὼ τὸ μαντεῖον καὶ νὰ ζητήσω τὴν γνώμην τοῦ θεοῦ περὶ τοῦ μέλλοντος. Ἐνῷ ἀκόμη ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Εὐκράτης, ἐγὼ βλέπων ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔμελλε νὰ προχωρήσῃ καὶ ὅτι αἱ περὶ τῶν μαντείων συζητήσεις θὰ ἐλάμβανον διαστάσεις, δὲν ἐνόμισα πρέπον νὰ ἐξακολουθήσω ν' ἀντιλέγω μόνος εἰς ὅλους. Τοὺς ἀφῆκα λοιπὸν ἐνῷ ἔπλεον ἐξ Αἰγύπτου εἰς τὴν Μαλλὸν — διότι ἐνόουν ὅτι τοὺς ἐνώχλουν μὲ τὰς ἀντιρρήσεις μου εἰς τὰ ψεύδη των. — Ἐγώ, εἶπα, φεύγω, διὰ νὰ ζητήσω τὸν Λεόντυχον, διότι ἔχω ἀνάγκην νὰ τὸν συναντήσω. Σεῖς δὲ ἐπειδὴ δὲν νομίζετε,φαίνεται, ἱκανὰ τὰ ἀνθρώπινα, καλεῖτε τώρα καὶ τοὺς θεοὺς νὰ σᾶς βοηθήσουν εἰς τὰς μυθολογίας σας. Καὶ ἅμα εἶπα αὐτὰ ἐξῆλθα. Αὐτοὶ δὲ εἶδαν εὐχαρίστως τὴν ἀναχώρησίν μου, διότι ἔμειναν ἐλεύθεροι νὰ γεύωνται καὶ ν' ἀπολαμβάνουν, κατὰ τὴν συνήθειάν των, τὰ ψεύδη.

Αὐτά, φίλε μου Φιλοκλῆ, ἤκουσα εἰς τοῦ Εὐκράτους καὶ ἔρχομαι πρισμένος, ὅπως ὅσοι πίνουν μοῦστον, μὲ ἀνάγκην νὰ ἐμέσω. Εὐχαρίστως δὲ καὶ διὰ πολλῶν χρημάτων θὰ ἠγόραζα φάρμακον ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα, ὡς ἤκουσα, δίδουν τὴν λησμοσύνην, διὰ νὰ μὴ μοῦ προξενήσῃ τίποτε κακὸν ἡ ἀνάμνησις αὐτῶν διατηρουμένη· διότι νομίζω ἔκτοτε ὅτι βλέπω τέρατα καὶ δαίμονας καὶ Ἑκάτας.

ΦΙΛ. Καὶ ἐγώ, Τυχιάδη, κάτι παρόμοιον ἔπαθα ἀπὸ τὴν διήγησίν σου· διότι, ὡς λέγουν, ὄχι μόνον ὅσοι δαγκωθοῦν ὑπὸ λυσσώντων σκύλων λυσσοῦν καὶ φοβοῦνται τὸ νερόν, ἀλλὰ καὶ ὅσοι δαγκωθοῦν ἀπὸ αὐτοὺς παθαίνουν τὰ ἴδια, ὡς νὰ τοὺς ἐδάγκωσε

σκύλος λυσσῶν, καὶ ἔχουν τοὺς αὐτοὺς φόβους. Καὶ σὺ λοιπὸν ἐδαγκώθης εἰς τοῦ Εὐκράτους ὑπὸ τῶν πολλῶν ψευδολογημάτων, μετέδωκες δὲ καὶ εἰς ἐμὲ τὸ δηλητήριον καὶ μοῦ ἐγέμισες τὴν ψυχὴν ἀπὸ δαίμονας.

ΤΥΧ. Ἂς μὴ ἀνησυχῶμεν, φίλε μου, διότι ἔχομεν κατὰ τῶν τοιούτων ἀλεξιφάρμακον τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸν περὶ πάντων ὀρθὸν λόγον· χάρις δὲ εἰς αὐτὰ οὐδόλως θὰ μᾶς ταράξουν τὰ ἀνόητα καὶ μάταια ταῦτα ψεύδη.

ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΡΑΦΕΤΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ

Λέγεται, ἀγαπητὲ Φίλων, ὅτι ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λυσιμάχου ἐνέσκηψεν εἰς τὰ Ἄβδηρα μία τοιαύτη ἐπιδημία. Ὅλοι οἱ κάτοικοι κατελήφθησαν ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ, ὅστις ἐξηκολούθει μὲ συχνοὺς παροξυσμοὺς ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. Κατὰ δὲ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἄλλοι μὲν ἀπὸ τοὺς ἀρρώστους ἐπάθαιναν ἄφθονον αἱμορραγίαν τῆς μύτης, ἄλλοι δὲ ἐφίδρωσιν ἐπίσης ἄφθονον καὶ οὕτω ἔπαυεν ὁ πυρετός. Ἀλλὰ τὸ νόσημα ἔφερε καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν εἰς μίαν κωμικὴν κατάστασιν. Ὅλοι δηλαδὴ ἔκαμναν θεατρικὰς κινήσεις καὶ μεγαλοφώνως ἀπήγγελλον ἰαμβικοὺς στίχους, μάλιστα δὲ μέρη ἀπὸ τὴν Ἀνδρομέδαν τοῦ Εὐριπίδου [1] καὶ ἰδίως τὴν ἐπιφώνησιν τοῦ Περσέως:

σὺ δ' ὦ θεῶν τύραννε κἀνθρώπων Ἔρως,

καὶ ἦτο ἡ πόλις γεμάτη ἐκ τῶν ὠχρῶν τούτων καὶ ἐξησθενημέ-

1) Ἀπολεσθεῖσα τραγῳδία.

νων ὑπὸ τοῦ ἐφθημέρου πυρετοῦ τραγῳδῶν. Διήρκεσε δὲ τὸ γενικὸν τοῦτο ἀναφώνημα ἐπὶ πολύ, ἕως οὗ ὁ χειμὼν καὶ ψῦχος πολὺ τοὺς ἔκοψε τὴν νοσηρὰν αὐτὴν φλυαρίαν. Αἴτιος δὲ τῆς παραφροσύνης μοῦ φαίνεται ὅτι ἔγεινεν ὁ τραγικὸς ἠθοποιὸς Ἀρχέλαος, ὁ ὁποῖος τότε ἦτο φημισμένος καὶ εἰς τὰ μέσα τοῦ θέρους ἐν καιρῷ μεγάλου καύσωνος ἔπαιξεν εἰς τὰ Ἄβδηρα τὴν Ἀνδρομέδαν. Οἱ δὲ Ἀβδηρῖται ἔπαθαν τὸν πυρετὸν εἰς τὸ θέατρον, ὅταν δὲ ἀνέρρωσαν, ἐξηκολούθουν νὰ ἀναπολοῦν τὴν τραγῳδίαν· ἡ Ἀνδρομέδα ἐπὶ πολὺ παρέμενεν εἰς τὴν μνήμην των καὶ ὁ Περσεὺς μὲ τὴν Μέδουσαν ἐξηκολούθει νὰ περιίπταται εἰς τὴν φαντασίαν των.

Ἐπειδὴ λοιπόν, κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ ἓν πρᾶγμα δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ ἄλλο, τὸ νόσημα ἐκεῖνο τῶν Ἀβδηριτῶν εἶνε ὅμοιον πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχει καταλάβει σήμερον τοὺς περισσοτέρους τῶν πεπαιδευμένων. Οὗτοι εἶνε ἀληθὲς ὅτι δὲν ἀπαγγέλλουν τραγῳδίαν,— θὰ ἦτο μικροτέρα παραφροσύνη, ἂν μὲ ξένους στίχους οὐχὶ ἀσχήμους ἐπεδεικνύοντο — ἀλλ' ἀφ' ὅτου ἤρχισεν ὁ ἐξακολουθῶν πόλεμος [1] κατὰ τῶν βαρβάρων καὶ συνέβη ἡ ἥττα εἰς τὴν Ἀρμενίαν καὶ ἠκολούθησαν αἱ συνεχεῖς νῖκαι, δὲν ἔμεινε κανεὶς ὁ ὁποῖος νὰ μὴ γράψῃ ἱστορίαν· ὅλοι ἔγειναν Θουκυδίδαι καὶ Ἡρόδοτοι καὶ Ξενοφῶντες, οὕτως ὥστε νὰ ἀληθεύῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ φιλόσοφος [2], «ὁ πόλεμος εἶνε τῶν ὅλων ὁ πατήρ», ἀφοῦ τόσους συγγραφεῖς ἐγέννησε διὰ μιᾶς.

Αὐτὰ λοιπόν, φίλτατε, βλέπων καὶ ἀκούων, ἐνθυμήθηκα ἓν ἀνέκδοτον τοῦ Διογένους· ὅταν ἠκούσθη ὅτι ὁ Φίλιππος ἐξεστράτευε κατὰ τῆς Ἑλλάδος, οἱ Κορίνθιοι ὅλοι ἐταράχθησαν καὶ ἤρχισαν νὰ ἐργάζωνται διὰ τὴν ἄμυναν· ἄλλος διώρθονεν ὅπλα,

---

1) Ὁ πόλεμος οὗτος ἔγεινε κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, 162 μ. Χ.

2) Ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὅστις ἐνόει διὰ τούτου τὸν πόλεμον τῶν στοιχείων ἢ τὴν παγκόσμιον κίνησιν, ἣν ἐθεώρει ὡς δημιουργικὴν καὶ συντηρητικὴν αἰτίαν τῶν ὄντων.

ἄλλος ἐκόμιζε πέτρας, ἄλλος ἐπεσκεύαζε τὸ τεῖχος ἢ ἐστερέωνε πύργον καὶ ἄλλος ἔπραττεν ὅ,τι χρήσιμον ἠδύνατο· ὁ δὲ Διογένης βλέπων αὐτὰ καὶ μὴ ἔχων τί νὰ πράξῃ καὶ αὐτὸς — διότι οὐδεὶς τοῦ ἀνέθετε καμμίαν ἐργασίαν — περιέζωσε τὸ ἔνδυμά του καὶ μὲ πολλὴν δραστηριότητα ἤρχισε νὰ κυλίῃ τὸ πιθάρι, τὸ ὁποῖον τοῦ ἐχρησίμευεν ὡς κατοικία, ἐπάνω καὶ κάτω εἰς τὸ Κράνειον. Ὅταν δὲ κάποιος ἐκ τῶν γνωστῶν του τὸν ἠρώτησε, διατί τὸ κάνεις αὐτό, Διογένη; Κυλίω, εἶπε, καὶ ἐγὼ τὸ πιθάρι, διὰ νὰ μὴ φαίνωμαι ὅτι μόνος ἐγὼ μένω ἀργὸς μεταξὺ τόσων ἐργαζομένων. Καὶ ἐγώ, ἀγαπητὲ Φίλων, διὰ νὰ μὴ μένω μόνος ἄφωνος εἰς ἐποχὴν τόσον πολύφωνον καὶ νὰ μὴ παρουσιάζω κωμικὸν θέαμα ἀνθρώπου ἔχοντος ἀνοικτὸν τὸ στόμα καὶ μὴ λέγοντος τίποτε, ἐνόμισα καλὸν νὰ κυλίσω καὶ ἐγὼ ὅσον δύναμαι τὸν πίθον μου, ὄχι ὅμως διὰ νὰ γράψω ἱστορίαν καὶ νὰ διηγηθῶ πολεμικὰ γεγονότα· δὲν ἔχω τόσῳ μεγάλην τόλμην ἐγὼ καὶ μὴ φοβηθῇς ὅτι θ' ἀποτολμήσω τοιοῦτόν τι· διότι γνωρίζω πόσον μέγας εἶνε ὁ κίνδυνος, ὅταν κυλίῃ κανεὶς ἐπάνω εἰς πέτρας καὶ μάλιστα πιθάριον λεπτοκατασκευασμένον, ὁποῖον τὸ ἰδικόν μου· μόλις προσκρούσῃ εἰς μικρὰν πέτραν θὰ εὑρεθῶ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ περισυλλέγω τὰ κομμάτια του.

Πῶς λοιπὸν ἐσκέφθηκα καὶ πῶς θὰ λάβω μέρος εἰς τὸν πόλεμον μὲ ἀσφάλειαν καὶ μένων ἔξω βολῆς, θὰ σοῦ εἴπω. Ἐγὼ θὰ ἀποφύγω τοὺς κόπους, τὰς φροντίδας καὶ τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους ἔχει ὁ συγγραφεύς, θὰ περιορισθῶ δὲ νὰ δώσω μίαν μικρὰν συμβουλὴν καὶ ὀλίγα διδάγματα εἰς τοὺς συγγράφοντας, διὰ νὰ λάβω οὕτω καὶ ἐγὼ μέρος εἰς τὴν οἰκοδομήν, ἂν ὄχι διὰ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς πραγματείας μου, τοὐλάχιστον διότι θὰ θίξω μὲ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου τὸν πηλὸν τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν νομίζουν ὅτι δὲν ἔχουν ἀνάγκην συμβουλῆς διὰ τὴν ἐργασίαν των, ὅπως περίπου δὲν ἔχουν ἀνάγκην διδασκαλίας διὰ νὰ βαδίζουν, νὰ βλέπουν ἢ νὰ τρώγουν, ἀλλὰ θεωροῦν ὡς λίαν εὔκολον καὶ πρόχειρον καὶ δυνατὴν εἰς ὅλους τὴν συγγραφὴν ἱστο-

ρίας, ὡς δύναταί τις νὰ κρίνῃ ἐκ τῶν συμβαινόντων. Ἀλλὰ γνωρίζεις καὶ σύ, φίλε μου, ὅτι ἡ ἱστορία δὲν εἶνε ἀπὸ τὰ εὔκολα καὶ ἀκόπως συνθετόμενα ἔργα, ἀλλ' εἶνε ἀπὸ τὰ ἔχοντα περισσοτέραν ἀνάγκην φροντίδος, ὅταν, ὡς ὁ Θουκυδίδης λέγει, γίνεται διὰ νὰ μείνῃ ἀθάνατος, «κτῆμα ἐς ἀεί».

Γνωρίζω λοιπὸν ὅτι δὲν θὰ ἀποτρέψω πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, εἰς μερικοὺς δὲ θὰ φανῶ καὶ πολὺ ὀχληρὸς καὶ μάλιστα εἰς ἐκείνους τῶν ὁποίων τὸ ἔργον ἔχει ἤδη τελειώσει καὶ παραδοθῇ εἰς τὸ κοινόν. Ἐὰν δὲ καὶ ἐπηνέθη ὑπὸ ἐκείνων οἵτινες τὸ ἀνέγνωσαν, ἡ ἐλπὶς ὅτι θὰ μεταβάλουν καὶ θὰ διορθώσουν κἄτι ἐκ τῶν ἤδη θεσπισμένων καὶ κατατεθειμένων, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὰ βασιλικὰ ἀρχεῖα [1], εἶνε ματαία. Ἀλλ' ὅμως δὲν εἶνε κακὸν νὰ λεχθῇ καὶ πρὸς αὐτοὺς τούτους ἡ ἀλήθεια, ὥστε, ἐάν ποτε γείνῃ ἄλλος πόλεμος ἢ τῶν Κελτῶν πρὸς τοὺς Γέτας ἢ τῶν Ἰνδῶν πρὸς τοὺς Βακτρίους — διότι πρὸς ἡμᾶς δὲν θὰ τολμήσῃ κανεὶς νὰ κηρύξῃ πόλεμον, ἀφοῦ ἤδη ὅλους τοὺς ἔχομεν ὑποτάξει — νὰ μεταχειρισθοῦν τὸν κανόνα τοῦτον, ἐὰν τὸν νομίσουν ὀρθὸν πρὸς καλλιτέραν σύνθεσιν τῆς ἐργασίας των. Ἐὰν δὲ πάλιν ἐπιμείνουν εἰς τὰς μεθόδους των, ὁ ἰατρὸς δὲν θὰ παραστενοχωρηθῇ, διότι οἱ Ἀβδηρῖται θὰ ἐξακολουθοῦν ἑκουσίως ν' ἀπαγγέλλουν τὴν Ἀνδρομέδαν.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔργον τῆς συμβουλῆς εἶνε διττὸν καὶ διδάσκει ποῖα νὰ προτιμῶμεν καὶ ποῖα ν' ἀποφεύγωμεν, ἃς εἴπωμεν πρῶτα ποῖα πρέπει ν' ἀποφεύγῃ ὁ γράφων ἱστορίαν καὶ ποῖα ν' ἀπορρίπτῃ πρὸ πάντων, ἔπειτα δὲ ποῖα νὰ μεταχειρίζεται, διὰ νὰ μὴ ἐξέλθῃ τῆς ὀρθῆς καὶ εὐθείας ὁδοῦ, πῶς ν' ἀρχίσῃ καὶ ποίαν τάξιν νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς τὰ ἔργα του, καὶ τὸ μέτρον τὸ ὁποῖον θὰ τηρῇ διὰ κάθε τι, καὶ ὅσα πρέπει ν' ἀποσιωπᾷ καὶ εἰς ὅσα νὰ ἐνδιατρίβῃ, καὶ ὅσα εἶνε προτιμότερον νὰ παρατρέξῃ καὶ πῶς

---

1) Κατετίθεντο εἰς τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἀνάκτορα τὰ ἔργα, τὰ γενικῶς ἐκτιμώμενα διὰ νὰ φυλάσσωνται ἀσφαλέστερον καὶ μετὰ μεγαλειτέρας τιμῆς-

νὰ τὰ ἐξηγῇ καὶ τὰ συναρμόζῃ. Καὶ αὐτὰ μὲν καὶ τὰ τοιαῦτα θ' ἀναπτύξωμεν κατόπιν· τώρα δὲ θ' ἀναφέρωμεν τὰ ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα παρακολουθοῦν τοὺς κακοὺς συγγραφεῖς. Τὰ κοινὰ ὅμως εἰς ὅλα τὰ εἴδη τοῦ λόγου σφάλματα, εἰς τὴν γλῶσσαν, τὴν ἁρμονίαν, τὴν ἔννοιαν, καὶ πᾶσα ἄλλη ἀτεχνία καὶ μακρὰν ἀνάπτυξιν ἀπαιτοῦν καὶ τῆς παρούσης πραγματείας τὰ ὅρια διαφεύγουν· διότι, ὡς εἶπα, εἶνε κοινὰ ὅλων τῶν εἰδῶν τοῦ λόγου ἐλαττώματα.

Τὰ δὲ σφάλματά των εἰς τὴν καθαρῶς ἱστορικὴν ἐργασίαν δύνασαι νὰ εὕρῃς, ἂν προσέξῃς εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν, ὅπως ἐγὼ πολλάκις παρατηρῶ, ὁσάκις ἀκροῶμαι τοιαύτας ἱστορίας ἀναγινωσκομένας, καὶ μάλιστα ἂν προσέξῃς εἰς ὅλους. Δὲν εἶνε ἑπομένως περιττὸν νὰ ἀναφέρω, ὡς παραδείγματα, τινὰ ἀπὸ τὰ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον συγγραφέντα. Ἀλλὰ πρὸ τούτου ἂς ἐξετάσωμεν τὰ σπουδαιότερα αὐτῶν ἐλαττώματα.

Οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν παραμελοῦντες νὰ ἱστοροῦν τὰ γεγονότα, καταγίνονται νὰ ἐπαινοῦν τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς στρατηγούς, καὶ τοὺς μὲν ἰδικούς των ἀνυψόνουν, τοὺς δὲ ἐχθροὺς καθ' ὑπερβολὴν καταρρίπτουν. Ἀγνοοῦν ὅτι δὲν χωρίζει τὴν ἱστορίαν ἀπὸ τὸ ἐγκώμιον στενὸν χώρισμα, ἀλλὰ μέγα τεῖχος ὑπάρχει μεταξύ των καί, ὅπως λέγουν οἱ μουσικοί, ἱστορία καὶ ἐγκώμιον εἶνε δὶς διαπασῶν πρὸς ἄλληλα. Ὁ μὲν ἐγκωμιάζων φροντίζει μόνον πῶς νὰ ἐπαινέσῃ καὶ εὐχαριστήσῃ τὸν ἐπαινούμενον· καὶ ἂν εἶνε ἀνάγκη νὰ ψευσθῇ, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπόν του, ὀλίγον θὰ σκοτισθῇ· ἡ ἱστορία ὅμως δὲν δύναται οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ νεχθῇ ψεῦδος, ἀκριβῶς ὅπως ἡ τραχεῖα ἀρτηρία, κατὰ τοὺς ἰατρούς, δὲν ἀνέχεται ὅ,τι εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν, ἐνῷ καταπίνομεν. Φαίνονται προσέτι ν' ἀγνοοῦν οἱ τοιοῦτοι ἱστορικοὶ ὅτι τῆς ποιητικῆς τέχνης καὶ τῶν ποιημάτων εἶνε ἄλλος ὁ σκοπὸς καὶ ἰδιαίτεροι οἱ κανόνες, ἄλλοι δὲ τῆς ἱστορίας· εἰς μὲν τὴν ποίησιν εἶνε ἀπεριόριστος ἡ ἐλευθερία καὶ εἷς ὁ νόμος, ἡ θέλησις τοῦ ποιητοῦ· διότι ὁ ποιητὴς συνθέτει ὑπὸ τὸ κράτος ἐνθουσιασμοῦ καὶ κατέχεται ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τῶν Μουσῶν· οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ τὸν κατηγορήσῃ

καὶ ἂν θέλῃ νὰ ζεύξῃ ἅρμα μὲ ἵππους πτερωτοὺς ἢ ἂν κάμῃ ἄλλους νὰ τρέχουν ἐπάνω εἰς τὸ νερὸν ἢ ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν φυτῶν, οὔτε ὅταν ὁ Ζεὺς αὐτῶν σύρῃ καὶ ἀνυψόνῃ εἰς τὸν ἀέρα δι' ἐνὸς σχοινίου γῆν καὶ θάλασσαν ὁμοῦ,φοβοῦνται μήπως κοπῇ τὸ σχοινὶ καὶ καταπέσουν τὰ πάντα καὶ γίνουν θρύμματα.Ἀλλὰ καὶ ἂν θέλουν νὰ ἐπαινέσουν τὸν Ἀγαμέμνονα,οὐδεὶς δύναται νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ,ὥστε κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς νὰ τὸν κάμουν ὅμοιον πρὸς τὸν Δία,κατὰ τὸ στῆθος ὅμοιον πρὸς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Διὸς Ποσειδῶνα καὶ κατὰ τὴν ζώνην ὅμοιον πρὸς τὸν Ἄρην· καὶ ἐν γένει ἐξ ὅλων τῶν θεῶν σύνθετος πρέπει νὰ γείνῃ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀτρέως καὶ τῆς Ἀερόπης· διότι δὲν ἀρκεῖ μόνος ὁ Ζεύς, οὔτε ὁ Ποσειδῶν,οὔτε ὁ Ἄρης χωριστὰ ἕκαστος, διὰ νὰναπληρώσῃ τὸ κάλλος του. Ἡ δὲ ἱστορία, ἂν παραδεχθῇ τοιαύτην κολακείαν, μεταβάλλεται εἰς εἶδός τι πεζῆς ποιήσεως, ἡ ὁποία δὲν ἔχει τὴν φραστικὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς ποιήσεως, τὴν λοιπὴν δὲ τερατολογίαν παρουσιάζει χωρὶς τὸν στολισμὸν τῶν μέτρων καὶ ἑπομένως φανερωτέραν.

Εἶνε λοιπὸν μέγα ἢ μᾶλλον μέγιστον ἐλάττωμα,ὅταν δὲν γνωρίζῃ κανεὶς νὰ χωρίζῃ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὰ ἁρμόζοντα εἰς τὴν ἱστορίαν, ἀλλ' εἰσάγῃ εἰς τὴν ἱστορίαν τὰ στολίδια τῆς ποιήσεως, τὸν μῦθον καὶ τὸ ἐγκώμιον καὶ τὰς σχετικὰς ὑπερβολάς. Ὁμοίως, ἂν ἕνα ἀθλητὴν ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι φαίνονται ὡς καμωμένοι ἀπὸ πρῖνον, ἐνδύσετε μὲ πολυτελῆ καὶ ἁβρὰ ἐνδύματα καὶ τὸν στολίσετε μὲ ἄλλα πορνικὰ στολίδια καὶ τοῦ ψιμυθιώσετε τὸ πρόσωπον, θὰ τὸν κάμετε γελοῖον καὶ ἐπαίσχυντον.

Δὲν λέγω ὅμως ὅτι δὲν ἔχει θέσιν καὶ ὁ ἔπαινος ἐνίοτε εἰς τὴν ἱστορίαν· ἀλλὰ πρέπει νὰ γίνεται χρῆσις αὐτοῦ, ὅταν πρέπῃ, καὶ νὰ ἔχῃ ὅρια τὸ πρᾶγμα, ὥστε νὰ μὴ γίνῃ φορτικὸν εἰς ἐκείνους,ἡοἵτινες θ'ἀναγνώσουν εἰς τὸ μέλλον τὸ ἔργον·ἐν γένει δὲ αὐτὰ πρέπει νὰ γίνωνται κατὰ τοὺς κανόνας,τοὺς ὁποίους μετ'ὀλίγον θὰ ὑποδείξωμεν. Ὅσοι δὲ νομίζουν ὅτι καλῶς διαιροῦν εἰς δύο τὴν ἱστορίαν, εἰς τὸ τερπνὸν καὶ τὸ χρήσιμον, καὶ διὰ τοῦτο εἰσάγουν

εἰς αὐτὴν καὶ τὸ ἐγκώμιον ὡς τερπνὸν καὶ εὐχάριστον, βλέπεις πόσον ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ὀρθόν. Πρῶτον μεταχειρίζονται ψευδῆ διαίρεσιν· διότι μία εἶνε ἡ προσπάθεια καὶ εἷς ὁ σκοπὸς τῆς ἱστορίας, τὸ χρήσιμον, τὸ ὁποῖον μόνον ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν παράγεται. Ἂν δὲ δύναται νὰ προστεθῇ εἰς τὸ χρήσιμον καὶ τὸ τερπνόν, ἀκόμη καλλίτερα, ὅπως καὶ τὸ κάλλος εἰς τὸν ἀθλητήν. Ἀλλὰ δὲν ἐμποδίζει τὸν Νικόστρατον Ἰσιδότου ἡ μεγάλη ἀσχημία του νὰ εἶνε ἀθλητὴς ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων, νὰ νικᾷ τοὺς ἀντιπάλους του, εἷς ἐκ τῶν ὁποίων ἦτο ὁ ἐκ Μιλήτου ὡραῖος Ἄλκαῖος, ὅστις, ὡς λέγεται, ὑπῆρξε καὶ ἐρωτικὸς φίλος τοῦ Νικοστράτου. Ἡ ἱστορία λοιπόν, καὶ ἂν ἀκόμη παραμελήσῃ τὸ τερπνὸν καὶ ὀλίγον φροντίζῃ διὰ τὸ κάλλος, θὰ προσελκύσῃ πολλοὺς θιασώτας, ἀρκεῖ καὶ μόνον νὰ εἶνε τελεία εἰς τὸ κύριόν της ἔργον, δηλαδὴ τὴν ἔρευναν τῆς ἀληθείας.

Πρέπει νὰ εἴπωμεν καὶ τοῦτο ἀκόμη, ὅτι οὐδὲ τερπνὸν εἶνε εἰς τὴν ἱστορίαν τὸ ἐντελῶς μυθῶδες καὶ οἱ ὑπερβολικοὶ ἔπαινοι· οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο δύνανται ν' ἀρέσουν εἰς τοὺς ἀναγνώστας. Ἐννοῶ δὲ ὄχι τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολλούς, ἀλλ' ἐκείνους οἵτινες θ' ἀναγνώσουν τὴν ἱστορίαν ὡς δικασταὶ καὶ μάλιστα ὡς κατήγοροι, τοὺς ὁποίους δὲν δύναται νὰ διαφύγῃ τίποτε στραβὸν καὶ ἄτοπον, διότι βλέπουν καλλίτερα ἀπὸ τὸν Ἄργον καὶ βλέπουν δι' ὅλου τοῦ σώματος, ὡς ἀργυραμοιβοὶ δὲ ἐξετάζουν τὰ καθέκαστα, καὶ τὰ μὲν κίβδηλα ἀπορρίπτουν ἀμέσως, παραδέχονται δὲ τὰ σωστά, γνήσια καὶ κανονικά. Πρὸς τούτους πρέπει ν' ἀποβλέπῃς, ὅταν συγγράφῃς, διὰ δὲ τοὺς ἄλλους ὀλίγον νὰ σκοτίζεσαι ὅσον καὶ ἂν σ' ἐπαινοῦν. Ἐὰν δέ, μὴ προσέχων εἰς τὴν γνώμην τῶν ὀλίγων, στολίσῃς πέραν τοῦ μέτρου τὴν ἱστορίαν μὲ μύθους καὶ ἐπαίνους καὶ ἄλλας κολακείας, θὰ τὴν καταστήσῃς ὁμοίαν μὲ τὸν Ἡρακλῆ, ὅταν εὑρίσκετο εἰς τὴν Λυδίαν. Διότι θὰ ἔτυχε νὰ τὸν ἴδῃς κἄπου ζωγραφισμένον ὡς δοῦλον τῆς Ὀμφάλης, μὲ πολὺ ἀλλόκοτον ἐνδυμασίαν. Ἡ μὲν Ὀμφάλη φορεῖ τὴν λεοντῆν αὐτοῦ καὶ κρατεῖ τὸ ῥόπαλον, ὡς νὰ εἶνε τάχα αὐτὴ ὁ Ἡρακλῆς, αὐτὸς δὲ φορεῖ γυναικεῖα ἐνδύματα καὶ ξαίνει ἔρια καὶ

ἡ Ὀμφάλη τὸν κτυπᾷ μὲ τὸ σάνδαλόν της. Καὶ εἶνε τὸ θέαμα ἐξουθενωτικόν, ὅπως τὰ ἐνδύματα δὲν ταιριάζουν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ ὁποίου τὴν ἀνδρικότητα ἐκθηλύνουν ἀπρεπῶς.

Οἱ πολλοὶ ἴσως θὰ σ' ἐπαινέσουν δι' αὐτά· ἀλλ' οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων τὴν γνώμην δὲν ἔλαβες ὑπ' ὄψιν, θὰ γελάσουν πολὺ εἰς βάρος σου, βλέποντες τὸ ἀσύμφωνον, ἀταίριαστον καὶ δυσάρμοστον τοῦ πράγματος. Ὅ,τι εἶνε ὡραῖον δι' ἓν πρᾶγμα, ἐνδέχεται νὰ εἶνε ἀσχημία δι' ἄλλο, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ταιριάζει. Ἀφήνω ὅτι οἱ ἔπαινοι μόνον εἰς ἕνα, τὸν ἐπαινούμενον, ἴσως εἶνε εὐχάριστοι· εἰς τοὺς ἄλλους ὅμως εἶνε ἀηδεῖς καὶ ὀχληροί, μάλιστα ἂν εἶνε πολὺ ὑπερβολικοί, ὅπως συμβαίνει πολλάκις, ὅταν οἱ ἐπαινοῦντες ἐπιδιώκουν τὴν εὔνοιαν τῶν ἐπαινουμένων καὶ τόσον τὸ παρακάνουν, ὥστε γίνεται φανερὰ εἰς ὅλους ἡ κολακεία. Διότι οὔτε μὲ τέχνην γνωρίζουν νὰ κολακεύσουν, οὔτε περικαλύπτουν τὰ θωπεύματα; ἀλλ' ἀφοῦ ἀρχίσουν ἐπισωρεύουν ἐπαίνους, ὅλους χονδροειδεῖς καὶ ἀπιθάνους. Οὔτω δὲ οὐδ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων ἐπιδιώκουν ἐπιτυγχάνουν· διότι οἱ παρ' αὐτῶν ἐπαινούμενοι τοὺς μισοῦν μᾶλλον καὶ τοὺς περιφρονοῦν, ὡς κόλακας, καὶ δικαίως, μάλιστα ἂν τύχῃ νὰ ἔχουν χαρακτῆρα ἀνδροπρεπῆ. Τοιοῦτόν τι ἔπαθεν ὁ Ἀριστόβουλος, ὅστις, ἀφοῦ περιέγραψε τὴν μονομαχίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου μὲ τὸν Πῶρον, ἀνέγνωσεν εἰς αὐτὸν τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἱστορίας του—διότι ἐνόμιζεν, ὅτι θὰ εὐχαρίστει τὸν βασιλέα, ἂν ἐξώγκωνε τὴν νίκην μὲ ψεύδη καὶ ἐπινοήσεις ὑπερτέρας τῆς ἀληθείας—. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἔλαβε τὸ βιβλίον —ἐταξείδευαν δὲ εἰς τὸν ποταμὸν Ὑδάσπην— καὶ τὸ ἔρριψεν εἰς τὸ νερόν. Καὶ σέ, εἶπε πρὸς τὸν συγγραφέα, οὕτω ἔπρεπε νὰ σὲ μεταχειρισθῶ, διότι τοιαύτας μονομαχίας κάνεις διὰ λογαριασμόν μου καὶ δι' ἐνὸς ἀκοντισμοῦ φονεύεις ἐλέφαντας. Καὶ ἦτο ἐπόμενον ν' ἀγανακτήσῃ οὕτω ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις δὲν ἠνέχθη καὶ τὴν τόλμην τοῦ ἀρχιτέκτονος ἐκείνου, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐπρότεινε νὰ μεταβάλῃ τὸ ὄρος Ἄθω εἰς ἀνδριάντα αὐτοῦ, νὰ μεταμορφώσῃ δηλαδὴ τοιουτοτρόπως τὸ ὄρος, ὥστε νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς τὸν βασιλέα,

ἀλλ' ἐννοήσας ἀμέσως ὅτι ἦτο κόλαξ τὸν ἀπέπεμψε καὶ δὲν τὸν ἐχρησιμοποίησε πλέον εἰς τίποτε [1].

Ποῦ λοιπὸν ὑπάρχει τὸ τερπνὸν εἰς αὐτά, ἐκτὸς ἂν εἶνε κανεὶς ἐντελῶς ἀνόητος, ὥστε νὰ εὐχαριστῆται μὲ τοιούτους ἐπαίνους, τῶν ὁποίων τὸ ψεῦδος εἶνε προφανές; Οἱ τοιοῦτοι ὁμοιάζουν μὲ τοὺς ἀσχήμους ἀνθρώπους, μάλιστα δὲ τὰ ἄσχημα γύναια, τὰ ὁποῖα παραγγέλλουν εἰς τοὺς ζωγράφους νὰ τὰ ἐξωραΐζουν εἰς τὴν εἰκόνα των· διότι νομίζουν, ὅτι πραγματικῶς θὰ ἐξωραϊσθοῦν, ἂν ὁ ζωγράφος βάψῃ τὰς παρειάς των μὲ περισσότερον κόκκινον καὶ μεταχειρισθῇ περισσότερον λευκὸν χρῶμα. Τοιοῦτοι εἶνε οἱ πλεῖστοι ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς συγγραφεῖς· διὰ τῆς ἱστορίας ἐπιδιώκουν τὸ ἴδιον συμφέρον καὶ τὴν πλήρωσιν ἀτομικῶν ἀναγκῶν· καὶ ἔπρεπε νὰ τοὺς μισῶμεν, διότι εἰς μὲν τὸ παρὸν εἶνε φανεροὶ καὶ χυδαῖοι κόλακες, εἰς τὸ μέλλον δὲ θὰ καταστήσουν ὕποπτον διὰ τῶν ὑπερβολῶν ὅλην τὴν ὑπόθεσιν τῆς διηγήσεώς των. Ἐὰν δέ τις νομίζῃ ὅτι πάντως πρέπει τὸ τερπνὸν ν' ἀναμιγνύεται εἰς τὴν ἱστορίαν ἐν γένει, δὲν ἔχω ἀντίρρησιν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον τὸ τερπνὸν νὰ εἶνε καὶ ἀληθὲς καὶ ὄχι ἀνάρμοστον εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔργου, ὅπως τὸ μεταχειρίζονται οἱ περισσότεροι.

Ἐγὼ δὲ θὰ διηγηθῶ καὶ ὅσα ἤκουσα πρὸ ὀλίγου καιροῦ εἰς τὴν Ἰωνίαν καὶ εἰς τὴν Ἀχαΐαν πρότερον περί τινων συγγραφέων, οἵτινες ἔγραψαν διήγησιν τοῦ εἰρημένου πολέμου· καὶ ἐξορκίζω εἰς τὰς Χάριτας νὰ μὴ ἀπιστήσῃ κανεὶς εἰς ὅσα θὰ εἴπω· διότι θὰ ἠδυνάμην καὶ νὰ ὁρκισθῶ ὅτι εἶνε ἀληθῆ, ἂν ἦτο πρέπον νὰ παρενθέτῃ κανεὶς ὅρκον εἰς σύγγραμμα. Εἷς λοιπὸν ἐξ αὐτῶν ἤρχισε τὴν ἱστορίαν του μὲ τὴν ἐπίκλησιν τῶν Μουσῶν, παρακαλῶν τὰς θεὰς νὰ τὸν βοηθήσουν εἰς τὸ ἔργον του. Βλέπεις

---

1) Ὁ ἀρχιτέκτων οὗτος ὠνομάζετο Δεινοκράτης. Ἀλλά, παρὰ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ, ἡ πρότασίς του, κατ' ἄλλην παράδοσιν, ἔκαμεν εὐχάριστον ἐντύπωσιν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Καὶ ἡ μὲν ἀνδριαντοποίησις τοῦ ὄρους δὲν ἐξετελέσθη, τοῦ ἀνέθεσεν ὅμως ὁ βασιλεὺς τὴν ἀνέγερσιν τῆς Ἀλεξανδρείας.

πόσον κατάλληλος εἶνε ἡ τοιαύτη ἀρχὴ καὶ ταιριαστὴ εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ ἁρμόζουσα εἰς τὸ τοιοῦτον εἶδος τοῦ λόγου; Ἔπειτα ὀλίγον κατωτέρω τὸν μὲν ἡμέτερον ἄρχοντα προσωμοίαζε πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, τὸν δὲ βασιλέα τῶν Περσῶν πρὸς τὸν Θερσίτην, χωρὶς νὰ σκεφθῇ ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς περισσότερον ἀνεδείχθη, διότι ἐφόνευσε τὸν Ἕκτορα καὶ ὄχι τὸν Θερσίτην, καὶ ὅτι, ὅταν τρέπεται εἰς φυγὴν ἀνδρεῖός τις, τὸν καταδιώκει πολὺ ἀνδρειότερος [1]. Ἔπειτα ἔστρεφεν εἰς τὸν ἑαυτόν του τὸ ἐγκώμιον, ὅτι εἶνε ἄξιος νὰ περιγράψῃ πράξεις τόσον ἐνδόξους. Προχωρῶν ἀπηύθυνεν ἐπαίνους καὶ πρὸς τὴν πατρίδα του Μίλητον, προσθέτων ὅτι κατὰ τοῦτο ἔπραξε καλλίτερα ἀπὸ τὸν Ὅμηρον, ὅστις δὲν ἀνέφερε κἂν τὴν πατρίδα του. Εἰς δὲ τὸ τέλος τοῦ προοιμίου ὑπέσχετο ῥητῶς καὶ σαφῶς ὅτι θὰ ἀνυψώσῃ τὰ ἡμέτερα, τοὺς δὲ βαρβάρους θὰ πολεμήσῃ καὶ αὐτὸς ὅσον δύναται. Καὶ ἤρχισε τὴν ἱστορίαν ὡς ἑξῆς· «Ὁ μιαρώτατος Οὐολόγεσος, τοῦ ὁποίου τὸ τέλος εἴθε νὰ εἶνε οἰκτρότατον, ἤρχισε τὸν πόλεμον διὰ τὴν ἑξῆς αἰτίαν». Καὶ αὐτὸς μὲν τοιαῦτα ἔγραψεν. Ἄλλος δέ, μέγας θιασώτης τοῦ Θουκυδίδου, ὥστε νὰ θέλῃ νὰ μιμηθῇ καθ' ὅλα τὸ πρότυπον, ἤρχισεν ὅπως καὶ ἐκεῖνος μὲ τὸ ὄνομά του, θεωρῶν ὅτι τοιαύτη ἔναρξις εἶνε ἡ εὐγενεστέρα καὶ μυρίζει θύμον ἀττικόν. Ἄκουσε καὶ κρῖνε· «Κρεπέριος Καλπουρνιανός, Πομπηιουπολίτης συνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Παρθυαίων καὶ Ῥωμαίων, ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους, ἀρξάμενος εὐθὺς ξυνισταμένου». Μετὰ τοιαύτην δὲ ἀρχήν, πρὸς τί νὰ σοῦ ἀναφέρω τὰ κατόπιν, δηλαδὴ τὰς δημηγορίας του εἰς τὴν Ἀρμενίαν, ὅπου μᾶς παρουσιάζει ἀπαράλλακτον τὸν Κερκυραῖον ῥήτορα, ἢ τὸν λοιμὸν τὸν ὁποῖον ἔστειλε κατὰ τῶν Νισιβηνῶν, οἵτινες δὲν ἦσαν φίλοι πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, δανεισθεὶς αὐτὸν καθ' ὁλοκληρίαν ἀπὸ τὸν Θουκυδίδην, ἐκτὸς μόνον τοῦ Πελασγικοῦ καὶ τῶν μακρῶν τειχῶν, ὅπου οἱ τότε προσβληθέντες ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ ἐγκα-

1) Ἐκ τῆς Ἰλιάδος. Ἐδίωκε δέ μιν μέγ' ἀμείνων.

τεστάθησαν. Ἤρχισε δὲ καὶ ἀπὸ τὴν Αἰθιοπίαν ὁ λοιμὸς αὐτοῦ, ὅπως τοῦ Θουκυδίδου, καὶ ἐκεῖθεν κατέβη εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ μετεδόθη εἰς τὸ μεγαλείτερον μέρος τῆς χώρας, ἥτις ἀνήκει εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας, εὐτυχῶς δὲ ἔμεινεν ἐκεῖ. Ἐγὼ λοιπὸν τὸν ἀφῆκα νὰ θάπτῃ τοὺς δυστυχεῖς Ἀθηναίους εἰς τὴν Νίσιβιν καὶ ἀνεχώρησα, γνωρίζων ἐντελῶς καὶ ὅσα μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μου ἔμελλε νὰ εἴπῃ. Εἶνε δὲ συνηθέστατον σήμερον καὶ νὰ νομίζουν οἱ συγγραφεῖς ὅτι ἐξισοῦνται πρὸς τὸν Θουκυδίδην, ἂν μὲ μικρὰς μεταβολὰς μεταχειρίζωνται τὰς ἐκφράσεις ἐκείνου καὶ διάφορα φρασίδια, ὡς «ὅπως καὶ αὐτὸς ἂν φαίης», «οὐ δι' αὐτήν», «νὴ Δία κἀκεῖνο ὀλίγου δεῖν παρέλιπον». Ὁ ἴδιος δὲ συγγραφεύς, ὅστις κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπομιμεῖται τὸν Θουκυδίδην, ἀναφέρει πολλὰ ὅπλα καὶ μηχανήματα ὅπως οἱ Ῥωμαῖοι τὰ ὀνομάζουν, καὶ τὴν τάφρον ὅπως ἐκεῖνοι καὶ τὴν γέφυραν καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Καὶ δύνασαι πλέον νὰ σκεφθῇς ποίαν σοβαρότητα ἔχει τοιαύτη ἱστορία καὶ πόσον εἶνε ἄξιον τοῦ Θουκυδίδου νὰναμιγνύωνται αἱ Ἰταλικαὶ αὐταὶ λέξεις μὲ τὰς Ἀττικάς, καὶ νὰ παρίστανται ὅτι ἁρμόζουν καὶ συνάδουν πρὸς αὐτάς.

Κάποιος δὲ ἄλλος ἐκ τῶν ἱστορικῶν τούτων ἔγραψε διήγησιν τῶν γεγονότων κατὰ τρόπον ὅλως ξηρὸν καὶ πεζόν, ὅπως θὰ τὰ ἔγραφε καὶ στρατιώτης, κρατῶν σημείωσιν τῶν καθ' ἑκάστην συμβαινόντων, ἢ κτίστης ἢ κάπηλος παρακολουθῶν τὸ στράτευμα. Ἀλλ' ὁ ἁπλοϊκὸς οὗτος εἶνε μᾶλλον συγγνωστός, διότι αὐτὸς μὲν φαίνεται ἀμέσως ὁποῖος ἦτο, εἰργάσθη δὲ δι' ἄλλον πλέον φιλόκαλον καὶ ἱκανὸν νὰ γράψῃ ἱστορίαν. Τὸ μόνον διὰ τὸ ὁποῖον τὸν κατέκρινα εἶνε ὅτι ἔδωκεν εἰς τὸ ἔργον του τίτλον λίαν πομπώδη διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ περιεχομένου· «Καλλιμόρφου ἰατροῦ τῆς ἕκτης λεγεῶνος τῶν κοντοφόρων ἱστορίαι τῶν Παρθικῶν πολέμων»· καὶ τὸ σύγγραμμα εἶνε διῃρημένον εἰς βιβλία ἀριθμημένα. Προέταξε δὲ καὶ προοίμιον σαχλόν, εἰς τὸ ὁποῖον λέγει ὅτι εἰς τὸν ἰατρὸν προσήκει νὰ γράφῃ ἱστορίαν, καθότι ὁ μὲν Ἀσκληπιὸς εἶνε υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ δὲ Ἀπόλλων ἀρχηγὸς τῶν Μουσῶν καὶ πάσης παιδείας κύριος. Ἐνῷ δὲ ἀρχίζει νὰ γράφῃ εἰς

τὴν Ἰωνικὴν διάλεκτον, δὲν γνωρίζω διατί μετ' ὀλίγον ἐπανέρχεται εἰς τὴν κοινήν· καὶ λέγει «ἰατρείην» καὶ «πείρην» καὶ «ὀκόσα» καὶ «νοῦσοι» [1], ἔπειτα δὲ μεταχειρίζεται λέξεις κοινὰς καὶ πολλάκις τοῦ δρόμου.

Ἐὰν δὲ πρέπῃ ν' ἀναφέρω καὶ ἕνα σοφὸν μεταξὺ τῶν σημερινῶν ἱστορικῶν, τὸ μὲν ὄνομά του ἂς ἀποσιωπήσωμεν· θὰ ὁμιλήσω δὲ μόνον περὶ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐπ' ἐσχάτων συνέγραψεν εἰς τὴν Κόρινθον καὶ τὰ ὁποῖα ὑπερβαίνουν πᾶσαν προσδοκίαν. Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ καὶ εἰς τὴν πρώτην περίοδον τοῦ προοιμίου του ἀπευθύνει πρὸς τοὺς ἀναγνώστας του σοφώτατον συλλογισμόν, μὲ τὸν ὁποῖον θέλει ν' ἀποδείξῃ ὅτι μόνον εἰς φιλόσοφον ἁρμόζει νὰ γράφῃ ἱστορίαν. Ἀκολουθεῖ μετ' ὀλίγον ἄλλος συλλογισμὸς καὶ ἔπειτα ἄλλος· καὶ ἐν γένει τὸ προοίμιόν του γέμει συλλογισμῶν παντὸς εἴδους· καὶ ἡ κολακεία εἶνε ἄφθονος εἰς τὸ ἔργον καὶ τὰ ἐγκώμια φορτικὰ καὶ πολὺ ταπεινά, ὄχι ὅμως ἀσυλλόγιστα, ἀλλὰ μὲ συλλογισμοὺς καὶ αὐτά.

Ἀλλ' ὅ,τι μοῦ ἐφάνη ἄτοπον καὶ πολὺ ὀλίγον ἁρμόζον εἰς ἄνδρα σοφὸν καὶ μὲ γενειάδα μεγάλην καὶ λευκὴν εἶνε τὸ λεγόμενον εἰς τὸ προοίμιόν του, ὅτι ὁ ἡμέτερος ἡγεμὼν ἔχει τὴν ἐξαιρετικὴν τύχην ὅτι καὶ φιλόσοφοι δὲν θεωροῦν ἀνάξιον αὐτῶν νὰ ἱστοροῦν τὰς πράξεις του· διότι τὸ τοιοῦτον ἔπρεπε μᾶλλον εἰς ἡμᾶς ν' ἀφήσῃ νὰ τὸ σκεφθῶμεν παρὰ νὰ τὸ εἴπῃ ὁ ἴδιος.

Ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνον πρέπει νὰ παραλείψωμεν ν' ἀναφέρωμεν, ὅστις ἤρχισεν ὡς ἑξῆς τὴν ἱστορίαν του· «Ἔρχομαι ἐρέων περὶ Ῥωμαίων καὶ Περσέων»· καὶ ὀλίγον κατωτέρω· «ἔδεε γὰρ Πέρσῃσι γενέσθαι κακῶς»· καὶ ἔπειτα πάλιν· «ἦν Ὀσρόης, τόν οἱ Ἕλληνες Ὀξυρόην ὀνυμέουσι» [2], καὶ πολλὰ ἄλλα παρόμοια. Βλέπεις ὅτι οὗτος δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸν ἄλλον ἐκεῖνον παρὰ μόνον κατὰ τοῦτο, ὅτι ὁ μὲν μιμεῖται τὸν Θουκυδίδην, ὁ δὲ τὸν Ἡρόδοτον.

---

1) Ἰωνικαὶ λέξεις.

2) Οὗτος ἀντιγράφει τὸν Ἡρόδοτον.

Κἄποιος ἄλλος περίφημος διὰ τὴν συγγραφικήν του δύναμιν, ὁ ὁποῖος ἐπίσης ὁμοιάζει μὲ τὸν Θουκυδίδην, ἂν δὲν εἶνε ὀλίγον καλλίτερος, ἀφοῦ περιγράφει ὅλας τὰς πόλεις, ὅλα τὰ ὄρη, τὰς πεδιάδας καὶ τοὺς ποταμοὺς μὲ τὴν μεγαλειτέραν ἀκρίβειαν καὶ δύναμιν, ὡς νομίζει τοὐλάχιστον, λέγει· εἴθε ὁ ἀποτρέπων τὰ δυστυχήματα θεὸς νὰ ῥίψῃ πάντα ταῦτα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν ἐχθρῶν μας· καὶ ἡ ψυχρότης του εἶνε ἀνωτέρα τῆς Κασπίας χιόνος καὶ τοῦ Κελτικοῦ πάγου. Ὁλόκληρον κεφάλαιον μόλις τοῦ ἀρκεῖ διὰ τὴν περιγραφὴν τῆς ἀσπίδος τοῦ αὐτοκράτορος μὲ τὴν Γοργόνα, τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὸ κέντρον, καὶ τοὺς κυανολεύκους ὀφθαλμούς της καὶ τὸν γῦρον τὸν μιμούμενον τὸ οὐράνιον τόξον καὶ τοὺς δράκοντας τοὺς συμπεπλεγμένους καὶ συστρεφομένους ὡς βόστρυχοι [1]. Καὶ διὰ τὴν ἀναξυρίδα τοῦ Οὐολογέσου ἢ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου του, ὦ θεέ μου, πόσος χείμαρρος λόγων ἐχρειάσθη· καὶ πῶς ἦτον ἡ κόμη τοῦ Ὀσρόου ἐνῷ διέβαινε κολυμβῶν τὸν Τίγρητα, καὶ εἰς ποῖον σπήλαιον κατέφυγεν, ὅπου ὁ κισσός, ἡ μυρτιὰ καὶ ἡ δάφνη ἐφύοντο ὁμοῦ καὶ ἐσχημάτιζον πυκνὴν σκιάν. Βλέπεις πόσον ἀναγκαῖα εἰς τὴν ἱστορίαν εἶνε ὅλα αὐτὰ καὶ πῶς χωρὶς αὐτὰ δὲν θὰ ἐγνωρίζαμεν τίποτε ἀπὸ τὰ γενόμενα ἐκεῖ. Ἀπὸ ἀδυναμίαν νὰ ἐκλέξουν τὰ χρήσιμα ἢ διότι δὲν γνωρίζουν τί νὰ γράψουν, ῥίπτονται εἰς τὰς τοιαύτας μικρολόγους περιγραφάς· ὅταν δὲ συναντήσουν πολλὰ καὶ σπουδαῖα γεγονότα, ὁμοιάζουν μὲ δοῦλον νεόπλουτον, ὅστις πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἐκληρονόμησε τὸν αὐθέντην του καὶ οὔτε νὰ ἐνδυθῇ ὅπως πρέπει γνωρίζει, οὔτε νὰ δειπνήσῃ κατὰ τὴν τάξιν, ἀλλ' ἐνῷ πολλάκις εἰς τὴν τράπεζαν ἔχουν παρατεθῇ πτηνὰ καὶ χοιρίδια καὶ λαγοί, αὐτὸς ἀρχίζει ἀπὸ κἄποιον χυλὸν ὀσπρίων ἢ παστόψαρον καὶ τρώγει, τρώγει μέχρι σκασμοῦ. Ἐκεῖνος λοιπόν, τὸν ὁποῖον ἀνέφερα, περιέγραψε καὶ τραύματα λίαν παράδοξα καὶ θανάτους

1) Ὁ ἱστορικὸς ἐκεῖνος ἀπεμιμεῖτο τὴν περιγραφὴν τῶν ὅπλων τοῦ Ἀγαμέμνονος εἰς τὴν Ἰλιάδα.

ἀλλοκότους, ὡς λ.χ. ὅτι κάποιος πληγωθεὶς εἰς τὸν μεγάλον δάκτυλον τοῦ ποδὸς ἀμέσως ἀπέθανε καὶ ὅτι μόνον διότι ἐφώναξεν ὁ στρατηγὸς Πρίσκος εἴκοσι ἑπτὰ ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἀπέθαναν. Ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν νεκρῶν καὶ παρὰ τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις ἐψεύσθη. Διότι εἰς τὴν Εὔρωπον λέγει ὅτι ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἐφονεύθησαν τριάκοντα ἑπτὰ μυριάδες καὶ διακόσιοι ἕξ, ἐκ δὲ τῶν Ῥωμαίων μόνον δύο καὶ ἐννέα τραυματίαι.

Αὐτὰ δὲν γνωρίζω ἂν δύναται νὰ τὰ παραδεχθῇ καὶ τὰ ὑποφέρῃ κανεὶς ἄνθρωπος μὲ τὸν κοινὸν νοῦν. Ἀλλὰ πρέπει ν' ἀναφέρω καὶ κάτι τι ἄλλο, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε ἀσήμαντον. Ἐπειδὴ φιλοδοξεῖ νὰ φαίνεται ὅτι μεταχειρίζεται τὴν καθαρὰν καὶ ἀκριβεστάτην Ἀττικὴν γλῶσσαν, ἔφθασε μέχρι τοῦ νὰ μεταποιήσῃ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν Ῥωμαίων καὶ δώσῃ εἰς αὐτὰ Ἑλληνικὴν μορφήν· οὕτω δὲ λέγει Κρόνιον τὸν Σατουρνῖνον, Φρόντιν τὸν Φρόντωνα, Τιτάνιον τὸν Τιτιανὸν καὶ ἄλλα πολὺ κωμικώτερα. Ὁ ἴδιος προσέτι ἔγραψε περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Σευηριανοῦ ὅτι ὅλοι οἱ ἄλλοι ἔσφαλαν νομίζοντες ὅτι ἐφονεύθη διὰ ξίφους, ἐνῷ αὐτὸς ἀπέθανεν ἐξ ἑκουσίας ἀσιτίας· διότι τοῦτον τὸν θάνατον ἐθεώρησεν ὡς τὸν πλέον ἀνώδυνον. Ἀλλ' ὁ ἱστορικὸς οὗτος ἠγνόει ὅτι ὁ Σευηριανὸς ὑπέφερεν ἀσιτίαν ἐπὶ τρεῖς, νομίζω, ἡμέρας, ἐνῷ ὅσοι στεροῦνται τροφῆς δύνανται νὰ ζήσουν καὶ ἑπτὰ ἡμέρας οἱ πλεῖστοι, ἐκτὸς ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Ὀσρόης παρέμεινε πλησίον τοῦ Σευηριανοῦ περιμένων ν' ἀποθάνῃ οὗτος ἐκ πείνης, διὰ τοῦτο δὲ ὁ Σευηριανὸς δὲν ἔφθασε τὴν ἑβδόμην.

Ποῦ δὲ νὰ κατατάξῃ κανείς, ἀγαπητὲ Φίλων, τοὺς μεταχειριζομένους εἰς τὴν ἱστορίαν ποιητικὰς λέξεις καὶ ἐκφράσεις, ἐκείνους λ. χ. οἵτινες γράφουν «ἐλέλιξε μὲν ἡ μηχανή, τὸ δὲ τεῖχος πεσὸν μεγάλως ἐδούπησε»; [1]. Εἰς ἄλλο μέρος τῆς λαμπρᾶς αὐτῆς ἱστορίας ἀναγινώσκομεν· «Ἔδεσσα μὲν δὴ οὕτω τοῖς ὅπλοις περιεσμαραγεῖτο καὶ ὄτοβος ἦν καὶ κόναβος ἅπαντα

1) Ἐλέλιξε καὶ ἐδούπησεν, Ὁμηρικαὶ λέξεις σημαίνουσαι, ἡ μὲν «ἐσείσθη» ἡ δὲ «ἐκρότησε».

ἐκεῖνα» [1]· καὶ «ὁ στρατηγὸς ἐμερμήριζεν, ᾧ τρόπῳ μάλιστα προσαγάγοι πρὸς τὸ τεῖχος». Ἔπειτα μεταξὺ τῶν ποιητικῶν τούτων λέξεων συναντῶνται πολλαὶ πρόστυχοι, χυδαῖαι καὶ ταπειναὶ λέξεις, ὡς λ. χ. «ἐπέστειλεν ὁ στρατοπεδάρχης τῷ κυρίῳ»· «οἱ στρατιῶται ἠγόραζον τὰ ἐγχρήζοντα»· καὶ «ἤδη λελουμένοι περὶ αὐτοὺς ἐγίγνοντο». Οὕτω ὁ ἱστορικὸς ὁμοιάζει μὲ ἠθοποιόν, ὁ ὁποῖος εἰς μὲν τὸν ἕνα πόδα φορεῖ κόθορνον ὑψηλόν, εἰς δὲ τὸν ἄλλον σάνδαλον.

Ἀλλὰ θὰ συναντήσῃς καὶ ἄλλους, οἱ ὁποῖοι γράφουν τὰ προοίμιά των πομπώδη, μεγαλοπρεπῆ καὶ ὑπερβολικῶς ἐκτενῆ, οὕτως ὥστε νὰ ἐλπίζῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι τὰ κατόπιν θὰ εἶνε πάντως θαυμαστὰ ἐξ ἴσου· ἀλλ' ἀντὶ τούτου τὸ κύριον μέρος τῆς ἱστορίας εἶνε συνοπτικὸν καὶ εὐτελές, οὕτως ὥστε τὸ ὅλον νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς παιδίον, πρὸς ἔρωτα π. χ. ὁ ὁποῖος φορεῖ, διὰ νὰ παίζῃ, προσωπίδα τεραστίαν Ἡρακλέους ἢ Τιτᾶνος· καὶ εὐθὺς ἔρχεται εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀναγνώστου ἡ παροιμία «ὠδίνεν ὄρος». Νομίζω δὲ ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνεται οὕτω, ἀλλὰ ὅλα τὰ μέρη νὰ εἶνε εἰς τὸ αὐτὸ ὕφος καὶ τὸ ἄλλο σῶμα ν' ἀναλογῇ πρὸς τὴν κεφαλήν, νὰ μὴ εἶνε δὲ χρυσῆ ἡ περικεφαλαία, ὁ δὲ θώραξ γελοῖος, σχηματισμένος ἀπὸ ῥάκη καὶ σαπρὰ δέρματα, ἡ ἀσπὶς πλεκτὴ ἀπὸ λυγαριάν, αἱ δὲ περικνημῖδες ἀπὸ δέρμα χοίρου. Εἶνε δὲ πολλοὶ τοιοῦτοι συγγραφεῖς, οἱ ὁποῖοι θέτουν τὴν κεφαλὴν τοῦ Ῥοδίου κολοσσοῦ ἐπὶ σώματος νάνου. Ἄλλοι ἐξ ἐναντίας παρουσιάζουν ἀκέφαλα τὰ σώματα, καὶ χωρὶς προοίμιον εἰσέρχονται ἀμέσως εἰς τὴν διήγησιν. Οὗτοι νομίζουν ὅτι ἀκολουθοῦν τὸ παράδειγμα τοῦ Ξενοφῶντος ὅστις ἤρχισεν οὕτω· «Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος παῖδες γίγνονται δύο», καὶ ἄλλων ἀρχαίων. Ἀγνοοῦν ὅτι ἡ διήγησις πολλάκις ἔχει καὶ δύναμιν προοιμίου, ἥτις διαφεύγει τὴν ἀντίληψιν τῶν πολλῶν.

---

1) Περιεσμαραγεῖτο (περιεβάλλετο ὑπὸ τοῦ θορύβου τῶν ὅπλων), ποιητικὴ λέξις, ὅπως καὶ αἱ κατόπιν, ὄτοβος (θόρυβος) καὶ κόναβος (κρότος) καὶ ἐμερμήριζεν (ἐσκέπτετο).

Ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰ ἐλαττώματα, εἴτε τῆς ἐκφράσεως εἴτε τῆς συνθέσεως εἶνε ὑποφερτά. Ἀλλ' ἐκεῖνοι οἵτινες ψεύδονται εἰς τὴν γεωγραφίαν ὄχι κατὰ παρασάγγας, ἀλλὰ κατὰ σταθμοὺς[1] ὁλοκλήρους πῶς δύνανται νὰ δικαιολογηθοῦν; Εἷς ἐκ τούτων μετὰ τόσης ἀμελείας συνέλεξε τὰς πληροφορίας του, χωρὶς νὰ εὕρῃ κανένα Σύρον καὶ τὸν ἐρωτήσῃ, οὔτε κἂν ν' ἀκούσῃ τὰ παραμύθια τὰ ὁποῖα λέγονται εἰς τὰ κουρεῖα, ὥστε γράφων περὶ τῆς Εὐρώπου, λέγει τὰ ἑξῆς: «Ἡ Εὔρωπος εὑρίσκεται εἰς τὴν Μεσοποταμίαν καὶ ἀπέχει τοῦ Εὐφράτου δύο σταθμούς· εἶνε δὲ ἀποικία τῶν Ἐδεσσαίων». Καὶ δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν πατρίδα μου τὰ Σαμόσατα εἰς τὸ αὐτὸ βιβλίον ἐσήκωσεν ὁ γενναῖος καὶ ὁμοῦ μὲ τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ τείχη της μετέφερεν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, οὕτως ὥστε νὰ τὴν περιρρέουν οἱ δύο ποταμοί, νὰ διέρχωνται ἐγγύτατα αὐτῆς ἑκατέρωθεν καὶ σχεδὸν νὰ γλύφουν τὰ τείχη της. Θὰ ἦτο δὲ γελοῖον, ἀγαπητὲ Φίλων, ἐὰν τώρα ἐπεχείρουν νὰ σοῦ ἀποδείξω ὅτι δὲν εἶμαι Πάρθος, οὔτε ἐκ Μεσοποταμίας, ὅπου μ' ἔφερε καὶ μὲ ἀπῴκισεν ὁ θαυμαστὸς συγγραφεύς.

Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγει ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς περὶ τοῦ Σευηριανοῦ, ὁρκιζόμενος ὅτι τὸ ἤκουσεν ἀπὸ κάποιον ἐκ τῶν ἐπανελθόντων ἀπὸ τὸν πόλεμον, εἶνε πολὺ πιθανόν· οὔτε μὲ ξίφος ἐφονεύθη, οὔτε δηλητήριον ἔπιεν, οὔτε ἐκρεμάσθη, ἀλλ' ἐπενόησεν ἕνα θάνατον τραγικὸν καὶ πρωτοφανῆ διὰ τὴν τόλμην· ἔτυχε νὰ ἔχῃ ὑπερμεγέθη ποτήρια ὑάλινα ἀπὸ τὴν καλλιτέραν ὕαλον· ὅταν δὲ ἐνόησεν ὅτι δὲν ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ τὸν θάνατον, ἔθραυσε τὸ μεγαλείτερον ἐξ αὐτῶν καὶ ἓν ἐκ τῶν συντριμμάτων μετεχειρίσθη διὰ νὰ σφαγῇ, κόψας δι' αὐτοῦ τὸν λαιμόν του. Οὔτε ἐγχειρίδιον, οὔτε λόγχην εὗρε διὰ ν' ἀποθάνῃ μὲ εὐγενῆ καὶ ἡρωικὸν θάνατον. Ἔπειτα, ἐπειδὴ ὁ Θουκυδίδης παρεισάγει ἕνα ἐπιτάφιον τῶν πρώτων τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου νε-

1) Παρασάγγης, Περσικὸν μέτρον ἴσον μὲ 30 στάδια· σταθμός, διάστημα ὅσον δύναταί τις νὰ διατρέξῃ εἰς μίαν ἡμέραν.

κρῶν, ἐνόμισε καὶ αὐτὸς ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ μείνῃ χωρὶς ἐπιτάφιον ὁ Σευηριανός· διότι ὅλοι αὐτοῦ τοῦ εἴδους οἱ ἱστορικοὶ ἁμιλλῶνται πρὸς τὸν οὐδόλως πταίοντα διὰ τὰς ἐν Ἀρμενίᾳ συμφορὰς Θουκυδίδην. Ἀφοῦ λοιπὸν ἔθαψε τὸν Σευηριανὸν μεγαλοπρεπῶς, ἀναβιβάζει ἐπὶ τοῦ τάφου κάποιον Ἀφράνιον Σίλωνα ἑκατόνταρχον, ἀνταγωνιστὴν τοῦ Περικλέους, ὅστις τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ῥητορεύει, ὥστε μὰ τὰς Χάριτας πολὺ ἐδάκρυσα ἀπὸ τὸν γέλωτα, μάλιστα ὅταν ὁ ῥήτωρ Ἀφράνιος εἰς τὸ τέλος τοῦ λόγου, δακρύων καὶ στενάζων μὲ περιπάθειαν ἀνέφερε τὰ πολυτελῆ γεύματα, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχε παρακαθήσει μὲ τὸν κηδευθέντα, καὶ τὰς προπόσεις, αἵτινες ἔγιναν εἰς αὐτά. Ἐπέστεψε δὲ τὸν ἐπιτάφιον κατὰ τρόπον Αἰάντειον· διότι ἀνελκύσας τὸ ξίφος του μὲ πολλὴν γενναιότητα καὶ ὡς ἥρμοζεν εἰς ἕνα Ἀφράνιον, ἐσφάγη ἐπὶ τοῦ τάφου καὶ ἐνώπιον ὅλων. Ἀλλ' ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ, μὰ τὸν Ἄρην, νὰ ἔχῃ σφαγῆ, διὰ νὰ μὴ ἐκφωνήσῃ τοιοῦτον λόγον. Ὁ ἱστορικὸς λέγει προσέτι ὅτι οἱ παρόντες ὅλοι ἐθαύμασαν καὶ πολὺ ἐπῄνεσαν τὸν Ἀφράνιον. Ἐγὼ δὲ καὶ διὰ τὰ ἄλλα τὸν κατέκρινα, διότι παρ' ὀλίγον ν' ἀναμίξῃ εἰς τὸν λόγον του ζωμοὺς καὶ πινάκια καὶ ἐδάκρυεν εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῶν τηγανιτῶν· ἀλλ' ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων τὸν ἐθεώρησα ἀσυγχώρητον εἶνε ὅτι πρὶν ἢ αὐτοκτονήσῃ δὲν ἔσφαξε καὶ τὸν συγγραφέα.

Εἶχα καὶ ἄλλους πολλοὺς ὁμοίους συγγραφεῖς νὰ σοῦ ἀναφέρω, φίλε μου, ἀλλ' ἀρκούμενος εἰς τοὺς εἰρημένους ὀλίγους, θὰ μεταβῶ τώρα εἰς τὴν ἄλλην ὑπόσχεσίν μου, τὴν συμβουλὴν περὶ τοῦ πῶς δύναταί τις νὰ συγγράφῃ καλλίτερα. Τινὲς ἐκ τῶν ἱστορικῶν τὰ μὲν μεγάλα καὶ ἀξιομνημόνευτα γεγονότα παραλείπουν ἢ παρατρέχουν, ἀπὸ ἀμάθειαν δὲ καὶ ἀπειροκαλίαν καὶ ἄγνοιαν ἐκείνων τὰ ὁποῖα πρέπει ν' ἀναφέρωνται καὶ ἐκείνων τὰ ὁποῖα πρέπει ν' ἀποσιωπῶνται, περιγράφουν μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ χρονοτριβὴν τὰ πλέον ἀσήμαντα. Ὁμοιάζουν δηλαδὴ μ' ἐκεῖνον ὅστις τὸ μὲν ὅλον κάλλος τοῦ Διὸς τῆς Ὀλυμπίας, τὸ ὁποῖον εἶνε τόσον μέγα καὶ ἐξαίσιον, δὲν θὰ ἔβλεπεν, οὔτε θὰ ἐθαύμαζεν, οὔτε εἰς τοὺς μὴ γνωρίζοντας θὰ ἐξήγει, θὰ ἐθαύμαζε δὲ τοῦ ὑπο-

ποδίου τὴν καλὴν καὶ τεχνικὴν κατεργασίαν καὶ τοῦ βάθρου τὴν εὐρυθμίαν καὶ αὐτὰ ὅλα θὰ τὰ ἐξήγει μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ λεπτολογίαν. Ἀνέγνωσα τὸ ἔργον ἑνός, ὅστις τὴν μάχην τῆς Εὐρώπου μόλις εἰς ἑπτὰ γραμμὰς ἀναφέρει, καταναλίσκει δὲ εἴκοσι καὶ πλέον μέτρα νεροῦ [1] εἰς ψυχρὰν διήγησιν, ἥτις οὐδόλως μᾶς ἐνδιαφέρει, πῶς Μαῦρός τις ἱππεὺς Μαυσάκας ὀνομαζόμενος, ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τῆς δίψης νὰ πλανηθῇ εἰς τὰ ὄρη, συνήντησε Σύρους χωρικοὺς ἑτοιμαζομένους νὰ προγευματίσουν· καὶ ὅτι κατ' ἀρχὰς μὲν τὸν ἐφοβήθησαν, ἔπειτα ὅμως μαθόντες ὅτι ἦτο ἐκ τῶν φίλων, τὸν ἐφιλοξένησαν καὶ τοῦ ἔδωκαν νὰ φάγῃ· διότι καὶ ἐξ αὐτῶν κάποιος εἶχε μεταβῇ εἰς τὴν χώραν τῶν Μαύρων ὡς στρατιώτης. Ἀκολουθοῦν δὲ μῦθοι μακροὶ καὶ διηγήσεις· ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Σύρος ἐκυνήγησεν εἰς τὴν Μαυρουσίαν, ὅτι εἶδε πολλοὺς ἐλέφαντας ὁμοῦ βόσκοντας καὶ ὅτι παρ' ὀλίγον νὰ καταφαγωθῇ ὑπὸ λέοντος καὶ πόσα ψάρια ἠγόρασεν εἰς τὴν Καισάρειαν. Καὶ ὁ παράδοξος συγγραφεύς, ἀφήσας τὴν τόσην αἱματοχυσίαν, ἥτις ἔγινεν εἰς τὴν Εὔρωπον, τὰς ἐπελάσεις καὶ τὰς ἀναγκαίας ἀνακωχάς [2], τὰς φυλακὰς καὶ ἀντιφυλακάς, ἐκάθητο μέχρι βαθείας ἑσπέρας καὶ ἔβλεπε τὸν Σύρον Μαλχίωνα ν' ἀγοράζῃ εἰς τὴν Καισάρειαν εἰς μικρὰν τιμὴν σκάρους ὑπερμεγέθεις· καὶ ἂν δὲν ἐνύκτωνεν, ἴσως καὶ θὰ ἐπερίμενε νὰ ψηθοῦν οἱ σκάροι, διὰ νὰ δειπνήσῃ μετ' αὐτοῦ. Ἂν αὐτὰ δὲν ἀνεφέροντο λεπτομερῶς εἰς τὴν ἱστορίαν, θὰ ἐχάναμεν σπουδαῖα γεγονότα καὶ ἡ ζημία τῶν Ῥωμαίων θὰ ἦτο ὑπερβολική, ἐὰν ὁ Μαυσάκας ὁ Μαῦρος διψῶν δὲν εὕρισκε νὰ πίῃ καὶ νηστικὸς ἐπέστρεφεν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἀλλὰ καὶ πόσας ἄλλας λεπτομερείας τοῦ ἐπεισοδίου πολὺ ἀναγκαιοτέρας παρέλειψα ἐγὼ ἑκουσίως· ὡς λ.χ. ὅτι καὶ μίαν αὐλητρίδα ἔφεραν ἐκ τοῦ πλησίον χωρίου καὶ ὅτι ἀντήλλαξαν δῶρα καὶ ὁ μὲν Μαῦρος ἔδωκεν εἰς τὸν Μαλχίωνα μίαν λόγχην, ὁ δὲ

1) Ἐννοεῖ τὸ νερὸν τῆς κλεψύδρας, μὲ τὴν ὁποίαν ἐκανονίζετο ἡ διάρκεια τῆς ὁμιλίας τῶν ῥητόρων.

2) Διὰ νὰ ταφοῦν οἱ νεκροί.

Μαλχίων πρὸς τὸν Μαῦρον μίαν πόρπην, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα σπουδαῖα συμβάντα τῆς μάχης τῆς Εὐρώπου. Ἀληθῶς δύναταί τις νὰ εἴπῃ περὶ τῶν τοιούτων ἱστορικῶν ὅτι δὲν βλέπουν τὸ ῥόδον, ἀλλὰ μετὰ προσοχῆς παρατηροῦν τὰς ἀκάνθας τοῦ στελέχους του.

Ἄλλος, Φίλων, πολὺ γελοῖος καὶ οὗτος, ὅστις οὐδέποτε ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν Κόρινθον καὶ οὔτε μέχρι Κεγχρεῶν [1] ἐταξείδευσε καὶ οὔτε τὴν Συρίαν ἢ τὴν Ἀρμενίαν εἶδεν, ἤρχισεν ὡς ἐξῆς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολέμου, ὡς αὐτολεξεὶ ἐνθυμοῦμαι· «Εἰς τὰ ὦτά του πρέπει νὰ δυσπιστῇ τις περισσότερον παρὰ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Γράφω λοιπὸν ὅσα εἶδα, ὄχι ὅσα ἤκουσα» [2]. Καὶ μὲ τόσην ἀκρίβειαν εἶδε τὰ πάντα, ὥστε λέγει ὅτι οἱ δράκοντες [3] τῶν Πάρθων — εἶνε δὲ οἱ δράκοντες σήματα στρατιωτικῶν μονάδων καὶ ἕκαστος δράκων, νομίζω, εὑρίσκεται ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς χιλιάδος—εἶνε πραγματικοὶ δράκοντες ὑπερμεγέθεις, οἵτινες ζοῦν εἰς τὴν Περσίαν ὀλίγον ὑψηλότερα τῆς Ἰβηρίας [4]. Τοὺς ὄφεις τούτους ἔχουν δεμένους εἰς μεγάλα κοντάρια καὶ κρατοῦν ὑψηλά, οὕτως ὥστε, ὅταν ἐφορμοῦν, καὶ ἐκ μακρᾶς ἀποστάσεως προξενοῦν φόβον· ὅταν δὲ συμπλέκωνται μὲ τοὺς ἀντιπάλους, τοὺς ἐξαπολύουν κατὰ τῶν ἐχθρῶν· πάρα πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν ἡμετέρων κατεπόθησαν οὕτω ὑπ' αὐτῶν καὶ ἄλλοι περισφιχθέντες ὑπ' αὐτῶν ἀπεπνίγησαν καὶ συνετρίβησαν τὰ κόκκαλά των. Αὐτὰ δὲ παριστάμενος ἔβλεπεν ὁ συγγραφεύς, ὁ ὁποῖος ὅμως πρὸς ἀσφάλειαν

---

1) Πολίχνη μικρὸν ἀπέχουσα τῆς Κορίνθου, τὸ σημερινὸν Καλαμάκι.

2) Καὶ οὗτος ἀντιγράφει τὸν Ἡρόδοτον, ὅστις λέγει τὰ αὐτὰ εἰς βιβλ. 1 κεφ. 8.

3) Οἱ Πάρθοι εἶχον ὡς σημαίας ὁμοιώματα δρακόντων ἐκ ξύλου ἢ ἄλλης ὕλης, τοὺς ὁποίους ἔφερον ἐπὶ κοντῶν.

4) Οἱ ἀρχαῖοι ἔδιδον τὸ ὄνομα Ἰβηρία εἰς δύο διαφόρους χώρας· εἰς τὴν σημερινὴν Ἱσπανίαν καὶ εἰς μίαν ἄλλην παρὰ τὸν Καύκασον, συμπίπτουσαν μὲ τὴν σημερινὴν Γεωργίαν. Τὴν δευτέραν δὲ ταύτην ἐνόει βέβαια ὁ ἱστορικός· ἀλλὰ τὴν τοποθετεῖ πρὸς νότον τῆς Περσίας, ἀντὶ πρὸς βορρᾶν.

εἶχεν ἀνέλθει εἰς δένδρον ὑψηλόν. Καὶ καλῶς ἔπραξε νἀποφύγῃ τὴν συνάντησιν τῶν θηρίων, διότι ἄλλως δὲν θὰ εἴχαμεν τώρα ἕνα τόσον θαυμάσιον συγγραφέα, ὅστις καὶ ὡς μαχητὴς ἔπραξε μεγάλα καὶ ἔνδοξα εἰς τὸν πόλεμον ἐκεῖνον· διότι καὶ κινδύνους πολλοὺς διέτρεξε καὶ ἐπληγώθη παρὰ τὴν Σοῦραν, δηλαδὴ ἐνῷ μετέβαινεν ἀπὸ τοῦ Κρανείου εἰς τὴν Λέρναν [1]. Καὶ ἀνέγνωσε ταῦτα εἰς ἐπήκοον τῶν Κορινθίων, οἵτινες καλῶς ἐγνώριζαν ὅτι μήτε εἰς τοιχογραφίαν εἶχεν ἰδεῖ πόλεμον. Ἀλλ' οὔτε τὰ ὅπλα ἐγνώριζεν, οὔτε πῶς εἶνε τὰ πολιορκητικὰ μηχανήματα, οὔτε τὰ ὀνόματα τῶν διαφόρων παρατάξεων καὶ διαιρέσεων τῶν στρατευμάτων· διὰ τοῦτο καὶ πάντοτε λέγει πλαγίαν τὴν εὐθεῖαν φάλαγγα, κατὰ κέρως δὲ τὴν κατὰ μέτωπον προσβολήν.

Ἄλλος δέ τις, ἐπίσης ἐξαίρετος συγγραφεύς, περιέλαβε καὶ ἀνεκάτωσεν εἰς πεντακοσίας καὶ ἴσως ὀλιγωτέρας γραμμὰς ὅλα ὅσα συνέβησαν ἐξ ἀρχῆς τοῦ πολέμου εἰς τὴν Ἀρμενίαν, τὴν Συρίαν καὶ τὴν Μεσοποταμίαν, ὅσα συνέβησαν εἰς τὸν Τίγρητα καὶ εἰς τὴν Μηδίαν καὶ ἀφοῦ ἔπραξε τοῦτο λέγει ὅτι ἔγραψεν ἱστορίαν. Παρ' ὀλίγον δὲ νὰ κάμῃ μακρότερον τοῦ ὅλου βιβλίου τὸν τίτλον του· «Ἀντιοχιανοῦ, νικητοῦ εἰς τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας τοῦ Ἀπόλλωνος (θὰ εἶχε νικήσει ἴσως δόλιχον [2] κατὰ τοὺς παιδικούς του χρόνους), διήγησις τῶν ἐπ' ἐσχάτων πολεμικῶν πράξεων τῶν Ῥωμαίων ἐν Ἀρμενίᾳ καὶ Μεσοποταμίᾳ καὶ ἐν Μηδίᾳ».

Ἀλλ' ἀνέγνωσα καὶ τὴν ἱστορίαν ἑνὸς ἄλλου, ὅστις ἔγραφε τὰ γεγονότα προφητικῶς, δηλαδὴ ὡς μέλλοντα· καὶ προανήγγειλε τὴν σύλληψιν τοῦ Οὐολογέσου καὶ τὸν θάνατον τοῦ Ὀσρόου, λέγων ὅτι θὰ παρεδίδετο εἰς τοὺς λέοντας, καὶ ἐπέστεψε τὸ ὅλον

---

1) Δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ Κρανείου τῆς Κορίνθου μέχρι τῆς πηγῆς Λέρνας, ἥτις εὑρίσκετο εἰς τὰ περίχωρα τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ ἦτο διάφορος τοῦ ὁμωνύμου ἕλους, ὅπου ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε τὴν Ὕδραν καὶ τὸ ὁποῖον ἦτο παρὰ τὸ Ἄργος.

2) Ὁ Λουκιανὸς παίζει εἰκάζων ἐκ τῆς μακρολογίας τοῦ τίτλου ὅτι θὰ ἐνίκησε δόλιχον, δηλαδὴ μακρὸν δρόμον.

ἔργον του μὲ τὸν περιπόθητον εἰς ἡμᾶς θρίαμβον. Οὕτω μαντικῶς ἐπροχώρει πρὸς τὸ τέλος μὲ σπουδήν, ἀλλ' ἀνεκόπη εἰς τὸν δρόμον του, διὰ νὰ κτίσῃ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν μίαν πόλιν ἐκ τῶν μεγαλειτέρων καὶ ὡραιοτέρων· ἀκόμη δὲ σκέπτεται καὶ ἐξετάζει ἂν πρέπει νὰ ὀνομασθῇ Νίκαια ἐκ τῆς νίκης ἢ Ὁμόνοια ἢ Εἰρηνία. Καὶ τὸ μὲν ζήτημα τοῦτο μένει ἄλυτον, μένει δὲ ἀνώνυμος ἡ ὡραία πόλις καὶ πλήρης φλυαρίας καὶ μωρολογίας· ὑπεσχέθη δὲ ἤδη νὰ γράψῃ καὶ περὶ τῶν μελλόντων νὰ γίνουν εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ νὰ περιγράψῃ τὸν περίπλουν εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν· καὶ δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν ὑπόσχεσιν, ἀλλὰ συνέταξεν ἤδη καὶ τὸ προοίμιον τῆς Ἰνδικῆς ἐκστρατείας καὶ ἡ τρίτη λεγεών, οἱ Κελτοὶ καὶ μέρος τῶν Μαύρων μετὰ τοῦ Κασσίου διέβησαν τὸν Ἰνδὸν ποταμόν. Πᾶν ὅ,τι δὲ θὰ πράξουν καὶ πῶς θὰ δεχθοῦν τὴν ἔφοδον τῶν ἐλεφάντων, δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ μᾶς τὰ γράψῃ ὁ θαυμαστὸς ἱστορικὸς ἀπὸ τὴν Μουζίριδα ἢ τὴν χώραν τῶν Ὀξυδρακῶν.

Πολλὰς τοιαύτας μωρολογίας γράφουν ἐξ ἀμαθείας καὶ τὰ μὲν ἀξιοπαρατήρητα εἴτε δὲν βλέπουν, εἴτε καὶ ἂν βλέπουν δὲν δύνανται νὰ τὰ περιγράφουν ὅπως πρέπει· ἀντλοῦντες δὲ ἀπὸ τὴν φαντασίαν των καὶ πλάττοντες μύθους, γράφουν ὅ,τι φθάσουν, κατὰ τὸ λεγόμενον, καὶ ὑπερηφανεύονται διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν βιβλίων των καὶ μάλιστα διὰ τὰς ἐπιγραφὰς αὐτῶν, αἵτινες ἐπίσης εἶνε γελοιωδέσταται, ὡς λ. χ. «τοῦ δεῖνα Παρθικῶν νικῶν [1] βιβλία τόσα»· καὶ ἔπειτα· «Παρθίδος πρῶτον, δεύτερον» δηλαδὴ ὅπως Ἀτθίδος [2]. Ἄλλος ἔγραψεν ἔτι ἀμαθέστερον τίτλον εἰς τὸ

---

1) Τοῦτο δύναται νὰ σημαίνῃ καὶ νίκας τῶν Πάρθων κατὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ νίκας τῶν Ῥωμαίων κατὰ τῶν Πάρθων.

2) Αἱ «Ἀτθίδες» ἦσαν ἔργα τοῦ Φιλοχώρου, ὅστις ἔγραψεν ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλοπάτορος περὶ τῶν ἱστορικῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ἀττικῆς. Ἦτο ἐξ ἴσου ποιητὴς καὶ ἱστορικὸς εὐδόκιμος. Δυστυχῶς τὰ ἔργα του, τὰ ὁποῖα μεγάλως ἐτιμῶντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἀπωλέσθησαν.

βιβλίον του, τὸν ὁποῖον ἀνέγνωσα· «Δημητρίου Σαγαλασσέως Παρθονικικά». Δὲν ἀναφέρω δὲ ταῦτα, διὰ νὰ ἐμπαίξω τοὺς συγγραφεῖς ἐκείνους καὶ γελάσω μὲ τὰς ἱστορίας των, αἱ ὁποῖαι εἶνε τόσον διασκεδαστικαί, ἀλλὰ διὰ νὰ δώσω μίαν χρήσιμον συμβουλήν, ὅτι, ὅστις κατορθόνει ν' ἀποφεύγῃ τὰ τοιαῦτα, ἀπέκτησεν ἤδη κατὰ μέγα μέρος τὴν ἀρετὴν νὰ συγγράφῃ ὀρθῶς καὶ πολὺ ὀλίγα στοιχεῖα τοῦ λείπουν ἀκόμη, ἐὰν ἀληθεύῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διδάσκει ἡ διαλεκτική, ὅτι μεταξὺ δύο ἀντιθέτων καὶ ἀσχέτων ἐὰν ἀπορρίψωμεν τὸ ἕν, δεχόμεθα κατ' ἀνάγκην τὸ ἄλλο.

Τώρα, θὰ μοῦ εἴπῃ κανείς, ἐκαθάρισες ἐντελῶς τὸ γήπεδον, ἄκανθαι δὲ καὶ βάτοι ὅσαι ὑπῆρχον εἰς αὐτὸ ἐξερριζώθησαν καὶ τῶν ἄλλων τὰ ἐρείπια ἀπεκομίσθησαν καὶ πᾶσα ἀνωμαλία ἰσοπεδώθη· ὥστε καιρὸς νὰ οἰκοδομήσῃς καὶ σύ, διὰ νὰ δείξῃς ὅτι δὲν εἶσαι ἱκανὸς μόνον νὰ καταρρίπτῃς τὰ οἰκοδομήματα τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὅτι καὶ κἄτι δύνασαι νὰ δημιουργήσῃς καλῶς καὶ τοιοῦτον ὥστε οὐδεὶς οὐδ' αὐτὸς ὁ Μῶμος νὰ δύναται νὰ τὸ κατηγορήσῃ.

Λέγω λοιπὸν ὅτι, διὰ νὰ δύναταί τις νὰ γράφῃ εἰς τὴν ἐντέλειαν ἱστορίαν, πρέπει νὰ ἔχῃ ἐκ φύσεως δύο κυρίως ἀρετάς, πολιτικὸν νοῦν καὶ δύναμιν περιγραφικήν. Ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἡ μὲν πρώτη εἶνε δῶρον τῆς φύσεως καὶ δὲν διδάσκεται, ἡ δὲ ἄλλη ἀποκτᾶται διὰ πολλῆς ἀσκήσεως καὶ συνεχοῦς ἐργασίας καὶ μιμήσεως τῶν ἀρχαίων. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα δὲν εἶνε τέχνη καὶ εἰς οὐδὲν δύνανται αἱ συμβουλαί μου νὰ συντελέσουν δι' αὐτά· διότι τὸ βιβλίον μου δὲν ὑπόσχεται ὅτι θὰ καταστήσῃ νοήμονας καὶ εὐφυεῖς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶνε ἐκ φύσεως τοιοῦτοι. Θὰ ἦτο μέγα χάρισμα ἢ μᾶλλον τὸ πολυτιμότατον τῶν χαρισμάτων, ἂν ἠδύνατό τις νὰ κάμνῃ τοιαύτας μεταβολὰς ἢ νὰ κατασκευάζῃ χρυσὸν ἐκ μολύβδου ἢ ἄργυρον ἐκ κασσιτέρου ἢ ἕνα Τίτορμον ἐκ τοῦ Κόνωνος ἢ ἐκ τοῦ Λεωτροφίδου ἕνα Μίλωνα [1].

---

1) Ὁ Λεωτροφίδης ἦτο κακέντρεχὴς ποιητὴς Ἀθηναῖος, τοῦ ὁποίου ἡ

Ἀλλ' εἰς τί λοιπὸν θὰ χρησιμεύσουν ἡ τέχνη καὶ αἱ συμβουλαί σου; Δὲν θὰ δημιουργήσουν προσόντα μὴ ὑπάρχοντα, ἀλλὰ θὰ ὁδηγήσουν εἰς τὴν πρέπουσαν χρῆσιν τῶν ὑπαρχόντων. Ὁμοίως ὁ Ἴκκος, ὁ Ἡρόδικος, ὁ Θέων καὶ οἱοσδήποτε ἄλλος γυμναστὴς δὲν θὰ σοῦ ἔδιδον ὑπόσχεσιν ὅτι, ἂν παραλάβουν τὸν Περδίκκαν — ἐὰν ἀληθῶς αὐτὸς εἶνε, καὶ ὄχι ὁ Ἀντίοχος τοῦ Σελεύκου, ὁ ἐρασθεὶς τὴν μητρυιάν του Στρατονίκην καὶ καταντήσας εἰς τὴν ἐσχάτην ἐξασθένησιν — θὰ τὸν καταστήσουν ἱκανὸν νὰ νικήσῃ εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας καὶ νὰ γίνῃ ἀντίπαλος Θεαγένους τοῦ Θασίου ἢ Πολυδάμαντος τοῦ Σκοτουσσαίου· ἀλλὰ τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον θὰ παραδοθῇ εἰς αὐτούς, ἐὰν εἶνε κατάλληλον διὰ τὴν γυμναστικήν, θὰ τὸ καταστήσουν πολὺ καλλίτερον μὲ τὴν τέχνην των. Ὥστε οὕτω πρέπει νὰ ἐννοηθῇ καὶ ἡ ἐπαγγελία ἡμῶν, ὅταν λέγωμεν ὅτι εὑρήκαμεν τέχνην δι' ἔργον τόσο μέγα καὶ δύσκολον· διότι δὲν λέγομεν ὅτι οἱονδήποτε ἂν παραλάβωμεν θὰ τὸν ἀναδείξωμεν συγγραφέα, ἀλλ' εἰς τὸν φύσει νοήμονα καὶ ἐξησκημένον εἰς τὸ νὰ γράφῃ καλὰ δυνάμεθα νὰ ὑποδείξωμεν ὁδούς τινας εὐθείας, τὰς ὁποίας ἀκολουθῶν θὰ φθάσῃ ταχύτερα καὶ εὐκολώτερα εἰς τὸν σκοπόν. Διότι δὲν δύνασαι βέβαια νὰ εἴπῃς ὅτι ὁ νοήμων ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἀνάγκην τέχνης καὶ διδασκαλίας διὰ πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζει, ἄλλως θὰ ἔπαιζε κιθάραν καὶ αὐλὸν καὶ τὰ πάντα θὰ ἐγνώριζε χωρὶς νὰ τὰ διδαχθῇ. Τώρα δὲ χωρὶς νὰ διδαχθῇ οὐδὲν ἐκ τούτων δύναται νὰ ἐκτελέσῃ, ἐνῷ, ἂν τὸν ὁδηγήσῃ κανεὶς εὐκόλως θὰ μάθῃ καὶ καλῶς θὰ χειρισθῇ τὰ εἰρημένα ὄργανα.

Λοιπὸν καὶ ἐγὼ θέλω τὸν μαθητήν μου νὰ εἶνε δυνατὸς καὶ εἰς τὴν σκέψιν καὶ εἰς τὸν λόγον, νὰ ἔχῃ ὀξεῖαν τὴν ἀντίληψιν καὶ νὰ εἶνε ἱκανὸς νὰ διευθύνῃ τὰ δημόσια πράγματα, ἂν τοῦ ἀνατεθῇ ἐξουσία· νὰ ἔχῃ γνώσεις στρατιωτικάς, καὶ ἐκτὸς τῆς

μεγάλη ἰσχνότης κατήντησε παροιμιώδης. Ἰσχνὸς ἐπίσης ἦτο, φαίνεται, καὶ ὁ Κόνων, διὸ ὁ Λ. τοὺς θέτει ἀμφοτέρους εἰς ἀντίθεσιν δύο κολοσσῶν, τοῦ Τιτόρμου καὶ τοῦ Μίλωνος.

πολιτικῆς πείρας, νὰ γνωρίζῃ πῶς διοικοῦνται οἱ στρατοὶ καὶ μάλιστα νὰ ἔχῃ μεταβῇ εἰς στρατόπεδον καὶ νὰ εἶδε στρατιώτας γυμναζομένους ἢ παρατασσομένους· νὰ γνωρίζῃ δὲ καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὰ πολεμικὰ μηχανήματα, προσέτι τί εἶνε ἡ πλευρικὴ καὶ τί ἡ κατὰ μέτωπον ἐπίθεσις, πῶς εἶνε οἱ λόχοι καὶ πῶς οἱ ἱππεῖς, τί εἶνε ἔφοδος καὶ τί ὑπερφαλάγγισις· ἐν γένει δὲ νὰ μὴ εἶνε κανεὶς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες τὸν περισσότερον καιρὸν διέρχονται ἐντὸς τῆς κατοικίας των, οὔτε νὰ περιμένῃ νὰ μανθάνῃ μόνον ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὰ συμβαίνοντα καὶ νὰ τὰ πιστεύῃ ὅπως τοῦ τὰ λέγουν. Κυρίως δὲ καὶ πρὸ πάντων νὰ ἔχῃ ἐλευθέραν τὴν γνώμην καὶ οὔτε κανένα νὰ φοβῆται, οὔτε τίποτε νὰ ἐλπίζῃ, ἄλλως θὰ εἶνε ὅμοιος μὲ τοὺς διεφθαρμένους δικαστάς, οἵτινες κρίνουν κατὰ χάριν ἢ ἐχθρικῶς, δωροδοκούμενοι. Ἂν ὁ Φίλιππος ἔχασε τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν εἰς τὴν Ὄλυνθον, πληγωθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀστέρος τοῦ Ἀμφιπολίτου, νὰ μὴ δυσκολευθῇ νὰ μᾶς τὸν παρουσιάσῃ μονόφθαλμον, ὅπως ἦτο· οὔτε ἡ δυσαρέσκεια τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ γράψῃ ἀκριβῶς τὸν σκληρὸν φόνον τοῦ Κλείτου εἰς τὸ συμπόσιον· οὔτε νὰ φοβηθῇ τὸν Κλέωνα, ὡς ἔχοντα μεγάλην δημοτικότητα καὶ παρασύροντα τὸν λαὸν διὰ τοῦ λόγου, καὶ νὰ μὴ γραφῇ ὅτι ἦτο ἄνθρωπος ὀλέθριος καὶ παράφρων· οὔτε ὁλόκληρον τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν νὰ φοβηθῇ, ἂν διηγηθῇ τὰς συμφορὰς τῆς εἰς Σικελίαν ἐκστρατείας, τὴν σύλληψιν τοῦ Δημοσθένους καὶ τὸν θάνατον τοῦ Νικίου, τὴν δίψαν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Νικίου καὶ τί ἦτο τὸ νερόν, τὸ ὁποῖον ἔπινον καὶ πῶς ἐφονεύθησαν οἱ περισσότεροι ἐνῷ ἔπινον. Διότι πολὺ ὀρθῶς θὰ σκέπτεται ὅτι οὐδεὶς τῶν φρονίμων θὰ τὸν κατηγορήσῃ, ἐὰν διηγῆται τὰ ἀτυχῶς ἢ ἀνοήτως γενόμενα ὅπως ἔγιναν· δὲν τὰ ἔπραξεν αὐτός, ἀλλ' ἀναφέρει ὅσα ἔγιναν· ὥστε, καὶ ἂν ἐνικήθησαν εἰς ναυμαχίαν, δὲν ἦτο αὐτὸς ὅστις ἐβύθισεν, ἂν ἐτράπησαν εἰς φυγήν, δὲν τοὺς κατεδίωκεν αὐτός· θὰ ἠδύναντο μόνον νὰ τὸν μεμφθῶσιν, ἂν παρέλειψε νὰ εὐχηθῇ ὑπὲρ τῆς πατρίδος του, ἐνῷ ἦτον ἀνάγκη. Ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπανορθώνωνται τὰ πολεμικὰ ἀτυχήματα διὰ τῆς ἀποσιωπήσεως ἢ ἂν τὰ

διηγηθῶμεν ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἀλήθειαν, θὰ ἦτο πολὺ εὔκολον εἰς τὸν Θουκυδίδην νὰ καταρρίψῃ διὰ λεπτοῦ καλάμου τὸ εἰς τὰς Ἐπιπολὰς παρατείχισμα, νὰ βυθίσῃ τὴν τριήρη τοῦ Ἑρμοκράτους, νὰ λογχίσῃ τὸν κατηραμένον Γύλιππον, ἐνῷ κατεγίνετο ν' ἀποφράσσῃ καὶ ἀποκλείῃ τὰς ὁδούς, καὶ τέλος τοὺς μὲν Συρακουσίους νὰ ρίψῃ εἰς τὰ λατομεῖα [1], οἱ δὲ Ἀθηναῖοι νὰ περιπλεύσουν τὴν Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν καὶ νὰ πραγματοποιηθοῦν αἱ πρῶται τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐλπίδες. Νομίζω ὅμως ὅτι οὔτε ἡ μοῖρα Κλωθὼ θὰ ἠδύνατο ν' ἀνακλώσῃ τὰ γενόμενα, οὔτε ἡ Ἄτραπος νὰ τὰ μετατρέψῃ.

Τοῦ συγγραφέως λοιπὸν τὸ καθῆκον εἶνε ἕν, νὰ διηγηθῇ τὰ πράγματα ὡς ἔγιναν. Ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο, ὅταν φοβῆται τὸν Ἀρταξέρξην, τοῦ ὁποίου εἶνε ἰατρός [2], ἢ ἐλπίζῃ νὰ λάβῃ μανδύαν πορφυροῦν καὶ χρυσοῦν περιδέραιον καὶ ἵππον τῆς Νίσης [3] ὡς ἀμοιβὴν τῶν εἰς τὴν ἱστορίαν του ἐπαίνων. Τοιοῦτόν τι ὅμως δὲν θὰ ἔπραττεν ἕνας Ξενοφῶν, δίκαιος συγγραφεύς, οὔτε ἕνας Θουκυδίδης. Ἀλλὰ καὶ ἂν προσωπικῶς μισῇ τινας, θὰ θεωρήσῃ πολὺ ἀναγκαιότερον τὸ κοινὸν συμφέρον καὶ πολὺ περισσότερον θὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἀλήθειαν παρὰ διὰ τὴν ἔχθραν του, καὶ ἂν πρόκειται περὶ φίλου δὲν θὰ παραβλέψῃ τὰ σφάλματά του· διότι, ὡς εἶπα, τῆς ἱστορίας αὐτὸ εἶνε τὸ καθῆκον καὶ μόνον εἰς τὴν ἀλήθειαν πρέπει νἀφοσιωθῇ ὁ θέλων νὰ γράψῃ ἱστορίαν, δι' ὅλα δὲ τὰ ἄλλα νὰ μὴ φροντίζῃ· καὶ ἐν γένει ὡς κανόνα πρέπει νὰ ἔχῃ ὅτι γράφει ὄχι διὰ τοὺς συγχρόνους του, ἀλλὰ διὰ τοὺς μεταγενεστέρους καὶ εἰς τούτους νἀποβλέπῃ. Ἐὰν δ' ἐξ ἐναντίας φροντίζῃ μόνον διὰ τὴν ἐφήμερον

---

1) Δηλαδὴ τὸ ἐναντίον ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἔγινεν. Οἱ αἰχμαλωτισθέντες Ἀθηναῖοι, ὅσοι δὲν ἐσφάγησαν, ἐρρίφθησαν εἰς τὰ λατομεῖα.

2) Ἐννοεῖ τὸν Κτησίαν, ὅστις ἔγραψεν ἱστορίαν τῆς Περσίας, τῆς ὁποίας μόνον ἀποσπάσματά τινα ἐσώθησαν.

3) Οἱ ἵπποι τῆς Νίσης ἐθεωροῦντο οἱ ὡραιότατοι καὶ εὐγενέστατοι τῶν ἵππων.

ἐντύπωσιν, θὰ καταταχθῇ δικαίως εἰς τοὺς κόλακας, τοὺς ὁποίους ἡ ἱστορία ἀποστρέφεται ἀνέκαθεν ὄχι ὀλιγώτερον ἀφ' ὅσον ἡ γυμναστικὴ ἀποστρέφεται τὴν καλλωπιστικὴν τέχνην. Ἀναφέρεται μεταξὺ ἄλλων ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος εἶπε μίαν ἡμέραν τὰ ἑξῆς: Ἤθελα, Ὀνησίκριτε [1], ἀφοῦ ἀποθάνω, νἀναζήσω ἐπ' ὀλίγον, διὰ νὰ ἴδω πῶς οἱ ἄνθρωποι θὰ κρίνουν ὅσα θὰ ἱστοροῦνται περὶ ἐμοῦ. Ἐὰν τώρα ἐπαινοῦν καὶ ἐγκωμιάζουν, τοῦτο δὲν εἶνε παράδοξον, διότι ἕκαστος μὲ αὐτὸ τὸ δόλωμα προσπαθεῖ νὰ συλλάβῃ τὴν εὔνοιάν μου. Καίτοι ὅσα ὁ Ὅμηρος ἔγραψε περὶ τοῦ Ἀχιλλέως ἀποκλίνουσι τὰ πλεῖστα πρὸς τὸ μυθῶδες, τινὲς σήμερον κλίνουν νὰ τὰ πιστεύουν, διότι θεωροῦν ὡς μεγάλην ἐγγύησιν ἀληθείας ὅτι δὲν ἔγραφε περὶ ζῶντος· καὶ εἰς τοιαύτην περίπτωσιν δὲν ἐννοοῦν διὰ ποῖον λόγον θὰ ἐψεύδετο.

Τοιοῦτον λοιπὸν θέλω τὸν συγγραφέα, ἄφοβον, ἀνώτερον ἀμοιβῶν καὶ δώρων, ἐλεύθερον, φίλον τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς ἀληθείας, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὸν κωμικόν, νὰ λέγῃ τὰ σῦκα σῦκα καὶ τὴν σκάφην σκάφην· οὔτε εἰς τὸ μῖσος οὔτε εἰς τὴν φιλίαν νὰ χαρίζεται· νὰ μὴ φείδεται ἢ νὰ λυπῆται ἢ νὰ ἐντρέπεται νὰ γράψῃ τὴν ἀλήθειαν ἢ νὰ τὴν ἀποσιωπᾷ, διὰ νὰ περιποιηθῇ· νὰ εἶνε ἴσος πρὸς ὅλους δικαστὴς καὶ ἐξ ἴσου φίλος πρὸς ὅλους, ὥστε νὰ μὴ ἀπονέμῃ εἰς κανένα περισσότερον ἀφ' ὅ,τι τοῦ ἀνήκει· νὰ εἶνε ξένος πρὸς τὰ βιβλία του καὶ νὰ μὴ θεωρῇ πατρίδα καμμίαν πόλιν [2], ἀνεξάρτητος καὶ μὴ ὑποκείμενος εἰς κανένα βασιλέα· νὰ μὴ σκέπτεται δὲ πῶς θὰ φανοῦν εἰς τὸν τάδε καὶ τὸν τάδε ὅσα γράφει, ἀλλὰ νὰ γράφῃ ὅ,τι ἔγινεν.

Ὁ Θουκυδίδης βλέπων πόσον ἐθαυμάζετο ὁ Ἡρόδοτος, ὥστε καὶ Μοῦσαι νὰ ὀνομασθοῦν τὰ βιβλία του, πολὺ καλῶς ὥρισε καὶ διέκρινε τὴν τελείαν ἀπὸ τὴν ἐλαττωματικὴν ἱστορίαν· καί, ὡς

---

1) Ναύαρχος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἔγραψεν ἱστορίαν, ὑπερακοντίσασαν πάντα τὰ τερατώδη μυθεύματα, τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

2) Ὁ Λουκιανὸς μεταχειρίζεται τὴν λέξιν «ἄπολις», πρὸς ἀπόδοσιν τῆς ὁποίας θὰ ἦτο ἴσως ὑπερβολικὴ ἡ λέξις «ἄπατρις».

λέγει, ἔγραφε μνημεῖον αἰώνιον καὶ ὄχι προσωρινὸν κατασκεύασμα, καὶ δὲν ἐπιδιώκει τὰ μυθώδη, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν γενομένων, χάριν τῶν μεταγενεστέρων. Συμπεραίνει δὲ ποῖα θὰ εἶνε ἡ χρησιμότης, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ θέτῃ ὡς σκοπὸν τῆς ἱστορίας πᾶς φρόνιμος, καὶ λέγει ὅτι, ἐάν ποτε συμβοῦν τὰ ὅμοια, οἱ μεταγενέστεροι θὰ δυνηθοῦν ὁδηγούμενοι ἐκ τῶν προηγουμένων νὰ διεξαγάγουν καλῶς τὰ ἐνεστῶτα.

Τοιοῦτον λοιπὸν χαρακτῆρα πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ συγγραφεὺς ὅστις θὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ· ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ὕφος του δὲν πρέπει νὰ εἶνε πολὺ συνηθισμένα εἰς τὸν σφοδρὸν καὶ τραχὺν λόγον μὲ τὰς συνεχεῖς περιόδους καὶ τὰ στρυφνὰ ἐπιχειρήματα καὶ τὴν ἄλλην δεινότητα τῆς ῥητορικῆς· διὰ ν' ἀρχίσῃ νὰ γράφῃ ἱστορίαν, πρέπει νὰ ἔχῃ ἠρεμωτέραν τὴν διάθεσιν. Καὶ αἱ μὲν ἔννοιαί του πρέπει νὰ ἔχουν τάξιν καὶ νὰ εἶνε πυκναί, ἡ δὲ φράσις σαφὴς καὶ ἡ πρέπουσα εἰς τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις καὶ ἀκριβέστατα νὰ ἐκφράζῃ τὸ σημαινόμενον. Διότι ὅπως εἰς τὴν σκέψιν τοῦ συγγραφέως ὡς σκοπὸν ὡρίσαμεν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν παρρησίαν, οὕτω καὶ τῆς γλώσσης πρῶτος σκοπὸς πρέπει νὰ εἶνε νὰ ἐκφράσῃ καθαρῶς καὶ νὰ ἐκδηλώσῃ τελείως τὸ πρᾶγμα, οὔτε ἀκατανοήτους καὶ ἀχρήστους λέξεις μεταχειριζόμενος, οὔτε τὰς ἀγοραίας καὶ χυδαίας, ἀλλὰ τοιαύτας ὥστε καὶ οἱ πολλοὶ νὰ ἐννοοῦν καὶ οἱ μορφωμένοι νὰ ἐπιδοκιμάζουν. Νὰ στολίζῃ δὲ τὸ ὕφος του μὲ σχήματα, ἀλλ' ὄχι φορτικὰ καὶ ἐπιτηδευμένα, ἄλλως τὰ ἔργα του θὰ ὁμοιάζουν μὲ φαγητὰ καθ' ὑπερβολὴν καρυκευμένα.

Τὸ πνεῦμα τοῦ ἱστορικοῦ ἂς προσεγγίζῃ ἐνίοτε εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἂς δανείζεται παρ' αὐτῆς μεγαλοπρέπειαν καὶ ὕψος, μάλιστα ὅταν περιγράφῃ παρατάξεις, μάχας καὶ ναυμαχίας· διότι τότε εἶνε ἀνάγκη νὰ πνεύσῃ οὖριος ποιητικὸς ἄνεμος, ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ὁποίου τὸ πλοῖόν του νὰ φεύγῃ ὡς ἱπτάμενον καὶ μόλις θίγον τὰς κορυφὰς τῶν κυμάτων. Ἡ γλῶσσά του ὅμως ἂς βαδίζῃ εἰς τὴν γῆν· καὶ νὰ συνανυψοῦται μὲν καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν ν' ἀφομοιοῦται μὲ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τῶν περιγραφομέ-

νων, νὰ μὴ ἐξέρχεται ὅμως ἀπὸ τὸν χαρακτῆρά της, οὔτε ἀκαίρως νὰ ἐνθουσιάζεται· διότι εἰς τοιαύτην περίπτωσιν διατρέχει μέγαν κίνδυνον νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν τροχιάν της καὶ πέσῃ εἰς τὴν ποιητικὴν μανίαν· ὥστε τότε μάλιστα πρέπει νὰ τὴν συγκρατῇ ὁ χαλινὸς εἰς φρόνησιν, καθότι καὶ εἰς τὰ λογοτεχνικὰ ἔργα ἡ ἀλαζονεία εἶνε ἐλάττωμα ὄχι μικρόν. Τὸ καλλίτερον λοιπὸν εἶνε, ἐνῷ ἡ σκέψις θὰ πορεύεται ἔφιππος, ἡ ἔκφρασις νὰ παρακολουθῇ πεζὴ καὶ κρατουμένη ἀπὸ τὸ ἐφίππιον, οὕτως ὥστε νὰ μὴ ὑστερήσῃ.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν λέξεων πρέπει ὁ συγγραφεὺς νὰ τηρῇ μέτρον καὶ ν' ἀκολουθῇ μέσην ὁδόν, καὶ οὔτε λίαν μεμακρυσμέναι καὶ χωρισμέναι νὰ εἶνε, οὔτε χωρὶς ρυθμὸν νὰ συνάπτωνται, ὅπως πράττουν οἱ πολλοί· διότι τὸ μὲν πρῶτον εἶνε ἐλαττωματικόν, τὸ δὲ δεύτερον δυσάρεστον εἰς τὴν ἀκοήν.

Τὰ δὲ γεγονότα δὲν πρέπει νὰ συλλέγωνται ὅπως τύχουν, ἀλλ' ἀφοῦ μὲ ἐπιμέλειαν καὶ κόπον πολλάκις τὰ ἐξετάσῃ ὁ συγγραφεὺς νὰ τὰ γράψῃ· εἰ δυνατὸν δὲ νὰ εἶνε παρὼν καὶ νὰ ἐπιβλέπῃ, ἄλλως νὰ λαμβάνῃ τὰς πληροφορίας του ἀπὸ τοὺς μᾶλλον ἀμερολήπτους καὶ ἀπὸ ἐκείνους οἵτινες εἶνε ἀνώτεροι ὑπονοίας ὅτι πρὸς χάριν ἢ ἀπὸ ἔχθραν θὰ ἐλαττώσουν ἢ θὰ μεγαλοποιήσουν τὰ γεγονότα. Τότε δὲ πάλιν νὰ διακρίνῃ καὶ νὰ ἐκλέγῃ τὰ πιθανώτερα. Καὶ ὅταν τὰ συναθροίσῃ ὅλα ἢ τὰ περισσότερα, κατ' ἀρχὰς νὰ καταστρώσῃ προσχεδίασμα, σῶμα χωρὶς κάλλος καὶ ἀσυνάρθρωτον· ἔπειτα θὰ τὸ τακτοποιήσῃ, θὰ τὸ καλλωπίσῃ, θὰ δώσῃ τὸ χρῶμα τοῦ ὕφους, τὴν μορφὴν καὶ τὴν συμμετρίαν. Πρέπει δὲ τότε νὰ εἶνε ἐντελῶς ὅμοιος πρὸς τὸν Ὁμηρικὸν Δία, ὅστις ὁτὲ μὲν βλέπει εἰς τὴν χώραν τῶν ἱπποτρόφων Θρᾳκῶν, ὁτὲ δὲ εἰς τὴν χώραν τῶν Μυσῶν· ὁμοίως καὶ αὐτὸς ὁτὲ μὲν θὰ βλέπῃ τὰ πράγματα τῆς πατρίδος του καὶ θὰ μᾶς λέγῃ πῶς τοῦ ἐφαίνοντο ἀπὸ περιωπῆς βλεπόμενα, ὁτὲ δὲ τὰ τῶν Περσῶν, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ δύο συγχρόνως, ἐὰν πολεμήσουν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης δὲν πρέπει νὰ παρατηρῇ πρὸς τὸ ἓν μέρος, οὔτε πρὸς ἕνα ἱππέα ἢ πεζόν, ἐκτὸς ἂν οὗτος εἶνε ὁ Βρασίδας, ὅστις πρῶτος πηδᾷ εἰς

τὴν ἀπόβασιν [1] ἢ ὁ Δημοσθένης ἐμποδίζων τὴν ἀπόβασιν. Εἰς τοὺς στρατηγοὺς πρέπει πρωτίστως νὰ προσέχῃ καὶ ἂν δώσουν καμμίαν διαταγήν, νὰ τὴν ἀκούσῃ καὶ νὰ ἐξακριβώσῃ τὸν λόγον καὶ τὸν σκοπόν της. Ὅταν δὲ συμπλακοῦν, θὰ τοὺς παρακολουθῇ ὅλους συγχρόνως· καὶ τότε πρέπει νὰ ζυγίζῃ ὅπως εἰς ζυγαριὰν τὰ γινόμενα καὶ νὰ παρακολουθῇ τοὺς διώκοντας καὶ νὰ φεύγῃ μετὰ τῶν φευγόντων. Εἰς ὅλα δὲ ταῦτα νὰ ἐπικρατῇ μέτρον, ὥστε ν' ἀποφεύγῃ τὴν ἀπειροκαλίαν καὶ τὴν φορτικὴν πολυλογίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἀπειρία παρασύρει τοὺς νέους, ἀλλ' εὐκόλως νὰ δίδῃ πέρας εἰς τὴν διήγησιν τῶν ἐπεισοδίων· καὶ ἀφοῦ διακόψῃ ἐδῶ τὴν ἀφήγησιν, ἂς μεταβαίνῃ εἰς τὰ ἄλλα, ἂν εἶνε ἐπείγοντα· ἔπειτα δὲ ἀφήσας αὐτὰ νὰ ἐπανέρχεται εἰς τὰ πρῶτα, ἐὰν εἶνε ἀνάγκη· καὶ πρὸς ὅλα νὰ σπεύδῃ καὶ εἰ δυνατὸν συγχρόνως νὰ διηγῆται τὰ συγχρόνως συμβαίνοντα καὶ νὰ πετᾷ ἀπὸ τῆς Ἀρμενίας εἰς τὴν Μηδίαν, ἐκεῖθεν δὲ ὡς βέλος νὰ φθάνῃ εἰς τὴν Ἰβηρίαν, ἔπειτα εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὥστε νὰ μὴ χάνῃ τίποτε ἐνδιαφέρον.

Πρέπει δὲ πρὸ πάντων νὰ καταστήσῃ τὴν κρίσιν του ὁμοίαν πρὸς κάτοπτρον καθαρὸν καὶ στιλπνὸν καὶ ἀκριβὲς εἰς τὴν ἀνάκλασιν, ὥστε νὰ ποδίδῃ ἀπαραλλάκτους τὰς εἰκόνας τῶν ἔργων, τὰς ὁποίας δέχεται, νὰ μὴ παρουσιάζῃ δὲ τίποτε διεστραμμένον μὲ διάφορον χρωματισμὸν καὶ ἀλλοιωμένον σχῆμα· διότι ὁ ἱστορικὸς δὲν συνθέτει ὅπως οἱ ῥήτορες, ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θὰ εἴπῃ ὑπάρχουν· διότι ἔγιναν ἤδη· πρέπει δὲ καὶ νὰ τὰ κατατάξῃ καὶ νὰ τὰ εἴπῃ· ὥστε ἡ κυριωτέρα του φροντὶς δὲν εἶνε τί θὰ εἴπῃ, ἀλλὰ πῶς θὰ τὸ εἴπῃ.

Ἐν γένει δὲ δύναταί τις νὰ θεωρήσῃ τὸν γράφοντα ἱστορίαν ὅμοιον πρὸς τὸν Φειδίαν, τὸν Πραξιτέλην ἢ τὸν Ἀλκαμένην ἢ ἄλλον οἱονδήποτε γλύπτην. Διότι οὔτε αὐτοὶ κατεσκεύαζον τὸν χρυσόν, τὸν ἄργυρον καὶ τὸν ἐλέφαντα ἢ τὰ ἄλλα ὑλικὰ τὰ ὁποῖα

1) Θουκυδίδ. Βιβλ. Δ'.

μετεχειρίζοντο. Ἀλλ' ἡ ὕλη ὑπῆρχε, τὴν ἐπρομήθευσαν δὲ εἰς αὐτοὺς οἱ Ἠλεῖοι, οἱ Ἀθηναῖοι ἢ οἱ Ἀργεῖοι καὶ αὐτοὶ μόνον τὴν διέπλασαν, ἐπριόνισαν τὸν ἐλέφαντα, ἔξυσαν, συνεκόλλησαν, ἐρρύθμισαν καὶ ἐκόσμησαν διὰ χρυσοῦ, ἡ τέχνη των δὲ ἦτο νὰ συναρμόσουν καταλλήλως τὰ ὑλικά.

Τοιοῦτον περίπου εἶνε καὶ τὸ ἔργον τοῦ συγγραφέως, νὰ κατατάξῃ καλῶς τὰ γενόμενα καὶ νὰ τὰ παρουσιάσῃ εἰς ὅλην αὐτῶν τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνάργειαν. Ὅταν δὲ ἔπειτα ὅσοι τὰ ἀναγινώσκουν νομίζουν ὅτι τὰ βλέπουν καὶ ἐπαινοῦν τὴν διήγησιν, τοῦτο θὰ εἶνε ἀπόδειξις ὅτι τὸ ἔργον ἔγινε καλῶς καὶ ἀκριβῶς καὶ ὅτι δικαίως ἐπαινεῖται δι' αὐτὸ ὁ Φειδίας τῆς ἱστορίας.

Ἀφοῦ δὲ ὅλα ἑτοιμασθοῦν, ὁ συγγραφεὺς δύναται ν' ἀρχίσῃ καὶ χωρὶς προοίμιον, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ μεγάλη ἀνάγκη νὰ διασαφήσῃ τι εἰς τὴν εἰσαγωγήν· καὶ τότε δὲ τὸ προοίμιον θὰ περιορισθῇ εἰς τὴν διασάφησιν τῶν ἱστορηθησομένων. Ἐν γένει δέ, ὅταν ἀρχίζῃ μὲ προοίμιον, πρέπει νὰρχίζῃ μὲ δύο ἐπικλήσεις καὶ ὄχι μὲ τρεῖς, ὅπως οἱ ῥήτορες· παραλείπων τὴν εὐμένειαν, θὰ ζητήσῃ τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀναγνωστῶν· διότι θὰ προσέξουν εἰς αὐτόν, ἐὰν δείξῃ ὅτι θὰ πραγματευθῇ περὶ σπουδαίων ἢ ἀναγκαίων, ἐνδιαφερόντων καὶ χρησίμων· θὰ καταστήσῃ δὲ εὐνόητα καὶ σαφῆ τὰ κατόπιν, ἐὰν ἐκθέσῃ κατ' ἀρχὰς τὰ αἴτια καὶ συγκεφαλαιώσῃ τὰ γενόμενα.

Τοιαῦτα προοίμια μετεχειρίσθησαν οἱ ἄριστοι τῶν ἱστορικῶν. Ὁ μὲν Ἡρόδοτος λέγει ὅτι ἔγραψε, διὰ νὰ μὴ ἐξαλειφθῶσιν ὑπὸ τοῦ χρόνου γεγονότα μεγάλα καὶ θαυμαστὰ καὶ μάλιστα ἀφοῦ ἦσαν νῖκαι τῶν Ἑλλήνων καὶ ἥτται τῶν βαρβάρων· ὁ δὲ Θουκυδίδης, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἤλπισεν ὅτι ὁ πόλεμος ἐκεῖνος θὰ ἦτο μέγας, σπουδαιότερος καὶ διαρκέστερος τῶν προηγουμένων, διότι συνέβησαν κατ' αὐτὸν μεγάλαι συμφοραί. Μετὰ δὲ τὸ προοίμιον, τὸ ὁποῖον ἀναλόγως τῶν πραγμάτων γίνεται μακρὸν ἢ συντομεύεται, ἡ μετάβασις εἰς τὴν διήγησιν γίνεται φυσικὴ καὶ ἀβίαστος. Ἐπειδὴ δὲ ὁλόκληρον τὸ λοιπὸν σῶμα τῆς ἱστορίας εἶνε μακρὰ διήγησις, πρέπει νὰ στολισθῇ μὲ ὅλας τὰς ἀρετὰς τῆς

διηγήσεως, νὰ προχωρῇ μὲ λειότητα καὶ ὁμαλότητα καὶ νὰ μὴ μεταβάλῃ ὕφος, ὥστε οὔτε προεξοχὰς νὰ παρουσιάζῃ, οὔτε κοιλότητας. Ἔπειτα ἡ σαφήνεια νὰ ἐπανθῇ εἰς ὅλα, προσηρμοσμένη καὶ εἰς τὴν φράσιν, ὡς εἶπα, καὶ εἰς τὴν πλοκὴν τῶν γεγονότων. Διότι ὁ συγγραφεὺς θὰ περιγράψῃ πάντα τὰ γεγονότα καθ' ἑαυτὰ καὶ ἐντελῶς· ἀφοῦ δ' ἐπεξεργασθῇ τὸ πρῶτον, θὰ προσθέσῃ τὸ δεύτερον, συνδεδεμένον πρὸς τὸ προηγούμενον καὶ ὡς ἄλυσιν ἀποτελοῦν μετ' αὐτοῦ, οὕτως ὥστε νὰ μὴ διακόπτεται τὸ νῆμα, οὔτε διηγήσεις πολλαὶ νὰ εἶνε προστεθειμέναι αἱ μὲν ἐπὶ τῶν δέ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ πρῶτον μὲ τὸ δεύτερον νὰ μὴ γειτονεύουν μόνον, ἀλλὰ καὶ νὰ συγκοινωνοῦν καὶ ἀναμιγνύωνται κατὰ τὰ ἄκρα.

Ἡ συντομία εἶνε εἰς ὅλα χρήσιμος καὶ μάλιστα ὅταν ὁ συγγραφεὺς ἔχῃ νὰ διηγηθῇ πολλά. Ἀλλ' ἡ συντομία δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται τόσον εἰς τὰς λέξεις καὶ τὰς φράσεις, ὅσον εἰς τὰ πράγματα. Ἐννοῶ νὰ παρατρέχῃς τὰ μικρὰ καὶ ἐπουσιώδη καὶ νὰ γράφῃς ἀρκετὰ περὶ τῶν σπουδαίων· ἀλλὰ μᾶλλον πρέπει νὰ παραλείπῃς πολλά. Διότι, ἂν δίδῃς γεῦμα εἰς τοὺς φίλους σου καὶ εἶνε τὰ πάντα ἕτοιμα, δὲν θὰ παραθέσῃς εἰς τὸ μέσον τῶν γλυκισμάτων, τῶν πουλερικῶν καὶ τῶν τόσων ἄλλων ἐκλεκτῶν φαγητῶν, τῶν ἀγριοχοίρων, τῶν λαγῶν, τῶν ὑπογαστρίων τοῦ θύννου καὶ τῶν σαρδελλῶν, πινάκιον φάβας, διότι καὶ τοῦτο ἔτυχε νὰ ἔχῃ παρασκευασθῇ, ἀλλὰ θὰ παραλείψῃς τὰ εὐτελέστερα.

Πρὸ πάντων δὲ πρέπει νὰ προσέχῃς εἰς τὰς περιγραφὰς ὀρέων ἢ τειχῶν ἢ ποταμῶν, διὰ νὰ μὴ φαίνεσαι ὅτι ἐπιδεικνύεις ματαίαν τέχνην καὶ φροντίζεις διὰ τῆς ματαιοδοξίας σου ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ἱστορίας· ἀλλὰ μόλις θίγων τὰ ἀντικείμενα ταῦτα, καὶ τοῦτο διὰ χρησιμότητα καὶ σαφήνειαν, νὰ προχωρῇς εἰς τὸ κύριον θέμα, διαφεύγων τοὺς πειρασμοὺς τῶν τοιούτου εἴδους περιγραφῶν, ὅπως βλέπεις, ὅτι κάνει καὶ ὁ μεγαλόφρων Ὅμηρος. Καίτοι ποιητής, παρατρέχει τὸν Τάνταλον καὶ τὸν Ἰξίονα καὶ τὸν Τιτυὸν καὶ τοὺς ἄλλους· ἐὰν δὲ ἔγραφε περὶ αὐτῶν ὁ Παρθέ-

νιος ἢ ὁ Εὐφορίων ἢ ὁ Καλλίμαχος,[1] πόσους νομίζεις στίχους θὰ ἐχρειάζοντο, διὰ νὰ φέρουν τὸ νερὸν μέχρι τοῦ χείλους τοῦ Ταντάλου; καὶ πόσους, διὰ νὰ μᾶς περιγράψουν τὸν Ἰξίονα περιστρεφόμενον; Ὁ δὲ Θουκυδίδης ἔτι ὀλιγώτερον μετεχειρίσθη τὸ εἶδος τοῦτο τῶν περιγραφῶν καὶ δύνασαι νὰ παρατηρήσῃς μὲ ποίαν βραχυλογίαν διέρχεται, ὅταν περιγράφει μηχάνημα ἢ ὅταν δίδῃ τὸ σχέδιον πολιορκίας, τὸ ὁποῖον εἶνε ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον εἰς τὴν διήγησιν, ἢ περιγράφῃ τὸ σχῆμα τῶν Ἐπιπολῶν ἢ τὸν λιμένα τῶν Συρακουσῶν. Ἀλλὰ καὶ ὅταν διηγῆται τὸν λοιμὸν καὶ φαίνεται ὅτι μακρηγορεῖ, δύνασαι νὰ ἐννοήσῃς ὅτι τρέχει μὲν πάλιν καὶ σπεύδει, ἀλλὰ τὰ γεγονότα τὸν ἀναχαιτίζουν, καθότι εἶνε πολλά.

Ἐὰν δέ ποτε παραστῇ ἀνάγκη καὶ νὰ εἰσαγάγῃς εἰς τὴν διήγησιν κανένα ὅστις νὰ ἐκφωνήσῃ λόγον, φρόντισε πρὸ πάντων ὥστε τὰ λεγόμενα ν' ἁρμόζουν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὰ πράγματα, νὰ ἐκφράζεσαι δὲ μὲ πᾶσαν δυνατὴν σαφήνειαν· μόνον ὑπὸ τοιούτους ὅρους σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ῥητορεύσῃς καὶ ἐπιδείξῃς τὴν δεινότητά σου εἰς τὸ λέγειν.

Οἱ ἔπαινοι καὶ αἱ κατακρίσεις νὰ εἶνε πολὺ μετρημένοι καὶ μὲ περίσκεψιν, ἀπηλλαγμένοι συκοφαντίας καὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ ἀποδείξεων, σύντομοι καὶ ἐπίκαιροι, ἀφοῦ ἡ κρίσις δὲν γίνεται ἐνώπιον δικαστηρίου· ἄλλως θὰ κατηγορηθῇς ὅπως ὁ Θεόπομπος[2], ὅστις ἐκ φυσικῆς κλίσεως πρὸς τὸ μῖσος κατέκρινε

---

1) Ποιηταὶ τῶν Ἀλεξανδρινῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν χρόνων.

2) Ὁ Θεόπομπος ὁ Χῖος, σύγχρονος τοῦ Ἰσοκράτους καὶ εἷς τῶν περιφανεστέρων μαθητῶν αὐτοῦ. Ἡ ἱστορία του περιελάμβανε τὴν συνέχειαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ τὰ μέχρι τοῦ Φιλίππου γεγονότα καὶ διῃρεῖτο εἰς 58 βιβλία, ἐξ ὧν οὐδὲν διεσώθη. Φαίνεται ὅτι ἡ περὶ αὐτῆς κρίσις τοῦ Λουκιανοῦ εἶνε καθ' ὑπερβολὴν αὐστηρά. Τοὐλάχιστον Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς τὴν ἐπαινεῖ πολὺ καὶ δι' ἄλλας ἀρετὰς καὶ διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ φιλαλήθειαν.

τοὺς πλείστους καὶ εἶχε κάμει ἔργον τὸ πρᾶγμα, ὅτι γράφει μᾶλλον κατηγορητήριον παρὰ ἱστορίαν.

Ἐὰν δὲ εἰς τὴν ῥύμην τῆς διηγήσεως τύχῃ καὶ κανεὶς μῦθος, δύνασαι νὰ τὸν ἀναφέρῃς, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν βεβαιώνῃς, ἀλλ' ἁπλῶς νὰ τὸν παραθέτῃς, ἀφήνων τοὺς ἀναγνώστας νὰ σχηματίσουν περὶ αὐτοῦ οἱανδήποτε θέλουν γνώμην· καὶ οὕτω μὴ ἀποκλίνων πρὸς μίαν ἢ πρὸς ἄλλην ἀντίθετον δὲν θὰ ἔχῃς τίποτε νὰ φοβηθῇς.

Ἓν γένει τοῦτο σοῦ συνιστῶ νὰ ἐνθυμῆσαι — καὶ θὰ σοῦ τὸ ἐπαναλάβω πολλάκις — ὅτι γράφων δὲν πρέπει μόνον νὰ ὑπολογίζῃς εἰς τὸ παρόν, δηλαδὴ πῶς νὰ ἐπαινεθῇς καὶ τιμηθῇς ὑπὸ τῶν συγχρόνων σου, ἀλλ' ἀποβλέπων εἰς τὸ παντοτεινόν, γράφε μᾶλλον διὰ τὰς ἐπερχομένας γενεὰς καὶ παρ' ἐκείνων νὰ προσδοκᾷς τὴν ἀμοιβὴν τοῦ ἔργου σου, διὰ νὰ λέγουν καὶ περὶ σοῦ· «ἐκεῖνος ἦτο ἐλεύθερος ἄνθρωπος καὶ πλήρης παρρησίας, καὶ οὐδὲν ἔγραψε κολακευτικόν, οὔτε δουλοπρεπές, ἀλλ' εἰς ὅλα του διαλάμπει ἡ ἀλήθεια». Τοῦτο πᾶς σωφρονῶν πρέπει νὰ θεωρῇ προτιμότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐπαίνους τῆς ἐποχῆς του, οἵτινες τόσον ὀλίγον διαρκοῦν. Γνωρίζεις τὴν ἱστορίαν τοῦ Κνιδίου ἀρχιτέκτονος καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔπραξε διὰ τὴν ὑστεροφημίαν του; Αὐτὸς ἔκτισε τὸν ἐπὶ τοῦ Φάρου πύργον, ἔργον ἐκ τῶν μεγίστων καὶ ὡραιοτέρων, διὰ νὰ ὁδηγῇ μὲ τὴν λάμψιν του ἀπὸ μακρὰν τοὺς ναυτικούς, ὥστε νὰ μὴ ἐξοκέλλουν εἰς τὴν Παραιτονίαν ἀκτήν, ἥτις εἶνε λίαν ἐπικίνδυνος, ὡς λέγεται, διὰ τὰς ὑφάλους της. Ἀφοῦ δὲ ὁ πύργος ἐπερατώθη, ἐχάραξεν ἐπὶ τῶν πετρῶν τὸ ὄνομά του, ἐπιχρίσας δὲ καὶ καλύψας τὴν ἐπιγραφὴν μὲ γύψον ἐπέγραψε τὸ ὄνομα τοῦ τότε βασιλεύοντος, σκεπτόμενος, ὅπως καὶ ἔγινεν, ὅτι ἐντὸς πολὺ ὀλίγου χρόνου θὰ πέσουν τὰ γράμματα ὁμοῦ μὲ τὸ ἐπίχρισμα, θὰ ἐμφανισθῇ δὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶχε χαράξει ἐπὶ τῶν πετρῶν· «Σώστρατος Δεξιφάνους Κνίδιος θεοῖς σωτῆρσιν, ὑπὲρ τῶν πλωϊζομένων». Βλέπεις ὅτι καὶ ἐκεῖνος δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν τότε ἐποχήν, οὔτε εἰς τὴν ἐφήμερον ζωήν του,

ἀλλ' εἰς τοὺς αἰῶνας, ἕως ὅτου θὰ ἔμενεν ὄρθιος ὁ πύργος του καὶ θὰ διετηρεῖτο ἡ τέχνη του.

Καὶ ἡ ἱστορία λοιπὸν οὕτω πρέπει νὰ γράφεται, μᾶλλον μὲ τὴν ἀλήθειαν, διὰ νὰρέσῃ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, παρὰ μὲ κολακείαν, διὰ νὰ εἶνε εὐχάριστος εἰς τοὺς τώρα ἐπαινουμένους. Τοῦτο νὰ ἔχῃς ὡς κανόνα καὶ στάθμην τῆς ἱστορίας· καὶ ἂν μὲν συμμορφωθοῦν τινες πρὸς τὸν κανόνα τοῦτον, ἔχει καλῶς καὶ δὲν ἐκοπίασα εἰς μάτην, διὰ νὰ γράψω τἀνωτέρω· ἄλλως ἐκύλισα καὶ ἐγὼ τὸν πίθον εἰς τὸ Κράνειον.

ΤΕΛΟΣ Β' ΤΟΜΟΥ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΙΩ. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ : Ἀληθὴς Ἱστορία βιβλ. α΄. — Ἀληθὴς Ἱστορία βιβλ. β΄. — Τυραννοκτόνος. — Ἀποκηρυττόμενος. — Φάλαρις λόγ. α΄. — Φάλαρις λόγ. β΄. — Ἀλέξανδρος ἢ Ψευδόμαντις. — Ὁ Ἡρακλῆς. — Ὁ Διόνυσος. — Ψευδολογιστής.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΞΗ
1911

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ

ΑΛΗΘΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑ

Βιβλίον πρῶτον.

Καθὼς οἱ ἀθληταὶ καὶ ἐν γένει οἱ καταγινόμενοι εἰς τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις δὲν φροντίζουν μόνον διὰ τὰς ἀσκήσεις καὶ τὴν εὐεξίαν των, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἔγκαιρον ἀνάπαυσίν των — τὴν θεωροῦν δὲ ὡς τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς σωμασκίας — καὶ ὅσοι καταγίνονται εἰς μελέτας νομίζω ὅτι, ἀφοῦ κουρασθοῦν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν σοβαρωτέρων ἔργων, πρέπει ν᾽ ἀνακουφίζουν τὸ πνεῦμά των καὶ νὰ τὸ καθιστοῦν ἀκμαιότερον διὰ τὸν μετέπειτα κόπον. Θὰ γίνεται δὲ ὅπως πρέπει αὐτὴ ἡ ἀνάπαυσις, ἂν περιορίζωνται εἰς τὰ ἀναγνώσματα τὰ ὁποῖα διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς εὐθυμίας των ὄχι μόνον ἐλαφρὰν ψυχαγωγίαν παρέχουν, ἀλλὰ καὶ ἰδέας εὐγενεῖς διεγείρουν· μοῦ ἐπιτρέπεται δέ, νομίζω, νὰ ἔχω τοιαύτην ἰδέαν καὶ περὶ τῶν συγγραμμάτων μου τούτων. Διότι ὄχι μόνον τὸ παράξενον τῆς ὑποθέσεως καὶ τοῦ σκοποῦ τὸ ἀστεῖον καὶ παιγνιῶδες θὰ τοὺς τέρψῃ, οὐδὲ διότι

ψεύματα διάφορα μὲ πιθανότητα καὶ ἀληθοφάνειαν κατεσκευάσαμεν, ἀλλὰ καὶ διότι ἕκαστον ἐκ τῶν οὕτω ἱστορουμένων ὑπονοεῖ καὶ διακωμῳδεῖ τινα ἀπὸ τὰ πολλὰ τερατώδη καὶ μυθώδη, τὰ ὁποῖα ἔγραψαν μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ποιητάς, ἱστορικοὺς καὶ φιλοσόφους, τοὺς ὁποίους καὶ μὲ τὰ ὀνόματά των θὰ ἠδυνάμην ν' ἀναφέρω, ἐὰν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως δὲν ἐμαντεύοντο.

Ὁ Κτησίας Κτησιόχου ὁ Κνίδιος ἔγραψε περὶ τῆς χώρας τῶν Ἰνδῶν καὶ τῶν κατοίκων πράγματα, τὰ ὁποῖα οὔτε ὁ ἴδιος εἶδεν, οὔτε ἀπὸ ἄλλον ἤκουσε διηγούμενα. [1] Ἔγραψε δὲ καὶ ὁ Ἰαμβοῦλος [2] περὶ τοῦ ὠκεανοῦ πολλὰ παράδοξα· ἀλλ' ἂν καὶ τὸ ψεῦδός του δὲν κρύπτεται, ἀπὸ τὴν διήγησίν του ὅμως δὲν λείπει ἡ τέρψις. Πολλοὶ ἄλλοι, τὰ ὅμοια προτιμήσαντες, περιέγραψαν δῆθεν περιηγήσεις καὶ ταξειδιά των, εἰς τὰ ὁποῖα μᾶς παρουσιάζουν ὑπερμεγέθη θηρία καὶ ἀνθρώπους ἀγρίους καὶ ἤθη παράξενα. Ἀρχηγὸν δὲ καὶ διδάσκαλον εἰς τὰς τοιαύτας τερατολογίας ἔχουν τὸν Ὁμηρικὸν Ὀδυσσέα, ὅταν διηγῆται εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀλκινόου τὴν δουλείαν τῶν ἀνέμων καὶ ὁμιλῇ περὶ μονοφθάλμων ὠμοφάγων καὶ ἀγρίων ἀνθρώπων, προσέτι δὲ περὶ ζῴων πολυκεφάλων καὶ μεταμορφώσεως τῶν συντρόφων του διὰ μαγειῶν καὶ περὶ ἄλλων πολλῶν τοιούτων, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀφελῶν καὶ εὐπίστων Φαιάκων. Ὅταν λοιπὸν ἀνέγνωσα τὰς διηγήσεις ὅλων τούτων δὲν τοὺς κατέκρινα πολὺ διὰ τὸ ψεῦδος, διότι ἔβλεπα ὅτι ἤδη καὶ οἱ ἐπαγγελλόμενοι τὸν

---

1) Τὴν ἱστορίαν τοῦ Κτησίου γνωρίζομεν μόνον ἐξ ἀποσπάσματος αὐτῆς διασωθέντος ὑπὸ τοῦ Φωτίου. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Λ. τὸν ἀδικεῖ λέγων ὅτι ἔγραψεν ὅλως φαντασιώδη. Τοὐλάχιστον εἰς ὅσα γράφει περὶ τῶν κυνοκεφάλων ἀνθρώπων τῶν κατοικούντων εἰς τὰ ὄρη καὶ οἵτινες ἀντὶ πάσης λαλιᾶς ἔχουν εἶδος ὑλακῆς, εὐκόλως ἀναγνωρίζεται ὁ Οὐραγκουτάγκος. Οὐχ ἧττον τερατώδη ἐφάνησαν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὅσα ἔγραψε περὶ τῶν ὁμιλούντων πτηνῶν· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες δὲν ἐγνώριζον ἀκόμη τοὺς ψιττακούς, τοὺς ὁποίους ἐνόει προδήλως ὁ Κ.

2) Ἄγνωστον πότε ἔγραψεν ὁ συγγραφεὺς οὗτος.

φιλόσοφον τὸ μετεχειρίζοντο μὲ πολλὴν ἐλευθερίαν· ἀλλ' ἐθαύμαζα πῶς ἐπίστευον ὅτι τὰ ψεύδη των θὰ διέφευγον τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀναγνωστῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ θέλων ἀπὸ κενοδοξίαν ν' ἀφήσω κάτι εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, διὰ νὰ μὴ μείνω μόνος ἀμέτοχος εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς διηγήσεως μύθων, μὴ ἔχων δὲ καὶ τίποτε ἀληθὲς νὰ ἐξιστορήσω — διότι δὲν μοῦ συνέβη τίποτε ἀξιοσημείωτον — κατέφυγα εἰς τὸ ψεῦδος μὲ περισσοτέραν ἀπὸ τοὺς ἄλλους εὐθύτητα· διότι λέγω τοὐλάχιστον μίαν ἀλήθειαν, ὅτι θὰ ψευσθῶ. Οὕτω δὲ πιστεύω ὅτι θ'ἀποφύγω καὶ τὴν κατηγορίαν τῶν ἄλλων, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁμολογῶ ὅτι δὲν λέγω τίποτε ἀληθές. Γράφω λοιπὸν περὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα οὔτε εἶδα οὔτε ἔπαθα οὔτε παρ' ἄλλων ἔμαθα καὶ τὰ ὁποῖα προσέτι οὔτε ποτὲ ὑπῆρξαν οὔτε καὶ ἠδύναντο νὰ συμβοῦν· διὸ καὶ συνιστῶ εἰς ὅσους θὰ τἀναγνώσουν νὰ μὴ τὰ πιστεύσουν κατ' οὐδένα τρόπον.

Μίαν φορὰν ἀπέπλευσα ἀπὸ τὰς Ἡρακλείους στήλας καὶ βοηθούμενος ὑπὸ οὐρίου ἀνέμου ἐπροχώρησα εἰς τὸν Ἑσπέριον ὠκεανόν.[1] Ὁ λόγος δὲ καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ταξειδίου μου ἦτον ἡ περιέργεια καὶ ὁ πόθος νὰ γνωρίσω νέα πράγματα καὶ νὰ μάθω ποῦ τελειόνει ὁ ὠκεανὸς καὶ τίνος εἴδους ἄνθρωποι κατοικοῦν πέραν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἐπῆρα εἰς τὸ πλοῖον τρόφιμα πολλὰ καὶ νερὸν ἀρκετόν, παρέλαβα δὲ καὶ πεντήκοντα φίλους καὶ ὁμηλίκους, ἔχοντας τοὺς αὐτοὺς πόθους· προσέτι ἐπρομηθεύθην πολυάριθμα ὅπλα, διὰ τῆς ὑποσχέσεως δὲ μεγάλου μισθοῦ εὗρηκα ἕνα ἄριστον κυβερνήτην καὶ τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἦτον ἐλαφρὸν σκάφος, ἐπεσκεύασα, ὥστε ν' ἀντέχῃ εἰς μακρὸν· καὶ ἐπικίνδυνον ταξείδιον.

Ἐπὶ μίαν ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα ἐπλέαμεν μὲ τόσο μικρὰν ταχύτητα, ὥστε ἡ γῆ διεκρίνετο ἀκόμη εἰς τὸν ὁρίζοντα· ἀλλὰ τὴν ἑπομένην, κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, καὶ ὁ ἄνεμος ἦρ-

1) Τὸν Ἀτλαντικόν.

χισε νὰ δυναμώνῃ καὶ κύματα ὑψώθησαν μεγάλα καὶ σκότος ἔγινε καὶ οὐδὲ νὰ συστείλωμεν τὰ ἱστία ἦτο δυνατόν. Ἀφεθέντες λοιπὸν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἀνέμου καὶ τῶν ῥευμάτων, ἐπαλαίαμεν ἐπὶ ἑβδομήκοντα ἐννέα ἡμέρας μὲ τὴν τρικυμίαν· τὴν ὀγδοηκοστὴν δὲ ἔξαφνα ἔλαμψεν ὁ ἥλιος καὶ βλέπομεν εἰς ὄχι μεγάλην ἀπόστασιν νῆσον ὑψηλὴν καὶ δασώδη, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ προσέγγισις δὲν ἦτο δύσκολος, διότι ἤδη ἡ τρικυμία κατὰ πολὺ εἶχε κοπάσει. Προσεγγίσαντες λοιπὸν ἐξήλθαμεν καὶ ἕνεκα τῶν μακρῶν κακοπαθειῶν ἐμείναμεν ἐπὶ πολὺ ξαπλωμένοι κατὰ γῆς· ἔπειτα ἐσηκωθήκαμεν καὶ διῃρέθημεν οὕτως ὥστε τριάκοντα μὲν ἐξ ἡμῶν ἔμειναν νὰ φυλάττουν τὸ πλοῖον, εἴκοσι δὲ καὶ ἐγὼ ἀνέβημεν νὰ κατασκοπεύσωμεν τὴν νῆσον.

Ἀφοῦ δ' ἐπροχωρήσαμεν διὰ μέσου δάσους ἕως τρία στάδια ἀπὸ τῆς παραλίας, βλέπομεν μίαν στήλην ἀπὸ χαλκὸν ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπιγραφὴ μὲ γράμματα Ἑλληνικά, τὰ ὁποῖα εἶχον ἡμιεξαλειφθῇ καὶ μόλις διεκρίνοντο, ἔλεγεν· «ἕως ἐδῶ ἔφθασαν ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὁ Διόνυσος». Ἐφαίνοντο καὶ δύο ἴχνη πλησίον ἐπὶ μεγάλης πέτρας,ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν εἶχεν ἔκτασιν ἑνὸς στρέμματος, τὸ δὲ μικροτέραν· ὑποθέτω δὲ ὅτι τὸ μὲν μικρότερον ἦτο τοῦ Διονύσου, τὸ ἄλλο δὲ τοῦ Ἡρακλέους. Ἀφοῦ ἐπροσκυνήσαμεν, ἐπροχωρήσαμεν· μετ' ὀλίγον δὲ ἐφθάσαμεν εἰς ποταμόν, ὅστις ἔρρεεν οἶνον, ὁμοιότατον μάλιστα μὲ τὸν Χιακόν. Ἦτο δὲ τόσον πολὺ καὶ ἄφθονον τὸ ῥεῦμα, ὥστε εἷς τινα μέρη ἠδύνατο καὶ πλοῖα νὰ σηκώσῃ. Βλέποντες τὰ σημεῖα ταῦτα ἐπιστεύαμεν ἔτι μᾶλλον εἰς τὰναφερόμενα ὑπὸ τῆς στήλης, ὅτι ὁ Διόνυσος εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην.

Θέλων δὲ νὰ μάθω καὶ ἀπὸ ποῦ ἐπήγαζεν ὁ ποταμός, ἐπροχώρησα ἀντιθέτως πρὸς τὸ ῥεῦμα· καὶ πηγὴν μὲν αὐτοῦ καμμίαν δὲν εὗρῆκα, ἀλλὰ πολλὰ καὶ μεγάλα κλήματα κατάφορτα μὲ σταφύλια, ἀπὸ δὲ τὴν ῥίζαν ἑκάστου ἔσταζεν οἶνος διαυγὴς κ' ἐκ τῶν σταγόνων τούτων ἐσχηματίζετο ὁ ποταμός. Ἦσαν καὶ ψάρια πολλὰ εἰς τὸν ποταμόν, τὰ ὁποῖα εἶχαν καὶ τὸ χρῶμα καὶ τὴν γεῦσιν τοῦ οἴνου. Ὅταν ἐπιάσαμεν κ' ἐφάγαμεν ἀπ'

αὐτὰ τὰ ψάρια ἐμεθύσαμεν· καὶ ὅταν τὰ ἐσχίσαμεν τὰ εὑρήκαμεν γεμᾶτα μοῦστον. Ἀλλ' ἔπειτα ἐσκέφθημεν νὰ τἀναμιγνύωμεν μὲ ψάρια τοῦ νεροῦ καὶ οὕτω ἐμετριάζαμεν τὴν ἄκρατον οἰνοφαγίαν.

Ἔπειτα ἐπεράσαμεν τὸν ποταμόν, εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦτο διαβατός, κ' εὑρήκαμεν εἶδος κλημάτων θαυμαστόν. Ἀπὸ τὸν κορμὸν αὐτῶν, ὁ ὁποῖος ἦτο παχὺς καὶ δυνατός, ἐξήρχοντο γυναῖκες καθ' ὅλα τέλειαι μέχρι τῶν λαγόνων. Τοιουτοτρόπως ζωγραφίζουν εἰς τὴν πατρίδα μας τὴν Δάφνην, ὅπως μετεμορφώθη εἰς δένδρον διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸν Ἀπόλλωνα, καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος ἐπεχείρει νὰ τὴν συλλάβῃ εἰς τὴν ἀγκάλην του. Ἀπὸ δὲ τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων των ἐφύοντο οἱ κλάδοι φορτωμένοι σταφυλάς. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν κεφαλῶν των ἀντὶ κόμης εἶχον ἕλικας κλημάτων καὶ φύλλα καὶ σταφυλάς. Ὅταν ἐπλησιάσαμεν, μᾶς ἐχαιρέτων καὶ μᾶς ἐδεξιοῦντο· καὶ ἄλλαι μὲν ὡμίλουν τὴν Λυδικήν, ἄλλαι δὲ τὴν Ἰνδικὴν καὶ αἱ περισσότεραι τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Μᾶς ἔδιδον καὶ φιλήματα, ὅσοι δ' ἐφιλοῦντο εὐθὺς ἐμέθυον καὶ ἐγίνοντο ἔξω φρενῶν. Δὲν ἐπέτρεπον ὅμως νὰ δρέπωμεν τοὺς καρποὺς καὶ ἂν ἐπεχειροῦμεν νὰ κόψωμεν σταφύλια, ἠσθάνοντο πόνον κ' ἐφώναζαν. Ἐπεθύμουν δὲ καὶ νὰ ἔλθουν εἰς ἐρωτικὴν ἐπιμιξίαν μεθ' ἡμῶν· ἀλλὰ δύο ἐκ τῶν συντρόφων μας, οἵτινες τὰς ἐπλησίασαν, δὲν ἀπελύοντο πλέον, ἀλλ' εἶχον δεθῇ ἀπὸ τὰ αἰδοῖα· συνεκολλήθησαν δὲ καὶ συνερριζώθησαν καὶ μετ' ὀλίγον ἀπὸ τοὺς δακτύλους καὶ αὐτῶν ἐφύτρωσαν κλάδοι καὶ τοὺς περιέπλεξαν ἕλικες, δὲν θὰ ἐβράδυνον δὲ νὰ καρποφορήσουν καὶ αὐτοί.

Τοὺς ἀφήκαμεν καὶ ἐπιστρέψαντες εἰς τὸ πλοῖον διηγήθημεν εἰς ἐκείνους τοὺς ὁποίους εἴχαμεν ἀφήσει ἐκεῖ ὅσα εἴδαμεν καὶ τῶν συντρόφων τὴν ἀμπελομιξίαν. Ἔπειτα ἀφοῦ ἐκάμαμεν προμήθειαν νεροῦ καὶ οἴνου ἐκ τοῦ ποταμοῦ, διενυκτερεύσαμεν εἰς τὴν παραλίαν.

Τὴν αὐγὴν ἀπεπλεύσαμεν μὲ ἄνεμον ὄχι πολὺ σφοδρόν· τὸ δὲ μεσημέρι, ὅταν πλέον δὲν ἐφαίνετο ἡ νῆσος, ἐνέσκηψεν

αἴφνης κυκλών, ὁ ὁποῖος περιέστρεψε τὸ πλοῖον καὶ τὸ ἐσήκωσεν εἰς τὸν ἀέρα εἰς ὕψος τριῶν περίπου χιλιάδων σταδίων· δὲν τὸ ἀφῆκε δὲ πλέον νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ μετέωρον εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο ἐφέρετο ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ὅστις ἐφούσκωνε τὰ πανιά του. Ἀφοῦ δ' ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας καὶ ἄλλας τόσας νύκτας ἀεροπορήσαμεν, τὴν ὀγδόην εἴδαμεν εἰς τὸν ἀέρα μίαν γῆν μεγάλην, ὡς νῆσον, σφαιροειδῆ καὶ λάμπουσαν, ὡς νὰ ἦτο κατάφωτος.

Πλησιάσαντες εἰς αὐτὴν καὶ προσορμισθέντες, ἐξήλθαμεν· εὑρήκαμεν δὲ χώραν κατοικουμένην καὶ καλλιεργουμένην. Καὶ τὴν μὲν ἡμέραν δὲν ἐβλέπαμεν τίποτε ἔξω τοῦ τόπου ἐκείνου, ἅμα δ' ἐνύκτωσεν ἐφάνησαν καὶ ἄλλαι πολλαὶ νῆσοι πλησίον, ἄλλαι μεγαλείτεραι καὶ ἄλλαι μικρότεραι, ἔχουσαι τὸ χρῶμα τοῦ πυρός· κάτω δὲ διεκρίνετο καὶ ἄλλη γῆ μὲ πόλεις καὶ ποταμούς, μὲ θαλάσσας, δάση καὶ ὄρη. Ἐσυμπεραίναμεν ὅτι αὐτὴ ἦτον ἡ γῆ, εἰς τὴν ὁποίαν κατοικοῦμεν.

Ἀπεφασίσαμεν νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἀλλὰ καθ' ὁδὸν μᾶς συνέλαβον οἱ λεγόμενοι Ἱππόγυποι· οἱ δὲ Ἱππόγυποι οὗτοι εἶνε ἄνθρωποι ἱππεύοντες μεγάλους γύπας καὶ ὡς ἵππους μεταχειριζόμενοι τὰ ὄρνεα. Διότι εἶνε μεγάλοι οἱ γύπες καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τρικέφαλοι· θὰ ἐννοηθῇ δὲ τὸ μέγεθός των καὶ ἀπὸ τὴν ἑξῆς σύγκρισιν· ἕκαστον πτερὸν αὐτῶν εἶνε μακρότερον καὶ παχύτερον ἀπὸ ἱστὸν μεγάλου φορτηγοῦ πλοίου. Εἰς τοὺς Ἱπογύπους τούτους ἔχει ἀνατεθῇ νὰ πετοῦν γύρω εἰς τὴν χώραν καὶ ἂν συναντήσουν κανένα ξένον νὰ τὸν ὁδηγοῦν πρὸς τὸν βασιλέα· ἅμα δὲ συνέλαβον καὶ ἡμᾶς μᾶς ὡδήγησαν πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὅταν μᾶς εἶδε καὶ ἀπὸ τὰς μορφὰς καὶ τὴν ἐνδυμασίαν ἐνόησεν, Ἕλληνες λοιπὸν εἶσθε, ξένοι; μᾶς εἶπε. Ἀπηντήσαμεν καταφατικῶς, αὐτὸς δέ, Πῶς λοιπόν, εἶπε, κατωρθώσατε νὰ περάσετε τόσον ἀέρα καὶ νὰ φθάσετε ἕως ἐδῶ. Τοῦ διηγήθημεν ὅλην τὴν ἱστορίαν μας· τότε δὲ καὶ αὐτὸς μᾶς διηγήθη τὰ δικά του, ὅτι καὶ αὐτὸς ἦτο ἄνθρωπος, ὀνομαζόμενος Ἐνδυμίων καὶ ἀνηρπάσθη ἀπὸ τὴν ἰδι-

κήν μας γῆν ἐνῷ ἐκοιμᾶτο, ἐλθὼν δὲ ἐδῶ ἔγινε βασιλεὺς τοῦ τόπου. Μᾶς ἐξήγησεν ἔπειτα ὅτι ἡ γῆ ἐπὶ τῆς ὁποίας ἤμεθα ἦτο ἡ Σελήνη, τὴν ὁποίαν βλέπομεν ἀπὸ τὴν Γῆν. Μᾶς εἶπε νὰ εἴμεθα ἥσυχοι καὶ νὰ μὴ φοβούμεθα κανένα κίνδυνον καὶ μᾶς ὑπεσχέθη ὅτι θὰ μᾶς παρείχετο πᾶν ὅ,τι μᾶς ἦτο ἀναγκαῖον. «Ἐὰν δέ, εἶπε, φέρω εἰς καλὸν πέρας τὸν πόλεμον τὸν ὁποῖον διεξάγω ἐναντίον τῶν κατοικούντων εἰς τὸν ἥλιον, θὰ περάσετε τὴν ζωήν σας ἐδῶ μὲ τὴν μεγαλειτέραν εὐτυχίαν». Ἠρωτήσαμεν ποῖοι ἦσαν οἱ ἐχθροὶ καὶ ποία ἡ αἰτία τοῦ πολέμου. Ὁ Φαέθων, ἀπήντησεν, ὁ βασιλεὺς τῶν κατοικούντων εἰς τὸν ἥλιον — διότι κατοικεῖται καὶ ὁ Ἥλιος ὅπως καὶ ἡ Σελήνη—μᾶς ἔχει κηρύξει πρὸ πολλοῦ τὸν πόλεμον. Καὶ ἡ ἀρχικὴ αἰτία ἦτον ἡ ἑξῆς. Συναθροίσας ἄλλοτε ποτὲ τοὺς πτωχοτέρους κατοίκους τῆς χώρας μου, ἀπεφάσισα νὰ στείλω ἀποικίαν εἰς τὸν Ἑωσφόρον,[1] ὅστις εἶνε ἔρημος καὶ ἐντελῶς ἀκατοίκητος· ἀλλ' ὁ Φαέθων καταληφθεὶς ὑπὸ φθόνου, ἠθέλησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀποικίαν καὶ ἐπετέθη κατὰ τῶν ἡμετέρων μὲ τοὺς Ἱππομύρμηκάς του εἰς τὸ μεταξὺ Σελήνης καὶ Ἑωσφόρου διάστημα. Καὶ τότε μὲν ἐνικήθημεν—διότι δὲν εἴχαμεν ἰσοπάλους δυνάμεις—καὶ ἠναγκάσθημεν νὰ ὑποχωρήσωμεν· ἀλλὰ τώρα θέλω νὰ ἐπαναλάβω τὸν πόλεμον καὶ νὰ ποστείλω τὴν ἀποικίαν. Ἐὰν λοιπὸν θέλετε, λάβετε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν μου, θὰ δώσω δὲ εἰς ἕκαστον ἕνα γύπα ἀπὸ τοὺς βασιλικοὺς καὶ τὸν λοιπὸν ὁπλισμόν. Ἡ ἐκκίνησις γίνεται αὔριον. Σύμφωνοι, ἀπήντησα ἐγώ, ἂς γείνῃ ὅπως θέλῃς.

Ἐμείναμεν καὶ ἐδειπνήσαμεν εἰς τἀνάκτορα· ἀξημέρωτα δὲ ἐξυπνήσαμεν καὶ ἐτάχθημεν εἰς τὰς θέσεις μας· διότι οἱ κατάσκοποι ἀνήγγειλαν ὅτι οἱ ἐχθροὶ πλησιάζουν.

Τὸ πλῆθος τοῦ στρατεύματός μας ἔφθασεν εἰς ἑκατὸν χιλιάδας, χωρὶς νὰ ὑπολογίζωνται οἱ σκευοφόροι, οἱ μηχανικοί, οἱ πεζοὶ καὶ οἱ ξένοι σύμμαχοι. Ἐκ τούτων ὀγδοήκοντα χιλιάδες ἦσαν

---

1) Ἀφροδίτη ἢ Αὐγερινός.

οἱ Ἱππόγυποι, εἴκοσι δὲ χιλιάδες οἱ ἱππεύοντες λαχανόπτερα, τὰ ὁποῖα ἐπίσης εἶνε ὄρνεα τεράστια, ἀντὶ δὲ πτερῶν ἔχουν εἰς ὅλον τὸ σῶμα λάχανα, τὰ δὲ μακρὰ πτερὰ τῶν πτερύγων των ὁμοιάζουν μὲ φύλλα μαρουλιῶν. Μετὰ τούτους εἶχον ταχθῆ οἱ Κεγχροβόλοι καὶ οἱ Σκορδομάχοι. Εἶχον δὲ ἔλθει εἰς ἐπικουρίαν τοῦ Ἐνδυμίωνος ἀπὸ τὰ βόρεια μέρη τριάκοντα χιλιάδες Ψυλλοτοξόται καὶ πεντήκοντα χιλιάδες Ἀνεμοδρόμοι. Ἐκ τούτων οἱ Ψυλλοτοξόται ἱππεύουν μεγάλους ψύλλους, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία των· εἶνε δὲ μεγάλοι οἱ ψύλλοι ὅσον δώδεκα ἐλέφαντες ὁμοῦ· οἱ δὲ Ἀνεμοδρόμοι εἶνε πεζοί, ἀλλὰ πετοῦν χωρὶς πτερὰ κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον· φοροῦν μακρὰ ὑποκάμισα, τὰ ὁποῖα φουσκόνει ὁ ἄνεμος ὡς ἱστία καὶ οὕτω τρέχουν ὅπως τὰ πλοῖα. Συνήθως δὲ οἱ τοιοῦτοι εἰς τὰς μάχας εἶνε πελτασταί [1]. Ἐλέγετο ὅτι θὰ μᾶς ἤρχοντο καὶ ἀπὸ τὰ ἄστρα τὰ ὑπεράνω τῆς Καπαδοκίας ἑβδομήκοντα χιλιάδες Στρουθοβάλανοι καὶ πέντε χιλιάδες Ἱππογέρανοι. Αὐτοὺς ἐγὼ δὲν τοὺς εἶδα, διότι δὲν ἦλθαν· διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἐτόλμησα νὰ περιγράψω πῶς εἶνε, διότι ὅσα ἤκουσα νὰ λέγωνται περὶ αὐτῶν ἦσαν τερατώδη καὶ ἀπίθανα.

Αὐτὴ ἦτο ἡ στρατιωτικὴ δύναμις τοῦ Ἐνδυμίωνος· ὁπλισμὸν δὲ εἶχον ὅλοι τὸν ἴδιον· περικεφαλαίας ἀπὸ κουκιά· διότι τὰ κουκιὰ ἐκεῖ ἐπάνω εἶνε μεγάλα καὶ σκληρά· θώρακας φολιδωτοὺς ὅλους ἀπὸ λούμπινα· συρράπτοντες τοὺς φλοιοὺς τῶν λουμπίνων κατασκευάζουν θώρακας· διότι καὶ οἱ φλοιοὶ τῶν λουμπίνων εἶνε στερεοὶ καὶ σκληροί, ὅπως τὸ κέρατον. Αἱ ἀσπίδες δὲ καὶ τὰ ξίφη των εἶνε ὅπως τὰ Ἑλληνικά. Ὅταν δὲ ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς μάχης, παρετάχθησαν ὡς ἑξῆς· Τὸ μὲν δεξιὸν κέρας κατέλαβον οἱ Ἱππόγυποι καὶ ὁ βασιλεύς, ἔχων πλησίον του τοὺς ἀρίστους καὶ ἡμᾶς μετ' αὐτῶν· εἰς δὲ τὸ ἀριστερὸν ἐτάχθησαν οἱ λαχανόπτεροι· καὶ εἰς τὸ κέντρον οἱ σύμμαχοι. Οἱ δὲ πεζοί, οἱ ὁποῖοι ἦσαν περὶ τὰ ἑξήκοντα ἑκατομμύρια, παρετάχθησαν κατὰ

1) Πεζοὶ ἐλαφρῶς ὡπλισμένοι. ἀκροβολισταί.

τὸν ἑξῆς τρόπον. Ὑπάρχουν ἐκεῖ ἀράχναι πολλαὶ καὶ μεγάλαι, πολὺ μεγαλείτεραι τῶν Κυκλάδων νήσων ἑκάστη. Αὗται διετάχθησαν νὰ ὑφάνουν εἰς τὸν ἀέρα ἱστόν, ὅστις νὰ συνδέσῃ τὴν Σελήνην μὲ τὸν Ἑωσφόρον. Ἅμα δ' ἐντὸς ὀλίγου κατεσκεύασαν τὸ πλέγμα τοῦτο καὶ τὸ ἐπέστρωσαν, παρετάχθη ἐπ' αὐτοῦ τὸ πεζικόν. Ἦσαν δὲ ἀρχηγοὶ τῶν πεζῶν ὁ Νυκτερίων τοῦ Εὐδιάνακτος καὶ δύο ἄλλοι.

Τῶν ἐχθρῶν τὸ ἀριστερὸν κέρας κατεῖχον οἱ Ἱππομύρμηκες, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἦτο ὁ Φαέθων. Εἶνε δὲ οἱ Ἱππομύρμηκες θηρία μέγιστα καὶ πτερωτά, τὰ ὁποῖα ὁμοιάζουν πρὸς τοὺς δικούς μας μύρμηκας, χωρὶς τὸ μέγεθος· διότι ὁ μεγαλείτερος ἐξ αὐτῶν εἶχε μέγεθος ἕως δύο στρεμμάτων· ἐμάχοντο δὲ ὄχι μόνον οἱ ἱππεύοντες τοὺς μύρμηκας τούτους, ἀλλὰ καὶ αὐτοί, ἰδίως μὲ τὰ κέρατά των. Ἐλέγετο ὅτι οὗτοι ἦσαν πεντήκοντα περίπου χιλιάδες. Εἰς τὸ δεξιὸν δὲ κέρας αὐτῶν παρετάχθησαν οἱ Ἀεροκώνωπες, οἱ ὁποῖοι ἐπίσης ἦσαν ἕως πεντήκοντα χιλιάδες, ὅλοι τοξόται ἱππεύοντες μεγάλους κώνωπας· κατόπιν τούτων οἱ Ἀεροκάρδακες, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πεζοὶ ἐλαφρῶς ὡπλισμένοι, ἀλλὰ μάχιμοι καὶ αὐτοί· διότι ἐκ μακρᾶς ἀποστάσεως ἐξεσφενδόνιζον ραφανίδας ὑπερμεγέθεις, ὁ δὲ πληττόμενος δὲν ἐσώζετο, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀπέθνησκεν ἐκ τῆς δυσωδίας ἥτις ἀνεδίδετο ἐκ τῆς πληγῆς του· ἐλέγετο δὲ ὅτι ἔχριον τὰ βέλη των μὲ δηλητήριον μολόχας. Εἰς συνέχειαν αὐτῶν ἐτάχθησαν οἱ Καυλομύκητες, βαρέως ὡπλισμένοι, δέκα χιλιάδες τὸν ἀριθμόν. Ὠνομάσθησαν δὲ Καυλομύκητες, διότι εἶχον ἀσπίδας ἀπὸ μανιτάρια καὶ τὰ δόρατά των κατεσκευάζοντο ἀπὸ καυλοὺς σπαραγγιῶν. Πλησίον αὐτῶν ἐστάθησαν οἱ Κυνοβάλανοι, τοὺς ὁποίους ἔπεμψαν πρὸς τὸν Φαέθοντα οἱ κάτοικοι τοῦ Σειρίου, πέντε χιλιάδες καὶ αὐτοί, ἄνδρες σκυλοπρόσωποι, οἱ ὁποῖοι ἐμάχοντο καθήμενοι ἐπάνω εἰς βελανίδια πτερωτά. Ἐλέγετο δὲ ὅτι καθυστέρουν ἐκ τῶν συμμάχων αὐτῶν οἱ σφενδονῆται, τοὺς ὁποίους εἶχον ζητήσει ἀπὸ τὸν Γαλαξίαν, καὶ οἱ Νεφελοκένταυροι· καὶ οἱ τελευταῖοι ἔφθασαν ὅταν ἤδη ἡ μάχη εἶχε κριθῇ, ποῦ νὰ μὴ ἔφθαναν· ἀλλ' οἱ

σφενδονῆται δὲν ἤλθαν, διὸ λέγεται ὅτι ὁ Φαέθων ὀργισθεὶς ἐπυρπόλησε κατόπιν τὴν χώραν των. Τοιαύτη ἦτο καὶ τοῦ Φαέθοντος ἡ δύναμις.

Ὅταν δὲ αἱ σημαῖαι ὑψώθησαν καὶ ὠγκάνισαν καὶ ἀπὸ τὰ δύο στρατεύματα οἱ ὄνοι, (διότι αὐτοὺς μεταχειρίζονται ὡς σαλπιγκτὰς) συνεπλάκησαν καὶ ἐμάχοντο. Καὶ τὸ μὲν ἀριστερὸν κέρας τῶν Ἡλιωτῶν εὐθὺς ἐτράπη εἰς φυγήν, χωρὶς ν' ἀντιστῇ εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν Ἱππογύπων· ἡμεῖς δὲ τοὺς κατεδιώξαμεν φονεύοντες· τὸ δεξιὸν ὅμως αὐτῶν ἐνίκα τὸ δικόν μας ἀριστερὸν καὶ οἱ Ἀεροκώνωπες ἐφορμήσαντες κατεδίωξαν τοὺς ἡμετέρους μέχρι τῆς γραμμῆς τῶν πεζῶν· ἀλλ' ἐδῶ μὲ τὴν βοήθειαν καὶ τούτων οἱ ἐχθροὶ ἀπεκρούσθησαν καὶ ἔφυγαν, μάλιστα ὅταν ἔμαθαν ὅτι τὸ ἀριστερὸν αὐτῶν εἶχε νικηθῇ. Ἡ κατατρόπωσις οὕτω ἔγινε γενικὴ καὶ πολλοὶ ἠχμαλωτίζοντο, πολλοὶ δὲ καὶ ἐφονεύοντο καὶ τὸ αἷμα ἔρρεεν ἄφθονον εἰς τὰ νέφη, ὥστε νὰ βάφωνται καὶ νὰ φαίνωνται κόκκινα, ὅπως τὰ βλέπομεν ἀπὸ τὴν Γῆν κατὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου· πολὺ δὲ καὶ ἔσταξε κάτω εἰς τὴν Γῆν, ὥστε νὰ σκέπτωμαι μήπως καὶ κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους συνέβη κάτι τοιοῦτον ἐπάνω καὶ ὁ Ὅμηρος ἐνόμισεν ὅτι ὁ Ζεὺς ἔβρεξεν αἷμα διὰ τὸν θάνατον τοῦ Σαρπηδόνος.

Ἐπιστρέψαντες ἀπὸ τὴν καταδίωξιν, ἐστήσαμεν δύο τρόπαια, τὸ μὲν τῆς πεζομαχίας ἐπὶ τοῦ ἀραχνοπλέγματος, τὸ δὲ τῆς ἀερομαχίας ἐπὶ τῶν νεφῶν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνηγγέλθη ὅτι ἐπήρχοντο οἱ Νεφελοκένταυροι, τοὺς ὁποίους ἐπερίμενε πρὸ τῆς μάχης ὁ Φαέθων. Καὶ τῳόντι ἐφάνησαν πλησιάζοντες· καὶ ἦτο τὸ θέαμα πολὺ παράδοξον, διότι ἦσαν κατὰ τὸ ἥμισυ ἵπποι πτερωτοὶ καὶ κατὰ τὸ ἄλλο ἥμισυ ἄνθρωποι· εἶχον δὲ μέγεθος οἱ μὲν ἄνθρωποι ὅσον ὁ κολοσσὸς τῆς Ῥόδου ἀπὸ τοῦ μέσου καὶ ἄνω [1], οἱ δὲ ἵπποι ὅσον φορτηγὸν πλοῖον ἐκ τῶν μεγάλων. Δὲν γράφω τίποτε περὶ τοῦ πλήθους των, διὰ νὰ μὴ φανῇ ἀπίθα-

1) Κατὰ τὸν Στράβωνα, ὁ κολοσσὸς τῆς Ῥόδου εἶχεν ὕψος 70 ὀργυιῶν.

νον· τόσον πολυάριθμοι ἦσαν. Ὡς ἀρχηγὸν δὲ εἶχαν τὸν Τοξότην τοῦ Ζωδιακοῦ. Ὅταν ἔμαθον ὅτι οἱ φίλοι των εἶχον νικηθῇ, εἰδοποίησαν τὸν Φαέθοντα νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν· παραταχθέντες δὲ καὶ αὐτοὶ πρὸς μάχην ἐπέπεσαν κατὰ τῶν Σεληνιτῶν, τοὺς ὁποίους εὗρῆκαν εἰς ἀταξίαν καὶ σκορπισμένους εἰς τὴν καταδίωξιν καὶ τὴν λαφυραγωγίαν· καὶ τοὺς ἔτρεψαν ὅλους εἰς φυγήν, αὐτὸν τὸν βασιλέα κατεδίωξαν μέχρι τῆς πόλεως καὶ τὰ περισσότερα ὄρνεα κατέσφαξαν. Κατέστρεψαν καὶ τὰ τρόπαια, κατέλαβαν ὅλην τὴν πεδιάδα τὴν ὁποίαν εἶχον ὑφάνει αἱ ἀράχναι, ἐμὲ δὲ καὶ δύο ἐκ τῶν συντρόφων μου ἠχμαλώτισαν. Κατέφθασε δὲ καὶ ὁ Φαέθων καὶ τώρα αὐτοὶ ἀνήγειραν ἄλλα τρόπαια. Ἡμεῖς δὲ ἐδέθημεν ὀπισθάγκωνα μὲ τεμάχιον ἀράχνης καὶ αὐθημερὸν ὡδηγήθημεν εἰς τὸν Ἥλιον.

Οἱ ἐχθροὶ δὲν ἔκριναν καλὸν νὰ πολιορκήσουν τὴν πόλιν· ἀλλ' ἐπιστρέψαντες ἤρχισαν νὰ κτίζουν τεῖχος εἰς τὸν μεταξὺ Ἡλίου καὶ Σελήνης ἀέρα, τὸ ὁποῖον νὰ ἐμποδίζῃ τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου νὰ φθάνῃ εἰς τὴν Σελήνην. Ἦτο δὲ τὸ τεῖχος ἀπὸ νέφη· ὥστε ἔγινεν ὁλικὴ ἔκλειψις τῆς Σελήνης καὶ ὑπὸ νυκτὸς διηνεκοῦς ὅλη κατελήφθη. Ὁ δὲ Ἐνδυμίων στενοχωρηθεὶς ἐκ τούτου ἔστειλε πρέσβεις καὶ παρεκάλει νὰ κατεδαφισθῇ τὸ τεῖχος καὶ νὰ μὴ τοὺς ἀφήσουν νὰ ζοῦν εἰς τὸ σκότος· ὑπέσχετο δὲ νὰ πληρώνῃ φόρους καὶ σύμμαχος νὰ εἶνε καὶ ποτὲ πλέον νὰ μὴ πολεμήσῃ κατὰ τῶν Ἡλιωτῶν· ἦτο δὲ πρόθυμος νὰ δώσῃ καὶ ὁμήρους διὰ ταῦτα. Ὁ Φαέθων ἔκαμε δύο συμβούλια· καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην συζήτησιν οἱ νικηταὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ δεχθοῦν καμμίαν συνθηκολόγησιν καὶ ἐπέμειναν εἰς τὴν ἐκδίκησιν· τὴν ἐπιοῦσαν ὅμως ἤλλαξαν γνώμην καὶ συνωμολογήθη εἰρήνη μὲ τὴν ἑξῆς συνθήκην· «Οἱ Ἡλιῶται καὶ οἱ σύμμαχοι συνεφώνησαν πρὸς τοὺς Σεληνίτας καὶ τοὺς συμμάχους αὐτῶν ὅτι οἱ μὲν Ἡλιῶται θὰ κατεδαφίσουν τὸ μεταξὺ Ἡλίου καὶ Σελήνης τεῖχος καὶ δὲν θὰ εἰσβάλουν πλέον εἰς τὴν Σελήνην, θ' ἀποδώσουν δὲ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀντὶ ὡρισμένων λύτρων· οἱ δὲ Σεληνῖται ὅτι θ' ἀφήσουν τοὺς ἄλλους ἀστέρας αὐτονόμους, νὰ μὴ πολε-

μήσουν δὲ πλέον κατὰ τῶν Ἡλιωτῶν, ἀλλὰ νὰ συμμαχοῦν μετ' αὐτῶν κατὰ πάσης ἐπιδρομῆς. Καθ' ἕκαστον ἔτος ὁ βασιλεὺς τῶν Σεληνιτῶν νἀποστέλλῃ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Ἡλιωτῶν ὡς φόρον δέκα χιλιάδας ἀμφορεῖς δρόσου καὶ νὰ δώσῃ ὡς ὁμήρους ἐκ τῶν ὑπηκόων του δεκάκις χιλίους. Τὴν ἀποικίαν δὲ εἰς τὸν Ἑωσφόρον νὰ κάμουν ἀπὸ κοινοῦ καὶ νὰ λάβουν μέρος ὅσοι θέλουν. Αἱ συνθῆκαι νὰ χαραχθοῦν ἐπὶ στήλης ἐξ ἠλέκτρου, ἡ ὁποία νὰ στηθῇ εἰς τὸν ἀέρα ἐπὶ τῶν συνόρων τῶν δύο ἐπικρατειῶν. Ὡρκίσθησαν δὲ διὰ τὴν τήρησιν τῶν συμφωνηθέντων ἀπὸ μέρους μὲν τῶν Ἡλιωτῶν ὁ Πυρωνίδης, ὁ Θερίτης καὶ ὁ Φλόγιος· ἀπὸ δὲ τοὺς Σεληνίτας ὁ Νύκτωρ, ὁ Μήνιος [1] καὶ ὁ Πολυλαμπής ».

Εὐθὺς μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης, οἱ Ἡλιῶται κατηδάφισαν τὸ τεῖχος καὶ ἡμᾶς τοὺς αἰχμαλώτους ἀπέδοσαν.

Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Σελήνην μᾶς ὑπεδέχθησαν καὶ μᾶς ἠσπάζοντο μὲ δάκρυα καὶ οἱ σύντροφοί μας καὶ αὐτὸς ὁ Ἐνδυμίων. Μᾶς παρώτρυνε νὰ μείνωμεν πλησίον του καὶ νὰ λάβωμεν μέρος εἰς τὴν ἀποικίαν· ὑπέσχετο δὲ νὰ μοῦ δώσῃ εἰς γάμον τὸ παιδί του, διότι γυναῖκες δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν Σελήνην. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἠθέλησα νὰ μείνω, ἐπέμεινα δὲ νὰ μὲ γυρίσῃ κάτω εἰς τὴν θάλασσαν. Ὅταν δὲ ὁ Ἐνδυμίων εἶδεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ πεισθῶ, μᾶς ἀφῆκε ν' ἀναχωρήσωμεν, ἀφοῦ ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἐσυμποσιάζαμεν εἰς τἀνάκτορά του.

Κατὰ τὴν ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ διαμονήν μου εἰς τὴν Σελήνην ἔμαθα διάφορα ἀλλόκοτα καὶ παράδοξα, τὰ ὁποῖα θέλω νὰ διηγηθῶ. Καὶ πρῶτον ὅτι οἱ Σεληνῖται δὲν γεννῶνται ἀπὸ γυναῖκας, ἀλλ' ἀπὸ ἀρσενικούς· διότι μόνον ἀρσενικοὺς νυμφεύονται καὶ αἱ γυναῖκες οὐδὲ κατ' ὄνομα εἶνε γνωσταί. Μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ πέμπτου ἔτους τῆς ἡλικίας του ἕκαστος χρησιμεύει ὡς γυνή, ἔπειτα δὲ λαμβάνει θέσιν ἀνδρὸς καὶ αὐτός. Κυοφορεῖν δὲ ὄχι εἰς τὴν γαστέρα, ἀλλ' εἰς τὸ παχὺ μέρος τῆς κνήμης, τὸ

1) Δηλαδὴ Σελήνιος. διότι ἡ σελήνη ἐλέγετο καὶ μήνη.

ὁποῖον λέγεται γαστροκνημία· ὅταν γίνῃ ἡ σύλληψις, φουσκώνει ἡ κνήμη, μετὰ καιρὸν δὲ τὴν σχίζουν καὶ ἐξάγουν νεκρὸν τὸ ἔμβρυον· ἀλλὰ τὸ ἐκθέτουν μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα πρὸς τὸν ἄνεμον καὶ οὕτω ζωντανεύει. Μοῦ φαίνεται δὲ ὅτι ἐκ τούτου προῆλθε καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὸ ὄνομα τῆς γαστροκνημίας.

Ἀλλ' ἔχω καὶ κάτι ἄλλο ἔτι παραδοξότερον νὰ διηγηθῶ. Ὑπάρχει μεταξὺ τῶν Σεληνιτῶν γένος ἀνθρώπων ἰδιαίτερον, οἱ λεγόμενοι Δενδρῖται, οἱ ὁποῖοι γεννῶνται ὡς ἑξῆς· κόπτουν τὸν δεξιὸν ὄρχιν ἀνθρώπου καὶ τὸν φυτεύουν εἰς τὴν γῆν· ἐξ αὐτοῦ δὲ φυτρόνει δένδρον ὑψηλότατον καὶ σαρκῶδες, ὅμοιον μὲ φαλλόν[1], τὸ ὁποῖον ἔχει κλάδους καὶ φύλλα· οἱ δὲ καρποί του εἶνε βελανίδια, τὰ ὁποῖα ἔχουν μέγεθος ἑνὸς πήχεος. Ὅταν τὰ βελανίδια ὡριμάσουν τὰ τρυγοῦν καὶ ἐξάγουν ἀπὸ αὐτά, ὡς ἀπὸ αὐγά, τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ δὲ ἄνθρωποι οὗτοι ἔχουν πρόσθετα γεννητικὰ ὄργανα, οἱ πλούσιοι ἀπὸ ἐλεφαντοκόκκαλον, οἱ δὲ πτωχοὶ ξύλινα καὶ μὲ αὐτὰ βατεύουν καὶ πλησιάζουν τοὺς συνεύνους των.

Ὅταν δὲ γηράσῃ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀποθνήσκει, ἀλλὰ διαλύεται ὡς καπνὸς καὶ γίνεται ἀήρ. Τροφὴν δὲ ἔχουν ὅλοι τὴν ἰδίαν· ἀνάπτουν φωτιὰν καὶ ψήνουν ἐπὶ τῶν ἀνθράκων βατράχους, οἵτινες εἶνε πολυάριθμοι εἰς τὴν σελήνην καὶ πετοῦν εἰς τὸν ἀέρα. Ἐνῷ δὲ οἱ βάτραχοι ψήνονται, κάθηνται γύρω εἰς τὴν πυράν, ὡς περὶ τράπεζαν, καὶ ῥοφοῦν τὸν ἀναδιδόμενον καπνόν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εὐωχοῦνται. Ὡς ποτὸν δὲ ἔχουν τὸν ἀέρα, ὅστις πιεζόμενος εἰς δοχεῖον ἀφήνει ὑγρόν τι ὡς δρόσον. Δὲν οὐροῦσι δέ, οὔτε ἀφοδεύουσιν, ἀλλ' οὔτε εἶνε τρυπημένοι ὅπως ἡμεῖς. Ἡ δὲ συνουσία δὲν γίνεται ὅπως εἰς τὴν Γῆν, ἀλλ' εἰς τὰ κοιλώματα τὰ ὑπεράνω τῶν γαστροκνημιῶν· διότι ἐκεῖ ἔχουν ὀπήν.

Ὡραῖοι θεωροῦνται μεταξὺ αὐτῶν οἱ φαλακροὶ καὶ χωρὶς μαλλιά, τοὺς δὲ τρέφοντας κόμην ἀπεχθάνονται. Ἐπὶ τῶν κο-

---

1) Φαλλός, ὁμοίωμα τοῦ ἀνδρικοῦ αἰδοίου, τὸ ὁποῖον περιέφερον εἰς τὰς πομπὰς τοῦ Διονύσου.

μητῶν ὅμως ὅσοι ἔχουν μεγάλα μαλλιὰ ἐξ ἐναντίας θεωροῦνται ὡραῖοι. Διότι εἶχον ἔλθει καὶ μερικοὶ ἀπὸ ἐκεῖ, οἱ ὁποῖοι μᾶς διηγοῦντο καὶ περὶ ἐκείνων. Ἔχουν καὶ γένεια ὀλίγον ἀνωτέρω τῶν γονάτων. Εἰς δὲ τὰ πόδια δὲν ἔχουν νύχια, ἀλλ' εἶνε ὅλοι μονοδάκτυλοι. Ὡς οὐρὰ φυτρόνει εἰς τὸ ἄκρον τῆς ῥάχης των λάχανον, τὸ ὁποῖον διατηρεῖται πάντοτε πράσινον καὶ δὲν συντρίβεται καὶ ὅταν πίπτουν ἀνάσκελα. Ἀπὸ τὴν μύτην των ἐξάγουν, ὅταν ἀπομύττωνται, μέλι πολὺ δριμύ· ὅταν δὲ ἐργάζωνται ἢ γυμνάζωνται, ἱδρόνουν καθ' ὅλον τὸ σῶμά των γάλα, οὕτως ὥστε καὶ τυροὺς κατασκευάζουν ἐξ αὐτοῦ, ἀναμιγνύοντες εἰς τὸ γάλα ὀλίγον μέλι. Ἔλαιον δὲ ἐξάγουν ἀπὸ τὰ κρομμύδια, πολὺ παχὺ καὶ εὐωδιάζον ὡς μύρον. Ἔχουν καὶ πολλὰ ἀμπέλια τὰ ὁποῖα παράγουν νερόν· διότι αἱ ῥάγες τῶν σταφυλῶν εἶνε ὡς χάλαζα· νομίζω δὲ ὅτι ὅταν πνέῃ ἄνεμος καὶ συνταράσσῃ τὰ κλήματα ἐκεῖνα, τότε πίπτει ἐδῶ κάτω χάλαζα.

Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι μεταχειρίζονται τὴν κοιλίαν των ὡς σακκούλαν, εἰς τὴν ὁποίαν θέτουν τὰ χρειώδη, διότι ἀνοίγει καὶ κλείει κατὰ βούλησιν· οὔτε ἔντερα δέ, οὔτε ἄλλα σπλάγχνα φαίνονται ἐντὸς αὐτῆς, ἀλλ' εἶνε ἀπὸ μέσα ὅλη τριχωτή, καὶ ὁσάκις κρυόνουν τὰ νεογνά των κρύπτονται εἰς αὐτήν. Τὸ ἔνδυμα δὲ τῶν μὲν πλουσίων εἶνε ὑάλινον μαλακόν, τῶν δὲ πτωχῶν χάλκινον ὑφασμένον· διότι τὸ μέταλλον τοῦτο εἶνε ἄφθονον εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη καὶ τὸν κατεργάζονται ἀφοῦ τὸν βρέξουν μὲ νερόν, καθὼς τὰ μαλλιὰ τῶν προβάτων. Ὅσον διὰ τοὺς ὀφθαλμούς των διστάζω νὰ εἴπω πῶς εἶνε, διότι φοβοῦμαι μήπως νομισθῶ ὅτι ψεύδομαι· τόσον ἀπίθανον θὰ φανῇ τὸ πρᾶγμα· ἀλλὰ θὰ τὸ εἴπω καὶ αὐτό· οἱ ὀφθαλμοί των δύνανται ν' ἀφαιροῦνται καὶ νὰ προσαρμόζωνται ἐκ νέου εἰς τὴν θέσιν των καὶ ὅποιος θέλει τοὺς ἀφαιρεῖ καὶ μένει τυφλὸς ἕως ὅτου θελήσῃ πάλιν νὰ ἴδῃ, ὅτε τοὺς θέτει πάλιν εἰς τὰς κόγχας των καὶ βλέπει· καὶ πολλοὶ οἱ ὁποῖοι χάνουν τοὺς δικούς των δανείζονται ξένους διὰ νὰ βλέπουν· ἄλλοι δὲ ἔχουν πολλοὺς καὶ αὐτοὶ εἶνε οἱ πλούσιοι. Τὰ

ὠτά των δὲ εἶνε ἀπὸ φύλλα πλατάνου, καὶ μόνον οἱ Δενδρῖται τὰ ἔχουν ξύλινα.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι θαυμάσιον εἶδα εἰς τὰ ἀνάκτορα. Μέγα κάτοπτρον εἶνε τοποθετημένον ἐπὶ τοῦ στομίου φρέατος, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε πολὺ βαθύ. Ἂν λοιπὸν καταιβῇ κανεὶς εἰς τὸ φρέαρ, ἀκούει ὅλα τὰ λεγόμενα ἐδῶ κάτω εἰς τὴν γῆν· ἐὰν δὲ παρατηρήσῃ εἰς τὸ κάτοπτρον, βλέπει ὅλας τὰς πόλεις καὶ ὅλα τὰ ἔθνη, ὡς νὰ εὑρίσκεται μεταξὺ αὐτῶν. Ἐκεῖ ἐγὼ εἶδα τοὺς συγγενεῖς μου καὶ ὁλόκληρον τὴν πατρίδα μου· ἐὰν δὲ καὶ ἐκεῖνοι μ' ἔβλεπαν δὲν δύναμαι νὰ εἶμαι βέβαιος. Ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος δὲν πιστεύει εἰς τἀνωτέρω, ἂν ποτε μεταβῇ καὶ αὐτὸς ἐκεῖ θὰ μάθῃ ὅτι λέγω τὴν ἀλήθειαν.

Τότε λοιπὸν ἀποχαιρετήσαντες τὸν βασιλέα καὶ τοὺς περὶ αὐτόν, ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖόν μας καὶ ἀπεπλεύσαμεν· εἰς ἐμὲ δὲ ἐδώρησεν ὁ Ἐνδυμίων δύο ὑάλινα ὑποκάμισα καὶ πέντε χάλκινα, προσέτι δὲ πανοπλίαν ἀπὸ φλοιοὺς λουμπίνων, τὰ ὁποῖα ὅλα ἀφῆκα ἐντὸς τοῦ κήτους. Μᾶς ἔδωκε δὲ καὶ χιλίους Ἱππογύπους νὰ μᾶς συνοδεύσουν μέχρις ἀποστάσεως πεντακοσίων σταδίων.

Εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ ταξειδίου μας ἐπεράσαμεν πλησίον πολλῶν καὶ διαφόρων χωρῶν, ἐξήλθαμεν δὲ καὶ εἰς τὸν Ἑωσφόρον, τότε συνοικιζόμενον, καὶ ἐπήραμεν νερόν. Ἔπειτα εἰσήλθαμεν εἰς τὸν Ζωδιακὸν καὶ ἀφήσαντες ἀριστερὰ τὸν Ἥλιον, ἐπλέαμεν πολὺ πλησίον τῆς Γῆς· ἀλλ' ὁ ἄνεμος μᾶς ἠμπόδισε νὰ προσεγγίσωμεν, παρὰ τὴν ζωηρὰν ἐπιθυμίαν τῶν συντρόφων μου, καθότι ἐβλέπαμεν ὅτι καὶ ἡ χώρα ἦτο καταπρασίνη καὶ γόνιμος μὲ πολλὰ νερὰ καὶ πλούτη.

Ἐκεῖ μᾶς εἶδον οἱ μισθοφόροι τοῦ Φαέθοντος Νεφελοκένταυροι καὶ ἐπέταξαν εἰς τὸ πλοῖόν μας· ἀλλὰ μαθόντες ὅτι ἤμεθα φίλοι ἀνεχώρησαν. Εἶχον δὲ ἤδη φύγει καὶ οἱ Ἱππόγυποι.

Ἀφοῦ ἐταξειδεύσαμεν ἐπὶ μίαν νύκτα καὶ μίαν ἡμέραν, ἔχοντες πρώραν πρὸς τὴν Γῆν, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Λυχνόπολιν. Κεῖται δὲ ἡ πόλις αὕτη εἰς τὸ μεταξὺ τῶν Πλειάδων καὶ τῶν Ὑάδων

διάστημα, ἀλλὰ πολὺ χαμηλότερα τοῦ Ζωδιακοῦ. Ὅταν ἐξήλθαμεν, δὲν εἴδαμεν κανένα ἄνθρωπον, ἀλλὰ λύχνους πολλούς, οἵτινες ἐπεριπάτουν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τὸν λιμένα· καὶ ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν ἦσαν μικροί, καὶ οὕτως εἰπεῖν πτωχοί, ὀλίγοι δὲ μεγάλοι καὶ ἰσχυροί, ὑπέρλαμπροι καὶ διακρινόμενοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Εἶχον δὲ ἕκαστος τὴν κατοικίαν του καὶ λυχνεῶνας καὶ ὀνόματα ὅπως οἱ ἄνθρωποι. Τοὺς ἠκούσαμεν καὶ νὰ ὁμιλοῦν καὶ ὄχι μόνον δὲν μᾶς ἐπείραξαν, ἀλλὰ καὶ μᾶς ἐκάλουν νὰ μᾶς φιλοξενήσουν· ἡμεῖς ὅμως ἐφοβούμεθα καὶ οὔτε νὰ δειπνήσῃ, οὔτε νὰ κοιμηθῇ κανεὶς ἐξ ἡμῶν ἐτόλμησεν. Εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως εὑρίσκεται τὸ δημόσιον κατάστημα, ὅπου μένει καθ' ὅλην τὴν νύκτα ὁ ἄρχων καὶ καλεῖ ἕκαστον μὲ τὸ ὄνομά του· ὅστις δὲ παρακούσῃ καταδικάζεται εἰς θάνατον ὡς λιποτάκτης· ὁ δὲ θάνατος εἶνε νὰ σβυσθῇ. Ἡμεῖς δὲ παριστάμενοι ἐβλέπαμεν τὰ γινόμενα καὶ ἠκούσαμεν τοὺς λύχνους ν' ἀπολογοῦνται καὶ νὰ δικαιολογοῦν τὴν βραδύτητά των. Ἐκεῖ ἐγνώρισα καὶ τὸν ἰδικόν μας λύχνον καὶ ἀφοῦ τὸν ἐχαιρέτισα τοῦ ἐζήτησα πληροφορίας περὶ τῆς οἰκογενείας μου, τὰς ὁποίας μοῦ ἔδωκε.

Τὴν νύκτα λοιπὸν ἐκείνην ἐμείναμεν εἰς τὴν Λυχνόπολιν· τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἀποπλεύσαντες ἐπλησιάσαμεν εἰς τὰ νέφη, ὅπου εἴδαμεν κ' ἐθαυμάσαμεν καὶ τὴν πόλιν Νεφελοκοκυγίαν [1], ἀλλὰ δὲν ἐξήλθαμεν εἰς αὐτήν, διότι ὁ ἄνεμος δὲν ἦτο βοηθητικός. Ἐλέγετο ὅτι βασιλεύει εἰς αὐτὴν ὁ Κόρωνος τοῦ Κοτυφίωνος. Ἐγὼ δὲ ἐνθυμήθηκα τὸν ποιητὴν Ἀριστοφάνην, ἄνθρωπον σοφὸν καὶ φιλαλήθη, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀδίκως δυσπιστοῦμεν δι' ὅσα ἔγραψε.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἐβλέπαμεν εὐκρινῶς τὸν ὠκεανόν, ἀλλὰ γῆν πουθενά, ἐκτὸς τῶν ἐναερίων χωρῶν· ἀλλὰ καὶ αὐταὶ τώρα εἶχον χρῶμα πυρὸς καὶ ἐφαίνοντο λάμπουσαι· τὴν δὲ τετάρτην ἡμέραν κατὰ τὴν μεσημβρίαν ὑποχωροῦντος ὀλίγον κατ' ὀλίγον

1) Ἡ πόλις τὴν ὁποίαν κτίζουν εἰς τοὺς «Ὄρνιθας» τοῦ Ἀριστοφάνους τὰ πτηνά.

τοῦ ἀνέμου, ἐπέσαμεν ἐλαφρὰ καὶ χωρὶς ὁρμὴν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἅμα δὲ ἤλθαμεν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ νερόν, ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐφροσύνη μας ἦτο μεγάλη· διεσκεδάσαμεν ὅπως ἠδυνάμεθα καὶ πεσόντες εἰς τὴν θάλασσαν ἐκολυμβήσαμεν· διότι ἔτυχε νὰ εἶνε γαλήνη καὶ ἡ θάλασσα ἦτο ἀκύμαντος.

Ἀλλὰ συμβαίνει πολλάκις τὸ τέλος μιᾶς δυστυχίας νὰ γίνεται ἀρχὴ μεγαλειτέρων συμφορῶν. Ἀφοῦ ἐπὶ δύο μόνον ἡμέρας ἐταξειδεύσαμεν μὲ καλὸν καιρόν, ὅταν ἐξημέρωσεν ἡ τρίτη καὶ ἀνέτελλεν ὁ ἥλιος, βλέπομεν ἔξαφνα θηρία καὶ κήτη μεγάλα, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἓν μεγαλείτερον ἀπὸ ὅλα, τὸ ὁποῖον θὰ εἶχεν ἕως χιλίων πεντακοσίων σταδίων μέγεθος· ἤρχετο δὲ κατ' ἐπάνω μας μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸν καὶ ἐκ μακρᾶς ἀποστάσεως συνετάρασσε τὴν θάλασσαν καὶ ἀφρὸς τὸ περιέλουε· καὶ οἱ ὀδόντες του ἐφαίνοντο πολὺ μεγαλείτεροι ἀπὸ τοὺς φαλλούς, σουβλεροὶ δὲ ὅλοι ὡς πάσσαλοι καὶ λευκοὶ ὡς τοῦ ἐλέφαντος. Τότε ἡμεῖς, ἀφοῦ ἐδώκαμεν πρὸς ἀλλήλους τὸν τελευταῖον ἀποχαιρετισμὸν ἐσταθήκαμεν καὶ ἐνηγκαλισμένοι ἐπεριμέναμεν τὸν θάνατον. Τὸ κῆτος δὲν ἐβράδυνε νὰ φθάσῃ καὶ ἀμέσως μᾶς ἐρρόφησε καὶ μᾶς κατέπιε ὁμοῦ μὲ τὸ πλοῖον. Ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ μᾶς συντρίψῃ μὲ τὰ δόντια του, διότι διὰ τῶν ἀραιωμάτων τῆς ὀδοντοστοιχίας του τὸ πλοῖον ὠλίσθησε μέσα. Ὅταν δὲ εὑρέθημεν ἐντὸς τοῦ κήτους, κατ' ἀρχὰς ἦτο σκότος καὶ δὲν ἐβλέπαμεν τίποτε· ἔπειτα δὲ τὸ κῆτος ἤνοιξε τὸ ρύγχος του καὶ εἰς τὸ φῶς τὸ ὁποῖον εἰσέδυσεν εἴδαμεν ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ θαλασσίου θηρίου ἦτο τόσον πλατὺ καὶ ὑψηλόν, ὥστε νὰ δύναται νὰ περιλάβῃ πόλιν ὁλόκληρον. Ἐφαίνοντο δὲ κάτω μικρὰ ψάρια καὶ διάφορα θαλάσσια θηρία μασημένα καὶ καραβόπανα καὶ ἄγκυραι, ἀνθρώπινα κόκκαλα καὶ ἐμπορευμάτων δέματα, βαθύτερα δὲ ἦτο καὶ γῆ μὲ ὑψώματα, ἡ ὁποία, ὡς ὑποθέτω, εἶχε σχηματισθῆ ἀπὸ τὴν λάσπην τὴν ὁποίαν κατέπινε τὸ κῆτος. Ἐπὶ τῆς γῆς ἐκείνης ὑπῆρχε δάσος καὶ διάφορα δένδρα καὶ λάχανα καὶ ἐφαίνοντο ὅλα ὡς νὰ ἐκαλλιεργοῦντο. Ἡ περιφέρεια δὲ τῆς γῆς ἐκείνης θὰ ἦτο ἕως διακόσια τεσσαράκοντα στάδια. Ἐφαίνοντο καὶ θαλάσσια πτηνά, γλά-

ροι καὶ ἀλκυόνες, τὰ ὁποῖα κατεσκεύαζον τὰς φωλεάς των ἐπὶ τῶν δένδρων.

Εὑρεθέντες εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην ἐκλαύσαμεν ἐπὶ πολύ· ἔπειτα διέταξα τοὺς συντρόφους νὰ στηρίξουν καὶ στερεώσουν τὸ πλοῖόν μας, ἐγὼ δὲ ἔτριψα τὰ πυρεῖα[1] καὶ ἤναψα φωτιὰν καὶ παρεσκευάσαμεν δεῖπνον μὲ ὅ,τι εὑρέθη. Ἦσαν δὲ γύρω μας πολλὰ καὶ διαφόρων εἰδῶν ψάρια καὶ εἴχαμεν ἀκόμη ἀπὸ τὸ νερὸν τὸ ὁποῖον ἐπήραμεν ἀπὸ τὸν Ἑωσφόρον.

Τὴν ἑπομένην τὸ πρωί, ὁσάκις ἤνοιγε τὸ στόμα του τὸ κῆτος ἐβλέπαμεν ἄλλοτε στερεάν, ἄλλοτε ὄρη, ἄλλοτε δὲ μόνον τὸν οὐρανόν, πολλάκις δὲ καὶ νήσους· διότι, ὡς ἠσθανόμεθα, τὸ κῆτος ἔτρεχε μὲ ὁρμὴν πρὸς διάφορα μέρη τῆς θαλάσσης. Ἀφοῦ δὲ συνηθίσαμεν εἰς τὴν διαμονὴν ἐκείνην, παρέλαβα πέντε ἀπὸ τοὺς συντρόφους καὶ ἐπροχώρησα εἰς τὸ δάσος, θέλων νὰ ἐξερευνήσω τὰ πάντα. Δὲν εἶχα δὲ προχωρήσει πέντε σταδίους καὶ συνήντησα ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, ὡς ἐφαίνετο ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, καὶ μετ' ὀλίγον τάφους πολλοὺς μὲ στήλας καὶ πλησίον πηγὴν μὲ νερὸν διαυγές. Συγχρόνως ἠκούετο γαύγισμα σκύλου καὶ καπνὸς ἐφαίνετο εἰς ἀπόστασιν, ἐξ οὗ ἐμαντεύαμεν κάποιαν ἀγροτικὴν κατοικίαν. Ἐταχύναμιν λοιπὸν τὸ βῆμα καὶ μετ' ὀλίγον βλέπομεν ἕνα γέροντα καὶ ἕνα νέον, οἱ ὁποῖοι μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν εἰργάζοντο εἰς μίαν πρασιὰν καὶ διωχέτευαν εἰς αὐτὴν νερὸν ἀπὸ τὴν πηγήν.

Ἡ συνάντησις ἐκείνη μᾶς ἐπροξένησε φόβον συγχρόνως καὶ χαράν, καὶ ἐσταθήκαμεν· καὶ ἐκεῖνοι δὲ ἔπαθαν τὸ ἴδιον καὶ μᾶς παρετήρουν ἄφωνοι· ἔπειτα ὅμως ὁ γέρων εἶπεν· Ποῖοι εἶσθε, ξένοι; Μήπως θαλάσσιοι θεοὶ ἢ ἄνθρωποι δυστυχεῖς ὅπως ἡμεῖς; Διότι ἡμεῖς ἀπὸ ἄνθρωποι κατοικοῦντες εἰς τὴν στερεὰν ἐγίναμεν τώρα θαλάσσιοι καὶ πλέομεν ὁμοῦ μὲ αὐτὸ τὸ θηρίον, τὸ ὁποῖον μᾶς ἔχει καταπίει, χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν ἀκριβῶς τὴν τύχην μας. Εἴμεθα νεκροὶ καὶ νομίζομεν ὅτι ζῶμεν. Εἰς αὐτὸν ἐγὼ

1) Ξύλα τὰ ὁποῖα προστριβόμενα ἐπ' ἀλλήλων ἤναπτον.

ἀπήντησα· Καὶ ἡμεῖς εἴμεθα ἄνθρωποι νεοφερμένοι, πατέρα·κατεπόθημεν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν μὲ ὁλόκληρον τὸ σκάφος μας.Τώρα ἤλθαμεν νὰ ἴδωμεν τί εἶνε μέσα εἰς αὐτὸ τὸ δάσος, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ἐκτεταμένον καὶ πυκνόν. Φαίνεται δὲ ὅτι κάποιος θεὸς μᾶς ὡδήγησε νὰ σὲ συναντήσωμεν καὶ νὰ μάθωμεν ὅτι δὲν εἴμεθα μόνοι φυλακισμένοι μέσα εἰς αὐτὸ τὸ θηρίον. Ἀλλὰ διηγήσου μας ποῖος εἶσαι καὶ πῶς ἡ τύχη σ' ἔφερεν ἐδῶ. Αὐτὸς ὅμως μᾶς εἶπεν ὅτι πρὶν ἢ μᾶς διηγηθῇ καὶ μάθῃ τὰς δικάς μας περιπετείας, ἐνόει νὰ μᾶς προσφέρῃ τὰς τιμὰς τῆς φιλοξενίας, καὶ μᾶς ὡδήγησεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ἡ ὁποία ἦτο ἀρκετὰ εὐρύχωρος δι' αὐτὸν καὶ τὸν υἱόν του καὶ εἶχε στρωμνὰς ἐκ χόρτου καὶ πάντα τὰ ἄλλα χρειώδη· μᾶς προσέφερε δὲ λάχανα, ψάρια καὶ ὀπωρικὰ καὶ προσέτι μᾶς ἐκέρασεν οἶνον· ἀφοῦ δ' ἐχορτάσαμεν, μᾶς ἠρώτησε περὶ τῶν παθημάτων μας. Ἐγὼ τοῦ διηγήθην τὰ πάντα κατὰ σειράν, τὴν τρικυμίαν καὶ ὅσα εἴδαμεν εἰς τὴν νῆσον καὶ τὸ ἐναέριον ταξεῖδι, τὸν πόλεμον καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μέχρις ὅτου μᾶς ἐρρόφησε τὸ κῆτος. Μὲ ἤκουσε μὲ πολὺν θαυμασμόν, ἔπειτα δὲ μᾶς διηγήθη τὰ δικά του. Εἶμαι Κύπριος τὴν πατρίδα, ὦ ξένοι· ἀναχωρήσας δὲ χάριν ἐμπορίου ἀπὸ τὴν πατρίδα μου ὁμοῦ μὲ τὸ παιδί μου αὐτὸ ποῦ βλέπετε καὶ μὲ πολλοὺς δούλους, ἐταξείδευα πρὸς τὴν Ἰταλίαν μὲ πλοῖον μεγάλο, τὸ ὁποῖον εἶχα φορτώσει μὲ πολλὰ καὶ διάφορα ἐμπορεύματα. Θὰ εἴδατε ἴσως τὰ συντρίμματά του εἰς τὸ στόμα τοῦ κήτους. Ἕως εἰς τὴν Σικελίαν ἐπήγαμεν καλά· ἀλλ' ἐκεῖ μᾶς πῆρε ἕνας φοβερὸς ἄνεμος, ὁ ὁποῖος εἰς τρεῖς ἡμέρας μᾶς πῆγε εἰς τὸν ὠκεανόν, ὅπου μᾶς συνήντησε τὸ κῆτος καὶ μᾶς ἐκατάπιε ὅλους μὲ τὸ πλοῖον· καὶ μόνοι ἡμεῖς οἱ δύο ἐσώθημεν, οἱ δὲ λοιποὶ ὅλοι ἀπέθαναν. Ἀφοῦ δ' ἐθάψαμεν τοὺς συντρόφους μας καὶ ἐκτίσαμεν αὐτὸν τὸν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, ζῶμεν τὸν βίον ποῦ βλέπετε. Καλλιεργοῦμεν λάχανα καὶ τρεφόμεθα μὲ ψάρια καὶ ὀπωρικά. Εἶνε δὲ μεγάλο, ὅπως βλέπετε, τὸ δάσος, ἔχει καὶ ἀμπέλια πολλά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα γίνεται ἐξαίρετο κρασί. Θὰ εἴδατε δὲ ἴσως καὶ τὴν πηγὴν ἡ ὁποία μᾶς δίδει κάλλιστον καὶ ψυχρότατον νερόν. Στρωμνὴν

κατασκευάζομεν ἀπὸ φύλλα καὶ ἀνάπτομεν μεγάλας πυράς. Κυνηγοῦμεν δὲ πτηνὰ ἀπὸ τὰ εἰσερχόμενα εἰς τὸ κῆτος καὶ συλλαμβάνομεν ζωντανὰ ψάρια, ἐξερχόμενοι εἰς τὰ σπάραχνα τοῦ θηρίου, ὅπου καὶ λουόμεθα ὅταν θέλωμεν. Ἀλλὰ καὶ λίμνη ὑπάρχει ἁλμυρὰ εἰς ὄχι μακρὰν ἀπόστασιν, ἡ ὁποία ἔχει περίμετρον εἴκοσι σταδίων καὶ περιέχει παντοειδῆ ψάρια· εἰς αὐτὴν κολυμβοῦμεν καὶ πλέομεν μὲ μικρὸν σκάφος τὸ ὁποῖον ἐγὼ κατεσκεύασα. Ἔχουν δὲ περάσει ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ μᾶς ἐκατέπιε τὸ κῆτος εἴκοσι ἑπτὰ ἔτη. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἴσως εἶνε ὑποφερτά· ἀλλ' ἔχομεν γείτονας πολὺ κακοὺς καὶ ἀνυποφόρους, διότι εἶνε ἀκοινώνητοι καὶ ἄγριοι. Πῶς, εἶπα ἐγώ, εἶνε καὶ ἄλλοι εἰς τὸ κῆτος; Πολλοί, εἶπεν ὁ γέρων, καὶ ἀφιλόξενοι καὶ ἀλλόκοτοι κατὰ τὰς μορφάς. Τὰ δυτικὰ καὶ τὰ πρὸς τὴν οὐρὰν μέρη τοῦ δάσους κατοικοῦν οἱ Ταριχᾶνες, οἱ ὁποῖοι ἔχουν μάτια χελιῶν καὶ πρόσωπα καραβίδων· εἶνε λαὸς πολεμικός, θρασὺς καὶ τρώγει ὠμὰ κρέατα· πρὸς δὲ τὴν ἀντίθετον πλευράν, τὴν δεξιάν, κατοικοῦν οἱ Τριτωνομένδητες, τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἄνω μέρος ὁμοιάζει μὲ ἄνθρωπον, τὸ δὲ κάτω πρὸς τοὺς ξιφίας· οὗτοι ὅμως εἶνε ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων κακοί. Τὰ πρὸς τἀριστερὰ κατέχουν οἱ Καρκινόχειρες καὶ Θυνοκέφαλοι, οἱ ὁποῖοι εἶνε μεταξύ των φίλοι καὶ σύμμαχοι· τὰ μεσόγεια δὲ κατέχουν οἱ Παγουρίδαι καὶ οἱ Ψητόποδες, μάχιμοι καὶ πολὺ ὠκύποδες. Τὰ ἀνατολικὰ τὰ πρὸς τὸ στόμιον εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ἔρημα καὶ τὰ σκεπάζει ἡ θάλασσα· τὰ κατέχω δὲ ἐγώ, ἀντὶ φόρου πεντακοσίων στρειδιῶν τὸν ὁποῖον κατ' ἔτος καταβάλλω εἰς τοὺς Ψητόποδας. Τοιοῦτος εἶνε ὁ τόπος· πρέπει δὲ νὰ σκεφθῶμεν μαζῆ πῶς θὰ δυνηθῶμεν ν' ἀνταγωνισθῶμεν πρὸς τόσους λαοὺς διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ζήσωμεν μὲ ἡσυχίαν. Πόσοι εἶνε ὅλοι αὐτοί; ἠρώτησα. Περισσότεροι ἀπὸ χίλιοι, ἀπήντησεν ὁ γέρων. Καὶ τίνος εἴδους ὅπλα ἔχουν; Μόνον ψαροκόκκαλα. Τότε θὰ μᾶς εἶνε εὔκολον νὰ τοὺς πολεμήσωμεν, ἀφοῦ ἡμεῖς ἔχομεν ὅπλα καὶ αὐτοὶ εἶνε ἄοπλοι. Καὶ ἂν τοὺς νικήσωμεν θὰ περάσωμεν τοῦ λοιποῦ ἄφοβα καὶ ἀτάραχα. Ἀπεφασίσαμεν τὸν πόλεμον καὶ ἐπιστρέψαντες εἰς τὸ πλοῖον ἐκάναμεν

τὰς ἑτοιμασίας μας. Αἰτία δὲ τοῦ πολέμου θὰ ἐγίνετο ἡ ἄρνησις τοῦ φόρου, καθότι ἦτο ὁ καιρὸς τῆς πληρωμῆς. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἔστειλαν καὶ ἐζήτουν τὸν φόρον, αὐτὸς δὲ ἀπεδίωξε τοὺς ἀπεσταλμένους μὲ περιφρονητικὴν ἀπάντησιν.

Πρῶτοι λοιπὸν οἱ Παγουρίδαι, ὠργισμένοι ἐναντίον τοῦ Σκινθάρου (διότι αὐτὸ ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ γέροντος) ἐξεστράτευσαν μὲ πολὺν θόρυβον. Ἡμεῖς δὲ περιμένοντες τὴν ἐπίθεσιν, ὡπλίσθημεν κ' ἐπεριμέναμεν, ἀφοῦ ἐβάλαμεν εἴκοσι πέντε ἄνδρας νὰ ἐνεδρεύσουν. Εἴχαμεν δὲ παραγγείλει εἰς τοὺς ἐνεδρεύοντας ν' ἀφήσουν τοὺς ἐχθροὺς νὰ περάσουν καὶ τότε νὰ σηκωθοῦν· οὕτω δὲ ἔπραξαν. Ἐπιπεσόντες ἐκ τῶν ὄπισθεν τοὺς κατέσφαζαν· καὶ ἡμεῖς δέ, οἱ ὁποῖοι ἤμεθα ἐπίσης εἴκοσι πέντε—διότι καὶ ὁ Σκίνθαρος καὶ ὁ υἱός του εἶχον λάβει μέρος—ἐπετέθημεν ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους καὶ συμπλακέντες πρὸς αὐτοὺς ἐπολεμήσαμεν λυσσωδῶς. Ἐπὶ τέλους τοὺς ἐτρέψαμεν εἰς φυγὴν καὶ τοὺς κατεδιώξαμεν μέχρι τῶν τρωγλῶν των. Ἐφονεύθησαν δὲ ἀπὸ μὲν τοὺς ἐχθροὺς ἑκατὸν ἑβδομήκοντα, ἀπὸ ἡμᾶς δὲ ὁ πλοίαρχος, ὁ ὁποῖος ἐλογχίσθη εἰς τὴν ῥάχην μὲ κόκκαλον μπαρμπουνιοῦ.

Ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἐμείναμεν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ὡς τρόπαιον ἐστήσαμεν μίαν ῥαχοκοκκαλιὰν δελφῖνος, τὴν ὁποίαν ἐκαρφώσαμεν εἰς τὴν γῆν. Τὴν ἐπομένην καὶ οἱ ἄλλοι μαθόντες τὰ γενόμενα ἦλθαν νὰ μᾶς πολεμήσουν. Καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας κατεῖχον οἱ Ταριχᾶνες, ἀρχηγὸν ἔχοντες τὸν Πήλαμον, τὸ δὲ ἀριστερὸν οἱ Θυνοκέφαλοι καὶ τὸ μέσον οἱ Καρκινόχειρες. Οἱ Τριτωνομένδητες ἔμενον ἥσυχοι καὶ οὐδέτεροι. Τοὺς ἐπεριμέναμεν πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἐπετέθημεν μὲ πολὺν ἀλαλαγμόν· ἀντήχει δὲ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ κήτους, καθὼς τὰ σπήλαια. Κατατροπώσαντες αὐτούς, καθότι ἦσαν ἄοπλοι, τοὺς κατεδιώξαμεν εἰς τὸ δάσος καὶ ἐγίναμεν τοῦ λοιποῦ κύριοι τοῦ τόπου. Μετ' ὀλίγον ἔστειλαν κήρυκας διὰ νὰ πάρουν τοὺς νεκρούς των καὶ νὰ ζητήσουν εἰρήνην. Ἡμεῖς ὅμως δὲν ἐκρίναμεν καλὸν νὰ συνθηκολογήσωμεν, ἀλλὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἐπιτεθέντες ἐκ νέου τοὺς κατεσφάξαμεν ὅλους, ἐκτὸς τῶν Τριτωνομενδήτ-

των. Ἀλλὰ καὶ αὐτοί, ὅταν εἶδαν τὰ γενόμενα, διέφυγαν ἀπὸ τὰ σπάραχνα τοῦ κήτους καὶ ἔπεσαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡμεῖς δὲ καταλαβόντες τὸν τόπον, ὁ ὁποῖος ἔμεινεν ἔρημος ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, ἐζῶμεν τοῦ λοιποῦ ἡσύχως κ' ἐπερνούσαμεν τὸν καιρόν μας εἰς ἀσκήσεις καὶ κυνήγια, καλλιεργοῦντες ταμπέλια καὶ συγκομίζοντες τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων· ἐν γένει δὲ ὡμοιάζαμεν μὲ ἀνθρώπους οἵτινες καλοπερνοῦν χωρὶς δεσμὰ εἰς φυλακὴν μεγάλην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἡ φυγὴ εἶνε ἀδύνατος.

Ἐπὶ ἓν ἔτος καὶ ὀκτὼ μῆνας ἐζήσαμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Τὴν δὲ πέμπτην ἡμέραν τοῦ ἐνάτου μηνὸς κατὰ τὸ δεύτερον τοῦ στόματος ἄνοιγμα — διότι τὸ κῆτος ἤνοιγε μίαν φορὰν κάθε ὥραν τὸ στόμα του, ὥστε ἀπὸ τὰ ἀνοίγματα ἐσυμπεραίναμεν τὰς ὥρας — κατὰ τὸ δεύτερον λοιπόν, ὡς εἶπα, ἄνοιγμα, ἔξαφνα ἠκούσθη βοὴ μεγάλη καὶ θόρυβος καὶ ὡς ναυτικὰ παραγγέλματα καὶ κωπηλασίαι. Ἐκπλαγέντες ἀνέβημεν συρόμενοι ἕως εἰς τὸ στόμα τοῦ θηρίου καὶ σταματήσαντες ὀπίσω τῶν ὀδόντων εἴδαμεν τὸ παραδοξότερον ἐξ ὅλων τῶν θεαμάτων, τὰ ὁποῖα εἶδα εἰς τὴν ζωήν μου· κάτι ἀνθρώπους ὑψηλοὺς ἕως μισὸν στάδιον ἐπάνω εἰς νήσους μεγάλας, αἱ ὁποῖαι ἔπλεον ὡς τριήρεις. Καὶ γνωρίζω μὲν ὅτι θὰ διηγηθῶ πράγματα τὰ ὁποῖα θὰ φανοῦν ἀπίθανα, ἀλλ' ὅμως θὰ τὰ διηγηθῶ.

Τὰ νησιὰ ἐκεῖνα ἦσαν ἐπιμήκη, ὄχι πολὺ ὑψηλὰ καὶ εἶχαν ἕκαστον περίμετρον ἑκατὸν περίπου σταδίων· ἐπ' αὐτῶν δ' εὑρίσκοντο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους περὶ τοὺς ἑκατὸν εἴκοσι. Ἐκ τούτων ἄλλοι καθήμενοι εἰς τὰ πλάγια τῶν νήσων κατὰ γραμμὴν ἐκωπηλάτουν, μεταχειριζόμενοι ὡς κουπιὰ κυπαρίσσια μεγάλα, μὲ τοὺς κλάδους καὶ τὰ φύλλα των, ὅπως ἦσαν. Εἰς δὲ τὸ ὀπίσω μέρος, εἰς τὴν πρύμνην τρόπον τινά, ἐστέκετο ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ ὁ κυβερνήτης καὶ ἐκράτει χάλκινον πηδάλιον, τὸ ὁποῖον εἶχε μῆκος πέντε σταδίων. Εἰς τὴν πρώραν ἕως τεσσαράκοντα ἐξ αὐτῶν ὡπλισμένοι ἐπολέμουν· καὶ ἦσαν καθ' ὅλα ὅμοιοι μὲ ἀνθρώπους, ἐκτὸς τῆς κόμης των, ἡ ὁποία ἦτο φωτιὰ

καὶ ἀνέδιδε φλόγας· ὥστε δὲν εἶχαν καὶ ἀνάγκην ἀπὸ περικεφαλαίας. Ὡς πανιὰ ἐχρησίμευον τὰ δένδρα, τὰ ὁποῖα ἦσαν πολλὰ καὶ πυκνὰ εἰς ἑκάστην νῆσον· ὁ ἄνεμος πνέων εἰς τὸ δάσος τὸ ἐφούσκωνε καὶ ὤθει τὴν νῆσον ὅπου ἤθελεν ὁ κυβερνήτης. Τοὺς κωπηλάτας διηύθυνε κελευστὴς καὶ αἱ νῆσοι ἐκινοῦντο κατὰ τὴν κωπηλασίαν μὲ ταχύτητα, ὅπως τὰ στενόμακρα πλοῖα.

Κατ' ἀρχὰς ἐβλέπαμεν δύο ἢ τρεῖς τοιαύτας νήσους, ἀλλ' ἔπειτα ἐφάνησαν ἕως ἑξακόσιαι καὶ παραταχθεῖσαι εἰς δύο γραμμὰς ἐπολέμουν καὶ ἐναυμάχουν. Πολλαὶ συνεκρούοντο πρώραν μὲ πρώραν, πολλαὶ δὲ καὶ διαπερασθεῖσαι κατεβυθίζοντο. Ἄλλαι συμπλεκόμεναι δυνατὰ ἐμάχοντο καὶ δυσκόλως ἐχωρίζοντο. Οἱ παρατεταγμένοι εἰς τὴν πρώραν ἐμάχοντο μὲ πολὺ θάρρος καὶ εἰσπηδῶντες εἰς τὰ ἀντίπαλα νησιὰ ἐφόνευον· αἰχμαλώτους δὲν συνελάμβανον. Ἀντὶ σιδηρῶν χειρῶν[1] ἔρριπτον οἱ μὲν πρὸς τοὺς δὲ πολύποδας μεγάλους δεμένους, οἱ ὁποῖοι περιπλεκόμενοι εἰς τὰ δένδρα ἐκράτουν καὶ ἔσυρον ὁλόκληρον τὴν νῆσον. Ὡς βλήματα δὲ μετεχειρίζοντο καὶ ἔρριπτον κατ' ἀλλήλων ὄστρεα ἔχοντα μέγεθος ἁμάξης καὶ σπόγγους μεγέθους στρέμματος.

Ἀρχηγὸν εἶχον οἱ μὲν τὸν Αἰολοκένταυρον, οἱ δὲ τὸν Θαλασσοπότην. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ μάχη ἔγινεν ἐξ αἰτίας μιᾶς ἁρπαγῆς· ἐλέγετο ὅτι ὁ Θαλασσοπότης ἥρπασε πολλὰ κοπάδια δελφίνων τοῦ Αἰολοκενταύρου. Ἀπὸ τὰς κραυγὰς τῶν μαχομένων ἐμάθαμεν τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου, ὡς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν βασιλέων.

Ἐπὶ τέλους ἐνίκησαν οἱ μὲ τὸν Αἰολοκένταυρον καὶ ἐβύθισαν περὶ τὰς ἑκατὸν πεντήκοντα νήσους τῶν ἀντιπάλων, τρεῖς δὲ ἄλλας συνέλαβον μὲ τὰ πληρώματά των. Οἱ νικηταὶ τοὺς κατεδίωξαν μέχρι τινός, ἐπειδὴ δὲ ἐπλησίαζε νὰ νυκτώσῃ ἐπέστρεψαν διὰ τὰ ναυάγια καὶ τὰ περισσότερα συνέλεξαν· ἀνέσυραν δὲ καὶ τὰ δικά των, διότι καὶ δικαί των νῆσοι ἐβυθίσθησαν ὄχι ὀλιγώτεραι

1) Ἁρπάγαι, γάντζοι.

τῶν ὀγδοήκοντα. Ἀνήγειραν καὶ τρόπαιον τῆς νησομαχίας μίαν τῶν ἐχθρικῶν νήσων, τὴν ὁποίαν ἐκάρφωσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ κήτους. Καὶ ἐκείνην τὴν νύκτα ἔμειναν γύρω εἰς τὸ κῆτος, δέσαντες εἰς αὐτὸ τὰ πλοῖά των καὶ πλησίον αὐτοῦ ἀγκυροβολήσαντες. Εἶχον δὲ ἀγκύρας μεγάλας ὁαλίνας, στερεάς. Τὴν ἑπομένην τελέσαντες θυσίας ἐπὶ τοῦ κήτους καὶ θάψαντες τοὺς νεκρούς των ἐπ᾽ αὐτοῦ, ἀπέπλευσαν χαίροντες καὶ ψάλλοντες ᾄσματα ὁμοιάζοντα μὲ νικητήρια. Αὐτὰ ἔγιναν κατὰ τὴν νησομαχίαν.

ΑΛΗΘΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑ

Βιβλίον Δεύτερον

Ἔκτοτε ἡ ἐντὸς τοῦ κήτους ζωή μοῦ ἔγινεν ἀνυπόφορος καὶ ἐζήτουν νὰ εὕρω τρόπον διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐξέλθωμεν. Κατ' ἀρχὰς ἐσκέφθημεν νὰ τρυπήσωμεν τὸ δεξιὸν τοίχωμα καὶ ν' ἀποδράσωμεν· καὶ ἠρχίσαμεν νὰ σκάπτωμεν· ἀλλ' ἀφοῦ εἰς μάτην ἐφθάσαμεν εἰς βάθος πέντε σταδίων, ἐπαύσαμεν νὰ σκάπτωμεν, ἀπεφασίσαμεν δὲ νὰ καύσωμεν τὸ δάσος, διότι οὕτω ἦτο πιθανὸν ν' ἀποθάνῃ τὸ κῆτος καὶ τότε θὰ μᾶς ἦτο εὔκολον νὰ ἐξέλθωμεν. Ἀρχίσαντες λοιπὸν ἀπὸ τὰ πρὸς τὴν οὐρὰν μέρη ἐπυρπολοῦμεν. Ἀλλ' ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας καὶ νύκτας τὸ κῆτος ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἠσθάνετο τὸ κάψιμον· τὴν ὀγδόην ὅμως καὶ τὴν ἐννάτην ἐννοήσαμεν ὅτι εἶχεν ἀρχίσει ν' ἀρρωσταίνῃ· ἐβράδυνε ν' ἀνοίγῃ τὸ στόμα καὶ ὁσάκις τὸ ἤνοιγε ταχέως τὸ ἔκλειε. Τὴν δεκάτην δὲ καὶ ἑνδεκάτην εἶχεν ἀπονεκρωθῇ καὶ ἤρχιζε νὰναδίδῃ δυσωδίαν. Τὴν δωδεκάτην μόλις ἐπροφθάσαμεν νὰ σκεφθῶμεν ὅτι ἐὰν δὲν τοῦ ἐθέταμεν σφηνώματα μεταξὺ τῶν δύο σιαγόνων ἐφ' ὅσον ἀκόμη ἔχασκε, ὥστε νὰ μὴ κλείσῃ ἐντελῶς τὸ στόμα, ἐκινδυνεύαμεν νὰ κλεισθῶμεν ἐντὸς αὐτοῦ, ὅπως ἦτο νεκρὸν καὶ νἀποθάνωμεν. Ἀφοῦ λοιπὸν ὑπεστηρίξαμεν τὴν ἄνω σιαγόνα του μὲ ξύλα μεγάλα, ἐπεσκευάσαμεν τὸ πλοῖόν μας καὶ τὸ ἐφωδιάσαμεν μὲ πολὺ νερὸν καὶ τὰ λοιπὰ χρειώδη. Θὰ τὸ ἐκυβέρνα δὲ ὁ Σκίνθαρος.

Τὴν ἑπομένην τὸ μὲν κῆτος εἶχεν ἤδη τελείως ἀποθάνει· ἡμεῖς δὲ σύραντες τὸ πλοῖον τὸ ἐπεράσαμεν ἀπὸ τὰ διαστήματα τῶν σιαγόνων· ἔπειτα τὸ ἐδέσαμεν εἰς τὰ δόντια τοῦ κήτους καὶ σιγὰ σιγὰ τὸ κατεβάσαμεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀνέβημεν μετὰ τοῦτο εἰς τὴν ῥάχην τοῦ κήτους καὶ ἀφοῦ προσεφέραμεν θυσίαν εἰς τὸν Ποσειδῶνα πλησίον τοῦ τροπαίου, ἐμείναμεν ἐκεῖ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, διότι ἦτο γαλήνη, καὶ τὴν τετάρτην ἀπεπλεύσαμεν. Καὶ συνηντήσαμεν πολλοὺς νεκροὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας ἐπιπλέοντας· τὸ πλοῖόν μας προσέκρουεν εἰς αὐτοὺς καὶ καταμετροῦντες τὰ σώματά των ἐθαυμάζαμεν.

Ἐπί τινας ἡμέρας ἐταξειδεύαμεν μὲ ἄνεμον μέτριον, ἔπειτα ὅμως ἔπνευσε σφοδρὸς βορρᾶς καὶ ἔγινε δριμύτατον ψῦχος, τὸ ὁποῖον ἐπάγωσεν ὅλον τὸ πέλαγος, ὄχι μόνον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ καὶ εἰς βάθος ἕως τετρακοσίων ὀργυιῶν· ὥστε ἐξελθόντες ἐπεριπατοῦμεν εἰς τὸν πάγον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνεμος δὲν ἔπαυε καὶ ἦτο ἀνυπόφορος ἐκάμαμεν τὸ ἑξῆς κατὰ πρότασιν τοῦ Σκινθάρου. Ἐσκάψαμεν τὸν πάγον καὶ κατεσκευάσαμεν σπήλαιον εὐρυχωρότατον κ' ἐντὸς αὐτοῦ ἐμείναμεν ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας, ἀνάπτοντες φωτιὰν καὶ τρεφόμενοι ἀπὸ ψάρια τὰ ὁποῖα εὑρίσκαμεν ἐντὸς τοῦ πάγου.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἤρχισαν νὰ μᾶς λείπουν τὰ τρόφιμα, ἐξήλθαμεν καὶ ἀποσπάσαντες ἐκ τοῦ πάγου τὸ πλοῖον ἐκάμαμεν πανιὰ καὶ ἐσυρόμεθα ἐπὶ τοῦ πάγου, ὡς νὰ ἐπλέαμεν ὁμαλὰ καὶ ἀτάραχα. Τὴν πέμπτην ἡμέραν εἶχεν ἤδη γίνει καλοκαιρία, ὁ πάγος διελύετο καὶ ἡ θάλασσα ἐπανήρχετο εἰς τὴν φυσικήν της κατάστασιν. Ἀφοῦ δ' ἐπλεύσαμεν ἕως τριακοσίους σταδίους, ἐπλησιάσαμεν εἰς νῆσον μικρὰν καὶ ἀκατοίκητον, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπήραμεν νερόν, διότι τὸ εἴχαμεν ἤδη ἐξαντλήσει καὶ φονεύσαντες δύο ἀγρίους ταύρους ἀπεπλεύσαμεν. Οἱ ταῦροι δὲ ἐκεῖνοι δὲν εἶχον τὰ κέρατα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ κάτω τῶν ὀφθαλμῶν, ὅπως ἤθελεν ὁ Μῶμος.

Μετ' ὀλίγον εἰσήλθαμεν εἰς πέλαγος ὄχι νεροῦ, ἀλλὰ γάλακτος· ἐφαίνετο δὲ ἐντὸς αὐτοῦ νῆσος λευκὴ κατάφυτος ἀπὸ ἀμ-

πέλους. Ἦτο δὲ ἡ νῆσος ἐκείνη τυρὶ τεράστιον, πολὺ στερεοποιημένον, ὡς κατόπιν ὅταν ἐφάγαμεν εἴδαμεν, καὶ εἶχε περίμετρον εἴκοσι πέντε σταδίων. Τὰ κλήματα ἦσαν κατάφορτα ἀπὸ σταφύλια, τὰ ὁποῖα ὅμως ὡς χυμὸν εἶχον ὄχι οἶνον, ἀλλὰ γάλα καὶ στίβοντες αὐτὰ ἐπίναμεν. Εἰς τὸ μέσον τῆς νήσου ὑπῆρχε ναὸς τῆς νηρηίδος Γαλατείας, ὡς ἐφαίνετο ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς. Ὅσον λοιπὸν καιρὸν ἐμείναμεν ἐκεῖ μᾶς ἐχρησίμευεν ὡς τρόφη ἡ γῆ, ποτὸν δὲ τὸ γάλα τῶν σταφυλῶν. Ἐλέγετο ὅτι ἐβασίλευεν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἡ Τυρὼ ἡ κόρη τοῦ Σαλμονέως. Αὐτὴν τὴν ἀποζημίωσιν ἔλαβε παρὰ τοῦ Ποσειδῶνος διὰ τὴν παρ' αὐτοῦ ἐγκατάλειψίν της.

Εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην ἐμείναμεν ἐπὶ πέντε ἡμέρας καὶ τὴν ἕκτην ἀνεχωρήσαμεν, ὠθούμενοι ὑπὸ ἐλαφροῦ ἀνέμου ἐπὶ λείας θαλάσσης· τὴν δὲ ὀγδόην ἡμέραν, ὅτε πλέον εἴχαμεν ἐξέλθει ἀπὸ τὸ γάλα καὶ ἐπλέαμεν εἰς ἁλμυρὰ καὶ κυανᾶ νερά, βλέπομεν ἀνθρώπους πολλοὺς νὰ βαδίζουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἦσαν καθ' ὅλα ὅμοιοι μὲ ἡμᾶς, ἐκτὸς τῶν ποδῶν· διότι εἶχον πόδας ἀπὸ φελλόν, ἕνεκα δὲ τούτου, ὑποθέτω, καὶ Φελλόποδες ὠνομάζοντο. Ὁ θαυμασμός μας ἦτο πολὺς ἐνῷ τοὺς ἐβλέπαμεν νὰ μὴ βυθίζωνται, ἀλλὰ νὰ στέκωνται ἐπάνω εἰς τὰ κύματα καὶ ἀφόβως νὰ βαδίζουν. Μᾶς ἐπλησίασαν δὲ καὶ μᾶς ἐχαιρέτων εἰς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ μᾶς ἔλεγαν ὅτι ἐπήγαιναν εἰς τὴν Φελλὼ τὴν πατρίδα των. Καὶ μέχρι τινὸς συνωδοιπόρουν μὲ ἡμᾶς βαδίζοντες πλησίον τοῦ πλοίου· ἔπειτα ἐπῆραν ἄλλον δρόμον, ἀφοῦ μᾶς ηὐχήθησαν καλὸ ταξεῖδι.

Μετ' ὀλίγον ἐφάνησαν πολλαὶ νῆσοι· πλησίον καὶ πρὸς τὰριστερὰ ἡ Φελλώ, ὅπου ἐκεῖνοι ἐπορεύοντο, πόλις κτισμένη ἐπὶ μεγάλου καὶ στρογγυλοῦ φελλοῦ· μακρύτερα ναὶ μᾶλλον δεξιὰ πέντε πολὺ μεγάλαι καὶ ὑψηλαί, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀνεδίδοντο μεγάλαι φλόγες· πρὸς τὴν πρῴραν μας ἐφαίνετο ἄλλη, πλατεῖα καὶ χαμηλή, ἡ ὁποία θὰ εἶχεν ἔκτασιν ὄχι μικροτέραν τῶν πεντακοσίων σταδίων. Ἤδη ἤμεθα πλησίον αὐτῆς καὶ θαυμαστὴ πνοή, εὐώδης καὶ εὐχάριστος, ἦλθεν ἐξ αὐτῆς καὶ μᾶς περιέλουσε,

ὁμοία μὲ τὴν εὐωδίαν τὴν ὁποίαν, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, αἰσθάνονται οἱ ταξειδεύοντες ὅταν πλησιάζουν εἰς τὴν εὐδαίμονα Ἀραβίαν. Ἀρώματα ῥόδων, ναρκίσσων, ὑακίνθων, κρίνων καὶ μενεξέδων, προσέτι δὲ μυρσίνης καὶ δάφνης καὶ ἀμπελάνθης ὑπῆρχον εἰς τὴν εὐωδίαν ἐκείνην. Εὐχαριστηθέντες ἀπὸ τὴν γλυκεῖαν ἐκείνην ὀσμὴν καὶ ἐλπίζοντες ὅτι μετὰ τόσας ταλαιπωρίας θ' ἀνέτελλον ἐπὶ τέλους καὶ εὐτυχεῖς ἡμέραι δι' ἡμᾶς, ἐπλησιάσαμεν εἰς τὴν νῆσον. Εἴδαμεν δὲ ὅτι ἐξ ὅλων τῶν μερῶν εἶχε λιμένας πολλοὺς καὶ ἀσφαλεῖς καὶ μεγάλοι ποταμοὶ ἐκύλιον ἡσύχως τὰ καθαρὰ νερά των εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐβλέπαμεν προσέτι λειβάδια καὶ δάση καὶ πτηνά, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν ἐκελάδουν εἰς τὰς παραλίας, ἄλλα δὲ ἐπὶ τῶν κλάδων. Ἀὴρ ἐλαφρὸς καὶ καθαρὸς περιέβαλλε τὴν χώραν· καὶ αὖραι γλυκεῖαι διαπνέουσαι ἥσυχα τὸ δάσος ἐσάλευον τοὺς κλάδους καὶ τὸ φύλλωμα, οὕτως ὥστε νὰ σχηματίζεται μία συνεχὴς ἁρμονία, ὡς ἐκεῖναι τὰς ὁποίας διαχύνουν εἰς τὴν ἐρημίαν οἱ αὐλοὶ τῶν βουκόλων. Ἀλλὰ καὶ βοὴ πολύφωνος ἠκούετο, ὄχι ὅμως θορυβώδης, ἀλλ' ὅπως εἰς τὰ συμπόσια, ὅπου εἰς τοὺς ἤχους τῶν αὐλῶν καὶ τῆς κιθάρας ἀναμιγνύονται οἱ ἔπαινοι καὶ τὰ χειροκροτήματα τῶν συμποτῶν.

Μὲ τοιαύτας εὐχαρίστους ἐντυπώσεις ἐφθάσαμεν· ἀφοῦ δ' ἐρρίψαμεν ἄγκυραν ἐξήλθαμεν, ἀφήσαντες εἰς τὸ πλοῖον τὸν Σκίνθαρον καὶ δύο ἐκ τῶν συντρόφων. Ἐνῷ δὲ διεβαίναμεν ἀπὸ λειμῶνα καταστόλιστον ἀπὸ ἄνθη, συνηντήσαμεν τοὺς φρουροὺς τοῦ τόπου, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἔδεσαν μὲ ῥοδοστεφάνους—διότι αὐτοὶ εἶνε τὰ μεγαλείτερα δεσμὰ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον—καὶ μᾶς ὡδήγησαν πρὸς τὸν ἄρχοντα τῆς χώρας. Καθ' ὁδὸν μᾶς ἐπληροφόρησαν ὅτι ἡ νῆσος εἶνε ἡ λεγομένη τῶν Μακάρων, ἄρχων δὲ ὁ Κρὴς Ῥαδάμανθυς. Ὁδηγηθέντες λοιπὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ἐλάβαμεν τετάρτην θέσιν μεταξὺ τῶν μελλόντων νὰ δικασθοῦν. Ἦτο δὲ ἡ πρώτη δίκη περὶ Αἴαντος τοῦ Τελαμῶνος, ἂν ἔπρεπε νὰ μένῃ μετὰ τῶν ἡρώων ἢ ὄχι· διότι κατηγορεῖτο ὅτι εἶχε παραφρονήσει καὶ αὐτοκτονήσει. Ἀφοῦ δὲ πολλὰ ἐλέχθησαν ὑπὲρ καὶ κατά, ὁ

Ῥαδάμανθυς ἀπεφάσισε νὰ παραδοθῇ ὁ Αἴας εἰς τὸν Κῶον Ἱπποκράτην τὸν ἰατρὸν καὶ ἀφοῦ πίῃ ἀρκετὸν ἐλλέβορον καὶ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ λογικά του, νὰ γίνῃ δεκτὸς εἰς τὴν μακαριότητα. Ἡ δευτέρα δίκη ἦτον ἐρωτικὴ μεταξὺ Θησέως καὶ Μενελάου περὶ τῆς Ἑλένης, φιλονεικούντων ποῖος νὰ συνοικῇ μετ' αὐτῆς. Ὁ Ῥαδάμανθυς ἀπεφάνθη ὑπὲρ τοῦ Μενελάου, ἀφοῦ οὗτος τόσα ἔπαθε καὶ τόσους κινδύνους διέτρεξεν ἐξ αἰτίας τοῦ μετὰ τῆς Ἑλένης γάμου· ἄλλως τε δὲ ὁ Θησεὺς εἶχε καὶ ἄλλας γυναῖκας, τὴν Ἀμαζόνα καὶ τὰς θυγατέρας τοῦ Μίνωος. Τρίτη ἐδικάσθη ἡ περὶ πρωτείων διένεξις μεταξὺ Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀννίβα τοῦ Καρχηδονίου· καὶ ἀνεγνωρίσθη ἡ ὑπεροχὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ ἐστήθη δὲ θρόνος πλησίον τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Κύρου τοῦ ἀρχαιοτέρου.

Ἔπειτα ἦλθε καὶ ἡ σειρά μας· καὶ ὁ Ῥαδάμανθυς μᾶς ἠρώτησε πῶς ἡμεῖς ζῶντες εἰσήλθαμεν εἰς τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον χῶρον· ἡμεῖς δὲ διηγήθημεν ὅλην μας τὴν ἱστορίαν. Μᾶς διέταξε τότε ν' ἀποσυρθῶμεν καὶ ἔπειτα ἐπὶ πολλὴν ὥραν συνεσκέπτετο μὲ τοὺς συνέδρους του· ἦσαν δὲ οὗτοι πολλοὶ καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὁ Ἀθηναῖος Ἀριστείδης. Ἐπὶ τέλους ἀπεφασίσθη διὰ μὲν τὴν περιέργειαν καὶ τὴν ἀδιάκριτον ἐπίσκεψίν μας εἰς τὴν νῆσον τῶν Μακάρων νὰ δώσωμεν λόγον ἀφοῦ ἀποθάνωμεν· τώρα δὲ νὰ μείνωμεν ἐπὶ ὡρισμένον καιρὸν εἰς τὴν νῆσον μετὰ τῶν ἡρώων καὶ ἔπειτα νἀναχωρήσωμεν· μᾶς ὥρισε δὲ τὴν προθεσμίαν τῆς διαμονῆς ὄχι ἀνωτέραν τῶν ἑπτὰ μηνῶν.

Τότε ἐλύθησαν μόνα των τὰ ἄνθινα δεσμά μας καὶ ἐλεύθεροι ὡδηγήθημεν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὸ συμπόσιον τῶν Μακάρων. Ἦτο δὲ ἡ πόλις ἐκείνη ὅλη χρυσῆ μὲ τείχη σμαράγδινα καὶ εἶχεν ἑπτὰ πύλας, ὅλας ἀπὸ κανέλλαν μονοκόμματην. Τὸ ἔδαφος τῆς πόλεως καὶ ὅλη ἡ ἐντὸς τοῦ τείχους γῆ ἦτο στρωμένη μ' ἐλεφαντοκόκκαλον· ὑπῆρχον δὲ ναοὶ ὅλων τῶν θεῶν κτισμένοι μὲ βήρυλλον λίθον καὶ βωμοὶ ἐντὸς αὐτῶν ἐκ μεγίστων ἀμεθύστων μονολίθων, ἐπὶ τῶν ὁποίων τελοῦν τὰς μεγάλας θυσίας. Γύρω εἰς τὴν πόλιν τρέχει ποταμὸς ἀρώματος ἐκ τοῦ ἐκλε-

κτοτέρου, ὁ ὁποῖος ἔχει πλάτος ἑκατὸν βασιλικῶν πήχεων, βάθος δὲ πεντήκοντα, ὥστε καὶ πλωτὸς εἶνε. Τὰ δὲ λουτρά των ἐκεῖ εἶνε μεγάλα ὑάλινα οἰκοδομήματα, ὑπὸ τὰ ὁποῖα καίεται κανέλλα διὰ νὰ θερμαίνωνται· ἀντὶ δὲ νεροῦ εἰς τοὺς λουτῆρας ὑπάρχει δρόσος θερμή. Ὡς ἔνδυμα φοροῦν οἱ κάτοικοι ἱστοὺς ἀράχνης λεπτοὺς καὶ πορφυροῦς. Ἀλλὰ δὲν ἔχουν σώματα· εἶνε ἄσαρκοι καὶ ἄϋλοι, μόνον δὲ μορφὴν καὶ ἰδέαν παρουσιάζουν· μολονότι ὅμως εἶνε ἀσώματοι, ἔχουν ὑπόστασιν, κινοῦνται καὶ σκέπτονται καὶ ὁμιλοῦν, ἐν γένει δὲ φαίνεται ὅτι ἡ ψυχὴ των περιφέρεται γυμνή, περιβεβλημένη ὁμοίωμα τοῦ σώματός των· καὶ ἂν δὲν τοὺς ἐγγίσετε, δὲν ἐννοεῖτε ὅτι δὲν εἶνε σῶμα αὐτὸ ποῦ βλέπετε. Εἶνε ὡς σκιαὶ ὄρθιαι, ἀλλ' ὄχι μαῦραι.

Κανεὶς δὲν γηράσκει εἰς τὴν νῆσον τῶν Μακάρων, ἀλλὰ μένει ἕκαστος εἰς τὴν ἡλικίαν τὴν ὁποίαν ἔχει ὅταν ἔρχεται. Ἀλλ' οὔτε νυκτώνει [1] ἐκεῖ, οὔτε ἡ ἡμέρα εἶνε πολὺ φωτεινή. Τὸ ἐπικρατοῦν φῶς εἶνε ὅπως τὸ λυκαυγές, τὸ μεταξὺ τῆς αὐγῆς καὶ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Μίαν δὲ μόνην ὥραν τοῦ ἔτους γνωρίζουν· ἔχουν παντοτεινὴν ἄνοιξιν καὶ ὁ μόνος ἄνεμος ὅστις πνέει εἶνε ὁ ζέφυρος. Τὴν χώραν στολίζουν ὅλων τῶν εἰδῶν τὰ ἄνθη, ὅλα τὰ φυτὰ καὶ τὰ δένδρα τὰ ἥμερα καὶ τὰ διὰ σκιὰν χρησιμεύοντα. Τὰ κλήματα εἶνε δωδεκάφορα καὶ καρποφοροῦν κάθε μῆνα· διὰ δὲ τὰς ροιάς, τὰς μηλέας καὶ τὰ ἄλλα ὀπωροφόρα δένδρα μᾶς ἔλεγαν ὅτι καρποφοροῦν δέκα τρεῖς φοράς· διότι ἕνα μῆνα, ὅστις πρὸς τιμὴν τοῦ Μίνωος ὀνομάζεται Μινῶος, καρποφοροῦν δύο φοράς. Ἀντὶ σίτου τὰ στάχυα παράγουν ἄρτον, ὅστις παρουσιάζεται εἰς τὴν κορυφὴν αὐτῶν ὡς μανιτάρια. Πλησίον τῆς πόλεως ὑπάρχουν πηγαὶ νεροῦ τριακόσιαι ἑξήκοντα πέντε, μέ-

1) Κατὰ τὸν σχολιαστήν, ὁ Λουκ. σκώπτει ἐδῶ τὸν Ἀντώνιον Διογένην, ὅστις εἶχε γράψει ὅτι εἰς τὴν νῆσον Θούλην (Ἰσλανδίαν) δὲν νυκτώνει μίαν ἡμέραν κατ' ἔτος. Ἀλλ' ὁ Α. Δ. εἶχε δίκαιον, διότι ἀληθῶς εἰς τὴν Ἰσλανδίαν ὁ ἥλιος μόλις δύσῃ ἀνατέλλει τὴν 21 Ἰουνίου.

λιτος δὲ ἄλλαι τόσαι καὶ ἀρωμάτων πεντακόσιαι, ἀλλὰ μικρότεραι αὐταί. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἑπτὰ ποταμοὶ γάλακτος καὶ οἴνου ὀκτώ.

Τὸ δὲ συμπόσιον γίνεται ἔξω τῆς πόλεως εἰς τὸ λεγόμενον Ἠλύσιον πεδίον, τὸ ὁποῖον εἶνε ὡραιότατον λειβάδι καὶ γύρω εἰς αὐτὸ δάσος πυκνὸν ἀπὸ παντοειδῆ δένδρα, τὰ ὁποῖα σκιάζουν τοὺς συμποσιάζοντας. Ὡς στρωμνὴν ἔχουν τὰ ἄνθη τῆς γῆς. Τοὺς ὑπηρετοῦν δὲ οἱ ἄνεμοι καὶ κομίζουν πᾶν ὅ,τι ζητήσουν οἱ συμπόται καὶ μόνον δὲν κερνοῦν, διότι τοῦτο εἶνε περιττόν. Γύρω εἰς τὸ μέρος ὅπου γίνονται τὰ γεύματα ὑπάρχουν μεγάλα ὑάλινα δένδρα ἀπὸ διαυγεστάτην οὐσίαν, καρποὶ δὲ τῶν δένδρων τούτων εἶνε ποτήρια παντοειδῆ καὶ κατὰ τὰ σχήματα καὶ κατὰ τὰ μεγέθη. Ὁ ἐρχόμενος λοιπὸν εἰς τὸ συμπόσιον τρυγᾷ ἓν ἢ δύο ἐκ τῶν ποτηρίων τούτων καὶ τὰ θέτει πλησίον του, αὐτὰ δὲ παρευθὺς γεμίζουν οἶνον. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πίνουν. Ἀντὶ δὲ νὰ φοροῦν στεφάνους, τἀηδόνια καὶ τὰ ἄλλα μουσικὰ πτηνὰ ἀνθολογοῦν μὲ τὰ ῥάμφη των ἀπὸ τὰ πλησίον λειβάδια καὶ ἔπειτα πετοῦν ὑπεράνω αὐτῶν καὶ τοὺς ραντίζουν, συγχρόνως δὲ κελαδοῦν. Ἀλλὰ καὶ ἀρωματίζονται κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον· νέφη πυκνὰ ἀπορροφοῦν ἀρώματα ἐκ τῶν πηγῶν καὶ τοῦ ποταμοῦ καὶ ἔπειτα ἔρχονται καὶ σταματοῦν ὑπεράνω τοῦ συμποσίου καὶ ἐλαφρῶς συνθλιβόμενα ὑπὸ τῶν ἀνέμων ῥίπτουν λεπτήν, ὡς δρόσον, εὐώδη βροχήν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δείπνου τέρπουν τὴν ἀκοήν των μουσικὴ καὶ ἄσματα. Συνήθως ᾄδονται τὰ Ὁμηρικὰ ἔπη· ἐκεῖ δ' εὑρίσκεται καὶ ὁ Ὅμηρος καὶ συντρώγει πλησίον τοῦ Ὀδυσσέως. Οἱ ᾠδικοὶ χοροὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ παῖδας καὶ παρθένους· διευθύνουν δὲ τοὺς χοροὺς καὶ ᾄδουν συγχρόνως ὁ Λοκρὸς Εὔνομος, ὁ Λέσβιος Ἀρίων, ὁ Ἀνακρέων καὶ ὁ Στησίχορος· διότι καὶ οὗτος εὑρίσκεται ἐκεῖ, συνεφιλιώθη δὲ ἤδη μὲ τὴν Ἑλένην. Ὅταν οὗτοι παύσουν νὰ ᾄδουν, δεύτερος χορὸς παρουσιάζεται ἀποτελούμενος ἐκ κύκνων, χελιδόνων καὶ ἀηδόνων. Ἅμα δὲ καὶ οὗτοι κελαδήσουν, ὅλον τὸ δάσος αὐλεῖ συνοδευόντων τῶν ἀνέ-

μων. Ἀλλὰ τὴν μεγαλειτέραν εὐθυμίαν δίδουν εἰς αὐτοὺς δύο πηγαί, εὑρισκόμεναι πλησίον εἰς τὸν τόπον τοῦ συμποσίου· ἡ μία ἐκ τῶν πηγῶν τούτων εἶνε τοῦ γέλωτος, ἡ δὲ ἄλλη τῆς ἡδονῆς. Ἐξ αὐτῶν πίνουν ὅλοι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ γεύματος καὶ οὕτω καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτοῦ γελοῦν καὶ εὐθυμοῦν.

Τώρα θὰ ἀναφέρω καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς τοὺς ὁποίους εἶδα μεταξὺ τῶν Μακάρων· ἦσαν ἐκεῖ ὅλοι οἱ ἡμίθεοι καὶ οἱ ἐκστρατεύσαντες κατὰ τῆς Τρῳάδος, ἐκτὸς τοῦ Λοκροῦ Αἴαντος· ἐλέγετο δὲ ὅτι μόνον αὐτὸς ἐκολάζετο εἰς τὸν χῶρον τῶν ἀσεβῶν [1]. Ἐκ τῶν βαρβάρων εἶδα καὶ τοὺς δύο Κύρους, τὸν Σκύθην Ἀνάχαρσιν καὶ τὸν Θρᾷκα Δάμολξιν καὶ τὸν Νουμᾶν τὸν Ἰταλόν· ἐκτὸς δὲ τούτων τὸν Σπαρτιάτην Λυκοῦργον καὶ τοὺς Ἀθηναίους Φωκίωνα καὶ Τέλλον καὶ τοὺς σοφοὺς ἐκτὸς τοῦ Περιάνδρου [2]. Εἶδα δὲ καὶ τὸν Σωκράτην τοῦ Σωφρονίσκου φλυαροῦντα μετὰ τοῦ Νέστορος καὶ Παλαμήδου· καὶ πλησίον του ἦσαν ὁ Λακεδαιμόνιος Ὑάκινθος, ὁ Θεσπιεὺς Νάρκισσος, ὁ Ὕλας καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ ὡραῖοι. Μοῦ ἐφάνη δὲ ὅτι ἦτο ἐρωτευμένος μὲ τὸν Ὑάκινθον, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μὲ αὐτὸν συνεζήτει καὶ τὸν ἤλεγχε. Ἐλέγετο ὅτι ἦτο θυμωμένος ἐναντίον του ὁ Ραδάμανθυς καὶ πολλάκις τὸν ἐφοβέρισε ὅτι θὰ τὸν ἀποπέμψῃ ἐκ τῆς νήσου ἂν ἐξακολουθῇ νὰ φλυαρῇ καὶ δὲν θελήσῃ ν' ἀφήσῃ τὴν εἰρωνείαν καὶ νὰ εὐωχῆται μετὰ τῶν ἄλλων. Μόνον ὁ Πλάτων δὲν ἦτο ἐκεῖ, ἐλέγετο δὲ ὅτι διέμενεν εἰς τὴν πόλιν τὴν ὁποίαν εἶχε πλάσσει μὲ τὴν φαντασίαν του καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐφήρμοσε τὸ πολιτικὸν σύστημα καὶ τοὺς νόμους τοὺς ὁποίους συνέγραψε. Οἱ περισσότερον τιμώμενοι ἦσαν ὁ Ἀρίστιππος καὶ ὁ Ἐπίκουρος καὶ οἱ μαθηταί των, διότι ἦσαν μειλίχιοι, χαριτωμένοι καὶ καλοὶ συμπόται. Ἐκεῖ ἦτο καὶ ὁ

---

1) Διότι δὲν ἐσέβετο τοὺς θεούς, ἐβίασε δὲ τὴν Κασάνδραν καὶ ἐκεραυνώθη ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς, ἥτις ἔρριψε κατ' αὐτοῦ τὸ ὅπλον τοῦ πατρός της, ὡς λέγει ὁ Βιργίλιος εἰς τὸ α' βιβλίον τῆς Αἰνειάδος.

2) Διότι ἔγινε τύραννος.

ἐκ Φρυγίας Αἴσωπος, τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται ὡς γελωτοποιόν. Ὁ δὲ Διογένης ὁ Σινωπεὺς τόσον μετέβαλε χαρακτῆρα, ὥστε ἐνυμφεύθη τὴν ἑταίραν Λαΐδα, πολλάκις δὲ μεθύων χορεύει καὶ πράττει διαφόρους ἀνοησίας τῆς μέθης.

Ἐκ τῶν Στωικῶν δὲν ἦτο κανεὶς ἐκεῖ· διότι, ὡς ἐλέγετο, ἐξακολουθοῦν ν' ἀναβαίνουν τὸν ἀνηφορικὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς· ἠκούσαμεν δὲ λεγόμενον καὶ περὶ τοῦ Χρυσίππου ὅτι δὲν θὰ τοῦ ἐπιτραπῇ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν νῆσον πρὶν ἢ πίῃ τετράκις ἑλλέβορον. Περὶ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν ἐλέγετο ὅτι ἤθελον μὲν νὰ ἔλθουν, ἀλλ' ἐδίσταζον ἀκόμη καὶ ἐσκέπτοντο· διότι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσουν ὅτι ὑπάρχει τοιαύτη νῆσος. Ἄλλως τε νομίζω ὅτι ἐφοβοῦντο καὶ τὴν κρίσιν τοῦ Ῥαδαμάνθυος, καθ' ὅτι εἶχον ἀναιρέσει καὶ τὸ κριτήριον. Τινὲς ἐν τοσούτῳ ἐξ αὐτῶν ἐλέγετο ὅτι εἶχον ἀποφασίσει καὶ ἠκολούθησαν τοὺς ἐρχομένους, ἀλλ' ἐκ νωθρότητος καθυστέρησαν καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐννόουν ἐγύρισαν ἐκ τοῦ μέσου τῆς ὁδοῦ [1].

Αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἀξιολογώτεροι ἐκ τῶν εὑρισκομένων ἐκεῖ. Τιμᾶται δὲ πρὸ πάντων ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ὁ Θησεύς. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰ ἀφροδίσια, αὐτὰ γίνονται φανερὰ μὲ γυναῖκας καὶ ἀρσενικοὺς ὑπὸ τὰς ὄψεις ὅλων καὶ οὐδόλως θεωρεῖται τοῦτο αἰσχρόν· μόνον δὲ ὁ Σωκράτης ὡρκίζετο ὅτι αἱ σχέσεις του μὲ τοὺς νέους ἦσαν ἁγναί, ἀλλ' ὅλοι τὸν κατηγόρουν ὡς ἐπίορκον· πολλάκις δὲ ὁ Ὑάκινθος ἢ ὁ Νάρκισσος ὡμολόγουν καὶ αὐτὸς ἠρνεῖτο. Αἱ γυναῖκες εἶνε ὅλαι κοιναὶ καὶ οὐδεὶς φθονεῖ τὸν ἄλλον, καὶ κατὰ τοῦτο ὅλοι ἀκολουθοῦν τὴν γνώμην τοῦ Πλάτωνος. Ἀλλὰ καὶ οἱ νέοι παρέχουν πᾶν ὅ,τι ζητεῖται παρ' αὐτῶν καὶ οὐδέποτε ἀντιλέγουν.

Δὲν εἶχον περάσει δύο ἢ τρεῖς ἡμέραι ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς μας ὅτε ἐπῆγα πρὸς τὸν Ὅμηρον τὸν ποιητὴν καὶ ἐπειδὴ καὶ οἱ δύο δὲν εἴχαμεν καμμίαν ἀσχολίαν τὸν ἠρώτησα περὶ πολλῶν καὶ

1) Ὑπαινιγμοὶ κατὰ τῶν δοξασιῶν τῶν διαφόρων φιλοσοφικῶν σχολῶν.

περὶ τῆς πατρίδος του· τοῦ εἶπα δὲ ὅτι τοῦτο ἦτο μέγα ζήτημα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Μοῦ ἀπήντησεν ὅτι καὶ αὐτὸς ἐγνώριζεν ὅτι ἄλλοι μὲν τὸν νομίζουν Χῖον, ἄλλοι δὲ Σμυρναῖον, πολλοὶ δὲ καὶ Κολοφώνιον· ἀλλὰ μοῦ εἶπεν ὅτι εἶνε Βαβυλώνιος καὶ εἰς τὴν πατρίδα του ὀνομάζεται ὄχι Ὅμηρος ἀλλὰ Τιγράνης· ἐπειδὴ δὲ βραδύτερον ἐδόθη ὡς ὅμηρος εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἤλλαξεν ὀνομασίαν. Τὸν ἠρώτησα προσέτι περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων στίχων, ἐὰν ἔχουν γραφῇ παρ' αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς μοῦ ἀπήντησεν ὅτι ὅλοι εἶνε δικοί του. Ἐγὼ δὲν ἠδυνήθην τότε νὰ μὴ κατηγορήσω τὰς σαχλολογίας τῶν γραμματικῶν Ζηνοδότου καὶ Ἀριστάρχου.

Ἀφοῦ μοῦ εἶπεν ἀρκετὰ περὶ τούτων, πάλιν τὸν ἠρώτησα διατί ἤρχισε τὴν Ἰλιάδα ἀπὸ τὴν μῆνιν τοῦ Ἀχιλλέως· αὐτὸς δὲ μοῦ ἀπήντησεν ὅτι αὐτὴ ἡ ἰδέα τοῦ ἦλθε πρώτη καὶ δὲν τὸ ἔκαμεν ἀπὸ σκοποῦ. Ἠθέλησα νὰ μάθω καὶ τοῦτο, ἐὰν ἔγραψε πρὸ τῆς Ἰλιάδος τὴν Ὀδύσσειαν, ὡς διατείνονται οἱ περισσότεροι, ἀλλ' αὐτὸς ἐβεβαίωσε τὸ ἐναντίον. Ὅτι δὲ οὔτε τυφλὸς ἦτο, τὸ ὁποῖον ἐπίσης λέγεται περὶ αὐτοῦ, ἦτο περιττὸν καὶ νὰ τὸ ἐρωτήσω, διότι ἔβλεπε.

Καὶ ἄλλοτε πολλάκις μετέβαινα καὶ τὸν εὕρισκα ὁσάκις τὸν ἔβλεπα εὐκαιροῦντα· αὐτὸς δὲ πάντοτε μοῦ ἀπεκρίνετο μὲ προθυμίαν, μάλιστα μετὰ τὴν δίκην εἰς τὴν ὁποίαν ἐνίκησε. Διότι εἶχε καταγγελθῇ ὑπὸ τοῦ Θερσίτου ἐπὶ ἐξυβρίσει δι' ὅσα τὸν ἔσκωψεν εἰς τὰ ποιήματά του· ἐνίκησε δὲ ὁ Ὅμηρος, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου συνηγόρησε καὶ ὁ Ὀδυσσεύς.

Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἦλθε καὶ ὁ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος, ἀφοῦ ὑπέστη ἑπτὰ μετεμψυχώσεις, ζήσας ἐντὸς ἰσαρίθμων ζῴων, καὶ ἐξετέλεσεν οὕτω τὰς περιόδους τὰς ὁποίας ἑκάστη ψυχή, κατὰ τὰς θεωρίας του, διέρχεται. Ἦτο δὲ χρυσοῦν ὁλόκληρον τὸ δεξιὸν ἥμισυ τοῦ σώματός του. Καὶ ἔγεινε μὲν δεκτὸς μεταξὺ τῶν Μακάρων, ἀλλ' ὑπῆρχεν ἀκόμη ἀμφιβολία περὶ τοῦ πῶς ἔπρεπε νὰ ὀνομάζεται, Πυθαγόρας ἢ Εὔφορβος. Ἦλθε καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς, περίκαυστος καὶ ἔχων ὁλόκληρον τὸ σῶμα ψημένον· δὲν ἔγεινεν

ὅμως δεκτὸς καίτοι πολὺ ἱκέτευε. Μετά τινα καιρὸν ἔγειναν οἱ ἀγῶνες, οἵτινες ὀνομάζονται Θανατούσια. Ἦσαν δὲ ἀγωνοθέται ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Θησεύς, ὁ μὲν πρῶτος διὰ πέμπτην φοράν, ὁ δὲ δεύτερος δι' ἑβδόμην. Διὰ νὰ μὴ μακρηγορήσω δὲ διηγούμενος τὰ καθέκαστα, περιορίζομαι εἰς τὰ κυριώτερα τῶν γενομένων. Εἰς τὴν πάλην ἐνίκησεν ὁ Κάρος ὁ ἐκ τοῦ Ἡρακλέους καταγόμενος καὶ κατέβαλε τὸν Ὀδυσσέα. Εἰς τὴν πυγμὴν ἀνεδείχθησαν ἰσόπαλοι Ἄρειος ὁ Αἰγύπτιος, ὁ ὁποῖος ἔχει ταφῆ εἰς τὴν Κόρινθον καὶ ὁ Ἐπειός, οἵτινες ἠγωνίσθησαν πρὸς ἀλλήλους. Διὰ τὸ παγκράτιον δὲν δίδονται βραβεῖα. Εἰς δὲ τὸν δρόμον δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον ποῖος ἐνίκησε. Ἐκ τῶν ποιητῶν ὑπερίσχυε πάρα πολὺ κατὰ τὴν ἀλήθειαν ὁ Ὅμηρος, ἐνίκησεν ὅμως ὁ Ἡσίοδος. Τὰ δὲ βραβεῖα ἦσαν δι' ὅλους στέφανος ἀπὸ πτερὰ παγωνιῶν. Μόλις ἐτελείωσαν οἱ ἀγῶνες ἀνηγγέλθη ὅτι οἱ κρατούμενοι εἰς τὴν κόλασιν ἀσεβεῖς, θραύσαντες τὰ δεσμά των καὶ κατανικήσαντες τὴν φρουράν, ἤρχοντο εἰς τὴν νῆσον τῶν Μακάρων. Εἶχον δὲ ὡς ἀρχηγοὺς τὸν Ἀκραγαντῖνον Φάλαριν, τὸν Αἰγύπτιον Βούσιριν καὶ Διομήδην τὸν Θρᾷκα, προσέτι δὲ τοὺς λῃστὰς Σκείρωνα καὶ Πιτυοκάμπτην. Εὐθὺς ὁ Ῥαδάμανθυς παρέτάξε τοὺς ἥρωας εἰς τὴν παραλίαν, ἀρχηγοὺς δὲ αὐτῶν διώρισε τὸν Θησέα, τὸν Ἀχιλλέα καὶ τὸν Αἴαντα τὸν Τελαμώνιον, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἤδη θεραπευθῆ ἀπὸ τὴν παραφροσύνην του· καὶ συμπλακέντες πρὸς τοὺς ἐπιδρομεῖς ἐπολέμησαν, ἐνίκησαν δὲ οἱ ἥρωες καὶ εἰς τὴν νίκην συνετέλεσε πρὸ πάντων ὁ Ἀχιλλεύς. Ἠρίστευσε δὲ καὶ ὁ Σωκράτης, ὁ ὁποῖος εἶχε ταχθῆ εἰς τὸ δεξιὸν κέρας, καὶ διεκρίθη περισσότερον παρὰ ὅτε ζῶν ἐπολέμησεν εἰς τὸ Δήλιον. Διότι ὅταν ἐπήρχοντο οἱ ἐχθροὶ δὲν ἔφυγεν οὔτε ἔδειξε τὴν παραμικρὰν ταραχήν· διὰ τοῦτο καὶ κατόπιν τοῦ ἐδόθη εἰς ἀμοιβὴν ὡραῖος καὶ εὐρυχωρότατος κῆπος εἰς τὰ προάστεια ὅπου συναθροίζων τοὺς φίλους του συνεζήτει· ὠνόμασε δὲ τὸν κῆπον τοῦτον Νεκρακαδημίαν. Ἀφοῦ συνέλαβον τοὺς νικημένους τοὺς ἔδεσαν καὶ τοὺς ἀπέστειλαν ὀπίσω διὰ νὰ τιμωρηθοῦν μὲ αὐστηρότητα μεγαλειτέραν. Ὕμνησε δὲ καὶ αὐτὴν τὴν μάχην ὁ Ὅ-

μηρος καὶ ὅταν ἀνεχώρουν μοῦ ἔδωκε τὰ ποιήματα νὰ τὰ φέρω εἰς τοὺς ζῶντας ἀνθρώπους· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἐχάθησαν μετὰ τῶν ἄλλων μας πραγμάτων. Ἤρχιζαν δὲ τὰ ποιήματα ταῦτα ὡς ἑξῆς :

Νῦν δέ μοι ἔννεπε, Μοῦσα, μάχην νεκύων ἡρώων.[1]

Ἔψησαν ἔπειτα κυάμους, ὅπως συνηθίζεται εἰς τὴν χώραν αὐτῶν μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, καὶ ἐγευμάτισαν ἑορτάζοντες τὰ ἐπινίκια καὶ ἡ χαρὰ ἦτο μεγάλη· μόνον δὲ ὁ Πυθαγόρας δὲν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ἀλλ' ἐκάθητο μακρὰν νηστικός, ἀποστρεφόμενος τὴν κυαμοφαγίαν.

Εἶχον ἤδη παρέλθει ἓξ μῆνες καὶ ἤμεθα εἰς τὰ μέσα τοῦ ἑβδόμου, ὅτε συνέβησαν ἄλλα πράγματα. Ὁ Κινύρας ὁ υἱὸς τοῦ Σκινθάρου, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἤδη μεγαλώσει καὶ ἦτο ὡραῖος νέος, ἠγάπα ἀπὸ πολλοῦ χρόνου τὴν Ἑλένην· καὶ αὐτὴ ἐφαίνετο ὅτι ἀνταπέδιδε τὸ αἴσθημα ἐπίσης θερμὸν εἰς τὸν νεανίσκον· διότι πολλάκις εἰς τὸ συμπόσιον ἀντήλλασσον νεύματα καὶ ἔπινον ἐκ τοῦ αὐτοῦ ποτηρίου καὶ μόνοι περιεφέροντο εἰς τὸ δάσος. Βασανιζόμενος λοιπὸν ὑπὸ τοῦ ἔρωτος καὶ μὴ δυνάμενος νὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ ὁ Κινύρας ἐσκέφθη ν' ἁρπάσῃ τὴν Ἑλένην καὶ νὰ φύγῃ. Ἦτο δὲ καὶ αὐτὴ σύμφωνος νὰ καταφύγουν εἰς μίαν τῶν παρακειμένων νήσων, εἰς τὴν Φελὼ ἢ εἰς τὴν Τυρόεσσαν. Εἶχον δὲ προσλάβει συνωμότας εἰς τὰ σχέδιά των τρεῖς ἐκ τῶν συντρόφων μου τοὺς πλέον ἀποφασιστικούς. Καὶ εἰς μὲν τὸν πατέρα του δὲν εἶπε τίποτε περὶ τῶν σκοπῶν του ὁ Κινύρας, διότι ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Σκίνθαρος θὰ τὸν ἠμπόδιζεν. Ἡ δὲ ἀπαγωγὴ ἔγεινε ὅπως τὴν εἶχον σχεδιάσει. Ὅταν ἐνύκτωσε—ἐγὼ δὲ ἤμουν ἀπών, διότι εἶχα ἀποκοιμηθῆ εἰς τὸ συμπόσιον — παρέλαβαν τὴν Ἑλένην καὶ χωρὶς νὰ ἐννοηθοῦν ἀπὸ κανένα εἰσῆλθον εἰς πλοῖον καὶ ἀνεχώρησαν. Περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον ἐξυπνήσας ὁ Μενέλαος

1) Τώρα δέ, Μοῦσα, ψάλλε μου τὴν μάχην τῶν νεκρῶν ἡρώων.

καὶ ἰδὼν ὅτι ἡ σύζυγός του δὲν εὑρίσκετο εἰς τὴν κλίνην ἤρχισε νὰ κραυγάζῃ· ἔπειτα παραλαβὼν τὸν ἀδελφόν του ἐπῆγε πρὸς τὸν βασιλέα Ῥαδάμανθυν. Κατὰ τὰ ἐξημερώματα οἱ διαταχθέντες ν' ἀναζητήσουν τοὺς φυγάδας, ἀνήγγειλαν ὅτι τὸ πλοῖον ἐφαίνετο εἰς μακρὰν ἀπόστασιν. Τότε ὁ Ῥαδάμανθυς διέταξε νὰ εἰσέλθουν εἰς πλοῖον μονόξυλον ἐξ ἀσφοδέλου πεντήκοντα ἐκ τῶν ἡρώων καὶ νὰ καταδιώξουν τοὺς φυγάδας· οὗτοι δὲ ἀνέπτυξαν μεγάλην δραστηριότητα καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν τοὺς ἔφθασαν ὅταν εἰσήρχοντο εἰς τὸν γαλακτώδη ὠκεανὸν καὶ εὑρίσκοντο πλησίον τῆς Τυροέσσης· ὀλίγον ἀκόμη καὶ θὰ διέφευγον. Οἱ ἥρωες ἔδεσαν τὸ πλοῖον μὲ ἀλυσσίδα ἀπὸ ῥόδα καὶ τὸ ἔσυραν ἐπιστρέφοντες. Καὶ ἡ μὲν Ἑλένη ἔκλαιε καὶ ἐντρέπετο καὶ ἐκάλυπτε τὸ πρόσωπόν της· ὁ δὲ Ῥαδάμανθυς ἀνέκρινε τοὺς μετὰ τοῦ Κινύρα καὶ ἠρώτησε μήπως εἶχον καὶ ἄλλους συνενόχους· ἀφοῦ δὲ οὐδένα ἐμαρτύρησαν, τοὺς ἐμαστίγωσαν μὲ μολόχαν, ἔπειτα τοὺς ἔδεσεν ἐκ τῶν αἰδοίων καὶ τοὺς ἀπέπεμψεν εἰς τὴν κόλασιν. Ἀπεφασίσθη δὲ νἀποπεμφθῶμεν καὶ ἡμεῖς ἐκ τῆς νήσου πρὶν ἢ παρέλθῃ ἡ προθεσμία μας καὶ μόνον τὴν ἑπομένην ἡμέραν νὰ μείνωμεν. Τότε ἐγὼ κατελήφθην ὑπὸ ἀπελπισίας καὶ ἔκλαια σκεπτόμενος ποίαν εὐτυχίαν ἔμελλα νἀφήσω καὶ νἀρχίσω πάλιν νὰ πλανῶμαι. Ἀλλ' αὐτοὶ μ' ἐπαρηγόρουν λέγοντες ὅτι δὲν θὰ παρήρχοντο πολλὰ ἔτη καὶ θὰ ἐπέστρεφα πάλιν πρὸς αὐτούς· καὶ μοῦ ἔδειξαν ἔδραν καὶ σκηνὴν προωρισμένην δι' ἐμὲ πλησίον τῶν ἐπιφανεστέρων. Ἐγὼ δὲ ἐπισκεφθεὶς τὸν Ῥαδάμανθυν τὸν παρεκάλουν θερμῶς νὰ μοῦ εἴπῃ τί ἔμελλε νὰ μοῦ συμβῇ καὶ νὰ μοῦ δώσῃ μίαν συμβουλὴν περὶ τοῦ ταξειδίου μου. Αὐτὸς μοῦ ἀπήντησεν ὅτι θὰ ἐπέστρεφα μὲν εἰς τὴν πατρίδα μου, ἀλλ' ἀφοῦ ἐπὶ πολὺ ἀκόμη θὰ περιεπλανώμην καὶ θὰ διέτρεχα πολλοὺς κινδύνους· τὸν καιρὸν ὅμως τῆς ἐπανόδου δὲν ἠθέλησε νὰ μοῦ ὁρίσῃ. Ἔπειτα μοῦ ἔδειξε τὰς πλησίον νήσους— ἐφαίνοντο δὲ πέντε καὶ μία ἔκτη εἰς μεγαλειτέραν ἀπόστασιν— καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι εἰς τὰς πέντε πλησιεστέρας κολάζονται οἱ ἀσεβεῖς. Βλέπεις αὐτὰς ἐκ τῶν ὁποίων ἀναδίδονται αἱ φλόγες καὶ ὁ

καπνός, μοῦ εἶπε· ἡ ἕκτη δὲ ἐκείνη εἶνε τῶν ὀνείρων ἡ πόλις· καὶ κατόπιν ἀπὸ αὐτὴν ἡ νῆσος τῆς Καλυψοῦς, ἡ ὁποία ὅμως δὲν φαίνεται ἀπ' ἐδῶ. Ἀφοῦ δὲ περάσῃς αὐτάς, θὰ φθάσῃς εἰς τὴν μεγάλην ἤπειρον ἡ ὁποία εἶνε ἡ ἀντίθετος πρὸς ἐκείνην τὴν ὁποίαν κατοικεῖτε. Ἐκεῖ ἀφοῦ πάθῃς πολλὰ καὶ ἴδῃς διάφορα ἔθνη καὶ συναντήσῃς ἀκοινωνήτους ἀνθρώπους, θὰ φθάσῃς ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ἄλλην ἤπειρον. Αὐτὰ μοῦ εἶπεν· ἔπειτα ἔσυρεν ἀπὸ τὴν γῆν ῥίζαν μολόχας καὶ μοῦ παρήγγειλε νὰ τὴν ἐπικαλοῦμαι ὁσάκις διατρέχω μεγάλους κινδύνους. Μὲ συνεβούλευσε προσέτι ὅταν μίαν ἡμέραν ἐπανέλθω εἰς τὴν ἐδῶ γῆν νὰ ἀποφεύγω τὰ ἑξῆς· νὰ μὴ σκαλίζω τὴν φωτιὰν μὲ μάχαιραν, μήτε νὰ τρώγω λούπινα, μήτε νὰ πλησιάζω παῖδα ὁ ὁποῖος ἐπέρασε τὰ δέκα ὀκτὼ ἔτη· αὐτά, ἂν ἐνθυμοῦμαι καὶ ἀποφεύγω θὰ ἔχω ἐλπίδας νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν νῆσον τῶν Μακάρων.

Ἤρχισα νὰ ἑτοιμάζωμαι διὰ τὸ ταξεῖδι καὶ ὅταν ἔφθασεν ὁ καιρὸς συνέφαγα μὲ τοὺς ἥρωας· καὶ τὴν ἑπομένην ἐπῆγα πρὸς τὸν ποιητὴν Ὅμηρον καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ μοῦ κάμῃ δίστιχον ἐπίγραμμα· ὅταν δὲ τὸ ἔγραψεν ἔστησα μίαν στήλην ἐκ βηρύλλου λίθου πλησίον τοῦ λιμένος καὶ ἐχάραξα ἐπ' αὐτῆς τὸ ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ ἑξῆς :

Λουκιανὸς τάδε πάντα φίλος μακάρεσσι θεοῖσιν
εἶδέ τε καὶ πάλιν ἦλθεν ἓὴν ἐς πατρίδα γαῖαν.[1]

Ἔμεινα καὶ ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἑπομένην ἀνεχώρησα, μὲ συνώδευσαν δὲ μέχρι τοῦ πλοίου οἱ ἥρωες. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς πλησιάσας κρυφὰ ἀπὸ τὴν Πηνελόπην μοῦ ἔδωκε ἐπιστολὴν διὰ νὰ τὴν δώσω πρὸς τὴν Καλυψὼ εἰς τὴν νῆσον Ὠγυγίαν, ὁ δὲ Ραδάμανθυς μοῦ ἔδωκε τὸν πορθμέα Ναύπλιον νὰ

1) Ὁ Λουκιανὸς φίλος τῶν μακαρίων θεῶν, εἶδε πάντα τὰ ἐδῶ καὶ πάλιν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του.

μᾶς συνοδεύσῃ καὶ μᾶς χρησιμεύσῃ διὰ νὰ μὴ μᾶς συλλάβουν, ἐὰν προσεγγίσωμεν εἰς τὰς νήσους, ὡς φυγάδας, ἢ ἄλλως παρεξηγοῦντες τὸν σκοπόν μας.

Ἀφ' οὗ δὲ ἐπεράσαμεν τὴν εὐώδη ἀτμόσφαιραν, εὐθὺς προσέβαλε τὴν ὄσφρησίν μας ὀσμὴ πνιγηρὰ ἀσφάλτου καὶ θείου καὶ πίσσης συγχρόνως καιομένων, ἐκτὸς δὲ τούτου κνίσσα δυσάρεστος καὶ ἀνυπόφορος ὡς ἀπὸ σάρκας ἀνθρώπων ψηνομένας· καὶ ὁ ἀὴρ ἦτο σκοτεινὸς καὶ ὁμιχλώδης καὶ ἔσταζεν ἔλαιον πίσσης· ἠκούομεν δὲ καὶ κτυπήματα μαστίγων καὶ οἰμωγὰς ἀνθρώπων πολλῶν. Ἐπλησιάσαμεν καὶ ἀπέβημεν μόνον εἰς μίαν ἐκ τῶν νήσων, ἡ ὁποία ἦτο τοιαύτη· ὅλαι αἱ ἀκταί της γύρω ἦσαν κρημνώδεις καὶ ἀπότομοι, μόνον πέτραι τραχεῖαι καὶ χωρὶς χῶμα, δένδρον δὲ κανέν, οὔτε νερὸν ὑπῆρχεν. Ἀνέβημεν ἕρποντες εἰς τοὺς κρημνοὺς καὶ ἐπροχωρήσαμεν ἀπὸ μονοπάτι γεμᾶτον ἀπὸ ἀκάνθας καὶ τριβόλους καὶ παρετηροῦμεν ὅτι ὁ τόπος ἦτο ὑπερβολικὰ ἄσχημος. Ὅταν δὲ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ τὸ κολαστήριον, μᾶς ἔκαμε πρῶτον ἐντύπωσιν ἡ φύσις τοῦ τόπου, διότι τὸ μὲν ἔδαφος ἦτο ὅλον φυτευμένον μὲ μαχαίρια καὶ ἀκάνθας, γύρω δὲ ἔτρεχον τρεῖς ποταμοί, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἐκύλιε βόρβορον, ὁ δὲ δεύτερος αἷμα, ὁ δὲ τρίτος πῦρ, καὶ ἦτο πολὺ μεγάλος οὗτος καὶ ἀδιάβατος· ἔτρεχε δὲ τὸ πῦρ ἐντὸς αὐτοῦ ὡς τὸ νερὸν καὶ ἐκυμάτιζεν ὡς ἡ θάλασσα. Εἶχε καὶ πολλὰ ψάρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν ὡμοίαζαν μὲ δαυλούς, τὰ δὲ μικρὰ μὲ ἄνθρακας πυρακτωμένους καὶ τὰ ὠνόμαζαν λυχνίσκους. Ἡ εἴσοδος ἦτο στενὴ καὶ μία δι' ὅλους· ὡς θυρωρὸς δὲ παρίστατο ὁ Τίμων ὁ Ἀθηναῖος. Χάρις εἰς τὸν Ναύπλιον μᾶς ἐπετράπη ἡ εἴσοδος καὶ εἴδομεν κολαζομένους πολλοὺς βασιλεῖς καὶ πολλοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ μερικοὺς γνωστούς μας· εἴδαμεν δὲ καὶ τὸν Κινύραν κρεμάμενον ἐκ τῶν αἰδοίων καὶ καπνιζόμενον. Οἱ ὁδηγοὶ διηγοῦντο ποῖος ἦτο ἕκαστος καὶ τὰς αἰτίας διὰ τὰς ὁποίας ἐκολάζοντο. Τὰς μεγαλειτέρας δὲ ἐξ ὅλων τιμωρίας ὑπέφερον ὅσοι ἐψεύσθησαν ὅταν ἔζων καὶ ὅσοι ἔγραψαν ψεύδη· μεταξὺ αὐτῶν ἦτο ὁ Κτησίας ὁ Κνίδιος, ὁ Ἡρόδοτος καὶ ἄλλοι

πολλοί. Βλέπων δὲ αὐτοὺς ἐγὼ ἐσχημάτισα τὰς καλλιτέρας ἐλπίδας διὰ τὴν μετὰ θάνατον τύχην μου, διότι ἐγνώριζα ὅτι δὲν εἶπα ποτέ μου κανὲν ψεῦδος.

Ἐπέστρεψα ταχέως εἰς τὸ πλοῖον, διότι δὲν ὑπέφερα νὰ βλέπω τὰ θεάματα ἐκεῖνα καὶ ἀποχαιρετίσας τὸν Ναύπλιον ἀπέπλευσα. Μετ' ὀλίγον ἐφάνη πλησίον ἡ νῆσος τῶν ὀνείρων, ἡ ὁποία μόλις διεκρίνετο, ὡς νὰ τὴν περιέβαλλεν ὁμίχλη. Εἶχε δὲ καὶ αὐτὴ κἄτι παρόμοιον πρὸς τὰ ὄνειρα, διότι ὅσον ἐπλησιάζαμεν ἐφαίνετο ὡς ἀπομακρυνομένη καὶ φεύγουσα. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐφθάσαμεν καὶ εἰσήλθαμεν εἰς τὸν λιμένα τὸν λεγόμενον Ὕπνον καὶ ἀπέβημεν κατὰ τὴν ἑσπέραν πλησίον τῶν πυλῶν τῶν λεγομένων ἐλεφαντίνων, ὅπου ὑπάρχει ναὸς τοῦ Ἀλεκτρυόνος. Εἰσελθόντες δὲ εἰς τὴν πόλιν ἐβλέπαμεν πολλὰ καὶ διαφόρων χρωμάτων ὄνειρα. Ἀλλὰ πρῶτον θέλω νὰ ὁμιλήσω περὶ τῆς πόλεως, ἀφοῦ οὐδεὶς ἄλλος ἔγραψε περὶ αὐτῆς καὶ ὁ Ὅμηρος, ὁ μόνος, ὅστις τὴν ἀναφέρει, δὲν ἔγραψε πολὺ ἀκριβῆ πράγματα. Καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν αὐτης ὑπάρχει δάσος, τοῦ ὁποίου τὰ δένδρα εἶνε μήκωνες ὑψηλοὶ καὶ μανδραγόραι [1], ἐπὶ τῶν ὁποίων κάθηνται μέγα πλῆθος νυκτερίδων· διότι μόνον αὐτὸ τὸ πτηνὸν ζῇ εἰς τὴν νῆσον. Πλησίον δὲ ρέει ποταμός, ὁ ὁποῖος καλεῖται Νυκτοπόρος καὶ παρὰ τὰς πύλας τῆς πόλεως ὑπάρχουν δύο πηγαί, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν ὀνομάζεται Νήγρετος, ἡ δὲ Πανυχία [2]. Τὸ δὲ τεῖχος τῆς πόλεως εἶνε ὑψηλὸν καὶ μὲ ποικίλους χρωματισμοὺς ὁμοιάζον πολὺ πρὸς τὴν ἶριδα. Πύλας ὅμως δὲν ἔχει δύο, ὅπως εἶπεν ὁ Ὅμηρος, ἀλλὰ τέσσαρας, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ μὲν δύο βλέπουν πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Βλακείας, καὶ εἶνε ἡ μία σιδηρᾶ καὶ ἡ ἄλλη ἐκ κεράμου· καὶ ἐξ αὐτῶν ἐλέγετο ὅτι ἐξέρχονται τὰ φοβερά, τὰ σκληρὰ καὶ ἀπαίσια ὄνειρα· αἱ δὲ ἄλλαι δύο βλέπουν πρὸς τὸν λιμένα καὶ τὴν θάλασσαν καὶ εἶνε ἡ μία κερατίνη, ἀπὸ

---

1 Ναρκωτικὰ φυτά.

2 Νήγρετος σημαίνει ἀξύπνητος καὶ Πανυχία ὁλονυκτία.

τὴν ὁποίαν ἡμεῖς εἰσήλθαμεν, ἡ δὲ ἄλλη ἐλεφαντίνη. Ὅταν δὲ εἰσερχώμεθα εἰς τὴν πόλιν, δεξιὰ εἶνε τὸ Νυκτῷον, δῆλα δὴ ναὸς τῆς Νυκτός, διότι ἐξ ὅλων τῶν θεῶν αὐτὴ καὶ ὁ Ἀλεκτρυὼν λατρεύονται κυρίως εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν. Τοῦ δὲ Ἀλεκτρυόνος ὁ ναὸς εὑρίσκεται, ὡς εἶπα, πλησίον τοῦ λιμένος. Ἀριστερὰ εἶνε τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ὕπνου· διότι οὗτος βασιλεύει ἐπὶ τῶν ὀνείρων, ἔχων ὡς σατράπας καὶ ὑπάρχους τὸν Ταραξίωνα τοῦ Ματαιογένους καὶ τὸν Πλουτοκλέα τοῦ Φαντασίωνος. Εἰς τὸ μέσον δὲ τῆς ἀγορᾶς ὑπάρχει πηγή, ἡ ὁποία ὀνομάζεται Καρεῶτις καὶ πλησίον δύο ναοὶ τῆς Ἀπάτης καὶ τῆς Ἀληθείας. Οἱ ναοὶ οὗτοι ἔχουν καὶ ἄδυτον καὶ μαντεῖον, ὅπου προΐσταται καὶ προφητεύει ὁ ὀνειροκρίτης Ἀντιφῶν, ὁ ὁποῖος ἔλαβε παρὰ τοῦ Ὕπνου αὐτὴν τὴν τιμήν.

Τῶν δὲ ὀνείρων οὔτε ἡ φύσις οὔτε ἡ μορφὴ εἶνε ἡ ἰδία· ἀλλ' ἄλλα μὲν ἦσαν μακρὰ καὶ ἁβρὰ καὶ ὡραῖα τὴν ὄψιν, ἄλλα δὲ σκληρὰ καὶ μικρὰ καὶ ἄσχημα· ἄλλα χρυσᾶ, ὡς ἐφαίνοντο, ἄλλα δὲ ταπεινὰ καὶ εὐτελῆ. Ἦσαν δὲ μεταξὺ αὐτῶν καὶ μερικὰ πτερωτὰ καὶ τερατώδη καὶ ἄλλα μετημφιεσμένα ὡς διὰ πομπήν, τὰ μὲν ὡς βασιλεῖς, τὰ δὲ ὡς θεοί, ἄλλα δὲ ἄλλως στολισμένα. Ἐγνωρίσαμεν καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν, τὰ ὁποῖα εἴχαμεν ἴδει ἄλλοτε· καὶ ἐπλησίασαν καὶ μᾶς ἠσπάζοντο ὡς νὰ ἦσαν φίλοι, ἔπειτα μᾶς παρέλαβον καὶ μᾶς ἀπεκοίμισαν κα μὲ πολλὴν λαμπρότητα μᾶς ἐφιλοξένησαν, ὑποσχόμενα νὰ μᾶς κάμουν βασιλεῖς καὶ σατράπας. Μερικὰ δὲ μᾶς μετέφεραν καὶ εἰς τὰς πατρίδας μας, μᾶς παρουσίασαν τοὺς συγγενεῖς μας καὶ αὐθημερὸν μᾶς ἐπέστρεψαν.

Ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας καὶ νύκτας ἐμείναμεν ἐκεῖ κοιμώμενοι καὶ τρωγοπίνοντες. Ἔπειτα αἴφνης ἔγεινε μεγάλη βροντὴ καὶ ἐξυπνήσαντες ἐκάμαμεν τὰς προμηθείας μας καὶ ἀπεπλεύσαμεν. Μετὰ τριῶν δὲ ἡμερῶν πλοῦν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ὠγυγίαν νῆσον καὶ ἐξήλθαμεν εἰς αὐτήν. Πρὶν δώσω τὴν ἐπιστολὴν ἐφρόντισα νὰ τὴν ἀνοίξω καὶ ἀνέγνωσα τὰ ἑξῆς· «Ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸς τὴν Καλυψὼ πέμπει χαιρετισμούς. Μάθε ὅτι ὅταν ἀνεχώρησα ἀπὸ τὴν νῆσόν σου, ἐπιβὰς εἰς τὴν σχεδίαν τὴν ὁποίαν κα-

τεσκεύασα, ἐναυάγησα καὶ μόλις ἐσώθην ὑπὸ τῆς Λευκοθέας καὶ κατώρθωσα νὰ φθάσω εἰς τὴν χώραν τῶν Φαιάκων. Οὗτοι μ' ἐβοήθησαν νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸν τόπον μου ὅπου εὗρῆκα πολλοὺς μνηστῆρας τῆς γυναικός μου διασκεδάζοντας μὲ τὰ ὑπάρχοντά μου. Τοὺς ἐφόνευσα ὅλους, ἀλλ' ἔπειτα ἐφονεύθην καὶ ἐγὼ ὑπὸ τοῦ Τηλεγόνου, τοῦ ἐκ τῆς Κίρκης υἱοῦ μου, καὶ τώρα εὑρίσκομαι εἰς τὴν νῆσον τῶν Μακάρων καὶ εἶμαι πολὺ μετανοημένος, διότι σὲ ἀφῆκα καὶ δὲν ἐδέχθηκα τὴν ἀθανασίαν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἐπρότεινες. Λοιπὸν ἂν εὕρω εὐκαιρίαν, θὰ ἀποδράσω καὶ θὰ ἔλθω πλησίον σου».

Αὐτὰ ἔλεγεν ἡ ἐπιστολὴ καὶ προσέτι παρήγγελλεν εἰς τὴν Καλυψὼ νὰ μᾶς φιλοξενήσῃ.

Ἐγὼ δὲ προχωρήσας εὗρῆκα εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀπόστασιν τὸ σπήλαιον, ὅπως τὸ περιγράφει ὁ Ὅμηρος, καὶ τὴν Καλυψὼ νήθουσαν ἔρια. Ὅταν δὲ ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὴν ἀνέγνωσε, κατ' ἀρχὰς ἔκλαυσεν ἐπὶ πολύ, ἔπειτα δὲ μᾶς ἐκάλεσε νὰ μᾶς ξενίσῃ, μᾶς παρέθηκε λαμπρὸν γεῦμα καὶ μᾶς ἠρώτα περὶ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τῆς Πηνελόπης, ὁποία εἶνε κατὰ τὴν μορφὴν καὶ ἂν ἀληθῶς εἶνε φρόνιμη, ὅπως ἄλλοτε ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκαυχᾶτο περὶ αὐτῆς· ἡμεῖς δὲ τῆς ἐδώκαμεν τὰς ἀπαντήσεις τὰς ὁποίας ἐνομίζαμεν ὅτι θὰ τῆς ἦσαν εὐχάριστοι.

Ἔπειτα ἐπιστρέψαντες εἰς τὸ πλοῖον ἐκοιμήθημεν εἰς τὴν παραλίαν. Τὴν αὐγὴν δὲ ἀπεπλεύσαμεν· καὶ ὁ ἄνεμος εἶχεν ἀρχίσει νὰ πνέῃ σφοδρότερος· ἀφ' οὗ δὲ ἐπὶ δύο ἡμέρας ὑπεφέραμεν ἀπὸ τρικυμίαν συνηντήσαμεν τοὺς Κολοκυνθοπειρατάς. Εἶνε δὲ οὗτοι ἄνθρωποι ἄγριοι κατοικοῦντες εἰς τὰς πλησίον νήσους καὶ ληστεύοντες τοὺς ταξειδεύοντας τὰ μέρη ἐκεῖνα. Τὰ πλοιά των εἶνε μεγάλα ἀπὸ κολοκύνθας, ἔχοντα μῆκος ἑξήκοντα πήχεων· ἅμα ξηράνωσι τὴν κολοκύνθην, τὴν σκάπτουν καὶ ἐκβάλλοντες τὴν ψίχαν κατασκευάζουν σκάφος καὶ ὡς ἱστοὺς μεταχειρίζονται καλάμους, ὡς ἱστίον δὲ τὸ φύλλον τῆς κολοκύνθης. Μᾶς προσέβαλαν λοιπὸν ἀπὸ δύο πλοῖα καὶ πολλοὺς ἐξ ἡμῶν ἐτραυμάτισαν πετροβολοῦντες μὲ κολοκυθοσπόρους. Ἐπὶ πολὺ ἡ

μάχη ἔμενεν ἀμφίρροπος ἕως ὅτου περὶ τὴν μεσημβρίαν εἴδαμεν νὰ ἔρχωνται κατόπιν τῶν Κολοκυνθοπειρατῶν οἱ Καρυοναῦται. Ἦσαν δὲ ἐχθροὶ μεταξύ των, ὡς ἐφάνη· διότι ὅταν οἱ Κολοκυνθοπειραταὶ εἶδον ὅτι ἐπήρχοντο ἐκεῖνοι, ἀφῆκαν ἡμᾶς καὶ ἐστράφησαν κατ' ἐκείνων καὶ συνήφθη μεταξύ των ναυμαχία. Ἡμεῖς δὲ ὑψώσαντες τὰ ἱστία ἀπεμακρύνθημεν καὶ τοὺς ἀφήκαμεν νὰ μάχωνται. Ἦτο φανερὸν ὅτι θὰ ἐνίκων οἱ Καρυοναῦται, καθότι ἦσαν καὶ περισσότεροι, — διότι εἶχον πέντε πλοῖα — καὶ τὰ πλοῖά των ἦσαν ἰσχυρότερα. Ἦσαν δὲ τὰ πλοῖα τῶν Καρυοναυτῶν καρυδοφλοιοί· ἀφοῦ ἔκοπτον εἰς δύο τὰ καρύδια τὰ ἐκένουν καὶ τὰ μετέτρεπον εἰς πλοῖα, ἑκάστου δὲ τοιούτου φλοιοῦ τὸ μῆκος ἦτο δέκα πέντε ὀργυιῶν. Ἀφοῦ ἀπεμακρύνθημεν καὶ δὲν ἐφαίνοντο πλέον, ἐδέσαμεν τὰς πληγὰς τῶν τραυματιῶν καὶ τοῦ λοιποῦ ἐμέναμεν μὲ τὰ ὅπλα εἰς χεῖρας, φοβούμενοι νέας ἐπιθέσεις· καὶ οἱ φόβοι μας δὲν ἦσαν μάταιοι. Διότι δὲν εἶχε δύσει ἀκόμη ὁ ἥλιος ὅταν ἀπὸ μίαν ἔρημον νῆσον ἐφάνησαν ἐρχόμενοι μὲ σπουδὴν πρὸς ἡμᾶς ἕως εἴκοσιν ἄνδρες, λησταὶ καὶ αὐτοί, καθήμενοι ἐπὶ μεγάλων δελφίνων· καὶ οἱ δελφῖνες τοὺς ἔφερον ἀσφαλῶς καὶ ἀναπηδῶντες ἐχρεμέτιζον ὡς ἵπποι. Ὅταν δὲ ἐπλησίασαν, χωρισθέντες μᾶς προσέβαλαν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη τοῦ πλοίου ρίπτοντες καθ' ἡμῶν σηπίας ξηρὰς καὶ ὀφθαλμοὺς καρκίνων. Ἡμεῖς ἀπηντήσαμεν διὰ τῶν βελῶν καὶ τῶν ἀκοντίων καὶ δὲν ἀντέστησαν ἐπὶ πολύ, ἀλλὰ τραυματισθέντες οἱ περισσότεροι ἔφυγαν πρὸς τὴν νῆσον.

Περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον, ἐπικρατούσης γαλήνης, προσεκρούσαμεν κατὰ λάθος εἰς μίαν φωλεὰν ἀλκυόνος τεραστίου μεγέθους· διότι εἶχε περίμετρον ἑξήκοντα σταδίων. Ἐκάθητο δὲ ἐπ' αὐτῆς ἡ ἀλκυὼν θερμαίνουσα τὰ αὐγά της, καὶ δὲν ἦτο πολὺ μικροτέρα τῆς φωλεᾶς. Ὅταν δὲ ἐπέταξε παρ' ὀλίγον νὰ βυθίσῃ τὸ πλοῖον μὲ τὸν ἄνεμον τῶν πτερῶν της· καὶ ἔφυγεν ἐκπέμψασα μίαν θρηνώδη κραυγήν. Ἡμεῖς ἐξελθόντες παρετηροῦμεν τὴν φωλεάν, ἡ ὁποία ὡμοίαζε μὲ σχεδίαν μεγάλην πλεγμένην ἀπὸ δένδρα μεγάλα. Ἦσαν δὲ εἰς αὐτὴν πεντακόσια αὐγὰ

καὶ ἕκαστον ἦτο μεγαλείτερον Χιακοῦ πίθου, διεκρίνοντο δὲ ἤδη ἐντὸς αὐτῶν οἱ νεοσσοὶ καὶ ἔκραζαν. Ἐθραύσαμεν λοιπὸν ἓν ἐκ τῶν αὐγῶν μὲ πελέκεις καὶ ἐξεκολάψαμεν ἕνα νεοσσὸν ἄπτερον ὁ ὁποῖος ἦτο μεγαλείτερος ἀπὸ εἴκοσι γύπας.

Ἐξηκολουθήσαμεν τὸν πλοῦν· ὅταν δὲ ἀπεμακρύνθημεν ἕως διακοσίους σταδίους ἀπὸ τὴν φωλεὰν μᾶς συνέβησαν θαυμαστὰ σημεῖα καὶ τέρατα. Ἔξαφνα ὁ χηνίσκος[1] τῆς πρύμνης ἐτίναξε τὰ πτερά του καὶ ἔκραξε, ὁ δὲ κυβερνήτης Σκίνθαρος, ὁ ὁποῖος ἦτο φαλακρός, ἀπέκτησε μαλλιὰ καί, τὸ παραδοξότερον ἐξ ὅλων ὁ ἱστὸς τοῦ πλοίου ἐβλάστησε καὶ ἐπέταξε κλάδους καὶ εἰς τὴν κορυφὴν ἐκαρποφόρησε· οἱ δὲ καρποί του ἦσαν σῦκα καὶ μαῦρα σταφύλια ὄχι ὥριμα. Αὐτὰ μᾶς ἐτάραξαν ὡς ἦτο ἐπόμενον καὶ ἐδεόμεθα νὰ ποτρέψουν οἱ θεοὶ τοὺς κακοὺς ἐκείνους οἰωνούς. Δὲν εἴχαμεν δὲ ἀκόμη ἀπομακρυνθῇ πεντακοσίους σταδίους, ὅτε εἴδαμεν δάσος μέγα καὶ πυκνὸν πεύκων καὶ κυπαρίσσων. Ὑπεθέσαμεν ὅτι ἦτο ξηρὰ καὶ ὅμως ἦτο πέλαγος ἀπύθμενον φυτευμένον μὲ δένδρα χωρὶς ρίζας· ἦσαν δὲ ὀρθὰ καὶ ἀκίνητα τὰ δένδρα καὶ συγχρόνως ἐφαίνοντο ὡς ἐπιπλέοντα. Πλησιάσαντες λοιπὸν καὶ ἐξετάσαντες, εὑρέθημεν εἰς ἀπορίαν περὶ τοῦ πρακτέου· διότι οὔτε διὰ μέσου τῶν δένδρων ἦτο δυνατὸν νὰ πλεύσωμεν — διότι ἦσαν πυκνὰ καὶ συνεπλέκοντο — οὔτε νὰ ἐπιστρέψωμεν ἐφαίνετο εὔκολον. Τότε ἐγὼ ἀνέβηκα εἰς τὸ ὑψηλότερον δένδρον καὶ παρετήρουν τὰ πέριξ πῶς ἦσαν. Εἶδα δὲ ὅτι τὸ δάσος ἐξετείνετο εἰς σταδίους πεντήκοντα ἢ ὀλίγον περισσοτέρους, ἔπειτα δὲ πάλιν ἐξηκολούθει θάλασσα. Ἐσκέφθημεν λοιπὸν νὰ ἀναβιβάσωμεν, ἂν ἦτο δυνατόν, τὸ πλοῖον ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν δένδρων, αἱ ὁποῖαι ἦσαν πυκναί, καὶ νὰ τὸ περάσωμεν εἰς τὴν ἄλλην θάλασσαν· καὶ οὕτω ἐπράξαμεν. Τὸ ἐδέσαμεν μὲ σχοινὶ μεγάλον καὶ, ἀναβάντες εἰς τὰ δένδρα, μετὰ δυσκολίας τὸ ἀνεσύραμεν· ἔπειτα τὸ ἐτοποθετήσαμεν ἐπὶ τῶν κλάδων καὶ ἀναπτύ-

1) Ἴδε τόμ. Α΄ σελ. 27 ὑποσημ. 2.

ξαντες τὰ ἱστία ἐπλέαμεν ὅπως εἰς τὴν θάλασσαν· τὸ πλοῖον ὠθούμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἐσύρετο ἐπὶ τῶν δένδρων· τότε δὲ ἐνθυμήθηκα καὶ ἕνα στίχον τοῦ ποιητοῦ Ἀντιμάχου [1] ὁ ὁποῖος κάπου λέγει:

Τοῖσιν δ' ὑλήεντα διὰ πλόον ἐρχομένοισι [2]

Διελθόντες οὕτω τὸ δάσος ἐφθάσαμεν εἰς τὴν θάλασσαν· καταβιβάσαντες δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ πλοῖον, ἐπλέαμεν εἰς καθαρὰ καὶ διαυγῆ νερά, ἕως οὗ ἐφθάσαμεν εἰς χάσμα μέγα, τὸ ὁποῖον ἐσχημάτιζον τὰ νερὰ χωριζόμενα. Ἦτο ὅπως τὰ χάσματα τὰ ὁποῖα βλέπομεν πολλάκις εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ ὁποῖα σχηματίζουν οἱ σεισμοί. Ἐσπεύσαμεν καὶ συνεστείλαμεν τὰ ἱστία, ἀλλὰ μετὰ δυσκολίας ἐσταματήσαμεν τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον παρ' ὀλίγον νὰ πέσῃ εἰς τὸ χάσμα. Ἐσκύψαμεν ἄνωθεν καὶ παρατηροῦντες εἴδομεν βάθος ἕως χιλίων σταδίων πολὺ φοβερὸν καὶ παράδοξον· τὸ νερὸν ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐκόπτετο καθέτως. Ἀλλ' ἐνῷ παρετηροῦμεν γύρω εἴδαμεν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ εἰς ὄχι μεγάλην ἀπόστασιν μίαν γέφυραν τὴν ὁποίαν ἐσχημάτιζε τὸ νερόν, συνδέον τὰς ἐπιφανείας τῶν δύο θαλασσῶν καὶ ρέον ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν. Ἐπλησιάσαμεν λοιπὸν κωπηλατοῦντες πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ μετὰ πολλῆς ἀγωνίας ἐπεράσαμεν, χωρὶς νὰ τὸ ἐλπίζωμεν.

---

1) Ἀντίμαχος ὁ Κολοφώνιος, ἐπικὸς ποιητής, ἤκμασε πρὸ τοῦ Πλάτωνος Ἔγραψε δὲ ἔπος «Θηβαΐδα» ἐπιγραφόμενον τοῦ ὁποίου στίχους τινὰς παραθέτει ὁ Ἀθήναιος, καὶ ἐλεγείας περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ ὁ Πλούταρχος. Ἡ φήμη τοῦ Ἀντιμάχου ἦτο πολὺ μικρὰ μέχρι τοῦ αὐτοκράτορος, Ἀδριανοῦ, ὅστις τὸν ἐθεώρει ἀνώτερον τοῦ Ὁμήρου καὶ ἤθελε νὰ ἐπιβάλῃ τὴν προτίμησιν αὐτοῦ· ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε διότι τὸ χαλαρὸν καὶ ἄτονον ὕφος τῆς «Θηβαΐδος» δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποστῇ τὴν σύγκρισιν πρὸς τὴν Ἰλιάδα καὶ ὁ Ἀντίμαχος ἐλησμονήθη. Δὲν διεσώθησαν δὲ ἐξ αὐτοῦ παρὰ μόνον μικρά τινα ἀποσπάσματα.

2) Ἐν ᾧ δὲ ἤρχοντο πλέοντες διὰ τοῦ δάσους.

Τὸ ἀντίπεραν πέλαγος ἦτο ἥμερον, συνηντήσαμεν δὲ καὶ μίαν νῆσον μεγάλην, κατοικουμένην καὶ εὐπρόσιτον. Οἱ κάτοικοί της ἦσαν ἄνθρωποι Βουκέφαλοι ἔχοντες κέρατα, ὅπως παριστάνεται ὁ Μινώταυρος. Ἐξήλθαμεν καὶ ἐπροχωρήσαμεν διὰ νὰ πάρωμεν νερὸν καὶ τρόφιμα ἂν ἦτο δυνατόν, διότι εἴχαμεν ἔλλειψιν. Καὶ νερὸν μὲν εὑρήκαμεν πλησίον τῆς παραλίας, ἀλλὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἐφαίνετο· μόνον μυκηθμὸς πολὺς ἤρχετο ἐκ μικρᾶς ἀποστάσεως· νομίσαντες δὲ ὅτι ἦτο ἀγέλη βοῶν ἐπροχωρήσαμεν καὶ μετ' ὀλίγον συνηντήσαμεν τοὺς κατοίκους. Αὐτοὶ δὲ ἅμα μᾶς εἶδον μᾶς κατεδίωξαν καὶ συνέλαβον τρεῖς ἐκ τῶν συντρόφων μου, ἡμεῖς δὲ οἱ ἄλλοι διεσώθημεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἔπειτα ὁπλισθέντες ὅλοι — διότι δὲν ἐνομίσαμεν πρέπον νὰ μὴ ἐκδικηθῶμεν διὰ τοὺς συντρόφους μας — ἐφωρμήσαμεν κατὰ τῶν Βουκεφάλων καθ' ἣν ὥραν διεμοίραζαν τὰ κρέατα τῶν φονευθέντων φίλων μας. Τοὺς κατεδιώξαμεν μὲ κραυγὰς καὶ ἐφονεύσαμεν ἕως πεντήκοντα, συνελάβαμεν δὲ καὶ δύο ζωντανοὺς καὶ ἐγυρίσαμεν εἰς τὸ πλοῖον σύροντες τοὺς αἰχμαλώτους. Τρόφιμα ὅμως δὲν εὑρήκαμεν. Καὶ οἱ ἄλλοι ἦσαν τῆς γνώμης νὰ σφάξωμεν τοὺς αἰχμαλώτους, ἐγὼ ὅμως εἶχα ἀντίθετον γνώμην καὶ τοὺς ἐκράτουν δεμένους ἕως οὗ ἦλθαν πρέσβεις ἐκ μέρους τῶν Βουκεφάλων ζητοῦντες νἀνταλλάξωμεν μὲ λύτρα τοὺς κρατουμένους· ἐννοήσαμεν ἀπὸ τὰ νεύματά των καὶ ἀπὸ τοὺς γοεροὺς μυκηθμοὺς τοὺς ὁποίους ἐξέπεμπον ὅτι παρεκάλουν. Τὰ λύτρα δὲ ἦσαν τυριὰ πολλὰ καὶ ψάρια ξηρά, κρομμύδια καὶ τέσσαρες ἔλαφοι, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἑκάστη τρεῖς πόδας, τοὺς δύο ὀπισθίους καὶ τοὺς δύο ἐμπροσθινοὺς εἰς ἕνα κολλημένους.

Παρεδόσαμεν ἀντὶ τῶν λύτρων τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ ἀφοῦ ἐμείναμεν μίαν ἡμέραν ἀπεπλεύσαμεν. Ἤδη δὲ ἐφαίνοντο ἰχθύες καὶ πτηνὰ διάφορα καὶ ἄλλα διάφορα σημεῖα ἐκ τῶν ὁποίων ἐσυμπεραίναμεν ὅτι ἦτο πλησίον ξηρά. Μετ' ὀλίγον εἴδαμεν καὶ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι μετεχειρίζοντο νέον τρόπον ναυτιλίας· διότι οἱ ἴδιοι ἦσαν καὶ ναῦται καὶ πλοῖα. Ἐταξείδευον δὲ ὡς ἑξῆς· ἁπλωμένοι ὕπτιοι εἰς τὴν θάλασσαν ὥρθωναν τὰ αἰδοῖά των —

τὰ ἔχουν δὲ μεγάλα — προσδένοντες δὲ εἰς αὐτὰ καραβόπανον καὶ κρατοῦντες τὰ ἄκρα αὐτοῦ ἔπλεον ὠθούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ὡς πλοῖα. Μετὰ τούτους ἐφάνησαν ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι καθήμενοι ἐπὶ φελῶν, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχον ζεύξει δύο δελφῖνας, ἡνιόχουν· οἱ δὲ δελφῖνες προχωροῦντες ἔσυρον τοὺς φελοὺς ὡς ὀχήματα καὶ ἔτρεχον. Οὗτοι οὔτε μᾶς ἐπείραξαν, οὔτε μᾶς ἀπέφευγαν, ἀλλ' ἔτρεχον ἀφόβως καὶ εἰρηνικῶς καὶ ἐθαύμαζαν τὸ εἶδος τοῦ πλοίου μας, τὸ ὁποῖον παρετήρουν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν.

Περὶ τὴν ἑσπέραν προσωρμίσθημεν εἰς νῆσον ὄχι μεγάλην κατοικουμένην ὑπὸ γυναικῶν, ὡς ἐνομίζαμεν, αἱ ὁποῖαι ὡμίλουν Ἑλληνικά. Ἦλθαν δὲ καὶ μᾶς ὑπεδέχθησαν πολὺ φιλοφρόνως καὶ ἦσαν κατὰ τρόπον πολὺ πορνικὸν στολισμέναι, ὅλαι δὲ εὐειδεῖς καὶ νέαι καὶ ἐφόρουν ἔνδυμα μακρὸν καὶ συρόμενον. Ἡ νῆσος ὠνομάζετο Καββαλοῦσα, ἡ δὲ πόλις Ὑδραμαρδία. Αἱ δὲ γυναῖκες μᾶς παρέλαβον καὶ μᾶς ὡδήγησαν ἑκάστη εἰς τὴν κατοικίαν της διὰ νὰ μᾶς ξενίσουν. Ἀλλ' ἐγὼ ὁ ὁποῖος ἔμεινα ὀλίγον ὀπίσω — διότι ὑπώπτευα δυσάρεστα — παρετήρησα γύρω μετὰ προσοχῆς καὶ εἶδα πολλὰ ὀστᾶ καὶ κρανία ἀνθρώπων σκορπισμένα. Δὲν ἔκρινα ὅμως φρόνιμον νὰ φωνάξω τοὺς συντρόφους καὶ νὰ τρέξουν εἰς τὰ ὅπλα. Ἀλλὰ λαβὼν τὴν μολόχαν ἔκαμα μεγάλην δέησιν διὰ νὰ σωθῶμεν ἀπὸ τοὺς κινδύνους εἰς τοὺς ὁποίους εἴχαμεν ἐμπέσει.

Μετ' ὀλίγον ἐνῷ μὲ ὑπηρέτει ἡ γυνὴ ἡ ὁποία μ' ἐφιλοξένει, πατετήρησα ὅτι δὲν εἶχε σκέλη γυναικός, ἀλλὰ ὄνου. Τότε ἔσυρα τὸ ξίφος καὶ ἀφοῦ τὴν συνέλαβα καὶ τὴν ἔδεσα ἤρχισα νὰ τὴν ἀνακρίνω περὶ ὅλων· αὐτὴ δὲ ἠναγκάσθη νὰ μοῦ ὁμολογήσῃ ὅτι ἦσαν γυναῖκες θαλάσσιαι ὀνομαζόμεναι Ὀνοσκελέαι καὶ ὅτι τρώγουν τοὺς ἐπισκεπτομένους τὴν νῆσον ξένους. Ἀφοῦ τοὺς μεθύσωμεν, εἶπε, κατακλινόμεθα μετ' αὐτῶν καὶ ἐνῷ κοιμοῦνται τοὺς φονεύομεν. Ἀκούσας ταῦτα, τὴν ἀφῆκα δεμένην καὶ ἀναβὰς εἰς τὴν στέγην ἐφώναζα καὶ ἐκάλουν τοὺς συντρόφους μου. Ὅταν δὲ οὗτοι ἦλθαν, διηγήθην τὰ πάντα, ἔδειξα εἰς αὐτοὺς τὰ ὀστᾶ καὶ τοὺς ὡδήγησα μέσα πρὸς τὴν δεμένην γυναῖκα. Αὐτὴ

ὅμως μετεβλήθη ἀμέσως εἰς νερὸν καὶ ἐξηφανίσθη. Τότε ἐγὼ ἐβύθισα τὸ ξίφος μου εἰς τὸ νερὸν διὰ νὰ ἴδω τί θὰ συνέβαινε· καὶ τὸ νερὸν ἔγεινεν αἷμα.

Ἐπεστρέψαμεν μετὰ σπουδῆς εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἀνεχωρήσαμεν· καὶ ὅταν ἤρχιζε νὰ φωτίζῃ, διεκρίναμεν ξηρὰν καὶ ἐμαντεύσαμεν ὅτι εἶνε ἡ ἤπειρος ἡ ἀντίθετος πρὸς τὴν ἰδικήν μας. Προσκυνήσαντες λοιπὸν καὶ προσευχηθέντες συνεσκεπτόμεθα περὶ τοῦ πρακτέου· καὶ ἄλλοι μὲν ἦσαν τῆς γνώμης νὰ ἐξέλθωμεν ἐπ' ὀλίγον καὶ πάλιν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ πλοῖον, ἄλλοι δὲ νὰφήσωμεν ἐκεῖ τὸ πλοῖον καὶ νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὰ μεσόγεια νὰ γνωρίσωμεν τοὺς κατοίκους. Ἐν ᾧ δὲ συνεσκεπτόμεθα περὶ τούτων, ἐσηκώθη σφοδρὰ τρικυμία ἡ ὁποία ἔρριψε τὸ πλοῖόν μας εἰς τὴν ἀκτὴν καὶ τὸ συνέτριψεν. Ἡμεῖς δὲ μετὰ δυσκολίας κατωρθώσαμεν νὰ ἐξέλθωμεν κολυμβῶντες, φέροντες μόνον τὰ ὅπλα μας καὶ ὅ,τι ἄλλο ἠδυνήθημεν ν' ἁρπάσωμεν.

Αὐτὰ εἶνε ὅσα μοῦ συνέβησαν μέχρι τῆς ἄλλης γῆς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κατὰ τὸ ταξείδιον εἰς τὰς νήσους καὶ εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἔπειτα εἰς τὸ κῆτος καὶ ἀφοῦ ἐξήλθαμεν ἐκ τοῦ κήτους εἰς τὰς νήσους τῶν Μακάρων καὶ τῶν ὀνείρων καὶ τελευταῖον εἰς τὴν νῆσον τῶν Βουκεφάλων καὶ τῶν Ὀνοσκελεῶν. Ὅσα δὲ μᾶς συνέβησαν εἰς τὴν γῆν θὰ διηγηθῶ εἰς τὰ κατόπιν βιβλία [1].

1) Τὰ βιβλία ταῦτα ἢ ἀπωλέσθησαν ἢ δὲν ἐγράφησαν ποτὲ ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ.

ΤΥΡΑΝΝΟΚΤΟΝΟΣ [1]

Ἀνέβη τις εἰς τὴν ἀκρόπολιν διὰ νὰ φονεύσῃ τὸν τύραννον· καὶ αὐτὸν μὲν δὲν εὗρε· φονεύσας δὲ τὸν υἱόν του ἀφῆκε τὸ ξίφος εἰς τὸ σῶμά του. Ἔπειτα ἦλθεν ὁ τύραννος καὶ ἰδὼν τὸν υἱόν του νεκρὸν ἐφονεύθη μὲ τὸ αὐτὸ ξίφος. Ὁ ἀνελθὼν καὶ φονεύσας τὸν υἱὸν τοῦ τυράννου ζητεῖ ἀμοιβὴν ὡς τυραννοκτόνος.

Δύο τυράννους φονεύσας αὐθημερόν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τὸν μὲν ἤδη ἡλικιωμένον, τὸν δὲ ἀκμαῖον καὶ ἕτοιμον νὰ συνεχίσῃ τὰ πατρικὰ ἀδικήματα, ἔρχομαι νὰ ζητήσω μίαν καὶ διὰ τοὺς δύο ἀμοιβήν. Εἶμαι ὁ μόνος ἐξ ὅλων τῶν τυραννοκτόνων, ὅστις δι' ἑνὸς κτυπήματος ἐξώντωσα δύο φαύλους καὶ ἐφόνευσα τὸν μὲν υἱὸν διὰ τοῦ ξίφους, τὸν δὲ πατέρα διὰ τῆς ἀγάπης του πρὸς τὸν υἱόν του. Καὶ ὁ μὲν τύραννος ἱκανῶς ἐτιμωρήθη δι' ὅσα μᾶς ἔχει κάμει, διότι ζῶν εἶδε τὸν υἱόν του νὰ προαποθάνῃ, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς ἠναγκάσθη νὰ γίνῃ παραδόξως τυραννοκτόνος τοῦ ἑαυτοῦ του· ὁ δὲ υἱός του ἐφονεύθη ὑπ' ἐμοῦ, μ' ἐβοήθησε δὲ καὶ μετὰ θάνατον εἰς ἄλλον φόνον· καὶ ὅταν μὲν ἔζῃ ἐλάμβανε μέρος εἰς

---

1 Ὁ λόγος οὗτος καὶ οἱ τέσσαρες ἑπόμενοι εἶνε μιμήσεις τῶν ρητορικῶν ὑποδειγμάτων, τὰ ὁποῖα οἱ διδάσκαλοι συνέθετον πρὸς ἄσκησιν τῶν μαθητῶν αὐτῶν. Ἡ τυραννοκτονία ἦτο τὸ συνηθέστερον καὶ προσφιλέστερον θέμα τῶν ἀσκήσεων τούτων. Ὁ Ἔρασμος ἔγραψε Λατινικὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ρητορικὸν δοκίμιον τοῦ Λουκιανοῦ.

τὰς ἀδικίας τοῦ πατρός του,ὅταν δὲ ἀπέθανεν ἔγινε πατροκτόνος ὅπως ἠδύνατο.

Ὁ καταλύσας λοιπὸν τὴν τυραννίαν εἶμαι ἐγὼ καὶ τὸ ξίφος μου, τὸ ὁποῖον τὰ πάντα ἐξετέλεσεν, ἤλλαξα δὲ τὴν τάξιν τῶν φόνων καὶ ἐνεωτέρισα εἰς τὸν τρόπον τῆς θανατώσεως τῶν ἀχρείων, καθότι τὸν μὲν δυνατώτερον καὶ δυνάμενον ν' ἀμυνθῇ ἐφόνευσα ἐγώ, τὸν γέροντα δὲ μόνον διὰ τῆς παραχωρήσεως τοῦ ξίφους. Ἐνόμιζα ἐπομένως ὅτι καὶ περισσοτέρα τιμὴ θὰ μοῦ ἀπενέμετο παρ' ὑμῶν καὶ ἀμοιβὰς θὰ ἐλάμβανα ἰσαρίθμους μὲ τοὺς φονευθέντας, καθότι δὲν σᾶς ἀπήλλαξα μόνον ἀπὸ τὰ σημερινὰ παθήματα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν φόβον τῶν μελλόντων κακῶν καὶ σᾶς ἔδωκα ἀσφαλῆ τὴν ἐλευθερίαν, διότι οὐδεὶς ἔμεινε διὰ νὰ κληρονομήσῃ καὶ συνεχίσῃ τὴν ἀδικίαν. Καὶ ὅμως κινδυνεύω, ἀφοῦ τόσα κατώρθωσα, μόνος ἐγὼ νἀποπεμφθῶ παρ' ὑμῶν ἀβράβευτος καὶ μόνος νὰ στερηθῶ τῆς ἀμοιβῆς τῶν νόμων, τοὺς ὁποίους διεφύλαξα. Καὶ ὁ ἀντίπαλός μου οὗτος μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν φροντίζει ὑπὲρ τῶν κοινῶν, ὡς λέγει, καὶ διὰ τοῦτο πολεμεῖ τὴν ἀπαίτησίν μου, ἀλλὰ διότι λυπεῖται τοὺς φονευθέντας καὶ ἐκδικεῖται κατ' ἐκείνου ὅστις ἔγινε τοῦ θανάτου αὐτῶν αἴτιος.

Ἀλλὰ θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε, ὦ ἄνδρες δικασταί, νὰ διηγηθῶ διὰ βραχέων τὰ ἀδικήματα τῆς τυραννίας, καίτοι καλῶς τὰ γνωρίζετε· καθότι οὕτω θὰ ἐννοήσετε τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας μου καὶ περισσότερον θὰ εὐχαριστηθῆτε, σκεπτόμενοι ἀπὸ ποῖα κακὰ ἐσώθητε. Διότι δὲν ὑπεφέραμεν, ὅπως πολλάκις ἄλλοι, ἁπλῆν τυραννίαν καὶ δουλείαν, οὔτε εἴχαμεν νὰ κάμωμεν μὲ τὰς ὀρέξεις μόνον ἑνὸς αὐθέντου, ἀλλὰ μόνοι ἐξ ὅσων ποτὲ ὑπέφεραν ὁμοίαν δυστυχίαν δύο ἀντὶ ἑνὸς τυράννους εἴχαμεν καὶ διττὰ οἱ δυστυχεῖς ὑπεφέραμεν ἀδικήματα. Ὁ γέρων, εἶνε ἀληθές, ἦτο κατὰ πολὺ μετριοπαθέστερος, εἰς τοὺς θυμούς του ἠπιώτερος, εἰς τὰς τιμωρίας βραδύτερος καὶ εἰς τὰς ἐπιθυμίας νωθρότερος, ἴσως διότι ἤδη ἡ ἡλικία συνεκράτει τὴν σφοδρότητα τῶν ὁρμῶν του καὶ τοῦ ἐχαλιναγώγει τὰς ὀρέξεις τῶν ἡδονῶν.

Ἀλλὰ λέγεται καὶ ὅτι ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του παρεσύρθη εἰς τὴν

τυραννίαν χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, καθότι αὐτὸς ἐκ φύσεως δὲν ἦτο πολὺ τυραννικός, ἀλλ' ἔγεινε τύραννος ὑπακούων εἰς ἐκεῖνον· διότι ἦτο καθ' ὑπερβολὴν φιλότεκνος, ὡς ἐφάνη ἄλλως τε, καὶ ὁ υἱός του ἦτο τὸ πᾶν δι' αὐτὸν καὶ εἰς αὐτὸν ἐπείθετο καὶ ἔπραττε τὰ ἀδικήματα τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος ὑπηγόρευε καὶ ἐτιμώρει ὅσους ἐκεῖνος ὑπεδείκνυε καὶ εἰς ὅλα ὑπήκουεν εἰς τὰς θελήσεις του καὶ ἦτο ὁ υἱὸς τύραννος τοῦ τυράννου, ὁ δὲ πατὴρ δορυφόρος τῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ υἱοῦ του. Ὁ δὲ υἱὸς τὰς μὲν τιμὰς παρεχώρει εἰς τὸν πατέρα λόγῳ ἡλικίας καὶ τὴν ἐξουσίαν μόνον κατ' ὄνομα δὲν εἶχεν· ἡ ἐκτέλεσις ὅμως τῆς τυραννίας καὶ ἡ πραγματικὴ ὑπόστασις ἦτο αὐτός. Αὐτὸς παρεῖχε τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν εἰς τὴν μοναρχίαν καὶ μόνος αὐτὸς εἶχε τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀδικημάτων. Αὐτὸς ἦτο ὁ συγκρατῶν εἰς πειθαρχίαν τοὺς δορυφόρους, ὁ ἐνισχύων τὴν φρουράν, ὁ ἐμπνέων φόβον εἰς τοὺς τυραννουμένους, ὁ σφάζων τοὺς ἐπικινδύνους, ὁ ἐξοντώνων τοὺς ἐφήβους, ὁ προσβάλλων τὴν τιμὴν τῶν ἐγγάμων· ὑπ' αὐτοῦ ἐγίνοντο αἱ ἁπαγωγαὶ τῶν παρθένων καὶ ὁσάκις ἐσφάγησαν ἄνθρωποι ἢ ἐξωρίσθησαν καὶ ἁφηρέθησαν περιουσίαι καὶ ἐβασανίσθησαν καὶ ὑβρίσθησαν πολῖται, πάντα ταῦτα ἦσαν τολμήματα νεανικά. Ὁ γέρων δὲ ἐκεῖνος ἠκολούθει εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ υἱοῦ καὶ ἐβοήθει εἰς τὰς ἀδικίας καὶ ἐπεδοκίμαζε τοῦ υἱοῦ τὰς αὐθαιρεσίας καὶ τὸ πρᾶγμα ἔγινεν ἀφόρητον· διότι ὅταν τὰ πάθη προσλαμβάνουν τὴν δύναμιν τῆς ἐξουσίας δὲν ἔχουν πλέον ὅρια εἰς τὰ ἀνομήματά των. Ὅ,τι δὲ πρὸ πάντων ἐπροξένει λύπην ἦτο ὅτι προεβλέπομεν μακρὰν ἢ μᾶλλον ἀτελεύτητον τὴν δουλείαν καὶ ὅτι διαδοχικῶς ἡ πόλις θὰ παρεδίδετο ἄλλοτε εἰς ἄλλον τύραννον καὶ ὁ λαὸς θὰ ἐγίνετο κληρονομία φαύλων. Δὲν εἶνε μικρὰ ἐλπὶς τὸ νὰ σκέπτωνται οἱ τυραννούμενοι καὶ νὰ λέγουν καθ' ἑαυτοὺς «ἀλλὰ μετ' ὀλίγον θὰ παύσῃ νὰ μᾶς τυραννῇ ἐντὸς ὀλίγου θὰποθάνῃ καὶ θὰνακτήσωμεν τὴν ἐλευθερίαν μας». Δι' αὐτοὺς ὅμως οὐδὲν τοιοῦτον ἠδυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν, ἀλλ' ἐβλέπαμεν ἤδη ἕτοιμον τὸν διάδοχον τῆς ἐξουσίας. Διὰ τοῦτο κανεὶς ἐκ τῶν τολμηρῶν καὶ ὁμο-

φρόνων πρὸς ἐμὲ δὲν ἐτόλμα νὰ ἐπιχειρήσῃ τι ἐναντίον τοῦ τυράννου, ἀλλ' ἡ ἐλευθερία εὑρίσκετο εἰς πλήρη ἀπόγνωσιν καὶ ἡ τυραννία ἐφαίνετο ἀκαταμάχητος, καθότι δὲν εἴχαμεν νὰ πολεμήσωμεν πρὸς ἕνα, ἀλλὰ πρὸς περισσοτέρους.

Αὐτὰ ὅμως δὲν ἐφόβισαν ἐμὲ καὶ οὔτε ἡ δυσκολία τῆς πράξεως μὲ ἀπεθάρρυνε, οὔτε ὁ κίνδυνος μὲ ἐδειλίασε, μόνος δέ, ἐντελῶς μόνος πρὸς τόσῳ ἰσχυρὰν καὶ πολυάριθμον τυραννίαν, μᾶλλον δὲ ὄχι μόνος, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ξίφους, τὸ ὁποῖον μοῦ ἐχρησίμευσεν ὡς σύμμαχος καὶ ἐν μέρει συντυραννοκτόνος, ἔκαμα τὸ τόλμημα, ἀποφασισμένος ν' ἀποθάνω, ἀλλὰ παρηγορούμενος ὅτι ὁ θάνατός μου θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν κοινὴν ἀπελευθέρωσιν. Συναντήσας δὲ τὴν πρώτην φρουρὰν καὶ τρέψας ὄχι εὐκόλως τοὺς δορυφόρους εἰς φυγήν, φονεύων πάντα συναντώμενον καὶ πάντα ἀνθιστάμενον, ἔφθασα εἰς τὸν κύριον σκοπὸν τῆς ἐπιχειρήσεώς μου, εἰς τὴν μόνην δύναμιν τῆς τυραννίας καὶ τὴν ἀφορμὴν τῶν συμφορῶν μας. Τὸν εὗρον ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῆς ἀκροπόλεως καὶ μολονότι ἠμύνθη καὶ ἀντέστη γενναίως, τὸν ἐφόνευσα καὶ τὸν ἐξήπλωσα κατὰ γῆς πλήρη τραυμάτων.

Ἡ τυραννία καθηρέθη οὕτω καὶ ὁ σκοπός μου εἶχεν ἐκτελεσθῇ. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἤμεθα ὅλοι ἐλεύθεροι· ὑπελείπετο μόνον ὁ γέρων ἀκόμη, ἄοπλος, ἀπολέσας τοὺς σωματοφύλακας, μὴ ἔχων πλέον τὸν μέγαν δορυφόρον του, ἔρημος καὶ μὴ ἀξίζων νὰ τὸν πλήξῃ χεὶρ γενναίου ἀνδρός. Καὶ τότε, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐσκεπτόμην καὶ ἔλεγα κατ' ἐμαυτόν· Ὅλα ἔχουν καλῶς, τὰ πάντα ἔγειναν καὶ κατωρθώθησαν· ἀλλὰ κατὰ τίνα τρόπον θὰ τιμωρηθῇ ὁ ὑπολειπόμενος; Ἐμοῦ καὶ τῆς χειρός μου εἶνε ἀνάξιον νὰ τὸν τιμωρήσω, διότι κινδυνεύω οὕτω, ἀφ' οὗ ἔκαμα τόσῳ λαμπρὸν καὶ γενναῖον κατόρθωμα, νὰ τὸ ἀμαυρώσω· πρέπει δὲ νὰ ζητήσω ἄλλον δήμιον, διότι δὲν εἶνε ἄξιος νὰ ὑποστῇ τὴν αὐτὴν τύχην μὲ τὸν υἱόν του. Ἂς ἀφήσω ἐδῶ τὸ ξίφος πλησίον τοῦ νεκροῦ καὶ ὅταν θὰ ἔλθῃ καὶ ἴδῃ ἂς τιμωρηθῇ μόνος του. Εἰς τὸ ξίφος ἀναθέτω τὴν ἐκτέλεσιν τῶν λοιπῶν. Ἀφ' οὗ ἐσκέφθην ταῦτα ἀνεχώρησα, τὸ δὲ ξίφος μου, ὅπως προέβλεψα,

ἔπραξε κατὰ τὴν παραγγελίαν μου καὶ ἐτυραννοκτόνησε καὶ ἔδωκε τέλος εἰς τὸ δρᾶμά μου.

Ἔρχομαι λοιπὸν φέρων εἰς ὑμᾶς τὴν δημοκρατίαν καὶ κηρύττω εἰς ὅλους νὰ ἀναθαρρήσουν καὶ ἀναγγέλλω τὴν ἐπάνοδον τῆς ἐλευθερίας. Καὶ τώρα ἀπολαύσετε τοὺς καρποὺς τῶν ἔργων μου. Ὡς βλέπετε, εἰς τὴν ἀκρόπολιν οὐδεὶς ὑπάρχει πλέον φαῦλος, οὐδεὶς διατάσσει, ἀλλ' εἴμεθα ἐλεύθεροι ν' ἀπονέμωμεν τιμάς, νὰ δικάζωμεν καὶ νὰ συζητοῦμεν κατὰ τοὺς νόμους, καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ὀφείλετε εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὴν τόλμην μου, διὰ τὸν ἕνα ἐκεῖνον φόνον, μετὰ τὸν ὁποῖον ὁ πατὴρ δὲν ἠδύνατο νὰ ζήσῃ πλέον. Διὰ ταῦτα ζητῶ νὰ μοῦ δοθῇ παρ' ὑμῶν ἡ πρέπουσα ἀμοιβή, ὄχι διότι εἶμαι φιλοκερδὴς ἢ μικροπρεπὴς καὶ διότι εὐηργέτησα τὴν πατρίδα ἀποβλέπων εἰς τὴν ἀμοιβήν, ἀλλὰ διότι θέλω νὰ ἐπικυρωθοῦν τὰ κατορθώματά μου διὰ τῆς δωρεᾶς καὶ νὰ μὴ διαβληθοῦν, οὔτε νὰ καταστῇ ἄδοξον τὸ κατόρθωμά μου κρινόμενον ὡς ἀτελὲς καὶ ἀνάξιον βραβεύσεως.

Ὁ ἀντίπαλος ἀντιλέγει ὅτι δὲν εἶνε δίκαιον νὰ ζητῶ τιμὰς καὶ νὰ λάβω ἀμοιβήν, διότι δὲν εἶμαι τάχα τυραννοκτόνος καὶ δὲν ἔπραξα ὅ,τι ὁ νόμος ὁρίζει καὶ τὸ ἔργον μου δὲν εἶνε πλῆρες, ὥστε νὰ δικαιοῦμαι νὰ ζητήσω ἀμοιβήν. Τὸν ἐρωτῶ λοιπὸν τί ἤθελε νὰ πράξω; Δὲν ἀνέβην εἰς τὸ φρούριον; Δὲν ἐφόνευσα; δὲν ἠλευθέρωσα; ὑπάρχει πλέον κανεὶς ὁ διατάσσων; κανεὶς ὁ προστάζων; ἀπειλεῖ κανεὶς αὐθέντης; μὲ διέφυγε κανεὶς ἐκ τῶν κακούργων; Δὲν δύνασαι ν' ἀρνηθῇς. Ἡ εἰρήνη ἀποκατέστη παντοῦ καὶ μετ' αὐτῆς οἱ νόμοι καὶ ἐλευθερία πλήρης καὶ δημοκρατία ἀσφαλὴς καὶ οἰκογενειακὴ τιμὴ ἀνύβριστος καὶ οἱ παῖδες οὐδένα διατρέχουν κίνδυνον καὶ αἱ θυγατέρες τῶν πολιτῶν εἶνε ἀσφαλεῖς καὶ ἡ πόλις ἑορτάζει τὴν κοινὴν εὐτυχίαν.

Ποῖος λοιπὸν εἶνε ὅλων τούτων ὁ αἴτιος; ποῖος εἶνε ὁ ὁποῖος ἔπαυσε τὰ μὲν καὶ ἐξησφάλισε τὰ ἄλλα; Ἐὰν ὑπάρχῃ ἄλλος ἔχων δικαίωμα νὰ τιμηθῇ ἀντὶ ἐμοῦ τοῦ παραχωρῶ τὸ βραβεῖον καὶ παραιτοῦμαι τῆς ἀμοιβῆς. Ἐὰν ὅμως μόνος ἐγὼ ἔπραξα τὰ πάντα, ἀποτολμήσας, κινδυνεύσας, ἀναβὰς εἰς τὴν

ἀκρόπολιν, φονεύσας, τιμωρήσας ἀπ' εὐθείας ἢ δι' ἄλλου, διατί θέλεις νὰ ἐλαττώσῃς τὴν σημασίαν τῶν κατορθωμάτων μου; διατί προσπαθεῖς νὰ πείσῃς τὴν πόλιν νὰ φανῇ πρὸς ἐμὲ ἀχάριστος;

—Διότι δὲν ἐφόνευσες τὸν ἴδιον τὸν τύραννον, ὁ δὲ νόμος δίδει ἀμοιβὴν εἰς τὸν τυραννοκτόνον. — Καὶ τί διαφέρει, εἰπέ μου, νὰ φονεύσῃ κανεὶς αὐτὸν ἢ νὰ γείνῃ αἴτιος τοῦ θανάτου του; Ἐγὼ νομίζω ὅτι δὲν ὑπάρχει καμμία διαφορά· ὁ δὲ νομοθέτης ἀποβλέπει μόνον εἰς τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς τυραννίας· αὐτὰ τιμᾷ, αὐτὰ ἔκρινεν ἄξια ἀμοιβῆς, δὲν θὰ τολμήσῃς δὲ νὰ ἰσχυρισθῇς ὅτι δὲν ἔγειναν αὐτὰ ἐξ αἰτίας μου. Διότι, ἐὰν ἐφόνευσα ἐκεῖνον ἄνευ τοῦ ὁποίου ὁ τύραννος δὲν ἠδύνατο νὰ ζῇ, ἐγὼ ἐφόνευσα τὸν τύραννον. Εἶναι ἰδικόν μου ἔργον ὁ φόνος, διότι ἐγὼ διηύθυνα τὴν χεῖρά του. Παῦσε λοιπὸν νὰ λεπτολογῇς διὰ τὸν τρόπον τοῦ θανάτου καὶ μὴ ἐξετάζῃς πῶς ἀπέθανεν, ἀλλ' ἂν δὲν ὑπάρχῃ πλέον καὶ ἂν ἐξ αἰτίας μου δὲν ὑπάρχῃ. Ἀλλὰ διὰ νὰ συκοφαντήσῃς τοὺς εὐεργέτας τῆς πόλεως δύνασαι ἴσως νὰ κάμῃς ζήτημα καὶ ἂν ὄχι μὲ ξίφος, ἀλλὰ μὲ λίθον ἢ ξύλον ἢ κατ' ἄλλον τρόπον ἐφόνευσα τύραννον. Ἀλλ' ἐὰν ἐπολιόρκησα τύραννον καὶ διὰ τῆς πείνης τὸν ἔφερα εἰς τὴν ἀνάγκην ν' αὐτοκτονήσῃ, θὰ ἔλεγες καὶ τότε ὅτι ἔπρεπε νὰ τὸν φονεύσω ἰδιοχείρως ἢ θὰ διετείνεσο ὅτι δὲν συνεμορφώθην πρὸς τὸν νόμον, ἐνῷ οὕτω ὁ κακοῦργος ἀπέθανε σκληρότερον θάνατον;

Ἓν μόνον πρέπει νὰ ἐξετάζῃς, τοῦτο ν' ἀπαιτῇς καὶ περὶ τούτου νὰ λεπτολογῇς, ἂν μένῃ κανεὶς ἐκ τῶν κακῶν, ἂν ὑπάρχῃ ἀφορμὴ φόβου ἢ ὑπόμνησις τῶν συμφορῶν μας. Ἐὰν δὲ ὅλα ἐκαθαρίσθησαν καὶ παντοῦ ἐπικρατῇ εἰρήνη, εἶνε ἴδιον συκοφάντου νὰ προσπαθῇς διὰ τῆς ἐπικρίσεως τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἔγειναν τὰ πράγματα νὰ μὲ στερήσῃς τὴν ἀμοιβὴν τῆς πράξεώς μου.

Ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἰς τοὺς νόμους ἀναφέρεται καὶ τοῦτο, ἐκτὸς ἐὰν ἀπὸ τὴν πολλὴν δουλείαν ἐλησμόνησα τὰ ὑπ' αὐτῶν

ἀναφερόμενα, ὅτι τὰ καθιστῶντα τὸ ἔγκλημα τοῦ φόνου εἶνε διττά, πρῶτον ἐὰν κανεὶς ὁ ἴδιος ἐφόνευσε καὶ δεύτερον, ἐὰν αὐτὸς μὲν δὲν ἐφόνευσεν οὔτε ἰδιοχείρως ἔπραξε τὸν φόνον, ἀλλ' ἠνάγκασε καὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν τοῦ φόνου. Ἀμφοτέρους τούτους τιμωρεῖ ἐξ ἴσου ὁ νόμος καὶ πολὺ δικαίως· διότι ἡ παρακίνησις δὲν εἶνε ὀλιγώτερον τῆς πράξεως ἐγκληματική· εἶνε λοιπὸν περιττὴ ἡ ἐξέτασις τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἔγεινεν ὁ φόνος. Ἀφοῦ τὸν οὕτω φονεύοντα νομίζεις δίκαιον νὰ τιμωρηθῇ ὡς φονεὺς καὶ δὲν νομίζεις ὅτι πρέπει νὰ ἀπολύεται, πῶς δὲν θεωρεῖς ἰσότιμον μὲ τοὺς εὐεργέτας ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εὐηργέτησε τὴν πόλιν; Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δύνασαι νὰ εἴπῃς, ὅτι ἐγὼ ἁπλῶς ἐφόνευσα τὸν υἱὸν τοῦ τυράννου, ἐπῆλθε δὲ ἀποτέλεσμα ἀγαθὸν χωρὶς ἐγὼ νὰ τὸ θέλω. Διότι τί ἠδυνάμην νὰ φοβηθῶ, ἀφοῦ ἤδη εἶχε φονευθῇ ὁ δυνατώτερος; Διατί δὲ ἀφῆκα τὸ ξίφος εἰς τὸ σῶμα τοῦ φονευθέντος, ἐὰν δὲν προεμάντευα ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἔγεινεν; Ἐκτὸς ἐὰν θὰ ἰσχυρισθῇς ὅτι ὁ φονευθεὶς δὲν ἦτο τύραννος, οὔτε εἶχεν αὐτὴν τὴν ὀνομασίαν, οὔτε ὅτι θὰ ἐδίδατε εὐχαρίστως πολλὰς ἀμοιβὰς διὰ ν' ἀποθάνῃ. Ἀλλὰ δὲν θὰ εἴπῃς τίποτε τοιοῦτον. Καὶ ἀφοῦ ὁ τύραννος ἐφονεύθη δὲν θὰ δώσῃς ἀμοιβὴν εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔγεινεν αἴτιος τοῦ θανάτου αὐτοῦ; ὦ τῆς μικρολογίας. Τί σε μέλει πῶς ἀπέθανεν, ἀφοῦ ἀπολαμβάνεις ἐλευθερίαν καὶ τί περισσότερον ἀπαιτεῖς ἀπὸ ἐκεῖνον ὅστις σοῦ ἀπέδωκε τὴν δημοκρατίαν; Ὡς ὁ ἴδιος λέγεις, ὁ νόμος ἐξετάζει μόνον τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων, τὰς δὲ λεπτομερείας παραλείπει καὶ δὲν πολυπραγμονεῖ. Μήπως καὶ ἐὰν ἐκδιώξῃ κανεὶς τύραννον δὲν θὰ εἶνε ἄξιος νὰ λάβῃ ἀμοιβὴν τυραννοκτόνου; πολὺ δικαίως, διότι καὶ ἐκεῖνος ἐλευθερίαν ἀντὶ δουλείας θὰ μᾶς προσφέρῃ. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐγὼ ἔπραξα δὲν εἶνε ἐξορία οὔτε ἀφίνει τὸν φόβον καὶ τὴν ἀνάγκην δευτέρας ἐπαναστάσεως, ἀλλ' ὑπῆρξε τελεία καθαίρεσις καὶ ἐξόντωσις ὅλου τοῦ γένους τοῦ τυράννου καὶ τὸ κακὸν ἀπεκόπη ἐκ τῆς ῥίζης. Ἀλλὰ σᾶς παρακαλῶ νὰ ἐξετάσετε τὰ πάντα ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἐὰν θέλετε, διὰ νὰ ἴδετε ἐὰν παρελείφθη τι

τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ ὁ νόμος καὶ ἐὰν μοῦ λείπῃ καμμία ἐκ τῶν ἀρετῶν τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ τυραννοκτόνος. Πρῶτον πρέπει νὰ ἔχῃ χαρακτῆρα γενναῖον καὶ φιλοπατρίαν τοιαύτην, ὥστε προθύμως νὰ κινδυνεύῃ χάριν τῶν κοινῶν συμφερόντων καὶ χάριν τῆς σωτηρίας τῶν πολλῶν νὰ θυσιάζῃ τὴν ζωήν του. Λοιπὸν ἐφάνην ἐγὼ ἄνανδρος καὶ ἀπεδειλίασα προβλέπων τοὺς κινδύνους εἰς τοὺς ὁποίους θὰ ἐξετιθέμην; Δὲν θὰ τολμήσῃ κανεὶς νὰ εἴπῃ τίποτε τοιοῦτον περὶ ἐμοῦ.

Λοιπὸν ἂς μείνωμεν εἰς τὸ δεδομένον τοῦτο καὶ ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι μόνον ἠθέλησα καὶ ἀπεφάσισα ταῦτα καὶ ὅτι οὐδὲν καλὸν ἀποτέλεσμα προῆλθεν, ἀλλὰ μόνον διότι εἶχα τοιαύτην προαίρεσιν, ἀξιῶ νὰ λάβω ἀμοιβὴν ὡς εὐεργέτης τῆς πόλεως. Ἐγὼ μὲν δὲν ἠδυνήθην, ἄλλος δὲ μετ' ἐμὲ ἐφόνευσε τὸν τύραννον· λοιπὸν δὲν νομίζεις ὅτι θὰ ἦτο παράλογον καὶ ἄδικον νὰ μοῦ δοθῇ ἡ ἀμοιβή; καὶ μάλιστα ἂν ἔλεγα· εἶχα τὸν πόθον, τὸ ἠθέλησα, τὸ ἐπεχείρησα, ἐδοκίμασα καὶ μόνον διότι εἶχα τὴν προαίρεσιν εἶμαι ἄξιος νὰ τιμηθῶ ὡς τυραννοκτόνος, τί θὰ ἀπεκρίνεσο τότε; Τώρα ὅμως δὲν λέγω τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀνέβηκα εἰς τὸ φρούριον καὶ πολὺ ἐκοπίασα πρὸ τοῦ φόνου τοῦ νέου· διότι μὴ ὑποθέσετε ὅτι εἶνε τόσον εὔκολον καὶ ἄκοπον τὸ πρᾶγμα νὰ νικήσῃ κανεὶς φρουρὰν καὶ νὰ ὑπερισχύσῃ δορυφόρων καὶ νὰ τοὺς τρέψῃ εἰς φυγήν, ἀλλ' αὐτὸ εἶνε σχεδὸν τὸ μέγιστον εἰς τὴν τυραννοκτονίαν καὶ τὸ κυριώτερον. Βέβαια αὐτὸς ὁ τύραννος δὲν εἶνέ τι μέγα καὶ δυσνίκητον καὶ δυσφόνευτον, ἀλλ' οἱ φρουροῦντες καὶ ὑποστηρίζοντες τὴν τυραννίαν. Ὅστις νικήσῃ αὐτοὺς τὰ πάντα κατώρθωσε καὶ τὸ ὑπολειπόμενον εἶνε μικρόν. Δὲν θὰ κατώρθωνα νὰ φθάσω μέχρι τῶν τυράννων, ἐὰν δὲν ἐνίκων τοὺς γύρω αὐτῶν φύλακας καὶ δορυφόρους ὅλους, ἂν ἐκείνους ὅλους δὲν κατετρόπωνα προηγουμένως. Οὐδὲν ἄλλο προσθέτω, ἀλλ' ἐπαναλαμβάνω· τὴν φρουρὰν ἐνίκησα, τοὺς δορυφόρους κατέκοψα καὶ τὸν τύραννον ἀφύλακτον, ἄοπλον, γυμνὸν τῆς δυνάμεώς του κατέστησα. Δὲν σοῦ φαίνεται λοιπὸν ὅτι διὰ ταῦτα εἶμαι ἄξιος τιμῆς ἢ ἐξακολουθεῖς ἀκόμη νὰ ἀπαιτῇς παρ' ἐμοῦ τὸν φόνον τοῦ τυράννου; Ἀλλ' ἐὰν

καὶ φόνον ἀπαιτῇς καὶ ὁ φόνος ὑπάρχει· δὲν εἶμαι ἀναίμακτος, ἀλλ' ἔκαμα μεγάλην καὶ γενναίαν σφαγὴν νέου ἀκμαίου καὶ εἰς ὅλους φοβεροῦ, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ἐπιβουλευθῇ τὴν ζωὴν τοῦ τυράννου, ὅστις εἰς αὐτὸν εἶχε πεποίθησιν, καὶ ἦτο ἴσος μὲ πολλοὺς δορυφόρους. Λοιπὸν δὲν εἶμαι ἄξιος ἀμοιβῆς, ἀλλὰ πρέπει ἀφοῦ τοιαῦτα κατώρθωσα νὰ μείνω χωρὶς τιμάς; Καὶ ἂν ἐφόνευα ἕνα δορυφόρον, ἂν ἐσκότωνα ἕνα ὑπηρέτην τοῦ τυράννου, ἕνα δοῦλον πιστόν, δὲν θὰ ἐφαίνετο καὶ τοῦτο μέγα, νὰ ἀνέλθω εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἐκεῖ μεταξὺ τῶν ἐνόπλων ἀνδρῶν νὰ φονεύσω ἕνα ἐκ τῶν φίλων τοῦ τυράννου;

Τώρα δὲ σκέψου καὶ ποῖος ἦτο ὁ φονευθείς· υἱὸς τυράννου, μᾶλλον δὲ τύραννος καὶ αὐτὸς καὶ τύραννος χειρότερος καὶ πλέον ἀνυπόφορος, σκληρότερος εἰς τὰς τιμωρίας του καὶ βιαιότερος εἰς τὰς ὕβρεις, τὸ δὲ σπουδαιότερον κληρονόμος καὶ διάδοχος ὅστις ἐπὶ πολὺ θὰ ἠδύνατο νὰ παρατείνῃ τὴν δυστυχίαν μας. Θέλεις νὰ δεχθῶμεν ὅτι μόνον τοῦτο ἔπραξα καὶ ὅτι ζῇ ἀκόμη ὁ τύραννος, διαφυγὼν τὸν θάνατον; Λοιπὸν διὰ τοῦτο ζητῶ βραβεῖον. Τί λέγετε; δὲν θὰ δώσετε; Δὲν ἦτο ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἐφοβεῖσθε; δὲν ἦτο δεσποτικός; δὲν ἦτο σκληρός; δὲν ἦτο ἀνυπόφορος;

Τώρα ἐπικαλοῦμαι τὴν προσοχήν σας καὶ εἰς τὸ ἑξῆς σπουδαῖον σημεῖον· καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ παρ' ἐμοῦ ὁ ἀντίπαλος ἄριστα ἔπραξα καὶ τὸν τύραννον ἐφόνευσα δι' ἄλλου φόνου, οὐχὶ ἁπλῶς, οὔτε δι' ἑνὸς τραύματος, τὸ ὁποῖον αὐτὸς θὰ ἐθεώρει πολὺ ἐλαφρὰν τιμωρίαν διὰ τοιαῦτα ἀδικήματα, ἀλλὰ τὸν ἐβασάνισα προηγουμένως μὲ πολλὴν λύπην καὶ τὸν ἔκαμα νὰ ἴδῃ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ὑπερηγάπα οἰκτρῶς φονευμένον καὶ κυλιόμενον εἰς τὸ αἷμά του, υἱὸν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς νεότητος, ἂν καὶ φαῦλον, καὶ ὁμοιάζοντα πρὸς αὐτόν. Αὐτὰ εἶνε διὰ τοὺς πατέρας τὰ θανάσιμα τραύματα, αὐτὰ εἶνε τὰ ξίφη τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται οἱ δίκαιοι τυραννοκτόνοι καὶ τοιοῦτος πρέπει νὰ εἶνε ὁ θάνατος τῶν ὠμῶν τυράννων, τοιαύτη ἡ τιμωρία ἡ ἁρμόζουσα εἰς τόσα ἐγκλήματα. Τὸ νὰ ποθάνῃ εὐθὺς καὶ

νἀγνοῇ, νὰ μὴ ἴδῃ κανὲν τοιοῦτον θέαμα, δὲν εἶνε τιμωρία ἀξία δι' ἕνα τύραννον. Διότι δὲν ἠγνόουν, οὔτε ἐκ τῶν ἄλλων ἠγνόει κανεὶς πόσην ὁ τύραννος ἔτρεφε πρὸς τὸν υἱόν του ἀγάπην καὶ ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἱκανὸς οὐδ' ἐπ' ὀλίγον καιρὸν νὰ ζήσῃ κατόπιν αὐτοῦ. Πάντες ἴσως οἱ πατέρες ἀγαποῦν ὁμοίως τὰ τέκνα των· ἀλλ' αὐτὸς δικαίως τὸν ἠγάπα κἄπως περισσότερον τῶν ἄλλων, διότι ἔβλεπεν ὅτι ἐκεῖνος ἦτο ὁ μόνος ὑποστηρικτὴς καὶ φύλαξ τῆς τυραννίας, καὶ μόνος προέβαλλε τὸ στῆθός του χάριν τοῦ πατρὸς καὶ παρεῖχεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του τὴν ἀσφάλειαν. Ὥστε ἂν ὄχι διὰ τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπελπισίαν ἐγνώριζα ὅτι θὰ ἀπέθνησκεν εὐθύς, διότι θὰ ἐνόμιζε τὴν ζωὴν πλέον ἀνωφελῆ, ἀφοῦ θὰ ἔχανε τὴν ἀσφάλειαν τὴν ὁποίαν τοῦ παρεῖχεν ὁ υἱός του. Μὲ ὅλα λοιπὸν συγχρόνως τὸν ἐπολιόρκησα, μὲ τὴν φυσικὴν ἀδυναμίαν, τὴν λύπην, τὴν ἀπόγνωσιν, τὸν φόβον, τὴν διάψευσιν τῶν ἐλπίδων του διὰ τὸ μέλλον. Ταῦτα μοῦ ἐχρησίμευσαν ὡς σύμμαχοι ἐναντίον του καὶ οὕτω τὸν ἠνάγκασα νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς αὐτοκτονίας. Ἀπέθανε δὲ ἄτεκνος, περίλυπος, κλαίων καὶ ὀδυρόμενος, πενθῶν βραχὺ μὲν πένθος, ἀλλ' ἀρκετὸν δι' ἕνα πατέρα, καὶ τὸ φοβερώτερον ἐφόνευσεν αὐτὸς ἑαυτόν, τὸ ὁποῖον εἶνε ὁ σκληρότατος τῶν θανάτων καὶ πολὺ φοβερώτερος παρὰ ἐὰν φονευθῇ κανεὶς ὑπὸ ἄλλου.

Ποῦ εἶνε τὸ ξίφος μου; μήπως κανεὶς ἄλλος τὸ γνωρίζῃ; μήπως εἶνε ἄλλου τινὸς ὅπλον; ποῖος τὸ ἀνεβίβασεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν; ποῖος τὸ μετεχειρίσθη πρὶν ἢ τὸ μεταχειρισθῇ ὁ τύραννος; τίς τὸ ἀπέστειλε κατ' ἐκείνου; ξίφος, σύντροφε καὶ διάδοχε τῶν κατορθωμάτων μου, μετὰ τόσους κινδύνους καὶ μετὰ τόσους φόνους μᾶς περιφρονοῦν καὶ μᾶς θεωροῦν ἀναξίους ἀμοιβῆς. Καὶ ἂν μόνον χάριν τούτου ἐζήτουν παρ' ὑμῶν τὴν τιμήν, ἂν ἔλεγον ἄνδρες δικασταί, ὁ τύραννος ἀπεφάσισε νὰ ἀποθάνῃ καὶ ἐπειδὴ εὑρέθη ἐκείνην τὴν ὥραν ἄοπλος, τὸ ξίφος μου τὸν ὑπηρέτησε καὶ πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσίν μας συνετέλεσε, δὲν θὰ μ' ἐνομίζατε ἄξιον τιμῆς καὶ ἀμοιβῆς μόνον διότι εἶμαι κύριος πράγματος τόσον πατριωτικοῦ; Δὲν θὰ μὲ ἀντημείβατε;

δὲν θὰ μὲ κατετάσσατε μεταξὺ τῶν εὐεργετῶν καὶ δὲν θὰ ἐφυλάσσατε τὸ ξίφος ὡς κειμήλιον ἱερόν; καὶ δὲν θὰ τὸ ἐπροσκυνεῖτε μετὰ τῶν θεῶν;

Καὶ τώρα δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τί ἔπραξε καὶ τί εἶπεν ὁ τύραννος πρὸ τοῦ θανάτου του. Ὅταν ἐγὼ τὸν ἐφόνευα καὶ τοῦ κατέφερα πολλὰ τραύματα εἰς τὰ φαινόμενα μέρη τοῦ σώματος, ὥστε νὰ προξενήσῃ μεγαλειτέραν λύπην εἰς τὸν πατέρα του καὶ εἰς τὸ πρῶτον βλέμμα νὰ τοῦ σπαράξῃ τὴν ψυχήν, ὁ νέος ἀνεφώνησε γοερῶς ἐπικαλούμενος τὸν πατέρα του, ὄχι βέβαια ὡς βοηθὸν καὶ σύμμαχον, διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἦτο γέρων καὶ ἀδύνατος, ἀλλὰ διὰ νὰ ἴδῃ τὴν δυστυχίαν του. Ἐγὼ μετὰ τοῦτο ἔφυγα· ἀφοῦ ἔγεινα ποιητὴς τῆς ὅλης τραγῳδίας, ἀφῆκα εἰς τὸν τραγῳδὸν τὸν νεκρὸν καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τὸ ξίφος καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ δράματος· φθάσας δ' ἐκεῖνος καὶ ἰδὼν τὸν μονογενῆ υἱόν του μόλις ἀναπνέοντα ἀκόμη, καταιματωμένον καὶ κατασφαγμένον καὶ φέροντα τραύματα πολλὰ καὶ συνεχῆ, ἀνεφώνησε· τέκνον μου ἐχαθήκαμεν, ἐφονεύθημεν, ἐτυραννοκτονήθημεν. Ποῦ εἶνε ὁ φονεύς σου; διατί δὲν φονεύει καὶ ἐμέ; τί με ἀφίνει ἀφ' οὗ ἤδη ὁ θάνατός σου, τέκνον μου, μὲ φονεύει; ἢ μὲ περιφρονεῖ ὡς γέροντα καὶ μὲ τὴν βραδύτητα θέλει νὰ μὲ τιμωρήσῃ περισσότερον καὶ παρατείνει τὸν θάνατόν μου καὶ κάμνει μακρότερον τὸ μαρτύριόν μου;

Καὶ ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα ἐζήτει τὸ ξίφος· διότι ἦτο ἄοπλος, ἐπειδὴ εἶχε πεποίθησιν εἰς τὴν ἐξ αἰτίας τοῦ υἱοῦ του ἀσφάλειαν. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο τοῦ ἔλειψε, διότι καὶ τοῦτο ἤδη τοῦ εἶχα προπαρασκευάσει καὶ διὰ τὴν τραγικήν του ἀπόφασιν τὸ εἶχα ἐγκαταλείψει. Ἀποσπάσας λοιπὸν ἐκ τοῦ σώματος τοῦ υἱοῦ του τὸ ξίφος εἶπε· Πρὸ ὀλίγου μὲ ἐφόνευσες, τώρα δὲ ἀνάπαυσέ με, ξίφος, καὶ δόσε παρηγορίαν εἰς πατέρα πενθοῦντα, μὲ γεροντικὴν χεῖρα δυστυχῆ συνεργάσθητι καὶ σφάξε, τυραννοκτόνησε καὶ ἀπὸ τὴν θλῖψιν ἀπάλλαξε. Εἴθε νὰ σὲ συνήντων πρῶτος ἐγὼ καὶ νὰ ἐπρολάμβανα νὰ φονευθῶ πρῶτος. Θὰ ἀπέθνησκα οὕτω τοὐλάχιστον μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι μένει ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ μ' ἐκδικηθῇ. Τώρα

ἀποθνήσκω ἄτεκνος καὶ οὐδὲ φονέα εὑρίσκω διὰ νὰ μὲ φονεύσῃ. Καὶ ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα συγχρόνως ἐβύθιζε τὸ ξίφος εἰς τὸ στῆθός του τρέμων καὶ μὴ ἔχων δύναμιν, ἔχων τὴν ἀπόφασιν, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασίν του. Πόσαι τιμωρίαι εἶνε αὐτά; πόσα τραύματα; πόσοι θάνατοι; πόσαι τυραννοκτονίαι; καὶ πόσας δωρεὰς ἀξίζουν;

Τέλος πάντων εἴδατε ὅλοι τὸν μὲν νέον νεκρὸν κατακείμενον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο μικρὸν καὶ εὔκολον ἔργον, τὸν δὲ γέροντα νὰ τὸν ἔχῃ περιβάλει μὲ τοὺς βραχίονάς του καὶ τὸ αἷμά των ν' ἀναμιγνύεται, ὡς σπονδὴ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς νίκης, ἔργον τοῦ ξίφους μου, τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο μεταξὺ αὐτῶν, ἄξιον τοῦ κυρίου του καὶ μαρτυροῦν ὅτι πιστῶς μὲ ὑπηρέτησεν. Ἐὰν ἔπραττα ἐγὼ τοῦτο θὰ εἶχεν ὀλιγωτέραν σημασίαν, ἐνῷ τώρα τὸ καινοφανὲς τὸ καθιστᾷ λαμπρότερον. Ὁ καταλύσας λοιπὸν τὴν τυραννίαν ὅλην εἶμαι ἐγώ· διαμοιράζεται δὲ εἰς πολλοὺς τὸ ἔργον, ὅπως εἰς τὰ δράματα· καὶ τὰ μὲν πρῶτα μέρη ὑπεκρίθην ἐγώ, τὰ δεύτερα δὲ ὁ υἱὸς τοῦ τυράννου καὶ τὰ τρίτα αὐτὸς ὁ τύραννος· τὸ δὲ ξίφος μᾶς ὑπηρέτησεν ὅλους.

ΑΠΟΚΗΡΥΤΤΟΜΕΝΟΣ[1]

Νέος τις, τὸν ὁποῖον ὁ πατήρ του εἶχεν ἀποκληρώσει, ἐσπούδασεν ἰατρικήν. Ἔπειτα ἐθεράπευσε τὸν πατέρα του, ὁ ὁποῖος ἔπαθεν ἀπὸ παραφροσύνην καὶ οἱ ἰατροὶ τὸν εἶχον ἀπελπίσει, ὁ δὲ πατήρ του τὸν ἀνεγνώρισε πάλιν ὡς υἱόν του. Μετὰ ταῦτα ἔπαθε καὶ ἡ μητρυιά του τὰς φρένας καὶ ὁ πατήρ του τὸν παρεκάλεσε νὰ τὴν θεραπεύσῃ καὶ ἐπειδὴ ἠρνήθη, ὁ πατήρ του τὸν ἀπεκήρυξεν ἐκ νέου.

Δὲν εἶνε νέα δι' ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὔτε θὰ σᾶς ἐκπλήξουν ὅσα ὁ πατήρ μου ταύτην τὴν στιγμὴν ἐνεργεῖ ἐναντίον μου, οὔτε πρώτην φορὰν μὲ καταδιώκει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ὀργή του, ἀλλ' εἶνε πρόχειρον εἰς αὐτὸν αὐτὸ τὸ μέσον τῆς τιμωρίας καὶ πολὺ συχνὰ ἔρχεται εἰς τὸ δικαστήριόν σας. Ἀλλὰ τὸ καινοφανὲς εἰς τὴν δυστυχίαν μου τώρα εἶναι ὅτι ἐγὼ μὲν δὲν ἔπραξα τίποτε διὰ τὸ ὁποῖον νὰ κατηγοροῦμαι, ἀλλὰ κινδυνεύω νὰ τιμωρηθῶ διὰ τὴν ἐπιστήμην μου, ἐπειδὴ δὲν δύναται νὰ ὑπακούῃ εἰς ὅλας τὰς διαταγὰς τοῦ πατρός μου. Ἀλλὰ δύναται νὰ γείνῃ τι παραλογώτερον ἀπὸ τὸ νὰ θεραπεύῃ ὁ ἰατρὸς κατὰ διαταγήν, ὄχι ὅπως ἡ ἐπιστήμη δύναται, ἀλλ' ὅπως ὁ πατὴρ θέλει; Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον ἂν ἡ ἰατρικὴ εἶχε καὶ φάρμακον τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον τοὺς παράφρονας νὰ θεραπεύῃ, ἀλλὰ καὶ τῶν

1) Τινὲς τῶν κριτικῶν ἀποδίδουν τὸν λόγον τοῦτον εἰς τὸν Λιβάνιον.

ἀδίκως ὀργιζομένων τὴν ὀργὴν νὰ παύῃ, διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ θεραπεύσω καὶ τοῦτο τὸ νόσημα τοῦ πατρός μου. Τώρα ἡ μὲν παραφροσύνη του ἐντελῶς ἔπαυσεν, ἀλλ' ἡ ὀργή του ἐπὶ μᾶλλον ἐπιτείνεται· καὶ τὸ χειρότερον εἶνε ὅτι διὰ μὲν τοὺς ἄλλους ὅλους εἶνε φρόνιμος, μόνον δὲ ἐναντίον ἐμοῦ ὁ ὁποῖος τὸν ἐθεράπευσα, μαίνεται. Βλέπετε ποίαν ἀμοιβὴν ἔλαβα διὰ τὴν θεραπείαν· μὲ ἀποκηρύττει καὶ πάλιν καὶ διὰ δευτέραν φορὰν μὲ ἀποκληροῖ. Φαίνεται ὅτι μὲ ἀνεκάλεσε μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μὲ ἐκδιώξῃ ἐκ νέου καὶ ἐντὸς ὀλίγου καὶ οὕτω ἀτιμασθῶ περισσότερον.

Ἐγώ, προκειμένου περὶ πραγμάτων ἐξαρτωμένων ἐκ τῆς θελήσεώς μου καὶ δυνατῶν, δὲν περιμένω νὰ μὲ διατάξῃ· καὶ ὅταν ἔπασχε προσῆλθον εἰς βοήθειάν του χωρὶς νὰ μὲ καλέσῃ. Ἀλλ' ὅταν πρόκηται περὶ νοσήματος τὸ ὁποῖον δὲν ἐπιδέχεται καμμίαν θεραπείαν, οὐδὲ νὰ ἐπιχειρήσω θέλω, προκειμένου δὲ περὶ τῆς γυναικὸς ἐκείνης εἶμαι δικαίως ἀκόμη ἀτολμότερος· διότι σκέπτομαι τί ἔχω νὰ πάθω ἀπὸ τὸν πατέρα μου, ἐὰν ἀποτύχω, ἀφοῦ καὶ χωρὶς ν' ἀρχίσω τὴν θεραπείαν ἀποκηρύττομαι. Λυποῦμαι διὰ τὸ πάθημα τῆς μητρυιᾶς μου, ὦ ἄνδρες δικασταί, διότι ἦτο ἀγαθὴ γυνή, καὶ διὰ τὸν πατέρα μου ὁ ὁποῖος στενοχωρεῖται δι' αὐτήν, ἀλλὰ πρὸ πάντων λυποῦμαι διότι φαίνομαι ὅτι ἀπειθῶ καὶ παρακούω εἰς τὰς πατρικὰς προσταγάς, μὴ δυνάμενος νὰ τὰς ἐκτελέσω, καὶ ἕνεκα τοῦ ἀνιάτου τῆς νόσου καὶ διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐπιστήμης μου. Ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν εἶνε δίκαιον νὰ ἀποκηρύττεταί τις, διότι δὲν πράττει ὅσα δὲν δύναται καὶ ὅσα δὲν ὑπεσχέθη.

Ἐκ τῶν παρόντων δύνασθε νὰ κρίνετε περὶ τῶν αἰτίων διὰ τὰ ὁποῖα καὶ προηγουμένως μὲ ἀπεκήρυξεν. Ἀλλ' ἐγὼ νομίζω ὅτι ἀρκετὰ ἀπελογήθην διὰ τῆς κατόπιν διαγωγῆς μου καὶ διὰ τὴν σημερινήν του κατηγορίαν θὰ προσπαθήσω νὰ ἀπολογηθῶ ὅσον δύναμαι, διηγούμενος μικρά τινα περιστατικὰ ἐκ τοῦ βίου μου. Ἐγὼ ὁ αὐθάδης καὶ ἀπειθὴς υἱός, ὁ ὁποῖος γίνομαι ἀφορμὴ καταισχύνης εἰς τὸν πατέρα καὶ φαίνομαι ἀνάξιος τῆς οἰκογε-

νείας μου, τὴν πρώτην φοράν, ἐνῷ τόσα μοῦ κατεβόα καὶ μοῦ ἀπέδιδεν ὁ πατήρ μου δι' ὀλίγων ἀπήντησα. Ἀπελθὼν δὲ ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας ἐσκεπτόμην ὅτι ἡ καλλιτέρα κρίσις καὶ ψῆφος δι' ἐμὲ θὰ ἦτο ὁ κατόπιν βίος μου, ἐὰν ἐφαίνετο διαψεύδων ὅλα τὰ παραπτώματα τὰ ὁποῖα μοῦ ἀπέδιδεν ὁ πατήρ μου, ἂν ἐπεδιδόμην εἰς τὰς εὐγενεστέρας ἀσχολίας καὶ συνανεστρεφόμην τοὺς ἀρίστους. Προέβλεπα δὲ καὶ ὑπώπτευα τὰ γενόμενα, καθότι ὁ πατήρ μου εἶχε τάσιν εἰς τὸ νὰ ὀργίζεται ἀδίκως καὶ νὰ ἀποδίδῃ ψευδῆ ἐγκλήματα εἰς τὸν υἱόν του· καὶ ὑπῆρχόν τινες, οἵτινες ἐνόμιζον ταῦτα ἀρχὴν παραφροσύνης, προανακρούσματα καὶ ἀκροβολισμὸν νοσήματος, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ καὶ νὰ ἐκδηλωθῇ μὲ μῖσος παράλογον καὶ σκληρότητα καὶ βλασφημίας εἰς πᾶσαν στιγμὴν καὶ δίκας καὶ ὀργὴν καὶ παντὸς εἴδους ἐξάψεις. Διὰ τοῦτο ἐνόμισα ὅτι δὲν θὰ ἐβράδυνα νὰ λάβω ἀνάγκην τῆς ἰατρικῆς. Ξενητευθεὶς λοιπὸν καὶ μαθητεύσας πλησίον τῶν καλλιτέρων ξένων ἰατρῶν καὶ ἀνακτύξας πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ φιλοπονίαν, ἔμαθα τὴν ἐπιστήμην. Ὅταν δὲ ἐπέστρεψα εὗρῆκα τὸν πατέρα μου πάσχοντα ἤδη καθαρῶς τὰς φρένας· καὶ οἱ ἐντόπιοι ἰατροὶ τὸν εἶχον ἀπελπίσει, διότι δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ διαγνώσουν κατὰ βάθος καὶ ἀκριβῶς τὰ νοσήματα. Ἀλλ' ἐγὼ ὡς καλὸς υἱὸς οὔτε ἐμνησικάκησα διὰ τὴν ἀποκλήρωσίν μου, οὔτε ἐπερίμενα νὰ μὲ καλέσουν· διότι δὲν εἶχα καὶ καμμίαν ἀφορμὴν ἐναντίον του, ἀφοῦ πᾶν ὅ,τι μοῦ ἔκαμε δὲν προήρχετο ἀπ' αὐτοῦ, ὅπως ἤδη εἶπον, ἀλλ' ἐκ τοῦ νοσήματος. Μετέβην λοιπὸν ἀπρόσκλητος, ἀλλὰ δὲν ἤρχισα ἀμέσως τὴν θεραπείαν, διότι οὕτω πράττομεν οἱ ἰατροὶ καὶ ἡ τέχνη μᾶς διδάσκει νὰ ἐξετάζωμεν πρῶτον ἐὰν τὸ νόσημα εἶνε θεραπεύσιμον ἢ ἀθεράπευτον καὶ ὑπερβαίνῃ τὰ ὅρια τῆς ἐπιστήμης· καὶ τότε ἂν μὲν εἶναι ἰάσιμον ἐπιχειροῦμεν τὴν θεραπείαν καὶ πᾶσαν ἐπιμέλειαν καταβάλλομεν διὰ νὰ σώσωμεν τὸν πάσχοντα· ἐὰν δὲ ἴδωμεν ὅτι τὸ νόσημα ἔχει ἤδη ἐπικρατήσει καὶ νικήσει τὸν ὀργανισμόν, οὔτε δοκιμάζομεν κατ' αὐτοῦ τὰ φάρμακά μας, διότι ἀκολουθοῦμεν παλαιάν τινα παραγγελίαν τῶν προπατόρων τῆς

ἰατρικῆς ἐπιστήμης, οἵτινες ἔλεγον ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιχειροῦμεν τὴν θεραπείαν νοσημάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἤδη ἐπικρατήσει.

Ἰδὼν λοιπὸν ὅτι ὁ πατήρ μου εὑρίσκετο ἀκόμη εἰς κατάστασιν παρέχουσαν ἐλπίδας καὶ ὅτι τὸ πάθος του δὲν ἦτο ὑπέρτερον τῆς ἐπιστήμης, ἀφοῦ ἐπὶ πολὺ τὸν ἐξήτασα λεπτομερῶς καὶ ἀκριβῶς, ἤρχισα τὴν θεραπείαν καὶ μὲ θάρρος τοῦ ἔδιδα φάρμακα, καίτοι πολλοὶ ἐκ τῶν παρόντων ἐθεώρουν ὑπερβολικὴν τὴν δόσιν τοῦ φαρμάκου καὶ ἐσυκοφάντουν τὴν θεραπείαν καὶ ἦσαν ἕτοιμοι πρὸς κατηγορίας. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ μητρυιά μου ἐφοβεῖτο καὶ ἐδυσπίστει, ὄχι διότι μὲ ἐμίσει, ἀλλὰ διότι ἐφοβεῖτο καὶ ἐγνώριζεν ἀκριβῶς τὴν δεινὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο ὁ πατήρ μου· συζῶσα μὲ τὸν ἄρρωστον, ἐγνώριζε μόνη αὐτὴ τὰ καθέκαστα τοῦ νοσήματός του. Ἀλλ' ἐγὼ χωρὶς ν' ἀποδειλιάσω παντάπασι—διότι ἐγνώριζα ὅτι δὲν μὲ ἠπάτησαν τὰ συμπτώματα, οὔτε ἡ ἐπιστήμη θὰ μ' ἐπρόδιδεν—ἐβεβαίουν τὴν ἴασιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς θεραπείας, μολονότι τινὲς ἐκ τῶν φίλων μου μὲ συνεβούλευαν νὰ μὴ ἔχω τόσην αὐτοπεποίθησιν, μήπως ἡ ἀποτυχία γείνῃ ἀφορμὴ μεγαλειτέρας συκοφαντίας ἐναντίον μου, ὅτι ἠθέλησα νὰ ἐκδικηθῶ τὸν πατέρα διὰ δηλητηρίου, ἐπειδὴ ἐμνησικάκουν δι' ὅσα ἔπαθα ἐκ μέρους αὐτοῦ. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἐθεραπεύθη καὶ ἀνέκτησε τὸ λογικὸν καὶ τὴν διαύγειαν τοῦ πνεύματος· οἱ δὲ συμπολῖται ἐθαύμαζον καὶ ἡ μητρυιά μου ἐπεδαψίλευεν ἐπαίνους καὶ ἦτο φανερὰ ἡ μεγάλη της χαρὰ καὶ διὰ τὴν ἰδικήν μου ἐπιτυχίαν καὶ διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ πατρός μου. Οὗτος δὲ—καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν μαρτυρίαν του—χωρὶς νὰ διστάσῃ καὶ χωρὶς νὰ παρακινηθῇ ὑπὸ ἄλλου, ἅμα ἔμαθε τὰ γενόμενα ἀνεκάλεσε τὴν ἀποκήρυξιν, μὲ ἀνεγνώρισεν ἐκ νέου ὡς υἱόν του καὶ μὲ ἀπεκάλεσε σωτῆρα καὶ εὐεργέτην, ὁμολογῶν δὲ ὅτι τώρα ἐγνώρισε τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ χαρακτῆρός μου καὶ μετενόει διὰ τὴν προτέραν πρὸς ἐμὲ διαγωγήν του.

Τοῦτο ἐπροξένησεν εὐχαρίστησιν μὲν εἰς πολλοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους, λύπην δὲ εἰς τοὺς μοχθηρούς, οἵτινες χαίρουν

περισσότερον διὰ μίαν ἀποκήρυξιν παρὰ διὰ μίαν υἱοθεσίαν. Εἶδα δὲ τότε ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν ἔκαμεν ὁμοίαν ἐντύπωσιν εἰς ὅλους, ἀλλ' ὅτι τινὲς ἤλλαξαν χρῶμα καὶ τὸ βλέμμα των ἐταράχθη καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῶν ἔδειξε δυσαρέσκειαν, ὅπως συμβαίνει εἰς τὸν φθόνον καὶ τὸ μῖσος. Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν ἐδίδαμεν προσοχὴν παρὰ μόνον εἰς τὴν χαράν, διότι ἐπανεβλεπόμεθα καὶ συνεφιλιούμεθα μετὰ τὸν μακρόν μας ἀποχωρισμόν.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἤρχισε καὶ ἡ μητρυιά μου νὰ πάσχῃ ἀπὸ νόσημα σοβαρὸν καὶ παράδοξον· τὸ παρηκολούθησα δὲ εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς του· καὶ δὲν ἦτο ἁπλοῦν, οὐδὲ ἐλαφρὸν εἶδος μανίας, ἀλλ' ὡς παλαιὸν κακὸν τὸ ὁποῖον ὑπεκρύπτετο πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν ψυχήν της, ἐξέσπασε διὰ μιᾶς καὶ ἐκδηλωθὲν τὴν κατεκυρίευσεν. Ἔχομεν πολλὰ σημεῖα ἐκ τῶν ὁποίων διαγινώσκομεν τοὺς πάσχοντας ἀπὸ ἀνίατον παραφροσύνην, ἓν δὲ παράδοξον παρετήρησα εἰς ἐκείνην τὴν γυναῖκα· πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους εἶνε ἡμερωτέρα καὶ ἐνώπιον αὐτῶν τὸ νόσημά της ἡσυχάζει· ἅμα δὲ ἴδῃ ἰατρὸν ἢ καὶ μόνον ἀκούσῃ τὸ ὄνομα ἰατροῦ, ἐξερεθίζεται μεγάλως, τὸ ὁποῖον εἶνε σημεῖον τῆς δεινῆς καὶ ἀνιάτου καταστάσεώς της.

Ταῦτα δὲ βλέπων ἐγὼ ἐστενοχωρούμην καὶ ἐλυπούμην τὴν γυναῖκα, διότι εἶνε καλὴ καὶ ἀδίκως πάσχει. Ὁ δὲ πατήρ μου ἐξ ἀμαθείας — διότι οὔτε τὴν προέλευσιν, οὔτε τὴν αἰτίαν, οὔτε τὴν σοβαρότητα τοῦ νοσήματος ἐγνώριζε — μοῦ εἶπε νὰ τὴν θεραπεύσω καὶ νὰ τῆς δώσω τὸ αὐτὸ φάρμακον· διότι ἐνόμιζεν ὅτι ἓν μόνον εἶδος παραφροσύνης ὑπάρχει καὶ ὅτι τὸ νόσημα τῆς συζύγου του ἦτο τὸ ἴδιον μὲ τὸ ἰδικόν του καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς θεραπείας εἶχεν ἀνάγκην. Ὅταν δὲ τοῦ εἶπα τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν, ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ σωθῇ ἡ γυνὴ καὶ ὡμολόγησα ὅτι τὸ νόσημα ἦτο ὑπέρτερον τῶν δυνάμεών μου, κατελήφθη ὑπὸ ἀγανακτήσεως καὶ ὀργῆς καὶ ἔλεγεν ὅτι ἑκουσίως ἐγκατέλειπα εἰς τὴν τύχην της τὴν γυναῖκα, ὅτι ἤθελα τὴν καταστροφήν της καὶ διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῆς τέχνης κατηγόρει ἐμέ. Καὶ εἶνε μὲν σύνηθες εἰς τοὺς λυπουμένους νὰ θυμώνουν κατ' ἐκείνων οἱ ὁποῖοι

λέγουν πρὸς αὐτοὺς ἀπεριφράστως τὴν ἀλήθειαν· ἀλλ' ἐγὼ θὰ προσπαθήσω νὰ δικαιολογηθῶ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ μου καὶ ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης.

Καὶ θἀρχίσω ἀπὸ τὸν νόμον, κατὰ τὸν ὁποῖον οὗτος θέλει νὰ μὲ ἀποκηρύξῃ, διὰ νἀποδείξω ὅτι δὲν ἔχει τώρα ὅπως πρὶν τὸ πρὸς τοῦτο δικαίωμα. Δὲν ἐπιτρέπει ὁ νομοθέτης εἰς ὅλους, πατέρα, νὰ ἀποκηρύττωσιν ἀδιακρίτως τὰ τέκνα των ὁσάκις θέλουν, οὐδὲ δι' οἱανδήποτε αἰτίαν, ἀλλ' ὅπως εἰς τοὺς πατέρας ἐπέτρεψε νὰ ἀποστρέφωνται τὰ τέκνα των, οὕτω καὶ περὶ τῶν τέκνων ἐπρονόησεν, ὥστε νὰ μὴ ἀδικοῦνται ὑπὸ τῶν πατέρων· καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἀφῆκε νὰ γίνεται μὲ ἀπόλυτον ἐλευθερίαν καὶ χωρὶς δίκην ἡ τιμωρία τῶν τέκνων, ἀλλ' ὥρισε νὰ κρίνεται εἰς δικαστήριον καὶ ὡς κριτὰς προσδιώρισε ἐκείνους οἵτινες οὔτε ἀπὸ ὀργήν, οὔτε ἀπὸ διαβολὴν θὰ ἐπηρεασθοῦν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαίου· διότι ἐγνώριζε ὅτι πολλάκις καὶ εἰς πολλοὺς παράλογοι ἀφορμαὶ προκαλοῦν τὴν ὀργὴν καὶ ἄλλοι μὲν παρασύρονται ἀπὸ ψευδεῖς εἰσηγήσεις, ἄλλοι πιστεύουν εἰς δοῦλον ἢ μοχθηρὸν γύναιον. Δὲν ἔκρινε λοιπὸν δίκαιον νὰ γίνεται ἡ ἀποκλήρωσις χωρὶς δίκην, οὔτε αὐθαιρέτως καὶ διὰ μιᾶς τὰ τέκνα νὰ ἀποπέμπωνται ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας, ἀλλ' ὥρισε νὰ χύνεται καὶ νερὸν ὑπὲρ αὐτῶν [1], νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα τῆς ἀπολογίας καὶ νὰ μὴ μένῃ τίποτε ἀνεξέταστον. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ νόμος εἰς μὲν τὸν πατέρα δίδει τὸ δικαίωμα τῆς κατηγορίας, τὴν δὲ κρίσιν, ἐὰν ἡ κατηγορία του εἶνε δικαία, ἀφήνει εἰς ὑμᾶς τοὺς δικαστάς, ἐκεῖνο μὲν διὰ τὸ ὁποῖον τώρα μὲ κατηγορεῖ καὶ διὰ τὸ ὁποῖον ἀγανακτεῖ, ἂς τὸ ἀφήσωμεν κατὰ μέρος ἐπὶ τοῦ παρόντος, πρὸ τούτου δὲ ἐξετάσετε ἐὰν ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ ἀποκηρύττῃ ἀφοῦ ἅπαξ ἀπεκήρυξε καὶ ἔκαμε χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τὸ ὁποῖον τοῦ δίδει ὁ νόμος καὶ ἐξεπλήρωσε τὴν πατρικὴν αὐτὴν ἐξουσίαν, ἔπειτα

1) Ἐννοεῖ τὴν Κλεψύδραν, ἥτις ἐκανόνιζε τὴν διάρκειαν τῆς ὁμιλίας τῶν διαδίκων ἢ τῶν δικηγόρων αὐτῶν εἰς τὰ δικαστήρια.

δὲ πάλιν μὲ ἀνεγνώρισε καὶ ἀνεκάλεσε τὴν ἀποκήρυξιν. Ἐγὼ ὑποστηρίζω ὅτι εἶνε ἀδικώτατον τὸ τοιοῦτον, δῆλα δὴ νὰ εἶνε ἀπεριόριστον τὸ δικαίωμα τῆς τιμωρίας τῶν τέκνων καὶ πολλαπλαῖ αἱ τιμωρίαι καὶ ὁ φόβος αἰώνιος, ὁ δὲ νόμος ὁτὲ μὲν νὰ συμμερίζεται τὴν ὀργὴν τοῦ πατρός, ὁτὲ δὲ καὶ μετ' ὀλίγον νὰ ξεθυμώνῃ μετ' αὐτοῦ καὶ πάλιν νὰ ἐπανέρχεται εἰς τὴν ὀργὴν καὶ οὕτω τὸ δίκαιον νὰ στρέφεται πότε οὕτω καὶ πότε ἄλλως, ἀναλόγως πρὸς τὰς κατὰ καιρὸν διαθέσεις τῶν πατέρων. Βεβαίως διὰ πρώτην φορὰν εἶνε δίκαιον νὰ συναγανακτῇ μετὰ τοῦ πατρὸς ὁ νόμος καὶ νὰ τοῦ ἀναγνωρίζῃ τὸ δικαίωμα τῆς τιμωρίας τῶν τέκνων· ἀλλ' ἐὰν ἅπαξ ἐξαντλήσῃ τὴν ἐξουσίαν του καὶ κάμῃ χρῆσιν τοῦ δικαιώματος καὶ ἱκανοποιήσῃ τὴν ὀργήν του, ἔπειτα δέ, ἐάν, μεταπεισθεὶς ὅτι τὸ ἀποκηρυχθὲν τέκνον εἶνε ἀγαθόν, τὸ υἱοθετήσῃ ἐκ νέου, πρέπει νὰ μείνῃ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον καὶ νὰ μὴ μεταπηδᾷ οὔτε νὰ ἀλλάσσῃ γνώμην καὶ νὰ μεταβάλῃ τὴν κρίσιν. Διότι ὅταν μὲν γεννᾶται τὸ τέκνον οὐδὲν ὑπάρχει γνώρισμα ὅτι θὰ γείνῃ κακὸν ἢ καλὸν καὶ διὰ τοῦτο ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς πατέρας νὰ ἀποβάλλουν τοὺς ἀναξίους τῆς οἰκογενείας των, καθότι τοὺς ἀνέθρεψαν χωρὶς νὰ γνωρίζουν ὁποῖοι θ' ἀπέβαινον. Ὅταν ὅμως ἐν γνώσει καὶ ἑκουσίως καὶ κατόπιν δοκιμασίας ἀνακαλοῦν τοὺς ἀποκηρυχθέντας, πῶς δύναται νὰ δικαιολογηθῇ ἡ μετάγνωσις καὶ ἡ ἀνάμιξις ἐκ νέου τοῦ νόμου; Ὁ νομοθέτης δύναται νὰ σοῦ εἴπῃ· ἐὰν αὐτὸς ὁ υἱός σου ἦτο κακὸς καὶ ἄξιος ν' ἀποκηρυχθῇ, διατί ἀνεκάλεσες τὴν ἀποκήρυξιν; διατί τὸν ἐπανέφερες εἰς τὴν οἰκίαν σου; διατί κατήργησες τὴν ἀπόφασιν τοῦ νόμου; Ἧσο ἐλεύθερος καὶ ἠδύνασο νὰ μὴ πράξῃς ταῦτα. Διότι δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ παίζῃς μὲ τοὺς νόμους, οὔτε διὰ τὰς ἰδιοτροπίας σου νὰ συγκαλῇς τὰ δικαστήρια καὶ νὰ ὑποβάλῃς εἰς κόπους τοὺς δικαστὰς καὶ νὰ τοὺς μεταχειρίζεσαι ὡς ὑπηρέτας τῶν ὀρέξεών σου, οὕτως ὥστε ὁτὲ μὲν νὰ τιμωροῦν, ὁτὲ δὲ νὰ συμφιλιώνουν, κατὰ τὰς διαθέσεις σου. Μίαν φορὰν ἐγέννησες, μίαν φορὰν ἀνέθρεψες, μίαν φορὰν ἔχεις καὶ τὸ δικαίωμα ν' ἀποκηρύττῃς ὡς ἀντάλ-

λαγμα τούτων καὶ τότε ἐὰν δικαίως τὸ ἀπαιτῇς· ἀλλὰ τὸ ἀπεριόριστον καὶ αἰώνιον δικαίωμα τῆς ἀποκηρύξεως εἶνε πάρα πολὺ καὶ ὑπερβαίνει τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν.

Λοιπὸν πρὸς Θεοῦ, ὦ ἄνδρες δικασταί, μὴ ἐπιτρέψετε εἰς αὐτόν, ἀφοῦ ἑκουσίως ἀνεκάλεσε τὴν ἀποκήρυξιν καὶ κατήργησε τὴν παλαιὰν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου καὶ ἔδειξε μεταμέλειαν, πάλιν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν αὐτὴν τιμωρίαν καὶ ν' ἀνατρέξῃ εἰς τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἡ ὁποία ἐγένετο ἤδη ἐκπρόθεσμος καὶ ἔχασε τὴν δύναμίν της, ἀφοῦ ἐνηργήθη ἤδη ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐξηντλήθη. Βλέπετε ὅτι καὶ εἰς τὰ ἄλλα δικαστήρια ἐάν τις νομίζῃ ὅτι ἠδικήθη ὑπὸ τῶν διὰ κλήρου ἐκλεγομένων δικαστῶν, ὁ νόμος ἐπιτρέπει νὰ κάμῃ ἔφεσιν εἰς ἄλλο δικαστήριον· ἐὰν ὅμως οἱ διάδικοι ἑκουσίως ἐκλέξουν δικαστὰς καὶ ἀναθέσουν εἰς αὐτοὺς ν' ἀποφασίσουν διαιτητικῶς περὶ τῆς διενέξεώς των, ἡ ἀναθεώρησις τῆς δίκης δὲν ἐπιτρέπεται. Ὅταν δὲ τοῦτο δὲν ἐπιτρέπεται εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἐξέλεξαν ἄλλους διὰ νὰ κρίνουν, πολὺ δικαιότερον εἶνε νὰ ἐμμένουν εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον οἱ ἴδιοι ἀπεφάσισαν. Οὕτω λοιπὸν καὶ σὺ ἐὰν ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἀπεκήρυξες ὡς ἀνάξιον τῆς οἰκογενείας σου καὶ ἠδύνασο νὰ μὴ τὸν ἀνακαλέσῃς πλέον, ἔπειτα τὸν ἔκρινες καλὸν καὶ τὸν ἐκάλεσες πάλιν πλησίον σου, δὲν ἔχεις πλέον τὸ δικαίωμα νὰ τὸν ἀποκηρύξῃς. Ὅτι δὲν εἶνε ἄξιος νὰ ὑποστῇ τὴν αὐτὴν τιμωρίαν ἔχει μαρτυρηθῆ ὑπὸ σοῦ, ὅστις ἤδη ὡμολόγησες ὅτι εἶνε χρηστός. Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν εἰς τὴν ἀνάκλησιν τῆς ἀποκηρύξεως καὶ τὴν συγχώρησιν δὲν χωρεῖ μετάνοια, μετὰ τόσην κρισολογίαν καὶ δύο δίκας, τὴν πρώτην κατὰ τὴν ὁποίαν ἐζήτησες τὴν ἀποκήρυξιν καὶ τὴν δευτέραν κατὰ τὴν ὁποίαν μετεμελήθης καὶ κατήργησες τὴν ἀποκήρυξιν. Ἀφοῦ ἀνεκάλεσες τὰς προηγουμένας σου ἀποφάσεις, βεβαιοῖς τὰς κατόπιν ἀποφάσεις σου. Μένε λοιπὸν εἰς τὰς τελευταίας καὶ τήρησε τὴν γνώμην σου. Πρέπει νὰ εἶσαι πατήρ· διότι τοῦτο ἠθέλησες, τοῦτο ἔκρινες, τοῦτο ἐνέκρινες.

Ἐγὼ νομίζω ὅτι καὶ ἂν δὲν ἤμην γνήσιον τέκνον σου, ἀλλ'

υἱοθετημένον καὶ ἤθελες νὰ μὲ ἀποκηρύξῃς, πάλιν δὲν θὰ εἶχες δικαίωμα· διότι ἐκεῖνος ὅστις ἠδύνατο νὰ μὴ πράξῃ τι, δὲν δικαιοῦται, ἀφοῦ τὸ ἔπραξε, νὰ τὸ ἀναιρέσῃ. Ἀφοῦ δὲ ἐγὼ καὶ γνήσιον τέκνον του ἤμην, ἔπειτα δὲ πάλιν αὐτοβούλως καὶ αὐτοπροαιρέτως μὲ υἱοθέτησε, πῶς εἶνε δίκαιον νὰ μὲ ἀποπέμψῃ ἐκ νέου καὶ ἐπανειλημμένως νὰ μὲ στερήσῃ τὰ υἱικὰ δικαιώματα; Καὶ δοῦλος ἂν ἤμην, καὶ νομίσας κατ' ἀρχὰς ὅτι εἶμαι φαῦλος μ' ἔβαλες εἰς τὰ δεσμά, μεταπεισθεὶς δὲ ἔπειτα ὅτι οὐδὲν κακὸν ἔπραξα, μοῦ ἔδωκες τὴν ἐλευθερίαν μου, νομίζεις ὅτι σοῦ ἐπετρέπετο νὰ μὲ ἐπαναφέρῃς εἰς τὴν αὐτὴν δουλείαν; Οὐδόλως. Διότι περὶ τῶν τοιούτων ἀποφάσεων ἀξιοῦν οἱ νόμοι νὰ εἶνε ἀνέκκλητοι καὶ διὰ παντὸς νὰ ἰσχύουν. Θὰ ἠδυνάμην νὰ εἴπω πολλὰ ἀκόμη περὶ τοῦ ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν πατέρα ν' ἀποκηρύττῃ τὸν ἅπαξ ἀποκηρυχθέντα καὶ ἑκουσίως συγχωρηθέντα, ἀλλ' ἀρκοῦμαι εἰς αὐτά.

Τώρα δὲ ἂς ἴδωμεν ποῖος εἶμαι, ὅταν ὁ πατήρ μου θέλῃ νὰ μὲ ἀποκηρύξῃ· καὶ δὲν θὰ εἴπω ὅτι τὴν μὲν πρώτην φορὰν ἤμουν χωρὶς ἐπάγγελμα, τώρα δὲ ἰατρός· διότι ἡ ἐπιστήμη οὐδόλως θὰ συντελέσῃ πρὸς ὑπεράσπισίν μου· οὐδὲ ὅτι τότε μὲν ἤμουν νέος, τώρα δὲ ἔχω ἡλικίαν ὥριμον, ἥτις εἶνε ἐγγύησις ὅτι δὲν δύναμαι νὰ κάμω παρεκτροπὰς καὶ ἀφροσύνας· διότι καὶ τοῦτο ἴσως δὲν εἶνε πολὺ σημαντικόν. Ἀλλὰ τὴν πρώτην φοράν, χωρὶς νὰ τοῦ κάμω τίποτε κακόν, ὡς δύναμαι νὰ βεβαιώσω, ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ τοῦ κάμω τίποτε καλὸν μ' ἐξεδίωξε· τώρα δέ, ὅτε εἶμαι σωτὴρ καὶ εὐεργέτης του (δύναται νὰ ὑπάρξῃ μεγαλειτέρα ἀχαριστία;) ἀφοῦ τὸν ἔσωσα καὶ μὲ τὴν βοήθειάν μου διέφυγε τοιοῦτον κίνδυνον, μὲ ἀνταμείβει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρευθὺς διὰ τὴν θεραπείαν ἐκείνην. Χωρὶς κανένα λόγον ἀποπέμπει ἐκεῖνον ὅστις δικαίως ἠδύνατο νὰ ἐκδικηθῇ διὰ τὴν ἄδικον ἀποκήρυξίν του, καὶ ὄχι μόνον δὲν ἐμνησικάκησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔσωσε καὶ τοῦ ἐπανέφερε τὸ λογικόν. Δὲν ἦτο μικρά, οὐδὲ κοινὴ καὶ τυχαία ἡ πρὸς αὐτὸν εὐεργεσία μου, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ ὅμως βλέπετε, τί ἀπολαμβάνω τώρα παρ' αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ αὐτὸς δὲν ἐνθυμῆται ἕνεκα

τῆς ἀσθενείας του τὰ τότε γενόμενα, ἀλλ' ὑμεῖς ὅλοι γνωρίζετε τί ἔπραττε κατὰ τὴν ἀσθένειάν του, πῶς ἔπασχε καὶ εἰς ποίαν κατάστασιν ἐγὼ τὸν παρέλαβα, ὅταν οἱ ἄλλοι ἰατροὶ εἶχον ἀπελπισθῇ νὰ τὸν κάμουν καλά, οἱ δὲ συγγενεῖς του τὸν ἀπέφευγον καὶ οὔτε ἐτόλμων νὰ τὸν πλησιάσουν, καὶ εἰς τοιαύτην ὑγείαν τὸν ἐπανέφερα, ὥστε σήμερον νὰ δύναται νὰ διεξάγῃ δίκας καὶ νὰ συζητῇ περὶ τῶν νόμων. Ἀλλ' ἔχεις, πατέρα, πρόχειρον παράδειγμα διὰ νὰ καταλάβῃς εἰς ποίαν κατάστασιν ἦσο τότε· ἦσο περίπου εἰς τὴν κατάστασιν τῆς γυναικός σου καὶ ἐγὼ σὲ ἐπανέφερα εἰς τὴν προτέραν σου φρόνησιν. Δὲν εἶνε λοιπὸν δίκαιον νὰ μὲ ἀνταμείβῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ μόνον ἐναντίον μου νὰ μεταχειρίζεσαι τὸν νοῦν τὸν ὁποῖον μὲ τὴν βοήθειάν μου ἀνέκτησες.

Ὅτι δὲ δὲν ἦτο μικρὰ ἡ εὐεργεσία τὴν ὁποίαν σοῦ ἔκαμα, φαίνεται καὶ ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα μοῦ κατηγορεῖς. Ἀφοῦ μὲ μισεῖς διότι δὲν θεραπεύω τὴν γυναῖκά σου, ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς τὰ ἔσχατα καὶ πάσχει δεινῶς, ἔπρεπε μᾶλλον νὰ μὲ ὑπεραγαπᾷς διότι ἀπὸ ὁμοίαν δυστυχίαν σὲ ἔσωσα καὶ νὰ μοῦ γνωρίζῃς χάριν διὰ τὴν τοιαύτην εὐεργεσίαν. Σὺ ὅμως ἀχαριστότατα ἅμα ἀνέκτησες τὸ λογικὸν μὲ ἐνήγαγες εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ὡς ἀμοιβὴν τῆς σωτηρίας σου μὲ τιμωρεῖς, ἐπανέρχεσαι εἰς τὸ ἀρχαῖον μῖσός σου καὶ τὸν αὐτὸν νόμον ἐπικαλεῖσαι. Ὡραίαν ἀμοιβὴν δίδεις εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ κατ' ἀξίαν πληρώνεις τὰ φάρμακα, καταδιώκων τὸν ἰατρόν, ἀφοῦ σοῦ ἔδωκε τὴν ὑγείαν. Ὑμεῖς δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, θὰ ἐπιτρέψετε εἰς αὐτὸν νὰ τιμωρήσῃ τὸν εὐεργέτην του, νὰ ἐκδιώξῃ τὸν σωτῆρά του, νὰ μισῇ ἐκεῖνον ὅστις τὸν ἐθεράπευσε καὶ νὰ καταδιώκῃ ἐκεῖνον ὅστις τὸν ἀνέστησε; Βεβαίως ὄχι, ἂν εἶσθε δίκαιοι. Διότι καὶ ἂν συνέβαινε νὰ εἶμαι μέγας πταίστης, μοῦ ὀφείλει μίαν χάριν ὄχι μικράν, εἰς ἣν ἀποβλέπων ὁ πατήρ μου καὶ ἐνθυμούμενος, ἔπρεπε νὰ παύσῃ νὰ μνησικακῇ καὶ προθύμως νὰ μὲ συγχωρήσῃ καὶ μάλιστα ἀφοῦ τὸ καλὸν τὸ ὁποῖον τοῦ ἔκαμα εἶνε τοιοῦτον, ὥστε νὰ ὑπερβαίνῃ τὴν προσβολήν. Νομίζω ὅτι τοιαύτη εἶνε ἡ θέσις μου ἀπέναντι τούτου,

τὸν ὁποῖον ἔσωσα καὶ ὅστις μοῦ ὀφείλει τὴν ζωήν, ἀφοῦ τοῦ ἀπέδωκα τὴν ὕπαρξιν καὶ τὸ λογικόν, ὅτε ἤδη οἱ ἄλλοι ἰατροὶ τὸν εἶχον ἀπελπίσει καὶ ὡμολόγουν ὅτι ἡ ἐπιστήμη των ἦτο ἀνίκανος νὰ καταπολεμήσῃ τὸ νόσημά του.

Τοῦτο δὲ μοῦ φαίνεται ὅτι ἔτι μᾶλλον μεγαλοποιεῖ τὴν εὐεργεσίαν μου, ὅτι χωρὶς νὰ εἶμαι υἱός του τότε καὶ χωρὶς νὰ ἔχω ἀνάγκην ἢ καθῆκον νὰ τὸν θεραπεύσω, ἀλλ' ἂν καὶ ἀνεξάρτητος καὶ ξένος, ἀφοῦ ὁ φυσικός μας δεσμὸς εἶχε λυθῇ, δὲν ἐφάνην ἀδιάφορος, ἀλλ' ἑκουσίως, ἀπρόσκλητος καὶ αὐθόρμητος ἐπῆγα πρὸς αὐτόν, τὸν ἐβοήθησα, τὸν ἐπεριποιήθην ἐπιμελῶς, τὸν ἐθεράπευσα, τὸν ἐπανέφερα εἰς τὴν ὑγείαν καὶ ὡς πατέρα μου τὸν ἔσωσα. Οὕτω δὲ ἔκαμα τὴν καλλιτέραν ἀπολογίαν διὰ τὴν ἀποκήρυξίν μου καὶ διὰ τῆς ἀγάπης ἔπαυσα τὴν ὀργήν του, διὰ τῆς φιλοστοργίας κατέλυσα τὸν νόμον καὶ διὰ μεγάλου εὐεργετήματος ἐξηγόρασα τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν οἰκογένειάν μου. Εἰς περίστασιν τόσον κρίσιμον ἐπέδειξα τὴν πρὸς τὸν πατέρα ἀφοσίωσίν μου καὶ διὰ τῆς ἐπιστήμης μου ἔγινα ἄξιος νὰ υἱοθετηθῶ ἐκ νέου καὶ εἰς τὴν δυστυχίαν ἀνεδείχθην γνήσιος υἱός. Πόσα νομίζετε ὅτι ὑπέφερα, πόσον ἐκοπίασα νὰ εἶμαι διηνεκῶς πλησίον του, νὰ τὸν ὑπηρετῶ, νὰ παρακολουθῶ τὸ νόσημά του; καὶ ἄλλοτε μὲν ὑπεχώρουν εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ πάθους, ἄλλοτε δὲ ὁσάκις ὀλίγον τὸ νόσημα ἐνέδιδε, ἐφήρμοζα κατ' αὐτοῦ τὰ ὑποδεικνυόμενα ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης μέσα. Τὸ δυσκολώτατον δὲ καὶ κινδυνωδέστατον πρᾶγμα εἰς τὴν ἰατρικὴν εἶνε νὰ θεραπεύῃ τις τοιούτους ἀσθενεῖς καὶ νὰ τοὺς πλησιάζῃ εὑρισκομένους εἰς τοιαύτην κατάστασιν· διότι πολλάκις εἰς τὰς στιγμὰς τῶν παροξυσμῶν τοῦ πάθους των μεταδίδουν εἰς τοὺς περιστοιχοῦντας αὐτοὺς τὴν λύσσαν ὑπὸ τῆς ὁποίας κατέχονται. Καὶ ὅμως ὅλα ταῦτα δὲν μὲ ἀπεθάρρυναν, οὔτε μὲ ἀπεδειλίασαν, ἀλλὰ μένων διαρκῶς πλησίον τοῦ πάσχοντος καὶ παλαίων πρὸς τὸ νόσημα, τὸ κατέβαλα ἐπὶ τέλους διὰ τῶν φαρμάκων.

Οἱ ἀκούοντες ταῦτα θὰ εἴπουν ἴσως· καὶ εἶνε τάχα μέγας κόπος νὰ δώσῃ κανεὶς ἓν φάρμακον εἰς ἄρρωστον; Ἀλλὰ πρὸ

τοῦ φαρμάκου πρέπει νὰ γίνουν πολλά, νὰ προπαρασκευασθῇ ὁ ἄρρωστος διὰ τὴν πόσιν τοῦ φαρμάκου καὶ νὰ διαθέσῃ καταλλήλως τὸν ὀργανισμὸν διὰ τὴν θεραπείαν· προσέτι δὲ νὰ ἐπιμεληθῇ τὴν ὅλην ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ ἀρρώστου διὰ καθαρσίων καὶ ἰσχναντικῶν καὶ διὰ καταλλήλου δικίτης· καὶ νὰ τοῦ ἐπιβάλῃ κίνησιν ὅσην ἀπαιτεῖται καὶ ὕπνον καὶ ἀνάπαυσιν. Εἰς αὐτὰ οἱ μὲν ἄλλοι ἄρρωστοι εὐκόλως πείθονται· οἱ παράφρονες ὅμως, μὴ διευθυνόμενοι ὑπὸ τοῦ λογικοῦ, δυσκόλως ὑποτάσσονται εἰς τὸν ἰατρὸν καὶ εἰς τὴν θεραπείαν ἀνθίστανται. Ὅταν δὲ κατορθώσωμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ τέλος τῆς θεραπείας καὶ ἀρχίζωμεν νὰ ἐλπίζωμεν, ἐπέρχεται πολλάκις μικρὸν ἀτάκτημα, τὸ ὁποῖον ἀνατρέπει καὶ καταστρέφει διὰ μιᾶς ὅ,τι κατωρθώσαμεν μὲ τόσην δυσκολίαν, τὸ νόσημα ἀνακτᾷ τὴν δύναμίν του καὶ ἡ ἐπιστήμη μας ἡττᾶται. Θὰ ἐπιτρέψετε λοιπὸν εἰς τοῦτον νἀποκηρύξῃ πάλιν ἐκεῖνον ὅστις ὑπέφερε πάντα ταῦτα καὶ πρὸς νόσημα τόσον φοβερὸν ἐπάλαισε καὶ τὸ πλέον δυσπολέμητον ἐκ τῶν νοσημάτων ἐνίκησε; Θὰ τοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ἑρμηνεύῃ τοὺς νόμους ὅπως θέλει ἐναντίον τοῦ εὐεργέτου καὶ θὰ τὸν ἀφήσετε νὰ ὑβρίζῃ τὴν φύσιν; Ἐγὼ ὑπακούων εἰς τὴν φύσιν, ὦ ἄνδρες δικασταί, σώζω καὶ διαφυλάττω τὸν πατέρα μου, ἀδιαφορῶν ἂν μὲ ἀδικῇ· αὐτὸς δέ, ἀκολουθῶν ὡς λέγει τοὺς νόμους, προσπαθεῖ νὰ καταστρέψῃ καὶ θέλει νὰ στερήσῃ τῆς οἰκογενείας του τὸν υἱόν του, ὅστις τὸν εὐηργέτησε. Ἐνῷ αὐτὸς εἶνε μισότεκνος, ἐγὼ γίνομαι φιλοπάτωρ. Ἐγὼ σέβομαι τὴν φύσιν, αὐτὸς ἀδιαφορεῖ πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν καθυβρίζει. Ἰδοὺ πατήρ, ὅστις ἀδίκως μισεῖ· ἰδοὺ υἱὸς ὅστις ἀδικώτερον ἀγαπᾷ. Διότι ἀναγκάζομαι ὑπὸ τοῦ πατρός μου νὰ κατηγορῶ τὸν ἑαυτόν μου, ὅτι ἐνῷ μισοῦμαι ἀγαπῶ καὶ ἀγαπῶ περισσότερον τοῦ δέοντος. Ἡ φύσις μᾶλλον εἰς τοὺς πατέρας ἐπιτάσσει νἀγαποῦν τοὺς υἱούς των παρὰ εἰς τοὺς υἱοὺς νἀγαποῦν τοὺς πατέρας των.

Ἀλλ' ὁ πατήρ μου ἑκουσίως καὶ τοὺς νόμους παραβαίνει, οἵτινες δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἀποκήρυξιν τῶν τέκνων τὰ ὁποῖα οὐδὲν κακὸν ἔπραξαν, καὶ τὴν φύσιν περιφρονεῖ, ἥτις ἐμπνέει

πολὺ φίλτρον εἰς τοὺς γεννήτορας πρὸς τὰ τέκνα των· καὶ μολονότι ἔχει τὰς μεγαλειτέρας ἀφορμὰς διὰ νὰ διάκηται εὐμενῶς πρὸς ἐμέ, πολὺ ἀπέχει νὰ τρέφῃ πρὸς ἐμὲ καὶ αὐτὴν τὴν ἀγάπην τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλει ἡ φύσις· οὔτε λαμβάνει τοὐλάχιστον ἐμὲ ὡς ὑπόδειγμα καὶ δὲν μιμεῖται τὴν ἀγάπην μου. Ἀλλ' ὦ δυστυχία μου, μὲ μισεῖ ἐνῷ τὸν ἀγαπῶ καὶ μὲ ἀποδιώκει ἐνῷ τοῦ εἶμαι ἀφωσιωμένος· μὲ ἀδικεῖ ἐνῷ τὸν εὐεργετῶ καὶ ἐνῷ τὸν ἐγκολποῦμαι μὲ ἀποκηρύττει, τοὺς δὲ φιλόπαιδας νόμους ὡς μισόπαιδας μεταχειρίζεται ἐναντίον μου. Τί πόλεμος εἶνε αὐτὸς τὸν ὁποῖον ἐγείρεις, πάτερ μου, μεταξὺ τῶν νόμων καὶ τῆς φύσεως;

Δὲν εἶνε ταῦτα, δὲν εἶνε ὅπως τὰ θέλεις· κακῶς ἑρμηνεύεις ὦ πάτερ, τοὺς καλῶς κειμένους νόμους. Ἡ φύσις καὶ ὁ νόμος δὲν ἀντιμάχονται εἰς τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ συμβαδίζουν καὶ συντρέχουν πρὸς ἄρσιν τῶν ἀδικημάτων. Ὑβρίζεις τὸν εὐεργέτην, ἀδικεῖς τὴν φύσιν. Διατί ὁμοῦ μὲ τὴν φύσιν ἀδικεῖς καὶ τοὺς νόμους; Ἐνῷ οἱ νόμοι θέλουν νὰ εἶνε καλοὶ καὶ δίκαιοι καὶ νὰ προστατεύουν τὰ τέκνα, σὺ ἀπαιτεῖς παρ' αὐτῶν τὸ ἐναντίον καὶ διεγείρων αὐτοὺς ἐναντίον τοῦ τέκνου σου τοὺς διεγείρεις ἐναντίον ὅλων καὶ δὲν τοὺς ἀφίνεις νὰ προστατεύουν τὴν μεταξὺ πατέρων καὶ τέκνων ἀγάπην ὅπως θέλουν, ἀφοῦ δὲν ἔγιναν ἐναντίον τῶν μὴ ἀδικούντων. Ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος ζητεῖ παρὰ τῶν νόμων νὰ τιμωροῦν διὰ νὰ μὴ ἀνταμείψῃ καὶ δι' ὅσα εὐηργετήθη, σκεφθῆτε εἰς ποίαν ὑπερβολὴν ἀδικίας φθάνει.

Ὅτι μὲν λοιπὸν δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τοῦτον νὰ μὲ ἀποκηρύξῃ, ἀφοῦ ἤδη ἐξήντλησε τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν καὶ ἔκαμε χρῆσιν τῶν νόμων, καὶ ὅτι οὔτε ἄλλως εἶναι δίκαιον, μετὰ τὴν εὐεργεσίαν τὴν ὁποίαν τοῦ ἔκαμα, νὰ μὲ ἀποπέμπῃ καὶ ἐκδιώκῃ ἐκ τῆς οἰκογενείας, μοῦ φαίνεται ὅτι ἱκανῶς ἤδη ἀπεδείχθη.

Τώρα δὲ ἂς ἔλθωμεν καὶ εἰς τὴν αἰτίαν τῆς ἀποκηρύξεως καὶ ἂς ἐξετάσωμεν τί εἶνε τὸ ἔγκλημα. Εἶνε δὲ ἀνάγκη πάλιν νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν γνώμην τοῦ νομοθέτου. Καὶ ἂν πρὸς στιγμὴν ὑποθέσωμεν ὅτι σοῦ ἐπιτρέπεται κατ' ἐπανάληψιν ν' ἀπο-

κηρύττῃς καὶ ὅτι ἔχεις αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν καὶ ἐναντίον εὐεργέτου, πάλιν φρονῶ ὅτι οὐχὶ ἀπολύτως, οὐδὲ δι' ὅλας τὰς αἰτίας δύνασαι ν' ἀποκηρύττῃς. Ὁ νομοθέτης δὲν εἶπεν, ὅτι οἵα δήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ αἰτίασις τοῦ πατρός, ὁ υἱὸς πρέπει νὰ ἀποκηρύττεται, ἀρκεῖ ὁ πατὴρ νὰ τὸ θέλῃ καὶ νὰ τὸ ζητήσῃ δι' ἀγωγῆς. Ἂν οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, τίς ἡ ἀνάγκη τότε τοῦ δικαστηρίου; Ἐξ ἐναντίας ὅμως, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὁ νομοθέτης σᾶς ἐπιβάλλει νὰ ἐξετάσετε ἐὰν ἡ ὀργὴ τοῦ πατρὸς ἔχῃ μεγάλας καὶ δικαίας ἀφορμὰς ἢ μή. Λοιπὸν τοῦτο τώρα ἐξετάσατε. Θὰ σᾶς βοηθήσω δὲ εἰς τοῦτο, διηγούμενος ὅσα συνέβησαν εὐθὺς ἀπὸ τῆς θεραπείας του ἐκ τῆς παραφροσύνης.

Ἅμα ἀνέκτησε τὸ λογικόν του ὁ πατήρ μου, ἡ πρώτη του φροντὶς ἦτο νὰ ἀκυρώσῃ τὴν ἀποκήρυξιν καὶ ἤμουν σωτὴρ καὶ εὐεργέτης καὶ τὰ πάντα ἐγὼ τότε. Εἰς ταῦτα δὲ νομίζω δὲν ἠδύνατο νὰ εὑρεθῇ καμμία ἀφορμὴ κατηγορίας ἐναντίον μου. Ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα τί ἐξ ὅλων τῶν παραπτωμάτων δύναται νὰ μοῦ ἀποδώσῃ; Ποίαν περιποίησιν καὶ ποίαν ὑπηρεσίαν υἱικὴν παρέλειψα; πότε διενυκτέρευσα ἔξω τῆς πατρικῆς οἰκίας; δύνασαι νὰ μὲ κατηγορήσῃς διὰ πότους ἀπρεπεῖς καὶ τρελλὰς διασκεδάσεις; Ποίαν ἀσωτείαν ἔκαμα; Εἰς ποῖον καταγώγιον ἔκαμα ταραχάς; Ποῖος μὲ κατηγόρησε; Κανείς. Ἀλλ' αὐτὰ εἶνε ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὁ νόμος θεωρεῖ ὡς τὰ κυρίως δίδοντα τὸ δικαίωμα τῆς ἀποκηρύξεως.

Ἀλλ' ἐπῆλθε τὸ νόσημα τῆς μητρυιᾶς. Λοιπὸν δι' αὐτὸ πταίω ἐγὼ καὶ ἀπαιτεῖς νὰ δικασθῶ ὡς ὑπαίτιος τοῦ νοσήματος; Ὄχι, λέγεις. Ἀλλὰ διατί λοιπόν; Διότι κληθεὶς νὰ τὴν θεραπεύσῃς δὲν θέλεις καὶ ἐπομένως εἶσαι ἄξιος ἀποκηρύξεως, ἐπειδὴ ἀπειθεῖς εἰς τὸν πατέρα σου. Ἀλλ' ἂς ἀναβάλωμεν τὸ ζήτημα ἐὰν μὴ δυνάμενος νὰ πράξω ὅσα μὲ διατάσσει δύναμαι νὰ θεωρηθῶ ὡς ἀπειθῶν εἰς τὴν πατρικὴν θέλησιν· καὶ περιορίζομαι ἁπλῶς νὰ εἴπω ὅτι ὁ νόμος οὔτε εἰς αὐτὸν δίδει τὸ δικαίωμα νὰ διατάσσῃ εἰς ἐμὲ τὰ πάντα ἀδιακρίτως, οὔτε εἰς ἐμὲ ἐπιβάλλει τὸ καθῆκον νὰ ὑπακούω εἰς ὅλα ἀνεξαιρέτως. Ἐκ τῶν προσταγμάτων ἄλλα

μὲν δὲν συνεπάγονται καμμίαν εὐθύνην, ἄλλα δὲ εἶνε ἄξια ὀργῆς καὶ τιμωρίας. Ἐὰν ἀσθενῇς ὁ ἴδιος, ἐγὼ δὲ σὲ παραμελῶ· ἐὰν μὲ διατάσσῃς νὰ φροντίσω διὰ τὰ οἰκιακά μας πράγματα, ἐγὼ δὲ ἀδιαφορῶ· ἐὰν μὲ ἀποστέλλῃς νὰ ἐπιστατήσω εἰς τὰς ἀγροτικάς μας ἐργασίας, ἐγὼ δὲ παρακούω. Πάντα ταῦτα καὶ τὰ πρὸς αὐτὰ ὅμοια δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς εὔλογοι ἀφορμαὶ καὶ νὰ προκαλέσουν δικαίως τὰς πατρικὰς μομφάς· τὰ δὲ ἄλλα, ὅπως τὰ ἀναγόμενα εἰς τὰς τέχνας καὶ τὴν ἐξάσκησιν αὐτῶν, ἀνήκουν εἰς τὰ δικαιώματα ἡμῶν τῶν τέκνων καὶ μάλιστα ἐὰν ὁ πατὴρ προσωπικῶς δὲν ἀδικῆται. Ἐὰν λόγου χάριν ὁ πατὴρ διατάσσῃ τὸν ζωγράφον υἱόν του, αὐτά, υἱέ μου, νὰ ζωγραφίζῃς καὶ αὐτὰ ὄχι, καὶ εἰς τὸν μουσικόν, αὐτὴν τὴν ἁρμονίαν παῖζε καὶ ὄχι τὴν ἄλλην, καὶ εἰς τὸν σιδηρουργόν, αὐτὰ κατασκεύαζε καὶ ὄχι τὰ ἄλλα, θὰ θεωρηθῇ δίκαιον ν' ἀποκηρύξῃ τὸν υἱόν του διότι οὗτος δὲν ἐξασκεῖ τὴν τέχνην κατὰ τὴν γνώμην ἐκείνου ; Δὲν πιστεύω.

Ἡ δὲ ἰατρικὴ ὅσον εὐγενεστέρα καὶ χρησιμωτέρα εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων τέχνη εἶνε, τόσον καὶ μεγαλειτέραν ἐλευθερίαν πρέπει νὰ ἔχουν οἱ ἐξασκοῦντες αὐτήν, μάλιστα δὲ εἶνε δίκαιον νὰ ἔχουν καὶ προνόμια τινά, οὐδόλως δὲ νὰ ἐξαναγκάζωνται, οὔτε νὰ διατάσσωνται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἔργου ἱεροῦ, τὸ ὁποῖον ἐδιδάχθη ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ ἐξασκεῖται ὑπὸ σοφῶν ἀνθρώπων· οὔτε ὑπὸ τὴν δουλείαν τοῦ νόμου νὰ γίνεται, οὔτε ὑπὸ τὸ κράτος φόβου καὶ τιμωρίας δικαστικῆς, οὔτε νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ψῆφον δικαστῶν, τὴν ἀπειλὴν πατρὸς ἢ τὴν ὀργὴν οἱουδήποτε ἄλλου. Ὥστε καὶ ἂν σοῦ ἔλεγα σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς, δὲν θέλω νὰ τὴν θεραπεύσω, μολονότι δύναμαι, ἀλλ' ἔχω τὴν ἐπιστήμην μου μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν μου καὶ διὰ τὸν πατέρα μου, δι' ὅλους δὲ τοὺς ἄλλους δὲν εἶμαι ἰατρός, ποῖος τύραννος θὰ ἦτο τόσῳ βίαιος ὥστε νὰ μὲ ἀναγκάσῃ νὰ ἐξασκήσω τὴν ἐπιστήμην μου χωρὶς νὰ τὸ θέλω ; Εἰς τὸ τοιοῦτον μοῦ φαίνεται μόνον παρακλήσεις καὶ ἱκεσίαι χωροῦν, ὄχι δὲ νόμοι καὶ θυμοὶ καὶ ἀγωγαὶ ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων. Ὁ ἰατρὸς πρέπει νὰ πείθεται, ὄχι νὰ διατάσσεται, νὰ θέλῃ, ὄχι νὰ φοβῆται, νὰ μὴ σύρεται διὰ τῆς

βίας πρὸς τὸν ἄρρωστον, ἀλλὰ νὰ μεταβαίνῃ θεληματικῶς καὶ εὐχαρίστως. Ἡ ἐλευθέρα τέχνη εἶνε ἀπηλλαγμένη πατρικῆς κηδεμονείας, ἀφοῦ εἰς τοὺς ἰατροὺς αἱ πόλεις ἀπονέμουν δημοσίας τιμὰς καὶ πρωτοκαθεδρίας καὶ ἀσυδοσίαν καὶ προνόμια.

Αὐτὰ μόνον θὰ εἶχα νὰ εἴπω ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης, καὶ ἂν σὺ μοῦ τὴν εἶχες διδάξει καὶ πολὺ ἐφρόντισες καὶ ἐδαπάνησες διὰ νὰ μὲ κάμῃς ἐπιστήμονα, ἐγὼ δὲ ἠρνούμην νὰ ἐκτελέσω μίαν θεραπείαν, τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος, καίτοι δυνατήν. Τώρα δὲ πρέπει νὰ σκεφθῇς πόσον αὐθαίρετος εἶνε ἡ ἀπαίτησίς σου νὰ μὴ μὲ ἀφίνῃς ἐλεύθερον νὰ μεταχειρισθῶ κατὰ βούλησιν πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶνε κτῆμά μου ἀπολύτως. Αὐτὴν τὴν τέχνην ἐγὼ ἔμαθα ὄχι ὡς υἱός σου, οὔτε ὑποκείμενος εἰς τὴν κηδεμονείαν σου· καὶ ἐν τοσούτῳ τὴν ἔμαθα πρὸς χάριν σου — καὶ πρῶτος σὺ τὴν ἐπωφελήθης—χωρὶς νὰ λάβω παρὰ σοῦ καμμίαν βοήθειαν διὰ νὰ σπουδάσω. Ποῖον διδάσκαλον μοῦ ἐπλήρωσες; ποίων φαρμάκων τὴν κατασκευήν ; Οὐδένα καὶ οὐδέν, ἀλλὰ πενόμενος ἐγὼ καὶ στερούμενος τὰ χρειώδη ἐσπούδαζα χάρις εἰς τὴν συμπάθειαν καὶ τὸν οἶκτον τῶν διδασκάλων μου. Τὰ μόνα δὲ ἐφόδια τὰ ὁποῖα εἶχα ἐκ μέρους τοῦ πατρός μου διὰ νὰ σπουδάσω ἦσαν ἡ λύπη, ἡ ἐρημία, ἡ στέρησις, τὸ μῖσος τῆς οἰκογενείας καὶ ἡ ἀποστροφὴ τῶν συγγενῶν. Καὶ εἰς ἀνταπόδοσιν τούτων ἔχεις τὴν ἀξίωσιν νὰ διευθύνῃς τὴν ἐπιστήμην μου καὶ νὰ εἶσαι κύριος ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἀπέκτησα ὅταν δὲν εὑρισκόμην ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου ; Πρέπει νὰ εἶσαι εὐχαριστημένος διότι χωρὶς νὰ σοῦ ὀφείλω τίποτε σὲ εὐηργέτησα, ἐνῷ δὲν εἶχες τὸ δικαίωμα νὰ μοῦ ἀπαιτήσῃς καὶ τότε καμμίαν χάριν.

Δὲν πρέπει ἡ εὐεργεσία μου νὰ μοῦ γείνῃ τοῦ λοιποῦ καθῆκον, οὔτε ἡ ἑκουσία ἐκδούλευσις νὰ γείνῃ ἀφορμὴ ὥστε νὰ διατάσσωμαι νὰ τὴν ἐπαναλαμβάνω ἀκουσίως, οὔτε πρέπει νὰ γείνῃ ἔθιμον ὥστε ὁ ἰατρὸς ὁ ὁποῖος θὰ θεραπεύσῃ ἅπαξ ἕνα νὰ θεραπεύῃ ὅλους καὶ πάντοτε ὅσους θέλει ὁ πρῶτος θεραπευθείς. Τοιουτοτρόπως θὰ καθιστῶμεν τυράννους ἡμῶν τοὺς παρ' ἡμῶν θεραπευομένους καὶ ὡς ἀμοιβὴν θὰ ἔχωμεν νὰ δουλεύωμεν αὐ-

τοὺς καὶ εἰς πάντα διὰ τὸν ὁποῖον θὰ μᾶς διατάσσουν. Δύναται νὰ γείνῃ πρᾶγμα ἀδικώτερον τούτου; Διότι σὲ ἐθεράπευσα πάσχοντα σοβαρῶς, νομίζεις ὅτι ἀπέκτησες τὸ δικαίωμα νὰ καταχρᾶσαι τὴν ἐπιστήμην μου;

Αὐτὰ θὰ ἠδυνάμην νὰ εἴπω ἐὰν ὁ πατήρ μου μὲ διέτασσε νὰ πράξω πράγματα δυνάμενα νὰ γείνουν καὶ ἐγὼ δὲν ὑπήκουα εἰς ὅλα, οὔτε ἐξηναγκαζόμην νὰ ὑπακούσω. Τώρα δὲ ἐξετάσετε καὶ ὁποῖα εἶνε ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα μοῦ ἐπέβαλε νὰ πράξω· ἀφοῦ ἐθεράπευσες ἐμέ, λέγει, ἀπὸ τὴν παραφροσύνην, τώρα δὲ ἔπαθε τὰς φρένας καὶ ἡ σύζυγός μου καὶ πάσχει τὸ αὐτὸ νόσημα—διότι αὐτὴν τὴν ἰδέαν ἔχει—καὶ ὅπως δι' ἐμὲ ἀπηλπίσθησαν καὶ δι' αὐτὴν οἱ ἄλλοι ἰατροί, σὺ δέ, ὅπως ἀπέδειξες, δύνασαι νὰ θεραπεύσῃς πᾶσαν ἀσθένειαν, θεράπευσε καὶ αὐτὴν καὶ σῶσέ την ἀπὸ τὸ νόσημα. Τοῦτο οὕτω ἁπλῶς λεγόμενον δύναται νὰ φανῇ πολὺ λογικὸν καὶ μάλιστα εἰς ἀνθρώπους ἁπλοῦς καὶ ἀπείρους τῆς ἰατρικῆς. Ἀλλ' ἐὰν ἀκούσετε πῶς δικαιολογῶ ἐγὼ τὴν ἐπιστήμην μου, θὰ μάθετε ὅτι οὔτε τὰ πάντα εἶνε δυνατὰ εἰς τοὺς ἰατρούς, οὔτε τὰ νοσήματα εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως ὅλα, οὔτε δι' ὅλα εἶνε μία καὶ ἡ αὐτὴ θεραπεία, οὔτε τὰ φάρμακα ἔχουν τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἐπὶ ὅλων τῶν νοσημάτων· καὶ τότε θὰ γείνῃ φανερὸν ὅτι παρὰ πολὺ διαφέρει ἀπὸ τὸ μὴ θέλειν τὸ μὴ δύνασθαι. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε δὲ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀνάπτυξιν ταύτην καὶ θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μὴ θεωρήσετε ἀπρεπὲς οὔτε ἄσκοπον καὶ ξένον πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἢ ἄκαιρον τὴν περὶ τούτων ὁμιλίαν.

Ἐν πρώτοις καίτοι τὰ σώματα φαίνονται ὅτι ἔχουν τὴν αὐτὴν σύστασιν, δὲν ἔχουν ὅμως καὶ τὴν αὐτὴν φύσιν καὶ ἰδιοσυγκρασίαν. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἔχουν τὰς τάδε ἰδιότητας, τὰ δὲ τὰς ἔχουν εἰς μεγαλείτερον ἢ ὀλιγώτερον βαθμόν. Αἱ διαφοραὶ δὲ αὗται δὲν ὑπάρχουν μόνον μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ μόνον μεταξὺ ἀνδρῶν· καὶ τούτων οἱ ὀργανισμοὶ δὲν εἶνε ὅμοιοι κατὰ τὴν κρᾶσιν καὶ τὴν σύστασιν, διάφορα δὲ κατ' ἀνάγκην κατὰ τὸ μέγεθος καὶ κατὰ τὸ εἶδος εἶνε καὶ τὰ νοσήματα τὰ ὁποῖα τοὺς

καταλαμβάνουν· ἄλλα μὲν ἐκ τῶν σωμάτων εἶνε εὐκολοθεράπευτα καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἰατροῦ δι' αὐτὰ δὲν εἶνε δυσχερές, ἄλλα δὲ εἶνε εἰς βαθμὸν ἀπελπιστικὸν φιλάσθενα· καὶ εὐκόλως καταλαμβανόμενα ὑπὸ τῶν νοσημάτων κυριεύονται ὑπὸ τούτων ἐντελῶς. Τὸ νὰ νομίζῃ λοιπὸν κανεὶς πάντα πυρετὸν ἢ πᾶσαν φθίσιν ἢ περιπνευμονίαν ἢ παραφροσύνην ὅτι εἶνε μία καὶ ἡ αὐτὴ νόσος εἰς ὅλους τοὺς ὀργανισμούς, σημαίνει ὅτι δὲν σκέπτεται ὀρθῶς καὶ λογικῶς, οὔτε εἶνε ἐκ τῶν πεπειραμένων περὶ τὰ τοιαῦτα ἀνθρώπων. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι τὰ αὐτὰ νοσήματα εἰς ἄλλους μὲν θεραπεύονται εὐκόλως, εἰς ἄλλους δὲ δυσκολώτερον ἢ οὐδόλως. Ἂν σπείρῃ τις σῖτον εἰς διαφόρους ἀγρούς, ἄλλην μὲν ἀπόδοσιν θὰ ἔχῃ εἰς γῆν πεδινήν, παχεῖαν, ποτιστικήν, εὐήλιον καὶ καλῶς ἀεριζομένην, ὅπου ὁ καρπὸς θὰ γείνῃ ἄφθονος καὶ ἐκλεκτός, ἄλλην δὲ εἰς λεπτόγειον ἀγρὸν ὀρεινὸν καὶ πετρώδη, ἄλλην εἰς γῆν κακῶς ἡλιαζομένην, ἄλλην εἰς ὑπώρειαν καὶ ἐν γένει διάφορος θὰ εἶνε κατὰ τόπους ἡ ἐσοδεία. Ὁμοίως καὶ τὰ νοσήματα ἀναλόγως τῶν ὀργανισμῶν εἰς τοὺς ὁποίους ἐμπίπτουν αὐξάνουν καὶ δυναμώνουν ἢ ἐξασθενοῦν. Χωρὶς λοιπὸν νὰ ὑπολογίσῃ καὶ ἐξετάσῃ τὰς διαφορὰς ταύτας ὁ πατήρ μου, νομίζει ὅτι πᾶσα παραφροσύνη εἶναι ἡ αὐτὴ εἰς ὅλα τὰ σώματα καὶ μία ἡ θεραπεία.

Ἐκτὸς τούτου ὅτι τὰ γυναικεῖα σώματα διαφέρουν μεγάλως τῶν ἀνδρικῶν κατὰ τὴν δύναμιν τῶν νοσημάτων καὶ κατὰ τὴν πιθανότητα ἢ τὸ ἀπίθανον τῆς ἰάσεως εἶναι πρόδηλον. Διότι τὰ μὲν ἀνδρικὰ εἶνε στερεὰ τὴν σύστασιν καὶ ἰσχυρά, γυμνασμένα δὲ εἰς κίνησιν καὶ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνοικτοῦ ἀέρος· τὰ δὲ γυναικεῖα χαλαρὰ καὶ ἄνευρα, ἀναπτυχθέντα εἰς τὴν σκιὰν καὶ λευκὰ ἕνεκεν ἐλλείψεως αἵματος καὶ ἀνεπαρκείας θερμαντικοῦ καὶ πληθώρας ὑγρῶν· διὰ τοῦτο καὶ εὐκολώτερον τῶν ἀνδρικῶν ἀσθενοῦν καὶ κυριεύονται ὑπὸ τῶν νοσημάτων, δυσκολώτερον θεραπεύονται καὶ πολὺ συχνὰ ὑποκύπτουν εἰς τὴν παραφροσύνην. Ἐπειδὴ εἶνε λίαν ἐπιρρεπεῖς εἰς ὀργήν, πολὺ εὐερέθιστοι καὶ

λεπταί, ὀλίγην δὲ δύναμιν σώματος ἔχουν, εὐκόλως περιπίπτουν εἰς τὸ νόσημα ἐκεῖνο.

Δὲν εἶναι ἐπομένως δίκαιον νὰ ζητῆται παρὰ τῶν ἰατρῶν ἡ αὐτὴ θεραπεία δι' ἀμφότερα τὰ φῦλα, ἀφοῦ γνωρίζομεν ὅτι μέγα χάσμα ὑπάρχει μεταξύ των καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς γεννήσεως διαφέρουν καὶ καθ' ὅλον τὸν τρόπον τοῦ ζῆν καὶ καθ' ὅλας τὰς πράξεις. Ὅταν λοιπὸν λέγῃς ὅτι παρεφρόνησε πρέπει νὰ προσθέτῃς καὶ ὅτι γυνὴ ἦτο ἐκείνη ἥτις παρεφρόνησε, καὶ μὴ συγχέῃς πάντα ταῦτα ὑπὸ τὴν λέξιν παραφροσύνη ἡ ὁποία φαίνεται ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα σημαίνουσα, ἀλλὰ διακρίνων, ὅπως εἶναι καὶ εἰς τὴν φύσιν, ἐξέταζε τί εἶναι δυνατὸν νὰ γείνῃ διὰ τὸν ἄνδρα ἢ τὴν γυναῖκα ἰδιαιτέρως· διότι ἡμεῖς οἱ ἰατροί, ὡς ἀνωτέρω εἶπα, τοῦτο πρῶτον ἐξετάζομεν, τὴν φύσιν καὶ τὴν κρᾶσιν τοῦ νοσοῦντος καὶ ποίας ἰδιότητας ἔχει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἂν ἐπικρατῇ εἰς τὸν ὀργανισμόν του τὸ θερμὸν ἢ τὸ ψυχρόν, ἂν τὸ σῶμα εἶναι νέον ἢ ἡλικιωμένον, μέγα ἢ μικρόν, παχὺ ἢ ὀλιγόσαρκον καὶ ὅλα τὰ τοιαῦτα. Καὶ ἐν γένει ἂν κανεὶς ἐξετάσῃ αὐτὰ θὰ εἶνε λίαν ἀξιόπιστος ὅταν θὰ ἀπελπίσῃ ἢ θὰ δώσῃ ἐλπίδας περὶ τῆς θεραπείας. Ἀλλὰ καὶ τῆς παραφροσύνης τὰ εἴδη εἶνε πολυάριθμα καὶ ἔχουν πολλὰς καὶ διαφόρους αἰτίας· δι' ὃ οὐδὲ καὶ ὀνόματα ἔχουν ὅμοια· διότι δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ ἡ παράνοια καὶ τὸ παραλήρημα, ἡ λύσσα καὶ ἡ μανία, ἀλλὰ ταῦτα πάντα προσδιορίζουν διαφόρους βαθμοὺς τῆς νόσου. Καὶ τὰ αἴτια εἰς μὲν τοὺς ἄνδρας εἶνε ἄλλα, εἰς δὲ τὰς γυναῖκας ἄλλα· καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν διὰ μὲν τοὺς νέους εἶνε ἄλλα, διὰ δὲ τοὺς γέροντας διαφορετικά. Εἰς τοὺς νέους ἀφορμὴ γίνεται κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ πληθώρα τῶν χυμῶν· τοὺς δὲ γέροντας πολλάκις εἴτε διαβολὴ ἐξερεθιστική, εἴτε ὀργὴ παράλογος κατὰ τῶν οἰκείων ἀφοῦ κατὰ πρῶτον τοὺς φέρει εἰς ταραχὴν τοῦ λογικοῦ, ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοὺς ῥίπτει εἰς μανίαν. Τὰς δὲ γυναῖκας πολλὰ εἶναι τὰ αἴτια τὰ ὁποῖα τὰς ὁδηγοῦν εὐκόλως εἰς τὴν φρενοπάθειαν, μάλιστα δὲ τὸ μῖσος ἐναντίον τινὸς ἢ ὁ φθόνος δι' ἐχθρὸν εὐτυχοῦντα ἢ λύπη τις ἢ ὀργή· ὀλίγον κατ' ὀλίγον ταῦτα

ὑποκαίοντα καὶ ἐπὶ πολὺ τρεφόμενα εἰς τὴν ψυχὴν ἀπολήγουν εἰς μανίαν.

Τοιαῦτα, πάτερ, ἔπαθε καὶ ἡ σύζυγός σου καὶ ἴσως κἄτι τὴν εἶχε λυπήσει προηγουμένως· διότι οὐδένα ἐκείνη ἐμίσει, ἀλλὰ τὸ πάθος εἶνε ἐπίμονον καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς ἣν κατάστασιν εὑρίσκεται νὰ θεραπευθῇ ὑπὸ ἰατροῦ· ἐὰν δὲ ἄλλος τις ἀναλάβῃ νὰ τὴν θεραπεύσῃ, τότε σοῦ δίδω τὸ δικαίωμα νὰ μὲ μισῇς ὡς ἔνοχον. Ἀλλὰ θὰ ὁμολογήσω καὶ κἄτι ἄλλο, ὅτι καὶ ἂν δὲν ἦτο τόσον ἀπελπιστικὴ ἡ κατάστασίς της, ἀλλὰ διεφαίνετο κἄποια ἐλπὶς σωτηρίας, πάλιν θὰ ἐδίσταζα νὰ ἐπιχειρήσω τὴν θεραπείαν καὶ νὰ τῆς δώσω φάρμακα, διότι θὰ ἐφοβούμην τὴν τύχην καὶ τὴν δυσφήμισιν. Γνωρίζεις ὅτι γενικῶς ἀποδίδεται εἰς τὰς μητρυιάς, καὶ ἂν ἀκόμη εἶνε ἀγαθαί, ὅτι μισοῦν τοὺς προγονούς των, καὶ τὸ μῖσος τοῦτο θεωρεῖται ὡς κοινὴ μανία τῶν γυναικῶν. Ἐὰν λοιπὸν συνέβαινε νὰ λάβῃ κακὴν τροπὴν τὸ νόσημα καὶ τὰ φάρμακά μου νὰ ἀποβοῦν ἀνωφελῆ, ἴσως θὰ ἐκίνουν ὑποψίας ὅτι ἡ θεραπεία μου συνετέλεσε σκοπίμως.

Τοιαύτη εἶνε ἡ κατάστασις τῆς συζύγου σου, πάτερ, καὶ ἀναγκάζομαι νὰ σοῦ εἴπω ὅτι οὐδέποτε θὰ βελτιωθῇ καὶ ἂν μυριάκις πίῃ τὸ φάρμακον· διὰ τοῦτο εἶνε περιττὸν καὶ νὰ ἐπιχειρήσω, ἐκτὸς ἂν μόνον μὲ ἐξαναγκάζῃς διὰ νὰ ποτύχω καὶ δυσφημισθῶ. Ἄφησέ με νὰ μὲ ζηλεύουν οἱ ὁμότεχνοι. Ἐὰν δὲ μὲ ἀποκηρύξῃς πάλιν, ἐγὼ καίτοι θὰ μείνω ἔρημος, δὲν θὰ τρέφω ἐναντίον σου καμμίαν ἔχθραν. Καὶ ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, σοῦ ἐπανέλθῃ τὸ νόσημα — διότι ὅταν λαμβάνουν νέας ἀφορμὰς συνήθως ὑποτροπιάζουν αὐτὰ τὰ νοσήματα — τί θὰ πράξω; Νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι θὰ σὲ θεραπεύσω καὶ τότε καὶ οὐδέποτε θὰ παραλείψω τὸ καθῆκον τὸ ὁποῖον ἡ φύσις ἐπιβάλλει εἰς τὰ τέκνα, οὔτε θὰ λησμονήσω ἐγὼ ὅτι εἶσαι πατήρ μου. Ἀλλὰ καὶ ἂν θὰ ἐπανέλθῃς εἰς τὸ λογικόν, θὰ δύναμαι νὰ ἐλπίσω ὅτι θὰ μὲ ἀναγνωρίσῃς πάλιν ὡς υἱόν σου; Ἰδού, καὶ μὲ αὐτὰ τὰ ὁποῖα τώρα κάμνεις, προκαλεῖς τὸ νόσημα καὶ τὸ ἐξεγείρεις. Ἐνῷ πρὸ ὀλίγου χρόνου μόλις ἐσώθης ἀπὸ τοιαύτην ἀσθένειαν, πεισμόνεις

καὶ φωνάζεις καί, τὸ χειρότερον, θυμόνεις καὶ ἐχθρεύεσαι καὶ ἐπικαλεῖσαι τοὺς νόμους. Ἀλλοίμονον, πάτερ, τοιαῦτα ἦσαν καὶ τῆς προηγουμένης σου παραφροσύνης τὰ προοίμια.

ΦΑΛΑΡΙΣ

Λόγος πρῶτος

Μᾶς ἔπεμψεν, ὦ Δελφοί, ὁ ἡμέτερος ἡγεμὼν Φάλαρις νὰ φέρωμεν πρὸς τὸν θεὸν τοῦτον τὸν ταῦρον καὶ νὰ δώσωμεν πρὸς ὑμᾶς ἐξηγήσεις καὶ περὶ αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν προσφοράν του· ὁ σκοπὸς λοιπὸν τῆς ἀφίξεώς μας εἶναι οὗτος καὶ ἐκεῖνα δὲ τὰ ὁποῖα θέλει νὰ σᾶς ἀνακοινώσωμεν ὁ Φάλαρις εἶναι τὰ ἑξῆς. Ἐγώ, λέγει, ὦ Δελφοί, θὰ ἤθελα μὲ πᾶσαν θυσίαν νὰ μὲ γνωρίσουν οἱ Ἕλληνες ὁποῖος πραγματικῶς εἶμαι καὶ ὄχι ὁποῖον μὲ παρέστησεν εἰς τοὺς ἀγνοοῦντας ἡ φήμη τὴν ὁποίαν ἐσχημάτισαν ὅσοι μὲ μισοῦν καὶ μὲ φθονοῦν· ἀλλὰ πρὸ πάντων θὰ ἐπεθύμουν νὰ γνωρισθῶ ἀπὸ σᾶς οἱ ὁποῖοι εἶσθε ἱερεῖς καὶ συγκάθεδροι τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος καὶ οὕτως εἰπεῖν σύνοικοι καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην ζῶντες μετὰ τοῦ θεοῦ. Διότι νομίζω ὅτι ἂν ἀπολογηθῶ πρὸς ὑμᾶς καὶ σᾶς πείσω ὅτι ἀδίκως θεωροῦμαι σκληρός, δι' ὑμῶν θὰ ἀπολογηθῶ καὶ πρὸς ὅλους τοὺς ἄλλους. Καὶ δι' ὅσα θὰ εἴπω ἐπικαλοῦμαι μάρτυρα τὸν θεὸν τὸν ὁποῖον δὲν δύναταί τις νὰ ἀπατήσῃ καὶ διὰ ψευδῶν λόγων νὰ παρασύρῃ· ἀνθρώπους εἶναι εὔκολον νὰ ἐξαπατήσῃ τις, ἀλλὰ θεὸν καὶ μάλιστα ἕνα τοιοῦτον, ἀδύνατον νὰ διαλάθῃ.

Ἤμουν πολίτης τῆς Ἀκράγαντος οὐχὶ ἐκ τῶν ἀφανῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν πλέον εὐγενῶν καὶ ἀνετράφην ὡς ἁρμόζει εἰς ἐλεύθερον ἄνδρα καὶ ἐξεπαιδεύθην· πάντοτε δὲ ἤμουν περιποιητικὸς πρὸς τὴν

πόλιν καὶ ἐπεζήτουν τὴν εὔνοιαν αὐτῆς, πρὸς δὲ τοὺς συμπολίτας μου ἐπιεικὴς καὶ μετριοπαθής, οὐδεμίαν δὲ βιαιότητα ἢ σκαιότητα ἢ ὕβριν καὶ αὐθαιρεσίαν ἀπέδιδε κανεὶς εἰς τὸν πρότερον ἐκεῖνον βίον μου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἔβλεπα τοὺς πολιτικοὺς ἀντιπάλους μου ὅτι μὲ ἐπεβουλεύοντο καὶ ἐζήτουν πάντα τρόπον νὰ μὲ καταστρέψουν—ἦτο δὲ διῃρημένη ἡ πόλις μας εἰς δύο ἀντιμαχόμενα κόμματα—δὲν εὕρισκα ἄλλον τρόπον ἀσφαλείας καὶ σωτηρίας καὶ δι' ἐμὲ καὶ διὰ τὴν πολιτείαν παρὰ νὰ συγκεντρώσω εἰς χεῖράς μου τὴν ἐξουσίαν καὶ νὰ χαλιναγωγήσω τοὺς ἀντιπολιτευομένους, ὥστε νὰ παύσουν τὰς ἐναντίον μου ἐπιβουλάς των, τὴν δὲ πόλιν νὰ ἐπαναφέρω εἰς τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἡσυχίαν. Εὗρῆκα δὲ καὶ πολλοὺς ἄνδρας μετριοπαθεῖς καὶ φιλοπάτριδας, οἱ ὁποῖοι ἐπεδοκίμασαν τὴν γνώμην μου καὶ ἀνεγνώρισαν ὅτι ἦτο ἀναγκαία τοιαύτη μεταβολή. Τούτους μετεχειρίσθην ὡς συναγωνιστὰς καὶ εὐκόλως ἐπέτυχα τὸν σκοπόν μου. Τοῦ λοιποῦ οἱ μὲν ἐχθροί μου ἔπαυσαν τὰς ταραχὰς καὶ ἔγιναν εὐπειθεῖς, ἐγὼ διηύθυνα τὴν πολιτείαν καὶ ἡ πόλις ἦτο ἥσυχος. Θανατώσεις ἢ ἐξορίας ἢ δημεύσεις οὔτε ἐναντίον ἐκείνων οἵτινες ἐπεβουλεύθησαν τὴν ζωήν μου ἔκαμα, καίτοι εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γίνωνται τὰ τοιαῦτα, μάλιστα κατὰ τὴν ἀρχὴν μιᾶς δυναστείας· ἀλλ' ἐνόμιζα ὅτι μὲ φιλανθρωπίαν καὶ πραότητα, μὲ ἡμερότητα καὶ ἰσοτιμίαν θὰ τοὺς ἔφερα εἰς τὴν εὐπείθειαν. Εὐθὺς λοιπὸν μὲ τοὺς ἐχθρούς μου ἔκαμα εἰρήνην καὶ συνεφιλιώθην, τοὺς πλείστους δ' ἐξ αὐτῶν μετεχειριζόμην ὡς συμβούλους καὶ ὁμοτραπέζους. Βλέπων δὲ ὅτι ἡ πόλις ἐξ ἀμελείας τῶν ἀρχόντων αὐτῆς εὑρίσκετο εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν, καθότι πολλοὶ ἔκλεπτον ἢ μᾶλλον διήρπαζον τὰ κοινά, κατεσκεύασα ὑδραγωγεῖα καὶ κρήνας, τὴν ἐκόσμησα δι' οἰκοδομῶν δημοσίων καὶ τὴν ἐνίσχυσα διὰ τειχῶν καὶ τὰς δημοσίας προσόδους ηὔξησα ταχέως διὰ τῆς ἐπιμελείας τῆς οἰκονομικῆς ὑπηρεσίας καὶ διὰ τὴν νεολαίαν ἐφρόντιζα καὶ διὰ τοὺς γέροντας ἐπρονόησα καὶ τὸν λαὸν ἐπεριποιούμην μὲ θεάματα, διανομὰς βοηθημάτων, πανηγύρεις καὶ δημόσια γεύματα. Μοῦ ἐπροξένει δὲ φρίκην καὶ μόνον νὰ ἀκούσω περὶ ἐξυβρίσεως παρθένων

ἢ διαφθορᾶς ἐφήβων ἢ ἀπαγωγῆς γυναικῶν ἢ ἀποστολῆς δορυφόρων πρὸς σύλληψιν πολίτου ἢ πρὸς οἵαν δήποτε τυραννικὴν ἀπειλήν.

Εἶχα δὲ ἀρχίσει καὶ νὰ σκέπτωμαι νὰ ἐγκαταλείψω τὴν ἀρχὴν καὶ νὰ καταθέσω τὴν ἐξουσίαν, καθότι αἱ φροντίδες τῆς ἀρχῆς εἶχον ἀρχίσει νὰ μὲ κουράζουν καὶ ὁ φθόνος ὁ ὁποῖος μὲ περιέβαλλε καθίστα ἐπαχθέστερα τὰ βάρη τῆς ἐξουσίας· ἀλλ' ἤθελα νὰ εὕρω τρόπον ὥστε μετὰ τὴν παραίτησίν μου νὰ μὴ ἔχῃ πλέον ἡ πόλις ἀνάγκην τοιαύτης ὑπηρεσίας. Ἐν ᾧ ὅμως ἐγὼ μὲ ἁπλότητα τοιαῦτα ἐσκεπτόμην, οἱ ἀντίπαλοί μου συνωμότουν ἐναντίον μου καὶ συνεσκέπτοντο περὶ τοῦ πῶς νὰ στασιάσουν καὶ μὲ ἐπιβουλευθοῦν καὶ συνήρχοντο κρυφίως καὶ συνήθροιζον ὅπλα καὶ χρήματα καὶ παρὰ τῶν κατοίκων τῶν γειτονικῶν πόλεων ἐζήτουν συνδρομὴν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπέστελλον πρέσβεις πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους· ὅσα δὲ εἶχαν ἀποφασίσει περὶ ἐμοῦ, ἐὰν μὲ συνελάμβανον καὶ πῶς θὰ μὲ κατεσπάρασσαν μὲ τὰς χεῖράς των καὶ ποῖα βασανιστήρια θὰ ἐφήρμοζον ἐναντίον μου, ὡμολόγησαν δημοσίᾳ ὅταν διὰ βασανιστηρίων ἀνεκρίθησαν. Ἐὰν δὲ ἐγὼ διέφυγα τὰς ἐπιβουλάς των τὸ ὀφείλω εἰς τοὺς θεοὺς οἵτινες μοῦ ἀπεκάλυψαν τὰ τεκταινόμενα καὶ μάλιστα εἰς τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα ὅστις δι' ὀνείρων μὲ εἰδοποίησε δι' ὅλα.

Καὶ τώρα σᾶς παρακαλῶ νὰ ἔλθετε εἰς τὴν θέσιν μου, ὦ Δελφοί, νὰ φαντασθῆτε τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον εὑρέθην καὶ νὰ μοῦ εἴπετε τί ἔπρεπε νὰ πράξω ὅταν ἀνύποπτος καὶ ἀπροφύλακτος παρ' ὀλίγον νὰ συλληφθῶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν μου καὶ ἂν δὲν εἶχα δίκαιον νὰ ζητήσω τρόπον σωτηρίας. Πρὸς στιγμὴν ἔλθετε πλησίον μου εἰς τὴν Ἀκράγαντα καὶ ἀφοῦ ἴδετε τὰς συνωμοσίας καὶ ἀκούσετε τὰς ἀπειλάς των νὰ μοῦ εἴπετε τί ἔπρεπε νὰ πράξω. Νὰ φερθῶ ἀκόμη πρὸς αὐτοὺς μὲ φιλανθρωπίαν, νὰ παραβλέψω καὶ νὰ ἀνεχθῶ ἕως οὗ μετ' ὀλίγον μὲ καταστρέψουν; Θὰ ἦτο ὡς νὰ προσέφερα τὸν τράχηλόν μου πρὸς σφαγὴν καὶ ἀπεφάσιζα νὰ ἴδω τὰ τέκνα καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔχω φίλτατον νὰ ἐξον-

τωθοῦν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ μὲ ἐλέγατε ἠλίθιον βλέποντές με τοιαῦτα σκεπτόμενον καὶ θὰ μοῦ ἐδίδατε τὴν συμβουλὴν νὰ λάβω γενναίας καὶ ἀνδρικὰς ἀποφάσεις καὶ μὲ τὴν δικαίαν ὀργὴν ἀδικημένου ἀνθρώπου νὰ καταδιώξω τοὺς ἐχθρούς μου καὶ διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἐξασφαλισθῶ διὰ τὸ μέλλον. Τί λοιπὸν ἔπραξα μετὰ τοῦτο; Ἔστειλα καὶ ἔφερα ἐνώπιόν μου τοὺς ἐνόχους, ἐπέτρεψα εἰς αὐτοὺς νἀπολογηθοῦν, ἔφερα ἀποδείξεις τῆς ἐνοχῆς των καὶ ἀπέδειξα σαφῶς τὰ καθέκαστα τῆς ἐπιβουλῆς των· ἀφοῦ δὲ καὶ αὐτοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ὁμολογήσουν, τοὺς ἐτιμώρησα ὄχι τόσον διότι ἐκινδύνευσεν ἡ ζωή μου, ἀλλὰ διότι δὲν μὲ ἀφῆκαν νὰ μείνω εἰς τὰς ἀγαθάς μου διαθέσεις καὶ τὰς ἀποφάσεις τὰς ὁποίας ἐξ ἀρχῆς ἔλαβα. Ἔκτοτε ἐξακολουθῶ νὰ προσέχω διὰ τὴν ἀσφάλειάν μου, πάντα δὲ ὁ ὁποῖος μὲ ἐπιβουλεύεται τιμωρῶ. Καὶ οἱ ἄνθρωποι κατηγοροῦν ἐμὲ ὡς σκληρὸν χωρὶς νὰ συλλογίζωνται ποῖοι ἔδωκαν τὴν ἀφορμήν. Βλέποντες τὰς συνεπείας καὶ τὰς τιμωρίας, αἵτινες δίδουν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐντύπωσιν τῆς σκληρότητος, μὲ κατηγοροῦν δι' αὐτάς, ὅπως ἐὰν ἔβλεπέ τις ἱερόσυλον ῥιπτόμενον ἀπὸ τοῦ βράχου[1] πρὸς τιμωρίαν, δὲν ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψει τὴν ἀσέβειάν του καὶ δὲν ἐσυλλογίζετο πῶς εἰσῆλθε τὴν νύκτα εἰς τὸν ναὸν καὶ ἔκλεψε τὰ ἀφιερώματα καὶ ὕψωσε χεῖρα ἀσεβῆ πρὸς τὸ εἴδωλον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ κατηγόρει ὑμᾶς δι' ὑπερβολικὴν ἀγριότητα, διότι ἐνῷ εἶσθε Ἕλληνες καὶ λέγετε ὅτι εἶσθε θεράποντες τοῦ Θεοῦ ἐδέχθητε νὰ ὑποστῇ ἄνθρωπος Ἕλλην πλησίον τοῦ ναοῦ—διότι, ὡς λέγεται, ὁ βράχος δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Δελφῶν—τοιαύτην τιμωρίαν. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι καὶ σεῖς θὰ ἐγελᾶτε ἄν τις ἔλεγε ταῦτα ἐναντίον σας καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι θὰ ἐπεδοκίμαζον τὴν ἐναντίον τῶν ἱεροσύλων σκληρότητα.

---

1 Ὁ βράχος ὠνομάζετο Πέτρα Ὑάμπεια καὶ ἐκ τοῦ ὕψους αὐτοῦ ἐκρημνίζοντο πρὸς τιμωρίαν οἱ ἱερόσυλοι. Λέγεται καὶ ὅτι ὁ μυθοποιὸς Αἴσωπος ὑπέστη τὴν τιμωρίαν ταύτην εἰς τοὺς Δελφοὺς κατηγορηθεὶς ἀδίκως ὅτι ἔκλεψε ἓν τῶν ἀγγείων τῶν ἀφιερωμένων εἰς τὸν Ἀπόλλωνα.

Ἐν γένει οἱ λαοὶ χωρὶς νὰ ἐξετάζουν ὁποῖος εἶνε ὁ κυβερνῶν, εἴτε δίκαιος εἴτε ἄδικος, μισοῦν τὸ ὄνομα τῆς τυραννίας καὶ τὸν τύραννον [1], εἴτε Αἰακός, εἴτε Μίνως, εἴτε Ῥαδάμανθυς εἶνε, καὶ ὁμοίως ἐπιζητοῦν νὰ ἐξολοθρεύσουν ὅλους. Μὴ πιστεύοντες ὅτι δύνανται νὰ ὑπάρξουν καὶ καλοὶ τύραννοι, συμπεριλαμβάνουν καὶ τούτους εἰς τὸ αὐτὸ ὄνομα καὶ τὸ αὐτὸ μῖσος. Ἐγὼ τοὐλάχιστον ἀκούω ὅτι καὶ αὐτόθι εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπῆρξαν πολλοὶ τύραννοι σοφοὶ καὶ ὑπὸ ὄνομα θεωρούμενον κακὸν ἐπέδειξαν ἀγαθὸν καὶ ἥμερον χαρακτῆρα, ὑπάρχουν δὲ καὶ εἰς τὸν ναόν σας ἀνατεθειμένα γνωμικὰ αὐτῶν, ἀγάλματα καὶ ἄλλα ἀφιερώματα.

Ἀλλὰ καὶ οἱ νομοθέται, ὡς γνωρίζετε, νομοθετοῦν περισσοτέρας ποινὰς παρὰ ἀμοιβάς, καθότι ὅλα τὰ ἄλλα οὐδὲν ὠφελοῦν ἐὰν μὴ συνυπάρχῃ ὁ φόβος καὶ τὸ δέος τῆς τιμωρίας. Εἰς ἡμᾶς δὲ τοὺς τυράννους εἶνε πολὺ ἀναγκαιότερος ὁ φόβος, καθότι κυβερνῶμεν παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ λαοῦ καὶ ζῶμεν μεταξὺ ἀνθρώπων οἵτινες μᾶς μισοῦν καὶ μᾶς ἐπιβουλεύονται. Πολλάκις μάλιστα οὔτε ὁ φόβος μᾶς εἶνε ἀρκετός, διότι οἱ ἐχθροί μας ἐνθυμίζουν τὸν περὶ τῆς Ὕδρας μῦθον. Ὅσῳ τιμωροῦμεν τόσῳ περισσότεραι ἀφορμαὶ τιμωριῶν ἀναφύονται. Καὶ ἂν θέλωμεν νὰ διατηρήσωμεν τὴν ἀρχὴν πρέπει νὰ ἐξακολουθοῦμεν ὅπως ἠρχίσαμεν νὰ ἀποκόπτωμεν τὰς ἀναφυομένας ἀφορμὰς καί, ὅπως ὁ Ἰόλαιος, νὰ ἐπικαίωμεν τὰς ἀποκοπτομένας κεφαλὰς τῆς Ὕδρας. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἅπαξ θὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν τὴν ὁδόν, πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ, ἄλλως ἂν δείξῃ ἐπιείκειαν θὰ χαθῇ. Δύνασθε νὰ πιστεύσετε ὅτι ὑπάρχει ἄνθρωπος τόσον ἄγριος καὶ ἀνήμερος, ὥστε νὰ τέρπεται εἰς τὰς μαστιγώσεις καὶ ν' ἀκούῃ κραυγὰς πόνου καὶ νὰ βλέπῃ σφαζομένους, ἐὰν δὲν ἔχῃ σπουδαίαν ἀφορμὴν νὰ προσφεύγῃ εἰς τοιαύτας τιμωρίας; Ποσάκις ἐγὼ ἐδάκρυσα διότι ἐμαστιγοῦντο ἄλλοι, ποσάκις δὲ ἀναγκάζομαι νὰ θρηνῶ καὶ νὰ ὀδύ-

---

1) Ἐκ τοῦ μίσους τούτου ἡ λέξις τύραννος (ἡγεμών) ἐξέπεσε βραδύτερον νὰ σημαίνῃ τὸν σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον δυνάστην.

ρωμαι διὰ τὴν τύχην μου καὶ οὕτω νὰ ὑποφέρω μεγαλειτέραν καὶ χρονιωτέραν τιμωρίαν ἐγώ; Διότι δι' ἄνθρωπον ἐκ φύσεως ἀγαθόν, ἐξ ἀνάγκης δὲ σκληρόν, εἶνε πολὺ λυπηρότερον νὰ τιμωρῇ παρὰ νὰ τιμωρῆται. Καὶ ἂν θέλετε νὰ σᾶς ὁμιλήσω εἰλικρινῶς, ἐὰν μοῦ ἐπροτείνετο νὰ ἐκλέξω, τί προτιμῶ, νὰ τιμωρήσω ἄλλους ἀδίκως ἢ ν' ἀποθάνω, νὰ εἶσθε βέβαιοι ὅτι δὲν θὰ ἐδίσταζα νὰ προτιμήσω τὸν θάνατον παρὰ νὰ τιμωρήσω ἀθῴους. Ἀλλ' ἐάν τις μοῦ εἴπῃ· Προτιμᾷς, Φάλαρι, νὰ ἀποθάνῃς σὺ ἀδίκως ἢ νὰ τιμωρήσῃς δικαίως τοὺς ἐχθρούς σου; Βεβαίως θὰ προτιμήσω τὸ τελευταῖον. Διότι καὶ πάλιν θὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν γνώμην σας, ὦ Δελφοί, καὶ θὰ σᾶς ἐρωτήσω, εἶνε προτιμότερον νὰ ἀποθάνῃ τις ἀδίκως ἢ νὰ σώζῃ ἀδίκως ἐκεῖνον ὅστις ἐπεβουλεύθη τὴν ζωήν του;

Δὲν πιστεύω νὰ εἶνε κανεὶς τόσον ἀνόητος ὥστε νὰ μὴ προτιμᾷ νὰ ζῇ μᾶλλον παρὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἐχθρούς του διὰ νὰ τὸν καταστρέψουν. Ἐν τοσούτῳ ἐγὼ καὶ εἰς πολλοὺς ἐξ ἐκείνων οἵτινες συνώμοσαν ἐναντίον μου καὶ ἀπεδείχθησαν ἐχθροί μου ἐχάρισα τὴν ζωήν· καὶ ἀναφέρω τὸν Ἄκανθον, ὅστις εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν ἀπεσταλμένων μου, τὸν Τιμοκράτην καὶ τὸν ἀδελφόν του Λεωγόραν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐχαρίσθην ἕνεκα τῆς παλαιᾶς μας φιλίας.

Ἀλλὰ διὰ νὰ γνωρίσετε καλλίτερα τὸν χαρακτῆρά μου, πρέπει νὰ ἐρωτήσετε τοὺς ξένους τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν Ἀκράγαντα, πῶς φέρομαι πρὸς αὐτοὺς καὶ ἂν μεταχειρίζωμαι φιλανθρώπως τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν πόλιν μας. Θὰ μάθετε δὲ παρ' αὐτῶν ὅτι ἔχω εἰς τοὺς λιμένας ἀνθρώπους ἐπίτηδες διὰ νὰ μὲ πληροφοροῦν ποῖοι καὶ πόθεν ἔρχονται διὰ νὰ τοὺς φιλοξενῶ καὶ τοὺς προπέμπω κατ' ἀξίαν. Τινὲς δὲ ἔρχονται καὶ ἐπίτηδες διὰ νὰ διατρίψουν πλησίον μου καὶ μεταξὺ αὐτῶν εἶνε οἱ σοφώτατοι τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες δὲν ἀποφεύγουν τὴν συναναστροφήν μου. Καὶ αὐτὸς ὁ σοφὸς Πυθαγόρας ἦλθε πρὸς ἐμὲ πρὸ ὀλίγου καιροῦ, ὅταν δὲ μὲ ἐγνώρισε καὶ εἶδεν ὅτι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀκούσει περὶ ἐμοῦ δὲν ἦσαν ἀκριβῆ, μὲ ἀπεχαιρέτισε μὲ ἐπαίνους

διὰ τὴν δικαιοσύνην μου καὶ συλλυπούμενός με διὰ τὰς σκληρότητας εἰς τὰς ὁποίας ἤμουν ἠναγκασμένος νὰ προσφεύγω. Νομίζετε λοιπὸν ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος φέρεται τόσον φιλανθρώπως πρὸς τοὺς ξένους, εἶνε δυνατὸν νὰ φέρεται ἀδίκως πρὸς τοὺς ἰδικούς του, ἂν μὴ λαμβάνῃ παρ' αὐτῶν σοβαρὰς ἀφορμάς;

Αὐτὰ εἶχα νὰ εἴπω πρὸς ὑμᾶς ὡς ἀπολογίαν· νομίζω δὲ ὅτι εἶνε ἀληθῆ καὶ δίκαια καὶ μᾶλλον ἐπαίνου παρὰ μίσους ἄξια. Τώρα δὲ εἶνε καιρὸς νὰ σᾶς ὁμιλήσω περὶ τοῦ ἀφιερώματός μου, πόθεν καὶ πῶς ἀπέκτησα τὸν ταῦρον τοῦτον χωρὶς νὰ πληρώσω ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος τὸν κατεσκεύασε. Διότι δὲν εἶμαι τόσον ἀνόητος ὥστε νὰ ἐπιθυμῶ τὴν ἀπόκτησιν τοιούτων ἀντικειμένων. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τὸν κατεσκεύασεν ἦτο Ἀκραγαντῖνος ὀνόματι Περίλαος, καλὸς μὲν χαλκεύς, κακὸς δὲ ἄνθρωπος. Οὗτος ἔχων πολὺ ἐσφαλμένην ἰδέαν περὶ τῶν αἰσθημάτων μου, ἐνόμιζεν ὅτι θὰ μὲ εὐχαρίστει ἐὰν ἐπενόει νέον τι βασανιστήριον, διότι ἐνόμιζεν ὅτι μοῦ ἦτο ἐπιθυμία ἀπαραίτητος νὰ βασανίζω ἀνθρώπους. Κατεσκεύασε λοιπὸν αὐτὸν τὸν χάλκινον ταῦρον, φυσικώτατον καὶ ὡραιότατον καὶ μοῦ τὸν ἔφερε· μόνον ἡ κίνησις καὶ ὁ μυκηθμὸς τοῦ ἔλειπε διὰ νὰ νομισθῇ ζωντανός. Ὅταν δὲ τὸν εἶδα ἀμέσως ἀνεφώνησα ὅτι πρέπει νὰ σταλῇ ὡς ἀφιέρωμα εἰς τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα καὶ ὅτι εἶνε ἄξιον τοῦ θεοῦ ἀφιέρωμα. Ἀλλ' ὁ Περίλαος ὁ ὁποῖος ἦτο ἐκεῖ μοῦ εἶπε· Καὶ τί θὰ εἴπῃς ὅταν θὰ ἴδῃς τὴν τέχνην μὲ τὴν ὁποίαν εἶνε ἐσωτερικῶς κατασκευασμένος καὶ τὸν σκοπὸν εἰς τὸν ὁποῖον δύναται νὰ χρησιμεύσῃ; Ἀνοίξας δὲ τότε τὰ νῶτα τοῦ ταύρου, ὅταν θέλῃς, εἶπε, νὰ τιμωρήσῃς κανένα θὰ τὸν εἰσάγῃς εἰς αὐτὸ τὸ μηχάνημα καὶ θὰ τὸν κλείῃς ἐντὸς αὐτοῦ. Ἔπειτα θὰ προσαρμόζῃς αὐτοὺς τοὺς αὐλοὺς εἰς τοὺς ρώθωνας τοῦ ταύρου καὶ θὰ διατάσσῃς ν' ἀνάπτουν φωτιὰν κάτω ἀπὸ τὴν κοιλίαν του. Τότε ὁ κλεισμένος ἐντὸς τοῦ ταύρου θὰ καταληφθῇ ἀπὸ τρομεροὺς πόνους καὶ θ' ἀρχίσῃ νὰ φωνάζῃ, ἀλλ' αἱ κραυγαί του θὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ τοὺς αὐλοὺς ὡς παθητικώταται μελῳδίαι καὶ ὁ ταῦρος θὰ ἐκπέμπῃ συγκινητικοὺς μυκηθμοὺς καὶ ἁρμονικὰς θρηνῳδίας, οὕτως ὥστε ἐκεῖνος μὲν θὰ τιμωρῆται, σὺ δὲ θὰ τέρ-

πεσαι ὑπὸ μουσικῆς. Ἅμα ἤκουσα ταῦτα, ἐσιχάθηκα τὴν πολυμήχανον κακίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐμίσησα τὴν καταχθονιότητα τοῦ μηχανήματος καὶ ἀπεφάσισα νὰ τιμωρήσω τὸν ἐφευρέτην διὰ τῆς ἐφευρέσεώς του. Καὶ τοῦ εἶπα· Ἐάν, Περίλαε, ὅλα αὐτὰ δὲν εἶνε ψεύδη, πρέπει νὰ εἰσέλθῃς ὁ ἴδιος εἰς τὸ μηχάνημά σου, νὰ μιμηθῇς τὰς κραυγὰς τῶν βασανιζομένων καὶ ν' ἀποδείξῃς τὴν ἀλήθειαν τῆς τέχνης σου, διὰ νὰ ἴδωμεν ἂν ἀληθῶς αἱ κραυγαί σου θὰ μεταβληθοῦν εἰς μελῳδίας. Ὁ Περίλαος ὑπήκουσεν, ἀφοῦ δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ταῦρον καὶ τὸν ἔκλεισα, διέταξα ν' ἀνάψουν ὑπὸ τὸ μηχάνημα πῦρ καὶ τοῦ εἶπα· Τώρα λάβε τὴν ἀμοιβὴν τὴν ὁποίαν ἀξίζει ἡ θαυμαστή σου τέχνη καὶ ὡς διδάσκαλος τῆς μουσικῆς ἄρχισε πρῶτος νὰ παίζῃς. Καὶ αὐτὸς μὲν ἐτιμωρήθη δικαίως διὰ τὴν ἐφεύρεσίν του· ἐγὼ δὲ διατάξας νὰ τὸν ἐξαγάγουν, ἐνῷ ἀκόμη ἔζη καὶ ἀνέπνεε, διὰ νὰ μὴ μιάνῃ τὸ κατασκεύασμά του, παρήγγειλα νὰ τὸν ρίψουν ἐκ τῶν κρημνῶν, καθαρίσας δὲ τὸν χάλκινον ταῦρον, τὸν ἔστειλα πρὸς ὑμᾶς διὰ ν' ἀφιερωθῇ εἰς τὸν θεόν, διέταξα δὲ συγχρόνως νὰ γραφῇ ἐπ' αὐτοῦ ὅλη ἡ διήγησις, τὸ ὄνομα ἐμοῦ τοῦ ἀφιεροῦντος καὶ τοῦ τεχνίτου Περιλάου, τὴν ἐπίνοιαν τούτου καὶ τὴν δικαιοσύνην τὴν ἰδικήν μου, τὴν δικαίαν τιμωρίαν, τὴν μουσικὴν τοῦ χαλκέως καὶ τὸ πρῶτον πείραμα τῆς μουσικῆς ταύτης.

Ὑμεῖς δέ, ὦ Δελφοί, θὰ πράξετε ἔργον δικαιοσύνης νὰ τελέσετε θυσίαν ὑπὲρ ἐμοῦ μετὰ τῶν ἀπεσταλμένων, νὰ τοποθετήσετε δὲ τὸν ταῦρον εἰς καλὸν μέρος τοῦ ναοῦ ὥστε νὰ βλέπουν ὅλοι πῶς φέρομαι ἐγὼ πρὸς τοὺς κακοὺς καὶ πῶς τιμωρῶ τὰς περιττὰς πρὸς κακουργίαν ἐπιθυμίας των. Διότι εἶνε ἀρκετὴ διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν χαρακτῆρά μου καὶ μόνη ἡ τιμωρία τοῦ Περιλάου καὶ ἡ ἀφιέρωσις τοῦ ταύρου, τὸν ὁποῖον δὲν ἐφύλαξα δι' ἄλλων τιμωρουμένων μελῳδήματα καὶ τίποτε ἄλλο δὲν ἔπαιξα εἰς αὐτὸ τὸ μουσικὸν ὄργανον παρὰ μόνον τοῦ τεχνίτου τὰς κραυγὰς καὶ ὅτι μόνον αὐτὸν μετεχειρίσθην διὰ νὰ δοκιμάσω τὴν τέχνην του καὶ εἰς αὐτὸν ἔπαυσα τὴν βάρβαρον ἐκείνην καὶ ἀπάνθρωπον μουσικήν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκοῦμαι εἰς αὐτὸ τὸ ἀφιέρωμα, θὰ

κάμω δὲ καὶ ἄλλα πολλάκις, ὅταν ὁ θεὸς συντελέσῃ ὥστε νὰ μὴ εὑρίσκωμαι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τιμωρῶ.

Ταῦτα, ὦ Δελφοί, εἶνε ὅσα σᾶς γράφει ὁ Φάλαρις, ἀληθῆ ὅλα ὅπως ἐπράχθησαν, εἶνε δὲ δίκαιον νὰ πιστεύσετε τὴν μαρτυρίαν μας, διότι καὶ εἰς θέσιν εἴμεθα νὰ τὰ γνωρίζωμεν καὶ οὐδένα λόγον ἔχομεν νὰ ψευσθῶμεν. Ἐὰν δὲ πρέπει νὰ προσεύχεσθε καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπου ὅστις ἀδίκως θεωρεῖται κακὸς καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ ἀναγκάζεται νὰ τιμωρῇ, σᾶς παρακαλοῦμεν ἡμεῖς οἱ Ἀκραγαντῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἴμεθα Ἕλληνες καὶ Δωριεῖς τὴν καταγωγήν, νὰ δεχθῆτε τὴν φιλίαν τὴν ὁποίαν σᾶς προσφέρει ὁ Φάλαρις, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν διάθεσιν νὰ κάμῃ πολλὰς δωρεὰς καὶ εἰς τὸ κοινόν σας καὶ ἰδιαιτέρως εἰς ἕνα ἕκαστον ἀπὸ σᾶς. Λάβετε λοιπὸν τὸν ταῦρον καὶ ἀναθέσατέ τον καὶ εὐχηθῆτε καὶ ὑπὲρ τῆς Ἀκράγαντος καὶ ὑπὲρ τοῦ Φαλάριδος καὶ μήτε ἡμᾶς ἀποπέμψετε ἀπράκτους, μήτε ἐκεῖνον προσβάλλετε καὶ οὔτε τὸν θεὸν νὰ στερήσετε ὡραιοτάτου καὶ συγχρόνως δικαιοτάτου ἀναθήματος.

Φ Α Λ Α Ρ Ι Σ

Λόγος δεύτερος

Οὔτε τῶν Ἀκραγαντίνων, ὦ ἄνδρες Δελφοί, εἶμαι ἀπεσταλμένος, οὔτε τοῦ Φαλάριδος ἀτομικὸς φίλος, οὔτε μὲ συνδέει πρὸς αὐτὸν ἀγάπη τις ἢ μελλούσης φιλίας ἐλπίς· ἀλλ' ἀφοῦ ἤκουσα ὅσα εἶπον οἱ πρέσβεις αὐτοῦ μετριόφρονα καὶ φρόνιμα, ἀπέβλεψα δὲ εἰς τὸ συμφέρον τῆς θρησκείας καὶ εἰς τὸ συμφέρον ὅλων ἡμῶν, ὄχι μόνον διὰ τὸ παρὸν ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ μέλλον, λαμβάνω τὸν λόγον διὰ νὰ σᾶς συμβουλεύσω νὰ μὴ προσβάλετε ἕνα ἡγεμόνα ὅστις θέλει νὰ εἶνε εὐσεβής, οὔτε ν' ἀπορρίψετε ἀφιέρωμα τὸ ὁποῖον ἤδη προωρίσθη διὰ τὸν θεὸν καὶ μάλιστα διότι τοῦτο θὰ χρησιμεύσῃ καὶ θὰ μείνῃ ὡς παράδειγμα τριῶν ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων πραγμάτων, τέχνης καλλίστης καὶ ἰδέας κακίστης καὶ δικαίας τιμωρίας. Ἐγὼ τοὐλάχιστον νομίζω ὅτι καὶ τὸ νὰ διστάσετε ὅπως δήποτε περὶ τούτου καὶ νὰ συσκέπτεσθε ἐὰν πρέπει νὰ δεχθῆτε τὸ ἀφιέρωμα ἢ νὰ τὸ ἐπιστρέψετε, εἶνε ἤδη ἀνόσιον ἢ μᾶλλον ἀποτελεῖ ὑπερβολικὴν ἀσέβειαν· διότι εἶνε καθαρὰ ἱεροσυλία καὶ πολὺ μεγαλειτέρα τῶν ἄλλων· ἐὰν εἶνε ἱερόσυλοι οἱ κλέπτοντες τὰ ἤδη ἀφιερωμένα εἰς τὸν θεόν, εἶνε πολὺ περισσότερον ἱερόσυλοι ἐκεῖνοι οἵτινες ἐμποδίζουν καὶ τοὺς σκεπτομένους νὰ ἀφιερώσουν τι εἰς τὸ ἱερόν. Σᾶς παρακαλῶ δέ, διότι εἶμαι καὶ ἐγὼ Δελφὸς καὶ ἐξ ἴσου μὲ ὑμᾶς μετέχω εἰς τὴν κοινὴν φήμην, ἐὰν διατηρῆται, καὶ εἰς τὴν δυσφήμισιν ἐὰν τοιαύτη τις δημιουργηθῇ ἐκ τοῦ ζητήματος, περὶ τοῦ ὁποίου πρόκειται, μήτε

ν' ἀποκλείωμεν τοῦ ἱεροῦ τοὺς εὐσεβεῖς, οὔτε τὴν πόλιν νὰ παριστῶμεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον ὡς κατηγοροῦσαν τὰ πεμπόμενα πρὸς τὸν θεὸν ἀφιερώματα καὶ ὑποβάλλουσαν τοὺς ἀφιεροῦντας εἰς δίκην καὶ ψῆφον· διότι οὐδεὶς πλέον θὰ τολμήσῃ νἀφιερώσῃ, ἀφοῦ θὰ γνωρίζῃ ὅτι ὁ θεὸς δὲν θὰ δεχθῇ ὅ,τι πρότερον. δὲν ἐπιδοκιμάσουν οἱ κάτοικοι τῶν Δελφῶν.

Ἀλλ' ὁ Πύθιος Ἀπόλλων ἐξέφερεν ἤδη τὴν δικαίαν περὶ τοῦ ἀφιερώματος γνώμην· διότι ἂν ἐμίσει τὸν Φάλαριν καὶ ἀπεστρέφετο τὸ δῶρον αὐτοῦ, θὰ τοῦ ἦτο εὔκολον νὰ τὸ βυθίσῃ εἰς τὸ μέσον τοῦ Ἰονίου πελάγους μετὰ τοῦ πλοίου τὸ ὁποῖον τὸ ἔφερε· ἐξ ἐναντίας ὅμως συνετέλεσεν ὥστε νὰ ταξειδεύσῃ τὸ πλοῖον, ὡς λέγεται, μὲ λαμπρὸν καιρὸν καὶ νὰ φθάσῃ σῶον μετὰ τοῦ φορτίου του εἰς τὴν Κίρραν.[1] Ἐκ τούτου γίνεται φανερὸν ὅτι δέχεται προθύμως τὴν εὐσέβειαν τοῦ ἡγεμόνος. Πρέπει λοιπὸν καὶ ἡμεῖς συμφώνως πρὸς τὴν γνώμην τοῦ θεοῦ νὰ ψηφίσωμεν καὶ νὰ προσθέσωμεν τὸν ταῦρον τοῦτον εἰς τὰ ἄλλα κοσμήματα τοῦ ναοῦ. Διότι θὰ εἶνε λίαν ἄτοπον ὅταν ἐστάλη πρὸς τὸν θεὸν δῶρον τόσον μεγαλοπρεπές, νὰ δοθῇ ἐκ τοῦ ἱεροῦ ψῆφος καταδικαστικὴ καὶ ὡς ἀμοιβὴ πρὸς τὸν ἀφιερωτὴν νὰ σταλῇ ἡ καταδίκη ὅτι οὔτε νὰ ἀφιερώσῃ θεωρεῖται ἄξιος.

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὑποστηρίζει τὰ ἐναντία πρὸς ἐμέ, ὡς ἐὰν πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἦλθεν ἐξ Ἀκράγαντος, διηγεῖται εἰς βάρος τοῦ τυράννου σφαγὰς καὶ βιασμοὺς καὶ ἁρπαγὰς καὶ ἀπαγωγὰς σχεδὸν ὡς αὐτόπτης, ἐνῷ γνωρίζομεν ὅτι οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς πλοῖον καὶ οὐδέποτε ἀπεμακρύνθη τῶν Δελφῶν. Ἀλλὰ διὰ τὰ τοιαῦτα οὔτε τοὺς παρουσιαζομένους ὡς παθόντας πρέπει νὰ πιστεύωμεν ὅταν τὰ διηγοῦνται, — διότι εἶνε ἄδηλον ἂν λέγουν τὴν ἀλήθειαν — πολὺ δὲ ὀλιγώτερον εἰς ἐκείνους οἵτινες κατηγοροῦν διὰ πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζουν. Ἀλλὰ καὶ ἄν τι τοιοῦτον συνέβη εἰς τὴν Σικελίαν, δὲν ἀνήκει εἰς τοὺς

1) Λιμὴν τῆς Φωκίδος.

Δελφοὺς νὰ τὸ ἐξετάζουν, ἐκτὸς ἐὰν ἀντὶ ἱερέων ἀξιοῦμεν τώρα ὅτι εἴμεθα δικασταὶ καὶ ἀντὶ νὰ θυσιάζωμεν καὶ κατὰ τὰ ἄλλα νὰ ὑπηρετοῦμεν τὸν θεόν, νὰ συζητοῦμεν ἐάν τινες τῶν κατοικούντων πέραν τοῦ Ἰονίου πελάγους τυραννοῦνται δικαίως ἢ ἀδίκως.

Ἂς ἀφήσωμεν τοὺς ἄλλους νὰ φροντίζουν διὰ τὰς ὑποθέσεις των καὶ ἡμεῖς ἂς φροντίζωμεν διὰ τὰς ἰδικάς μας καὶ νὰ ἐξετάζωμεν πῶς ἦσαν ἄλλοτε καὶ πῶς εἶνε τώρα καὶ τί εἶνε τὸ καλλίτερον καὶ συμφερώτερον δι' ἡμᾶς. Ὅτι κατοικοῦμεν εἰς κρημνοὺς καὶ γεωργοῦμεν εἰς πέτρας εἶνε περιττὸν νὰ περιμένετε νὰ τὸ μάθετε ἀπὸ τὸν Ὅμηρον, ἀφοῦ τὸ βλέπετε μὲ τοὺς ὀφθαλμούς σας.

Ἐὰν ἐπεριμέναμεν νὰ ζήσωμεν ἀπὸ τὴν γῆν μας θὰ εἴχαμεν τὴν πεῖναν παντοτεινὸν σύντροφον. Ὁ ναὸς καὶ ὁ Πύθιος Ἀπόλλων, τὸ χρηστήριον καὶ οἱ θυσιάζοντες καὶ οἱ προσφέροντες ἀφιερώματα εἶνε τῶν Δελφῶν οἱ ἀγροὶ καὶ τὸ εἰσόδημα· ἐξ αὐτῶν ἡ εὐπορία μας, ἐξ αὐτῶν ἡ τροφή μας — διότι πρέπει μεταξύ μας νὰ λέγωμεν τὴν ἀλήθειαν — καὶ ὅπως λέγουν οἱ ποιηταί, ἄσπαρτα καὶ ἀγεώργητα φυτρώνουν δι' ἡμᾶς τὰ πάντα, γεωργοῦντος τοῦ θεοῦ, ὅστις ὄχι μόνον ὅ,τι καλὸν παράγεται εἰς τὴν Ἑλλάδα μᾶς παρέχει, ἀλλὰ καὶ ὅσα καλὰ γίνονται εἰς τὴν Φρυγίαν, τὴν Λυδίαν, τὴν Περσίαν, τὴν Ἀσσυρίαν, τὴν Φοινίκην, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὰς ὑπερβορείους χώρας, ὅλα εἰς τοὺς Δελφοὺς προσκομίζει. Κατόπιν δὲ τοῦ θεοῦ καὶ εἰς δευτέραν μοῖραν ἡμεῖς τιμώμεθα ὑπὸ πάντων καὶ εὐποροῦμεν καὶ εὐτυχοῦμεν. Οὕτω συνέβαινεν εἰς τοὺς παλαιοὺς χρόνους, οὕτω γίνεται μέχρι σήμερον καὶ δὲν πρέπει νὰ παύσωμεν οὕτω νὰ ζῶμεν. Δὲν ἀναφέρεται δὲ ὅτι ἐδόθη ποτὲ εἰς τοὺς Δελφοὺς ψῆφος δι' ἀνάθημα, οὔτε ἠμποδίσθη τις νὰ θυσιάσῃ ἢ νὰ ἀφιερώσῃ. Καὶ διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι ἔφθασεν εἰς τόσῳ μεγάλην ἀκμὴν τὸ ἱερὸν τῶν Δελφῶν καὶ ἔχει τόσον πλοῦτον ἀφιερωμάτων. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ νεωτερίσωμεν εἰς τίποτε καὶ νὰ εἰσαγάγωμεν νόμους ἐναντίους πρὸς τὰ πάτρια, νὰ λεπτολογῶμεν διὰ τὰ ἀναθήματα καὶ νὰ ἐξετάζωμεν τὴν προέ-

λευσιν τῶν πεμπομένων, πόθεν καὶ παρὰ τίνος καὶ ὁποῖα εἶνε, ἀλλὰ νὰ τὰ δεχώμεθα χωρὶς πολυπραγμοσύνην καὶ νὰ τὰ ἀναθέτωμεν, ὑπηρετοῦντες καὶ τὸν θεὸν καὶ τοὺς εὐσεβεῖς. Μοῦ φαίνεται δέ, συμπολῖται, ὅτι θὰ σκεφθῆτε ἄριστα περὶ τοῦ προκειμένου ἐὰν συλλογισθῆτε ὅτι πρόκειται περὶ πολλῶν καὶ μεγάλων· πρῶτον περὶ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ναοῦ, τῶν θυσιῶν καὶ τῶν ἀναθημάτων, τῶν ἀρχαίων ἐθίμων καὶ θεσμῶν καὶ περὶ τῆς δόξης τοῦ μαντείου, ἔπειτα δὲ ὑπὲρ ὅλης τῆς πόλεως, τῶν κοινῶν συμφερόντων καὶ τῶν συμφερόντων ἑκάστου ἐξ ἡμῶν τῶν κατοίκων, πρὸ πάντων δὲ περὶ τῆς καλῆς ἢ κακῆς φήμης ἡμῶν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἐὰν σκέπτεσθε φρονίμως δὲν βλέπω τί δύνασθε νὰ θεωρήσετε μεγαλείτερον καὶ ἀναγκαιότερον τούτου.

Δὲν πρόκειται σήμερον περὶ τοῦ Φαλάριδος μόνον, περὶ ἑνὸς τυράννου, οὔτε περὶ τοῦ χαλκίνου τούτου ταύρου, ἀλλὰ περὶ ὅλων τῶν βασιλέων καὶ ὅλων τῶν ἡγεμόνων ὅσοι τώρα ζητοῦν τὴν γνώμην τοῦ μαντείου, καὶ περὶ τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τῶν ἄλλων πολυτίμων τὰ ὁποῖα πολλάκις ἀφιεροῦνται εἰς τὸν θεόν· διότι πρῶτον ἀπὸ τοῦ θεοῦ πρέπει ν' ἀρχίσωμεν τὴν ἐξέτασιν. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν δὲν θὰ πράξωμεν καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὅ,τι ἐγίνετο πάντοτε προκειμένου περὶ ἀναθημάτων; ἢ ποίαν αἰτίασιν ἔχομεν κατὰ τῶν παλαιῶν ἐθίμων διὰ νὰ θεσπίσωμεν νέα; Καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἔγεινεν, ἀφ' ὅτου κατοικοῦμεν εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν καὶ ὁ Πύθιος δίδει χρησμοὺς καὶ ὁ τρίπους λαλεῖ καὶ ἡ ἱέρεια ἐμπνέεται, θὰ γείνῃ σήμερον καὶ θὰ ὑποβάλωμεν εἰς κρίσιν καὶ ἐξέτασιν τοὺς ἀφιερωτάς; Ἕνεκα τοῦ παλαιοῦ ἐθίμου τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει εἰς ὅλους ἐλευθέρως νὰ ἀφιεροῦν βλέπετε ἀπὸ πόσα πλούτη ἐγέμισε τὸ ἱερόν, καθότι ὅλοι ἀφιερώνουν, τινὲς δὲ καὶ ὑπὲρ τὰς δυνάμεις των· ἐὰν δὲ γίνετε κριταὶ καὶ ἐξετασταὶ τῶν ἀναθημάτων, φοβοῦμαι ὅτι δὲν θὰ ἔχωμεν ποίους νὰ κρίνωμεν, διότι οὐδεὶς θὰ θελήσῃ νὰ γείνῃ ὑπόδικος, νὰ δαπανᾷ καὶ νὰ ὑποβάλλεται εἰς θυσίας διὰ νὰ δικάζεται ἔπειτα καὶ νὰ κινδυνεύῃ. Καὶ θὰ εἶνε πλέον ὑποφερτὴ ἡ ζωὴ εἰς ἐκεῖνον ὅστις θὰ κριθῇ ἀνάξιος καὶ ἀφιερώματα νὰ προσφέρῃ;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ἢ ΨΕΥΔΟΜΑΝΤΙΣ

Σὺ μὲν ἴσως, ὦ φίλτατε Κέλσε [1], νομίζεις μικρὸν καὶ εὔκολον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μοῦ παραγγέλλεις, δηλαδὴ νὰ σοῦ γράψω βιβλίον περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν τεχνασμάτων, τῶν τολμημάτων καὶ τῶν μαγειῶν τοῦ ἀγύρτου Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀβωνοτειχίτου καὶ σοῦ τὸ πέμψω· ἀλλ' ἐὰν θέλῃ τις νὰ περιγράψῃ τὰ καθέκαστα ἀκριβῶς, δὲν θὰ εἶνε εὐκολώτερον ἀπὸ τὸ νὰ ἱστορήσῃ τὰς πράξεις τοῦ Ἀλεξάνδρου, υἱοῦ τοῦ Φιλίππου· τόσον οὗτος ὑπῆρξε μέγας κατὰ τὴν κακίαν, ὅσον ἐκεῖνος κατὰ τὴν ἀρετήν. Ἀλλ' ὅμως ἐὰν μέλλῃς νὰ ἀναγνώσῃς μὲ ἐπιείκειαν ὅσα θὰ σοῦ γράψω καὶ νὰ συμπληρώσῃς τὰς ἐλλείψεις τῆς ἱστορίας, θὰ ἀναλάβω τὸν ἄθλον καὶ τοῦ Αὐγείου τὸν σταῦλον, ἂν ὄχι ὅλον, ἀλλ' ὅσον δύναμαι θὰ προσπαθήσω νὰ καθαρίσω, ἐξάγων ὀλίγους κοφίνους, ὥστε νὰ δύνασαι ἐξ ἐκείνων νὰ συμπεράνῃς πόση καὶ πόσον ἀπερίγραπτος ἦτον ἡ ὅλη κόπρος, τὴν ὁποίαν τρισχίλιοι βόες ἐπὶ πολλὰ ἔτη θὰ ἠδύναντο νὰ παραγάγωσι.

Ἐντρέπομαι καὶ διὰ τοὺς δύο, διὰ σὲ καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν μου· διὰ σέ, ἀπαιτοῦντα νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους διὰ τῆς γραφῆς ἡ μνήμη ἀνθρώπου τρισκαταράτου καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν μου καταγινόμενον εἰς τοιοῦτον ἔργον καὶ ἀσχολούμενον διὰ τὰς

---

1 Ὁ Κέλσος οὗτος εἶνε ὁ περίφημος Ἐπικούριος φιλόσοφος ὅστις ἔγραψε κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀληθὴς λόγος ἢ περὶ Ἀληθείας» σύγγραμμα διῃρημένον εἰς ὀκτὼ βιβλία, τὸ ὁποῖον ἀνεσκεύασεν ὁ Ὠριγένης ὅστις καὶ διετήρησεν ἀποσπάσματά τινα αὐτοῦ.

πράξεις ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε ἄξιος νὰ ἀναγινώσκουν περὶ αὐτοῦ οἱ μορφωμένοι ἄνθρωποι, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ τὸν βλέπουν εἰς μέγιστον θέατρον σπαρασσόμενον ὑπὸ πιθήκων ἢ ἀλωπέκων. Ἀλλ' ἐάν τις μᾶς κατηγορήσῃ διὰ τοῦτο θὰ ἔχωμεν νὰ ἀντιτάξωμεν ἄλλο τι παραπλήσιον. Καὶ ὁ Ἀριανὸς ὁ μαθητὴς τοῦ Ἐπικτήτου, Ρωμαῖος ἐκ τῶν πρώτων, ὅστις καθ' ὅλον του τὸν βίον ἠσχολεῖτο μὲ τὴν παιδείαν, ἔπαθέ τι παρόμοιον καὶ δύναται ν' ἀπολογηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν. Αὐτὸς κατεδέχθη νὰ γράψῃ τὸν βίον τοῦ ληστοῦ Τιλλιβόρου. Ἡμεῖς δὲ θὰ ἱστορήσωμεν τὰς πράξεις ληστοῦ πολὺ ὠμοτέρου, καθόσον δὲν ἐλῄστευεν εἰς τὰ δάση καὶ τὰ ὄρη, ἀλλ' εἰς τὰς πόλεις, καὶ δὲν ἐλεηλάτει μόνον τὴν Μυσίαν καὶ τὰ περὶ τὴν Ἴδην μέρη, οὔτε ὀλίγας χώρας τῆς Ἀσίας τὰς ἐρημοτέρας, ἀλλὰ ὅλον, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, τὸ ρωμαϊκὸν κράτος ἐγέμισεν ἡ ληστεία του.

Καὶ ἐν πρώτοις θὰ προσπαθήσω νὰ σοῦ τὸν περιγράψω διὰ τοῦ λόγου, ὥστε νὰ τὸν παραστήσω ὅσον τὸ δυνατὸν ὁμοιότερον, καίτοι δὲν εἶμαι πολὺ δυνατὸς εἰς τὴν περιγραφήν. Κατὰ τὸ σῶμα, διὰ νὰ σοῦ παραστήσω καὶ τοῦτο, ἦτο ὑψηλός, ὡραῖος καὶ ἀληθῶς θεοπρεπής, λευκὸς τὸ χρῶμα καὶ μὲ γένεια ὄχι πολὺ πυκνά. Κόμη πρόσθετος ἦτο τόσον καλῶς προσηρμοσμένη εἰς τὴν ἰδικήν του ὥστε δὲν διεκρίνετο ὅτι ἦτο ξένη. Οἱ ὀφθαλμοί του εἶχον πολλὴν ζωηρότητα καὶ λάμψιν γοητευτικήν, ἡ δὲ φωνή του ἦτο μελῳδικὴ καὶ λίαν εὐάρεστος· ἐν γένει δὲ κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν ἦτο τέλειος. Τοιοῦτος ἦτο κατὰ τὴν μορφήν· ὅσον διὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὸν χαρακτῆρά του, ἀλεξίκακε Ἡρακλῆ καὶ Ζεῦ ἀποτρόπαιε [2], καὶ Διόσκουροι σωτῆρες, μὴ δώσετε εἰς φίλους ἢ ἐχθροὺς νὰ συναντήσουν τοιοῦτον ἄνθρωπον καὶ νὰ ἐμπέσουν εἰς τὰ δίκτυά του. Κατὰ τὴν πανουργίαν καὶ τὴν νοημοσύνην ὑπερεῖχε κατὰ πολὺ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἐπὶ πλέον δὲ ἦτο ὑπερβολικὰ περίεργος καὶ εὐκόλως ἐμάνθανε καὶ εἶχε ἰσχυρὸν τὸ μνη-

2) Ἀλεξίκακος καὶ ἀποτρόπαιος εἶνε συνώνυμα σημαίνοντα τοὺς ἀποδιώκοντας τὰ δυστυχήματα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

μονικὸν καὶ ζωηρὰν τὴν ἀντίληψιν· ἀλλὰ τὰ προτερήματα ταῦτα μετεχειρίζετο πρὸς τὸ κακόν. Ἔχων δὲ τοιαύτην δύναμιν καὶ ἱκανότητα, ἐντὸς ὀλίγου ὑπερέβη τοὺς περιφημοτέρους διὰ τὴν κακίαν των, τοὺς Κέρκωπας, τὸν Εὐρύβατον, τὸν Φρυνώνδαν, τὸν Ἀριστόδημον καὶ τὸν Σώστρατον. Γράφων ποτὲ πρὸς τὸν γαμβρόν του Ρουτιλλιανὸν καὶ ὁμιλῶν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του μὲ τὴν μεγαλειτέραν του μετριοφροσύνην, διετείνετο ὅτι εἶνε ὅμοιος πρὸς τὸν Πυθαγόραν. Ζητῶ συγγνώμην ἀπὸ τὸν Πυθαγόραν, ὁ ὁποῖος ἦτο σοφὸς ἀνὴρ καὶ θεσπέσιος κατὰ τὰς ἰδέας· ἀλλ' ἐὰν ἦτο σύγχρονος τοῦ ἡμετέρου Ἀλεξάνδρου, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἐφαίνετο μικρὸς ἀπέναντι αὐτοῦ. Ἀλλὰ δι' ὄνομα τῶν Χαρίτων, μὴ νομίσῃς ὅτι λέγω ταῦτα διὰ νὰ ὑβρίσω τὸν Πυθαγόραν ἢ ὅτι θέλω νὰ τοὺς φέρω εἰς παραλληλισμὸν καὶ νὰ συγκρίνω τὰς πράξεις των ὡς ὁμοίας. Ἐὰν ὅμως κανεὶς συναθροίσῃ ὅσα κάκιστα καὶ βλασφημότατα ἐλέχθησαν ἐναντίον τοῦ Πυθαγόρου, τὰ ὁποῖα ἐγὼ δὲν πιστεύω, δὲν θὰ δυνηθοῦν ταῦτα νὰ δώσουν ἐλαχίστην καὶ ἀμυδρὰν ἰδέαν περὶ τῆς ἀχρειότητος τοῦ Ἀλεξάνδρου. Πρέπει νὰ φαντασθῇς μίαν ψυχὴν χωρὶς ἠθικὴν συνείδησιν, θρασεῖαν καὶ μὴ γνωρίζουσαν ἐμπόδια, ἀκούραστον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφασισθέντων, πειστικὴν καὶ προσελκύουσαν τὴν ἐμπιστοσύνην, δεξιῶς ὑποκρινομένην τὴν ἀγαθότητα καὶ κρύπτουσαν τοὺς ἀληθεῖς της σκοποὺς ὑπὸ ἐκδηλώσεις ἀντιθέτους. Πᾶς ὅστις τὸν ἔβλεπε διὰ πρώτην φορὰν ἀπήρχετο μὲ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἦτο ὁ ἐντιμότατος τῶν ἀνθρώπων, ὁ πραότατος καὶ συγχρόνως ὁ μετριοφρονέστατος καὶ ἀφελέστατος. Ἐκτὸς τούτου ἔτεινε πάντοτε πρὸς τὰ μεγάλα καὶ οὐδὲν μικρὸν ἐπεχείρει, ἀλλὰ μόνον περὶ μεγάλων ἐσκέπτετο.

Ὅταν ἦτο ἔφηβος, καὶ ἦτο πολὺ εὐειδὴς νέος, ὡς ἠδύνατό τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τῶν λειψάνων τοῦ κάλλους του, ἐπορνεύετο ἀναιδῶς καὶ ἀντὶ χρημάτων προσεφέρετο εἰς τοὺς βουλομένους. Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ἐραστῶν του κάποιος μάγος ἐξ ἐκείνων οἵτινες διατείνονται ὅτι γνωρίζουν θαυματουργοὺς μαγείας καὶ ἐξορκισμοὺς καὶ ὑπόσχονται νὰ διευκολύνουν ἔρωτας, ἐκδικήσεις

κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ εὑρέσεις θησαυρῶν καὶ κληρονομιῶν ἐπιτυχίας—οὗτος ἰδὼν ὅτι ὁ νέος ἦτον εὐφυὴς καὶ καταλληλότατος πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν σκοπῶν του καὶ ὅτι δὲν ἐρωτεύετο ὀλιγώτερον τὴν κακίαν του παρ' ὅσον αὐτὸς τὸ κάλλος του, τὸν ἐσπούδασε καὶ τὸν μετεχειρίζετο ὡς βοηθὸν καὶ συνεργάτην. Ὁ μάγος ἐκεῖνος φανερὰ ἦτο δῆθεν ἰατρός, ἐγνώριζε δέ, ὅπως ἡ γυνὴ τοῦ Αἰγυπτίου Θόωνος, φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά,[1] τῶν ὁποίων ὅλων κληρονόμος καὶ διάδοχος ἔγεινεν ὁ Ἀλέξανδρος. Ἦτο δὲ ὁ διδάσκαλος ἐκεῖνος καὶ ἐραστὴς τὴν καταγωγὴν Τυανεύς, ἐκ τῶν μαθητευσάντων πλησίον Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως[2] καὶ γνωριζόντων ὅλας αὐτοῦ τὰς ἀγυρτείας. Βλέπεις ἐκ ποίας σχολῆς προῆλθεν ὁ ἡμέτερος ἄνθρωπος.

Ὁ Τυανεὺς ἐκεῖνος ἀπέθανε, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ὁ ὁποῖος εἶχε γεμίσει γένεια, τὸ δὲ κάλλος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἠδύνατο νὰ ζήσῃ, εἶχε χάσει τὴν ἀνθηρότητά του, περιέπεσεν εἰς πενίαν· καὶ δὲν περιωρίσθη εἰς μικρὰς ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ συνεταιρίσθη μὲ κάποιον χρονογράφον ἐκ Βυζαντίου, ἀπὸ τοὺς λαμβάνοντας μέρος εἰς τοὺς δημοσίους ἀγῶνας, πολὺ φαυλότερον τὸν χαρακτῆρα—ὠνομάζετο δέ, νομίζω, Κοκκωνᾶς.—Οἱ δύο συνέταιροι περιεφέροντο κάμνοντες μαγείας καὶ ἀγυρτείας καὶ ἐκμεταλλευόμενοι τὴν εὐπιστίαν τῶν παχέων ἀνθρώπων, ὅπως ἀπεκάλουν, κατὰ τὸ ἰδιαίτερον ἰδίωμα τῶν μάγων, τοὺς ἁπλοϊκούς. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ἀνεκάλυψαν καὶ μίαν γυναῖκα πλουσίαν, Μακέτιν ὀνομαζομένην, ἡ ὁποία ἦτο μὲν περασμένη τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ἦτο ἀκόμη φιλάρεσκος· καὶ ἐπί τινα καιρὸν ἐτρέφοντο παρ' αὐτῆς καὶ τὴν ἠκολούθησαν ἐκ τῆς Βιθυνίας εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἦτο δὲ ἡ γυνὴ ἐκείνη ἐκ τῆς Πέλλης, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἐπὶ τῶν Μακεδόνων βασιλέων ἦτο πόλις ἀκμάζουσα καὶ εὐτυχής, τώρα δὲ εἶχεν ὀλίγους

---

1) Ὁμήρου Ὀδύσσεια Δ. σ. 252: Ἐγνώριζε νὰ παρασκευάζῃ πολλὰ φάρμακα, τὰ μὲν καλά, τὰ δὲ ὀλέθρια.

2) Περίφημος μάγος, οὗτινος τὸν βίον ἔγραψεν ὁ Φιλόστρατος.

καὶ ἀπόρους κατοίκους. Ἐκεῖ εἶδον ὄφεις ὑπερμεγέθεις, λίαν ἐξημερωμένους καὶ ἀκάκους, ὥστε ἐσιτίζοντο ὑπὸ γυναικῶν καὶ ἐκοιμῶντο μετὰ τῶν παιδίων καὶ πατούμενοι δὲν ἐξηρεθίζοντο καὶ ἐνοχλούμενοι δὲν ὠργίζοντο καὶ γάλα ἔπινον ἀπὸ τοῦ μαστοῦ, ὅπως τὰ βρέφη—ὑπάρχουν δὲ πολλοὶ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἐξ οὗ καὶ προῆλθε, φαίνεται, ὁ περὶ Ὀλυμπιάδος μῦθος, κατὰ τὸν ὁποῖον δράκων τοιοῦτος συνεκοιμᾶτο μὲ τὴν σύζυγον τοῦ Φιλίππου, ὅταν αὕτη ἦτο ἔγκυος τὸν Ἀλέξανδρον. Οἱ δύο συνέταιροι ἠγόρασαν ἓν ἐκ τῶν ἑρπετῶν τούτων τὸ καλλίτερον ἀντὶ ὀλίγων ὀβολῶν. Καὶ ἐντεῦθεν, κατὰ τὸν Θουκυδίδην, ἤρχισεν ὁ πόλεμος. Οἱ δύο ἐκεῖνοι φαυλότατοι καὶ θρασύτατοι καὶ πρὸς πᾶσαν κακουργίαν προθυμότατοι εὐκόλως ἐννόησαν ὅτι τοὺς ἀνθρώπους διευθύνουν δύο μεγάλοι τύραννοι, ἡ ἐλπὶς καὶ ὁ φόβος, καὶ ὅτι ὁ δυνάμενος νὰ ἐπωφεληθῇ τούτους καταλλήλως ταχέως θὰ πλουτήσῃ· διότι ἔβλεπον ὅτι καὶ εἰς τοὺς δύο, καὶ εἰς τὸν φοβούμενον καὶ εἰς τὸν ἐλπίζοντα, ἡ πρόγνωσις εἶνε λίαν ἀναγκαία καὶ ἐπιθυμητή· δι' αὐτῆς δὲ πάλαι ἐπλούτησαν καὶ ἔγειναν περίφημοι οἱ Δελφοί, ἡ Δῆλος, ἡ Κλάρος καὶ αἱ Βραγχίδαι, καθότι οἱ ἄνθρωποι ἀναγκάζονται πάντοτε ὑπὸ τῶν προειρημένων τυράννων, τῆς ἐλπίδος καὶ τοῦ φόβου, νὰ τρέχουν εἰς τὰ μαντεῖα καὶ νὰ ζητοῦν νὰ μάθουν τὰ μέλλοντα καὶ πρὸς τοῦτο νὰ προσφέρουν ἑκατόμβας καὶ ν' ἀφιερώνουν χρυσᾶς πλίνθους. Ταῦτα σκεπτόμενοι καὶ συζητοῦντες ἀπεφάσισαν νὰ ἱδρύσουν μαντεῖον καὶ νὰ δίδουν χρησμοὺς μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι, ἐὰν ἡ ἐπιχείρησις ἐπετύγχανε, θὰ ἐγίνοντο ταχέως πλούσιοι καὶ εὐτυχεῖς. Τῳόντι δὲ ὄχι μόνον ἐπέτυχον, ἀλλὰ καὶ τ' ἀποτελέσματα ὑπερέβησαν τὰς προσδοκίας καὶ τὰς ἐλπίδας των.

Ἔπειτα ἤρχισαν νὰ σκέπτωνται πρῶτον μὲν διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ μέρους, ὅπου θὰ ἱδρύετο τὸ μαντεῖον, ἔπειτα δὲ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐπιχειρήσεως. Ὁ Κοκκωνᾶς ὑπεστήριζεν ὡς τὸ καταλληλότερον μέρος τὴν Χαλκηδόνα, ὡς τόπον ἐμπορικὸν καὶ γειτονεύοντα πρὸς τὴν Θρᾴκην καὶ τὴν Βιθυνίαν, μὴ ἀπέχοντα δὲ πολὺ καὶ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Γαλατίας καὶ ὅλων τῶν

βορειότερον κατοικούντων λαῶν. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐπροτίμα τὴν πατρίδα του, λέγων καὶ δικαίως ὅτι διὰ νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὴν ἀρχήν της τοιαύτη ἐπιχείρησις ἔχει ἀνάγκην ἀνθρώπων ἀξέστων καὶ μωρῶν, τοιοῦτοι δ' ἔλεγεν ὅτι εἶνε οἱ Παφλαγόνες οἱ κατοικοῦντες πέραν τῆς Ἀβωνοτείχου, δεισιδαίμονες κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ πλούσιοι, οἵτινες καὶ μόνον ἂν φανῇ τις ἀγύρτης, συνοδευόμενος ὑπὸ αὐλητοῦ ἢ τυμπανιστοῦ ἢ κύμβαλα κροτοῦντος, καὶ ἂν ἀκόμη, κατὰ τὸ λεγόμενον, μαντεύῃ μὲ τὸ κόσκινον, χάσκουν ἐνώπιόν του καὶ τὸν θαυμάζουν ὡς θεόν.

Μετὰ μικρὰν περὶ τούτου φιλονεικίαν, ὑπερίσχυσεν ἡ γνώμη τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ μεταβάντες εἰς τὴν Χαλκηδόνα—διότι ἦτον ἀναγκαία εἰς τὸν σκοπόν των καὶ ἡ πόλις αὕτη—ἔθαψαν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, τὸ ὁποῖον εἶνε ἀρχαιότατον εἰς τὴν Χαλκηδόνα, πινακίδας χαλκίνας, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶχον χαράξει γράμματα λέγοντα ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ὁ Ἀσκληπιὸς μετὰ τοῦ πατρός του Ἀπόλλωνος μεταναστεύει εἰς τὸν Πόντον, ὅπου θὰ καταλάβῃ τὸ τεῖχος τοῦ Ἀβώνου. Αἱ πινακίδες αὗται ἀνεκαλύφθησαν ἔπειτα τυχαίως δῆθεν καὶ συνετέλεσαν νὰ διαδοθῇ καθ' ὅλην τὴν Βιθυνίαν καὶ τὸν Πόντον καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸ τεῖχος τοῦ Ἀβώνου ἡ φήμη αὕτη. Οἱ κάτοικοι δὲ τῆς τελευταίας πόλεως ἐψήφισαν ἀμέσως νὰ ἐγερθῇ ναὸς καὶ ἀμέσως ἤρχισαν νὰ σκάπτουν τὰ θεμέλια.

Τότε ὁ Κοκκωνᾶς ἐγκατελείφθη εἰς τὴν Χαλκηδόνα, ὅπου κατεγίνετο νὰ γράφῃ χρησμοὺς ἐπαμφοτερίζοντας, ἀμφιβόλους καὶ σκοτεινούς, ἐκεῖ δὲ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς ὑπὸ ἐχίδνης, νομίζω. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος μετέβη εἰς τὴν πατρίδα του, τρέφων ἤδη μακρὰν κόμην καὶ φορῶν ἔνδυμα πορφυρόλευκον καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἄλλο κατάλευκον καὶ κρατῶν ξιφοδρέπανον, ὅπως ὁ Περσεύς, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἔλεγεν ὅτι κατήγετο ἐκ μητρός· καὶ οἱ χαμένοι οἱ Παφλαγόνες, ἐνῷ ἐγνώριζον ὅτι ἀμφότεροι οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἦσαν ἀφανεῖς καὶ ταπεινοί, ἐπίστευον εἰς χρησμόν, κατασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ ὁποῖος ἔλεγε:

Περσείδης γενεὴν Φοίβῳ φίλος οὗτος ὁρᾶται,
δῖος Ἀλέξανδρος, Ποδαλειρίου αἷμα λελογχώς [1].

Φαίνεται ὅτι ὁ Ποδαλείριος ἦτο τόσον ἀσελγὴς καὶ γυναικομανής, ὥστε ἀπὸ τῆς θεσσαλικῆς Τρίκκης κατώρθωσε νὰ γονιμοποιήσῃ τὴν μητέρα τοῦ Ἀλεξάνδρου εὑρισκομένην εἰς τὴν Παφλαγονίαν. Ὑπῆρχε δὲ ἤδη καὶ χρησμός, τὸν ὁποῖον τάχα ἐξέφερεν ἡ Σίβυλλα: «Κατὰ τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου, πλησίον τῆς Σινώπης, θὰ γεννηθῇ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Αὐσωνίων εἰς τὰ μέρη τῆς Τύρσιδος, προφήτης, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἀρχίζει ἀπὸ μίαν μονάδα, τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦν τρεῖς δεκάδες, ἔπειτα πέντε ἄλλαι μονάδες καὶ τρεῖς εἰκοσάδες. Οὕτω σχηματίζεται τὸ ὄνομα ἀνδρὸς προστάτου [2].

Εἰσβαλὼν λοιπὸν ὁ Ἀλέξανδρος μὲ τοιαύτην θεατρικὴν παρασκευὴν εἰς τὴν πατρίδα του, ἔγεινε περίβλεπτος καὶ περίφημος. Μὴ ἀρκούμενος δὲ εἰς τὴν ἄλλην ἀγυρτείαν, ὑπεκρίνετο καὶ ὅτι κατελαμβάνετο ὑπὸ ἱερᾶς μανίας καὶ ἐνίοτε τὸ στόμα του ἐπληροῦτο ἀφροῦ. Τοῦτο δὲ εἶνε εὔκολον νὰ γίνεται κατὰ βούλησιν, ἅμα κανεὶς μασήσῃ τὴν ρίζαν τοῦ βαφικοῦ χόρτου, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται στρουθίον. Ἀλλ' εἰς τοὺς Παφλαγόνας ἐφαίνετο καὶ ὁ ἀφρὸς ἐκεῖνος ὡς θεῖόν τι. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε πρὸς τούτοις πρὸ πολλοῦ κατασκευάσῃ μίαν κεφαλὴν ὄφεως ἀπὸ ὕφασμα, ἡ ὁποία εἶχέ τι τὸ παρεμφερὲς πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην μορφὴν καὶ ἦτο χρωματισμένη φυσικώτατα, τῇ βοηθείᾳ δὲ ἱππείων τριχῶν ἤνοιγε καὶ ἔκλειε τὸ στόμα καὶ προέβαλλε γλῶσσαν μαύρην καὶ διχασμένην, ὅπως τοῦ δράκοντος, ἡ ὁποία ὁμοίως ἐσύρετο διὰ τριχῶν. Εἶχον ἀκόμη καὶ τὸν ἐκ Πέλλης ὄφιν καὶ τὸν ἔτρεφον, διὰ νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸν κατάλληλον καιρὸν καὶ νὰ λάβῃ μέρος ἢ μᾶλλον νὰ πρωταγωνιστήσῃ εἰς τὴν κωμῳδίαν.

Ὅταν δὲ ἔφθασεν ὁ καιρὸς διὰ ν' ἀρχίσουν, ὁ Ἀλέξανδρος

1) Καταγόμενος ἐκ τοῦ Περσέως καὶ τοῦ Ποδαλειρίου συγγενής, ἀναδεικνύεται φίλος τοῦ Ἀπόλλωνος ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος.

2) Τὸ ὄνομα Ἀλέξανδρος σημαίνει, ὡς γνωστόν, τὸν ὑπερασπιστήν.

ἔπραξε τὸ ἑξῆς· μεταβὰς τὴν νύκτα εἰς τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ, τὰ ὁποῖα πρὸ ὀλίγου εἶχον σκαφῇ—ὑπῆρχε δὲ ἐντὸς αὐτῶν νερὸν τὸ ὁποῖον ἢ ἐκεῖθεν ἀνέβρυεν ἢ ἐκ τῆς βροχῆς προήρχετο—καὶ ἐκεῖ ἔρριψε αὐγὸν χήνας, εἰς τὸ ὁποῖον, ἀφοῦ τὸ ἐκένωσεν, εἶχε θέσῃ ἑρπετὸν ἀρτιγέννητον. Ἀφοῦ τὸ ἔκρυψεν ἐντὸς τοῦ πηλοῦ, ἀπῆλθε· τὸ δὲ πρωὶ ἔτρεξεν εἰς τὴν ἀγορὰν γυμνός, φορῶν μόνον περίζωμα χρυσοῦν καὶ κρατῶν τὸ ξιφοδρέπανον, συγχρόνως δὲ σείων τὴν λυτήν του κόμην, ὅπως οἱ τελοῦντες τὰ ὄργια τῆς Ρέας καὶ ἐνθουσιῶντες, ἀνέβη εἰς βωμὸν ὑψηλὸν καὶ ἐκεῖθεν ἠγόρευε πρὸς τὰ πλήθη καὶ ἐμακάριζε τὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἤρχετο ἐντὸς ὀλίγου ὁ θεός, οὕτως ὥστε θὰ ἐγίνετο ὁρατὸς εἰς ὅλους. Οἱ παρόντες—εἶχε δὲ προστρέξει σχεδὸν ὅλη ἡ πόλις, μετὰ τῶν γυναικῶν, τῶν παιδίων καὶ τῶν γερόντων—κατελήφθησαν ὑπὸ συγκινήσεως καὶ ἤρχισαν νὰ εὔχωνται καὶ νὰ προσκυνοῦν. Αὐτὸς δὲ ἐπρόφερε λέξεις ἀκαταλήπτους, ὡς Ἑβραϊκὰς ἢ Φοινικικάς, καὶ ἐξέπληττε τοὺς ἀνθρώπους μὴ ἐννοοῦντας τί ἔλεγε, πλὴν τῶν ὀνομάτων τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τὰ ὁποῖα ἀνεμίγνυεν εἰς τὰ ἀκατάληπτα ἐκεῖνα.

Ἔπειτα διηυθύνθη τρέχων πρὸς τὸν ἀνεγειρόμενον ναὸν καὶ καταβὰς εἰς τὸ ὄρυγμα τῶν θεμελίων εἰς τὸ μέρος ὅπου θὰ ἦτο ἡ πηγὴ τοῦ μαντείου, εἰσῆλθεν εἰς τὸ νερὸν ψάλλων ὕμνους τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐκάλει τὸν θεὸν νὰ εὐδοκήσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν. Ἔπειτα ἐζήτησε φιάλην· ὅταν δὲ τοῦ ἐδόθη, τὴν εἰσήγαγεν εἰς τὸ νερὸν καὶ μετὰ τοῦ νεροῦ καὶ τοῦ πηλοῦ ἀνέσυρε τὸ αὐγόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο κλεισμένος ὁ θεός του. Ἦτο δὲ ἡ ὀπὴ τοῦ αὐγοῦ κλεισμένη μὲ κηρὸν λευκὸν καὶ ψιμύθιον· λαβὼν δὲ αὐτὸ εἰς τὰς χεῖράς του εἶπεν ὅτι ἐκράτει τὸν Ἀσκληπιόν. Οἱ παριστάμενοι παρετήρουν τὰ γινόμενα καὶ ἐθαύμαζον πρὸ πάντων διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ αὐγοῦ εἰς τὸ νερόν. Ἀφοῦ δὲ ἔσπασε τὸ αὐγὸν καὶ ἐδέχθη εἰς τὴν παλάμην του τὸ ἔμβρυον τοῦ ἑρπετοῦ καὶ οἱ παρόντες τὸ εἶδον νὰ κινῆται καὶ νὰ περιτυλίσσεται εἰς τοὺς δακτύλους του, ἤρχισαν νὰ ἀναφωνοῦν καὶ νὰ προσκυνοῦν τὸν θεὸν καὶ νὰ μακαρίζουν τὴν πόλιν, ἕκαστος δὲ

ἐζήτει παρὰ τοῦ θεοῦ θησαυροὺς καὶ πλούτη καὶ ὑγείαν καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἀγαθά. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τρέχων πάλιν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν του, φέρων καὶ τὸν ἀρτιγέννητον Ἀσκληπιόν, ὁ ὁποῖος οὕτω ἐγεννήθη δύο φοράς, ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι γεννῶνται μίαν φοράν, καὶ ἐγεννήθη ὄχι ἐκ τῆς Κορωνίδος, οὔτε τοὐλάχιστον ἐκ κορώνης[1], ἀλλ' ἐκ χήνας. Ὁ δὲ λαὸς ὅλος ἠκολούθει καὶ ἦσαν ὅλοι ἐνθουσιασμένοι καὶ τρελλοὶ ἀπὸ ὑπερβολικὰς ἐλπίδας.

Ἐπὶ ἡμέρας ἔμεινεν εἰς τὴν κατοικίαν του, ἐλπίζων, ὅπως καὶ ἔγεινε, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἡ φήμη θὰ ἔφερε πολλοὺς ἐκ τῶν Παφλαγόνων εἰς τὸ τεῖχος τοῦ Ἀβώνου. Ὅταν δὲ ὑπερεπληρώθη ἡ πόλις ἀπὸ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἤδη χάσει προηγουμένως νοῦν καὶ καρδίαν καὶ οὐδόλως ὡμοίαζαν πρὸς λογικοὺς ἀνθρώπους καὶ μόνον κατὰ τὴν μορφὴν διέφερον ἀπὸ τὰ πρόβατα, ὁ Ἀλέξανδρος καθήμενος μὲ πολλὴν ἱεροπρέπειαν ἐπὶ κλίνης εἰς μίαν μικρὰν οἰκίαν εἶχεν εἰς τὸν κόλπόν του τὸν ἐκ Πέλλης Ἀσκληπιόν, ὁ ὁποῖος ἦτο ὑπερμεγέθης καὶ εὐτραφής, καὶ τὸν ἄφινε νὰ περιτυλίσσεται εἰς τὸν τράχηλόν του καὶ νὰ μένῃ ἔξω ἡ οὐρά του. Ἦτο δὲ τόσον μεγάλος, ὥστε μέρος αὐτοῦ ἐσύρετο εἰς τὴν ποδιάν του καὶ ἔφθανε μέχρι τοῦ ἐδάφους. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκράτει εἰς τὴν μασχάλην του καὶ ἔκρυπτε τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφεως, ὁ ὁποῖος δὲν ἔφερεν ἀντίστασιν, διότι, ὡς ἐλέχθη, ἦτο πολὺ ἀνεκτικὸς καὶ ἥμερος, καὶ παρουσίαζε τὴν ἐξ ὑφάσματος κεφαλὴν ὡς τὴν κεφαλὴν τάχα τοῦ πραγματικοῦ ὄφεως. Νὰ φαντασθῇς ἔπειτα ὅτι αὐτὰ συνέβαινον εἰς οἰκίσκον ἀνεπαρκῶς φωτιζόμενον καὶ ὅτι εἰς αὐτὸν συνηθροίζετο πλῆθος παντοδαπῶν ἀνθρώπων προκατειλημμένων, ἐχόντων τὴν φαντασίαν ἐξημμένην καὶ περιμενόντων νὰ ἴδουν θαυμαστὰ πράγματα. Εἰς τούτους εἰσερχομένους ἐπόμενον εἶνε ὅτι ἐφαίνετο θαυμαστὸν πῶς τὸ πρὸ ὀλίγου μικρὸν

1) Ὁ Λουκιανὸς παίζει μὲ τὰς λέξεις Κορωνίς, ὄνομα τῆς μητρὸς τοῦ Ασκληπιοῦ, καὶ κορώνη (κουρούνα).

ἑρπετὸν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἔγεινε τόσον μεγάλος ὄφις μὲ μορφὴν ἀνθρωπίνην καὶ συγχρόνως τόσον ἥμερος. Δὲν ἔμενον ἄλλως ἐπὶ πολύ, ἀλλὰ πρὶν νὰ ἴδουν ἀκριβῶς τὸ ἐπιδεικνυόμενον θαῦμα, ἐξεδιώκοντο ὑπὸ τῶν κατόπιν εἰσερχομένων ἀδιακόπως. Εἶχε δὲ ἀνοιχθῇ ἄλλη ἔξοδος κατέναντι τῆς εἰσόδου, ὅπως λέγεται ὅτι ἔπραξαν καὶ οἱ Μακεδόνες εἰς τὴν Βαβυλῶνα κατὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅτε ὁ Μακεδονικὸς στρατὸς περικυκλώσας τὰ ἀνάκτορα ἐζήτει νὰ ἴδῃ τὸν θνήσκοντα βασιλέα καὶ νὰ τοῦ ἀπευθύνῃ τὸν τελευταῖον χαιρετισμόν. Τὴν ἐπίδειξιν ταύτην δὲν ἔκαμε μίαν φορὰν μόνον ὁ μιαρὸς ψευδόμαντις, ἀλλὰ πολλάκις καὶ μάλιστα ὁσάκις ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν ἐπισκέπται πλούσιοι διὰ πρώτην φοράν.

Διὰ νὰ εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν, φίλε Κέλσε, πρέπει νὰ δικαιολογήσωμεν τοὺς Παφλαγόνας ἐκείνους καὶ Ποντικούς, διότι ὄντες ἄνθρωποι χονδροκέφαλοι καὶ ἀπαίδευτοι ἐξηπατήθησαν, ὡς βεβαιούμενοι καὶ διὰ τῆς ἁφῆς περὶ τῆς πραγματικότητος τοῦ ὄφεως — διότι καὶ τὴν ἀπόδειξιν ταύτην παρεῖχεν εἰς τοὺς βουλομένους ὁ Ἀλέξανδρος — καὶ εἰς ἀμυδρὸν φῶς βλέποντες τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ νὰ ἀνοίγῃ καὶ νὰ κλείῃ τὸ στόμα. Μόνον ἕνας Δημόκριτος ἢ καὶ αὐτὸς ὁ Ἐπίκουρος ἢ ὁ Μητρόδωρος ἢ καὶ ἄλλος τις ἐξ ἐκείνων τῶν ὁποίων ἡ ἰσχυρὰ διάνοια δὲν πιστεύει εὐκόλως καὶ ἀβασανίστως, θὰ ἠδύναντο νὰ δυσπιστήσουν πρὸς τὸ τέχνασμα καὶ νὰ μαντεύσουν περὶ τίνος ἐπρόκειτο· καὶ ἂν δὲν ἠδύναντο νὰ εὕρουν τὴν ἀλήθειαν, πάλιν θὰ ἐσχημάτιζον τὴν πεποίθησιν ὅτι τοὺς διέφευγεν ὁ τρόπος τῆς ἀπάτης, ἀλλ' ὅτι τὸ πᾶν ἦτο ψεῦδος καὶ ἀδύνατον νὰ εἶνε ἀληθές.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅλη ἡ Βιθυνία καὶ ἡ Γαλατία καὶ ἡ Θράκη προσέτρεξαν, διότι ἕκαστος ἐκ τῶν ἐπιστρεφόντων ἔλεγεν ὅτι εἶδε γεννώμενον τὸν θεὸν καὶ τὸν ἤγγισε μὲ τὰς χεῖράς του ὅταν μετ' ὀλίγον ἔγεινε παμμέγιστος καὶ παρουσίασε μορφὴν ἀνθρωπίνην. Ἔγειναν δὲ καὶ εἰκόνες καὶ ἀγάλματα καὶ ξόανα παριστῶντα τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον δράκοντα, ἄλλα μὲν ἐκ χαλκοῦ, ἄλλα δὲ ἐξ ἀργύρου, καὶ ἐδόθη εἰς τὸν θεὸν τὸ ὄνομα Γλύκων,

συνεπείᾳ ἐμμέτρου καὶ θείου παραγγέλματος, τὸ ὁποῖον ἐξεφώνησεν ὁ Ἀλέξανδρος·

Εἶμὶ Γλύκων, τρίτον αἷμα Διός, φάος ἀνθρώποισι.[1]

Ὅταν δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἐνόμισεν ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ ἀρχίσῃ ἢ ἐκ μετάλλευσις τῶν προπαρασκευῶν του καὶ ἔλαβε τὴν ἔγκρισιν νὰ παρέχῃ χρησμοὺς καὶ νὰ δίδῃ γνώμας εἰς τοὺς ζητοῦντας παρὰ τοῦ ἐν Κιλικίᾳ Ἀμφιλόχου—διότι καὶ οὗτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του Ἀμφιάρεω καὶ τὴν καταστροφήν του εἰς τὰς Θήβας, κατέφυγεν εἰς τὴν Κιλικίαν καὶ ἔζησεν εὐτυχὴς προφητεύων εἰς τοὺς Κίλικας τὸ μέλλον καὶ λαμβάνων δύο ὀβολοὺς δι' ἕκαστον χρησμὸν — ἤρχισε νὰ προλέγῃ εἰς ὅλους τοὺς ἐρχομένους ὅτι ὁ θεὸς εἰς ἡμέραν τὴν ὁποίαν ὥριζε θὰ παρεῖχε χρησμούς. Παρήγγειλε δὲ εἰς πάντα βουλόμενον νὰ γράψῃ ὅ,τι ἐζήτει καὶ ἤθελε νὰ μάθῃ καὶ νὰ περιρράψῃ καὶ σφραγίσῃ διὰ κηροῦ ἢ πηλοῦ ἢ ἄλλου τοιούτου τὸ γραφὲν· αὐτὸς δὲ θὰ ἐλάμβανε τὰς σημειώσεις ταύτας καὶ θὰ κατέβαινεν εἰς τὸ ἄδυτον, διότι ἤδη ὁ ναὸς εἶχε κτισθῇ καὶ ἡ σκηνὴ τῆς κωμῳδίας εἶχε συμπληρωθῇ, καὶ ἀφοῦ θὰ ἤκουε τὰς ἀπαντήσεις τοῦ θεοῦ, θὰ ἐκάλει ἕνα ἕκαστον διὰ κήρυκος καὶ θὰ τοῦ ἀπέδιδε τὴν σημείωσίν του σφραγισμένην, ὅπως τὴν ἔδωκε, καὶ συγχρόνως τὴν ἀπόκρισιν ὑπογεγραμμένην, ὅπως ἀκριβῶς ἀπήντησεν ὁ θεὸς εἰς τὸ ἐρώτημα ἑκάστου. Τὸ τέχνασμα δι' ἄνθρωπον, ὅπως σὺ καὶ ἐγώ, δὲν ἦτο δύσκολον νὰ ἐννοηθῇ, διὰ τοὺς ἁπλοῦς ὅμως καὶ ἀνοήτους ἀνθρώπους ἐφαίνετο μέγα καὶ θαυμαστόν. Γνωρίζων διαφόρους τρόπους νὰ ἀνοίγῃ τὰς σφραγῖδας, ἤνοιγε τὰς σημειώσεις, ἀνεγίνωσκε τὰς ἐρωτήσεις καὶ ἔδιδε τὰς δεούσας ἀπαντήσεις, ἔπειτα δὲ κλείσας πάλιν καὶ σφραγίσας ἀπέδιδε τὰ σημειώματα πρὸς μέγαν θαυμασμὸν τῶν λαμβανόντων. Καὶ ἠκούοντο ὅλοι νὰ λέγουν· πῶς αὐτὸς ἐγνώριζεν ὅσα ἐγὼ τοῦ ἔδωκα

1) Εἶμαι ὁ Γλύκων, τρίτου βαθμοῦ ἀπόγονος τοῦ Διός, φῶς διὰ τοὺς ἀνθρώπους.

ἀσφαλῶς σφραγισμένα μὲ σφραγῖδας τῶν ὁποίων ἡ ἀπομίμησις εἶνε δύσκολος, ἐὰν ἀληθῶς δὲν εἶνε θεὸς παντογνώστης;

Ἴσως θὰ μ' ἐρωτήσῃς ποίους τρόπους εἶχε διὰ ν' ἀνοίγῃ τὰς σφραγῖδας. Θὰ σοῦ τοὺς ἀναφέρω, διὰ νὰ δύνασαι νὰ ἐλέγχῃς τὰς τοιαύτας ἀπάτας. Καὶ ἰδοὺ ὁ πρῶτος, φίλτατε Κέλσε. Ἐπυράκτωνε βελόνην καὶ ἀφοῦ δι' αὐτῆς ἀνέλυε τὸ ὑπὸ τὴν σφραγῖδα μέρος τοῦ κηροῦ, ἀφῄρει εὐκόλως τὴν σφραγῖδα χωρὶς νὰ τὴν καταστρέψῃ· ἀφοῦ δὲ ἀνεγίνωσκε τὰ σφραγισμένα ἐρωτήματα, ἐθέρμαινε πάλιν διὰ τῆς βελόνης τὸν κηρὸν καὶ οὕτω εὐκόλως ἐκόλλα ἐκ νέου τὴν σφραγῖδα εἰς τὴν προτέραν της θέσιν. Ἄλλος τρόπος ἦτο ὁ διὰ τοῦ λεγομένου κολλυρίου· κατασκευάζεται δὲ τοῦτο ἐκ πίσσης Βρυττίας καὶ ἀσφάλτου καὶ διαφανοῦς λίθου τριμμένου καὶ κηροῦ καὶ μαστίχης· ἐξ ὅλων τούτων ἔπλαττε τὸ κολλύριον καὶ τὸ ἐθέρμαινεν εἰς τὴν φωτιάν, τὸ ἐπέθετεν εἰς τὴν σφραγῖδα, ἀφοῦ προηγουμένως τὴν ἐπέχριε μὲ σίελον, καὶ ἐλάμβανε τὸν τύπον αὐτῆς. Μετ' ὀλίγον τὸ κολλύριον ἐξηραίνετο καὶ τότε ἤνοιγε τὸ σφραγισμένον γράμμα καὶ ἀφοῦ τὸ ἀνεγίνωσκε, τὸ ἐσφράγιζεν ἐκ νέου μὲ τὴν ἐπὶ τοῦ κολλυρίου σφραγῖδα, ἡ ὁποία ἦτο ἀπαράλλακτος μὲ τὴν ἀρχέτυπον σφραγῖδα. Ἀλλ' ἄκουσε καὶ τρίτην μέθοδον. Ἀνεμίγνυε ἀσβέστην εἰς κόλλαν, μὲ τὴν ὁποίαν κολλοῦν τὰ βιβλία, καὶ τὸ μῖγμα τοῦτο ἐφ' ὅσον ἦτο ἐκόμη μαλακόν, ἐπέθετεν εἰς τὴν σφραγῖδα καὶ ἀφῄρει τὸν τύπον αὐτῆς καὶ ἔπειτα — ξηραίνεται δὲ τὸ μῖγμα ἀμέσως καὶ γίνεται στερεώτερον κέρατος ἢ μᾶλλον σιδήρου — τὸ μετεχειρίζετο πρὸς σφράγισιν τῶν ἀποσφραγιζομένων γραμμάτων. Εἶχε καὶ πολλὰς ἄλλας τοιαύτας μεθόδους, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ τὰς ἀναφέρωμεν ὅλας, διὰ νὰ μὴ φανῶμεν ἀπειροκάλως λεπτολογοῦντες καὶ μάλιστα ἀφοῦ σὺ εἰς τὰ βιβλία τὰ ὁποῖα συνέγραψες κατὰ τῶν μάγων, τὰ ὁποῖα εἶνε κάλλιστα καὶ ὠφελιμώτατα συγγράμματα, ἱκανὰ νὰ διαφωτίζουν τοὺς μελετῶντας αὐτά, ἀρκετὰ ἀναφέρεις περὶ τούτων καὶ πολὺ περισσότερα τῶν εἰρημένων.

Εἶδε λοιπὸν χρησμοὺς καὶ γνώμας, ἀλλὰ μὲ πολλὴν περίσκεψιν, φροντίζων νὰ συνδέῃ τὴν πιθανότητα μετὰ τῆς πανουρ-

γίας. Εἰς ἄλλων μὲν τὰς ἐρωτήσεις ἔδιδε σκολιὰς καὶ ἀμφιβόλους ἀπαντήσεις, εἰς ἄλλους δὲ λίαν σκοτεινάς· διότι καὶ τὸ σκοτεινὸν τοῦ ἐφαίνετο ὡς προσὸν τῶν χρησμῶν. Καὶ ἄλλους μὲν ἀπέτρεπεν ἢ προέτρεπεν, ὅπως ἔκρινε καλλίτερον καὶ πιθανώτερον, εἰς ἄλλους δὲ προέλεγε θεραπείας καὶ συνεβούλευε διαίτας, διότι, ὅπως εἰς τὴν ἀρχὴν εἶπα, ἐγνώριζε πολλὰ καὶ χρήσιμα φάρμακα. Συνίστα δὲ πρὸ πάντων τὰς κυτμίδας, ὄνομα ἀνακουφιστικοῦ τινος φαρμάκου τὸ ὁποῖον εἶχεν ὀνομάσει αὐτὸς καὶ τὸ ὁποῖον κατεσκευάζετο ἀπὸ αἴγειον λίπος. Ὁσάκις ἠρωτᾶτο δι' ἐλπίδας καὶ πόθους καὶ κληρονομίας, ἀνέβαλλε πάντοτε νὰ δώσῃ ὁριστικὴν ἀπάντησιν καὶ ἔλεγεν ὅτι ὅλα αὐτὰ θὰ γίνουν ὅταν θελήσω ἐγὼ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ὁ προφήτης μου δεηθῇ καὶ εὐχηθῇ διὰ σᾶς. Εἶχε δὲ ὁρισθῇ καὶ τιμὴ δι' ἕκαστον χρησμὸν δραχμὴ μία καὶ δύο ὀβολοί. Καὶ μὴ νομίσῃς, φίλε μου, ὅτι ἦτο μικρὸν καὶ ἀσήμαντον τὸ εἰσόδημα τοῦτο, διότι ἐξ αὐτοῦ εἰσέπραττε κατ' ἔτος ἕως ἑβδομήκοντα ἢ ὀγδοήκοντα χιλιάδας δραχμῶν, καθότι οἱ συμβουλευόμενοι τὸ μαντεῖον ἐζήτουν δέκα καὶ δέκα πέντε χρησμοὺς ἐξ ἀπληστίας. Τὰ χρήματα δέ, τὰ ὁποῖα εἰσέπραττεν ὁ Ἀλέξανδρος, δὲν ἐκράτει μόνον πρὸς ἰδίαν χρῆσιν, οὔτε τὰ ἀπεθησαύριζε δι' ἑαυτόν· ἀλλ' ἔχων ἤδη πολλοὺς συνεργάτας καὶ ὑπηρέτας, κατασκόπους, χρησμοποιοὺς καὶ χρησμοφύλακας, γραφεῖς καὶ σφραγιστὰς καὶ ἐξηγητὰς τῶν χρησμῶν, ἔδιδεν εἰς ὅλους κατὰ τὴν ὑπηρεσίαν ἑκάστου.

Εἶχε δὲ ἤδη ἀποστείλῃ καὶ μερικοὺς εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν διὰ νὰ διαφημήσουν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν τὸ μαντεῖον καὶ νὰ διηγοῦνται ὅτι δύναται νὰ προλέγῃ τὰ μέλλοντα καὶ ν' ἀνευρίσκῃ φυγάδας καὶ ν' ἀποκαλύπτῃ κλέπτας καὶ λῃστάς, ν' ἀνακαλύπτῃ θησαυροὺς καὶ νὰ θεραπεύῃ πάσχοντας, ἐνίοτε δὲ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν καὶ νεκρούς. Προσέτρεχον λοιπὸν παντα-χόθεν πατεῖς με πατῶ σε καὶ ἐπολλαπλασιάζοντο αἱ θυσίαι καὶ τὰ ἀφιερώματα καὶ διπλάσια ἐδίδοντο εἰς τὸν προφήτην καὶ μαθητὴν τοῦ θεοῦ· διότι ἀπεδίδετο εἰς τὸν θεὸν καὶ ὁ ἐξῆς χρησμός·

Τιέμεναι κέλομαι τὸν ἐμὸν θεράποντθ' ὑποφήτην·
οὐ γὰρ ἐμοὶ κτεάνων μέλεται ἄγαν, ἀλλ ὑποφήτου [1].

Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς σωφρονοῦντας, ὡς νὰ ἀνένηψαν ἀπὸ βαρεῖαν μέθην, ἤρχισαν νὰ ἐξεγείρωνται κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ μάλιστα οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἐπικούρου, οἵτινες ἦσαν πολλοί, καὶ εἰς τὰς πόλεις ἀπεκαλύπτετο ἤδη ὅλη ἡ ἀπάτη καὶ ἡ πλοκὴ τῆς κωμῳδίας, ὁ προφήτης ἀπήγγειλε κατηγορητήριον κατ' αὐτῶν καὶ καταδίκην, λέγων ὅτι ὁ Πόντος ἐγέμισεν ἀπὸ ἀθέους καὶ Χριστιανούς, οἵτινες ἀποτολμοῦν νὰ βλασφημοῦν ἐναντίον αὐτοῦ ἀσεβέστατα, καὶ παρήγγειλε νὰ τοὺς λιθοβολοῦν ὅσοι θέλουν νὰ ἔχουν μὲ τὸ μέρος των τὸν θεόν. Περὶ δὲ τοῦ Ἐπικούρου, ὅταν ἠρωτήθη ὑπό τινος τί πράττει εἰς τὸν Ἅδην ὁ φιλόσοφος, ἐξέδωκε τοιοῦτόν τινα χρησμόν·

Μολυβδίνας ἔχων πέδας ἐν βορβόρῳ κάθηται [2].

Θαυμάζεις ἔπειτα διότι ἔφθασεν εἰς τοιαύτην ἀκμὴν τὸ μαντεῖον, ὅταν βλέπῃς ὅτι αἱ ἐρωτήσεις τῶν προσερχομένων εἰς αὐτὸ ἦσαν τόσον συνεταὶ καὶ σοφαί; Τὸ πλέον δὲ ἄσπονδον μῖσος ἔτρεφε κατὰ τοῦ Ἐπικούρου καὶ κατ' αὐτοῦ διηύθυνε κυρίως τὸν πόλεμον του· καὶ πολὺ δικαίως. Διότι ποῖον ἄλλον δύναται νὰ ἐχθρεύεται περισσότερον ἄνθρωπος ἀγύρτης καὶ ἀπατεών, μέγας δὲ ἐχθρὸς τῆς ἀληθείας, παρὰ τὸν Ἐπίκουρον, σοφὸν ὄστις διέγνωσε τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων καὶ μόνον τὴν ὑπάρχουσαν εἰς αὐτὰ ἀλήθειαν παρεδέχετο; Οἱ Πλατωνικοὶ καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Χρυσίππου καὶ τοῦ Πυθαγόρα ἦσαν φίλοι του καὶ εἰρήνην πλήρη διετήρει πρὸς αὐτούς· ὁ δὲ ἄκαμπτος Ἐπίκουρος, ὅπως τὸν ὠνόμαζεν, δικαίως τοῦ ἦτο ἔχθιστος, διότι κατέσκωπτε καὶ κατεγέλα πάντα

1) Διατάσσω νὰ ἀμείβεται ὁ λειτουργός μου προφήτης· διότι δὲν ἐνδιαφέρομαι τόσον διὰ τὰς πρὸς ἐμὲ προσφοράς, ὅσον διὰ τὸν προφήτην.

2) Φέρων δεσμὰ ἐκ μολύβδου κάθηται εἰς τὸν βόρβορον.

ταῦτα. Διὰ τοῦτο ὁ ψευδόμαντις ὑπὲρ πάσας τὰς πόλεις τοῦ Πόντου ἐμίσει τὴν Ἀμαστριν, καθότι ἐγνώριζεν ὅτι οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Λεπίδου καὶ ἄλλοι ὁμόφρονες μὲ αὐτοὺς ἦσαν πολυάριθμοι εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην. Οὔτε ἔδωκε ποτὲ χρησμὸν εἰς Ἀμαστριανὸν· καὶ ὅταν ποτὲ ἐτόλμησε νὰ προφητεύσῃ πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἑνὸς Συγκλητικοῦ, ἔγεινε καταγέλαστος, διότι οὔτε ὁ ἴδιος ἠδυνήθη νὰ κατασκευάσῃ χρησμὸν κατάλληλον καὶ πιθανόν, οὔτε ἄλλον εὗρε νὰ τὸν βοηθήσῃ πρὸς τοῦτο καὶ ἐγκαίρως. Ὁ Ἀμαστριανὸς ἐκεῖνος παρεπονεῖτο διὰ πόνον τοῦ στομάχου, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τοῦ παρήγγειλε νὰ τρώγῃ χοίρειον πόδα μαγειρευμένον μὲ μολόχαν·

Μάλβακα χοιρεῖον ἱερῇ κυμήνευε σιπύδνῳ.

Πολλάκις, ὡς ἀνωτέρω ἀνέφερα, ἔδειξε τὸν ὄφιν εἰς τοὺς προσερχομένους, ὄχι ὅμως ὁλόκληρον, ἀλλὰ μόνον τὴν οὐρὰν καὶ τὸ ἄλλο σῶμα, τὴν δὲ κεφαλὴν ἐκράτει ἀθέατον ἐντὸς τοῦ κόλπου του, θελήσας δὲ καὶ περισσότερον νὰ καταπλήξῃ τὸ πλῆθος, ὑπέσχετο νὰ κάμῃ τὸν θεὸν καὶ νὰ λαλήσῃ καὶ νὰ δίδῃ χρησμοὺς χωρὶς τὴν μεσολάβησιν τοῦ προφήτου. Πρὸς τοῦτο συνέδεσεν ἀρτηρίας γεράνων τὰς ὁποίας συνήρμοσεν εἰς τὴν ψευδῆ κεφαλὴν τοῦ ὄφεως, καὶ ἐνῷ κάποιος ἔξωθεν ἐφώναζε καὶ ἀπεκρίνετο πρὸς τὰς ἐρωτήσεις, ἡ φωνή του ἐφαίνετο ἐξερχομένη ἐκ τοῦ στόματος τῆς πανίνης ἐκείνης κεφαλῆς τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ὠνομάζοντο δὲ οἱ χρησμοὶ οὗτοι αὐτόφωνοι, καὶ δὲν ἐδίδοντο εἰς ὅλους ἀδιαφόρως, ἀλλὰ μόνον εἰς τοὺς ἐπιφανεῖς, πλουσίους καὶ γενναιοδώρους. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐδόθη εἰς τὸν Σευηριανὸν καὶ τὸν συνεβούλευε νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἦτο αὐτόφωνος· τὸν προέτρεπε δὲ ὡς ἑξῆς εἰς τὴν εἰσβολήν·

Πάρθους Ἀρμενίους τε θοῶς ὑπὸ δουρὶ δαμάσσας
νοστήσεις Ρώμην καὶ Θύμβριδος ἁγλαὸν ὕδωρ

στέμμα φέρων κροτάφοισι μεμιγμένον ἀκτίνεσσιν [1].

Ἔπειτα δὲ ὅταν ὁ ἠλίθιος ἐκεῖνος Κελτὸς πεισθεὶς εἰς τὸν χρησμὸν εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀρμενίαν καὶ ἐφονεύθη κατακοπεὶς μετὰ τῆς στρατιᾶς του ὑπὸ τοῦ Ὀθρυάδου, ὁ Ἀλέξανδρος ἀφῆρεσεν ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ μαντείου τὸν ἀνωτέρω χρησμόν, ἀντ' αὐτοῦ δὲ κατέθηκεν ἄλλον, τὸν ἀκόλουθον·

Μὴ σὺ γ' ἐπ' Ἀρμενίους ἐλάαν στρατόν, οὐ γὰρ ἄμεινον,
μή σοι θηλυχίτων τις ἀνὴρ τόξου ἄπο λυγρὸν
πότμον ἐπιπροϊεὶς παύσῃ βιότοιο φάους τε [2].

Μία ἀπὸ τὰς σοφωτέρας ἐπινοήσεις του ἦσαν καὶ οἱ μεταχρονικοὶ χρησμοί, διὰ τῶν ὁποίων διώρθωνε ὅσα σφαλερῶς εἶχε προφητεύσει· πολλάκις πρὸ τοῦ θανάτου ὑπέσχετο εἰς τοὺς νοσοῦντας ὅτι θὰ ἀναρρώσουν, ὅταν δὲ ἀπέθνησκον, ἄλλος χρησμὸς διώρθωνε τὸ ψεῦδος, λέγων τὰ ἀντίθετα·

Μηκέτι δίζησθαι νούσοιο λυγρῆς ἐπαρωγήν·
πότμος γὰρ προφανὴς οὐδ' ἐκφυγέειν δυνατόν σοι [3].

Γνωρίζων δὲ ὅτι οἱ μάντεις τῆς Κλάρου, τῶν Διδύμων καὶ τῆς Μαλλοῦ μετεχειρίζοντο εὐδοκίμως τὴν αὐτὴν μέθοδον, τοὺς ἔκαμε φίλους καὶ πολλοὺς τῶν προσερχομένων εἰς τὸ μαντεῖόν του παρέπεμπε πρὸς αὐτοὺς μὲ τὴν ἑξῆς προσταγὴν τοῦ θεοῦ δῆθεν·

---

1) Ἀφοῦ ὑποτάξῃς τοὺς Πάρθους καὶ τοὺς Ἀρμενίους, θὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν Ρώμην φέρων ἀκτινωτὸν στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

2) Μὴ ἐκστρατεύσῃς κατὰ τῶν Ἀρμενίων, διότι δὲν θὰ σοῦ ἀποβῇ εἰς καλόν. Ἀνὴρ θηλυπρεπὴς θὰ σοῦ δώσῃ σκληρὸν θάνατον καὶ θὰ σὲ στερήσῃ τὴν ζωὴν καὶ τὸ φῶς.

3) Μάτην περιμένεις σωτηρίαν ἀπὸ τὴν δεινὴν νόσον· ὁ θάνατος εἶνε βέβαιος καὶ νὰ τὸν ἀποφύγῃς ἀδύνατον.

Ἐς Κλάρον ἴεσο νῦν, τοὐμοῦ πατρὸς ὡς ὄπ' ἀκούσῃς [1].

ἤ·

Βραγχιδέων ἀδύτοισι πελάζεο καὶ κλύε χρησμῶν [2].

Καὶ τοῦτο·

Ἐς Μαλλὸν χώρει θεσπίσματά τ' Ἀμφιλόχοιο [3].

Καὶ ταῦτα μὲν συνέβαινον ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μέχρι τῆς Ἰωνίας, τῆς Κιλικίας, Παφλαγονίας καὶ Γαλατίας· ἀλλ' ὅταν ἡ φήμη τοῦ Μαντείου ἔφθασε καὶ μέχρις Ἰταλίας καὶ ἐνέσκηψεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Ῥωμαίων, ἔγεινεν ἅμιλλα περὶ τοῦ ποῖος πρῶτος νὰ συμβουλευθῇ τὸ μαντεῖον· καὶ ἄλλοι μὲν μετέβαινον αὐτοπροσώπως, ἄλλοι δὲ ἀπέστελλον ἀντιπροσώπους, μάλιστα οἱ ἐπιφανέστατοι καὶ κατέχοντες τὰ μεγαλείτερα ἀξιώματα εἰς τὴν πόλιν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ῥουτιλλιανός, ἄνθρωπος κατὰ μὲν τὰ ἄλλα καλὸς καὶ χρηστὸς καὶ ὁ ὁποῖος εἶχε διακριθῇ εἰς πολλὰ Ῥωμαϊκὰ ἀξιώματα, ἀλλ' ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα τοὺς θεοὺς πολὺ ἐπιπόλαιος καὶ στενοκέφαλος, πιστεύων ἀλλόκοτα περὶ αὐτῶν· καὶ μόνον πέτραν ἐὰν ἔβλεπε πουθενὰ ἀλειμμένην μὲ ἔλαιον ἢ στεφανωμένην, ἔπιπτε κάτω εὐθὺς καὶ ἐπροσκύνα καὶ ἐπὶ πολὺ παρέμενε προσευχόμενος καὶ ζητῶν παρ' αὐτῆς διαφόρους χάριτας. Οὗτος λοιπὸν ἀκούσας νὰ γίνεται λόγος περὶ τοῦ μαντείου, παρ' ὀλίγον ν' ἀφήσῃ τὴν θέσιν του καὶ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ τεῖχος τοῦ Ἀβώνου. Μὴ δυνηθεὶς ὅμως νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος, ἀπέστειλεν ἄλλους καὶ ἄλλους· ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀποστελλόμενοι ἦσαν

---

1) Πήγαινε τώρα εἰς τὴν Κλάρον διὰ ν' ἀκούσῃς καὶ τοῦ πατρός μου τὴν γνώμην.

2) Εἰς τῶν Βραγχιδῶν τὸν ναὸν πήγαινε καὶ ζήτει χρησμούς.

3) Εἰς Μαλλὸν ζήτει τὰς γνώμας τοῦ Ἀμφιλόχου.

ἁπλοϊκοὶ ὑπηρέται, εὐκόλως ἐξηπατῶντο καὶ ἐπανερχόμενοι διηγοῦντο ὅσα εἶδον καὶ ὅσα δὲν εἶδον καὶ προσθέτοντες εἰς ὅσα ἤκουσαν, διὰ νὰ εὐχαριστήσουν περισσότερον τὸν κύριόν των. Οὕτω δὲ ἐξῆπτον τὴν φαντασίαν τοῦ ἀθλίου γέροντος καὶ τοῦ διεσάλευον τὰς φρένας. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο φίλος τῶν περισσοτέρων καὶ ἰσχυροτέρων εἰς τὴν Ῥώμην, διηγεῖτο εἰς ὅλους ὅσα παρὰ τῶν ἀποσταλέντων ἤκουσε, προσέθετε δὲ καὶ ἰδικά του. Καὶ τοιουτοτρόπως ἐγέμισε τὴν πόλιν μὲ τὸν θαυμασμὸν πρὸς τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ διετάραξε τὰ πνεύματα καὶ τοὺς περισσοτέρους τῶν αὐλικῶν παρέσυρε καὶ συνεκίνησε, εὐθὺς δὲ καὶ οὗτοι ἔσπευδον νὰ συμβουλευθοῦν τὸ μαντεῖον. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ὑποδεχόμενος τοὺς ἐρχομένους μὲ φιλοφροσύνην μεγάλην καὶ διὰ δώρων πολυτελῶν καὶ φιλοξενίας διαθέτων αὐτοῦς εὐνοϊκῶς τοὺς ἀπέπεμπε, ὄχι μόνον διὰ νὰ δώσουν τὰς ἀπαντήσεις εἰς τὰ πρὸς τὸ μαντεῖον ἐρωτήματα, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐγκωμιάσουν τὸν θεὸν καὶ νὰ διηγηθοῦν τερατώδη ψεύδη δι' αὐτὸν καὶ τὸ μαντεῖον.

Ἀλλὰ καὶ κἄτι ἄλλο ἐμηχανεύθη ὁ τρισκατάρατος δολιώτατον καὶ ἄξιον μεγάλου λῃστοῦ. Ὅταν ἀπεσφράγιζε τὰ πεμπόμενα ἐρωτήματα καὶ ἀναγινώσκων αὐτὰ εὕρισκε τίποτε ἐπιλήψιμον καὶ δυνάμενον νὰ ἔχῃ σοβαρὰς συνεπείας διὰ τὸν ἐρωτῶντα, τὸ ἐκράτει καὶ δὲν τὸ ἐπέστρεφε, διὰ νὰ τοὺς ἔχῃ ὑποχειρίους καὶ σχεδὸν δούλους διὰ τὸν φόβον μήπως ἀποκαλυφθοῦν ὅσα ἠρώτησαν. Ἐννοεῖς δὲ μὲ ποῖα δῶρα ἐξηγόραζαν τὴν σιωπήν του οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἰσχυροί, οἵτινες ἐγνώριζον ὅτι τοὺς ἐκράτει εἰς τὰ δίκτυά του.

Θὰ σοῦ ἀναφέρω τώρα καὶ μερικοὺς ἐκ τῶν χρησμῶν οἵτινες ἐδόθησαν εἰς τὸν Ρουτιλλιανόν. Ὅταν οὗτος ἠρώτησε περὶ τοῦ υἱοῦ του, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐκ προτέρας γυναικὸς καὶ ὅστις διέτρεχε τὴν ἡλικίαν καθ' ἣν ἔπρεπε ν' ἀρχίσῃ ἡ ἐκπαίδευσίς του, ποῖον διδάσκαλον νὰ τοῦ δώσῃ, τὸ μαντεῖον ἀπήντησε·

Πυθαγόρην πολέμων τε διάκτορον ἐσθλὸν ἀοιδόν[1].

1) Τὸν Πυθαγόραν καὶ τὸν ἔνδοξον ψάλτην τῶν πολέμων.

Ἀλλ' ἐπειδὴ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸ παιδίον ἀπέθανεν, ὁ Ἀλέξανδρος εὑρέθη εἰς ἀμηχανίαν καὶ δὲν εἶχε τί ν' ἀπαντήσῃ εἰς ἐκείνους οἵτινες τὸν κατηγόρουν· ὁ καλὸς ὅμως Ρουτιλλιανὸς ἔφθασε μέχρι τοῦ ν' ἀπολογῆται αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ μαντείου· καὶ ἔλεγεν ὅτι ὁ θεὸς προεῖπεν ἀκριβῶς ὅ,τι ἔγεινε καὶ διὰ τοῦτο δὲν παρήγγειλε νὰ δοθῇ εἰς τὸν υἱόν του κανεὶς ἐκ τῶν ζώντων διδασκάλων, ἀλλ' ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Ὅμηρος, οἵτινες πρὸ πολλοῦ εἶχον ἀποθάνει καὶ τοὺς ὁποίους ἦτο ἐπόμενον νὰ συναντήσῃ εἰς τὸν Ἅδην τὸ παιδίον. Διατί λοιπὸν κατηγορεῖτε τὸν Ἀλέξανδρον;

Ὅταν δὲ πάλιν ὁ Ρουτιλλιανὸς ἠρώτησεν εἰς ποίους εἶχε μετεμψυχωθῇ, ἔλαβε τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν·

Πρῶτον Πηλείδης ἐγένου, μετὰ ταῦτα Μένανδρος,
εἶθ' ὃς νῦν φαίνῃ, μετὰ δ' ἔσσεαι ἡλιὰς ἀκτίς,
ζήσεις δ' ὀγδώκοντ' ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν λυκάβαντας [1].

Ἀλλ' αὐτὸς ἀπέθανεν ἑβδομηκοντούτης, ἀφοῦ παρεφρόνησε χωρὶς νὰ περιμένῃ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ θεοῦ. Ἦτο δὲ καὶ ὁ χρησμὸς οὗτος ἐκ τῶν αὐτοφώνων.

Ὅταν δὲ ἄλλην φορὰν ἠρώτησε περὶ γάμου, τοῦ ἐδόθη σαφὴς ἡ ἀπάντησις·

Γῆμον Ἀλεξάνδρου τε Σεληναίης τε θύγατρα [2].

Εἶχε δὲ διαδόσει πρὸ πολλοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι τὴν θυγατέρα του εἶχεν ἀποκτήσει ἐκ τῆς Σελήνης, ἥτις τὸν ἐρωτεύθη ὅταν συνέβη νὰ τὸν ἴδῃ κοιμώμενον, ὅπως αὐτὴ συνειθίζῃ νὰ

1) Κατὰ πρῶτον ὑπῆρξες υἱὸς τοῦ Πηλέως, ἔπειτα Μένανδρος, ἔπειτα ὁποῖος εἶσαι τώρα, κατόπιν θὰ γείνῃς ἡλιακὴ ἀκτὶς καὶ θὰ ζήσῃς ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἔτη.

2) Νὰ νυμφευθῇς τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς Σελήνης.

ἐρωτεύεται τοὺς ὡραίους τοὺς ὁποίους βλέπει κοιμωμένους. Ὁ δὲ φρονιμώτατος Ρουτιλλιανὸς χωρὶς νὰ βραδύνῃ ἔπεμψεν ἀμέσως καὶ ἐζήτησεν εἰς γάμον τὴν κόρην τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἔγεινεν ἑξηκοντούτης γαμβρὸς καὶ ἐτέλεσε μεγάλας θυσίας πρὸς τὴν πενθεράν του Σελήνην, νομίζων ὅτι ἔγεινε καὶ αὐτὸς εἷς ἐκ τῶν ἐπουρανίων.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ οὕτω ἐγνωρίσθη καὶ ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐγίνετο βαθμηδὸν θρασύτερος εἰς τὰς ἐπινοήσεις καὶ τὰς ἀγυρτείας του καὶ ἔπεμπε χρησμολόγους εἰς Ρωμαϊκὰς πόλεις, οἵτινες προέλεγον λοιμοὺς καὶ πυρκαϊὰς καὶ σεισμοὺς καὶ ὑπέσχοντο ὅτι θὰ ἐβοήθει ὁ Ἀλέξανδρος διὰ νὰ μὴ συμβοῦν τὰ δυστυχήματα ταῦτα. Ἐκτὸς δὲ ἄλλων ἀπέστειλεν εἰς ὅλα τὰ ἔθνη ἕνα αὐτόφωνον χρησμὸν κατὰ τοῦ λοιμοῦ. Ὁ χρησμὸς δὲ οὗτος ἦτο ὁ ἀκόλουθος·

Φοῖβος ἀκερσεκόμης λοιμοῦ νεφέλην ἀπερύκει [1].

Καὶ ἔβλεπε κανεὶς παντοῦ τὸν στίχον τοῦτον γεγραμμένον εἰς τοὺς πυλῶνας τῶν οἰκιῶν ὡς ἀποτρεπτικὸν τῶν ἐπιδημιῶν. Ἀλλὰ τό ἀποτέλεσμα ἦτο ἀντίθετον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον· κατὰ σύμπτωσιν περίεργον ἐκεῖναι πρό πάντων αἱ οἰκίαι ἠρημώθησαν ὑπὸ τοῦ θανατικοῦ, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἦτο γεγραμμένος ὁ στῖχος ἐκεῖνος. Μὴ ὑποθέσῃς ὅμως ὅτι θέλω ν' ἀποδώσω τοῦτο εἰς τὸν στῖχον· ἀναφέρω ἁπλῶς τὴν σύμπτωσιν. Ἀλλ' ἴσως καὶ οἱ πολλοὶ ἐμπιστευόμενοι εἰς τὴν προστασίαν τοῦ στίχου παρημέλουν καὶ διῃτῶντο κακῶς, οὐδόλως προσπαθοῦντες μετὰ τοῦ χρησμοῦ νὰ ἀπομακρύνουν τὴν νόσον, ὡς νὰ εἶχον ἀσφαλὲς προπύργιον τὰς συλλαβὰς τοῦ στίχου καὶ τὸν Ἀπόλλωνα τοξεύοντα τὸν λοιμόν.

Ἐγκαθίδρυσε δὲ καὶ εἰς τὴν Ρώμην πολλοὺς κατασκόπους ἐκ τῶν συνεργατῶν καὶ συνεννοημένων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐπληροφόρουν

1) Ὁ βαθύκομος Ἀπόλλων ἀπομακρύνει τοῦ λοιμοῦ τὸ μίασμα.

περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν διαθέσεων ἑκάστου, περὶ τῶν ἐρωτήσεων τὰς ὁποίας ἔμελλον ν' ἀπευθύνουν πρὸς τὸ μαντεῖον καὶ περὶ τῶν πόθων καὶ τῶν φιλοδοξιῶν ἑκάστου, ὥστε νὰ εἶνε ἕτοιμος διὰ τὰς ἀπαντήσεις καὶ πρὶν φθάσουν οἱ ἀπεσταλμένοι νὰ γνωρίζῃ τί θὰ τὸν ἠρώτων.

Τοιαῦτα ἐμηχανεύετο διὰ τὴν Ἰταλίαν· ἐκτὸς δὲ τούτου ἵδρυσε μίαν ἑορτὴν μὲ λαμπαδηφορίας καὶ ἱεροφαντίας, τελουμένας ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας. Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν ἐγίνετο προκήρυξις, ὅπως εἰς τὰς Ἀθήνας, λέγουσα· Πᾶς Χριστιανὸς ἢ Ἐπικούρειος, ὅστις ἔρχεται νὰ κατασκοπεύσῃ τὰ ἱερὰ ὄργια, ἂς φύγῃ, οἱ δὲ πιστεύοντες εἰς τὸν θεὸν ἂς μείνωσι καὶ ἂς τελέσωσι τὰς ἑορτὰς εὐτυχεῖς. Ἔπειτα ἐξεδιώκοντο οἱ βέβηλοι καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐλάμβανε τὴν πρωτοβουλίαν ἀναφωνῶν· «Ἔξω οἱ Χριστιανοί», τὸ δὲ πλῆθος ὅλον ἀντεφώνει· «Ἔξω οἱ Ἐπικούρειοι». Ἔπειτα ἐτελεῖτο ὁ τοκετὸς τῆς Λητοῦς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἡ γέννησις, ὁ γάμος τῆς Κορωνίδος καὶ ἡ γέννησις τοῦ Ἀσκληπιοῦ· τὴν δὲ δευτέραν ἡμέραν ἐγίνετο ἡ ἐμφάνισις τοῦ Γλύκωνος καὶ ἡ γέννησις τοῦ Θεοῦ. Ἡ τρίτη ἡμέρα ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὸν Ποδαλείριον καὶ εἰς τὸν γάμον τῆς μητρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου· καὶ ἐπειδὴ ὠνομάζετο Δᾳδίς, ἐκαίοντο δᾷδες. Εἰς τὸ τέλος παριστάνετο ὁ ἔρως τῆς Σελήνης καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἐγεννᾶτο ἡ σύζυγος τοῦ Ρουτιλλιανοῦ. Ὁ Ἐνδυμίων Ἀλέξανδρος κρατῶν δᾷδα ἐξετέλει χρέη ἱεροφάντου. Ἔπειτα κατεκλίνετο εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ καὶ ὑπεκρίνετο τὸν κοιμώμενον, τότε δὲ κατέβαινε πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς ὀροφῆς ὡς ἐξ οὐρανοῦ ἀντὶ τῆς Σελήνης κάποια Ρουτιλλία, ὡραιοτάτη, σύζυγος ἑνὸς τῶν οἰκονόμων τοῦ Αὐτοκράτορος, πραγματικῶς ἐρωτευμένη μὲ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ ἀνταγαπωμένη ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ τὰ βλέμματα τοῦ γελοίου της συζύγου ἀντήλασσον φιλήματα καὶ ἐναγκαλισμούς· καὶ ἂν δὲν ἦτο πολὺ τὸ φῶς ἴσως θὰ συνέβαινε καὶ τίποτε ἐκ τῶν μᾶλλον ἀποκρύφων. Μετ' ὀλίγον πάλιν ἐπανήρχετο ὁ Ἀλέξανδρος μὲ στολὴν ἱεροφάντου καὶ ἐν μέσῳ γενικῆς σιω-

πῆς ἔλεγε μεγαλοφώνως «ἰὴ Γλύκων» [1]· ἀπήντων δὲ οἱ ἀκολουθοῦντες, δῆθεν Εὐμολπίδαι [2] καὶ κήρυκες, οἵτινες ἦσαν Παφλαγόνες μὲ ὑποδήματα ἐξ ἀκατεργάστου δέρματος καὶ ἀναδίδοντες βαρεῖαν ὀσμὴν σκόρδου, «ἰὴ Ἀλέξανδρε».

Πολλάκις δὲ κατὰ τὰς δᾳδουχίας καὶ τὰς κινήσεις τῶν μυστικῶν χορῶν [3], ὁ μηρὸς αὐτοῦ ἀποκαλυπτόμενος ἐπίτηδες ἐφαίνετο χρυσοῦς, διότι, ἐννοεῖται, τὸν εἶχε περιενδύσει μὲ δέρμα ἐπίχρυσον, τὸ ὁποῖον ἀπέστιλβεν εἰς τὴν λάμψιν τῶν λαμπάδων. Διὰ τοῦτο καὶ συζήτησις ἔγεινέ ποτε μεταξὺ δύο μωροσόφων περὶ αὐτοῦ, ἐὰν ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε τὴν ψυχὴν τοῦ Πυθαγόρου, ὅπως εἶχε καὶ τὸν χρυσοῦν αὐτοῦ μηρόν, εἴτε ἄλλην ἀνάλογον. Τὸ ζήτημα ὑπεβλήθη εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὁ δὲ θεὸς Γλύκων ἔλυσε διὰ χρησμοῦ τὴν ἀπορίαν·

Πυθαγόρου ψυχὴ ποτὲ μὲν φθίνειν, ἄλλοτε δ' αὔξει·
ἡ δὲ προφητείη δίης φρενός ἐστιν ἀπορρώξ·
καί μιν ἔπεμψε πατὴρ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐπαρωγόν·
καὶ πάλιν ἐς Διὸς εἶσι Διὸς βληθεῖσα κεραυνῷ [4].

Ἐνῷ δὲ εἰς ὅλους συνεβούλευε νὰ ἀποφεύγουν τοὺς παιδικοὺς ἔρωτας ὡς ἀσεβεῖς, αὐτὸς ὁ ἐνάρετος ἀνὴρ ἐμηχανεύθη τὸ ἑξῆς·

---

1) Εὖγε ἢ χαῖρε, ἐπιφώνημα τῶν μυστικῶν τελετῶν.

2) Οἱ Εὐμολπίδαι ἦσαν οἰκογένεια ἱερατική, ἥτις διαδοχικῶς ἐτέλει τὰ μυστήρια τῆς Δήμητρος εἰς τὴν Ἐλευσῖνα. Κατήγοντο ἐκ τοῦ Εὐμόλπου, υἱοῦ τοῦ Μουσαίου, ὅστις εἶχε φέρει τὰ μυστήρια ταῦτα ἐκ τῆς Θράκης εἰς τὴν Ἀττικήν. Ὁ Λουκιανὸς εἰρωνεύεται τοὺς βαναύσους ἀκολούθους τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀποκαλῶν αὐτοὺς Εὐμολπίδας.

3) Τῶν χορῶν οἵτινες ἐγίνοντο εἰς τὰς ἀποκρύφους τελετάς, τὰ μυστήρια καὶ τὰ ὄργια.

4) Τοῦ Πυθαγόρου ἡ ψυχὴ ἄλλοτε μὲν φθίνει, ἄλλοτε δὲ αὐξάνει, ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ προφήτου μου ἐγεννήθη ἐκ τῆς θείας ψυχῆς. Τὸν ἔστειλε δὲ ὁ πατήρ μου διὰ τὸ καλὸν τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων· καὶ πάλιν θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Δία κεραυνοβοληθείς.

παρήγγελλεν εἰς τὰς πόλεις τῆς Παφλαγονίας καὶ τοῦ Πόντου ν' ἀποστέλλουν κατὰ τριετίαν πρὸς αὐτὸν διακόνους διὰ νὰ ὑμνοῦν τὸν θεόν· ἔπρεπε δὲ νὰ ἐκλέγωνται καὶ νὰ προτιμῶνται οἱ εὐγενέστατοι καὶ ἀνθηρότατοι, οἱ διακρινόμενοι διὰ τὸ κάλλος των. Τούτους ἐγκλείων μετεχειρίζετο ὡς γυναῖκας ἀργυρωνήτους, συγκοιμώμενος μετ' αὐτῶν καὶ εἰς πᾶσαν ἀκολασίαν ἐκτρεπόμενος. Καὶ νόμον δὲ ἔκαμε κατὰ τὸν ὁποῖον εἰς οὐδένα ὑπερβάντα τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐπετρέπετο νὰ τὸν ἀσπάζεται εἰς τὸ στόμα πρὸς χαιρετισμόν, ἀλλ' εἰς μὲν τοὺς ἄλλους ἔδιδε τὴν χεῖρά του νὰ τὴν ἀσπάζωνται, μόνον δὲ τοὺς νεαροὺς κατεφίλει καὶ οὗτοι ἐκαλοῦντο «οἱ ἐντὸς τοῦ φιλήματος». Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐμπαίζων τοὺς ἀνοήτους διέφθειρε φανερὰ γυναῖκας καὶ μὲ παῖδας συνευρίσκετο. Καὶ ἕκαστος ἐθεώρει εὐτύχημα ἂν καὶ μόνον ἠτένιζε τὴν γυναῖκά του ὁ Ἀλέξανδρος· ἐὰν δὲ κατεδέχετο καὶ νὰ τὴν φιλήσῃ, ἐνόμιζεν ὅτι θὰ εἰσήρχετο ἀθρόα ἡ εὐτυχία εἰς τὴν οἰκίαν του. Πολλαὶ καὶ ἐκαυχῶντο ὅτι εἶχον γεννήσει ἐξ αὐτοῦ καὶ οἱ σύζυγοί των ἐπεβεβαίουν τὸ πρᾶγμα.

Θέλω δὲ νὰ σοῦ διηγηθῶ καὶ ἕνα διάλογον μεταξὺ τοῦ Γλύκωνος καὶ κάποιου Σακέρδωτος, κατοίκου τῆς Παφλαγονικῆς Τίου, τοῦ ὁποίου τὴν διανοητικὴν κατάστασιν θὰ ἐννοήσῃς ἀπὸ τὰς ἐρωτήσεις του. Ἀνέγνωσα δὲ τὸν διάλογον τοῦτον εἰς τὴν Τίον, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σακέρδωτος, γεγραμμένον μὲ χρυσᾶ γράμματα. Εἰπέ μου, ἠρώτησεν οὗτος, δέσποτα Γλύκων, ποῖος εἶσαι; Ἐγώ, ἀπήντησεν ὁ Γλύκων, εἶμαι νέος Ἀσκληπιός. Διάφορος ἀπὸ τὸν παλαιόν; Τί ἐννοεῖς; Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὸ μάθῃς αὐτό, ἀπήντησεν ὁ Γλύκων. Καὶ πόσα ἔτη θὰ μείνῃς ἐδῶ νὰ μᾶς δίδῃς χρησμούς; Χίλια καὶ τρία. Ἔπειτα ποῦ θὰ μεταβῇς; Εἰς τὰ Βάκτρα καὶ τὰ περίχωρα· διότι πρέπει καὶ οἱ βάρβαροι νὰ ἀπολαύσουν τὴν παρουσίαν μου. Τὰ δὲ ἄλλα μαντεῖα, τὸ μαντεῖον τῶν Δυδίμων, τῆς Κλάρου καὶ τῶν Δελφῶν ἔχουν ἀκόμη τὸν προπάτορά σου τὸν Ἀπόλλωνα ἢ εἶνε ψευδεῖς οἱ χρησμοὶ τοὺς ὁποίους δίδουν τώρα; Μὴ ἐπιμένεις νὰ μάθῃς καὶ τοῦτο, διότι δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον. Ἐγὼ δὲ τί θὰ γείνω μετὰ τὴν

παροῦσαν ζωήν; Κάμηλος, ἔπειτα ἵππος, ἔπειτα ἄνθρωπος σοφὸς καὶ προφήτης, ὄχι κατώτερος τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Τοιαῦτα εἶπε πρὸς τὸν Σακέρδωτα ὁ Γλύκων καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔδωκε τὸν ἑξῆς ἔμμετρον χρησμόν, καθότι ἐγνώριζεν ὅτι ἦτο ὀπαδὸς τοῦ Λεπίδου·

Μὴ πείθου Λεπίδῳ, ἐπεί οἱ λυγρὸς οἶτος ὀπηδεῖ [1].

Διότι καθ' ὑπερβολὴν ἐφοβεῖτο τὸν Ἐπίκουρον, ὅπως προεῖπα, ὡς ἀντίτεχνον καὶ ἐχθρὸν τῆς ἀγυρτείας του. Εἷς δ' ἐκ τῶν Ἐπικουρείων, ὅστις ἐτόλμησε νὰ τὸν ἐλέγξῃ ἐπὶ παρουσίᾳ πολλῶν, διέτρεξε μέγαν κίνδυνον. Ὁ Ἐπικούρειος οὗτος πλησιάσας τοῦ εἶπε μεγαλοφώνως· Σὺ δὲν εἶσαι, Ἀλέξανδρε, ποῦ ἔπεισες τὸν δεῖνα Παφλαγόνα νὰ προσαγάγῃ τοὺς δούλους του εἰς τὸν διοικητὴν τῆς Γαλατίας καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην αὐτῶν, ὡς φονέων τοῦ υἱοῦ του, ὅστις ἐσπούδαζεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν; Ἀλλὰ μάθε ὅτι ὁ νέος ἐκεῖνος ζῇ καὶ ἐπέστρεψε ζῶν μετὰ τὴν θανάτωσιν τῶν δούλων, οἵτινες ὑπὸ σοῦ παρεδόθησαν εἰς τὰ θηρία. Ἰδοὺ τί συνέβη. Ὁ νέος ἐκεῖνος ἀναπλεύσας τὸν Νεῖλον μέχρι τοῦ Κλύσματος [2] συνήντησεν ἐκεῖ πλοῖον ἕτοιμον ν' ἀποπλεύσῃ εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ καὶ αὐτὸς ἐκεῖ. Ἐπειδὴ δὲ ἐβράδυνε, οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι δοῦλοί του νομίσαντες ὅτι ἢ εἰς τὸν Νεῖλον, ἐνῷ ἐταξείδευεν, ἐπνίγη ἢ ὑπὸ λῃστῶν ἐφονεύθη—ἦσαν δὲ πολλοὶ τότε—ἐπέστρεψαν καὶ ἀνήγγειλαν τὴν ἐξαφάνισίν του. Ἔπειτα ἦλθεν ὁ χρησμὸς καὶ ἡ καταδίκη των, μετὰ τὴν ὁποίαν ἦλθεν ὁ νέος καὶ διηγήθη τὸ εἰς Ἰνδίας ταξείδι του.

Αὐτὰ εἶπεν ὁ Ἐπικούρειος, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀγανακτήσας

1) Μὴ πιστεύῃς εἰς τὸν Λέπιδον, διότι κακὸν τέλος τὸν περιμένει.

2) Λιμὴν τῆς Αἰγύπτου πρὸς τὴν Ἐρυθρᾶν θάλασσαν, ὅστις συνεκοινώνει τὸν Νεῖλον μὲ διώρυγα.

διὰ τὴν κατηγορίαν καὶ μὴ ὑποφέρων τὸν ἀληθῆ ἐκεῖνον ὀνειδισμόν, διέταξε τοὺς παρόντας νὰ τὸν λιθοβολήσουν, ἄλλως καὶ αὐτοὶ θὰ ἦσαν ἐξ ἴσου ἀσεβεῖς καὶ ἄξιοι νὰ ὀνομασθοῦν Ἐπικούρειοι. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος ἤρχισε νὰ τὸν πετροβολῇ, ἀλλὰ κάποιος Δημόστρατος ἐκ τῶν προκρίτων τοῦ Πόντου παρατυχὼν ἐκεῖ ἔσπευσε καὶ τὸν ἐνηγκαλίσθη καὶ οὕτω ἔσωσε τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ θανάτου. Ἀλλὰ πολὺ δικαίως θὰ ἐπάθαινεν ἂν ἐλιθοβολεῖτο· διότι δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ δείξῃ μόνος αὐτὸς ὀρθοφροσύνην ἐν μέσῳ τόσων παράφρόνων καὶ νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὴν ἄλογον ὀργὴν τῶν Παφλαγόνων.

Μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν χρησμῶν, προσήρχοντο οἱ θέλοντες νὰ ἐρωτήσουν τὸ μαντεῖον καὶ διὰ τοῦ κήρυκος ἠρώτων ἐὰν θὰ ἐδίδετο ἀπάντησις εἰς τὰ ἐρωτήματά των· ἐὰν δὲ ἐκεῖνος ἀπήντα ἔσωθεν «εἰς τοὺς κόρακας», ὁ λαμβάνων τοιαύτην ἀπάντησιν οὔτε εἰς οἰκίαν ἐγίνετο πλέον δεκτὸς καὶ πάντες τοῦ ἠρνοῦντο πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ ἀπεδιώκετο ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ὡς ἀσεβὴς καὶ ἄθεος καὶ Ἐπικούρειος· τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο ἦτο ὁ μεγαλείτερος ὀνειδισμός.

Ἀλλ' ἔπραξε καὶ κάτι τι γελοιωδέστατον ὁ Ἀλέξανδρος. Εὑρὼν τὰς «Κυρίας Σκέψεις» τοῦ Ἐπικούρου, τὸ κάλλιστον, ὡς γνωρίζεις βιβλίον, τὸ ὁποῖον περιέχει τὴν συγκεφαλαίωσιν τῆς σοφίας τοῦ φιλοσόφου ἐκείνου, τὰς ἔφερεν εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς καὶ τὰς ἔκαυσεν ἐπὶ ξύλων συκῆς, ὡς τάχα νὰ ἔκαιε ἐκεῖνον, τὴν δὲ στάκτην ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν, συνοδεύσας τὴν πρᾶξιν ταύτην μὲ ἕνα χρησμόν·

Πυρπολέειν κέλομαι δόξας ἀλαοῖο γέροντος [1].

Καὶ δὲν ἐσκέφθη ὁ ἄθλιος πόσων ἀγαθῶν γίνεται πρόξενος τὸ βιβλίον ἐκεῖνο εἰς τοὺς ἀναγινώσκοντας καὶ πόσην γαλήνην

1) Διατάσσω νὰ πυρπολοῦνται τὰ ἔργα τοῦ τυφλοῦ γέροντος.

καὶ ἀταραξίαν καὶ ἐλευθερίαν φρονήματος ἐμπνέει· διότι ἀπαλάττει ἀπὸ δυσιδαιμονίας καὶ πίστιν εἰς φαντάσματα καὶ τερατολογίας καὶ ἀπὸ ματαίας ἐλπίδας καὶ περιττὰς ἐπιθυμίας, παρέχει δὲ ὀρθοφροσύνην καὶ ἀλήθειαν καὶ πραγματικῶς ἐξαγνίζει τὴν ψυχὴν ὄχι μὲ δᾷδα καὶ μὲ σκιλλοκρόμυδον [1] καὶ μὲ ἄλλας τοιαύτας ἀνοησίας, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, τῆς ἀληθείας καὶ τῆς παρρησίας.

Ἐκτὸς δὲ ἄλλων ἄκουσε καὶ ἓν ἀπὸ τὰ μεγαλείτερα τολμήματα τοῦ μιαροῦ ἐκείνου ἀνθρώπου. Διὰ τοῦ Ῥουτιλλιανοῦ, ὅστις εἶχε τότε μεγάλην δύναμιν, ἐγίνετο εὐκόλως δεκτὸς εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ τὴν αὐλήν· ἐνῷ λοιπὸν ὁ κατὰ τῶν Γερμανῶν πόλεμος εὑρίσκετο εἰς τὴν ἀκμήν του καὶ ὁ θεὸς Μᾶρκος [2] εἶχεν ἤδη συμπλακῆ πρὸς τοὺς Μαρκομάνους καὶ Κουάδους, ἔστειλε χρησμόν, ὅστις ἔλεγε νὰ ριφθοῦν δύο λέοντες ζωντανοὶ εἰς τὸν Ἴστρον μετὰ πολλῶν ἀρωμάτων καὶ νὰ γείνουν συγχρόνως θυσίαι μεγαλοπρεπεῖς. Ἀλλὰ προτιμότερον νὰ παραθέσω κατὰ λέξιν τὸν χρησμόν·

Ἐς δίνας Ἴστροιο διιπετέος ποταμοῖο
ἐσβαλέειν κέλομαι δοιοὺς Κυβέλης θεράποντας
θῆρας ὀρειτρεφέας, καὶ ὅσα τρέφει Ἰνδικὸς ἀὴρ
ἄνθεα καὶ βοτάνας εὐώδεας· αὐτίκα δ' ἔσται
νίκη καὶ μέγα κῦδος ἅμ' εἰρήνῃ ἐρατεινῇ [3].

Ἀφοῦ δὲ ἔγειναν ταῦτα, ὡς διέταξεν, οἱ λέοντες κολυμβήσαντες ἐπέρασαν εἰς τὴν χώραν τῶν ἐχθρῶν, ὅπου οἱ βάρβαροι τοὺς

1) Ὅπως ἐγίνετο ὁ ἐξαγνισμὸς εἰς τὰ μυστήρια τῆς Δήμητρος.

2) Ἐννοεῖ τὸν Αὐτοκράτορα Μᾶρκον Αὐρήλιον.

3) Εἰς τὸ ῥεῦμα τοῦ ὁρμητικοῦ ποταμοῦ Ἴστρου παραγγέλλω νὰ ριφθῶσι δύο τῆς Κυβέλης θεράποντες, θηρία ἄγρια, καὶ ὅσα παράγουν αἱ Ἰνδίαι ἄνθη καὶ εὐώδη βότανα· παρευθὺς δὲ θὰ ἐπέλθῃ νίκη καὶ δόξα μεγάλη καὶ συγχρόνως ἡ ποθητὴ εἰρήνη.

ἐφόνευσαν διὰ ξύλων, ὡς σκύλους ἢ λύκους ἀγνώστου εἴδους· μετ' ὀλίγον δὲ ἔπαθαν οἱ ἡμέτεροι τὸ μεγαλείτερον δυστύχημα καὶ περὶ τὰς εἴκοσι χιλιάδες ἐξ αὐτῶν ἐχάθησαν συγχρόνως. Ἔπειτα ἠκολούθησαν τὰ γενόμενα εἰς τὴν Ἀκυληΐαν, ἥτις ἐκιδύνευσε νὰ κυριευθῇ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ὡς δικαιολογίαν διὰ τὰ γενόμενα ἔφερε τὴν γελοίαν Δελφικὴν ἐξήγησιν καὶ τὸν χρησμὸν τοῦ Κροίσου [1] καὶ ἔλεγεν ὅτι ὁ θεὸς προεῖπε νίκην, ἀλλὰ δὲν ἐδήλωσεν ἂν θὰ εἶνε νίκη τῶν Ῥωμαίων ἢ τῶν ἀντιπάλων.

Ἐνῷ δὲ τόσοι πολλοὶ συνέρρεον, ὥστε ἡ πόλις δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ τοὺς χωρέσῃ καὶ ἀρκετὰ τρόφιμα διὰ τόσον πληθυσμὸν δὲν εἶχεν, ὁ Ἀλέξανδρος ἐπενόησε τοὺς νυκτερινοὺς καλουμένους χρησμούς. Λαμβάνων τὰ γραπτὰ ἐρωτήματα ἐκοιμᾶτο, ὡς ἔλεγεν, ἐπ' αὐτῶν καὶ κατ' ὄναρ ἤκουε τὰς ἀπαντήσεις τοῦ θεοῦ, τὰς ὁποίας καὶ ἔδιδεν εἰς τοὺς ἐρωτῶντας, ὄχι ὅμως σαφεῖς κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀλλ' ἀμφιβόλους καὶ σκοτεινάς, μάλιστα ὁσάκις τὸ ἐρώτημα ἦτο σφραγισμένον μετὰ ὑπερβολικῆς ἐπιμελείας. Μὴ τολμῶν ν' ἀνοίξῃ τὸ ἐρώτημα, ἔδιδε μίαν ἀπάντησιν ἥτις ἔλεγε καὶ δὲν ἔλεγε τίποτε, ἐθεώρει δὲ καὶ τοῦτο ὡς πρέπον εἰς τοὺς χρησμούς, καὶ ὑπῆρχον ἐξηγηταὶ διὰ νὰ ἑρμηνεύουν τὰς σκοτεινὰς ἐκείνας ἀπαντήσεις καὶ ἐλάμβανον ὄχι μικρὰς ἀμοιβὰς παρ' ἐκείνων εἰς τοὺς ὁποίους ἐδίδοντο οἱ τοιοῦτοι χρησμοὶ διὰ τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν. Οἱ ἐξηγηταὶ δὲ οὗτοι ἐπλήρωνον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ἓν τάλαντον Ἀττικὸν ἕκαστος.

Ἐνίοτε καὶ χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ κανεὶς δι' ἑαυτὸν ἢ δι' ἄλλον, ὁ ψευδόμαντις ἐξέδιδε χρησμούς, πρὸς ἔκπληξιν τῶν ἀνοήτων, ὁποῖος ὁ ἑξῆς.

Δίζεαι ὅστις σὴν ἄλοχον μάλα πάγχυ λελησθὼς
Καλλιγένειαν ὑπὲρ λεχέων σαλαγεῖ κατὰ δῶμα;
Δοῦλος Πρωτογένης, τῷ δὴ σύ γε πάντα πέποιθας·

1) Ἅλυν διαβὰς μεγάλην δύναμιν καταλύσεις.

ὤπυες γὰρ ἐκεῖνον, ὁ δ' αὖθις σὴν παράκοιτιν,
ἀντίδοσιν ταύτην ὕβρεως ἰδίας ἀποτίνων.
Ἀλλ' ἐπί σοὶ δὴ φάρμακ' ἀπ' αὐτῶν λυγρὰ τέτυκται,
ὡς μήτ' εἰσαΐοις μήτ' εἰσοράοις ἃ ποιοῦσιν·
εὑρήσεις δὲ κάτω ὑπὸ σῷ λέχει ἀγχόθι τοίχου
πρὸς κεφαλῆς· καὶ σὴ θεράπαινα σύνοιδε Καλυψώ[1].

Ποῖος, καὶ Δημόκριτος ὁ φιλόσοφος ἐὰν ἦτο, δὲν θὰ ἐταράσσετο ἀκούων ὀνόματα καὶ τόπους ἀκριβῶς ἀναφερομένους, καὶ ποίαν περιφρόνησιν θὰ ἠσθάνετο κατόπιν ὅταν θὰ ἐνόει τὸ ψεῦδος;

Ἀλλὰ καὶ εἰς βαρβάρους πολλάκις ἐπροφήτευσε καὶ ὅταν ἀκόμη τὸν ἠρώτων εἰς τὴν πάτριον αὐτῶν γλῶσσαν Συριακὴν ἢ Κελτικήν, καίτοι δὲν εὕρισκεν εὐκόλως ὁμοεθνεῖς τῶν ἐρωτώντων διὰ νὰ τὸν βοηθήσουν εἰς τὴν κατανόησιν τῆς ἐρωτήσεως καὶ εἰς τὴν ἀπάντησιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐβράδυνε πολὺ νὰ δίδῃ τὰς ἀπαντήσεις, διὰ νὰ ἔχῃ καιρὸν ἐν τῷ μεταξὺ νὰ ἀποσφραγίζῃ τὰ ἐρωτήματα καὶ νὰ εὑρίσκῃ τοὺς δυναμένους νὰ τοῦ ἐξηγήσουν τὰ καθέκαστα. Τοιοῦτος ἦτο ὁ χρησμὸς τὸν ὁποῖον ἔδωκεν εἰς ἕνα Σκύθην·

Μόρφι ἐβάργουλις εἰς σκὴν χνέγχικραγκ λείψει φάος.

Ἄλλοτε μὴ εὑρίσκων διερμηνέα, εἶπεν εἰς κἄποιον, οὐχὶ ἐμμέτρως, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, διότι ἐκεῖνος ὅστις τὸν ἀπέστειλεν, ἐφονεύθη τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὑπὸ τοῦ γείτονος Διο-

1) Ἐπιθυμεῖς νὰ μάθῃς ποῖος εἰσερχόμενος κρυφίως εἰς τὸν οἰκόν σου σὲ ἀτιμάζει μετὰ τῆς συζύγου σου; Ὁ δοῦλός σου Πρωτογένης, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχεις πᾶσαν ἐμπιστοσύνην· ὅ,τι παρὰ σοῦ ἔπαθε, σοῦ τὸ ἀποδίδει εἰς τὴν σύζυγόν σου καὶ ἐκ συμφώνου παρασκευάζονται νὰ σὲ θηλητηριάσουν, ὥστε οὔτε νὰ μάθῃς, οὔτε νὰ ἴδῃς τὰ ὑπ' αὐτῶν πραττόμενα· θὰ εὕρῃς δὲ τὸ θηλητήριον ὑπὸ τὴν κλίνην σου, πλησίον τοῦ τοίχου καὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς κεφαλῆς. Καὶ ἡ ὑπηρέτριά σου Καλυψὼ γνωρίζει τα πάντα.

κλέους, καλέσαντος εἰς ἐπικουρίαν τοὺς ληστὰς Μάγνον, Κέλερον καὶ Βούβαλον, οἵτινες συνελήφθησαν ἤδη καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰ δεσμά.

Ἄκουσε τώρα καὶ μερικοὺς χρησμοὺς τοὺς ὁποίους ἔδωκεν εἰς ἐμέ. Ἠρώτησα μίαν ἡμέραν τὸν θεὸν ἐὰν ὁ Ἀλέξανδρος εἶνε φαλακρός, καὶ τὸ ἐρώτημά μου ἐσφραγίσθη μετ' ἐπιμελείας καὶ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ παραποιηθῇ ἡ σφραγίς. Ὁ δὲ προφήτης μοῦ ἔδωκε τὸν ἑξῆς νυκτερινὸν χρησμόν·

Σαβαρδαλάχου μάλαχ Ἄττις ἄλλος ἦν.

Ἔπειτα πάλιν τοῦ ἔστειλα εἰς δύο διάφορα σφραγισμένα δελτία τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν, ποία ἦτο ἡ πατρὶς τοῦ ποιητοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐφρόντισα νὰ μάθῃ ὅτι αἱ ἐρωτήσεις ἀπηυθύνοντο παρὰ δύο διαφόρων προσώπων. Καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον, ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου μου, ὅστις τοῦ εἶπεν ὅτι ἐζήτουν συμβουλὴν δι' ἕνα πόνον τὸν ὁποῖον εἶχα εἰς τὴν πλευράν, ἀπήντησεν·

Κυτμίδα χρίεσθαι κέλομαι δροσίην τε κέλητος [1].

Εἰς δὲ τὸ δεύτερον, διὰ τὸ ὁποῖον τοῦ εἶπαν ὅτι ἀπεστάλη παρ' ἀνθρώπου ἐπιθυμοῦντος νὰ μάθῃ ἂν ἦτο προτιμότερον νὰ μεταβῇ διὰ θαλάσσης ἢ διὰ ξηρᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἔδωκεν ἐπίσης ἀπάντησιν οὐδεμίαν ἔχουσαν σχέσιν πρὸς τὸν Ὅμηρον·

Μὴ σύγε πλωέμεναι, πεζὴν δὲ κατ' οἶμον ὄδευε [2]·

Πολλὰ τοιαῦτα παιγνίδια τοῦ ἔπαιξα, μεταξὺ δὲ ἄλλων καὶ

1) Ν' ἀλείφεται μὲ κυτμίδα καὶ μὲ ἀφρὸν ἵππου.

2) Μὴ πλεύσῃς, ἀλλὰ προτίμητε τὴν ξηρὰν ὁδόν.

τοῦτο. Τοῦ ἔστειλα μίαν ἐρώτησιν καὶ ἔγραψα ἐπὶ τοῦ δελτίου ὡς συνειθίζεται· διὰ τὸν δεῖνα (ἔγραψα δὲ ἓν ψευδὲς ὄνομα) χρησμοὶ ὀκτώ· καὶ συγχρόνως ἀπέστειλα τὰς ὀκτὼ δραχμὰς καὶ τὸ ἐπὶ πλέον τῆς ἀξίας τῶν χρησμῶν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐξαπατηθεὶς ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς καὶ νομίζων ὅτι ὑπῆρχον ὀκτὼ ἐρωτήσεις, ἐν ᾧ ὑπῆρχε μία μόνη — ἦτο δὲ αὕτη· πότε θὰ ἀποδειχθῇ ὁ Ἀλέξανδρος ὡς ἐξαπατῶν τὸν κόσμον; — μοῦ ἔστειλεν ὀκτὼ χρησμούς, οἵτινες, κατὰ τὸ λεγόμενον, οὔτε ἄκραν εἶχον, οὔτε μέσην, ἀνόητοι καὶ δυσνόητοι ὅλοι. Μαθὼν δὲ ταῦτα κατόπιν καὶ προσέτι ὅτι κατέγεινα νὰ ἀποτρέψω τὸν Ρουτιλλιανὸν ἀπὸ τοῦ νὰ νυμφευθῇ τὴν κόρην του καὶ νὰ δίδῃ πίστιν εἰς τὰς ἐλπίδας τὰς ὁποίας τοῦ ἔδιδε τὸ μαντεῖον, μὲ ἐμίσησεν ὡς ἦν ἐπόμενον, καὶ μ' ἐθεώρει μέγαν ἐχθρόν. Καὶ ὅταν ποτὲ ὁ Ρουτιλλιανὸς ἠρώτησέ περὶ ἐμοῦ, τοῦ ἔδωκε τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν·

Νυκτιπλάνοις ὀάροις χαίρει κοίταις τε δυσάγνοις [1].

Ἐν γένει δὲν μ' ἐχώνευε· καὶ ὅταν μετέβην εἰς τὴν πόλιν του καὶ ἔμαθεν ὅτι εἶμαι ὁ Λουκιανὸς — μὲ συνώδευον δὲ καὶ δύο στρατιῶται, εἷς λογχοφόρος καὶ εἷς κοντοφόρος, τοὺς ὁποίους μοῦ εἶχε δώσει ὁ διοικητὴς τῆς Καππαδοκίας διὰ νὰ μὲ προπέμψουν μέχρι τῆς θαλάσσης—μ' ἐκάλεσεν ἀμέσως μὲ πολλὴν φιλοφροσύνην καὶ ἐνδείξεις ἐκτιμήσεως. Μεταβὰς τὸν εὗρῆκα μεταξὺ πολλῶν καὶ κατὰ καλήν μου τύχην εἶχα συμπαραλάβει καὶ τοὺς στρατιώτας. Ὁ ψευδοπροφήτης μοῦ ἔδωκε ν' ἀσπασθῶ τὴν δεξιάν του, καθὼς συνείθιζε· ἐγὼ δὲ ἀντὶ νὰ φιλήσω τὸν ἐδάγκασα τόσον δυνατά, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ τοῦ καταστήσω ἄχρηστον τὴν χεῖρα. Τότε οἱ παρόντες ἐπεχείρησαν νὰ μὲ κτυπήσουν καὶ νὰ μὲ πνίξουν ὡς ἱερόσυλον, διότι καὶ πρὸ τούτου εἶχον ἀγανακτήσει ἀκούσαντες ὅτι τὸν εἶπα Ἀλέξανδρον καὶ ὄχι προφήτην. Ἀλλ' αὐτὸς συνεκρατήθη καὶ καθησύχασε τοὺς περὶ αὐτόν, ὑπέ-

1) Ἀγαπᾷ τὰ νυκτογυρίσματα καὶ τοὺς ἀνόμους ἔρωτας.

σχετο δὲ ὅτι πολὺ ταχέως θὰ μὲ ἐξημέρωνε καὶ θὰ κατεφαίνετο ἡ δύναμις τοῦ Γλύκωνος, ὅστις ἠδύνατο νὰ μετατρέπῃ εἰς φίλους καὶ τοὺς πλέον ἐχθρικῶς διακειμένους. Ἀπομακρύνας δὲ ὅλους τοὺς ἄλλους, μοῦ ὡμολόγησεν ὅτι ἐγνώριζε καλῶς ὅσα εἶχα συμβουλεύσει εἰς τὸν Ρουτιλλιανὸν καί, διατί, μοῦ εἶπε, μοῦ ἔκαμες αὐτά, ἐνῷ μὲ τὴν σύστασίν μου θὰ ἠδύνασο νὰ ἐπιτύχῃς μεγάλην εὔνοιαν παρ' αὐτοῦ; Ἐγὼ τότε ἐδέχθην εὐχαρίστως τὴν φιλοφροσύνην του, καθότι ἔβλεπα ποῖον κίνδυνον διέτρεχα, καὶ ἔσπευσα νὰ δείξω ὅτι ἐπείσθην καὶ ὅτι ἔγεινα φίλος του. Καὶ οἱ ἄλλοι ἐθαύμαζον βλέποντες ὅτι τόσον ταχέως μετεβλήθην.

Ἔπειτα δὲ ὅταν ἀπεφάσισα ν' ἀναχωρήσω, μοῦ ἔστειλε δῶρα πολλὰ — ἤμουν δὲ τότε μόνος μὲ τὸν Ξενοφῶντα [1], διότι εἶχα προαποστείλει εἰς Ἄμαστριν τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους μου — καὶ μοῦ ὑπέσχετο νὰ μοῦ δώσῃ αὐτὸς πλοῖον καὶ ναύτας· καὶ ἐγὼ θεωρήσας τὴν πρότασιν ὡς εἰλικρινῆ φιλοφροσύνην τὴν ἀπεδέχθην. Ἀλλ' ὅταν ἀνήχθημεν εἰς τὸ πέλαγος καὶ εἶδα τὸν πλοίαρχον νὰ δακρύῃ καὶ νὰ φιλονεικῇ μὲ τοὺς ναύτας, ἤρχισα νὰ ὑποψιάζωμαι καὶ ν' ἀνησυχῶ. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε δώσει παραγγελίαν νὰ μᾶς ῥίψουν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ οὕτω θὰ ἐξεδικεῖτο καὶ θὰ ἀπηλάσσετο εὐκόλως ἀπὸ ἕνα ἐχθρόν. Ἀλλ' ὁ κυβερνήτης μὲ τὰ δάκρυά του ἔπεισε τοὺς ναύτας νὰ μὴ μᾶς φονεύσουν οὔτε ἄλλως νὰ μᾶς κακοποιήσουν, πρὸς ἐμὲ δὲ εἶπε· Ἑξῆντα χρόνια, ὡς βλέπεις, ἔχω ζήσει μὲ τιμὴν καὶ εὐσέβειαν καὶ δὲν ἠθέλησα τώρα ποῦ ἔφθασα εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν καὶ ἔχω γυναῖκα καὶ παιδιὰ νὰ μολύνω τὰ χέρια μου μὲ φόνον. Καὶ μοῦ ὡμολόγησε τοὺς ὅρους ὑπὸ τοὺς ὁποίους μᾶς ἀνέλαβεν εἰς τὸ πλοῖόν του καὶ τὰς παραγγελίας τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἀφοῦ δὲ μᾶς ἀπεβίβασεν εἰς τοὺς Αἰγιαλούς, τοὺς ὁποίους καὶ ὁ καλὸς Ὅμηρος ἀναφέρει, ἐπέστρεψεν. Ἐκεῖ συνήντησα Βοσποριανούς τινας, τοὺς ὁποίους ὁ βασιλεὺς Εὐπάτωρ ἀπέστελλεν ἀντιπροσώ-

1) Ἄγνωστον πρόσωπον.

που̃ς εἰς τὴν Βιθυνίαν νὰ κομίσουν τὸν ἐτήσιον φόρον· διηγήθην δὲ εἰς αὐτοὺς τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον διετρέξαμεν καὶ συμπαθήσαντες μὲ παρέλαβον εἰς τὸ πλοῖον αὐτῶν καὶ μὲ μετέφεραν εἰς τὴν Ἄμαστριν, ἀφοῦ παρὰ τρίχα διέφυγα τὸν θάνατον.

Τοῦ λοιποῦ καὶ ἐγὼ ἐκήρυξα κατὰ τοῦ ψευδοπροφήτου φανερὸν πόλεμον καὶ πάντα λίθον ἐκίνουν διὰ νὰ ἐκδικηθῶ, ἀφοῦ καὶ πρὸ τῆς ἐπιβουλῆς ἤδη τὸν ἐμίσουν μεγάλως διὰ τὴν ἀτιμίαν του· εἰς τὸν πόλεμον δὲ τοῦτον εἶχα πολλοὺς συναγωνιστὰς καὶ μάλιστα τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἡρακλεώτου φιλοσόφου Τιμοκράτους. Ἀλλ' ὁ τότε διοικητὴς τῆς Βιθυνίας καὶ τοῦ Πόντου Αὔιτος μᾶς συνεκράτησε μὲ συμβουλὰς καὶ παρακλήσεις· διότι ἕνεκα τῆς φιλίας του πρὸς τὸν Ρουτιλλιανὸν δὲν ἠδύνατο, καὶ ἂν ἀπεδεικνύετο ἀδικῶν ὁ Ἀλέξανδρος, νὰ τὸν τιμωρήσῃ. Οὕτω ἀνέκοψα τὴν ὁρμήν μου καὶ ἔπαυσα νὰ καταδιώκω ἔνοχον ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἔβλεπα ὅτι τόσον εὐμενῶς ἦτο διατεθειμένος ὁ δικαστής.

Δὲν εἶναι δὲ μεγάλη μεταξὺ τῶν ἄλλων ἡ θρασύτης τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος νὰ μετονομασθῇ τὸ τεῖχος τοῦ Ἀβώνου Ἰωνόπολις καὶ νὰ κοπῇ νόμισμα νέον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ μὲν τὴν μίαν ὄψιν νὰ ἔχῃ τὴν εἰκόνα τοῦ Γλύκωνος, ἀπὸ δὲ τὴν ἄλλην τὴν μορφὴν αὐτοῦ τοῦ ψευδοπροφήτου μὲ τὰ στέμματα τοῦ πάππου του Ἀσκληπιοῦ καὶ τὸ ξιφοδρέπανον τοῦ προμήτορος Περσέως; Ἐνῷ δὲ εἶχε προείπει ὅτι θὰ ἔζῃ ἑκατὸν πεντήκοντα ἔτη καὶ ἔπειτα θ' ἀπέθνησκε φονευόμενος ὑπὸ κεραυνοῦ, ἀπέθανε πρὶν ἀκόμη συμπληρώσει τὰ ἑβδομήκοντα, μὲ ἀξιοθρήνητον θάνατον· ὡς ἄξιος υἱὸς τοῦ Ποδαλειρίου ἔπαθε σῆψιν τοῦ ποδὸς μέχρι βουβῶνος καὶ κατεφαγώθη ὑπὸ σκωλήκων ζωντανός. Τότε δὲ καὶ ἐφάνη ὅτι ἦτο φαλακρός, διότι ἦτο ἀνάγκη νὰ τοῦ βρέχουν οἱ ἰατροὶ τὴν κεφαλὴν πρὸς κατάπαυσιν τῶν πόνων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο δυνατὸν ἂν δὲν ἀφῄρει τὴν φενάκην διὰ νὰ παρουσιάζῃ γυμνὴν τὴν κεφαλήν.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς κωμῳδίας τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοιαύτη τοῦ ὅλου δράματος ἡ λύσις, ὥστε νὰ δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἦτο θεία ἡ τιμωρία, καίτοι ἐκ τύχης συνέβη. Ἔπρεπε δὲ καὶ ὁ

ἐπιτάφιος αὐτοῦ νὰ γείνῃ ἄξιος τοῦ βίου του καὶ νὰ γείνῃ ἀγὼν διὰ τὴν διαδοχήν του εἰς τὸ μαντεῖον. Οἱ συνεργάται εἰς τὰς ἀγυρτείας, ὅσοι ἦσαν κορυφαῖοι, ἀνέθηκαν εἰς τὸν Ρουτιλλιανὸν ν' ἀποφασίσῃ ποῖος ἐξ αὐτῶν ἔπρεπε νὰ προτιμηθῇ διὰ ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ φορέσῃ τὸ ἱεροφαντικὸν καὶ προφητικὸν στέμμα. Μεταξὺ δὲ τῶν μνηστήρων τούτων ἦτο καὶ ὁ ἰατρὸς Παῖτος, ἄνθρωπος ἡλικιωμένος, ὅστις ἔπραττεν οὕτω ἀνάξια καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἡλικίας του. Ἀλλ' ὁ ἀγωνοθέτης Ρουτιλλιανὸς τοὺς ἀπέπεμψεν ἀστεφανώτους, ἐπιφυλάττων εἰς ἑαυτὸν τὴν διαδοχὴν τοῦ προφήτου μετὰ τὴν λῆξιν τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας τὴν ὁποίαν εἶχε.

Ταῦτα, φίλτατε, ὀλίγα ἐκ πολλῶν καὶ ὡς δείγματα ἔγραψα καὶ πρὸς χάριν σου, φίλου τὸν ὁποῖον ὑπὲρ πάντας θαυμάζω καὶ διὰ τὴν σοφίαν καὶ διὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ διὰ τὴν πραότητα τοῦ χαρακτῆρος, τὴν μετριοπάθειαν καὶ τὴν γαλήνην τοῦ βίου καὶ τὴν εὐμένειαν πρὸς τοὺς πλησιάζοντας αὐτόν, ἀλλὰ—καὶ τοῦτο θὰ σοῦ εἶνε περισσότερον εὐχάριστον—καὶ ἐκδικούμενος διὰ τὸν Ἐπίκουρον, σοφὸν ἀληθῶς ἱερὸν καὶ θεῖον, ὅστις μόνος διέγνωσε τὰ ἀληθῆ καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ μετέδωκεν εἰς τοὺς ἄλλους καὶ ἔγεινε λυτρωτὴς τῶν ἀκροασθέντων τὴν διδασκαλίαν του. Νομίζω δὲ ὅτι τ' ἀνωτέρω θὰ χρησιμεύσουν καὶ εἰς ὅσους θὰ τ' ἀναγνώσουν, διότι καὶ τὰς ἀγυρτείας ἐλέγχουν καὶ τὴν ὀρθοφροσύνην ὑποστηρίζουν.

Ο ΗΡΑΚΛΗΣ

Προλαλιά [1].

Οἱ Κελτοὶ εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ὀνομάζουν τὸν Ἡρακλῆν Ὄγμιον καὶ ἐξεικονίζουν τὸν θεὸν μὲ μορφὴν πολὺ ἀλλόκοτον. Ὁ Ἡρακλῆς των εὑρίσκεται εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ γήρατος, εἶνε φαλακρός, ἔχει λευκὰς τὰς τρίχας αἱ ὁποῖαι τοῦ ὑπολείπονται, ἔχει τὸ δέρμα ρυτιδωμένον καὶ ἡλιοκαές, ὥστε νὰ φαίνεται μαῦρος ὅπως οἱ γηράσαντες ναυτικοί. Καὶ θὰ τὸν ἐνόμιζες μᾶλλον Χάρωνα ἢ Ἰαπετὸν ἢ ἄλλον ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ Ἅδου παρὰ Ἡρακλῆν. Πρὸς τὸν Ἡρακλῆν ὁμοιάζει μόνον κατὰ τὸ ἔνδυμα καὶ τὸν ὁπλισμόν· διότι, ὅπως ἐκεῖνος, φορεῖ τὴν λεοντῆν καὶ εἰς τὴν δεξιὰν κρατεῖ τὸ ῥόπαλον, ἔχει κρεμασμένην εἰς τὸν ὦμον τὴν βελοθήκην καὶ τὸ τόξον παρουσιάζει τεντωμένον ἡ ἀριστερά του· καθ' ὅλα δὲ ταῦτα εἶνε Ἡρακλῆς.

Ἐνόμιζα λοιπὸν ὅτι οἱ Κελτοὶ ἐξεικόνιζον οὕτω τὸν Ἡρακλῆν διὰ νὰ ὑβρίζουν τοὺς θεοὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ ἐκδικηθοῦν κατὰ τοῦ Ἡρακλέους, διότι ἐπέδραμέ ποτε καὶ ἐλεηλάτησε τὴν χώραν αὐτῶν, ὅταν ἀναζητῶν τὰς ἀγέλας τοῦ Γηρυόνου διέτρεξε τὰς πλείστας ἐκ τῶν δυτικῶν χωρῶν.

Ἀλλὰ παρέλειψα νὰ ἀναφέρω τὸ παραδοξότατον χαρακτηριστικὸν τῆς εἰκόνος. Ὁ γέρων ἐκεῖνος Ἡρακλῆς σύρει μέγα πλῆθος ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι πάντες εἶνε δεμένοι ἐκ τῶν ὤτων· καὶ

---

1) Φαίνεται ὅτι ἡ μικρὰ αὕτη πραγματεία, ὅπως καὶ ἡ ἑπομένη περὶ τοῦ Διονύσου, ἐχρησίμευσεν ὡς πρόλογος ὁμιλίας τὴν ὁποίαν εἰς προηγουμένους καιροὺς εἶχε συνθέσει ὁ Λουκιανός.

τὰ δεσμὰ εἶνε ἁλύσεις λεπταὶ κατεσκευασμέναι ἀπὸ χρυσὸν καὶ ἤλεκτρον καὶ ὅμοιαι μὲ τὰ ὡραιότερα περιδέραια. Ἀλλ' ἐνῷ τὰ δεσμά των εἶνε τόσον ἀδύνατα, οὔτε ν' ἀποδράσουν φαίνονται σκεπτόμενοι, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον φαίνεται εὔκολον, οὔτε φέρουν τὴν παραμικρὰν ἀντίστασιν, καὶ οὔτε μὲ τοὺς πόδας ἀντιπατοῦν, οὔτε κλίνουν τὸ σῶμα πρὸς τὰ ὀπίσω διὰ ν' ἀνθίστανται εἰς τὸ τράβηγμα, ἀλλ' εὐθυμοι ἀκολουθοῦν καὶ χαίροντες καὶ τὸν σύροντα ἐπευφημοῦν· καὶ μὲ τόσην προθυμίαν τὸν ἀκολουθοῦν, ὥστε οἱ δεσμοὶ γίνονται χαλαροὶ καὶ φαίνονται ὅτι θὰ ἐλυποῦντο ἐὰν ἐλύοντο. Δὲν θὰ παραλείψω δὲ νὰ ἀναφέρω καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐξ ὅλων μοῦ ἐφάνη ἀτοπώτατον. Ἐπειδὴ ὁ ζωγράφος δὲν εἶχε πόθεν νὰ δέσῃ τὰ ἄκρα τῶν δεσμῶν, καθότι ἡ μὲν δεξιὰ τοῦ Ἡρακλέους κρατεῖ τὸ ῥόπαλον, ἡ δὲ ἀριστερὰ τὸ τόξον, ἐτρύπησε τὸ ἄκρον τῆς γλώσσης αὐτοῦ καὶ ἐξ ἐκείνης τοὺς παριστᾷ συρομένους. Στρέφεται δὲ καὶ μειδιᾷ πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦντας δεσμίους ὁ Ἡρακλῆς.

Ἐπὶ πολὺ ἐστεκόμην καὶ παρετήρουν ταῦτα θαυμάζων καὶ ἀπορῶν καὶ ἀγανακτῶν. Κάποιος δὲ Κελτός παριστάμενος, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε τὰ ἡμέτερα, ὡς ἐφάνη, ἐγνώριζε δὲ κατὰ βάθος καὶ τὰ τῆς πατρίδος του, μοῦ εἶπεν εἰς ἄπταιστον Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐγώ, ξένε, θὰ σοῦ ἐξηγήσω τῆς εἰκόνος τὸ αἴνιγμα, διότι φαίνεται ὅτι πολὺ σ' ἐτάραξε. Ἡμεῖς οἱ Κελτοὶ δὲν νομίζομεν, ὅπως σεῖς οἱ Ἕλληνες, τὸν Ἑρμῆν ὡς τὸν θεὸν τῆς εὐφραδείας, ἀλλὰ τὴν δύναμιν ταύτην ἀποδίδομεν εἰς τὸν Ἡρακλῆν, ὅστις εἶνε παρὰ πολὺ τοῦ Ἑρμοῦ ἰσχυρότερος. Μὴ ἀπορῇς δὲ διότι παριστάνεται γέρων· καθότι μόνον ἡ εὐγλωττία ἔχει συνήθως τὴν ἀκμήν της εἰς τὸ γῆρας, ἐὰν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν τοὺς ποιητάς σας, οἵτινες λέγουν ὅτι τῶν μὲν νεωτέρων ὁ νοῦς εἶνε ἄπηκτος [1] καὶ ἄστατος, τὸ δὲ γῆρας

1) Ἰλιάδος Γ, στ. 108. τῶν ἁπλωτέρων φρένες ἠερέθονται.

ἔχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον·[1]

Οὕτω καὶ ἐκ τῆς γλώσσης τοῦ Νέστορός σας ἔτρεχε μέλι καὶ τῶν ἀγορητῶν τῆς Τρῳάδος ἡ φωνὴ ἐξήρχετο λειριόεσσα, δηλαδὴ εὐανθής, διότι λείρια, ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι, ὀνομάζονται τὰ ἄνθη. Ὥστε μὴ ἀπορῇς ἐὰν ὁ γέρων οὗτος, ὁ ὁποῖος προσωποποιεῖ τὸν λόγον, ἕλκει διὰ τῆς γλώσσης τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους ἔχει δέσει ἐκ τῶν ὤτων, ἀφοῦ γνωρίζεις τὴν μεταξὺ τῶν ὤτων καὶ τῆς γλώσσης σχέσιν. Οὔτε ἀποτελεῖ ὕβριν δι' αὐτὸν τὸ τρύπημα τῆς γλώσσης του· διότι, ὡς λέγουν κωμικοί τινες ἴαμβοι τοὺς ὁποίους ἀπὸ σᾶς τοὺς Ἕλληνας ἔμαθα,

Τοῖς γὰρ λάλουσιν ἐξ ἄκρου
ἡ γλῶττα πᾶσίν ἐστι τετρυπημένη.[2]

Ἐν γένει δὲ περὶ τοῦ Ἡρακλέους ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι τὰ πάντα κατώρθωσε διὰ τοῦ λόγου, ὅτι ὑπῆρξε σοφὸς καὶ διὰ τῆς πειθοῦς μᾶλλον ἢ τῆς βίας ἐπέτυχεν εἰς τὰ πλεῖστα. Καὶ τὰ βέλη αὐτοῦ εἶνε οἱ λόγοι, πιστεύω, ὀξεῖς καὶ εὔστοχοι καὶ ταχεῖς καὶ τὰς ψυχὰς ἐπιτυγχάνοντες· διότι πτερωτοὺς ἀποκαλεῖτε καὶ σεῖς τοὺς λόγους.

Αὐτὰ μοῦ εἶπεν ὁ Κελτὸς ἐκεῖνος. Ἐγὼ δέ, ἐνῷ ἐσκεπτόμην περὶ τῆς σημερινῆς ἐμφανίσεώς μου, ἂν ἔπρεπεν εἰς ἡλικίαν τοιαύτην, καὶ ἀφοῦ πρὸ τόσου καιροῦ ἔπαυσα τὰς δημοσίας διαλέξεις, νὰ ὑποβληθῶ πάλιν εἰς τὴν κρίσιν τόσων δικαστῶν, ἀνεμνήσθην ἐγκαίρως τὴν εἰκόνα ἐκείνην. Μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐφοβούμην μήπως εἰς κανένα ἐξ ὑμῶν φανῶ ὅτι παιδιαρίζω καὶ ὅτι πράττω ἀνάρμοστα εἰς τὴν ἡλικίαν μου, ἴσως

1) Εὐριπίδου «Φαίνισσαι» στ. 533.

2) Τῶν λάλων ὅλων ἡ γλῶσσα εἶνε εἰς τὸ ἄκρον τρυπημένη.

δὲ κανεὶς νέος ἐκ τῶν ἀναγινωσκόντων τὸν Ὅμηρον μὲ ἐπιπλήξῃ λέγων· «σὴ δὲ βίη λέλυται», [1] καὶ «χαλεπὸν γῆρας κατείληφέ σε», [2]

ἠπεδανὸς δὲ νύ τοι θεράπων, βραδέες δέ τοι ἵπποι, [3]

ὑπαινισσόμενος διὰ τούτου καὶ σκώπτων τὴν βραδύτητα τῶν ποδῶν.

Ἀλλ' ὅταν ἐνθυμηθῶ τὸν γηραιὸν ἐκεῖνον Ἡρακλῆν, λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ πράξω τὰ πάντα καὶ δὲν ἐντρέπομαι ν' ἀποτολμῶ τοιαῦτα, ἐνῷ εἶμαι ὁμήλικος τοῦ προσώπου ἐκείνου τῆς εἰκόνος. Ὥστε ἡ δύναμις, ἡ εὐκινησία καὶ τὸ κάλλος καὶ ὅλα τοῦ σώματος τὰ χαρίσματα μὲ ἀπεχαιρέτισαν διὰ παντὸς καὶ ἂν ὁ Ἔρως σου, ὦ Τήιε ποιητά [4], προκύψῃ καὶ ἴδῃ τὸ ὑπόλευκόν μου γένειον καὶ τανύσας τὰς χρυσᾶς του πτέρυγας ἀπομακρυνθῇ, δὲν θὰ στενοχωρηθῶ. Ἀλλὰ διὰ τοῦ λόγου σήμερον θέλω νὰ ἀνανεωθῶ καὶ ν' ἀνθίσω ἐκ νέου καὶ ν' ἀνακτήσω τὴν ἐαρινήν μου ἀκμήν· καὶ νὰ σύρω ἐκ τῶν ὤτων ὅσους περισσοτέρους δυνηθῶ καὶ νὰ τοξεύσω πολλάκις, ὡς νὰ μὴ φοβοῦμαι μήπως χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω κενωθῇ ἡ βελοθήκη. Βλέπετε πῶς παρηγοροῦμαι διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ γῆράς μου. Διὰ τοῦτο ἐτόλμησα νὰ σύρω εἰς τὴν θάλασσαν τὸ πρὸ πολλοῦ ἀργοῦν ἐπὶ τῆς ἄμμου πλοιάριόν μου καὶ μετὰ πρόχειρον ἐπισκευὴν νὰ ἀνοιχθῶ εἰς πέλαγος. Ἂς δώσουν δὲ οἱ θεοὶ νὰ πνεύσῃ ἐκ μέρους ὑμῶν εὐμενὴς ἄνεμος, καθότι τώρα μάλιστα ἔχω ἀνάγκην βοηθητικοῦ καὶ εὐνοϊκοῦ ἀνέμου ὅστις νὰ κολπώσῃ τὰ ἱστία μου, καὶ ἐὰν φανῶ ἄξιος τῶν προσδοκιῶν σας, νὰ λεχθῇ καὶ δι' ἐμὲ τὸ Ὁμηρικόν·

οἵην ἐκ ῥακέων ὁ γέρων ἐπιγουνίδα φαίνει [5].

1) Ἡ δύναμίς σου ἐχαλαρώθη.

2) Κακὸν γῆρας σὲ κατέλαβε.

3) Ὁ ἡνίοχός σου ἐξησθένησε καὶ τὰ ἄλογά σου ἔγειναν βραδυκίνητα.

4) Ἐννοεῖ τὸν Ἀνακρέοντα.

5) Τί δυνατὸν μηρὸν παρουσιάζει ὁ γέρων μέσ' ἀπὸ τὰ ῥάκη του!

Ο ΔΙΟΝΥΣΟΣ

Προλαλιά.

Ὅταν ὁ Διόνυσος ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Ἰνδῶν — δὲν πιστεύω νὰ ἐμποδίζῃ τίποτε διὰ νὰ σᾶς διηγηθῶ καὶ ἕνα μῦθον βακχικὸν — λέγεται ὅτι τόσον τὸν κατεφρόνησαν κατ' ἀρχὰς οἱ ἐκεῖ ἄνθρωποι, ὥστε ἐγέλων ἐνῷ τὸν ἔβλεπον ἐπερχόμενον, μᾶλλον δὲ τὸν ἐλυποῦντο διὰ τὴν τόλμην του, ὑποθέτοντες ὅτι θὰ τὸν ἐποδοπάτουν μετ' ὀλίγον οἱ ἐλέφαντες, ἐὰν ἔφερεν ἀντίστασιν. Καὶ τὴν περιφρονητικὴν ταύτην ἰδέαν ἐσχημάτισαν, ὑποθέτω, διότι οἱ κατάσκοποί των ἀνήγγελλον ἀλλόκοτα περὶ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ, ὡς λόγου χάριν ὅτι ἡ φάλαγξ καὶ οἱ λόχοι αὐτοῦ ἀπετελοῦντο ἀπὸ γυναῖκας παράφρονας καὶ μαινομένας, στεφανωμένας μὲ κισσόν, ἐνδεδυμένας μὲ δέρματα νεαρῶν ἐλάφων καὶ ὡπλισμένας μὲ μικρὰ δόρατα χωρὶς σιδηρᾶν αἰχμήν, ἀπὸ κισσὸν κατεσκευασμένα καὶ αὐτά, καὶ μικρὰς ἀσπίδας ἐλαφρὰς αἱ ὁποῖαι ἐβόμβουν καὶ μόνον ἂν τὰς ἔψαυε κανείς, — διότι ὡς ἀσπίδας ἐξελάμβανον τὰ τύμπανα. — Ἠκολούθουν δὲ μόνον ὀλίγοι νέοι ἀγροῖκοι καὶ γυμνοί, οἵτινες ἐχόρευον κόρδακα [1] καὶ εἶχον οὐρὰς καὶ κέρατα ὅπως τὰ μικρὰ ἐρίφια. Καὶ ὁ μὲν στρατηλάτης ἐκάθητο ἐπὶ ἅρματος, τὸ ὁποῖον ἔσυρον παρδάλεις, καὶ ἦτο ἐντελῶς ἀγένειος, χωρὶς τὸν παραμικρὸν χνοῦν εἰς τὰς παρειάς,

1) Χορὸς Βακχικὸς μὲ ἀσέμνους κινήσεις.

κερασφόρος καὶ αὐτός, στεφανωμένος μὲ σταφυλάς, ἔχων τὴν κόμην περιδεδεμένην μὲ ταινίαν καὶ φορῶν πορφύραν καὶ χρυσᾶ σανδάλια· ὡς ὑποστρατήγους δὲ εἶχε δύο. Ἐκ τούτων ὁ μὲν ἦτο μικρόσωμος γέρων, ἀρκετὰ παχὺς καὶ προγάστωρ, μὲ τὴν μύτην σιμήν, μὲ ὦτα μεγάλα καὶ ὄρθια, ὅστις ἔτρεμε καὶ ἐστηρίζετο εἰς βακτηρίαν· ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκάθητο ἐπὶ ὄνου, ἐφόρει δὲ καὶ οὗτος χρυσοειδὲς ἔνδυμα καὶ ἐφαίνετο ὡς συνταγματάρχης τοῦ στρατηλάτου. Ὁ δὲ ἄλλος ἦτο ὑπερμεγέθης ἄνθρωπος καὶ ὡμοίαζε πρὸς τράγον κατὰ τὰ κάτω ἄκρα, εἶχε τριχωτὰ τὰ σκέλη, κέρατα ἐπὶ κεφαλῆς καὶ πυκνὰ γένεια, ἦτο ὀργίλος καὶ βίαιος· καὶ εἰς μὲν τὴν ἀριστερὰν ἐκράτει φλογέραν, εἰς δὲ τὴν δεξιὰν ῥάβδον καμπύλην, τὴν ὁποίαν ἔχων ὑψωμένην περιέτρεχεν ὅλον τὸ στρατόπεδον καὶ ἀνεπήδα. Καὶ τὰ γύναια τὸν ἐφοβοῦντο καὶ ἔσειον τὰς λυτάς των κόμας καὶ ἐφώναζον εὐοί·[1] οἱ δὲ κατάσκοποι ἐνόμιζον ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ ὄνομά του.

Αἱ γυναῖκες εἶχον ἤδη διαρπάσει τὰ ποίμνια καὶ ἐσπάρασσον ζωντανὰ τὰ ζῷα, διότι τρώγουν φαίνεται ὠμὰ τὰ κρέατα. Ταῦτα δὲ ἀκούοντες οἱ Ἰνδοὶ καὶ ὁ βασιλεύς των, ἐγέλων, ὡς ἦτο ἐπόμενον, καὶ ἐθεώρουν περιττὸν ν' ἀντεπεξέλθουν ἢ νὰ παραταχθοῦν, ἀπεφάσισαν δὲ ν' ἀποστείλουν κατ' αὐτῶν τὰς γυναῖκας, ἅμα θὰ ἔφθανον πλησίον, διότι ἐθεώρουν ὡς ἐντροπὴν καὶ νὰ φονεύσουν γύναια πάσχοντα τὰς φρένας καὶ ἀρχηγὸν θηλυπρεπῆ καὶ μεθυσμένον μικρόσωμον γέροντα καὶ τὸν ἄλλον ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος οὐδ' αὐτὸς ἦτο σωστὸς στρατιώτης, καὶ γυμνοὺς χορευτάς, ὅλους γελοίους. Ἀλλ' ὅταν ἀνηγγέλθη ὅτι ὁ θεὸς ἤρχισεν ἤδη νὰ πυρπολῇ τὴν χώραν καὶ νὰ κατακαίῃ τὰς πόλεις μὲ τοὺς κατοίκους, ν' ἀνάπτῃ δάσῃ καὶ ἐντὸς ὀλίγου νὰ γεμίσῃ φωτιὰν τὰς Ἰνδίας — διότι Διονησιακὸν ὅπλον εἶνε τὸ πῦρ, προερχόμενον ἐκ τοῦ πατρικοῦ κεραυνοῦ — τότε ἤρχισαν μὲ σπουδὴν νὰ ὁπλίζωνται. Ἐπέσαξαν καὶ ἐχαλίνωσαν τοὺς ἐλέφαντας καὶ τοποθετήσαντες ἐπ'

1) Βακχικὴ ἐπευφημία.

αὐτῶν τοὺς πύργους ἀντεπεξῆλθον, καταφρονοῦντες μὲν ἀκόμη τὸν ἐχθρόν, ἀγανακτοῦντες ὅμως καὶ σπεύδοντες νὰ συντρίψουν μεθ' ὅλου τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ τὸν ἀγένειον ἐκεῖνον στρατάρχην.

Ὅταν ἐπλησίασαν καὶ ἀντικρύσθησαν, οἱ μὲν Ἰνδοὶ τάξαντες ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς ἐλέφαντας ἠκολούθησαν εἰς φάλαγγα, ὁ δὲ Διόνυσος κατεῖχε τὸ μέσον τοῦ στρατεύματός του, ἐνῷ τοῦ δεξιοῦ τὴν διοίκησιν εἶχεν ὁ Σειληνός, τοῦ δὲ ἀριστεροῦ ὁ Πὰν καὶ ὡς λοχαγοὶ καὶ ταξίαρχοι εἶχον διορισθῇ Σάτυροι. Γενικὸν δὲ σύνθημα ἦτο τὸ εὐοῖ. Καὶ εὐθὺς τὰ τύμπανα ἤρχισαν νὰ κροτοῦν καὶ τὰ κύμβαλα ἐσήμαινον ἐπίθεσιν, κάποιος δὲ ἐκ τῶν Σατύρων λαβὼν κέρας ἐσάλπιζεν ἔγερσιν καὶ ὁ ὄνος τοῦ Σειληνοῦ ἐξέπεμψε πολεμικὸν ὀγκηθμόν, αἱ δὲ μαινάδες, ζωσμέναι μὲ ὄφεις καὶ οὐρλιάζουσαι, ὥρμησαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀπεκάλυψαν τὰς σιδηρᾶς αἰχμὰς τῶν θύρσων τοὺς ὁποίους ἐκράτουν. Οἱ δὲ Ἰνδοὶ καὶ οἱ ἐλέφαντές των ἀμέσως ἀποδειλιάσαντες ἔφευγον ἀτάκτως, χωρὶς κἂν νὰ περιμένουν νὰ φθάσουν οἱ ἐχθροὶ ἐντὸς βολῆς, καὶ ἐπὶ τέλους κατὰ κράτος ἐνικήθησαν καὶ συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι ὑπ' ἐκείνων τοὺς ὁποίους προηγουμένως ἔσκωπτον. Οὕτω δὲ ἐδιδάχθησαν ὑπὸ πικρᾶς πείρας νὰ μὴ περιφρονοῦν τοὺς ξένους στρατοὺς ἀπὸ τὰ πρῶτα ἀκούσματα.

Ἀλλὰ θὰ ἐρωτήσῃ κανείς· τίς ὁ σκοπὸς αὐτῆς τῆς διηγήσεως περὶ τοῦ Διονύσου ; Διότι μοῦ φαίνεται—καὶ δι' ὄνομα τῶν Χαρίτων μὴ νομίσετε ὅτι εἶμαι μεθυσμένος ἢ παράφρων καὶ παραβάλλω τὰ ἰδικά μου πρὸς τὰ τῶν θεῶν—ὅτι οἱ περισσότεροι τῶν ἀνθρώπων εὑρίσκονται εἰς τὰς αὐτὰς διαθέσεις μὲ τοὺς Ἰνδούς, προκειμένου περὶ λόγων, ὅπως ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἐγὼ προτίθεμαι νὰ σᾶς ἐκφωνήσω. Νομίζοντες ὅτι θ' ἀκούσουν παρ' ἐμοῦ σατυρικὰ πράγματα καὶ ἀστεῖα καὶ ἐντελῶς κωμικά, ἔρχονται μὲ αὐτὴν τὴν πεποίθησιν, διότι δὲν γνωρίζω πῶς ἔχουν τοιαύτην ἰδέαν περὶ ἐμοῦ. Καὶ ἄλλοι μὲν οὔτε νὰ ἔλθουν νὰ μὲ ἀκούσουν ἠθέλησαν, μὴ θεωροῦντες πρέπον νὰ κατέλθουν ἀπὸ τοὺς ἐλέφαντάς των, διὰ ν' ἀκροῶνται γυναικεῖα ᾄσματα καὶ νὰ

βλέπουν σκιρτήματα Σατύρων· ἄλλοι δὲ ἐρχόμενοι ἀκριβῶς πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν καὶ ἀντὶ κισσοῦ ἀπαντήσαντες σιδηρᾶς αἰχμάς, τόσον ἐταράχθησαν ὑπὸ τοῦ ἀπροσδοκήτου, ὥστε οὔτε νὰ ἐπιδοκιμάσουν τοὺς λόγους μου τολμοῦν. Ἀλλὰ μετὰ θάρρους ὑπόσχομαι εἰς αὐτοὺς ὅτι ἐὰν καὶ τώρα, ὅπως ἄλλοτέ ποτε, θελήσουν νὰ μετάσχουν εἰς τὴν Διονυσιακὴν τελετὴν τὴν ὁποίαν προσφέρω καὶ ἐνθυμηθοῦν οἱ παλαιοί μου συμπόται τὰς διασκεδάσεις μας τῶν τότε καιρῶν καὶ δὲν καταφρονήσουν τοὺς Σατύρους καὶ τοὺς Σειληνούς, πίουν δὲ μέχρι κόρου ἐκ τοῦ ποτηρίου τὸ ὁποῖον προσφέρω, θὰ καταληφθοῦν καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῆς Διονυσιακῆς μέθης καὶ πολλάκις μετ' ἐμοῦ θὰ ἀναφωνήσουν τὸ εὐοῖ.

Ἀλλ' αὐτοὶ εἶνε ἐλεύθεροι νὰ πράξουν ὅ,τι θέλουν. Ἐγὼ δέ, ἐπειδὴ ἀκόμη εὑρισκόμεθα εἰς τὰς Ἰνδίας, θέλω νὰ σᾶς διηγηθῶ καὶ κάτι ἄλλο περὶ τῶν ἐκεῖ, ὄχι ἄσχετον καὶ αὐτὸ καὶ ξένον πρὸς τὸ θέμα. Εἰς τὴν χώραν τῶν Ἰνδῶν Μαχλαίων, οἵτινες κατοικοῦν εἰς τὰ ἀριστερὰ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ μέχρι τοῦ Ὠκεανοῦ, ὑπάρχει ἱερὸν δάσος εἰς μέρος περίφρακτον καὶ οὐχὶ λίαν ἐκτεταμένον, τὸ ὁποῖον κισσὸς πολὺς καὶ κλήματα καθιστῶσιν ἐντελῶς σύσκιον. Ἐκεῖ ὑπάρχουν τρεῖς πηγαὶ καλλίστου καὶ διαυγεστάτου ὕδατος, ἐξ ὧν ἡ μὲν εἶνε ἀφιερωμένη εἰς τὸν Σάτυρον, ἡ δὲ εἰς τὸν Πάνα καὶ ἡ τρίτη εἰς τὸν Σειληνόν. Εἰς τὸ ἄλσος ἐκεῖνο εἰσέρχονται οἱ Ἰνδοὶ μίαν φορὰν τὸ ἔτος καὶ τελοῦν τὴν ἑορτὴν τοῦ θεοῦ καὶ πίνουν ἐκ τῶν πηγῶν, ὄχι ὅμως ὅλοι καὶ ἐξ ὅλων, ἀλλὰ κατὰ ἡλικίαν· οἱ μὲν νέοι πίνουν ἐκ τῆς πηγῆς τῶν Σατύρων, οἱ δὲ ἄνδρες ἐκ τῆς Πανικῆς καὶ οἱ ἔχοντες τὴν ἡλικίαν μου ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ Σειληνοῦ. Θὰ ἦτο μακρὸν νὰ διηγηθῶ τί συμβαίνει εἰς τοὺς παῖδας, ἅμα πίουν ἐκ τῆς πηγῆς, καὶ ποίας τρέλλας κάμνουν οἱ ἄνδρες οἱ κατεχόμενοι ὑπὸ τοῦ Πανικοῦ ἐνθουσιασμοῦ· ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πράττουν οἱ γέροντες ὅταν μεθύσουν ἐκ τοῦ νεροῦ ἐκείνου δὲν εἶνε ἄκαιρον νὰ τ' ἀναφέρω. Ἅμα πίῃ ὁ γέρων καὶ κυριευθῇ ὑπὸ τοῦ Σειληνοῦ μένει ἐπὶ πολὺ ἄφωνος καὶ ὅμοιος μὲ ἄνθρωπον τὸν ὁποῖον ἔχει ζαλίσει καὶ βαρύνει ὁ οἶνος· ἔπειτα αἴφνης ἀνακτᾷ φωνὴν

λαμπράν, εὔστροφον καὶ μελῳδικὴν καὶ ἐξ ἀφώνου γίνεται λαλίστατος, τόσον ὥστε εἶνε ἀδύνατον ν' ἀποστομωθῇ καὶ νὰ παύσῃ νὰ ῥητορεύῃ. Ἀλλ' ὅσα λέγει εἶνε συνετὰ καὶ σεμνὰ καὶ οἱ λόγοι του κατεβαίνουν ὅπως τοῦ Ὁμηρικοῦ ἐκείνου ῥήτορος· «νιφάδεσσιν ἐοικότες χειμερίῃσι»[1]· καὶ δὲν εἶνε ἀρκετὸν νὰ τοὺς παρομοιάσῃ τις, διὰ τὴν ἡλικίαν των, πρὸς κύκνους· ἡ εὐφράδειά των ἐνθυμίζει μᾶλλον τοὺς τέττιγας, ὅπως ἐξακολουθοῦν νὰ λαλοῦν ἐπιμόνως καὶ γοργῶς μέχρι βαθείας ἑσπέρας. Τότε ἀνανήφοντες ἐκ τῆς μέθης, σιωποῦν καὶ ἐπανέρχονται εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν.

Ἀλλὰ τὸ παραδοξώτερον δὲν εἶπα· ἐὰν ὁ γέρων ἀφήσῃ ἐν τῷ μεταξὺ ἡμιτελῆ τὴν ὁμιλίαν του καὶ δύσαντος τοῦ ἡλίου ἐμποδισθῇ νὰ τὴν φέρῃ εἰς πέρας, ὅταν τὸ ἑπόμενον ἔτος θὰ πίῃ ἐκ νέου ἐκ τῆς πηγῆς, θὰ τὴν ἐξακολουθήσῃ ἐκ τοῦ σημείου ὅπου τὴν ἀφῆκεν ὅταν ἐξεμέθυσε.

Αὐτὰ τὰ σκώμματα ἀπευθύνω, ὡς ὁ Μῶμος, πρὸς τὸν ἑαυτόν μου· καὶ μὰ τὸν Δία, εἶνε περιττὸν νὰ προσθέσω τὸ ἐπιμύθιον· διότι βλέπετε πόσον ὁ μῦθος μοῦ ταιριάζει. Ἐὰν εἴπω ἀνόητα, ἡ μέθη εἶνε αἰτία· ἐὰν δὲ φανοῦν συνετοὶ οἱ λόγοι μου, ἄρα ὁ Σειληνὸς μ' ἐλυπήθη καὶ μ' ἐνέπνευσε.

1) Ὅμοιοι μὲ νιφάδας τῆς χιόνος, ὅπως πίπτουν τὸν χειμῶνα.

ΨΕΥΔΟΛΟΓΙΣΤΗΣ [1]

Ἢ περὶ τῆς ἀποφράδος, κατὰ Τιμάρχου.

Ὅτι δὲν ἐγνώριζες τὴν λέξιν ἀποφράδα εἶνε ὁλοφάνερον. Διότι πῶς θὰ μὲ κατηγόρεις δι' αὐτὸ ὡς βαρβαρίζοντα εἰς τὴν γλῶσσαν, ἐπειδὴ εἶπα περὶ σοῦ ὅτι εἶσαι ὅμοιος μὲ ἀποφράδα — τῳόντι δὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐνθυμοῦμαι ὅτι παρωμοίασα τὴν διαγωγήν σου πρὸς τὴν τοιαύτην ἡμέραν — ἐκτὸς ἂν σοῦ εἶνε παντελῶς ἄγνωστος ἡ λέξις ; Ἀλλὰ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως ταύτης θὰ σὲ διδάξω μετ' ὀλίγον· τώρα δὲ σοῦ λέγω ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπεν ὁ Ἀρχίλοχος, ὅτι ἔπιασες τέττιγα ἀπὸ τὸ πτερόν, ἐὰν ἔτυχε νὰ γνωρίζῃς τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς σατυρικοῦ ποιητοῦ Ἀρχιλόχου ὀνομαζομένου καὶ ἐκ Πάρου καταγομένου, ὅστις διεκρίνετο διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ φρονήματος καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς γλώσσης, καὶ δὲν ἐφοβεῖτο νὰ κατακρίνῃ ὅ,τι δήποτε, οὔτε ἐσκοτίζετο ἂν θὰ ἐλύπει ὑπερβολικὰ τοὺς κινοῦντας τὴν χολὴν τῶν στίχων του. Ἐκεῖνος λοιπόν, ὅταν ποτὲ ἐκακολογήθη ὑπό τινος, εἶπεν ὅτι ἄσχημα ἔκαμε νὰ πιάσῃ τὸν τέττιγα ἀπὸ τὸ πτερόν. Ὁ Ἀρχίλοχος παρωμοίαζε τὸν ἑαυτόν του πρὸς τέττιγα, ὅστις ἐκ φύσεως καὶ χωρὶς ἀφορμὴν εἶνε λάλος, ὅταν δὲ τὸν συλλάβουν καὶ ἀπὸ τὸ πτερόν, φωνάζει ἀκόμη δυνατώτερα. Καὶ σὺ τώρα, εἶπε, δυστυχῆ ἄνθρωπε, τί ἤθελες νὰ ἐρεθίσῃς ἐναν-

---

1) Ψευδολόγος. Ὁ λίβελλος οὗτος φαίνεται ὅτι ἐγράφη εἰς τὴν Ἔφεσον.

τίον σου ποιητὴν λάλον ζητοῦντα ἀφορμὴν καὶ ὑπόθεσιν πρὸς στιχουργίαν;

Αὐτὴν τὴν ἀπειλὴν σοῦ ἀπευθύνω καὶ ἐγώ, ὄχι μὰ τὸν Δία διότι θέλω νὰ συγκρίνω τὸν ἑαυτόν μου πρὸς τὸν Ἀρχίλοχον— κατὰ τί; πολὺ ἀπέχω — ἀλλὰ διότι γνωρίζω ἀπὸ τὸν βίον σου πολλὰ τὰ ὁποῖα εἶνε ἄξια σατυρισμοῦ καὶ διὰ τὰ ὁποῖα οὔτε αὐτὸς ὁ Ἀρχίλοχος θὰ ἦτο ἀρκετός· καὶ ἂν ἐκάλει τὸν Σιμωνίδην καὶ τὸν Ἱππώναντα εἰς συνεργασίαν, δέν θὰ ἦσαν ἀρκετοὶ νὰ ἐξεικονίσουν καὶ μίαν μόνην ἀπὸ τὰς φαυλότητάς σου. Εἰς πᾶσαν διαφθορὰν ὑπερβαίνεις τὸν Ὀροδοικίδην, τὸν Λυκάμβην καὶ τὸν Βούπαλον,[1] οἵτινες ἔγιναν ἀντικείμενα τῆς σατύρας τῶν ποιητῶν ἐκείνων. Φαίνεται ὅτι κάποιος ἐκ τῶν θεῶν ἔφερεν εἰς τὰ χείλη σου τὸν γέλωτα ὅταν ἐλέχθη ἡ ἀποφράς, καὶ οὕτω σὺ μὲν ἀπεδείχθης περισσότερον καὶ ἀπὸ τοὺς Σκύθας ὡς ἐντελῶς ἀμαθής, ἔδωκες δὲ δικαίαν ἀφορμὴν ἐπιθέσεως εἰς ἄνδρα ἐλεύθερον, ὅστις ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως σὲ γνωρίζει καλῶς καὶ οὐδόλως συστέλλεται νἀποκαλύψῃ τὰ πάντα, μᾶλλον δὲ εἶνε ἕτοιμος νὰ διακηρύξῃ ὅσα πράττεις νύκτα καὶ ἡμέραν ἀκόμη καὶ τώρα, ἐκτὸς τῶν πολλῶν τὰ ὁποῖα ἔπραξες εἰς τὸ παρελθόν. Ἴσως εἶνε μάταιον καὶ περιττὸν νὰ ὁμιλῇ κανεὶς περὶ σοῦ μὲ τὴν εἰλικρίνειαν ἥτις ἁρμόζει εἰς τοὺς μορφωμένους ἀνθρώπους. Διότι οὔτε σὺ ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ γίνῃς καλλίτερος διὰ τῆς ἐπιτιμήσεως, ὅπως ὁ κάνθαρος δὲν δύναται νὰ μεταπεισθῇ νὰ κυλίῃ τὰς ἀκαθαρσίας ἀφοῦ ἅπαξ συνείθισεν εἰς αὐτάς, οὔτε ὑπάρχει κανείς, ὑποθέτω, ὅστις ἀγνοεῖ τὴν διαφθοράν σου καὶ τὰς πράξεις μὲ τὰς ὁποίας ὑβρίζεις τὸ γῆράς σου. Δὲν εἶνε τόσον ἀφανεῖς καὶ προφυλαγμέναι ἀπὸ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν αἱ κακοήθειαί σου· οὔτε εἶνε ἀνάγκη νὰ σοῦ

---

1. Ὁ Λυκάμβης ἠρνήθη νὰ δώσῃ εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν Ἀρχίλοχον, ὅστις μὲ τόσην σκληρότητα ἐσατύρισε τὸν πατέρα καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, ὥστε ὁ Λυκάμβης μὴ ὑποφέρων τὸν ἐξευτελισμὸν ἀπηγχονίσθη. Ὅμοιον τέλος ἀποδίδεται καὶ εἰς τὸν ζωγράφον Βούπαλον, ὅστις ἐξοργίσας τὸν Ἱππώνακτα, ἐσατυρίσθη ὑπ' αὐτοῦ.

ἀφαιρέσῃ κανεὶς τὴν λεοντῆν διὰ νὰ φανῇς ὅτι εἶσαι ὄνος, ἐκτὸς ἂν κανεὶς μᾶς ἦλθε προσφάτως ἐκ τῶν Ὑπερβορείων Χωρῶν ἢ εἶνε τόσον μωρός, ὥστε καὶ χωρὶς νὰ σὲ ἴδῃ νὰ μὴ γνωρίζῃ καὶ νὰ ἐννοῇ ἀμέσως ὅτι εἶσαι ὁ θρασύτατος τῶν ὄνων καὶ νὰ περιμένῃ νὰ σὲ ἀκούσῃ νὰ ὀγκανίζῃς διὰ νὰ βεβαιωθῇ τί εἶσαι. Πρὸ πολλοῦ καὶ πρὸ ἐμοῦ καὶ πολλάκις ἔχουν διατυμπανισθῇ αἱ κακοήθειαί σου καὶ ἔχεις φήμην ὄχι μικρὰν δι' αὐτάς, περισσοτέραν καὶ ἀπὸ τὸν Ἀριφράδην,[1] τὸν Συβαρίτην Ἡμιθέωνα καὶ τὸν Χῖον Βάσταν τὸν θεωρούμενον σοφὸν εἰς τὰ τοιαῦτα. Θὰ τὰ εἴπω ὅμως, ἂν καὶ θὰ φανῶ ὅτι λέγω πασίγνωστα, διὰ νὰ μὴ κατηγορηθῷ ὅτι μόνος ἐγὼ δὲν τὰ γνωρίζω.

Ἀλλὰ προτιμώτερον νὰ καλέσωμεν βοηθὸν ἕνα ἐκ τῶν προλόγων τοῦ Μενάνδρου, τὸν Ἔλεγχον, φίλον τῆς Ἀληθείας καὶ τῆς Παρρησίας, ὅστις δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἀσημοτέρων θεῶν τῶν ἀναβαινόντων εἰς τὴν σκηνὴν καὶ εἶνε ἐχθρὸς μόνον ὑμῶν τῶν φοβουμένων τὴν γλῶσσαν του. Ὁ Ἔλεγχος ὄχι μόνον γνωρίζει τὰ πάντα, ἀλλὰ καὶ σαφῶς ἐκθέτει ὅσα περὶ ὑμῶν γνωρίζει. Θὰ εἶνε λοιπὸν εὐχάριστον ἐὰν θελήσῃ νὰ προσέλθῃ καὶ μᾶς διηγηθῇ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δράματος. Ἔλα λοιπόν, ἄριστε τῶν προλόγων καὶ τῶν σκηνικῶν θεοτήτων, καὶ φρόντισε νὰ ἐξηγήσῃς προκαταβολικῶς εἰς τοὺς ἀκροατὰς ὅτι οὐχὶ ἀδίκως, οὔτε ἐκ φιλοκατηγορίας καὶ ἐπιπολαιότητος ἐπιχειρῶ τὸ κατηγορητήριον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διὰ προσωπικὴν ἄμυναν καὶ διότι συμμερίζομαι τὸ κοινὸν μῖσος διὰ τὴν κακοήθειαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀφοῦ εἴπῃς μόνον αὐτὰ καὶ κάμῃς σαφῆ εἰσαγωγήν, νἀποσυρθῇς ἀμέσως καὶ νἀφήσῃς εἰς ἐμὲ τὰ λοιπά. Θὰ σὲ μιμηθῶ δὲ καὶ θὰ ἐλέγξω τὰς περισσοτέρας τῶν αἰσχρουργιῶν τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νὰ μὴ δύναται κανεὶς νὰ σὲ κατηγορήσῃ δι' ἔλλειψιν θάρρους καὶ ἀληθείας. Δὲν ζητῶ, φίλτατε Ἔλεγχε, νὰ ἐπαινέσῃς ἐμὲ πρὸς τοὺς

1) Ἄνθρωπος κακοηθέστατος, σύγχρονος τοῦ Ἀριστοφάνους, ὅστις ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ εἰς τοὺς Σφῆκας στ. 1271.

ἀκροατάς, οὔτε τὰ ἐλαττώματα ἐκείνου νὰ ἐκθέσῃς. Διότι δὲν εἶνε πρέπον νὰ ἔλθουν εἰς τὸ στόμα ἑνὸς θεοῦ λόγοι περὶ ἀνθρώπου τόσον καταπτύστου.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος (ὁμιλεῖ ὁ Ἔλεγχος) διατεινόμενος ὅτι εἶνε σοφιστής [1], μετέβη μίαν φορὰν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν διὰ νὰ ἐκφωνήσῃ πρὸς τοὺς πανηγυριστὰς λόγον, τὸν ὁποῖον εἶχε πρὸ πολλοῦ συνθέσει.

Ἦτο δὲ ὑπόθεσις τοῦ λόγου τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Πυθαγόρας ἠμποδίσθη ὑπό τινος Ἀθηναίου, νομίζω, νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια ὡς βάρβαρος, διὰ τὸν λόγον ὅτι αὐτὸς ὁ Πυθαγόρας ἔλεγεν ὅτι ἄλλοτε ποτὲ ὑπῆρξε καὶ Εὔφορβος.[2] Ὁ λόγος αὐτοῦ ἦτο, ὅπως ὁ κολιὸς τοῦ Αἰσώπου, στολισμένος μὲ διάφορα ξένα πτερά. Διὰ νὰ μὴ φανῇ δὲ ὅτι ἔλεγε παλαιὰ πράγματα, ἀλλ' ὅτι ὡμίλει ἐκ τοῦ προχείρου, παρεκάλεσε ἕνα ἐκ τῶν φίλων του — ἦτο δὲ οὗτος ἐκ Πατρῶν, ἀσχολούμενος συνήθως μὲ δίκας — ὅταν ζητήσῃ νὰ τοῦ προβάλουν θέμα περὶ τοῦ ὁποίου νὰ ὁμιλήσῃ, νὰ τοῦ προτείνῃ τὸν Πυθαγόραν. Οὕτω καὶ συνέβη καὶ ὁ Πατρεὺς ἐκεῖνος παρέσυρε τοὺς παρόντας ν' ἀκούσουν ὁμιλίαν περὶ τοῦ Πυθαγόρου. Ἀλλ' ὅπως ἤρχισε νὰ ἀραδιάζῃ πράγματα τὰ ὁποῖα πρὸ πολλοῦ εἶχε σκεφθῇ καὶ μελετήσῃ, ἐφάνη ἀμέσως πολὺ ἀπίθανος αὐτοσχεδιαστής, μολονότι ἡ μεγάλη του ἀναισχυντία τὸν ὑπεβοήθει καὶ τὸν ὑπεστήριζε καὶ συνεκάλυπτε τὴν ἀπάτην. Οἱ δὲ ἀκροαταὶ ἐγέλων θορυβωδῶς καὶ ἄλλοι μὲν παρατηροῦντες τὸν Πατρέα ἐκεῖνον ὑπεδήλουν ὅτι ἐμάντευσαν τὴν σύμπραξίν του εἰς τὴν ἀπάτην, ἄλλοι δὲ γνωρίζοντες καὶ αὐτὰ τὰ λεγόμενα παρὰ τοῦ ῥήτορος, κατεγίνοντο καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ λόγου νὰ δοκιμάζουν ἀλλήλους κατὰ πόσον ἠδύναντο ν' ἀναμνησθοῦν καὶ διαγνώσουν τίνος ἐκ τῶν σοφιστῶν, οἵτινες

---

1) Ῥήτωρ καὶ διδάσκαλος ἀνωτέρων μαθημάτων.

2) Ὁ Εὔφορβος ἦτο Φρὺξ καὶ ἑπομένως βάρβαρος, διὸ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ γείνῃ δεκτὸς εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια εἰς τὰ ὁποῖα ἐμυοῦντο τότε μόνον οἱ Ἕλληνες.

ὀλίγον πρότερον εἶχον διακριθῇ εἰς τὰς καλουμένας μελέτας, ἦτο ἑκάστη τῶν περικοπῶν τοῦ λόγου. Μεταξὺ τῶν γελώντων ἦτο καὶ ὁ γράψας τὸν παρόντα λόγον. Καὶ ἠδύνατο νὰ μὴ γελᾷ διὰ τόσον φανερὰν καὶ ἀπίστευτον καὶ ἀναίσχυντον ἀπάτην, ἀφοῦ μάλιστα ἔχει καὶ εὔκολον τὸν γέλωτα; Ἀλλὰ καὶ πῶς νὰ μὴ γελάσῃ, ὅταν ὁ ῥήτωρ τρέψας τὴν φωνήν του εἰς μελῳδίαν ἤρχισε νὰ ψάλλῃ, ὡς ἐνόμιζε, θρῆνον διὰ τὸν Πυθαγόραν; Ὁ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος νομίζων ὅτι ἔβλεπεν ὄνον προσπαθοῦντα, κατὰ τὸ λεγόμενον, νὰ παίξῃ κιθάραν, ἀνεκάγχασε μὲ ὅλην του τὴν ὄρεξιν. Ὁ δὲ ῥήτωρ στραφεὶς τὸν εἶδε καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ πόλεμος ἐκηρύχθη μεταξύ των.

Κατόπιν ἦλθεν ἡ πρώτη τοῦ ἔτους ἢ μᾶλλον ἡ τρίτη ἡμέρα τῆς μεγάλης νουμηνίας[1] ὅτε οἱ Ρωμαῖοι, κατ' ἀρχαῖον ἔθιμον, κάμνουν εὐχὰς δι' ὅλον τὸ ἔτος καὶ θυσίας, τὰς ὁποίας ἐκανόνισεν ὁ βασιλεὺς Νουμᾶς. Πιστεύουν δὲ ὅτι οἱ θεοὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐξαιρετικῶς εἰσακούουν τὰς εὐχὰς τῶν ἀνθρώπων. Κατὰ τοιαύτην λοιπὸν ἑορτήν, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐγέλασεν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν διὰ τὸν ψευδῆ ἐκεῖνον Πυθαγόραν, εἶδε πλησιάζοντα τὸν αἰσχρὸν καὶ φαντασμένον, τὸν σφετεριστὴν τῶν ξένων ἔργων — συνέπεσε δὲ νὰ γνωρίζῃ ἀκριβῶς καὶ τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ, τὴν ἀσέλγειαν καὶ τὴν ῥυπαρότητα τοῦ βίου καὶ ὅσα συνελήφθη νὰ πράττῃ. Καὶ εἶπε πρὸς ἕνα ἐκ τῶν συντρόφων του· Πρέπει νὰ ποφύγωμεν αὐτὸ τὸ κακὸν συναπάντημα, τοῦ ὁποίου ἡ ἐμφάνισις δύναται νὰ μᾶς μεταβάλλῃ αὐτὴν τὴν εὐτυχῆ ἡμέραν εἰς ἀποφράδα. Τοῦτο ἀκούσας ὁ σοφιστὴς καὶ νομίσας τὴν λέξιν ἀποφράδα ὡς ξένην καὶ ἄσχετον πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἤρχισε νὰ γελᾷ καὶ ἐνόμισεν ὅτι εὗρε τὴν περίστασιν νὰ ἐκδικηθῇ διὰ τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον γέλωτα καὶ πρὸς ὅλους ἔλεγεν· Ἀποφράς; τί εἶνε αὐτό; καρπὸς ἢ λάχανον ἢ σκεῦος; εἶνε φαγώσιμον ἢ τὸ πί-

1) Ἡ ἑορτὴ τῶν εὐχῶν, ἥτις ἐτελεῖτο κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν τῶν Καλενδῶν τοῦ Ἰανουαρίου.

νουν; Ἐγὼ οὔτε τὸ ἤκουσα ποτέ, οὔτε δύναμαι νὰ ἐννοήσω τί σημαίνει. Ἐνόμιζεν ὅτι ἔλεγε ταῦτα ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ του καὶ ἐγέλα πολὺ μὲ τὴν ἀποφράδα καὶ δὲν ἐνόει ὅτι ἔδιδε τὴν ἐσχάτην ἀπόδειξιν τῆς ἀπαιδευσίας του. Διὰ τοῦτο ἔγραψε τὸν παρόντα λόγον ἐκεῖνος ὅστις μὲ προαπέστειλε πρὸς ὑμᾶς, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὁ περίφημος σοφιστὴς ἀγνοεῖ τὰ κοινότατα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ὁποῖα γνωρίζουν οἱ ἄνθρωποι τῶν ἐργαστηρίων καὶ τῶν καπηλείων.

Αὐτὰ εἶπεν ὁ Ἔλεγχος. Ἐγὼ δὲ — διότι τώρα θὰ συνεχίσω τοῦ δράματος τὴν ὑπόθεσιν — καθήσας ἐπὶ τοῦ Δελφικοῦ τρίποδος, δικαιοῦμαι νὰ εἴπω τὰ ὅσα ἔπραξες εἰς τὴν πατρίδα σου, ὅσα εἰς τὴν Παλαιστίνην, ὁποῖα εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Συρίαν, κατόπιν δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ τελευταῖον τώρα εἰς τὴν Ἔφεσον, ὅπου ἡ κακοήθειά σου ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον αὐτῆς. Ἀφοῦ κατὰ τὴν παροιμίαν εἶσαι κάτοικος τῆς Ἰλίου καὶ ἐκάλεσες τραγῳδοὺς διὰ νὰ σοῦ παίξουν, κατ' ἀνάγκην θ' ἀκούσῃς τὴν διήγησιν τῶν δυστυχημάτων σου [1].

Ἀλλὰ πρὸ τούτου ἂς ὁμιλήσωμεν περὶ τῆς ἀποφράδος καὶ σ' ἐξορκίζω εἰς τὴν πάνδημον Ἀφροδίτην, τὰς Γενετυλλίδας καὶ τὴν Κυβέλην [2] νὰ μοῦ εἴπῃς κατὰ τί σοῦ ἐφάνη ἀξιοκατάκριτος καὶ ἀξία γέλωτος ἡ λέξις ἀποφράς. Βέβαια θὰ τὴν θεωρῇς ξένην καὶ εἰσχωρήσασαν εἰς τὴν γλῶσσαν ἐκ τῆς πρὸς τοὺς Κελτούς, τοὺς Θρᾷκας ἢ τοὺς Σκύθας ἐπιμιξίας. Καὶ ἐπειδὴ γνωρίζεις τελείως τὴν γλῶσσαν τῶν Ἀθηναίων, ἀπεκήρυξες καὶ ἀπέκλεισες ἀμέσως τὴν ἀποφράδα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ὁ γέλως σου αὐτὴν τὴν ἀφορμὴν εἶχε, ὅτι τάχα βαρβαρίζω καὶ ξενίζω καὶ παραβαίνω τοὺς Ἀττικοὺς κανόνας.

---

1) Θίασος τραγικῶν ἠθοποιῶν διῆλθεν ἐκ τῆς Τρῳάδος· οἱ Ἰλιεῖς τοὺς ἐκάλεσαν ἐπιμόνως νὰ παίξουν, αὐτοὶ δὲ παρέστησαν τὴν ἅλωσιν τῆς Ἰλίου καὶ ἀντὶ νὰ τοὺς διασκεδάσουν τοὺς κατελύπησαν.

2) Ἡ πάνδημος Ἀφροδίτη, αἱ Γενετυλλίδες καὶ ἡ Κυβέλη ἐθεωροῦντο ὡς προστάτιδες τῶν διεφθαρμένων καὶ ἐκτεθηλυμένων.

Ἀλλ' οἱ ἀπὸ σὲ καλλίτερα γνωρίζοντες τὰ τοιαῦτα δύνανται νὰ εἴπουν ὅτι οὐδεμία ἄλλη λέξις εἶνε τόσον ἐντοπία ὅσον αὐτή· καὶ εὐκολώτερον δύνασαι ν' ἀποδείξῃς τὸν Ἐρεχθέα καὶ τὸν Κέκροπα ξένους καὶ ἐπήλυδας εἰς τὰς Ἀθήνας παρὰ τὴν ἀποφράδα ὅτι δὲν εἶνε συγγενὴς καὶ αὐτόχθων τῆς Ἀττικῆς. Πολλὰ πράγματα λέγουν οἱ Ἀθηναῖοι ὁμοίως μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἀλλ' ἀποφράδα μόνοι αὐτοὶ λέγουν τὴν κακήν, κατηραμένην καὶ ἀπαισίαν καὶ ὁμοίαν πρὸς σὲ ἡμέραν. Ἰδοὺ ἔμαθες ἤδη τυχαίως τί σημαίνει διὰ τοὺς Ἀθηναίους ἡ ἀποφρὰς ἡμέρα· ὅταν οὔτε αἱ ἀρχαὶ λειτουργοῦν, οὔτε αἱ δίκαι δικάζονται, οὔτε ἱεροτελεστίαι τελοῦνται καὶ οὐδὲν ἐν γένει γίνεται ἐκ τῶν αἰσίων, ἡ ἡμέρα αὕτη ὀνομάζεται ἀποφράς.

Εἰσήχθη δὲ τὸ ἔθιμον τοῦτο εἰς ἄλλους δι' ἄλλας αἰτίας· εἴτε διότι ἡττήθησαν εἰς μεγάλας μάχας, ὥρισαν ἔπειτα νὰ μὴ ἐπιχειροῦν τίποτε κατὰ τὰς ἡμέρας καθ' ἃς ἔπαθαν τὰ ἀτυχήματα ταῦτα καὶ νὰ μὴ ἔχῃ κῦρος καμμία πρᾶξις ἐπίσημος γενομένη κατὰ τὰς χρονολογίας ταύτας, εἴτε διότι... καίτοι εἶνε ἴσως ἄκαιρον καὶ πάρωρον νὰ διδάσκῃ κανεὶς καὶ νὰ ἐξηγῇ τὰ τοιαῦτα εἰς ἄνθρωπον γέροντα, ὅστις οὐδὲ τὰ στοιχειωδέστερα τούτων γνωρίζει. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ λέξις αὕτη εἶνε τὸ πᾶν καὶ ὁ γνωρίζων αὐτὴν γνωρίζει πᾶν ὅ,τι σχετίζεται μὲ τὴν σημασίαν της. Δὲν ἐπιτρέπεται δὲ ἡ ἄγνοιά της· διότι ἂν δικαιολογεῖται ν' ἀγνοῇ κανεὶς λέξεις αἱ ὁποῖαι δὲν εἶνε τῆς κοινῆς χρήσεως καὶ δὲν ἐννοοῦνται ἀπὸ τοὺς πολλούς, τὴν ἀποφράδα ὅμως καὶ ἂν θέλῃ κανεὶς δὲν δύναται νὰ εἴπῃ κατ' ἄλλον τρόπον· διότι μόνον αὐτὴ ἡ λέξις ὑπάρχει δι' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν.

Ἔστω, θὰ παρατηρήσῃ κανείς. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν παλαιῶν λέξεων ἄλλαι μὲν πρέπει νὰ λέγωνται, ἄλλαι δὲ ὄχι, ὅσαι δὲν εἶνε γνωσταὶ εἰς τοὺς πολλούς, διὰ νὰ μὴ πλήττουν δυσαρέστως τὴν ἀκοὴν ἐκείνων πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθυνόμεθα. Ἴσως δὲ τωόντι ἔσφαλα, διότι ἔπρεπε νὰ σοῦ ὁμιλήσω εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Παφλαγόνων ἢ τῶν Καππαδοκῶν ἢ τῶν Βακτρίων, διὰ νὰ ἐννοήσῃς τί σοῦ ἔλεγα καὶ νὰ σοῦ εἶνε εὐχάριστα τὰ λεγόμενα. Ἀλλ' ὅταν

κανεὶς ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, νομίζω ὅτι πρέπει νὰ μεταχειρίζεται τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Καίτοι δὲ οἱ Ἀττικοὶ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου πολλὰ μετέβαλαν ἐκ τῆς γλώσσης των, ἡ λέξις ἀποφρὰς παραμένει ἀμετάβλητος καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ λέγεται οὕτω πάντοτε ὑπὸ πάντων.

Θὰ ἀνέφερα καὶ ἐκείνους οἵτινες εἰς τὸ παρελθὸν μετεχειρίσθησαν αὐτὴν τὴν λέξιν, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε φόβος νὰ σὲ φέρω εἰς ἀπορίαν μὲ ὀνόματα ξένα καὶ ἄγνωστα πρὸς σὲ ποιητῶν καὶ ρητόρων καὶ συγγραφέων· ἀλλ' εἶνε καὶ περιττὸν ν' ἀναφέρω τοὺς μεταχειρισθέντας τὴν λέξιν, διότι ὅλοι τοὺς γνωρίζουν. Ἐὰν δὲ σὺ μοῦ ἀναφέρῃς ἕνα ἐκ τῶν παλαιῶν ὅστις δὲν ἔκαμε χρῆσιν αὐτῆς τῆς λέξεως, σοῦ ὑπόσχομαι χρυσοῦν, κατὰ τὸ λεγόμενον, ἀνδριάντα εἰς τὴν Ὀλυμπίαν. Ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἰς γεροντικὴν καὶ περασμένην ἡλικίαν ἀγνοεῖ τὰ τοιαῦτα, βεβαίως δὲν θὰ γνωρίζῃ καὶ ὅτι αἱ Ἀθῆναι εἶνε πόλις εἰς τὴν Ἀττικήν, ἡ Κόρινθος εἰς τὸν Ἰσθμὸν καὶ ἡ Σπάρτη εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ἡ μόνη ἴσως δικαιολογία ἥτις σοῦ ὑπολείπεται εἶνε νὰ εἴπῃς ὅτι τὴν μὲν λέξιν ἐγνώριζες, ἀλλὰ τὴν χρῆσιν αὐτῆς κατηγόρησες ὡς ἄκαιρον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτο θὰ σοῦ δώσω τὴν πρέπουσαν ἀπάντησιν καὶ νὰ προσέξῃς εἰς ὅσα θὰ σοῦ εἴπω, ἐκτὸς ἐὰν πολὺ ὀλίγον σὲ μέλει διὰ τὴν ἀμάθειάν σου. Οἱ παλαιοὶ πολλὰς τοιαύτας ἐπωνυμίας ἔδωκαν εἰς τοὺς ὁμοίους σου—διότι ὑπῆρχον καὶ τότε, ὡς φαίνεται, ἄνθρωποι βδελυροὶ κατὰ τὰ ἤθη καὶ βρωμεροὶ καὶ μὲ διεστραμμένον χαρακτῆρα·—καὶ κάποιος μὲν ὠνόμασεν ἕνα Κόθορνον, προσομοιάσας τὴν ἀχαρακτήριστον αὐτοῦ διαγωγὴν πρὸς τὰ τοιαῦτα ὑποδήματα [1], ἄλλος δὲ ὠνόμασεν ἄλλον Ἐνόχλησιν, διότι ἦτο ῥήτωρ θορυβώδης καὶ συνετάρασσε τὰς συνελεύσεις. Ἄλλον ὠνόμασαν Ἑβδόμην, διότι, ὅπως τὰ παιδία κατὰ τὴν ἑβδόμην τοῦ μηνός, ἐκεῖνος εἰς τὰς συνελεύσεις

1) Ὁ κόθορνος ἦτο ὑπόδημα τὸ ὁποῖον ἐταίριαζε καὶ εἰς τοὺς δύο πόδας. Ὠνομάσθη δὲ οὕτω κάποιος ῥήτωρ, ὀνομαζόμενος Θηραμένης.

ἔπαιζε καὶ ἐγέλα καθ' ὃν χρόνον συνεζητοῦντο αἱ σοβαραὶ ὑποθέσεις τοῦ λαοῦ [1]. Δὲν ἐπιτρέπεται λοιπὸν καὶ εἰς ἐμέ, δι' ὄνομα τοῦ Ἀδώνιδος, νὰ παρομοιάσω ἕνα παγκάκιστον ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἔχει ὅλας τὰς κακοηθείας, πρὸς ἡμέραν δυσώνυμον καὶ ἀπαισίαν; Ἡμεῖς καὶ τοὺς χωλοὺς τὸν δεξιὸν πόδα ἀποφεύγομεν, μάλιστα ἂν τοὺς συναντήσωμεν τὸ πρωί. Καὶ ἂν τις ἅμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν κατοικίαν του ἴδῃ εὐνοῦχον ἢ πίθηκον, στρέφεται πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν του, διότι μαντεύει ὅτι δὲν θ' ἀποβοῦν εἰς καλὸν αἱ πράξεις του κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην μετὰ τοιοῦτον κακὸν συναπάντημα. Εἰς τὴν ἀρχὴν δὲ καὶ εἰς τὰ πρόθυρα καὶ τὴν πρώτην ἔξοδον καὶ τὴν πρωίαν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ὅλου ἔτους ἐὰν ἴδῃ κανεὶς κίναιδον, ἐνεργοῦντα καὶ πάσχοντα ἀκατονόμαστα, πασίγνωστον δι' αὐτὰ καὶ κατεξευτελισμένον καὶ σχεδὸν μὲ τὸ ὄνομα τῶν αἰσχρουργιῶν τούτων ὀνομαζόμενον, ἀπατεῶνα, ἀγύρτην, ἐπίορκον, ἐξωλέστατον, ἄξιον τοῦ κύφωνος καὶ τοῦ βαράθρου [2], δὲν πρέπει νὰ τὸν ἀποφύγῃ καί νὰ τὸν παρομοιάσῃ πρὸς ἀποφράδα ἡμέραν;

Ἀλλ' ἀρνεῖσαι ὅτι εἶσαι τοιοῦτος; Ὄχι δὲν θ' ἀρνηθῇς, διότι ἐγὼ γνωρίζω τὸ θάρρος σου, μοῦ φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ὑπερηφανεύεσαι διότι δὲν χάνεται ἡ δόξα τῶν ἔργων σου, ἀλλ' εἶσαι εἰς ὅλους γνωστὸς καὶ περιβόητος. Ἀλλὰ καὶ ἂν θελήσῃς ν' ἀρνηθῇς ὅτι εἶσαι τοιοῦτος, ποῖοι θὰ σὲ πιστεύσουν; οἱ συμπολῖταί σου; Διότι ἀπὸ αὐτοὺς εἶνε ὀρθὸν ν' ἀρχίσωμεν. Ἀλλ' ἐκεῖνοι γνωρίζουν τὴν πρώτην σου ἀνατροφὴν καὶ πῶς παρεδόθης εἰς τὸν φαυλότατον ἐκεῖνον στρατιωτικὸν καὶ συνδιεφθείρεσο μετ' αὐτοῦ, ὑπηρετῶν αὐτὸν καθ' ὅλους τοὺς τρόπους, ἕως οὗ σ' ἔκαμε, κατὰ τὸ λεγόμενον, κουρέλι χιλιοτρύπητον καὶ σ' ἐπέταξεν εἰς τὸν δρόμον. Θὰ ἐνθυμοῦνται προσέτι καὶ τὰ νεανικά σου κατορ-

---

1) Ἡ ἑβδόμη ἡμέρα ἑκάστου μηνὸς ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Ἦτον ἑορτὴ καὶ ἡμέρα ἀργίας διὰ τὰ παιδία.

2) Ὁ κύφων ἦτον ὄργανον βασανισμοῦ, τὸ δὲ βάραθρον ἦτο χάσμα τῆς γῆς βαθὺ εἰς τὴν Ἀττικήν, ὅπου ἐρρίπτοντο οἱ κακοῦργοι.

θώματα εἰς τὸ θέατρον, ὅπου ἐλάμβανες μέρος εἰς τὰς παραστάσεις τῶν ὀρχηστῶν καὶ ἤθελες νὰ εἶσαι ὁ ἀρχηγός των. Πρὶν ἢ ἐμφανισθῇ ἄλλος εἰς τὴν σκηνὴν καὶ πρὶν ἢ ἀναγγελθῇ τὸ ὄνομα τοῦ ἔργου, ἐνεφανίζεσο σὺ μὲ πολλὴν ἐπισημότητα, φορῶν χρυσᾶ ὑποδήματα καὶ ἔνδυμα ἡγεμονικόν, διὰ νὰ ζητῇς τὴν ἐπιείκειαν τοῦ κοινοῦ, ἐλάμβανες στεφάνους καὶ ἀπήρχεσο χειροκροτούμενος καὶ ἐκ τῶν προτέρων τιμώμενος. Σήμερον ὅμως παρουσιάζεσαι ὡς ῥήτωρ καὶ σοφιστής· καὶ ἂν τὸ μάθουν οἱ συμπολῖταί σου, θὰ νομίζουν, ὅπως εἰς τὴν τραγῳδίαν, ὅτι βλέπουν δύο ἡλίους καὶ διπλᾶς Θήβας[1]· καὶ ὅλοι θὰ λέγουν ἀποροῦντες: Ἐκεῖνος ὁ τότε καὶ ὁ κατόπιν εἶνε σήμερον ὁ ῥήτωρ καὶ ὁ σοφιστής; Διὰ τοῦτο καὶ σὺ κάνεις καλὰ καὶ δὲν πηγαίνεις εἰς τὴν πατρίδα σου, ἀλλ' εἶσαι ἑκούσιος ἐξόριστος, ἐνῷ ἡ πατρίς σου οὔτε κατὰ τὸν χειμῶνα εἶνε κακὴ ὡς διαμονή, οὔτε τὸ θέρος καθ' ὑπερβολὴν θερμή, ἀλλ' ἡ ὡραιοτέρα καὶ μεγαλειτέρα ἐξ ὅλων τῶν πόλεων τῆς Φοινίκης· διότι ἡ ἀνάμνησις τοῦ παλαιοῦ σου ἐκείνου βίου καὶ ἡ συναναστροφὴ μὲ τοὺς γνωρίζοντας τὰς τότε περιπετείας σου δὲν θὰ σοῦ εἶνε καθόλου εὐχάριστος.

Ἀλλὰ διατὶ λέγω ἀνοησίας; Δύνασαι νὰ ἐντραπῇς κανένα σύ; Καὶ τί ἐκ τῶν αἰσχροτάτων δύνασαι νὰ θεωρήσῃς αἰσχρόν; Πληροφοροῦμαι δὲ ὅτι ἔχεις καὶ κτήματα σπουδαῖα εἰς τὴν πατρίδα σου, ἕνα ἄθλιον πυργίσκον, πρὸς τὸν ὁποῖον συγκρινόμενος ὁ πίθος τοὺς Διογένους θὰ ἦτο τοῦ Διὸς ἀνάκτορον. Ἀλλὰ τέλος πάντων δὲν ὑπάρχει τρόπος οἱοσδήποτε νὰ μεταπείσῃς τοὺς συμπολίτας σου ὥστε νὰ μὴ σὲ νομίζουν τὸν σιχαμερώτερον τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄνειδος κοινὸν τῆς πόλεώς των.

Ἀλλὰ μήπως καὶ εἰς τὴν ἄλλην Συρίαν θὰ εὕρῃς ὑποστηρικτάς, ἂν εἴπῃς ὅτι ἔζησες χωρὶς νὰ πράξῃς τίποτε κακὸν καὶ ἀξιοκατάκριτον; Ἡ Ἀντιόχεια γνωρίζει τὴν ἱστορίαν τῆς ἀπαγωγῆς τοῦ ἐκ Ταρσοῦ νέου ἐκείνου.... Ἀλλ' εἶνε αἰσχρὸν ἴσως καὶ

---

1) Εὐριπίδου «Βάκχαι» στ. 916

ν' ἀνακινῇ τις τοιαῦτα πράγματα. Ἐν τοσούτῳ γνωρίζουν καὶ ἐνθυμοῦνται ἐκεῖνοι οἵτινες σᾶς κατέλαβον καθ' ἣν στιγμὴν σὺ μὲν ἦσο γονατιστός, ἐκεῖνος δὲ γνωρίζεις τί σοῦ ἔκανε, ἐὰν δὲν ἔχασες ἐντελῶς τὴν μνήμην, εἰς τὸ στόμα. Ἀλλ' ἴσως δὲν σὲ γνωρίζουν οἱ κατοικοῦντες εἰς τὴν Αἴγυπτον, οἵτινες μετὰ τὰ ἐν Συρίᾳ θαυμαστὰ ἐκεῖνα κατορθώματα σὲ ὑπεδέχθησαν φεύγοντα καὶ διότι κατεδιώκεσο καὶ δι' ὅσα ἀνέφερα ὑπὸ τῶν ἐμπόρων τῶν ἐνδυμάτων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἠγόρασες πολυτελῆ ἐνδύματα καὶ σοῦ ἐχρησίμευσαν διὰ τὸ ταξεῖδι. Ἀλλ' ἡ Ἀλεξάνδρεια δὲν γνωρίζει περὶ σοῦ ὀλιγώτερα, οὔτε μὰ τὸν Δία ἔπρεπε νὰ ἔρχεται εἰς δευτέραν μοίραν μετὰ τὴν Ἀντιόχειαν ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔποψιν. Καὶ ἡ ἀκολασία σου ὑπῆρξεν ἐκεῖ ἀναιδεστέρα καὶ ἡ αἰσχρουργία σου μανιωδεστέρα καὶ ἡ φήμη σου διὰ ταῦτα μεγαλειτέρα. Δὲν εἶχες πλέον καμμίαν συστολήν. Εἷς μόνον εὑρέθη νὰ σὲ πιστεύσῃ ἀρνούμενον ὅτι ἔπραξες ποτὲ ὅσα ἡ φήμη σοῦ ἀπέδιδε καὶ καὶ σὲ ὑπεστήριξε γενόμενος ὁ τελευταῖός σου μισθοδότης. Ἦτο ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων Ῥωμαίων. Ἀλλὰ θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃς ν' ἀποσιωπήσω τ' ὄνομά του, μολονότι ὅλοι οἱ πρὸς οὓς ἀπευθύνομαι γνωρίζουν ποῖον ἐννοῶ. Πρὸς τί δὲ ν' ἀναφέρω ὅσα ὑπέφερεν ἐκ τῆς ἀναισχυντίας σου κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σχέσεών σας; Ἀλλ' ὅταν σὲ συνέλαβε πεσμένον εἰς τὰ γόνατα τοῦ νεαροῦ οἰνοχόου του Οἰνοποίωνος, τί νομίζεις; ἐπίστευσεν ὅτι δὲν εἶσαι τοιοῦτος, ἐνῷ εἶχε τὰς ἀποδείξεις ἐνώπιόν του; Μόνον ἂν ἦτο θεότυφλος θὰ ἐπίστευε. Καὶ ἐξεδήλωσε τὴν περὶ σοῦ γνώμην του ἐκδιώξας σε παρευθὺς ἐκ τῆς οἰκίας του καὶ ἐξαγνίσας αὐτήν, ὡς λέγεται, μετὰ τὴν ἔξοδόν σου.

Ἡ Ἀχαΐα ἐπίσης καὶ ἡ Ἰταλία εἶνε πλήρεις ἐκ τῶν πράξεών σου καὶ τῆς δι' αὐτὰς φήμης σου· ἀπολάμβανε λοιπὸν τὴν δόξαν σου. Καὶ εἰς ἐκείνους οἵτινες ἀποροῦν δι' ὅσα τώρα πράττεις εἰς τὴν Ἔφεσον λέγω, ὅτι ἀληθῶς δὲν θὰ ἐθαύμαζον, ἐὰν ἐγνώριζον τὸν παλαιόν σου βίον· καίτοι ἐδῶ ἔμαθες καὶ κάτι νέον· νὰ κολασταίνῃς καὶ μὲ γυναῖκας.

Εἰπέ μου λοιπόν, δὲν σοῦ ταιριάζει τελείως τὸ ὄνομα ἀποφράς;

Ἀλλὰ διατί, πρὸς θεοῦ, ἔχεις καὶ τὴν ἀξίωσιν νὰ μᾶς φιλῇς εἰς τὸ στόμα μετὰ τὰς αἰσχρουργίας ἐκείνας; Διότι τοῦτο τὸ ὑβριστικώτατον πράττεις καὶ μάλιστα εἰς ἐκείνους οἵτινες εἶνε ὀλιγώτερον ἄξιοι τοιαύτης ὕβρεως καὶ πρὸς τοὺς ἀκροατὰς καὶ μαθητάς σου. Δὲν εἶνε δι' αὐτοὺς ἀρκετὰ ὅσα ἄλλα δυσάρεστα ὑποφέρουν ἀπὸ τὸ στόμα σου, οἱ βαρβαρισμοὶ τῆς γλώσσης, ἡ τραχεῖα φωνή, ἡ ἀκρισία, ἡ ἀσυναρτησία, ἡ παντελὴς ἀπειροκαλία καὶ τὰ τοιαῦτα; Πρέπει νὰ λαμβάνουν ἐπὶ πλέον καὶ φιλήματα ἀπὸ τοιοῦτον στόμα, ἀλεξίκακε θεέ; Προτιμώτερον νὰ φιληθῇ κανεὶς ἀπὸ ἀσπίδα [1] ἢ ἔχιδναν· ὁ κίνδυνος τότε θὰ εἶνε μόνον ὁ πόνος καὶ ἡ δηλητηρίασις, ὑπάρχει δὲ ἐλπὶς ὅτι ἂν κληθῇ ἰατρὸς θ' ἀποτρέψῃ τὸν κίνδυνον· μετὰ τὸ ἰδικόν σου ὅμως φίλημα καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ μολυσμὸν δύναταί τις πλέον νὰ πλησιάσῃ εἰς ναὸν ἢ βωμόν; καὶ ποῖος ἐκ τῶν θεῶν θὰ εἰσακούσῃ τὰς εὐχάς του; πόσων ῥαντισμῶν ἐξαγνιστικῶν, πόσων ποταμῶν ἔχει ἀνάγκην;

Καὶ ἐνῷ εἶσαι τοιοῦτος καὶ τοιαῦτα πράττεις, ἐχλεύαζες τοὺς ἄλλους διὰ λέξεις καὶ φράσεις. Ἐγὼ ἐν τοσούτῳ θὰ ἐντρεπόμην μᾶλλον ἐὰν δὲν ἐγνώριζα τὴν ἀποφράδα παρὰ διότι τὴν εἶπα ὅπως τὴν εἶπα. Σὲ δὲ οὐδεὶς ἀπὸ ἡμᾶς κατηγόρησε διὰ τοὺς βρωμολόγους καὶ τοὺς τροπομάσθλητας, τὰ ῥησιμετρῶ καὶ ἀθηνιῶ καὶ ἀνθοκρατῶ καὶ σφενδικίζω καὶ χειροβλημάω [2], τὰ ὁποῖα μεταχειρίζεσαι εἰς τοὺς λόγους σου. Ὁ λόγιος Ἑρμῆς ἂς σὲ συντρίψῃ ὁμοῦ μὲ τοὺς λόγους σου. Διότι εἰς ποῖα βιβλία τὰ εὑρίσκεις αὐτά; Ἀναμφιβόλως τὰ ξετρυπόνεις ἀπὸ κάποιον ἐκ τῶν ἀσημάντων καὶ λησμονημένων ὑπὸ ἀράχνας καὶ μούχλαν ποιητῶν ἢ ἴσως ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Φιλαινίδος [3], τὰ ὁποῖα ἔχεις πάντοτε ἀνὰ χεῖρας. Εἶνε ὅμως ἄξια σοῦ καὶ τοῦ στόματός σου.

---

1) Εἶδος φαρμακεροῦ ὄφεως.

2) Ὡς λέγει αὐτὸς ὁ Λουκιανὸς αἱ λέξεις αὗται ἦσαν ἀδόκιμοι, κατὰ τὸ πλεῖστον κατασκευάσματα κακόζηλα ποιητῶν καὶ πεζογράφων ἀσημάντων, οἵτινες διὰ τοιούτων μέσων ἐπεδίωκαν νὰ φανοῦν πρωτότυποι καὶ νὰ κάμουν ἐντύπωσιν.

3) Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφέρουν τὴν Φιλαινίδα ὡς

Ἀφοῦ δὲ ἀνέφερα τὸ στόμα, τί θὰ ἔλεγες ἂν ἡ γλῶσσά σου σὲ νῆγεν εἰς τὸ δικαστήριον ἐπὶ ἀδικήματι ἢ τὸ ὀλιγώτερον ἐπὶ ἐξυβρίσει — ἂς κάμωμεν αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν — καὶ σοῦ ἔλεγε; Ἐγώ, ἀχάριστε, σὲ παρέλαβα πτωχὸν καὶ χωρὶς ἐπάγγελμα βιοποριστικόν, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν σ' ἔκαμα νὰ παρουσιάζεσαι ἐπιτυχῶς εἰς τὰ θέατρα, ἄλλοτε ὡς Νίνος καὶ ἄλλοτε ὡς Μητίοχος, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ὡς Ἀχιλλεύς. Ἔπειτα ὅταν ἐδίδασκες παιδία νὰ συλλαβίζουν ἐπὶ πολὺν καιρὸν σ' ἔτρεφα. Καὶ τώρα ὅτε ἀπαγγέλλεις τοὺς ξένους λόγους ὡς ἰδικούς σου, ἔκαμα ὥστε νὰ θεωρῆσαι ῥήτωρ καὶ σοῦ ἔδωκα δόξαν ἥτις οὐδόλως σοῦ ἀνήκει. Ποίαν λοιπὸν τόσο μεγάλην ἀφορμὴν ἔχθρας ἔχεις ἐναντίον μου καὶ μὲ μεταχειρίζεσαι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ μὲ διατάσσεις νὰ πράττω αἴσχιστα πράγματα καὶ νὰ σὲ βοηθῶ εἰς καταπτύστους πράξεις; Δὲν σὲ ἀρκοῦν ὅσα μὲ ἀναγκάζεις νὰ πράττω τὴν ἡμέραν, νὰ ψεύδωμαι, νὰ ἐπιορκῶ καὶ νὰ ἐκχύνω τὴν τόσην σου φλυαρίαν καὶ μωρολογίαν ἢ μᾶλλον νὰ ἐμῶ τὸν βόρβορον τῶν λόγων σου; καὶ οὔτε τὴν νύκτα μ' ἀφήνῃς τὴν δυστυχῆ νὰ ἡσυχάσω, ἀλλὰ μόνη ἐγὼ σοῦ κάνω τὰ πάντα καὶ ἐξευτελίζομαι καὶ μιαίνομαι· καὶ ἐνῷ εἶμαι γλῶσσα μὲ χρησιμοποιεῖς ὡς χεῖρα καὶ ὡς ξένην μὲ ὑβρίζεις καὶ μὲ τόσα κακὰ μὲ φορτόνεις. Τὸ μόνον ἔργον μου εἶνε νὰ λαλῶ, εἰς ἄλλα δὲ μέρη τοῦ σώματος ἀνήκει

ἑταίραν παροιμιώδους αἰσχρότητος καὶ τῆς ἀποδίδουν βιβλίον ἐπιγραφόμενον· «Περὶ σχημάτων ἀφροδισίων». Ὁ Ἀθήναιος ὅμως εἶπεν ὅτι ἡ φήμη αὕτη προῆλθεν ἐκ συκοφαντίας. Εἷς τῶν Ἀθηναίων σοφιστῶν ὀνόματι Πολυκράτης ἔγραψε τὸ βιβλίον ἐκεῖνο καὶ τὸ διέδωκε μὲ τὸ ὄνομα τῆς Φιλαινίδος, ἐκδικούμενος ἴσως διότι ἀπέκρουσε τὸν ἔρωτά του. Εἰς ἀπόδειξιν ὁ Ἀθήναιος παραθέτει τὸ ἐπίγραμμα τοῦ τάφου της τὸ ὁποῖον ἔλεγε· «Εἶμαι ἡ περίφημος Φιλαινίς. Μετὰ γῆρας βαθὺ ἐκοιμήθην ὑπὸ τὸ μάρμαρον τοῦτο. Μὴ γελάσετε καὶ μὴ ὑβρίσετε τὴν μνήμην μου οἱ ταξειδεύοντες, ὅσοι διέρχεσθε πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου· ὑπῆρξα ἁγνή. Ἀλλ' ὁ Ἀθηναῖος Πολυκράτης, ἄνθρωπος κακόγλωσσος καὶ ἀσήμαντος λογοποιός ἔγραψε τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον μοῦ ἀποδίδουν καὶ τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἐγνώρισα».

νὰ κάμνουν καὶ νὰ παθαίνουν τὰ τοιαῦτα. Θὰ ἦτο προτιμώτερον δι' ἐμὲ νὰ μὲ κόψουν ὅπως τῆς Φιλομήλας τὴν γλῶσσαν. Βεβαίως εὐτυχέστεραι ἀπὸ ἐμὲ εἶνε αἱ γλῶσσαι ἐκείνων οἵτινες τρώγουν τὰ τέκνα των.

Ἐὰν ἡ γλῶσσα σου ἐλάλει δι' ἑαυτὴν καὶ σοῦ ἔλεγεν αὐτά, προσλαμβάνουσα ὡς συνήγορον καὶ μάρτυρα καὶ τὴν γενειάδα σου, πρὸς θεοῦ, τί θὰ τῆς ἀπεκρίνεσο;

Μήπως θὰ τῆς ἔλεγες ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα καὶ πρὸ ὀλίγου καιροῦ εἶπες πρὸς τὸν Γλαῦκον, ὅταν οὗτος σὲ κατηγόρει διὰ μίαν ὡρισμένην αἰσχρουργίαν σου, ὅτι διὰ τοῦτο ἔγεινες ἐντὸς ὀλίγου ἔνδοξος καὶ γνωστὸς εἰς ὅλους καὶ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ γείνῃς τόσον περιβόητος διὰ τῆς ῥητορικῆς σου; Εἶνε δὲ εὐχάριστον νὰ γείνῃ κανεὶς καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἔνδοξος καὶ ὀνομαστός. Ἔπειτα θὰ ἀριθμήσῃς πρὸς αὐτὴν τὰς πολλάς σου προσωνυμίας, ὅσαι εἰς διάφορα ἔθνη σοῦ ἐδόθησαν. Ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο θαυμάζω, πῶς ἐθύμωσες διότι ἐγὼ σὲ ὠνόμασα ἀποφράδα καὶ διὰ τὰς προσωνυμίας ἐκείνας δὲν ἠγανάκτεις. Εἰς τὴν Συρίαν σὲ ὠνόμασαν ῥοδοδάφνην διὰ λόγον τὸν ὁποῖον αἰσχύνομαι, μὰ τὴν Ἀθηνᾶν, νὰ ἀναφέρω· ὥστε ἐγὼ τοὐλάχιστον θ' ἀφήσω τὸ πρᾶγμα ἀσαφές. Εἰς τὴν Παλαιστίνην ὠνομάσθης φράκτης, διότι τὰ γένεια σου, τὰ ὁποῖα ἐξύριζες τότε, ἠνώχλουν ὡς ἄκανθαι. Εἰς τὴν Αἴγυπτον ὠνομάσθης πονόλαιμος, καὶ τοῦτο εἶνε εὐνόητον· διότι ὡς λέγουν παρ'ὀλίγον νὰ πνιγῇς ἀπὸ ἕνα ναύτην τριίστου πλοίου ὁ ὁποῖος εἰσβαλὼν σοῦ ἀπέφραξε τὸ στόμα. Οἱ χαριέστατοι ὅμως Ἀθηναῖοι δὲν εἶπον περὶ σοῦ τίποτε τὸ αἰνιγματῶδες, ἀλλ'ἁπλῶς σὲ ἐτίμησαν μὲ τὴν προσθήκην ἑνὸς γράμματος καὶ σὲ ὠνόμασαν Ἀτίμαρχον· διότι ἔπρεπε νὰ ἔχῃς καὶ κἄτι περισσότερον ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον ὁμώνυμόν σου.[1] Εἰς τὴν Ἰταλίαν δὲ σοῦ ἐδόθη ἡρωικὸν ἐπώνυμον· ὠνομάσθης κύκλωψ, ἐπειδὴ μίαν φορὰν ἐφιλοδό-

1) Ἐννοεῖ τὸν περίφημον Τίμαρχον, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἔγραψε τὸν σωζόμενον λόγον ὁ Αἰσχύνης.

ξησες νὰ δώσῃς ἀρχαίαν μορφὴν καὶ νὰ βαψῳδήσῃς τὴν αἰσχρουργίαν κατὰ τὸν Ὅμηρον. Καὶ σὺ μὲν εἶχες πέσει κάτω μεθυσμένος καὶ ἐκράτεις εἰς τὴν χεῖρα ποτήριον, ὡς Πολύφημος πλήρης ἀσελγῶν ἐπιθυμιῶν, νεανίας δὲ μισθωτὸς ἔχων ὀρθὸν τὸν μοχλὸν καὶ λίαν ἀκονισμένον ὥρμησεν ὡς Ὀδυσσεὺς ἐναντίον σου διὰ νὰ σοῦ ἐξορύξῃ τὸν ὀφθαλμόν.

κἀκείνου μὲν ἅμαρτε, παραὶ δὲ οἱ ἐτράπετ' ἔγχος
αἰχμὴ δ' ἐξεσύθη παρὰ νείατον ἀνθερεῶνα[1].

Ἀφοῦ περὶ σοῦ ὁμιλῶ δὲν εἶνε παράδοξον καὶ ἄτοπον νὰ αἰσχρολογῶ. Σὺ δέ, ὦ Κύκλωψ, ἀνοίξας τὸ στόμα ὅσον τὸ δυνατὸν πλατύτερον ὄχι μόνον ἐδέχεσο νὰ σοῦ πλήττῃ ὁ νέος ἐκεῖνος τὴν σιαγόνα, ἀλλὰ καὶ ἐφαίνεσο θέλων ὡς ἡ Χάρυβδις νὰ καταπίῃς ὁλόκληρον τὸν Οὖτιν ὁμοῦ μὲ τοὺς ναύτας, τὰ πηδάλια καὶ τὰ ἱστία. Ταῦτα δὲ ἔβλεπον καὶ ἄλλοι παρόντες. Ἔπειτα τὴν ἐπιοῦσαν ἐδικαιολογεῖσο ἀποδίδων αὐτὰ εἰς τὴν μέθην καὶ εἰς τὸν ἄκρατον οἶνον.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἔχεις τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον πλοῦτον ὀνομάτων, ἐντρέπεσαι διὰ τὴν ἀποφράδα; Πρὸς θεοῦ, εἰπέ μου, τί αἰσθάνεσαι ὅταν ὁ κόσμος λέγει περὶ σοῦ ὅτι λεσβιάζεις καὶ φοινικίζεις; Μήπως καὶ αὐτὸ ἀγνοεῖς ὅπως τὴν ἀποφράδα καὶ νομίζεις ἴσως ὅτι σὲ ἐπαινοῦν; ἢ αὐτὰ μέν, ἐπειδὴ τὰ πράττεις συνήθως, τὰ γνωρίζεις, μόνον δὲ τὴν ἀποφράδα ὡς ἄγνωστον ὑβρίζεις καὶ ἀποκλείεις τοῦ καταλόγου τῶν ὀνομάτων;

Λοιπὸν τόσον ἀληθῆ εἶνε αὐτὰ διὰ τὰ ὁποῖα σὲ κατηγορῶ, ὥστε καὶ μέχρι τῶν γυναικωνιτῶν ἔχει φθάσει ἡ φήμη σου. Ὅταν δὲ πρὸ καιροῦ ἐτόλμησες νὰ ζητήσῃς εἰς γάμον μίαν γυναῖκα εἰς τὴν Κύζικον, ἐκείνη, ἡ ὁποία ἦτο καλῶς περὶ σοῦ πληροφορη-

---

1) Ῥαψῳδία στίχων τοῦ Ὁμήρου: Καὶ ἐκεῖνον μὲν ἀπέτυχε, παρωλίσθησε δὲ ἡ λόγχη καὶ ἐπέρασε παρὰ τὸν πώγωνα.

μένη, ἀπήντησε· Δὲν θέλω ἄνδρα ὁ ὁποῖος ἔχει καὶ αὐτὸς ἀνάγκην ἀνδρός. Καὶ ἐνῷ εὑρίσκεσαι εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, σκοτίζεσαι διὰ λέξεις καὶ γελᾷς καὶ ὑβρίζεις τοὺς ἄλλους ; Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἐπόμενον· διότι δὲν δυνάμεθα ὅλοι νὰ λέγωμεν ὅμοια μὲ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα σὺ λέγεις. Ποῖος ἔχει τόσον μεγάλην τόλμην εἰς τοὺς λόγους του, ὥστε νὰ ζητῇ τρίαιναν ἀντὶ ξίφους διὰ νὰ φονεύσῃ τοὺς τρεῖς μοιχούς; Καὶ ποῖος δύναται νὰ εἴπῃ, ὅπως σὺ ὅταν ἔκρινες τὸν Θεόπομπον διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Τρικαράνου, ὅτι μὲ τρίκοπον λόγον καθυπέταξε τὰς πρωτευούσας πόλεις καὶ ἔπειτα ὅτι ἐξετριαίνωσε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἦτο Κέρβερος εἰς τοὺς λόγους; Ἀλλὰ καὶ πρό τινος καιροῦ ἀνάψας λύχνον ἐζήτεις κάποιον ἀδελφὸν [1] τὸν ὁποῖον εἶχες χάσει, φαίνεται. Καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα, γελοῖα καὶ σόλοικα, τὰ ὁποῖα εἶνε ἀνάξια καὶ νὰ τ' ἀπομνημονεύσῃ κανείς, ἐκτὸς μόνον ἐκείνου τὸ ὁποῖον ὅσοι ἤκουσαν ἀναφέρουν ἐξ ἑνός σου λόγου. Ἐπρόκειτο, νομίζω, περὶ ἑνὸς πλουσίου καὶ δύο πτωχῶν, οἵτινες ἦσαν ἐχθροί· ὁμιλῶν δὲ περὶ τοῦ πλουσίου εἶπες· «ἀπέκτεινε θάτερον τῶν πενήτων»· ἐπειδὴ δέ, ὡς ἦν ἐπόμενον, οἱ παρόντες ἐγέλασαν, σὺ διὰ νὰ διορθώσῃς τὸ σφάλμα σου, εἶπες· ὄχι, ἀλλὰ «ἄτερον αὐτῶν ἀπέκτεινεν». Παραλείπω τοὺς ἀρχαϊσμούς σου, τὸ τριῶν μηνοῖν, τὸ ἀνηνεμία, τὸ πέταμαι, τὸ ἐκχύνειν καὶ ὅσα ἄλλα ὡραῖα πράγματα ἐπανθοῦν εἰς τοὺς λόγους σου.

Καὶ δι' ὅσα μὲν ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τῆς πενίας κάμνεις δὲν θὰ σὲ κατηγορήσω, μὰ τὴν Ἀδράστειαν, διότι εἶνε δικαιολογημένος ὅπως δήποτε ἐκεῖνος, ὅστις πιεζόμενος ὑπὸ τῆς πείνης ἐπιορκεῖ ἀρνούμενος τὰς παρακαταθήκας τὰς ὁποίας τοῦ ἐνεπιστεύθησαν, ἢ ἀναιδῶς ζητεῖ καὶ ἀφοῦ λάβῃ ζητεῖ καὶ ἄλλα καὶ κλέπτει ἐνδύματα καὶ φορολογεῖ τὸν κόσμον· δὲν λέγω αὐτά· διότι δὲν εἶνε τόσον ἀξιοκατάκριτος ἐκεῖνος ὅστις διὰ παντὸς τρόπου

1) Ἡ λέξις ἀδελφὸς ἔχει προδήλως ἐδῶ σημασίαν ἀνήθικον, τὴν ὁποίαν θὰ ἐννοήσουν ὅσοι ἔχουν ἀναγνώσει τὸν Πετρώνιον.

προσπαθεῖ νὰ σωθῇ ἀπὸ τὴν πενίαν. Ἀλλὰ τὸ ἀσυγχώρητον εἶνε ὅτι ἐν ᾧ εἶσαι πτωχός, δαπανᾷς μόνον εἰς τὰς τοιαύτας ἡδονὰς ὅσα κερδίζεις διὰ τῆς ἀναισχυντίας σου.

Ἀλλ' ἂν θέλῃς καὶ νὰ ἐπαινέσω κἄτι τι τὸ ὁποῖον μὲ πολλὴν εὐφυΐαν ἔπραξες, θ' ἀναφέρω πῶς μὲ τὴν τέχνην τοῦ Τισίου [1] καὶ μιμούμενος τὸν Κόρακα ἥρπασες ἑνὸς ἀνοήτου γέροντος τριάκοντα χρυσᾶ νομίσματα καὶ πῶς ὁ αὐτὸς μὲ τὴν μέθοδον τοῦ Τισίου παγιδευθεὶς σοῦ ἐπλήρωσε δι' ἓν βιβλίον ἑπτακοσίας πεντήκοντα δραχμάς.

Καίτοι ἔχω πολλὰ ἄλλα ἀκόμη νὰ εἴπω, σὲ ἀφίνω, τοῦτο δὲ μόνον προσθέτω· ἐξακολούθει νὰ πράττῃς αὐτὰ ὅπως σοῦ ἀρέσουν καὶ μὴ παύσῃς νὰ ἐξυβρίζῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν ἑαυτόν σου· ἀλλ' ὄχι καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀποσιωπῶ· διότι εἶνε ἀνόσιον νὰ καλοῦμεν εἰς τὴν οἰκίαν μας τοὺς οὕτω ἐξηχρειωμένους καὶ νὰ προσφέρωμεν εἰς αὐτοὺς τὸ ποτήριον τῆς φιλίας καὶ νὰ γευώμεθα τὰ αὐτὰ φαγητά. Ἀλλὰ νὰ παύσῃς ἐπίσης καὶ τὰ μετὰ τοὺς λόγους φιλήματα καὶ μάλιστα πρὸς ἐκείνους οἵτινες ὄχι πρὸ πολλοῦ σοῦ ἔκαμαν ἀποφράδα τὸ στόμα. Καὶ ἀφοῦ τέλος πάντων ἤρχισα νὰ σοῦ δίδω φιλικὰς συμβουλάς, παῦσε, ἂν θέλῃς, ν' ἀρωματίζῃς τὰς λευκάς σου τρίχας καὶ νὰ περιποιῆσαι μόνον ὡρισμένα μέρη τοῦ σώματός σου. Διότι ἐὰν μὲν σὲ ἀναγκάζῃ κανὲν νόσημα, πρέπει ὅλον σου τὸ σῶμα νὰ θεραπεύῃς· ἐὰν δὲ δὲν ἔχῃς καμμίαν τοιαύτην ἀφορμήν, διατὶ θέλεις νὰ διατηρῇς καθαρὰ καὶ λεῖα καὶ ὁλισθηρὰ μέρη τὰ ὁποῖα οὔτε νὰ ξαίνωνται ἐπιτρέπει ἡ αἰδώς; Ὅ,τι μόνον κάμνεις φρόνιμον εἶνε

---

1) Ὁ Τισίας, διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς εἰς τὰς Συρακούσας, εἶχε μαθητὴν τὸν Κόρακα. Διὰ νὰ τὸν πείσῃ νὰ γίνῃ μαθητής του, ὑπέσχετο ὅτι θὰ τὸν ἐδίδασκε νὰ πείθῃ τοὺς ἄλλους διὰ πᾶν ὅ,τι ἤθελε. Ἀφοῦ ἐτελείωσαν τὰ μαθήματα, ὁ Τισίας ἐζήτησε τὴν ἀμοιβήν του· ἀλλ' ὁ Κόραξ ὑπεστήριξεν ὅτι δὲν ὤφειλε τίποτε. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ ὁ διδάσκαλος ἐπέμενεν, ὁ μαθητὴς εἶπεν, ὅτι ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν πείσῃ ὅτι δὲν τοῦ ὤφειλεν, ἄρα δὲν τὸν εἶχε διδάξει τὴν τέχνην του καὶ ἑπομένως δὲν τοῦ ὤφειλε τίποτε.

ὅτι διατηρεῖς λευκὰς τὰς τρίχας σου καὶ δὲν τὰς βάφεις, διὰ νὰ χρησιμεύουν ὡς προκάλυμμα τῆς αἰσχρότητός σου. Σέβου λοιπὸν αὐτὰς κατὰ τοῦτο τοὐλάχιστον καὶ μάλιστα τὴν γενειάδα σου καὶ μὴ τὰ μιαίνῃς καὶ τὰ ὑβρίζῃς περισσότερον. Ἀλλ' ἂν δὲν δύνασαι νὰ κρατηθῇς, πράττε τοὐλάχιστον τὰς αἰσχρότητάς σου τὴν νύκτα καὶ εἰς τὸ σκότος, ὄχι τὴν ἡμέραν, διότι εἶνε πολὺ κτηνῶδες.

Βλέπεις ὅτι θὰ ἦτο προτιμότερον ν' ἀφήσῃς ἀκίνητα τὰ ὕδατα τῆς Καμαρίνης καὶ νὰ μὴ ἐμπαίζῃς τὴν ἀποφράδα, ἡ ὁποία θὰ σοῦ καταστήσῃ ὅλην τὴν ζωὴν ἀποφράδα; ἢ ἔχεις ἀνάγκην καὶ ἄλλων κοσμητικῶν; Εἰς πᾶσαν περίστασιν ἐγὼ δὲν θὰ παραλείψω νὰ συμπληρώσω τὸν πανηγυρικόν σου. Δὲν ἐνόησες λοιπὸν ὅτι εἶσαι ἐξουθένωμα καὶ ἔπρεπεν, ὦ παιπάλημα καὶ κίναδε, νὰ μαζεύεσαι ὅταν ἀνὴρ δασύτριχος καὶ μάλιστα, ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον, μελάμπυγος σὲ ἀτενίσῃ καὶ μόνον αὐστηρῶς; Ἴσως καὶ τώρα θὰ γελάσῃς διὰ τὸ παιπάλημα καὶ τὸν κίναιδον, ὡς ν' ἀκούῃς αἰνίγματα καὶ γρίφους, διότι σοῦ εἶνε ἄγνωστα τῶν ἔργων σου τὰ ὀνόματα. Ὥστε φρόντισε νὰ τὰ κατηγορήσῃς καὶ αὐτά, ἐὰν δὲν σοῦ ἐπληρώθη τριπλῆ καὶ τετραπλῆ ἡ ἀποφράς. Μόνον δὲ τὸν ἑαυτόν σου νὰ αἰτιᾶσαι δι' ὅλα αὐτά· διότι, ὡς συνείθιζε νὰ λέγῃ ὁ καλὸς Εὐριπίδης, τῶν ἀχαλινώτων στομάτων καὶ τῆς ἀφροσύνης καὶ τῆς ἀνομίας τὸ τέλος εἶνε ἡ δυστυχία.

ΤΕΛΟΣ Γ' ΤΟΜΟΥ